

انتخاب مکتوبات فارسی

حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی

رحمۃ اللہ علیہ

ناشر

محمدن بک سٹال کشمیری بازار لاہور

www.mujaddidway.com

(جملہ حقوق محفوظ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
مَدْرَسَةُ اَوْلَادِ اَبْنِ اَبِي حَسْبِ
بَدَاوَل

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
تَنْزِیْلُ الْاَحْکَامِ
بِعَوْنِ اللّٰهِ تَعَالٰی
وَحَسَنَ تَوْفِیْقِهِ دَرِیْنِ اَمَانِ مِهْمَنِتِ قُرْآنِ کِتَابِ مُسْتَقْبَلِ
مُسْتَعْمَلِ

فیض البرکات

مِنْ

عین المکتوبات

از تالیف

جناب جبرائیل حضرت محمد عبداللہ جان المعروف شاہ آغا صاحب

نقشبندی مجددی ہندھی

بحسن کوشش و اہتمام ملک ممتاز احمد مالک محمدن بک سٹال

بازار شہیری لاہور

فہرست مضامین

نمبر	عنوان	صفحات
۱	گزارش از ناشر	۱ تا ۲
۲	مقدمہ از مؤلف	۲ تا ۳
۳	باب اول	
	در اصول اسلامیہ عقائد صحیحہ اہل سنت و اجماعت	۱ تا ۸۸
۴	باب دوم	
	در مسائل فقہیہ و احکام شرعیہ	۸۹ تا ۱۲۸
۵	باب سوم	
	در حقائق و معارف علم باطن اسرار و انوار طریقت نقشبندیہ اذواق و مواجید خاصہ حضرت ایشان -	۱۲۹ تا ۳۹۲
۶	باب چہارم	
	در مواعظ و نصح و ترغیب بحسنات و تہذیر از سئیات	۲۹۳ تا ۳۹۲

گذارش

مدتی بگذشت که یادش بخیر جد بزرگوار ملک فضل الدین مرحوم و مغفور
نقشبندی مجددی که خدمات گران قدرش در باب تصوف شهره آفاق گردیده
مثل آفتاب عالم تاب روشن است احساس ضرورت اہل ہند نمودند کہ مکتوبات شریفہ
حضرت امام ثانی مجدد الف ثانی رحمۃ اللہ علیہ یعنی تراجم اردوئے معارف لدنیہ
مبتدء و معاد و محل الجواہر وغیرہا بحال محنت و کاوش و صرف زر کثیر شائع فرمودند
طبع و نشر شدن این تراجم ہماں بود و فضائے دنیا بے تصوف از آوازہ او صافش لبریز
شدن ہماں جسں قبول اس کتاب بر حشر و شہم نہاد و ذوق و شوق در دل جاواد و طوفان
فراتس بل چہاں یہ جوش آمد کہ طبع بعد طبع صورت انطباع گرفت و تیشگی ارباب
ذوق کم نہ شد غرض در اندک مدت متعدد اشاعت ہا دست بدست فروخت شدہ ختم
گردیدند و متعاقب علم تصوف و دلدادگان حضرت مجدد و نعرہ ہل من تہ زید
زودہ در خریداری اس گوہر یک نذوالمانہ نقد جاں پیش آوردند *

سالکان جاوہ طریقت را اثر دہ باد کہ اکنون علامہ زمان حضرت قبلہ سیدی
و مولائی جناب صاحبزادہ محمد عبداللہ جان المعروف شاہ آغا صاحب فیض ہم
دہست بر کاہم نقشبندی مجددی سندھی بر جوش بے پناہ عقیدت
متاثر گشتہ در قلم مکتوبات شریفہ غوطہ زدند و در ہاے شاہوار بدست و زہ
بر صفحہ قرطاس منتشر ساختند اس الفاظ منتخب ہماں گہر لے بے بہا ہستند کہ
از درج دہن مبارک حضرت مجدد در برول آمدہ زینت دامان صاحب دلاں
گردیدند اس سہی بلیغ احسان عظیمہ است کہ حضرت ممدوح بر فایان حضرت

محمدؐ ۵۰ نموده اند و از بارگراں این ملت بے پایان تاقیامت سبک و ش
 نتوان گشت حضرت موصوف بکمال لطف و عنایت نظر انتخاب بمن چیز انداخته
 که در نصیبم این سعادت ازلی نوشته اند این انتخاب جواب مرا مرحمت فرمودند و
 حضرت آقا باین نوازش گریانه مرا بنده بے دام خود ساخته اند
 در حیرتم که چگونه سپاس گزار شوم۔ الحق کہ نہ در زبان چنیں طاقت بیایاں
 دارم و نہ در قلم چنیں قوت تحریر کہ از منت گزاری این عطیہ گراں بہا
 عمدہ برآ تو انم گردید۔ بہر حال جز این چارہ نمے بہنیم کہ ہماں مصرع مشہور
 کہ زیاں زد عوم است۔ اعادہ نمودہ تشکر سراپا بشوم۔ یعنی ع

خاموشی از شنائے تو حد شنائے تست

من برین عطیہ عالیہ از فخر و ناز سرا فر از گشتہ و بر قوت و فیض روحانیہ
 صاحب مکتوبات رحمۃ اللہ علیہ مکبہ دہشتہ جرات می نمایم۔ کہ درین زمانہ
 پُر آشوب گرائی کاغذ قولے مشاہیر ارباب دول ہم شل کرده است یاوصفا
 بے زری و عدم استطاعت این حقیقہ منبر کہ را از زیور طبع آراستہ کنم! می دارم
 کہ دل شدگان شاہد تصوف برین شمع پروانہ دار قربان شدہ در دہ ہستم
 بدہند و این آیات ذوق و وجدان را حرز جاں بسازند :

(تا شمر)

مقدمہ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله رب العالمین، والصلوة والسلام علی سیدنا
محمد وآلہ و أصحابہ أجمعین، وعلی جمیع اولیاء آمنہ و
تابعی ملتہ وعلی من تبعہم الی یوم الدین

زلاف حمد و نعت ادنیٰ است خیر او گفتن
سجودے میتوان کردن درودے میتوان گفتن

اما بعد این منتخبے است مؤتمد و گلہ شدہ است و پسندکہ از مکتوبات
قدسی آیات حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی قدس اللہ تعالیٰ سبکدہ
تشریحیاً للظالمین و تفسیراً علی الراغبین بترتیب ابواب و فصول و جمع
آورده شد تا بر طالبان اختصار مطالب آن آسان گردد و فی انجامہ عبورے
بر مضامین آن حاصل آید چرا کہ امر و زہمت یکے نامردم از خواندن و خریدن
و دیدن مطالعہ کردن کتابہاے کلاں قاصر شدہ اند۔ باشد کہ باین حیلہ مناسبستے
بآن کتاب رغبتے بآن جناب پیدا کنند

و قبل از شروع در مقصود عرض داشتے چند بخدمت ناظرین عرض داشتے میشود
آن را بسبع رضا قبول بشنوند

یکے آنکہ تعبیر بانتخاب اختصار بنا بر تنگی میدان عبارت است ہر کلمہ
از کلمات حضرت ایشان مخزن سرراست و مطلع انوار و ہر حرفے از ان ہم پلید جواہر

آبدار اختصار را در انجذاب چپا را و انتخاب ادراک کتاب چه معنی
 ز فرق تا بقدم هر کجا که نمیم
 کوشید من جل می کشد که جای است
 دوم آنکه آباد اجداد پیشینه ماکتوبات شریف سابقاً سبقاً میخوانند
 و صبح و شام درس آن میکنند چه بلا شد؟ که مانند سببان بی نسبت متوسلان
 بی همت هر کار را گذاریم از همه دستبردار شدیم نه جستجوئی احوال ایشان و
 نه گفتگوئی اقوال ایشان نه آن خمی و خصلت نه آن صوت و سیرت فقط
 بدعوائی لدیت مغرور و بر خود غلط

وَلَا يَنْفَعُ الْأَهْلَ مِنْ هَآئِهِمْ إِذَا كَانَتْ نَفْسٌ مِنْ بَآهَلَةٍ
 اینجا نسبت در کار است نه نسب علم و ادب مطلوب است نه علم و ادب - بار
 اگر کردار آنها گذاریم این هم غنیمت است که بگفتار و نشان گرفتار باشیم و
 بکلام ایشان دل امتور و ایمان خود تازه سازیم

✓ حرف از زبان دوست شنیدن سعادت است
 یا از زبان آنکه شنید از زبان دوست

سوم آنکه مکتوبات شریف حضرت ایشان را در میان کتب تالیفات این
 طائفه علیّه چه رتبه عالی و شایسته عظیم است و چه حق قبول نزد خدائے تعالی و
 رسول مقبول او صلوات الله تعالی علیه و سلم دارد؟ بیان آن از زبان حضرت
 ایشان بشنوید میفرمایند که "دوش ندا در دادند و ظاهر ساختند که این همه
 علوم که نوشته بل هر چه در گفتگوئی تو آمد همه مقبول و مرضی است" و اشارت
 بنوشته های من کرده فرمودند (این همه گفته ایم بیان است) در آن وقت
 آن علوم را بنظر من اشتند و من بر یک یک جملاً و تفصیلاً نظر می کردم
 سیماعلمی که وقتی مراد آنها تر و دوس بود همه ادراک حکم داخل یافتیم *

لله این عبارت در دیباچه دفتر ثالث موجود است *

و حضرت میرزا منظر جان جاناں میفرمایند کہ یک از بحال جہاں آسے حضرت
 سرور کائنات علیہ افضل الصلوٰۃ و التحیات مشرف شدم گویا در کنار آنحضرت برابر
 دراز کشیدہ ام و راحت نفس مبارک بن میرسد درین اثنا من تشنہ شدم پیرو گان
 سر ہندی آنجا حاضر اند آنحضرت یکی آب آوردن آب امر فرمودند بندہ عرض کردم
 یا رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم "آہا پیروزا دہاے من اند فرمودند مثال
 امر من ینمایند پس عزیزے از انہا آب آورد و من سیر خوردم - عرض کردم
 یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم حضرت در حق محمد و الف ثانی چہ فرمایند؟
 فرمودند مثل ایشان در امت من دیگر گیت؟ عرض کردم یا رسول اللہ صلی اللہ
 علیہ وسلم مکتوبات ایشان بظہر مبارک گذشتہ است فرمودند اگر چیزے یاد است
 بخوانید بند این عبارت بعضی مکتوبات ایشان اِنَّہ تَعَالٰی ذَرَّاءُ اَوْ رَاثِرٌ ذَرَّاءُ
 اَلْوَرَّاءِ خواندم بسیار پسند فرمودند و حفظ فرمودند فرمودند باز بخوانید - باز
 این عبارت عرض نمودم زیادہ تر تحسین نمودند و این حالت امتداد کشیدہ
 و حضرت شاہ ولی اللہ دہلوی کہ از اعظم علمائے جلیل ایشان ہند و ناست
 و جلالت شان او علماء دَعَمَلَا - شریعۃ و طریقۃ مسلم الثبوت بین الانام و
 مستغنی از بیان است ، تحریر میفرمایند "حضرت شیخ مجدد اراصل این فرہ اند -
 بسا معارف مختصہ این دورہ از قرون شیخ بطریق رمزد ایما سرزودہ و بیایے
 از علوم غیر متعارفہ کہ در قرون اولے مشہودہ باخیر شیوع داشتہ و بعد قرن ثلاثہ
 در بگردہ کمون رفتہ از جناب ایشان بطور ہیبتہ بہجت خصوصیت طینت مطہرہ
 حضرت ایشان کہ از بقیہ طینت مقدسہ حضرت رسالت مآب بودہ صلی اللہ تعالیٰ
 علیہ وسلم و شیخ قطب ارشاد این در راست بردست و بیایے از گمر ہاں

۱۰ آں عبارت در مکتوب اول از دفتر دوم است

۱۱ این عبارت در کلمات طلیبات مطبوعہ مجتہبائی دہلی موجود است

با طبیعت و بدعت خلاص شدند تعظیم حضرت شیخ مجدد تعظیم حضرت مدویر
 ادوار و مکون کائنات است و شکر نعمت حضرت شیخ شکر نعمت مغیض اوست
 تَعَالَى وَتَقَدَّسَ ۞

چهارم آنکه مضامین مکتوبات حضرت ایشان بمناسبت قرآن مجید مکرر
 واقع شده اند - باشد که یک مضمون ده جا بابت جا با الفاظ مختلفه تکرار یافته باشد
 و هم بمناسبت فرقان حمید مسائل و احکام آن متفرق واقع شده اند و بترتیب
 ابواب و فصول نے ۞

پس درین مختصر مسائل و احکام آن از هر نوع با هم جمع کرده بر چهار باب از
 فقه و تصوف و عقائد و فصاح مرتب نموده شد - و از مضامین شکره بر یکجا
 یاد و بار اکتفا نموده شد و با وجود آن کوشش کرده شد که هیچ مضمون جدید یا
 نکته لطیفه متعلق آن مسئله از هیچ مکتوب تروک نشود ۞

مقتضای اختصار آن بود که فقط بزرگ مضامین اقتصار نموده میشد مگر از جهت
 آنکه بعضی صحابا برای تحقیق مسائل باطل کتاب ضرورت می افتد بنابراین عدد هر
 مکتوب و عنوان مختصر آن و بعضی جاها اشاره به باقیمانده مضمون از عبارات خود
 نیز نوشته شده تا وقت حاجت باطل کتاب مراجعت آسان شود ۞

و از آنجا که این حشر بی فیوض و برکات بعینه مستنبط و مستفاض از عبارات
 و الفاظ حضرت ایشان است لهذا آن ابر فیض البرکات من عین المکتوبات
 موسوم ساختم و آنچه ما بین القوسین است آن از کلام این فقیه ناتوان باید
 دانست ۞

فیض البرکات

من

عین مکتوبات

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

باب اول

در اصول اسلامیه و عقائد صحیحہ اہل سنت و اجماع

در مکتوبات تم کہ بخدمت پیر بزرگوار خود در بیان احوالیکہ بمقام صحیح و تقیاً تعلق دار و عرض فرمائید تا تحریر فرمایند

علمائے ظاہر اہل سنت و جماعت ہر چند در بعضی اعمال ناقص باشند

لیے باید دانست جائیکہ تفسیر در مکتوب قائل کرده شدہ است اشارہ است بانکہ این مضمون یا خود از وسط مکتوب است و جائیکہ "مکتوب قائل بقائل" گفته شدہ ال از مکتوب شروع کردہ باید دانست و بعضی در آن مکاتیب جائیکہ والسلام گفته شدہ اشاعت مکتوب است و جائیکہ الی آخرہ نوشتہ شدہ باید دانست کہ مضمون روایات و باقی مانده دارد "المؤلف"

اجمال درستی عقاید اینہا در ذات و صفات آن قدر نورانیت دارد کہ آن تعصیر در
 جنب آل مضحیل و ناپہیز در نظر مے در آید - و بعضے متصوفہ با وجود یا صفات مجاہد
 و چون در ذات و صفات آن قدر درستی عقیدہ ندارد - آن جمال در اینہا یافتہ نمی شود
 در مسئلہ معیت احاطہ علمی حق سبحانہ و تعالیٰ حضرت ایشان با علما شریک
 اند حضرت حق سبحانہ تعالیٰ را نہ عین عالم مے دانند و نہ متصل عالم و نہ منفصل و نہ با عالم
 و نہ جدا از عالم و نہ محیط و نہ ساری :

ذات و صفات و افعال عالم را مخلوق او میداند نہ آنکہ صفات اینہا صفات
 اوست و افعال اینہا افعال او بلکہ در افعال مؤثر قدرت اوست قدرت مخلوق
 را تا اثر مے نہ - کہ اہو مذہب لعلماء المتکلمین :

صفات سبعہ (یعنی علم و حیات و قدرت و ارادہ و سماع و بصر و
 کلام) را موجود مے داند - لا کما زعم المعتزلۃ :

او سبحانہ و تعالیٰ را هرید میداند لا کما زعم الفلاسفۃ من صدر
 الافعال منه سبحانہ و تعالیٰ بالا اضطرار کا الحراق من النار :

قدرت بمعنای صحت فعل و ترک است (یعنی ایجاد و عدم ایجاد و فعل
 و ترک ہر دو بدست قدرت او جائز و ممکن است) نہ بمعنای ان شاء فعل و
 ان لم یشاء لم یفعل کہ شرطیہ ثانی یعنی نحو استن ممتنع و محال باشد کما قال
 الحکماء و بعض الصوفیہ چرا کہ این معنی با سباب عدم اختیار می کشد :

مسئلہ قضا و قدر بطور علمائے داند فَلِلَّهِ الْاَنْ يَتَصَرَّفَ فِي
 مَلِكِهِ كَيْفَ يَشَاءُ قَابِلِيَّتٍ وَ اِسْتِعْدَادٍ وَ اِيْجَاعٍ وَ خَلْقِيَّتٍ كَمَا بَيَّنَّجَاب
 مے کشد : و هو سبحانہ و تعالیٰ مختار فی افعاله :

الح تحقیق مسئلہ قضا و قدر در کتب ۲۸۹ ربط و تفصیل تمام کرده اند :

مسئلہ استطاعت مع الفعل منكشف شده است

پیش از فعل انسان قدرتی ندارد قدرت بقارنت فعل می بخشد و تکلیف منحصر است بر سلامت اسباب اعضا۔ کما قورہ علماء اهل السنۃ گواہ عدل بر صحت معارف و مقامات موافقت ظاہر شریعت و اجماع اہل سنت است۔ در ہیچ چیزے مخالفت بظاہر شریعت غرا ندارد و ہیچ موافقت بجملا و اصول معقولہ آنها ندارد بلکہ از علمای اسلام جماعہ کہ مخالفت باہل سنت دارند با اصول آنها نیز موافق نیست

در مکتوب نہم کہ بخدمت حضرت تہذیبیہ بزرگوار خود نوشتہ اند تخریر مینمایند خود را عین حق دانستن و صفات خود را صفات او انگاشتن عین الحاد و در اسماء و صفات است و در زمرہ و ذم و والدین یجدون فی سائتہ دخل و در آخر مکتوب دوازدهم کہ بخدمت پیر بزرگوار خود نوشتہ اند تخریر نموده اند کہ ہیچنانکہ ذوات اشیا را مجعول (و مخلوق او سبحانہ و تعالیٰ میداند) اصل قابلیت و استعدادات را نیز مجعول و مصنوع مے دانند و سبحانہ و تعالیٰ المحکوم قابلیت نیست نشاید کہ چیزے بر او حاکم باشد و در مکتوب سیزدهم کہ آنہم بخدمت پیر و سنگیر خود قلمی فرزدہ اند مینویسند آنچه بعض صوفیہ مخالفت ظاہر شریعت کشف را بیان مے کنند یا از سہواست یا از سکر۔ باطن را از ظاہر ہیچ مخالفت نیست

میان علما و این بزرگواران ہمیں قدر تفاوت است کہ علما استدلالاً و علما مے دانند۔ و ایشان کشف و ذوقا مے یابند

و در مکتوب ہشادہم کہ آنہم بخدمت حضرت ایشان نوشتہ اند مے نویسند زائدیت و جوہر ذات حق جل و علا دریں مقام (یعنی مقام قررت

خبر روشن

الحاد

سہواست یا سکر

لذات

کہ بعد از حصول مقام صدیقیت است (ظاہر ہے) چنانچہ مقرر علمائے اہل سنت است ۛ شکر اللہ تعالیٰ سعید ہم ۛ
تفسیر آیه کریمہ لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْءٌ وَهُوَ السَّمِیْعُ البَصِیْرُ بیان آنکہ صفات مخلوق با صفات خالق مماثلت ندارند ۛ
سمع و بصر کہ در خلائق مخلوق است در رویت و سماع، هیچ مدخلے ندارد، چنانکہ او سحانہ و تعالیٰ لخلق سمع و بصرے کند خلق سماع و رویت ہم اوے کند تعالیٰ شانہ ۛ

چنانچہ ذوات مخلوق جماد محض است صفات ایشان نیز جماد محض است در رنگاں فادری کہ محض قدرت خویش در سنگ کلام خلق کند نمی توان گفت کہ فی حقیقت سنگ متکلم است و صفت کلام دارد چنانکہ سنگ جماد است این صفت ہم در فی اگر فرضاً موجود باشد جماد است در ظهور حرف صوت از فی، هیچ مدخلیتی ندارد و جمیع صفات ازین قبیل اند ۛ
(تحقیق مسئلہ علم و سمع و بصر و سایر صفات کما هو حقہ درین مکتوب تحریر فرمودہ اند) ۛ

ارباب این مقام عالی افعال مخلوقات نیز کالمیّت و الجمادے یابند نہ آنکہ افعال مخلوقات را بحق سبحانہ بدہند و فاعل افعال او را سبحانہ نہند تعالیٰ اللہ سبحانہ عن ذالک علواً کبیراً اشلاً شخصی سنگے را جنبانہ و حرکت بدہنیتوان گفت کہ آن شخص متحرک است بلکہ موجود حرکت است در سنگ سنگ متحرک است مع ذالک چنانکہ سنگ جماد محض است حرکت او

یعنی اہل سنت و جماعت و سحانہ و تعالیٰ را فاعل و موجود افعال عبادے دانند زیرا شریک و فاعل آنها بمعنای من قاهر بہ الذلّ کہ فاعل بآن فعل متصف گردد چنانچہ گفتہ می شود قائم و قاهر بمعنی متصف بقیام و قعود ۛ مؤلف

و افعال خود را با افعال او سبحانه و تعالیٰ هیچ مناسبت ندانند اطلاق ظلمیت
ہم از جملة مناسبات است از ان ہم منزہ نمایند اور اسبحانہ و تعالیٰ خالق و مخلوق
مخلوق دانند و بیش ازین هیچ چیز جرأت نہ نمایند +

توجید فعلی کہ جمعی را در اثناء راہ دست میدہد و فاعل خبر حق را سبحانہ
تعالیٰ نمی یابند۔ این بزرگواران میدانند کہ خالق این افعال یکی است نہ
مباشراً ان فعال کہ این بزدق و الحاد و معاند۔ مثلاً شعبدہ بازی در پرده شستہ
صورت ہائے حماد را در حرکت مے آرد۔ جامعہ کہ حدید البصر نہ میدانند کہ چاہل
این فعال آن شخص پرده نشین است اما مباشر این افعال چہاں صورت اند۔ لہذا
مے گویند کہ صورت متحرک است و نمیگویند کہ شعبدہ یا ز متحرک است +
پس حکم بوجدت فعل از جملة سکریات است بل الحق الصریح ان
المفاعل متعدّد و خالق الافعال واحد +

و همچنین است کلامے کہ در توجید وجود گفته اند بنمای آن سکر وقت
غلبہ حال است +

علامت درستی علوم لدنیہ مطابقت است با صریح علوم شرعیہ اگر سکر
تجاوز است از سکر است +

والحق ما حققہ العلماء من اهل السنۃ و الجماعۃ و ما سوی ذلک
اقا تر ندقہ و انحاد او سکر وقت و غلبہ حال و این تمام مطابقت مقام
عبودیت بیشتر است و در اورائے آن نحوی از سکر متحقق است +

انبیاء علیہم الصلوٰۃ و السلام علوم شرائع را بطریق وحی اخذ میکردند و این
بزرگواران (صوفیہ کرام) بطریق الہام اخذ میکنند و علمای ظاہر از شرائع اخذ
مے کنند بطریق اجمال و استدلال آنچه اودشان بکشف و تفصیل حاصل مے کنند
و الفراق بالاصالۃ و التبعیتہ لا غیر +

غلبہ

بخاطر بود که یک مسئله اجمالی استدلالی را افضل بنویسیم اما کاغذ کوتاهی
 کرد. شاید حکمت حق تعالی اجل سلطانہ درین بوده باشد
 در مکتوب سی و یکم که بشیخ صدوقی صدور یافته. (در بیان مسئله توحید
 وجودی و تردید قائلین آن می نویسند)

او سبحانه و تعالی یا هیچ چیز متحد نیست با او است تعالی و تقدس
 و عالم عالم - او سبحانه بیچون و بیچگونه است و عالم سراسر بدایع چگونی
 و چگونگی متشتم - بیچون را عین چون نتوان گفت واجب تعالی را عین ممکن
 نتوان خواندن قدیم هرگز عین حادث نه شود - ممتنع لعدم عین جائز لعدم
 نه گردد -

انقلاب حقائق مجال است عقلاً و شرعاً و صحت حمل یکدیگر ممتنع
 اصلاً و رأساً حضرت خواجہ نقشبند فرموده اند "هر چه دیده شد و شنیده شد
 و دست زشد آن همه غیر است بحقیقت کلمه "لا" نفی آن باید کرده
 در مکتوب سی و هشتم که بشیخ محمد چتری صدور یافته

هر چه می بینند و می دانند و می شناسند غیر اوست تعالی
 گرفتاری با آنها گرفتاری بغیر اوست پس نفی آن لازم باشد و در تحت کلمه
 لا اله در آورده اشبات آن ذات بیچون و بیچگونه را بکلمه لا اله می باید
 کرد - علم و شهود و معرفت را با او سبحانه و تعالی راه نیست و هر چه با او ذات
 تحت است تعالی شان معبر بغیر است اگر چه اسما و صفات باشند
 و آنکه متکلمین صفات را اهو و لا غیر گفته اند معنای دیگر دارد
 از لفظ غیر غیر معنای اصطلاحی (یعنی مابین شئی) خواسته اند و آن را نفی
 کرده اند و نفی خاص مستلزم نفی عام نیست
 از ذات حضرت واجب الوجود جل سلطانہ جز بسلوب (یعنی نه جسم است)

قول
 نشسته

۱۸۱۸

نه جو ہر روز عرض و نہ متصل و نہ منفصل (تعبیر متواں کرد) بعد ازاں معنائے قول
 امام عظیم **سُبْحَانَكَ مَا عِبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ** و لکن عوفناک حق
 معرفتک بیان فرمودہ اند و نیز فرق در علم و معرفت بتندی و غنتی و آنکہ
 منتہیاں را نیز در معرفت تفاضل باشد تخریر نموده اند (قلینظر فیہ)
 در مکتوب چہل و یکم کہ بہ شیخ درویش صدور یافتہ -

جمعے کہ باحاطہ ذاتی قائل گشتہ اند و بالذات حق را تعالی و تقدس محیط
 عالم میدانند این حکم مخالف آرای علمائے اہل حق است ایشان باحاطہ علمی
 قائل اند۔ فی الحقیقت آرائے علمای بظاہر اقرب است۔ احاطہ و سر بیان را
 دران حضرت چہ یار اسماجیرت نادانی است و دران موطن چہل صرت است
 و سرگردانی محض ۴

(اعتذار از جانب صدوقیہ کہ باین حکم قائل شدہ اند :-)
 فرق در بیان علم نبی کہ بطریق وحی است و علم ولی کہ بطریق الہام است
 این است کہ در وحی قطع و یقین است و در الہام ظن و تخمین۔ چہرہ کہ وحی متوسط
 ملک است تا آنکہ موصوم اند باند خطا۔ و الہام اگر چہ محل عالی دارد و آن قلب است
 کہ از عالم امر است اما قلب اہل عقل و نفس نحوی از تعلق متحقق است پس
 خطارا دران متوطن مجال پیدا شد ۴

در مکتوب چہل و سوم کہ بسیادت پناہی شیخ فرید صدور یافتہ ارشاد
 مے فرمایند کہ :-

اکثر اہل اے این زمان۔ بعضے بتقلید و بعضے ببحر و علم و بعض دیگر بعلم
 متمزج بذوق۔ و بعضے بالحد و زندتہ دست بدین توجید و وجودی زدہ اند
 و ہمہ را از حق میدانند بلکہ حق (رہست و صحیح) میدانند و گردنہائے خود را
 از رتبتہ تکلیف شرعی باین حیلہ مے کشایند و مداہنات در احکام شرعیہ

فرق در بیان
 در الہام
 و بعضے ببحر و علم

مے نمایند و باین معادہ خوش وقت و خورند میشوند و ایتان او امر شرعیہ
اگر اعتراف از نطفیلی مے دانند مقصود اصلی و رے شریعت خیال میکنند
حاشا و کلا ثم حاشا و کلا نعوذ باللہ تعالیٰ من هذا الاعتقاد السوء +

مکتوب ۲۲

در مداحی حضرت خیر البر علیہ الصلوٰۃ و السلام کہ آن سعادت نامہ او سید
نجات آخری خود ساخته اند نہ آنکہ مداحی او نماید بلکہ کلام خود بمدح او
بتائید ما ان مدحت محمدًا بمقالتی
لیکن مدحت مقالتی بمحمد

فَأَقُولُ وَبِاللَّهِ سُبْحَانَهُ الْعِصْمَةُ وَالتَّوْفِيقُ إِنَّ مُحَمَّدَ رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ وَكَثَرِ النَّاسِ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَكَرُمُ الْأَوْلِيَاءِ وَالْآخِرِينَ عَلَى اللَّهِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْسُقُ عَنْهُ الْأَرْضُ وَ
أَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشْفَعٍ وَأَوَّلُ مَنْ يَفْرَعُ بَابَ الْجَنَّةِ فَيَقْتَمُّ اللَّهُ لَهُ
وَحَامِلُ لِيَؤَاءِ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَحْتَهُ آدَمُ فَسَمَّ دُونَهُ - وَهُوَ
الَّذِي قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ نَحْنُ الْآخِرُونَ وَنَحْنُ السَّابِقُونَ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَإِنِّي قَائِلٌ قَوْلًا غَيْرَ خَيْرٍ وَأَنَا حَبِيبُ اللَّهِ وَأَنَا
قَائِدُ الْمُرْسَلِينَ وَالْآخِرُونَ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ وَالْآخِرُونَ وَأَنَا
مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْخَلْقَ فَجَعَلَنِي
فِي خَيْرِهِمْ ثُمَّ جَعَلَهُمْ فَرِيقَيْنِ فَجَعَلَنِي فِي خَيْرِهِمْ فَسَرَقَهُ
ثُمَّ جَعَلَهُمْ قِبَائِلَ فَجَعَلَنِي فِي خَيْرِهِمْ قَبِيلَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ
بُيُوتًا فَجَعَلَنِي فِي خَيْرِهِمْ بَيْتًا فَأَنَا خَيْرُهُمْ نَفْسًا وَخَيْرُهُمْ
بَيْتًا - وَأَنَا أَوَّلُ النَّاسِ خُرُوجًا إِذَا ابْعَثُوا وَأَنَا قَائِدُهُمْ إِذَا

وَفَدُّوا وَاَنَا خَطِيبُهُمْ إِذَا انْصَتُوا وَاَنَا مُسْتَشْفِعُهُمْ إِذَا حُيِسُوا
 وَأَنَا مُبَشِّرُهُمْ إِذَا أَيَسُّوا الْكِرَامَةَ وَالْمَفَاتِيحُ يَوْمَ مَعِينِ بِيَدِي
 وَلِوَاءِ أَحْمَدِ يَوْمَ مَعِينِ بِيَدِي - وَأَنَا الْكُرْمُ وَوَلِدَادٌ عَلَى رِجِّي يُطَوُّ
 عَلَى أَلْفِ خَادِمٍ كَانَتْهُمْ بَيْضُ مَكْنُونٍ وَإِذَا كَانَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
 كُنْتُ إِمَامَةَ النَّبِيِّينَ وَخَطِيبَهُمْ وَصَاحِبَ شَفَاعَتِهِمْ غَيْرِ
 فَخِرٍ لَوْلَا لَهُ لَمَا خَلَقَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ الْخَلْقَ وَلَمَا أَظْهَرَ الرَّبُّ بُوْبِيَّةً
 وَكَانَ نَبِيًّا وَاَدَمَ بَيْنَ الْمَاءِ وَالطِّينِ

✓ نماز بعضیان کسے درگرو کہ دارد چنیں سید پیش رو

لاجرم صدقان اینچنین پیغمبر سید البشر علیہ الصلوٰۃ و السلام خیر الامم باشند و
 مکذبان او علیہ الصلوٰۃ و السلام بدترین بنی آدم *

چو آل سرور علیہ الصلوٰۃ و السلام محبوب ب العالمین است متابعان بوا
 متابعت بمرتبه محبوبیت میرند چو محبت در هر که شامل و اخلاق محبوب خود
 مے بیند آنکس محبوب خود مے دارد و مخالفان سنت را ازینجا قیاس باید
 کرد *

کتب و احادیث

بیادیت پناهی میان شیخ فرید صدر یافته - در بیان آنکه وجود
 باری تعالی و تقدس و همچنین وحدت او سبحانه و تعالی بلکه نبوت محمد رسول الله
 صلی الله تعالی علیه و سلم بلکه جمیع ما جاء به من عند الله تعالی بدیهی اند
 محتاج به هیچ فکر و دلیل نیستند - بر تقدیر سلامتی مدرکه از آفات ردیہ امر
 معنویہ نظر و فکر در آنها تا زمان وجود علت و ثبوت آفت است اما بعد
 از نجات از مرض قلبی غیر از پدا هست هیچ نیست *

چو در هر کشتی - محافظان کشتی ازینجا قیاس باید کرد

مثلاً صفرائی تا زمانی که بعلت صفر ابتلا است شیرینی قند و نبات نبرد
 او محتاج بدلیل است لیکن بعد از خلاصی ازال علت هیچ احتیاج بدلیل ندارد
 و احتیاجی که منشا آن وجود آفت است ببداهت جنگ آورد پس در تحصیل
 ایمان یقینی فکر از الیه مرض قلبی نمودن ضروری آمد چنانچه صفرائی را ازاله
 علت صفر نمودن در تحصیل یقینی بشیرینه نبات ضروری نرآمد از آنکه دلیل
 بر یقین حلاوت نبات اقامت نمایند.

مقصود از سیر و سلوک و تزکیه نفس و تصفیه قلب ازاله آفات معنوی است
 و امراض قلبیه تا حقیقت ایمان متحقق شود و تصدیق وجدانی حاصل گردد پس
 ایمان از زوال محفوظ ماند - کریمه آلا ان اولیاء الله لا خوف علیهم
 ولا هم یحزنون در شان ایشان صادق است.

مکتوب ۵۲

نیز شیخ فرید صدور یافته در بیان آنکه بدترین جمله فرقانیه بتدعیه
 جماعه آنکه باصحاب پیغمبر علیه الصلوٰة والسلام بغض دارند در قرآن مجید خود
 ایشان اکتفا نامیده است که یغیظهم انکفار قرآن شریف و شریعت را
 اصحاب تبلیغ نموده اند اگر ایشان مطعون باشد طعن در قرآن و شریعت
 لازم می آید قرآن جمع حضرت عثمان است علیه الرضوان اگر عثمان مطعون است
 قرآن هم مطعون - سبحانہ عما یعتقدہ الذنادقة.

خلافی و نزاعی که در میان اصحاب سلیم الرضوان واقع شده بود و محمول بر هوا
 نفسانیت نیست و صحبت خیر بشر نفوس ایشان نیز کینه رسیده بودند و از آزارگی
 آزاد شده! این قدر میدانیم که حضرت امیر در این باب بر حق بود و مخالف ایشان
 بر خطا - اما این خطای اجتهادی بود تا بحد فسق نمیرساند بلکه ملامت هم در خطا

مشهور

امیر المؤمنین
 رحمن و الرحیم
 علی بن ابی طالب

بزرگواران

گنجائش نیست کہ مخطی را نیز یک درجہ از ثواب بہت
 و نیزید بیدولت از اصحاب نیست در بد سنجی او کہ سخن است کارے کہ آن
 ابد بخت کردہ ہیچ کافر فرنگت کند۔ بعضے از علما اہل سنت کہ در لعن و توقف
 کردہ اند نہ آنکہ از مے رسانی اند بلکہ رعایت احتمال رجوع و توبہ کردہ اند
 در مکتوب پنجاہ و ہشتم کہ یہ سید محمود صدور یافتہ۔ نوشتہ اند۔
 وحشی کہ قاتل حضرت امیر حمزہ است علیہ الرحمۃ و یکبار در صحبت خیر البشر
 رسیدہ است از اویس قرنی کہ خیر التابین است فضل آمد۔

سُئِلَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ أَيُّهُمَا أَفْضَلُ
 مُعَاوِيَةُ أَمْ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَقَالَ الْغُبَارِيُّ الَّذِي دَخَلَ أَنْفَ قُرَيْشٍ
 مُعَاوِيَةَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرٌ مِنْ عُمَرَ بْنِ
 عَبْدِ الْعَزِيزِ كَذَا مَرَّةً

مکتوب ۵۹

بہ سید محمود صدور یافتہ۔ در بیان آنکہ نجات ابدی بے تہل عتقاد
 اہل سنت و الجماعۃ منصوص نیست اگر سر موغی الفت است خطر و خطر است این
 سخن بکشف صحیح و الہام صریح نیز۔ بر یقین پیوستہ است احتمال تخلف تدار
 فطوبی لمن وفق لمتابعتہم و شرف بتقلیدہم و ویل لمن
 خالفہم و اعزل عنہم و مرفض عن اصولہم و خرج عن
 مرمتہم فضلوا و اضلوا فانكروا الرؤیة و الشفاعة و خفی
 علیہم فضیلة الصلابة و فضل الصلابة و حرسوا عن
 محبة اهل بیت الرسول و مودت اولاد البتول فممنعوا
 عن خیر كثيرنا لها اهل السنة و الجماعۃ

وَأَتَقَتِ الصَّحَابَةَ عَلَى أَنْ أَفْضَلَهُمْ أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ قَالَ
 الْإِمَامُ الشَّافِعِيُّ وَهُوَ أَعْلَمُ بِأَحْوَالِ الصَّحَابَةِ أَضْطَرَّ النَّاسُ
 بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يُجِدُوا تَحْتِ
 أَدْيِيمِ السَّمَاءِ خَيْرًا مِّنْ أَبِي بَكْرٍ فَوَلَّوهُ بِرَأْيِهِمْ - وَهَذَا تَصْرِيحٌ
 مِنْهُ بِأَنَّ الصَّحَابَةَ مُتَّفِقُونَ عَلَى أَفْضَلِيَةِ الصِّدِّيقِ فَيَكُونُ
 إِجْمَاعًا فِي الصِّدْقِ الْأَوَّلِ عَلَى أَفْضَلِيَّتِهِ فَيَكُونُ قَطْعًا لَا يَسُوغُ
 انْكَارَهُ - وَأَهْلُ بَيْتِ الرَّسُولِ مِثْلُهُ كَمِثْلِ سَفِينَةِ نُوحٍ مِنْ رَكِبَهَا
 نَجَّوْا مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا هَلَكَ ۝

اهل بیت

قَالَ بَعْضُ الْعَارِفِينَ - إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ
 وَسَلَّمَ جَعَلَ أَصْحَابَهُ كَالنُّجُومِ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ وَشَبَّهَ
 أَهْلَ بَيْتِهِ بِسَفِينَةِ نُوحٍ - إِشَارَةً إِلَى أَنَّ مَالِكِ السَّفِينَةِ لَا
 بُدَّ لَهُ مِنْ رِعَايَةِ النُّجُومِ لِيَأْمَنَ مِنَ الْهَلَاكِ وَيُدُونَ رِعَايَةَ
 النُّجُومِ النَّجَاتِ مُنْتَهَى قَطْعًا ۝

عجابه

وَمِمَّا يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ أَنَّ الْإِنْكَارَ عَنْ بَعْضِ انْكَارٍ عَنِ جَمِيعِهِمْ
 فَإِنَّهُمْ فِي وَضْعِيَّةِ الصَّحْبَةِ مُشْتَرِكُونَ وَهَذِهِ الْفَضِيلَةُ فَوْقَ
 جَمِيعِ الْفَضَائِلِ وَالْكَمَالَاتِ - إِلَى آخِرِ الْمَكْتُوبِ الشَّرِيفِ ۝

مکتوب ۶۳

بیادیت پناهی شیخ فرید صدوریافت در بیان آنکه انبیا صلوات
 تعالیٰ و تسلیما تہ علیہم در اصول دین متفق اند و اختلاف در بعض فروع دین است
 و بعد از ادای شکر حق سبحانه و تعالیٰ کہ باین نعمت عظمیٰ یعنی ارسال
 رسل بر بندگان خود رحمت فرموده است و ما را راه ہدایت نموده بصدیق او

الذات انبیا

شان شرف ساخته است - می نویسد که این بزرگواران در اصول دین متفق اند -
 کلمه ایشان در ذات و صفات حق تعالی و تقدس و حشر و نشر و ارسال رسل
 و نزول ملک و ورود وحی - و نعیم حبت - و عذاب نجیم بطریق خلود و تابید -
 واحد است - اختلاف در بعضی احکام است که بفروع دین تعلق دارد نسخ و تبدیل
 در احکام شرعی از حکم و مصاحیح حق است سبحانه و بسیار است که بر یک ستمبر
 صاحب شریعت در اوقات مختلفه احکام متضاده بطریق نسخ و تبدیل وارد
 شوند +

از جمیع کلمات متفقین بزرگواران نفی عبادت غیر الله است سبحانه و
 منع اشراک با و تعالی و تقدس و ناگرفتن بعضی مخلوقات مرعیضه را از باب
 غیر از خدای تعالی +
 و کلمه دیگر که مخصوص باین بزرگواران است آن است که خود را بشر می دانند
 مثل سایر مردم و اله و معبود حق تعالی را امید دارند و او را سبحانه و تعالی
 از حلول و اتحاد منزله می گویند +

و کلمه دیگر که انبیا علیهم الصلوٰة و السلام بر آن متفق اند آن است که
 این بزرگواران به نزول ملائکه که معصوم مطلق اند قائل اند - اُسماء وحی و جمل کلام
 حق تعالی و تقدس ایشان را می دانند پس این بزرگواران هر چه میگویند
 از حق می گویند تعالی و تقدس و هر چه میسرمانند از حق تعالی و تقدس
 میسرمانند - بخلاف منکران نبوت که ایشان را از دولت نزول ملائکه نصیب
 نیست و رؤسائے ایشان مدعیان الوهیت اند - حق سبحانه و تعالی را
 در خود حلول اثبات میکنند و خود را مستحق عبادت میدانند و پا از دایره
 بندگی بر آورده در منکرات افعال مستقیحات افعال می افتند - صَلُّوا
 فَأَضَلُّوا فَأَوْبُوا لَهُمْ وَلَا تَبِعَهُمْ وَلَا تَشِيعَهُمْ +

از درستی این کلام و در بیان آن در تفسیر
 کلام
 عمل متفق
 نبی صلوات (ع)

اگرچه این مقدمات در مکتوب شریف بربط تمام فرموده اند ولی نظر شما
 احکام اجتهادیه پیغمبران علیهم الصلوة والسلام نیز مؤید بوجی اند اگر بالفرض زلتی
 واقع شده شد فی الحال حق سبحانه و تعالی تدارک آن بوجی قطعی مفرموده *
 و همدرین مکتوب شریف سفارش آشنائے خود سیادت پناهی میبایست کمال
 بمکتوب البیه فرموده اند *

در مکتوب شخصت و رسوم که بخان اعظم صدور یافته نوشته اند -

بهترین قرون قرن صحاب کرام است اچنانچه در حدیث شریف آمده است
 که خیر امتی قرنی ثمر الذین یلوهم ثمر الذین یلوهم تنفق علیه کلمه
 ثکار و دیگران را در پس انداخت و اشعارت به بعد درجه نمود *

مکتوب

بمیز حکیم فتح الله صدور یافته - در بیان آنکه هر فرقه از مفسد و سه
 فرقه مدعی اتباع شریعت است اما دلیل که پیغمبر صادق علیه من الصلوة
 افضلها و من لتسلیمات اکملها بر تیز آن فرقه ناجیه بیان فرموده است این است
که الذین هم علی ما انا علیه و اصحابی در بیان آنکه اطاعت رسول عین عطا
حق است و خلاف اطاعت او عین معصیت حق تعالی و تقدس من تطیح
الرسول فقد اطاع الله و اطاعت رسول علیه الصلوة والسلام بغیر اتباع
 اصحاب رضوان الله تعالی علیهم جمعین محال است - و فرقه که متمزم اتباع اصحاب
 است اهل سنت و جماعت اند لا غیر شکو الله تعالی سعیدهم فصر القرفة
 التاجیه بخلاف شیعه و خوارج که بسبب طعن در صحاب از اتباع ایشان
 محروم اند و متمزم خود مذہب موحث دارند و اصل بن عطاء که رئیس ایشان بود
 و از تلامذه امام حسن بصری است باثبات و وسطه در میان ایمان و کفر از مذہب امام

اصحاب
 علی بن ابی طالب

اطاعت رسول

اهل سنت

جد شد و امام در شان او فرمود کہ اِعْتَزِلْ عَنَّا و عَلٰی هٰذَا لِقِيَاسِ سَلَاثُو الْفِرَقِ
المبتدعة المحدثه *

طعن کردن در اصحاب فی بحقیقتہ طعن کردن است در پیغمبر خدا عزوجل
مَا مِنْ رِسُوْلِ اللَّهِ تَعَالٰی مِنْ لَمْ يُؤْ قَرَأْ صَحَابَهُ - چه خبث اینها منجر بہ خبث
صاحب ایشان می شود و نعوذ بِاللَّهِ سُبْحَانَهُ مِنْ هٰذَا لِعَقْتَادِ الشُّوعِ *
و ایضا شرایح کہ از راه قرآن و حدیث بار سیدہ اند بتوسط نقل ایشان است
از صاحب شریعت علیہ الصلوٰۃ و السلام و چون ایشان مطعون باشند نقل ایشان
نیز مطعون است پس طعن ایشان مستلزم طعن در دین است و العیاذ بِاللَّهِ
سُبْحَانَهُ مِنْهُ *

و اگر طاعنان گویند کہ ما ہم متابعت اصحاب می کنیم لازم نیست کہ جمیع اصحاب
متابع باشیم بلکہ نیست متابعت جمیع لِمَتَنَا قُضِيَ امْرَاؤُهُمْ وَاخْتِلَافِ
مَذَاهِبِهِمْ *

جواب گوئیم متابعت بعضی وقتے سود مند افتد کہ انکار از بعض دیگر بآن
منضم نشود و بر تقدیر انکار از بعض متابعت بعض دیگر متحقق نمی شود زیرا کہ
حضرت امیر مثلًا تو قیر و تعظیم خلفاء ثلاثہ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین کرده
و ایشان اشیایان اقتدائیت داشتہ بیعت نموده اند پس با وجود انکار خلفاء
ثلاثہ ادعائے متابعت حضرت امیر نمودن محض افتراست بلکہ آن انکاری بحقیقت
انکار حضرت امیر است و ردوست صریح مرقوال و افعال ایشان است *

و حتمال تقیہ را در مادۃ اسد اللہ راہ دادن نیز از سخافت عقل است -
عقل صحیح ہرگز تجویز نمی کند کہ اسد اللہ با وجود کمال معرفت و شجاعت
بعض خلفائے ثلاثہ را سالی سالی مبطن در آرد و ظہار خلاف آن نماید و صحبت
نفاق با ایشان در اندشتاعت این فعل ایامید دریافت کہ بحضرت امیر چہ قسم بونی

حضرت امیر علیہ السلام

و چون نوع خدع و نفاق منتسب میشود که از ادعای اهل اسلام این قسم تفاق متصور نیست - بر سر اصل سخن رویم و جواب اعتراض ایشان منقح تر بگوئیم که متابعت جمیع اصحاب در اصول دین لازم است و هرگز در اصول اختلافی ندارند - اگر اختلاف است در فروع است - شخصی که طاعت بعضی است از متابعت جمیع محروم است چرا که مبتلعان شریعت جمیع اصحاب اند از هر یک چه شریعت با رسیده است و همچنین قرآن از هر وحسی آیه *فَمَا فَوْقَهَا كَرْتُمْ* جمیع ساخته اند پس انکار از بعضی انکار است از مبطلغ - پس عدم اذعان و ایمان بجمیع شریعت در راه منکر اصحاب متحقق گشت - *تَكَيْفَ الْبِحَاةِ وَالْقَلَامِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى افْتَوُوا مِنِّي بَدِئُوا لِكِتَابٍ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَن يَفْعَلْ ذَلِكَ مِنكُمْ اِلَّا اِخْرَاجٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ اِلَى اَشَدِّ الْعَذَابِ* و حال آنکه قرآن جمیع حضرت امیر عثمان است - بلکه فی تحقیقت جامع قرآن حضرت صدیق و حضرت فاروق اند جمیع حضرت امیر سوا این قرآن نیست پس باید اندیشید که انکار این اکابر فی تحقیقت با کما قرآن می کشد - عیاذ بالله سبحانه و تعالی

و این هم عقل تجویز می کند که اصحاب آن سر و علیه صلوة و سلام که در روز رحلت اوستی و سه نزار بودند بر امر باطل اجتماع نمایند و بطوع و رغبت بجماعت صدیق بیعت کرده بر ضلالت جمع شوند که از جمله محالات است و حال آنکه آنحضرت علیه صلوة و سلام فرموده اند *لا تجتمع امتی على الضلالة*

و اختلافی که در میان اصحاب بر علیه صلوة و سلام است واقع شد ناز هوای نفسانی بود چنانچه شریفه ایشان ترکیب یافته بودند و از آثار گی برآمده بلکه آن اختلاف مبنی بر اجتهاد بود و علایق حق - پس محظی ایشان نیز در وجه واحد دارد و مضیّب خود و در وجه است - پس زبان از جفای ایشان باز باید

تفاوت

کوداد امام

دشت و همه اینکمی یاد باید کرد - قال الشافعی رحمه الله تعالى تَلَاكَ دِمَاءُ طَهَّرَ اللهُ عَنْهَا أَيْدِيَنَا فَلَنْظُرَ عَنْهَا السَّمِندَنَا (انتصاباً با اختصار) *

مکتوب

نیز بملا حسن کشمیری صدور یافته - نوشته بودند که شیخ محمد البکیر مینویس
گفته است که حق سبحانه و تعالی عالم بعلم غیب نیست *
مخدوما - فقیر را نایب استماع امثال این سخنان اصلاً نیست بے اختیار
رگزار و تمیز در حرکت می آید و فرصت تاویل و توجیه آن نمی دهد - قائل این
سخنان شیخ بکیر مینوی باشد یا شیخ اکبر شامی - کلام محمد عربی علیه السلام
و السلام در کار است نه کلام محی الدین عربی و صدر الدین قونیوی - بارانض
کار است نه بانض - فتوحات مدنی از فتوحات مکیه مستغنی ساخته است -
حق سبحانه و تعالی در کلام مجید خود را بعلم غیبی ستاید و خود را عالم غیب
می فرماید - نفی علم غیب کردن از سبحانه و تعالی بسیار مستحق و مستند است
و فی الحقیقه تکذیب است مرحق را سبحانه و تعالی غیب استغنی دیگر گفتن از
شاعت نبی بر آرد و کذب کلمه تخرج من افواههم فیما لیت شرعی
ما احدهم علی التفوه بامثال هذه الکلمات الصریحة فی خلاف
الشریعة *

دارانض کار است نه بانض

در مذکور تاویلات المحتملة لهذا الكلام مع ما لها و ما عابها
در مکتوب صدر و مفتم تحریر می فرمایند که منشاء تخلق باخلاق
الله که در ولایت اخذ است آن است که حاصل شود مراد بلیاء الله را صفاتی که
مناسب باشند در صفات و اجبی را تعالی و تقدس لیکن آن مناسب است اسم بود
و مشارکت در عموم صفات نه در خصوص معانی که آن مجال است و مستلزم قرب

حائق *

بعد از آن از تحقیقات خواجہ محمد یار ساقی سمرہ معنای مِلث - سَمِیع
بَصِیْر - مَحْبِی - مَحْمِیْت جَلْ جَلَالَه و وجہ تَخْلُق بآلِ نَقْلِ کرده تحریر فرموده اند
که عوام معنای تَخْلُق را بر رنگ دیگر فهمیده اند - ناچار در تیه ضلالت فروخته شده
خیال کرده اند کہ ولی را حیایے جسدی در کار است و اشیاے غیبیے باید کہ
اکثر بروئے شکستف شود و امثال اینها و هُو کَمَا تَرَى مِنَ الظُّلُمَاتِ لِنَافْسِ دَاةٍ *

مکتوب ۱۱۲

بہ شیخ عبد الجلیل تھانی سری - در بیان آنکہ کار آن است کہ بعثت آید
اہل سنت و جماعت متحقق گردیم باین دولت اگر احوال و مواجید عطا فرمایند
منت میداریم والا ہمیں دولت اکافی میداریم چون ہست ہمہ ہست چہ احوال
مواجید کہ یہ تحقیق بحقیقت متقنات این فرقہ ناجیہ تیسرے شود جز استدراج
بہیج نمے نہ ایم و جز خرابے ہیج نمے انگاریم باین دولت اتباع فرقہ ناجیہ
ہر چہ بد ہند منت میداریم و شکر بجائے آریم و اگر ہمیں ابد ہند ہیج از
احوال و مواجید نہ ہند باک نہ آریم و راضی ہشیم - و از بعض مشائخ کہ در
غلبہ حال و سکر وقت بعض از علیم و معارف متضادہ آرائے صائبہ اہل حق
بظہور نمایند چون بنائے آن کشف است معذور اند امید است کہ فردا بآں
مواخذہ نہ نمایند حکم مجتہد مخفی دارند کہ خطای اورانیز یک درجہ جہر خواہد بود
مصدق نہعت کشف و الہام مطابقت است باعلمائی اہل سنت و اگر
سورئے ثانیہ است از دائرہ صواب بیرون است - ہذا ہوا العلم الصحیح
و الحق الصریح فَمَا ذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ
مَا رَدَقْنَا لِلَّهِ بُحْبَانَهُ تَعَالَى الْأَسْتِقَامَةِ عَلَى مَتَابِعَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ

احوال و مواجید متحقق بنماں ہمیں و استدرراج ہشیم

ظَاهِرًا وَبَاطِنًا عُلَمَاءَ وَعَمَلًا وَاعْتِقَادًا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ اِلٰهِ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ

مکتوب ۱۲۵

بمیر صالح نیشاپوری صدر ریافته - در بیان آنکه عالم چه صغیر و چه کبیر مظاہر است
 و صفات الیه تدتعالی شان و مرایای شیون کمالات ذاتیه او عز سلطانه
 عالم را باصاف خویش هیچ نسبتی نیست الا آنکه مخلوقات وی اندر دوال اند
 بر اسماء و شیونات او تعالی - مثلاً عالمی تحریری خواهد که کمالات مکتونه خود ظاهراً
 کند ایجاد حروف و اصوات نماید تا بتوسط آن آن کلمات را جلوه دهد پس این
 صوت این حروف و اصوات و دوال را با معانی مخزنه و نه هیچ نسبتی نیست الا آنکه
 این حروف و اصوات مظاہر آن معانی مخفی است و مرایای آن کمالات مخزنه -
 حروف و اصوات اعیان آن معانی مخفی گفتن معنی ندارد و همچنین حکم باحاطه و
 معیت درین صوت غیر واقع است معانی بر همان صرافت مخفی خود اند -
 هیچ تعبیر در ذات و صفات آن معانی راه نیافته است و پس اثبات امر
 زائد و رائے مظهریت و مرآتیت نمودن و حکم با شاد و عینیت و احاطه معیت
 کردن از علی حال و سکر وقت است - ذات او سبحانه و تعالی فی تحقیقت از
 نسب معتر است و از مناسبت بمبری مَالِ التَّوَابِ تَابًا لِّرَبِّ اب

مکتوب ۱۲۶

ایضاً به میر صالح نیشاپوری - در بیان آنکه طالب باید که در نفس الیه طله
 آفاقی و نفسی اهتمام نماید و در جانب ثبات معبود سبحی جل سلطانه هر چه در
 حوصله نم و در حیطه و هم در آید آن را نیز در تحت نفسی داخل سازد و گفتن
 بموجودیت مطلوب نباید فقط - اگر چه وجود را نیز در آن موطن گنجایش نیست ماورا

وجود باید طلبید علمائے اہل سنت شکر اللہ تعالیٰ سعید صریحاً گفته اند کہ وجود واجب تعالیٰ زائد است بر ذات او سبحانہ و تعالیٰ وجود را عین ذات گفتند و امر دیگر اثبات ناکردن از تصور نظر است *

از حصول فنا فی اللہ و البقا باللہ کسی گمان نہ کند کہ ممکن است واجب گرد و چو آن محال است و مستند قلب حقائق - بالجملہ ہر چہ در حوصلہ ممکن در آید بطریق اولیٰ ممکن باشد و نصیب ممکن غیر از عجز از ادراک واجب جل شانہ امر دیگر نباشد

شعر
دور بینان بارگاہ الست
حیش ازین پے بردہ اندکہ ہست

مکتوب ۱۳۵

بعبارت عربی تحریر فرمودہ اند - کہ معراج آنحضرت علیہ الصلوٰۃ و السلام در شب اسرے بحسد شریف شدہ است و ہم در انجا برویت بصری شرف شدہ اند - و وقوع رویت بصری در دنیا مخصوص است با آنحضرت علیہ الصلوٰۃ و السلام و بعضی از اولیائے امت را کہ این حالت ببرکت متابعت و علیہ الصلوٰۃ و السلام دست دادہ آن رویت بصری نیست و فرق است میان آن رویت این حالت در رنگ فرق میان اہل فرع و عین شخص ظل او چہ بیچ یکے ازین ہر دو عین دیگرے نیست *

مکتوب ۱۵۲

بسیادت پناہی شیخ فرید صدور یافته - در بیان آنکہ طاعت رسول عین اطاعت حق است سبحانہ و تعالیٰ - قال اللہ سبحانہ و تعالیٰ مَنْ طَبَعَ الرَّسُولَ فَقَدْ طَاعَ اللَّهَ حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ طاعت رسول را عین اطاعت خود

فرمود پس اطاعت خدا عزوجل کہ در غیر اطاعت رسول باشد اطاعت او نیست سبحانہ و برائے تاکید و تحقیق این معنی کلمہ قد آورد نابو الہوس ربیان این دو اطاعت جدائی پیدا نہ کند چنانچہ در جملے دیگر از حال جماعہ کہ در میان این دو فرق مے نمایند حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ فرمودہ است
 يُرِيدُونَ اَنْ يُعَيِّنُوْا بَيْنَ اللّٰهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُوْلُوْنَ نُوْمِنُ بِبَعْضٍ وَنُكْفِرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُوْنَ اَنْ يَّتَّخِذُوْا بَيْنَ ذٰلِكَ سَبِيْلًا اُولٰٓئِكَ هُمُ الْكٰفِرُوْنَ حَقًّا

و آنچه از بعض مشائخ کبار قدس اللہ تعالیٰ اسرار ہمد سخنان نقل کردہ اند کہ مؤذن تفرقہ است میان این دو اطاعت و مشعر باختیار محبت یکی بر دیگری آں ہمہ محمول بر سکر وقت و غلبہ حال است اکابر مستقیم الاحوال این قسم تفرقہ ہرگز تجویز نہ نمایند و غلبہ محبت حق را سبحانہ و محبت رسول او علیہ الصلوٰۃ و السلام از سکر حال مے دانند و جز مضوولے نمے انگارند۔ اما این قدر ہست کہ **مقام کمال** کہ مرتبہ ولایت است محبت حق سبحانہ غالب است و در مقام تکمیل کہ **لصبیہ** از مقام نبوت است محبت رسول غالب۔ **ثَبَّتْنَا لِلّٰهِ سُبْحٰنَہٗ عَلٰی اِطَاعَةِ الرَّسُوْلِ الَّذِیْ هِیَ عَلَیْہِ اِطَاعَةُ اللّٰهِ سُبْحٰنَہٗ وَتَعَالٰی**

در مکتوب **سید بنجاہ** مفتی کہ حکیم عبدالوہاب تحریر فرمودہ اند۔
 فرماید کہ آنچه بر ما و شما لازم است تصحیح عقاید مقتضای کتاب سنت است۔
 برنجے کہ علمائے اہل حق شکو اللہ تعالیٰ سیدہم از کتاب سنت آن عقاید را فہمیدہ اند و از اینجا اخذ کردہ اند چہ فہمیدن ما و شما از چیز اعتبار ساقط است اگر موافق افہام این بزرگواران نباشد زیرا کہ ہر متذرع و جمال حکام باطل خود را از کتاب سنت مے فہم و از اینجا اخذ مے نماید و الحال را **تَعَالٰی**

ان الحج
 عام
 کتاب سنت

لَا يَغْنَى مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا

مکتوب ۱۶۷

به هر دئی رام همد که انهار اخلص یابن طائفه علیه نموده بود صد ریافت
در ترغیب بر عبادت پروردگار عالمیان که بے چون بے چگونه است و اجتناب از
عبادت الاله باطله منوود

و کتاب شمار سید از هر دو محبت نقر اولتجا باین طائفه علیا مفهوم گشت
چونست است که کس اباین به است بنوازند ثانیاً

من آنچه شرط بلاغ است باتو می گویم ✓
تو خواه از سختم پند گیر و خواه طلال

بدان و آگاه باش که پروردگار ما و شما بیک پروردگار عالمیان چه سوات
و چه ارضین و چه علیتین و چه سفلیتین یکے است و بی چون و بے چگونه از
شبه و مانند منزّه است و از شکل و مثال مبرا - پدری و فرزندی در حق
او تعالی محال است کفایت و تماثل ادر آل حضرت چه مجال شبابه اتحاد
و حلول در شان او سبحانه مستحجن است و مظنه کون و بروز در ان جناب قدس مستفح
زمانی نیست که زمان مخلوق اوست مکانی نیست که مکان مصنوع اوست - وجود او

را بدایت نیست و بقای او را نهایت نه هر چه از خیر و کمال است با وسعانه و کمال
ثابت و هر چه از نقص و زوال است از و تعالی اسلوب پس مستحق عبادت او
نعمانی باشد و منرا در پرستش او سبحانه

رام و کوشش مانند آنها که الهه نمودند از کینه مخلوقات و بند و از مادر و پدر
زائیده ام پس حیرت است و برادر لکھمن و شوهر سیتا و هر گاه رام کوچ خود آنگاه
نمواند داشت غیرے آنچه مد نماید عقل دور اندیش را کار باید فرمود و به تعلیه

ایشان نیاید گفت هزاراں عار است که کسی پروردگار عالمیایں را با اسم رام یا
 کرشن یا دکندر رنگ آن است که یا و شاهے عظیم ایشان ابا اسم از اول کتاب یاد
 کند۔ ام و رحمان ایکے استن ز نہایت بے عقلی است خالق با مخلوق یکے
 نمے شود و بے چون یا چون متحد نمے گردد۔ پیش از خلقت رام و کرشن پروردگار
 عالم را رام و کرشن نمے گفتند بعد از پیدا شدن اینها چه شد کہ رام و کرشن با و
 بجانہ و تعالیٰ اطلاق مے کنند و یا و رام و کرشن را یاد پروردگار میداند۔
 حاشا و کلا و کلا حاشا و کلا

بعد از ان فرق در میان مقتدایان اسلام یعنی پیغمبران عظام و در میان
 معبودان باطلہ او شان بوجود متعددہ بیان فرمودہ اند چنانچہ ہمیں مضمون
 در مکتوب ۳۶ نیز گذشتہ است فلا نکرا الا انکما پیغمبران علیہم الصلوٰۃ
 و السلام خود را بندہ عاجز دست اند و خلائق را بعبادت خالق ترغیب داده
 از عبادت غیر منع نموده اند و اینها خلق را بعبادت خود ترغیب داده اند و خود را
 آند دست اند و ہر چه بہ پروردگار قائل اند۔ تا او را در خود حلول و تجسد
 ثابت کرده اند و ازین جهت خلق را بعبادت خود خواندہ اند و خود را مطلق
 العنان دانستند بزعم آنکہ الہ از هیچ چیز ممنوع نیست در خلق خود ہر نفس
 کہ خواہد بلند

ببین تفاوت رہ کجاست تا بجسا
 مکتوب ۳۶

بیر محمد نعمان صدور یافته۔ در جواب سوالے کہ نوشته بودند یا بعض
 اسرار غیبیہ کہ متعلق اند بکلمہ طیبہ لا الہ الا اللہ
 پر سید بودند چوں ہر چه در دید و دانش آید بکلمہ لا نفی آن ضروری است

پس از اینجای لازم آمد که مشهور محمد و رسول الله صلی الله علیه و سلم نیز نشان
نقی باشد و مطلوب ثبوت در ماورائے آن متحقق بوده

ای برادر محمد و رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم با آن علو شان بشر
بود و بدایع حدوث و امکان بشیر بشر از خالق البشر جل سلطانه چه در یابد و ممکن
از واجب تعالی اشانه چه فرا گیرد و حوادث قدیم را جلگت عظمتنه چه طور ارجح
نماید که یحیطون به علمها نفس قاطع است (شعر قال) بدانکه کلمه طیبه
و در مقام است نقی و اثبات و هر کدام را در وقت مبارک

اعتبار اول آنکه نقی استحقاق عبادت آنکه باطله کرده شود و اثبات استحقاق
عبادت معبود بحق نموده آید (یعنی لا اله الا الله بمعنای لا معبود الا الله)
و اعتبار ثانی آنکه نقی متعلق شود بصفات غیر مقصوده و متعلقات غیر
مطلوبه و متعلق اثبات جز مطلوب حقیقی و ورائے مقصود اصلی نبود (یعنی
لا اله الا الله بمعنای لا مقصود الا الله)

بعد از آن بیان کمال در اعتبار اول و کمال در اعتبار ثانی که اکمل است
از اعتبار اول بیان فرموده اند و نوشته اند که کمال در ثانی این است که بشود
مرتبه و جوب نیز در رنگ شود مراتب امکانی در تحت که داخل شود و در جای
اثبات هیچ چیز ملحوظ نبود مگر تقوه بکلمه شسته (یعنی ذات واجب الوجود
تعالی اشانه) الی آخره

مکتوب ۲۲۸

بمیرزا حسام الدین احمد صدر یافته - در بیان آنکه هیچ ولی بمرتبه
هیچ نبی نرسد - و تابعی اگر چه از متابعان افضل رسل باشد بمرتبه هیچ نبی
اگر چه آذون نبیا باشد نرسد لهذا حضرت صدیق اکبر که افضل بشر است بعد از نبیا

سراو ہمیشہ زیر قدم پیغمبری باشد کہ او پایان تر جمیع پیغمبران است و
 (تحریر) بعد تحقیق هذه المسئلة ما يتعلق بها بعناية الله سبحانه
 علوم و معارف در رنگ باران نیسان میریزند و بر عجائب و غرائب سراطلاع
 می بخشند. محرابان این از فرزندان گرامی اند علی قدر الاستعداد با زبان و
 چند روز در حضور اند و چند روز دیگر در غیبت از اینجا گفته اند کہ ہر چند ولی
 ولی باشد اما بہترین صحابی نہ رسد (چرا کہ او را شرف حضور حاصل است) +

فرقی میان
 رکاب و محرابی

کتاب ۲۵۱

بمولانا محمد اشرف صدر یافتہ۔ در بیان فضائل خلفائے اشدین و
 افضلیت حضرت شیخین و جوہر تنظیم و توقیر اصحاب علیہم الرضوان و حمل نماز عاتق
 و شجرات ایشان بر محال صحیحہ و ماینا سب لک و آنچه درین مکتوب نوشتہ اند
 از روی کشف و تحقیق خود نوشتہ اند نہ از روی استمال و تقلید +

حضرت صدیق اکبر و حضرت فاروق اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہما با وجود
 حصول کمالات محمدی علیہ علیہ آلاء الصلوٰت و التسلیات در میان نبیائے سابق
 و در طرف ولایت مناسبت بحضرت ابراہیم دارند علیہ علیہ نبیتنا الصلوٰة والسلام
 و در طرف دعوت کہ مناسبت تمام نبوت است مناسبت بحضرت موسیٰ دارند
 صلوٰات اللہ سبحانہ و تعالیٰ علیہ نبیتنا و علیہ و ذی الثورین در ہر دو طرف
 مناسبت بحضرت نوح دارند صلوٰات اللہ تعالیٰ علیہ نبیتنا و علیہ و حضرت ایم
 در ہر دو طرف مناسبت بحضرت عیسیٰ دارند صلوٰات اللہ تعالیٰ علیہ نبیتنا و
 علیہ و چہل حضرت عیسیٰ روح اللہ و کلمہ اوست لایزم طرف ولایت در ایشان
 غالب است از جانب نبوت در حضرت امیر نیز بواسطہ آن مناسبت طرف ولایت

غالب است *

پس حضرت صدیق و حضرت فاروق حامل بار نبوت محمدی اند. علی الاختلاف
المراتب و حضرت امیر موسط مذکور حامل بار ولایت محمدی اند و حضرت فی النورین
باعتبار بزرخیت محل بار ہر طرف نموده اند و تو اند بود کہ باین است بار نیز ایشان
را ذی النورین گویند۔ و چون حضرت امیر حامل بار ولایت بوده اند اکثر سلال
اولیای ایشان منتدب گشت و کمالات ایشان بیشتر بر اکثر اولیائے عزلت ظاہر
گشت اگر نہ جمیع اہل سنت بر فضیلت شیخین بودی کشف اولیائے عزلت
با فضیلت حضرت امیر حکم کرنے زیراکہ کمالات حضرت شیخین شبیہ کمالات
انبیاست علیہم الصلوٰت و التسلیمات۔ و دست ارباب لایت از دامان
آن کمالات کوتاہ *

روزے شخصے نقل کر دکہ نوشتہ اند نام حضرت امیر برد رہشت ثبت خواهد
بود۔ بخاطر رسید کہ حضرت شیخین از حضرات آن موطن چه باشد؟ بعد از
توجہ تام ظاہر شد کہ دخول این امت در بہشت باستصواب و تجویز این دو
اکابر خواهد بودہ گویند حضرت صدیق برد رہشت ایستادہ اند و تجویز دخول
مردمے نمایند و حضرت فاروق دست گرفته درون میزند و مشہود می گردد کہ گویند
تمام بہشت بنور حضرت صدیق مملو است *

امام غزالی نوشتہ کہ در آیام غزای حضرت عمر فاروق عبد اللہ بن عمر بمحض
صحابہ گفت مَاتَ تَسْبَعَةَ أَعَشَارِ الْعِلْمِ چون از بعضے در فهم این معنی توقف
دید گفت مراد من علم باشد است نہ علم حیض و نفاس *
از حضرت صدیق چه گوید کہ جمیع حسنات عمر یک حسنه او است۔ چنانچہ

احسانے ام پرسی *

معراجیاء علوم نام عبداللہ بن مسعود نوشتہ شاید کہ از غلطی نا سخاں عبداللہ بن عمر نوشتہ شدہ *

چنانچه خبر صادق خبر داده و محسوس می گردد. نخطاطی که حضرت فاروق را از حضرت صدیق است زیاده از آن نخطاط است که حضرت صدیق را از حضرت پیغمبر است علیه و علی اله الصلوات و التسلیمات پس قیاس کن که نخطاط دیگران از حضرت صدیق چه قدر خواهد بود +

این حقیر قلیل البصاعت از کمالات ایشان چه گوید و از فضائل ایشان چه بیان نماید و ره را چه یار که سخن از آفتاب گوید و قطره را چه مجال که حدیث بحر عمان بر زبان آورد. اولیای مروجین و علمای مجتهدین از تابعین و تبع تابعین بی جمله کمالات شیخین ادرا یافته اند و شمه از فضائل ایشان شناخته ناچار حکم با فضیلت نشان نموده اند و برین معنی اجماع فرموده اند. ای برادر حضرت امیر چونکه حامل بار ولایت اند ترتیب مقام اقطاب ابدال او تا در که از اولیای عزت اند و جانب کمالات لایت در ایشان غالب است بمفوض یاد داد و اعانت آنحضرت است حضرت فاطمه و امامین نیز درین مقام با حضرت امیر شریک اند. رضوان الله تعالی علیهم

ای برادر بدانند که صحاب پیغمبر علیه و علی اله الصلوة و السلام همه بزرگ اند و همه ابر بزرگی یاد پاید کرد. رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم فرموده است
 إِنَّ اللَّهَ اخْتَارَنِي وَ اخْتَارَنِي اصْحَابًا وَ اخْتَارَنِي مِنْهُمْ اصْحَابًا
 وَ انصارا لَمْ يَنْ خَفِظَنِي فِيهِمْ حَفِظَهُ اللَّهُ وَ مَنْ اَذَانِي فِيهِمْ
 اَذَاهُ اللَّهُ مِنْهُمْ فرموده است مَنْ سَبَّ اصْحَابِي فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَ
 الْمَلَكَةِ وَ النَّاسِ اَجْمَعِينَ + وَ نيز فرموده علیه و علی اله الصلوة و السلام
 إِنَّ شَرَّ رَأْمَتِي اَجْرَاءُ هُمْ عَلَى اصْحَابِي +

و مشاجرات و منازعات که در میان ایشان واقع شده بر محامل نیک ضرر باید کرد و از هوا و تعصب دور باید داشت زیرا که آن مخالفت مبنی بر اجتهاد

و تأویل بود نه بر هوا و هوس اما پایدوانست که محاریبان حضرت امیر کرم الله تعالی
 و همکاران خطا بوده اند و حق بجانب حضرت امیر بوده لیکن چون خطا خطائے اجتہاد و
 بود از ملامت و راست و از مواخذة مرفوع

و آنچه در عبارات بعضی فقها لفظ جور در حق امیر معاویة واقع شده است گفته
 كَانَ مُعَاوِيَةَ اِمَامًا جَائِزًا مَرَادُ جَوْرِى مَحْقِقِيَّتِ خِلَافَتِ اوست در زمان
 خلافت حضرت امیر نه جوریکه مالش فسق و ضلالت باشد

و خدمت مولانا عبدالرحمن الجامی که خطائی منکر گفته است نیز زیادت کرده
 است - بر خطا هر چه زیادت کنند خطا است و آنچه بعد از آن گفته که اگر او
 مستحق لعنت است الخ نیز نامناسب گفته درین چشک شبهه اگر این سخن
 در باب بزرگتر گفت گنجائش داشت اما در ماده حضرت معاویة گفتن بیشک
 شناخت دارد - و ایضا مولانا در همان بیات تصریح باسم ناکرده گفته است
 "آن صحابی و دیگر" این عبارت نیز از ناخوشی خبر میدهد - رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
 اِنْ تَسَيَّنَا اَوْ اَخْطَاْنَا

اے برادر معاویة تنها درین معامله نیست بلکه نصفی از صحابه کرام کم و بیش
 درین معامله با من شریک اند پس محاریبان امیر اگر کفره یا فسقه باشند عثمان
 از شرط دین میخیزد که از راه تبلیغ ایشان مبارسیده است و تجویز نکند این معنی
 را مگر زندقی که مقصودش ابطال دین است

اے برادر منشاء آثارة این فتنه قتل حضرت عثمان است رَضِيَ اللهُ تَعَالَى
 و طلب قصاص نمودن از قتل او طلحه و زبیر که از اعیان و اکابر صحابه اند اول
 از مدینه ایشان بوجه تاخیر قصاص برآمده اند - و حضرت صدیق اعظم المؤمنین
 عائشه رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهَا نیز با ایشان درین امر موافقت نموده و جنگ
 بجمل کردند که در آنجا سزده هزار آدم بقتل رسیدند و طلحه و زبیر که از عشره

سی رها حضرت

رضی الله تعالی عنهما

بشتره اند نیز در آن شهید شدند و بعد از آن معاویه از شام بیرون آمده

جنگ حنین کرده است *

و شیخ ابوشکور سلمی گفته که منازعت معاویه با امیر در خلافت بوده که پیغمبر

عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامَاتُ اور فرموده بود اِذَا مَلَكَتُ الثَّاسِ

فَانْفِرْ بِهِمْ از آنجا معاویه را امیر خلافت پیدا شده بود اما او محظی بود

درین اجتهاد زیرا که وقت خلافت او بعد از زمان حضرت امیر بوده *

بهر تقدیر اجتهاد در عمل خود واقع شده است اگر محظی است یک درجه است

و محظی را دو درجه بلکه درجه *

لے برادر طریق مسلم درین موطن سکوت از ذکر مشاجرات صحاب پیغمبر است

علیه و آل الصلوات التسلیمات پیغمبر فرموده است علیه الصلوة و السلام

اَيَاكُمْ وَمَا اشْجَرَ بَيْنَ اصْحَابِي و نیز فرموده اِذَا ذُكِرَ اصْحَابِي فَاَمْسِكُوا

و نیز فرموده علیه و آل الصلوة و السلام اَللّٰهُ فِي اصْحَابِي اَللّٰهُ

فِي اصْحَابِي لَا تَتَّخِذُوهُمْ غُرَضًا از آنجا مفهوم میشود که خطای ایشان

هم بر زبان نیاید آورد و غیر از ذکر خیب ایشان نیاید کرد *

هَذَا اَيَا يَدِي رُولت از زمره فسقه است توقف بر لغت بنا بر اصل

مقرر اصل سنت است که شخص معین اگر چه کافر باشد تجویز لعنت نه کرده اند مگر

آنکه به یقین معلوم کنند که ختم او بر کفر بوده است كَاَنِّي لَهَبٍ لِّجَهَنَّمَ وَاَمْرَانِ

نَهَاكَ اَوْ شَائِيَانِ لَعْنَتِ نَيْتِ اِنَّ الدِّينَ يُؤَدُّونَ اللّٰهُ وَاَمْرُوهُ لَعْنَهُمْ

اللّٰهُ فِي الدُّنْيَا وَاَلْآخِرَةِ *

بدانند که درین زمان چون کثرت مردم بخت امامت ایشان داشته هموار

سخن از خلافت و مخالفت صحاب کرام علیهم الرضوان نصب عین ساخته نهد

و امور زمانه بجهت ایشان نسبت می کنند بضرورت شمه از آنچه معلوم داشت

لغیب است

در قید کتابت آورده بدوستان مرسل درشت - قَالَ عَلِيٌّ بِالصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ
 إِذَا ظَهَرَتِ الْفِتْنُ أَوْ قَالَ الْبِدْعُ وَسَبَّتِ أَصْحَابِي فَلْيُظْهِرِ الْعَالِمُ
 عِلْمَهُ فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ
 أَجْمَعِينَ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ لَهُ صَرَفاً وَلَا عَدَلاً +

مکتوب ۲۵۹

بمخدوم زادگی خواجه محمد سعید صدر یافته - در شکر منعم حقیقی جبل شانه
 بار سال رسل علیهم الصلوة والسلامات که از عظم نعمای الهی است جل شانه
 اگر وجود شریف این بزرگواران نمیبود ما قاصر فرمان ابوجود صانع تعالی و
 وحدت او جل سلطانه که دلالت می نمود

و بیان ضلالت قدمائے فلاسفه یونان که با وجود زیرکیها با وجود صانع
 تعالی نشانه همتنگشتند وجود کائنات را بدهر منسوب ساختند

و بیان حکم شاهنقی جبل

و بیان مشرکان زمان فتره

و بیان حکم اطفال مشرکان دار عرب

و بیان بیعت انبیاء در زمین هند

و معلوم شدن بلاد او شان در این ملک بر حضرت ایشان

اما حکم شاهنقی جبل پس نزد ما تردیدیه "در اثبات وجود صانع تعالی
 و تقدس وحدت او عقل انسانی کافی است و اگر با وجود آن عابد صمیم باشد کافر و
 مخلد فی النار بود - گو که دعوت رسول او با و نرسیده باشد - و نرا شعری مخلد
 فی الجحیم باشد بعد از القول بالواسطه بین الجنة و النار و قال سبحانک و تعالی
 و ما کنتم معربین حتی تدعیت رسولاً + و شیخ محی الدین ابن عربی گفته که

روز قیامت برای دعوت این قوم نبی مبعوث خواهد شد و باندازه انکار و قبول ایشان آن دعوت را حکم بدوزخ یا بهشت خواهد شد

(حضرت ایشان تزییف این اقوال مع مآلها و مآ علیها تحریر فرموده مختار خود چنین مے نویسد که این جماعت زور بهشت مقلد خواهند بود و دوزخ و دوزخ بلکه بعد از بعثت و احیائے اخروی ایشان را در مقام حساب داشته و باندازه فریاد معذرت معاتب ساخته و استیفاے حقوق نموده رنگ حیوانات غیر مکلف ایشان آسودم مطلق و لاشعے محض خواهند نمود و این معنیت غریبه "بہ نظر کشنی" چون در محضر انبیاء کرام علیہم الصلوٰتہ و التسلیمات عرض نموده شد ہم تصدیق آن فرمودند و مقبول داشتند و الجملہ عندک سبحانہ و تعالیٰ

و ہمین است حکم اطفال در شرکان از بحرب نزد حضرت ایشان چه دخول بهشت منوط بایمان است باصالت یا تبعیت اگر چه تبعیت دار اسلام باشد چنانچه مر اطفال اہل ذمہ راست که در بهشت خواهند بود و دخول در دوزخ و خلود در اہل مربوط بشرک است بعد ثبوت تکلیف آن نیز در حق آنها مفقود است و ہمین است حکم در شرکان زمان قمرت رسل که دعوت پیغمبری باو نشان نرسیده است

اے فرزندان فقیر هر چند ملاحظہ مے نماید و نظر را سیر مبدد بیسج جانے یا بدکہ دعوت پیغمبر ماعلیہ و علی اللہ الصلوٰت و التسلیمات در انجا نرسیده باشد حتی کہ در یا جوج و ماجوج نیز کہ سد حائل دارند و در اہم سابقہ کہ ملاحظہ مے کند کم بقعہ مے یا بدکہ در انجا بعثت پیغمبری نشده باشد حتی در زمین ہند کہ ازین معامد دور مے نماید مے یا بدکہ از اہل ہند پیغمبران مبعوث شده اند و دعوت بصانع جل و علا فرموده اند

سوال
مکتبہ کتبوت حضرت اہل بیت علیہم السلام

بہشت
پیغمبران
ہند

در بعضی از بلاد ہند محسوس ہے کہ وہ کہ از انوار انبیا علیہم الصلوٰۃ والسلام
 و ظلمات شرک در نگاہ شعلہ افروختہ اند و اگر خواہد تعین آن بلاد ہند نماید و
 ہے بیند کہ پیغمبر ہے بہت کہ ہیچکس اورانگرویدہ است و دعوت اور استبول
 نہ کردہ و پیغمبر ہے است دیگر کہ یک کس بچھے ایمان آوردہ است و دیگر ہے است
 کہ دو کس بچھے گرویدہ اند و بعضی اسد کس ایمان آوردہ۔ زیادہ از سہ کس در نظر
 نیامدہ کہ در ہند پیغمبری ایمان آوردہ باشند و تا چہا کس امت یکتا پیغمبر
 بودند۔ (و شہ قال) :

اینجا کو تہ اندیش سوال نکنن کہ اگر در زمین ہند انبیا مبعوث می شدند ہر
 خبر بعثت ایشان بلا ہے رسید بلکہ آن خبر از بہت تو فرود اعی تو اتر منقول
 میگشت و اذ لکین لیس۔ زیرا کہ گوئیم دعوت اس پیغمبران عام نبود بلکہ
 مخصوص بود یک قوم و یک قوم یا یک بلکہ تو اند بود کہ حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ
 در قومی یا قریبہ شخصے یا بس دوست مشرف ساختہ باشد و آن قوم یا قریبہ بخار
 او کردہ باشند و پیچہیں پیغمبرے دیگر مبعوث شدہ باشد و اہل قریبہ
 تکذیب و نمودہ باشند و با او شاں ہم مثل اول معاملہ شدہ باشد و آثار ہدایت
 قری و بلاد در زمین ہند بسیار ہے۔ خبر نبوت انبیائے مبعوثہ وقتے ہارسد

لے گویم در ملک سندھ نیز قریب دو کہی صلح لاکانہ در این عصر از آثار قدیمہ یک قریہ مندرستہ سٹی بہ
 ”موہن دڑہ“ پیدا شدہ است کہ حکومت موجودہ مصارت کثیرہ ابنہ آن از میان نود ہائے خاک
 امثال جبال کاویدہ بر آوردہ است و از عجائب و زنگار ہے قدامت آن از سہ ہزار سال گفہ میشود و
 پائے تخت ”موہن“ نامی بادشاہ آن وقت بود کہ بشامت عمال ظالمانہ ہر خست شدہ رفتند و
 اشیائیکہ از ان ستباب شد اکثر صنایع و تصاویر و تماثیل بعبتہای تنجوزہ از اجاراند و عجائبات آن نام
 مثل ظروف سفالی و سنگی و سلاہ و خواتیم و علی وغیر ذلک بسیار برآمدہ است کہ بے حفاظت آن بنگاہے علیہ
 طیار ساختہ ہر شہ پارہ بریان آئینہ با انتظام تمام نگاہ ہشتاندہ مردمان از انظار بعیدہ حتی کہ از یورپ
 امر یکبارے شاہد ہوں ہے آیند و اسال ہا ہم رفتہ مناشا نمودیم۔ و الحق کہ لائق دیدن است نہ قابل
 گفتن و شنیدن بشنیدہ کے ہوا نہ دیدہ۔ مؤلف

که جمیع کثیر ایشان گرویده باشند و قوتی پیدا کرده اند درین صورت خبر از کجا منتشر شود و کفار در مقام انکار بودند و مخالفین آباء خود را رومی کردند تا نقل که بود و نقل بر که کند - دیگر آنکه الفاظ رسالت و نبوت و پیغمبری از لغات عرب فارسی بود سطره اتحاد دعوت پیغمبر ما علیه و علی آله و علی جمیع الانبیاء و المرسلین الصلوات و التسلیمات درین یار آمده و این الفاظ و لغات هند نبوده تا انبیاء معبوده هند را نبی یا رسول یا پیغمبر گویند

و نیز اگر انبیاء در هند معبود نشده باشند باید حکم اینها حکم شاهن جبل بوده باشد که با وجود قمر و دعوی الوهیت بدوزخ نه در آیند و عذاب نخله ایشان انباشد و هذا مما لا یورثه العقل السلیط ولا یساعده ان کشف الصمیم فاننا نشاهد بعض مره قسم فی وسط الحلیه و هو سبحانه و تعالی اعلم بحقیقه الحال

مکتوب ۲۶۶

که طویل ترین مکتوب است از مکاتیب شریفه تقریباً در دو جزو واقع شده بخدمت پیرزاده های عالی تبار یعنی خواجه عبداللہ و خواجه عبداللہ در بیان مسائل اعتقادیه اهل سنت و جماعت و تائید آن بدلائل عقلیه و نقلیه در و فلاسفه و ملاحده و زنادقه و متسنزه و غیر ایشان که براه ضلالت رفته اند و در بیان بعضی مسائل فقهیه که بیه تعلق دارند و بیان کمالات طریقه نقشبندیہ و التزام ایشان سنت او در بیان منع از استماع غنا و منع از حضور مجلس رقصان و عیای مناسب ذلک

(و چون که این مکتوب مشتمل است بر ذکر شواهد و دلائل تحقیق مسائل اعتقادیه بآیات و احادیث و تردیدها هر باطل و ادله عقلیه و نقلیه و ایضاً حق کشف

صیححه و علوم عزیزه خود کرده اند چرا که حضرت ایشان در علوم کلامیه پایه اجتهاد و شائے فاعلیه دارند چنانچه در واقعہ باین بشارت نیز بشر شده اند اما از جهت اختصار کتاب مسائل نمودیم و دلائل و شواہد را باصل حوالہ کردیم گر آنکہ ضرورت داعی شد یا ایراد بعضی نکات لطیفه و فوائد شرفیه مناسب و استیمین مسائل نماز و نصیحت اہر یک بجائے خود ذکر کردیم - کما قرنا فی ہذا لک کتابت (مخفی نماند کہ این ہر دو حضرت پیرادگان حضرت ایشان فرزند ان خواجہ محمد باقی اند - و حضرت ایشان در اول مکتوب تقریباً در یک صفحہ خیلہ خلاص دارادت مندی بجناب ایشان اظہار فرمودہ اند و احسانہائے والد بزرگوار ایشان شمرده اند - و این ہمہ کمالات و درجات عالیہ خود را بہ یمن توجہ شریف ایشان و استنہ اشعہ اند - و معنویہ ہر گاہ این طور دولتی رفیع القدر از حضرت ایشان باین فقیر رسیدہ باشد اگر مدت اعمربہ خود را پائمال قدام خدمتہ عقبہ علیہما کردہ باشد ہیچ نہ کردہ باشد " بعد از ان ذکر مرید شدن این ہر دو حضرت در ایام طفلی از حضرت ایشان کردہ اند و آن واقعہ باین الفاظ یاد دہایندہ اند :

سہ مرتبہ این فقیر بدولت عقبہ بوسی حضرت ایشان (یعنی پیر بزرگوار خود) مشرف گشت در مرتبہ اخیر فقیر را فرمودند کہ ضعف بن بر من غالب شدہ است امید حیات کم مانده از احوال طفلاں خبر دار خواهی بود در حضور خود شہارا طلبیدند و شما در حجور مضعات بودید و بفقیر امر کردند کہ بایشان توجہ بکن بام ایشان در حضور ایشان بشما توجہ کردہ شد - بعد یکایک نظامہ انرا آل توجہ نیز ظاہر شد - بعد از ان فرمودند کہ حضرات والدات ایشان را نیز غائبانہ توجہ بکن حسب لامر غائبانہ توجہ نمودہ آمد امید است کہ یہ برکت حضور ایشان آن توجہ شہر تمامج باشد - (و ذکر این قصہ گویا اشادہ است بفرض ادائے خود

و استحقاق خود برائے نصیحت و ہدایت کردن او شان و تنبیہ است بر پذیرفتن
و وجوب عمل کردن بر آں) *

الحال چند فقرہ بطریق نصیحت نوشته مے آید گوش ہوش استماع
خواہند فرمود۔ فرض نخستین بر عقلا صحیح عقائد است بوجوب آرائے صائبہ
اہل سنت و جماعت شکر اللہ تعالیٰ سعید صحر کہ فرقہ ناجیہ اند بعضے از
مسائل اعتقادیہ کہ در آن نوع از خطا بود بیان آں مے نماید :

باید دانست کہ اللہ تعالیٰ بذات مقدس خود موجود است و اشیا
بسیجاد او تعالیٰ موجود اند او سبحانہ و تعالیٰ یگانہ است ہم در ذات و ہم
در صفات و ہم در افعال و بیچ کس را در بیچ امرے با او تعالیٰ فی تحقیقت
شرکتے نیست چہ صفت وجود و چہ غیر آں (از علم و قدرت و ارادہ و سمع
و بصر و کلام) مشارکت آہی و مناسبت لفظی از بحث خارج است۔
صفات و افعال او تعالیٰ در رنگ ذات او سبحانہ بے چون و بیچگونہ اند۔
و بصفات و افعال ممکنات بیچ مناسبت نہ ارد الخ +

و او تعالیٰ در بیچ چیز حلول نہ کند و بیچ چیز در وے حال نبود۔ اما او تعالیٰ
محیط اشیا بود و قرب معیت با او شان دارد اما نہ آن احاطہ و قرب معیت
کہ در خوردنم قاصر ما باشد کہ آن شایان جناب قدس و نیت۔ تعالیٰ نشانیہ
و آنچه بگشفت و مشہود معلوم کنند از اں نیز منزہ است چہ ممکن از تحقیقت
فات و صفات تعالیٰ جز جہل و حیرت نصیب نیست ایمان لغیب باید آورد
و ہر چہ کشوف و مشہود گردد و تحت لاف نفی باید ساخت۔ پس ایمان آریم کہ او
تعالیٰ محیط اشیا است و قریب است با ایشان و با ایشان است اما معنی
احاطہ و قرب معیت او را تعالیٰ نشانیہ نہ انیم کہ چسیت۔ احاطہ و قرب علمی
گفتن از تاویلات متشابه است و ما قائل بتاویل آں نیستیم۔ و او تعالیٰ بیچ چیز

دست

متحد نه شود و همچنین هیچ چیز با او سبحانه نیز متحد نه گردد
 و تفسیر و تبدل ابدات و صفات و افعال او تعالی را نه نیست و او تعالی
 غنی مطلق است بهم در ذات و بهم در صفات و بهم در افعال و در هیچ امری هیچ
 چیز محتاج نه چنانچه در وجود محتاج نیست در طور نیز محتاج نه مقصود از
 آفرینش مخلوق حصول کمالات است مرایشان را نه کمالات که عابد بجنات قدس
 او تعالی باشد که میوه و ماخلقت الجن و الا انس الا ليعبدون اع
 ليعرفون مؤید این معنی است و آنچه در حدیث قدسی مرفوع شده مخلقت
 الخلق لا اعرف به مراد از آن نیز معرفت ایشان است نه آنکه من معروف
 شوم و بتوسط معرفت ایشان کمالات حاصل نمایم تعالی الله عن ذلك
 علو کبریا

از جمیع صفات نقص و سببات حدوث منزه و مبتدا است جسم و جسمانی
 نیست و مکانی و زمانی نه از آن جمله هشت صفات کمال در حق موجود اند
 بوجودزائد بر وجود ذات تعالی و تقدس و آن صفات حیات و علم و قدرت
 و اراده و تسبیح و بصر و کلام و تکوین است این صفات در خارج موجودند
 نه آنکه در علم موجودند بوجودزائد از ذات و در خارج نفس ذات اند
 تعالی و تقدس چنانچه بعضی از صوفیه وجودی گمان برده اند گفته اند
 از روی تعقل همه غیبی اند صفات
 با ذات تو از روی تحقیق هم غیبی

و او تعالی قدیم و ازلی است و غیر او را قدم و ازلیت ثابت نه بود و جمیع
 ملئین بین علم اجماع فرموده اند و هر کس که بقدم و ازلیت غیر حق جل و علا
 قائل گشته است تکفیر او نموده اند چنانچه بعضی فلاسفه یونان از اهل اسلام
 بقدم عقول و نفوس یا قدم میوه و صوت و غیره قائل شده اند

وادو تعالیٰ قادر مختار است از شانہ ایجاب و منظرہ اضطرار منترہ و دست
 ممکنات بانسرا چه جو اہر و چه اعراض و چه جسم و چه عقول و چه نفوس و چه افلاک
 و چه عناصر ہمہ مستند بایجاد قادر مختار اند کہ از کتم عدم اینہار بوجود آورده است
 و چنانچہ اینہار وجود باو تعالیٰ محتاج اند در بقا نیز باو سبحانہ و تعالیٰ
 محتاج اند۔ وجود اسباب و مسائل را روپوش فعل خود ساخته است و حکمت
 بقیاب قدرت گردانیدہ لابلکہ اسباب ادلائل ثبوت فعل خود کرده و حکمت
 وسیلہ وجود قدرت فرمودہ زیر اگر ارباب فطانت میدانند کہ اسباب
 و مسائل در وجود و بقا و سبحانہ و تعالیٰ محتاج اند و فی تحقیق جاد محض نہ
 چگونہ در دیگرے کہ مثل انہا است تاثیر کند و احداث و اختراع آن نماید بلکہ
 در انے انہا قادرے است مطلق کہ ایجاد آن می فرماید و کمالات لائقہ اورا
 عطائے نماید و تاثیر اسباب نیز موقوف بر شیت اوست روا است کہ
 حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ در بعضے اوقات در اسباب تاثیر خلق فرماید
 تا اثر افتد و در بعضے اوقات نکند چنانچہ این معنی را مشاہدہ می نمائیم در
 اسباب تاثیر عسادی کہ گاہے سبب بر آن مترتب میشود و گاہے نہ مطلق
 نفی تاثیر نیاید کہ تاثیر باید گفت و آن تاثیر را در رنگ جو دآں سبب بایجاد
 حضرت سبحانہ و تعالیٰ باید دانست۔ ازیں بیان لاسخ گشت کہ توسط اسباب
 متافی توکل نیست چنانچہ ناقصان گمان برده اند بلکہ در توسط اسباب کمال
 توکل است

توکل

توکل

وادو تعالیٰ مريد غير و شمر است و خالق این ہر دو اما از خیر رضی است
 و از شر رضی نہ۔ این فرقی است و دقیق در میان ارادہ و رضا کہ حضرت حق سبحانہ
 و تعالیٰ اہل سنت را بآں فرق متذمناختہ و مسائل فرقی بواسطہ عدم ہمتدایں
 فرق در ضلالت ماندہ اند (ارادہ چیزے دیگر است و رضا چیزے دیگر) و کلامی رضی

لعناده الکفر +

حضرت حق سبحانه و تعالیٰ عباد را قدرت و اراده داده است که باختیار خود کسب افعال نماید خلق افعال بحضرت حق سبحانه و تعالیٰ منسوب است و کسب با ایشان عادت الله سبحانه و تعالیٰ بریں جاری شده است که بعد از قصد عبید مرفعل خود را خلق حق سبحانه و تعالیٰ با آن فعل متعلق می شود و چون فعل عبید بر قصد اختیار او صدور می یابد پس ناچار متعلق مدح و ذم و ثواب و عقاب بود و حضرت حق سبحانه و تعالیٰ را مومنان در آخرت در بهشت خواهند دید بجهت و بکیف و بے شری و بے مثال

بِرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ بِعَبْدٍ كَيْفٍ
وَادْرَاكٍ وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالٍ

بعثت انبیا علیهم الصلوات و التسلیمات رحمتی عالمیان است اگر تو سطر وجود این بزرگواران نمی بود ما گمراهان را بمعرفت ذات و صفات واجب الوجود تعالیٰ و تقدس که دلالت می فرمود و مرضیات مولائے ما را جل شانہ از عدم قضیت او سبحانه و تعالیٰ که تمیز می نمود عقول ناقصه ما بے تأیید نور دعوت ایشان ازین معنی معزول است و انهام ناتمام بے تقلید این بزرگواران درین مسامه مخذول +

آنچه این بزرگواران علیهم الصلوات و التسلیمات با اعلام حق جل و علا اخبار نموده اند و بیان حکام فرموده اند همه صادق اند و مطابق واقع - در حکام اجتهادیه این بزرگواران علیهم الصلوات و التسلیمات هر چند خطا تجویز نموده اند - اما مقتضای خطا در حق ایشان مجوز نیست تا اند و گفته اند زود ایشان ابان خطا توبه سازند و تدارک آن بصواب قربایت - فَلَا اعْتَدَاذَ بِذَلِكَ الْخَطَا +

عذاب قیمر کافران را و بعضی زعاصیان اهل ایمان احق است مجرم صادق

قدرت و اراده

بعثت انبیا

اخبار و عقاید

العذاب

علیہ و علی آلہ صلیات و تسلیات ازان خبر داده و سوال منکیر و نکیر مومنان را
 در قبر نیز حق است. قبر برزخ است در میان دنیا و آخرت عذاب او نیز بیگ
 و جز مناسبت بعذاب نبوی دارد که نقطاع پذیراست و بوجہ دیگر مناسبت
 بعذاب اخروی کہ فی الحقیقت از عذابہائے آخرت است و همچنین احتیاج
 نیز مرد و رحمت دارد. سعادت مند کسے است کہ از زلات و معاصی او بحال کرم
 و رافت در گذرند و صلاً مواخذہ نہ فرمایند و اگر در مقام مواخذہ آیند از کمال
 رحمت کفارت گناہان او را آلام و محن نبوی سازند و اگر بقیہ ماندہ باشد
 بضبطہ قبر و محنتہائے کہ در آن موطن مقرر ساختہ اند کفارت کنند تا پاک پاکیزہ
 بمحشر مبعوث گردد. و ہر کراچنین نہ کنند و مواخذہ او باختر اندازند. عین
 عدل است. اما اولیے بر گناہگار ان و شرمساران ۴

روز قیامت حق است و در آن روز سموات و کوکب ارض و جبال و بحار
 و حیوان و نبات و معاون ہمہ معدوم و ناپدید خواهند گشت تا سمانہا منشق گردند
 و ستارہا انتشار پیدا کنند و بریزند و زمین و کوه ہا ہباء منثور شوند ایس
 اعدام و افتاب نفخہ او را تعلق دارد و نفخہ ثانیہ از قبیلہ بر انگیزند
 و بحشر روند ۴

بہشت و دوزخ موجودند بعد از محاسبہ روز قیامت کہ وہے را
 یہ بہشت خواهند فرستاد و کہ وہے دیگر را بدوزخ و ثواب و عقاب نیز ہا بدی
 است کہ انقطاع ندارد و کما و حرات بہ النصوح پنچنانچہ بعض گمان کردہ اند کہ
 عذاب نار ابدی نباشد کما قال بہ صتا الفصوص ۴

لانکہ نبی نے خدا اند جل سلطانہ کہ از معاصی معصوم اند و از خطا و
 نسیان محفوظ از خوردن آشا میدن پاک ندوزن شوقی منزه اند و میرا ۴
 و تذکرہ ضمائر و قرآن مجید و در حق ایشان باعتبار شرف صنف کور است از

صفت نسا که او ذکر شد یعنی آنکه و تعالی تذکیر الضمائر فی حق نفسه تعالی
و حضرت حق سبحانه و تعالی بعضی از ایشان ابرسالت برگزیده است چنانچه
بعضی از انسان را نیز باین دولت مشرف ساخته

جمهور علمائے حق بر آنند که خواص بشر فضل ندادند از خواص ملک مگر امام غزالی
و امام الحرمین و صاحب فتوحات با فضیلت خواص ملک از خواص بشر قائل اند
و آنچه برین نظیر ظاهر ساخته اند اینکه ولایت ملک فصل است از طایب نبی
علیهم الصلوات و التسلیمات اما درجه نبوت و رسالت مرتبه است مرتبه ای که ملک
بان رسید است و آن درجه از راه عنصر خاک آمده که مخصوص بشر است و
نیز کمالات ولایت نسبت به کمالات نبوت هیچ اعتدائی نیست کاش حکم
قطره داشته نسبت بدریائے محیطه

باید دانست در هر مسئله از مسائل که علمای و صوفیه در آن اختلاف دارند چون
نیک ملاحظه نماید حق بجانب علمای باید چرا که نظر علماء بواسطه متابعت
انبیاء علیهم الصلوات و التسلیمات به کمالات نبوت و علوم آن نفوذ کرده است و
نظر صوفیه مقصور بر کمالات ولایت و معارف آن است پس ناچار علمای که
از مشکوٰۃ نبوت اخذ نموده شود آفتاب و حق خواهد بود از آنچه از مرتبه ولایت
ماخوذ شود

ایمان عبارت از تصدیق قلبی است آنچه از دین بطریق ضرورت توالت
بکار میاید است - و اقرارسانی نیز برکن بیان گفته اند که حتمال سقوط دارد و عدالت
این تصدیق تبریت از کفر و بیزاری از کافری و آنچه در کافری است از خصائص
و لوازم آن همچون بستن زنار و مثل آن و اگر عیاذ بالله سبحانه و تعالی با وجود
این تصدیق تبری از کفر نماید مصدق و یمنین است که بدایع از تداد میسر است
و فی الحقیقت حکم او حکم منافق است و تبری عبارت از دشمنی است با دشمنان

ولایت و نبوت

ایمان

کتاب عقاید اهل سنت و جماعت

حق جل و علا آن دشمنی خواہ بہ قلب بود اگر خرفے از ضرر ایشان آشتہ باشد و حق
 بقلب غالب ہو در وقت عدم آن خوف کریمہ یا ایہا النبی جہاد الکفار
 و المنافقین و اغلظ علیہم شاہد این معنی است و بیج عمل در نظر این فقیر
 از برائے حصول رضائے حق جل و علا برابر این تبری نیست چرا کہ حضرت حق
 سبحانہ و تعالیٰ را با کفر و کافرئی عداوت ذاتی است و خلود نار جزائے این
 عمل شنیع است اما دیگر اعمال سیئہ عداوت و غضب با تہا ذاتی نیست اگر
 غضب است بصفاب نموی است و اگر عقاب است بافعال راجح -
 لہذا خلود نار جزائے این سیئات گشتہ بلکہ مغفرت ایشان را نمودہ بمشیت
 خود داشته

بج عملے از این فقیر و حصول رضائے حق تعالیٰ الخ

فائدہ جلیلہ

عذاب بدی دوزخ جزائے کفر است و بس یا اگر پسند شخصی با وجود
 ایمان رسوم کفر بجائے آرد و علما حکم کفر او مے کنند و او را از اہل ارتداد
 مے شمارند چنانچہ اکثر مسلمانان ہند یا بس بلا نسبت تلامذہ تحقیق این سئلہ نزدیک
 توہمیت گویم کہ اگر کافر محض است عذاب مخلد نصیب اوست عیاذاً باللہ
 سبحانہ منہ و اگر با وجود ایمان مہم کفر ذرہ از ایمان نیز دارد بلعذاب دوزخ
 مبتلا خواہد شد اما بہ برکت آل ذرہ ایمان امید است کہ از خلود عذاب خلاص شود
 و از گرفتاری دہائی نجات یابد چنانچہ در اخبار صحاح آمدہ است کہ کسی کہ در
 در دل او مقدار ذرہ از ایمان بود از دوزخ او را بیرون خواہند آورد -
 پس سلمانی کہ با وجود ایمان رسوم اہل کفر مے نماید و تعظیم ایام ایشان مے کند
 بر جنازہ اینہا نماز یابد کرد و بکفار ملحق نیاید ساخت کما هو العمل الیوم

ذرہ ایمان

و در زیادتی و نقصان ایمان علماء را اختلاف است امام عظیم کوفی رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ فرماید اَلْاِيْمَانُ لَا يَزِيدُ وَلَا يَنْقُصُ و امام شافعی رحمۃ اللہ علیہ
 فرماید کہ یزید و ینقص و شک نیست کہ ایمان عبارت از تصدیق و یقین
 قلبی است کہ زیادتی و نقصان اور انجا گنجائش نیست مگر آنکہ اعمال صالحہ
 انجلا کے آن یقین سے فرماید و اعمال غیر صالحہ آن یقین اکڈر سے ساز و پس
 زیادتی و نقصان باعتبار انجلا کے آن یقین ثابت شدہ در نفس آن یقین مثلاً
 دو آئینہ کہ در انجلا و نورانیت زیادت و نقصان تفاوت دارند و برابر دو آئینہ
 اند شخصے گوید کہ این آئینہ کہ انجلا زیادہ دارد زیادہ است از آئینہ دیگر
 ہم صحیح است و دیگرے گوید ہر دو آئینہ برابر اند تفاوت در انجلا و نمایندگی
 است ہم صحیح است بلکہ نظر شخص ثانی صائب است کہ بحقیقت شے نافذ
 شدہ و نظر شخص اول مقصور بر ظاہر است و از صفت بذات نرفته فادفع
 الاختلاف بین الاقوال - و همچنین ایمان الی بکر رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ
 در وزن زیادہ از ایمان است باعتبار انجلا و نورانیت باید داشت و
 زیادتی را راجع بصفات کاملہ باید ساخت نہ مینی کہ انبیاء علیہم السلام و
 التسلیات با عامہ و نفس انسانیت برابر اند و در حقیقت ات متحدان نفساً باعتبار
 صفات کاملہ است آنکہ صفات کاملہ ندارد گویا ازین نوع خارج است و
 با وجود ایں تفاوت نتوال گفت کہ انسانیت قابل زیادتی و نقصان است و
 و نیز امام عظیم گوید اَنَا مُؤْمِنٌ حَقًّا و امام شافعی گوید اَنَا مُؤْمِنٌ بِحَقِّ
 اِنْشَاء اللہ تعالیٰ فی بحقیقت ایں نزاع ہم لفظی است نہ مہب اول باعتبار
 ایمان حال است و نہ مہب ثانی باعتبار کمال - اما تخاصی از صحت استثناء
 اولے و احوط است کہ لا یخفف علی المنصف و
 و کلمات اولیٰ حق است - مہجرتہ نبی مقرون بدعوائی نبوت است و کرم

ولی ازین دعویٰ عالمی بلکہ مقرون است باعتراف متابعت آل نبی فلا اشتباہ
ببین المنجزة والکوامة كما تم عم المتکرون :

و ترتیب افضلیت در میان خلفائے راشدین بترتیب خلافت است
اما افضلیت شیخین پس باجماع صحابہ و تابعین ثابت شده است (چنانچہ بریں
مدعی دلائل و اقوال علماء نقل کرده اند) و اما تفضیل عثمان بر علی رضی اللہ تعالیٰ
عنہما پس اکثر علمائے اہل سنت بر آن اند کہ فضل بعد از شیخین عثمان است
پس علی و مذہب ائمہ اربعہ مجتہدین نیز ہمین است :

باجماد افضلیت شیخین یقینی است و افضلیت حضرت عثمان ظنی - و احوط
آن است کہ منکر افضلیت حضرت عثمان بلکه منکر افضلیت شیخین نیز علم بکفر
نہ کنیم بلکہ مبتدع و عمال دنییم چه علماء را در تکفیر او اختلاف است و قطعیت
این حتمی قیل و قال :

و آنچه در میان صحابہ زمانزعات و مشاجرات گذشته ہمہ برابر محال
نیک صرف باید کرد و از ہوا و تعصب دور باید داشت و شک نیست کہ
خطائی اجتمادی از ملامت دور است و از ظعن تشنیع مرفوع مراعات
حقوق صحبت خیر البشر را علی الہ الصلوٰت و التسلیمات نیک ملحوظ
داشتہ جمیع اصحاب کرام را بہ نیکی یاد باید کرد و بدوستی پیغمبر علیہ السلام
الصلوٰت و التسلیمات ایشان ا دوست باید داشت قال علیہ السلام علی الہ
الصلوٰة والسلام من احبهم و بیحیی احبهم و من ابغضهم و من ابغضهم
ابغضہم الخ :

(و تحقیق این محبت در مکتوب ۲۵۱ کہ سنجابہ محمد شرف صد دریاختہ
بفصیل ذکر شدہ است اگر خلفائے مانده باشد باں رجوع باید کرد) :

معنی
مطلوب
منکر افضلیت شیخین اگر نباید گفت

مکتوب ۲۸۶

بمولانا امان الله صدر ریافته

(دو این مکتوب اور سہ حصہ انتخاب نمودہ ہر حصہ در محل خود ذکر کنیم)
 بدانکہ از جمیع ضروریات طریق سالک اعتقاد صحیح است برنجیکہ علمائے
 اہل سنت آن از کتابی سنت و آثار سلف استنباط فرمودہ اند و محمول داشتن
 معانی کتابی سنت بر معانی کہ مہمور علمائے حق از ان فہمیدہ اند نیز ضروری است
 و اگر بالفرض خلاف آن معانی مفہومہ اکابر کشف الہام امرے دیکظاہر شود
 آن اعتبار نباید کرد و از ان استعاذہ باید نمود۔ معانی مفہومہ او شان را
 مصداق کشف خود باید ساخت و محکم الہام خود را جز آن نباید داشت
 زیرا کہ علمائے حق آن معانی را از تتبع آثار صحابہ و سلف صالحین
 رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین اخذ کردہ اند و از انوار نجوم ہدایت شان
 اقتباس نمودہ۔ لہذا نجات ابدی مخصوص ایشان گشت و فلاح سردی
 نصیب ایشان آمد چہ مستند ایشان تقلید انبیا است علیہم الصلوٰۃ و التسلیمات
 کہ بوحی قطعی فریادند و از خطا و غلط مصئون و کشف الہام اولیا بر تقدیر
 مخالفت با حکام ثابتہ بوحی خطا و غلط است پس کشف خود را بر قبول
 علمای مقدم داشتن فی بحقیقت مقدم داشتن است بر احکام قطعیہ مترکہ
 و هو عن الضلالۃ و محض الخسارۃ

مکتوب ۲۸۷

بمولانا بدر الدین صدر ریافته در مسئلہ تضاد قدر

دو این مکتوب رسالہ مستقلاست در تحقیق مسئلہ تضاد قدر موافق مذہب

اہل سنت و جماعت و نزدیک مذاہب قدرتیہ و جبرییہ بدلائل عقلیہ و نقلیہ بزبان عربی
 تحریر شدہ اشارہ بانکہ درین سئوگفتگو کردن مخصوص است باہل علم کہ حیا مع
 مقبول و مقبول باشد آنہم برائے اقامت حجت بر خصم و دفع شبهات اہل ہوا
 اما عوام الناس امتنع است از بحث و مباحثہ درین باب و تو غل کردن در کشف
 اسرار اینچنین مسائل دقیقہ

خلاصہ آن اینکہ صراط مستقیم و مذہب صحیح علمائے اہل سنت و جماعت
 درین سئلہ آن است کہ امام عظیم کوفی رضی اللہ تعالیٰ عنہ روئے از حضرت
 امام جعفر صادق علیہ السلام ابائہ الکرام الصلوات والسلام پرسید گفت کہ
 فرزند رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم آیا تفویض نموده است حق تعالیٰ کار را بر بندگان
 خود آنحضرت فرمودند کہ نے خدا تعالیٰ بزرگتر است ازینکہ زبوت بیت
 خود را بر بندگان خود تسلیم نماید۔ پس گفت ابوحنیفہ آیا مجبور ساخته است
 ایشان را بر کار ہا۔ فرمود حق تعالیٰ عادل تر است ازینکہ مجبور سازد بندگان
 خود را بر کار ہا و پستتر عذاب کند ایشان را۔ ابوحنیفہ گفت پس چہ گوئید
 است حقیقت این معاملہ کہ نہ اختیار داده است و نہ مجبور ساخته است۔ حضرت
 امام فرمودند کار در میان تفویض و جبر است نہ بکاینہ جبر است و نہ بکاینہ تفویض
 نہ اگر اہ است و نہ تسلیط

ازینجا اہل سنت و جماعت میگویند کہ افعال اختیار بہ بندگان در خل نہ
 تحت قدرت حق تعالیٰ باعتبار خلق و ایجاد و تحت قدرت بندگان بروحہ
 دیگر از تعلق کہ تعبیر از ان یا کتساب کردہ می شود پس حرکت بندہ را "مثلاً"
 نسبت بقدرت حق تعالیٰ خلق و ایجاد گویند و نسبت بفعل بندہ کہ کتساب
 و ہم اہل سنت و جماعت ایگان آورده اند بر آنکہ تقدیر ہرگونہ کہ باشد از
 خیر و شر و نفع و ضرر ہمہ از جانب حق است چہ مراد از تقدیر ایجاد اعدا است

جبر و قدر
 در سئوگفتگو
 در بیان جبر
 و قدر
 (اقبال)

است و لا شک که بغیر او سبحانه و تعالی دیگر پیدا کنند و خدا لقمه نیست اما معتزله
 و قدریه پس انکار کرده اند قضا و قدر را و گمان کرده اند که افعال عباد فقط بقدرت
 و اختیار بنده بوجود می آیند چرا که اگر او سبحانه و تعالی قضای کرد بدی الیستر
 عذاب کسے براں ہر آئینہ میں جو رو شتم سے شدی ازوے سبحانہ و تعالی
 عن ذلک علوا کبیرا۔ و این قول از غایت جهل و سفاقت عقل ایشان است
 چه قضا و قدر حق سبحانہ و تعالی قدرت و اختیار از بنده سلب نمی کند۔

بگفته اند تعالی تقدیر کرده است که این فعل بنده با اختیار خود خواهد کرد یا
 نخواهد کرد۔ و این تقدیر بیانی اختیار او نیست بلکه محقق اختیار او است۔

و شما بقضا و قدر تجربہ و مشاہدہ روزمرہ است کہ انسان بقدرت و اختیار
 خود بیچ کرده نمی تواند والا ہیچکس خود را با اختیار خود خوار و بیمار و زانو ترا
 نمی اشد پس از قضا و قدر چگونه انکار کرده شود

ما کل ما یتمنی المرء یدرکہ
 تجری الوباح بہا لا تشقھی السفن

و چنانچه قدریہ می گویند اگر بنده را فاعل مختار بالا منتقل گفته شود
 برے حق سبحانہ و تعالی شرکائی بے حساب و بی شمار پیدا خواهند شد
 ازینجا است کہ علمائے باوراء النہر گفته اند کہ محسوس از قدریہ بہتر اند چه آنها
 یک شریک ثابت می کنند و اینها شرکائی بسیارہ

اما جبریہ پس می گویند کہ بنده را نہ فعل است و نہ قدرت و نہ ارادہ
 نہ اختیار حرکات او ہمہ مثل حرکات جمادات مثل حرکت درختی کہ بتحریک
 باو متحرک باشد افعال ہمہ از حق سبحانہ است و بنده در افعال خود مجبور و نرود
 ایشان بر فعل خیر ثواب است و نہ بر فعل شر عقاب تعصیت نزد ایشان مضر
 نیست و عاصی معاقب نے میں این قول ایشان بیدار است عقل فاسد باطل است

معتزله در کتب
 جبریہ

قدر

جبریہ

چہ عقل حکیم ضرورت فرق مے کند در میان حرکت ارتعاش کہ اضطراری است
 و حرکت اخذ و بطش کہ اختیاری است این ابا اختیار مے گوید و آن بے اختیار
 و نصوص قطعیه شرعیہ ابطال آن میکنن مثلاً قول او سبحانه و تعالیٰ
 جزاء بئناک انوا یعملون - و قول حق سبحانه و تعالیٰ من شاء فاعلم
 و من شاء فلیکفر و غیر ذلک ۴

(پس مذہب اہل سنت و جماعت کہ لا اقدار ولا جبر و لیکن احوال

بین الامم بن صاف و صحیح ثابت شد ۴)

و حقیقی همانند کہ اکثر مردمان پر سبب ضعف ہمتہائے خود و فساد نیابت خود
 در افعال و اعمال میل ب مذہب جبری مے کنند و برائے خود بہانہ مے گردانن
 مے تراشند چنانچہ گاسچے مے گویند کہ "بچہ کنیم" بندہ مے تحقیقت ہیچ اختیار
 ندارد و نسبت افعال بوسے مجاز است و بعض مے گویند کہ اختیار بندہ
 عاجز و ضعیف است چہ کہ وہ مے تواند و بکلام بعض صوفیہ چنانچہ گفته اند -
 ان الفاعل واحد کین الاله و یا انک لا تا شیر لقد مر العبد فی
 الافعال اصلاً مغرور شدہ و امور شرعیہ مداہنات و مسامحات می کنند
 و این زعم ایشان باطل است چہ اگر حق تعالیٰ بندگان خود را بجز مے مکلف
 نہ گردانیدہ کہ تحت قدرت و وسع و استطاعت او نباشد مثلاً گفته کہ سنگے

۱- توضیح این اشہب ثلاثہ بشکل واضح بیان کردہ میشود و آن یک شفعہ - مثلاً را کہ فرس تصور نمایند و شفعہ یک را
 را کہ با شکل پس فعل بندہ تزوج بر پیشانیہ با شکل است کہ ہیچ قدرت اختیار ندارد و نزد قدر نیل بندہ
 بمثل را کہ است کہ فاعل مختار است بہر سو کہ مے خواهد مے رود و مرکب بدست است و نزوح
 اہل سنت و جماعت فعل بندہ بمنزله فرس است کہ نہ چوں با شکل بے شعور ولی ارادہ است و
 نہ چوں را کہ فاعل مختار بلکہ زمام اختیار او بدست است و حرکت و رفتار او با ارادہ
 ازین جهت اگر مترابلی مے کند تا زبان مے خورد و بخلاف با شکل فاقض معنی قول
 (العلما لا جبر و العکابا شکل) و لا قدام (اعمال را کہ) بل من بین الامم (۱) و کاف (۲)
 نور و جہت و ادراعی صریحاً ما ش با ارادہ من جبر معد و ہکون ما مے یذرا کہ ہکون

کلام که آن برداشته نتواند بر سر خود بردارد بلکه بر کارهای سهل و آسان که تحت
 قدرت و استطاعت او شان باشد مثلاً نماز و روزه امر فرموده و هم در آن احکام
 بر آن معذوران و بیماران تخفیف کلی ارزانی داشته که ما لا ینحی علی الناظر
 فی الاحکام الشرعیة و اگر تکلیف است از جهت ظلمات نفسانیه و کدورت
 طبیعیه است که ناشی از نفس مآرّه است و شریعت بر آن دفع و رفع آلوده است
 نه بر آن تأیید و تقویت آن *

باقی اقوال صوفیه که مطابق احکام شرعیّه نباشد هیچ اعتبار ندارد و بحجّت
 و تقلید چه رسد بآنکه صوفیه مستقیم الاحوال از شریعت هیچ گونه تجاوز
 نمی کنند - لافی الاحوال و لافی الاعمال و لافی الاقوال و لافی العلوم و
 لافی المعارف اما آنچه از غلبه حال و سکر وقت اگر چیزی گفته باشند آنها را
 معذور داشته کلام او شان تاویل باید کرد نه تقلید *

مکتوب ۲۹۶ و مکتوب ۲۹۷

هر دو در مسائل باطت صفات حق جل و علا و نفی تعد و تعلق آن بایشیا
 و تحقیق معانی احاطت و سر بیان موافق عقائد صحیح اهل سنت و جماعت تحریر
 یافته اند *

از اینجا دفتر ثانی از مکتوبات سیر شروع شد

مکتوب ۹

بلا محمد عارف ختنی صدر یافته - در بیان فضائل کلمه طیبیه و آنچه هر چه
 معقول و مشهود شود آن همه در تحت کلامی باید کرد گرچه ایمان بالغیب درون باید

علیه حال و سلمه

بالتمام و الکمال *

قَالَ عَلَيْهِ وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ وَالصَّلَاةِ وَالسَّلَامَاتِ أَفْضَلُ الذِّكْرِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ -
وقال عليه الصلاة والسلام والخيرية حاكيا عن الله سبحانه لو ان
السموات السبع وعامرهن غيبرا والارضين السبع وضعن في كفة
ولا اله الا الله في كفة لما انت بهن لا اله الا الله *

چرا افضل نباشد و راجح نباشد که یک کلمه آن نفی جمیع ماسوائے مینماید چه سموات
و چه ارضین و چه عرش و چه کرسی و چه قوس و چه قلم و چه عالم و چه آدم و کلک و دیگر
آن اثبات عبودیت حق می فرماید بجل بزهانه که خالق سموات و ارضین است و ماسوا
حق جل و علا هر چه هست از آفاق و انفس بهم بدخ چونی و چندی متمسک است
پس ناچار هر چه در مایه آفاق و انفس متجلی شود بطریق اولی چند چون
خواهد بود که شایان نفی است پس معلوم و موموم و مشهور و محسوس با همه بچونی
و چگونگی منتصف است و بعیب حدوث و امکان معیوب پس هر چه بر ما
متجلی و مکتوف و مشهور گردد همه غیر حق است سبحانه و تعالی و راء الورا

است حضرت خلیل علیه نبینا و علیه الصلوة و السلام می فرماید أَتَقْبِدُونَ
مَا تَخْتُونُونَ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ - منخوت ما خواه بدست تراشید

باشیم خواه بعقل و وهم همه مخلوق حق اند سبحانه و شایان عبادت نه - پس
ایمان با پختن خدای بیچون و بیچگون جل شانہ میسر نشود مگر بطریق غیب
چه ایمان شود و ایمان با و نیست تعالی شانہ بلکه آن ایمان است بمنخوت خود
که از مخلوقات اوست سبحانه و تعالی و نشر یک است ایمان غیر را با ایمان
او تعالی بلکه ایمان بغیر است و پس اعادنا لله سبحانه تعالی صده *

ایمان بغیب که عامه مؤمنان را حاصل است از حیطة وهم خارج نیست -
چه و راء الورا نزد عوام در جانب بعد است که چون نگاه وهم است و راء الورا

نفی غیر الله

ایمان بالغیب
و ایمان سبوح

نزدایں بزرگان (یعنی انبیاء کرام و تابعین کمل ایشان علیہم الصلوٰۃ و السلام) در
جانب قرب است کہ وہم را در اینجا مجال نیست تا زمانے کہ دنیا بر پاست و
بحیات دنیا زندہ است از ایمان غیب چارہ ندارد و چون نشاہ آخرت پر تو
اندازد۔ ایمان شہودی مقبول بود و از عدت جعل و سخت مبر باشد ۴

در مکتوب یازدہم از دست ثانی مے تویب نہ آگاہ باش

کہ طور فوق العرش در رسم نیندازد کہ حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ فوق العرش
مستقر بود و مکان جہت اور ثابت باشد تعالیٰ عن ذلک و کمالاً یلیق
بجواب قدسہ تعالیٰ طور و حیثیت زید در مراتب مستقر است از زینت در مراتب ہر چند
ببخرداں در توہم افتند و للہ اللیل الا علی المؤمنین را آخرت حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ
در بہشت خواهند دید بآنکہ بہشت و غیر بہشت نسبت بحضرت حق سبحانہ و تعالیٰ برابرند

وہم مخلوق مے اند تعالیٰ و تجلی کہ بگوہ طور واقع شدہ بود و شائبہ از حالت
و محلیت نہشت غایبہ ما فی الباب بعضے مجال قابلیت طور دارند و بعضی
مراتب قابلیت طور صورت دارد و فعل سنور را این قابلیت نیست با آنکہ ہر
از آہن اند۔ پس تفاوت در نظر است نہ در ظاہر و نسبت ظاہر بہہم نظر برابر
و ہچنین الفاظ کہ موہم کلیت و جزئیت باشند و یا حالت و محلیت
از ان مفهوم گردد ہمہ از ظاہر مصروف اند و شایان جناب قدس او تعالیٰ
نیستند از تنگی عبارت از کتاب این الفاظ منودہ مے آید

این قاعدہ یاد دار کا خوب کہ خداست
✓ فی جزو نہ کل نہ ظرف و نہ مظلوف است

مکتوب ۳۷

بخواجه محمد تقی صدر یافتہ۔ (در اثبات حقانیت مذہب اہل سنت و جماعت)

البر

و نزدیک نماز است از انقضای وقت و خارج جہ بدلائل ساطعہ و بر این قاطعہ در بیان آنکہ مذہب اہل سنت و الجماعت بر صراط مستقیم است و متوسط است در میان افراط و تفریط کہ آن اروافض و خوارج اختیار کرده اند و مشتمل است بر ذکر فضائل صحاب کرام آن سرور علیہ الصلوٰۃ و السلام و تمنع از جسور و قدح آن بزرگواران کہ آزار و جفائی آن اجمع می گردد با آنحضرت علیہ السلام علی الصلوٰۃ و السلام و آنکہ فی بحقیقت و فی الواقع محبان اہل بیت آن سرور علیہ السلام و آنحضرت علیہ الصلوٰۃ و السلام اہل سنت و الجماعت اند نہ روافض و ثمام و خاتمہ در مداحی اہل بیت کرام و توجیب محبت و تعظیم و توقیر ایشان بذکر احادیث رسول کریم علیہ السلام الصلوٰۃ و السلام

صحاب
بیت

الغرض کہ درین محبت این مکتوب شریف کافی و شافی و منافی از سفار کبیرہ است مسئلہ بدلائل واضح چون آفتاب نصف النهار روشن کرده اند و زنگ و ساوس و خطرات از آئینہ دل پاک صاف نموده اند طالبان این فن لہاید کہ آن مضامین اہتمامہ یاد بگیرند و دفع شکرک و شبهات معتزین نمایند درین جا بسبب اختصار (بعض فقرات خاصہ آن نقل کرده میشوند) *

خیلہ جاہلہ باید کہ اہل سنت و جماعت از محبان حضرت امیر نداند و محبت امیر مخصوص بر فضیلت دارد و محبت امیر رض نیست تبری از خلقائے ثلاثہ رض است بیزاری از صحاب کرام مذموم و ملام امام شافعی میفرماید

لَوْ كَانَ رَفْضًا حُبُّ آلِ مُحَمَّدٍ
فَلَيْسَتْ هَدَى الثَّقَلَانِ آتِي مَرَايِضُ

یعنی حُب آل محمد رض نیست چنانچہ گمان مے بُردند اگر ہمیں رافض گویند پس رض مذموم نیست بشیوہ اگر بر محبت اہل بیت اقتصار نمایند و تعظیم و توقیر جمیع صحاب پیغمبر علیہم الصلوٰۃ و السلام بجا آرد از خوارج و روافض بیرون

عالمی را شکر محبت امیر مخصوص بر فضیلت دارد

سفار کبیرہ

بوند زیرا که عدم محبت اهل بیت خروج است و تبری از صحاب رض و محبت
 اهل بیت با تعظیم و توقیر جمیع صحاب کبار تسنن است
 چگونگی عدم محبت اهل بیت در حق اهل سنت گمان برده شود که آن محبت
 نزد این بزرگواران جز ایمان است و سلامتی خاتمه را بر سر آن محبت مربوط
 ساخته اند

والد بزرگوار این فقیر که عالم بود ندید بعلم ظاهری و علم باطنی در اکثر اوقات
 ترغیب محبت اهل بیت میفرمودند و میفرمودند که این محبت را در سلامتی ایمان
 بدخلیته است عظیم نیک عایت آن باید نمود در مرض موت ایشان این فقیر
 حاضر بود چون معامله ایشان با خرد و شعور باین عالم کم مانده فقیر در آن وقت
 سخن ایشان ابیاد ایشان داد و از آن محبت استفسار نمود در آن بیخودی
 فرمودند که "غرق محبت اهل بیت" شکر خداست عزوجل در آن وقت سجا آورده شد
 محبت اهل بیت سرمایه اهل سنت است مخالفان ازین معنی اغافل اند و از
 محبت متوسط ایشان جاہل راه افراط و تفریط را اختیار کرده اند عجب است
 که خوارج را اهل سنت کشته اند و استیصال دشمنان اهل بیت ایشان ننموده اند
 از رقصه در آن وقت نام و نشان نمیبوده اگر بوده حکم عدم داشتند مگر بر عزم فاسد
 خود محبان اهل بیت را رقصه تصور کنند اهل سنت را در ارض گونید
 عجب معامله است گاهی اهل سنت را از خوارج میبشمرند که افراط
 محبت ندارند و گاهی نفس محبت را ازین بزرگواران احساس ننموده ایشان
 را در ارض میدانند چنانچه بعض اولیای عظام را که دم از محبت اهل بیت میزنند
 و اطهار حبی آل محمد مینمانند علیهم الصلوٰة و التسلیمات - از جهالت
 خود در ارض می انگارند و بسیاری از علمای کرام که منع از افراط آن محبت
 می نمایند و در تعظیم و توقیر حضرت خلفائے ثلاثه می کوشند خوارج می دانند

بیت اجماعت را در سلامتی ایمان است

خوارج را اهل سنت است

رض در وقت
 غلط است

گناہ اہل سنت و جماعت

وائے ہزاروائے ازین مجرات ہائے نامتاسب ایشان *

گناہ اہل سنت ہمین است کہ با محبت اہل بیت تعظیم و توقیر جمع صحابہ
آن سر درینمایند و بیچیکے ابا وجود منازعات و مشاجرات در یکت گیر بیدی یا
نمی کنند۔ رو افش از اہل سنت وقتے خوشنود گردند کہ اہل سنت نیز در نامت ایشان
از دیگر صحابہ کہ تم تبری نمایند و سوطن باین کار دین حاصل کنند چنانچہ خوشنودی
خوارج مرئوط بعد اوت اہل بیت است و منوط بقبض آل محمد علیہم و علیہم
الصلاة و البرکات *

بعد از ذکر فضائل ام المؤمنین حضرت عائشہ صدیقہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا

مے نویسند *

حضرت امیر اگر داماد حضرت پیغمبر است و پس عمر اوست حضرت یقہ زوجہ
مطہرہ اوست و حبیبہ مقبولہ او علیہ و علی جمیع اہل بیتہ الصلوٰۃ والسلام
پیش ازین چند سال داب فقیر آں بودہ کہ اگر طعام می سخت مخصوص بر حانیات
مطہرہ اہل عبا مے ساخت و با آن سر و حضرت امیر و حضرت فاطمہ و حضرت امین را
ضم مے کرد و علیہم الصلوٰۃ و التسلیمات شبے در خواب می بیند کہ آن سر و حضرت
علیہ علیہ الصلوٰۃ والسلام فقیر را ایشان عرض سلام میکند متوجہ فقیر نمے شوند
در و بجانب دیگر وارند۔ دریں اثنا بفقیر مے و نذ کہ من طعام خانہ عائشہ میخورم
ہر کہ مرا طعام فرستد بخانہ عائشہ فرستد این زمان فقیر دریافت کہ سبب عدم توجہ
شریف آں بودہ کہ فقیر حضرت صدیقہ ادرال طعام شریک نمی ساخت بعد از
حضرت صدیقہ را بلکہ سائر ازواج مطہرات اکہ ہمہ اہل بیت اند شریک مے ساخت
و جمیع اہل بیت تو سل مے نمود۔ پس آرا و اید کہ بحضرت پیغمبر علیہ و علیہ
الصلوٰۃ والسلام ار راہ حضرت صدیقہ برسد زیادہ از آن آرا و اید است کہ
از راہ حضرت امیر برسد بر عقلانے صاحب انصاف این معنی مخفی نیست *

داب حضرت ایشان در ایصال ثواب بہ جنات بر رعایت اہل بیت

بعد از ذکر فضائل طلحه و زبیر خصوصاً مدح تمام اصحاب کرم عموماتاً بعبارت
عربیہ فصیحہ و بلیغہ چنین ادا نموده اند

فَاَحْذَرُ الْحَذَرَ ثُمَّ الْحَذَرَ ثُمَّ الْحَذَرَ عَنِ طَعْنِ اَكْبَابِ الدِّينِ
وَدَمِيرِ كِبَرَاءِ الْاِسْلَامِ الَّذِينَ بَدَلُوا جُحْدَهُمْ فِي اِعْلَاءِ كَلِمَةِ الْاِسْلَامِ وَ
نُصْرَةِ سَيِّدِ الْاَنَامِ وَانْفِقُوا اَمْوَالَهُمْ لِتَايِيدِ الدِّينِ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَ
فِي السِّرِّ وَالْجَهَارِ وَتَرَكُوا حُبَّ الرَّسُولِ عَشْرًا ثَمَّ هُمُ وَقَبَائِلُهُمْ وَاَوْلَادُهُمْ
وَاَنْفُسُهُمْ وَاَوْطَانَهُمْ وَمَسَاكِنَهُمْ وَعِيُونََهُمْ وَنُرُودَهُمْ وَاشْجَارًا
وَاَنْهَارَهُمْ وَاشْرَوْا نَفْسَ الرَّسُولِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
عَلَى اَنْفُسِهِمْ وَاَحْتَارُوا وَحَبَّتْهُ عَلَى حَبَّتِهِمْ وَحَبَّتْ اَمْوَالُهُمْ وَ
ذُرِّيَاتُهُمْ وَهُمْ الَّذِينَ نَالُوا شَرَفَ الصُّحْبَةِ وَفَانُوا فِي حُبَّتِهِ بِرَكَاتِ
النَّبُوَّةِ وَشَاهِدِ الْوَحْيِ وَشَرُّ فُؤَادِ جُحُورِ الْمَلَائِكَةِ وَرَأْوِ الْخَوَارِقِ وَ
الْمُعْجَزَاتِ حَتَّى صَارَ غَيْبُهُمْ شَهَادَةً وَعَلِمُهُمْ عَيْدًا اَعْطَوْا مِنَ الْبَيِّنَاتِ
مَا لَا يُعْطَى لِاحِدٍ مِنْ بَعْدِهِمْ حَتَّى لَا يَبْلُغَ اِنْفَاقُ غَيْرِهِمْ مِثْلَ اَحَدٍ
ذَهَبًا مَبْلُغَ اِنْفَاقِ مُدِّ شَعِيرِهِمْ وَلَا نَصِيفُهُ وَهُمْ الَّذِينَ اَثَقَى اللهُ
تَعَالَى عَلَيْهِمْ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ وَرَضِيَ عَنْهُمْ وَهُمْ رَضُوْا عَنْهُ ذَلِكَ
مِثْلَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمِثْلَهُمْ فِي الْاِنْجِيلِ كَوْرَعٍ اَخْرَجَ شَطَاةً
فَاذْرَعًا فَاسْتَقْلَطَ فَاَسْتَوَى عَلَى سُوْقِهِ يُعْجِبُ الرَّمَاعَ لِيَغِيْظَ بِهِمُ
الْكُفَّارَ سَمَّى اللهُ تَعَالَى غَايْظَهُمْ كُفَّارًا اَفَلَيْحَذَرُ عَنْ غِيْظِهِمْ كَمَا
يُحَذَرُ عَنِ الْكُفْرِ وَاللَّهِ سُبْحَانَهُ الْمَوْفِقِ

بعد از این بکتاب طویل الذیل ابدک فضائل اهل بیت رضی الله
تعالی عنهم ووجوب محبت او شان ختم نموده می نویسد و لِحُجَّتِهِ الْمَكْتُوبِ
بِالْحَاثِمَةِ الْحَسَنَةِ فِي نَصَائِلِ اَهْلِ بَيْتِ الرَّسُولِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ

وَأَنَّ حُبَّ اَهْلِ بَيْتِهِ

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامَاتُ وَالْبَرَكَاتُ وَالتَّحِيَّاتُ وَاحَادِيثُ شَرَفِيهِ بِرَوَايَاتِ

شهيره وفضائل و مناقب آل بزرگواران نوشته اند

منها - قال عليه وعلى اله الصلوة والسلام من أحب علياً فقد

أحبتني ومن أبغض علياً فقد أبغضني ومن أذى علياً فقد أذاني

ومن أذاني فقد أذى الله +

ومنها - ما روي عن ابن مسعود رضي الله تعالى عنه أن النبي

صلى الله تعالى عليه وسلم قال النظر إلى علي عبادته +

ومنها - ما أخرجه الشيخان عن البراء قال رأيت رسول الله

صلى الله عليه وسلم والحسن على عاتقه وهو يقول عليه وعلى اله

الصلوة والسلام اللهم اني أحبته فأحبه +

ومنها عن أسامة بن زيد قال رأيت النبي صلى الله تعالى عليه

وسلم وحسن وحسين علي وركبته فقال هذا من ابناي وابنا

بناتي اللهم اني أحبهما فأحبهما وأحب من أحبهما +

ومنها ما روي المسور بن مخرمة أن رسول الله صلى الله

تعالى عليه وآله وسلم قال فاطمة بضعة مني فمن أغضبها

أغضبني وفي رواية أخرى ما أراها ويؤذيها ما أذاها +

وفي رواية أنه صلى الله تعالى عليه وسلم قال لعلي فاطمة

أحب إلى منك وأنت أعز علي منها +

ولما كلمن رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم والهدايا

حيث كان الناس يتحرون فيها يوم عاشرة وارسن فاطمة إلى

رسول الله صلى الله تعالى عليه وآله وسلم فكلمته فقال يا بنتي ألا

تحبين ما أحب قالت بلى قال فأحبتني هذا يعني عاشرة +

عقائد

وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَشَدُّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَى
 مَنْ أَذَانِي فِي عِزَّتِي +
 وَقَالَ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي
 مِنْ بَعْدِي +

وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ رِضْوَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ قَالَ أَشْبَهُكُمْ عَلَى الصِّرَاطِ أَشَدُّكُمْ حُبًّا لِأَهْلِ بَيْتِي وَلَا صَوَابِي +
 ۱۰ النبی بختی بنی من اطمئنه کہ بر قول ایماں کنی حسانه
 اگر دعوت من رو کنی و دست قبول من دست و اماں آل رسول
 وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى سَيِّدَاتِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ +

مکتوب ۶

بخان جهان صدر ریافته۔ در بیان عقائد اہل سنت و جماعت +
 (دو این مکتوب مفصل گوئیار سال است مستقل و مضبوط در عقائد اسلامیہ
 بیان این مسائل اگر چه در مکاتیب سابقہ خصوصاً در مکتوب ۶۶ نیز تفصیل مذکور
 شدہ مگر ما از جهت اہمیت این مسائل بطریق اختصار آن را مکرر ذکر کنیم
 هوالمسک ما کررتہ یتذوع) +

سعاد و نجات آثار، مہانت و مسالمت در عمل اہل معرفت دارد
 اما مہانت اعتقاد ہی گنجائش معرفت ندارد اِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ
 وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ پس ما معتقدات اہل سنت و جماعت را
 کہ نجات اخروی مربوط بان است بلسان ایجاز و اختصار ذکر کنیم :-
 (۱) باید دانست کہ اللہ تعالیٰ بذاتہ قدیم خود موجود است و سایر
 بایجاد او سبحانه و تعالیٰ موجود گشت پس او تعالیٰ قدیم ازلی باشد و سایر
 بایجاد او

الہیہ دالہ

باب اول در عقائد اہل سنت و جماعت

در تفسیر ابواب و در شرح ابواب
لا شریک الا تعالی صفات مجاز و تعالی

و نو پدید شده و هر که قدیم و ازلی است باقی و ابدی است و هر چه حادث و
نوا آمده است فانی و مستحکک

(۲) و او سبحانه و تعالی یگانه است شریک ندارد نه در وجود و وجود
و نه در استحقاق عبادت

(۳) و مراد از سبحانه و تعالی الصفات کامله است از جمله حیات و علم
و قدرت و ارادت و سميع و بصیر و کلام و تکوین است که بقدم و از لیت
متصف اند و بحضرت ذات جل سلطانة قائم اند و تعلقات حوادث در قدم
صفات غفلت نکند و حدوث متعلق مانع از لیت ایساں نه گردد

(۴) و او تعالی از صفات و لوازم جواهر و اجسام و اعراض منزله است
زمان و مکان جهته را در حضرت او تعالی گنجائش نیست عرش و ماسوائے
آن همه مخلوق اند مخلوق و حادث را چه مجال که مکان و مقرر خالق قدیم گردد
این قدر هست که عرش اشرف مخلوقات است تعالی نورانیت و صفات
همه ممکنات در وی بیشتر است حکم مرآتیت دارد که ظهور عظمت کبریائی
او تعالی در آنجا پیدا و هویدا است آئینه که صفت شخص اسم نماید
نمیتوان گفت که آن شخص در آئینه است بلکه نسبت آن شخص با آئینه و
سائر اشیا متقابله برابر است تفاوت از جانب قابل است که آئینه قبول
صوت شخص می کند و دیگران این قابلیت نیست

(۵) و او تعالی جسم و جسمانی نیست جوهر و عرض نیست محدود و تنهایی
نیست طویل و عرض نیست دراز و کوتاه نیست پهن و تنگ نیست بلکه واسع
است نه بآن وسعت که نفهم ما در آید محیط است نه بآن احاطه که مدرک ما شود
قریب است نه بآن قرب که متعقل ما گردد و با ما است نه بمعیت متعارف ایساں
باین صفات آریم و کیفیت آن ندانیم که چسبیت و هر چه دانیم و ندانیم که آن

قدم در مذہب محبتہ باشد *

(۶) او و تعالیٰ با هیچ چیز متحد نشود و هیچ چیز با او متحد نہ گردد و نہ هیچ در او تعالیٰ حلول کند و نہ او سبحانہ و تعالیٰ در هیچ چیز حال شود و نہ بعضی و تجربی در جناب قدس او تعالیٰ محال است و ترکیب و تحلیل در آن حضرت جل جلالہ ممنوع است *

(۷) او را سبحانہ و تعالیٰ مثل و کفو نیست زنی فرزند نیست او تعالیٰ بیچون و بیچگونه است و بے شبہ و بے مانند این قدر دانیم کہ او تعالیٰ هست و بصفات قدیمہ خود متصف است تا هر چه در ادراک و فهم ما در اید او سبحانہ و تعالیٰ ازل نمره و متعالی است چنانچہ گذشت

دور پیمان بارگاہ است غیر ازین پے نبرده اند کہ هست ✓

(۸) اسماء اللہ تعالیٰ اسمہ توفیقی اند یعنی موقوف بر سماع اند از شارع علیہ الصلوٰۃ و السلام آنچه در شرع اطلاق آن بر کسی سبحانہ و تعالیٰ نیامده اطلاق نباید کرد اگر چه در معنی متحد باشد یا در اسم کمال معنی باشد مثلاً اطلاق جواد باید کرد کہ آمدہ است و سخی نباید گفت کہ نیامده است *

(۹) قرآن کلام خداست جل سلطانہ کہ بیاس حرف و صوت در آورده بر پیغمبر علیہ السلام و کلام نفسی خود را بتوسط کام و زبان در بیاس حرف و صوت در آورده ظاهر ازیم چنانچہ حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ کلام نفسی خود را بے توسط کام و زبان بقدرت کاملہ خود بیاس حرف و صوت عطا فرمودہ بر عباد فرستادہ است پس ہر دو قسم کلام کلام حق باشد مدخل و علا نفسی و لفظی و اطلاق کلام بر ہر دو قسم بطریق تحقیقت باشد نہ مجاز و کلام لفظی را نفی کردن و کلام خدا تا گفتن کفر است * و او در مکتوب ۲ نیز این سئلہ را واضح فرود اند *

اسما و سبحانہ و تعالیٰ

کلام سبحانہ و تعالیٰ

کتاب سماوات و تعالیٰ
بروین سبحة سبحان و تعالیٰ

خلق الافعال سبحان و تعالیٰ

العباد و الافعال استیاریتہ

رسل سبحان و تعالیٰ

خاتم الانبیاء صلی اللہ علیہ وسلم

(۱۰) در همین کتب و صحف دیگر که بر انبیاء ما تقدم علی نبینا و علیٰ ہم

الصلوات و التسلیمات انزال فرموده همه کلام حق اند سبحانہ و تعالیٰ

(۱۱) دیدن مؤمنان حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ را در بهشت بے جنت و بے

مقابلہ و بے کیف و بے احاطہ حق است ایمان به آل ریم و بکنفیت آن مشغول

نشویم

(۱۲) او سبحانہ و تعالیٰ چنانچه خالق عباد است خالق افعال بہت است

از خیر و شر اما از خیر ارضی است و از شر ارضی نیست ہر چند ہر دو بارادت و مشیت

اوست سبحانہ و تعالیٰ اما باید دانست کہ تنها شر را بواسطہ سوء ادب با تعالیٰ

نسبت نباید کرد و شدما خالق بخیر و شر باید گفت و خالق شر نباید گفت

آرے بندہ را در فعل خیر و شر اختیار داده اند کہ باں مشابہ معاقب

میشوند و در افعال خود مضطر و عاجز نیستند زیرا کہ در میان حرکت مرعش و

حرکت مختار فرق واضح است و ہمیں قدر فرق باعث مواخذہ مے گردد و

اشباب ثواب عقاب مے نماید

(۱۳) انبیا علیہم الصلوٰۃ و السلام فرستادہ اند علی شانہ بسوئے

خلق تا ایشان ادعوت کنند و از ضلالت براہ راست آرند ہر کہ دعوت ایشان

را قبول کند اورا بہر بہشت بشارت دہند و ہر کہ انکار کند بعذاب و زخ تہدید

نمایند ہر چہ ایشان از حق جل و علا تبلیغ نموده اند و اعلام فرمودہ اند ہمہ حق

است و صدق شائیہ تخلف ندارد

(۱۴) و خاتم انبیا محمد رسول اللہ است صلی اللہ تعالیٰ علیہ و علیٰ آلہ و

علیہم اجمعین و دین او ناسخ ادیان است و کتاب او بہترین کتب با تقدم است

و شریعت او را ناسخ نخواہد بود بلکہ تا قیام قیامت خواہد ماند و عیسیٰ علی نبینا

و علیہم الصلوٰۃ و السلام کہ نزول خواہد فرمود عمل شریعت او خواہد کرد و بعنوان

است او خواهد بود

(۱۵) و آنچه او علیه و علی آله الصلوٰة و السلام از احوال آخرت خبر داده است
همه حق است از عذاب گور و ضغطه آن و سوال سنگ و بکیر در آن و نماندن عالم
و اشتقاق سموات و انتشار کواکب و برداشتن زمین کوها و پاره پاره شدن
اینها و حشر و نشر و اعاده روح بجد و زلزله ساعت و مهول قیامت و مجازات
اعمال و شهادت جوارج باعمال مکتسبه و طیران نمودن نامهای حسنت و سیئات
به زمین و شمال و وضع میزان تا حسنت و سیئات را با آن وزن کنند و کمی
زیادتی حسنه و سیئه معلوم سازند ثقل و خفت آن میزان بر خلاف میزان
دنیا است آنچه باید که بالا رود ثقیل است و آنکه پست باشد خفیف است

اخبار آخرت حق

انتقام حق

(۱۶) و شفاعت انبیا و علی علیهم الصلوات و تسلیات به ترتیب
اولا و ثانیاً مرخصه مومنان ابا ذل مالک یوم الدین جل سلطان
ثابت است قال علیه و علی آله الصلوٰة و السلام شفاعتی لا هیل
الکبائر من امتی

الصراف حق

(۱۷) و پل صراط که بر پشت دوزخ هستند و مومنان از آن پل عبور کرده
به بهشت روند و کافران را پایها لغزیده در دوزخ افتند حق و ثابت است
(۱۸) بهشت که معدن براتے تنظیم مومنان و دوزخ که معدن براتے
تقدیب کافران است هر دو مخلوق اند و ابد الابد باقی خواهند ماند و فانی نخواهند
گشت و اهل آنها در آن جایها همیشه ابد الابد خواهند بود اهل بهشت از بهشت
بیرون نخواهند آمد و اهل دوزخ همیشه در آنجا منذب خواهند بود و تحقیق در
عذاب او شان نخواهد بود

انجمنه و انان حق

و هر که در دل او ذره از ایمان خواهد بود او را اگر دوزخ بزند آخر او را
از دوزخ خواهند بر آورد و نیز روزه او را سیاه نخواهند کرد و نیز غل و زنجیر نخواهند

الملائكة عبادة لله تعالى

الایمان تصدیق باقلوب قرآرا باللسان

لا یزول الا یمان بالماصی

۱۹۱) و ملائکه بند های خداوند جل و علا که مکرم اند و عصیان از امر خدا
 جل شانہ در حق ایشان جائز نیست و با پنجه مامورند بفعل می آرند و از زنا نشوئی
 پاک اند و توالد و تناسل در حق ایشان منفق و دست بعضی ایشان احق سبحانه
 و تعالی رسالت برگزیده است و به تبلیغ وحی مشرف ساخته ایشان از خطا و
 خلل محفوظ اند و از کید و مکر دشمن معصوم هر چه ایشان از حضرت حق سبحانه و
 تعالی تبلیغ نمودند همه صدق و صواب است و شائبه احتمال و شبهه ندارد و
 ۲۰۱) ایمان تصدیق قلبی است و اقرار سانی یا پنجه از دین بتواتر ضروری
 بار سید است اجمالاً و تفصیلاً اعمال جوارح از نفس ایمان خارج اند اما
 در ایمان کمال می افزاینند و حسن پیدا می کنند و مذہب امام عظیم کوفی
 همین است که ایمان در نفس یقین است قبول زیادتی و نقصان نمی کند کمال
 و نقص در آن باعتبار طاعات و حسنات است

۲۱) مومن باز تکاب معاصی اگر چه کیست باشد نذا از ایمان بیرون
 نرود و داخل دائره کفر نرود اگر مومن عاصی پیش از غفره توبه سبق توبه
 یاقوت امید نجات عظیم است که وعده قبول توبه است و اگر بتوبه مشرف نگشت
 امر او بخدا عز و جل است اگر خواهد عفو کند و به بهشت فرستد و اگر خواهد بقدر
 معصیت عذاب کند بآتش و بر غیر آتش اما آخر کار او نجات است مال او
 به بهشت چه حرمان از رحمت حق جل و علا مخصوص باهل کفر است و هر که ذره
 از ایمان دارد امیدوار رحمت است اگر بواسطه علت معصیت در ابتدا رحمت
 نرسد و رانتهای بعنايته الله سبحانه میسر است - رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ
 إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ
 ۲۲) بحث خلافت امامت نزد اهل سنت و جماعت شکر الله

تعالی سغیہم ہر چند از اصول دین نیست و با عقائد تعلق ندارد اما چون شیعیہ
درین باب غلو نموده اند و افراط و تفریط کرده اند بضرورت علمائے حق
رضی اللہ تعالی عنہم این مجتہد المحقق بعلم کلام ساختہ اند و حقیقت حال
بیان فرمودہ *

امام برحق و خلیفہ مطلق بعد از حضرت خاتم الرسل علیہ و علیہم الصلوٰۃ و السلام
حضرت ابو بکر صدیق است رضی اللہ تعالی عنہ بعد از آن حضرت عمر فاروق است
رضی اللہ تعالی عنہ بعد از آن حضرت عثمان ذمی التورین است رضی اللہ تعالی عنہ
بعد از آن حضرت علی بن ابی طالب است رضی اللہ تعالی عنہ و فضیلت ایشان
بترتیب خلافت است (بعد از آن دلائل فضیلت ایشان بترتیب مذکور
نقل فرمودہ اند) *

حضرت امام حسن افضل است از امام حسین رضی اللہ تعالی عنہما و در میان
فضیلت بی بی عائشہ و حضرت فاطمہ علمارا اختلاف است و آنچه معتقد فقیر است
آن است کہ حضرت عائشہ در علم و اجتهاد پیش قدم است و حضرت فاطمہ زہد
و تقوی و نطق پیش رو *

(۲۳) محاربات و منازعات کہ در میان اصحاب کرام علیہم الصلوٰۃ واقع
شدہ اند ہمہ را بر محامل نیک فرود باید آورد و از ہوا و تعصب دور باید داشت
چون نقوس مطہرہ این بزرگواران در صحبت خیر لبش علیہ و علیہم الصلوٰۃ و السلام
از ہوا و تعصب فرکی شدہ اند و از حرص و کینہ پاک شدہ اگر مصاحبت دارند
برائے حق دارند و اگر منازعت و مشاجرت است برائے حق است نہ برائے
نفس و دنیا و منازعت ایشان بہ از مصاحبت دیگران باید داشت جمیع اصحاب
پیغمبر را علیہ و علیہم الصلوٰۃ و التسلیمات بزرگ باید داشت و ہمہ را بہ نیکی یاد
باید کرد و در حق بیچ یکے گمان بد نباید برد چہ دوستی اصحاب کرام بواسطہ

اختلاف اصحاب
منازعت اصحاب بزرگواران با آن است

منازعات اصحاب کرام علیہم الصلوٰۃ

دوستی پیغمبر است و بغض ایشان منجر به بغض پیغمبر علیهم الصلوة والسلام چنانچه گفته اند ما من رسول الله من لم یؤقره اجمحابه علیه وعلیه صلوات الصلوات والتسلیمات

(۲۴۲) علامات قیامت که خبر صادق علیه وعلیه الصلوات والتسلیمات از آن خبر داده است همه حق است احتمال تخلف ندارد مثل طلوع آفتاب از جانب مغرب و ظهور حضرت مهدی علیه الصلوات والتسلیمات و نزول حضرت عیسی علیه الصلوات والتسلیمات و خروج و جلال و ظهور یاجوج و ماجوج و خروج دابة الارض و دخانی که از آسمان پیدا شود و تمام مردم را فرا گیرد و عذاب دردناک کند مردم از اضطراب گویند بے پروی و گار ما این عذاب را از ما دور کن که ما ایمان می آریم و آخر علامات قیامت آتش است که از عدن خیزد

جماعتی از نادانی خود شخصی از اهل هند که دعوی مهدیت کرده بود و قبرش ادرقه نشان می دهند مهدی موعود تسلیم کرده اند و حال آنکه از علامات مهدی آخر زمان که سلطنت تمام رؤس زمین و پرکردن آن بداد و عدل است چنانچه پر شده بود بجز رو ظلم و نزول حضرت عیسی علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام در زمان مے و کشتن و جلال و غیر ذلک من العلامات بلکه بیشتر در مے نبوده است نهایت جهل است که با وجود وضوح امر مهدی موعود و جمعه و رسالت ان رهدا هم الله سبحانه سوا الله اط

پیغمبر علیهم الصلوة والسلام فرموده است بدستیکه نبی اسرائیل هفتاد و یک فرقه شده بودند که همه ایشان در نار اندگر یکم از ایشان نزودست که امت من بر مقتاد و سه فرقه متفرق شوند که همه ایشان در آتش باشند مگر یک فرقه ناجیه پرسیدند که آن فرقه ناجیه چه کسانیند فرمود علیهم الصلوة والسلام

علامات القیامت

تفسیر کسان که در هند نشان شخصی مهدی موعود تسلیم کرده اند

بیان فرقه های مبتدعه و فرقه ناجیه

آنند که باشند بر مثل آنچه من برانم و صحاب من برانند علیه علی الصلوة و السلام
و آن یک فرق ناهج اهل سنت و جماعت است که ملتزم متابعت اهل سنت علیه الصلوة
و السلام و متابعت صحاب آنسور علیه الصلوة و السلام اند

و حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی رضی الله تعالی عنهما در کتاب غنیه میفرماید
که گروهی هستند که اصول آنها نه اند خوارج و شیعه و معتزله و مرجئه
و تشبهه و جهمیه و ضراریه و نجاریه و کلابیه و در زبان آنسور و نبوذند علیه و
علی آل الصلوات و تسلیات و در زبان خلافت ابی بکر و عمر و عثمان و علی
رضی الله تعالی عنهم اجمعین نیز نبوذند - اختلاف این طوائف و تفرق
اینها بعد از سالها از موت صحابه و تابعین و موت قهرمانی سید رضی الله تعالی
عنهم اجمعین حادث شده است

شکر این دولت عطی سجا باید آورد که از کمال کرم و فضل بار داخل فرقه
ناجیه ساخت و از فرق اهل هوا و بدعت نگر دانیید - **وَبِنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا
بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ** .
بعد از نصیح عقاید از اتمثال او امر و انهما از نواهی شرعی که بعمل تعلق
دارد نیز چاره نبود - آرکان اربعه اسلام که عبارت از اولئ نماز و دادن
زکوة و داشتن روزی ماه رمضان و حج بیت الله است بطبق احکام فقیه
سجا باید آورد و خصوصاً در اولئ نماز بروجه ستون باجماعت و با تعذیل آرکان
سعی بلیغ باید نمود چه جامع ترین جمیع عبادات و فاضلترین اینها نماز است و
در روز قیامت ابتدائے محاسب باز نماز خواهد بود اگر نماز درست آمد محاسبه
دیگر بعنایت الله سبحانه نیز سهولت خواهد گذشت و هماغن از محظورات
شرعی اجتناب باید نمود و نام رغیبات حق را جل شانہ سمیات مملکه باید دانست
طریق بندگی این است - والله سبحانه الموفق

مختلف در وقت
کلی

ارکان اربعه اسلام

ارکان اربعه اسلام

طریق بندگی

ابعد از آن مکتوب الیہ یعنی خان خانان ابراہے اطہار کلمہ حق پیش
 یاوشاہ وقت در غیب او معتقدات اہل سنت و جماعت تا کید میفرمایند کہ
 دولتے کہ حق سبحانہ و تعالیٰ شمارا با آن ممتاز ساخته است آن است کہ یاوشاہ
 وقت سخن شمارا بہ حسن قبول استماع مے نماید و بقبول تلقی مے نماید یا بد کہ
 بصریح یا با اشارت کلمہ حق یعنی کلمہ اسلام کہ موافق معتقدات اہل سنت
 و جماعت باشد گوش زد و ایشان نمایند ہر قدر کہ گنجائش و انید سخن اہل حق
 را عرض نمایند بلکہ ہموارہ مترصد و منتظر باشند کہ تقریبے پیدا شود تا سخن
 مذہب ملت در میان آید۔

معلوم ایشان است کہ سلطان کار و روح و سائر انسان کالجسد است اگر
 روح صالح است بدن صالح اگر روح فاسد است بدن فاسد است پس در
 اصلاح سلطان کوشیدن در اصلاح جمع بنی آدم کوشیدن است بشمارا
 این دولت نعمت بدست آمدہ قدر آن آبدانید زیادہ چہ مبالغہ نماید ہر چند
 مبالغہ و ابرام اینجا مستحسن است۔ واللہ سبحانہ الموفق۔

مکتوب ۹۶

بخواجہ ابوالحسن بہا بخشی لکشمی صدور یافتہ در تحقیق مسئلہ قرطاس کہ
 معرکہ الارائے سنئی و شیعہ است بتوضیح تمام و تفصیل تمام کہ بعد از مطالعہ
 آن ہیچ غیبے براں باقی نمے ماند و حقیقت کارچوں آفتاب نصف النہار
 واضح و متجلی مے شود۔ چونکہ مکتوب شریف دریں بارہ جامع و مانع و طویل
 الذیل است مابرا انتخاب مسائل آن اقتصار مے کنیم تا ظہرین بامکیکن آید
 کہ برائے دلائل اصل مکتوب مطالعہ نمایند و از تحقیقات بدیہیہ جوابات کافیہ
 و شافیہ شیعہا بہرہ اندوز شوند۔

من خانان
 بہا بخشی لکشمی

اصول سلطان

سوال حضرت رسالت خاتمیت علیہ وعلیٰ آلہ الصلوٰت والسلامت
 در مرض موت قرطاس طلبیدند و فرمودند ایبتونی بقرطاس کتب لکم کتابا لن
 تصلوٰ بعدی و حضرت فاروق باجمعہ دیگر از صحابہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم گفت
 حسبنا کتاب اللہ و گفت آھجر استقصوہ حال آنکہ حضرت رسالت
 مرتبت علیہم الصلوٰة والسلام ہر چہ فرمودند از وحی سے فرمودند
 كما قال الله تبارک و تعالیٰ و ما ینطق عن الطوی ان هو الا وحی یوحی
 و منع و رد وحی کفر است۔ و ایضا تجویز ہجرت و ہدیان بر پیغمبر تلزم رفع
 اعتماد است بر حکام شرعیہ ان کفر و الحاد و زندقہ است۔ حل این شبہہ قویہ
 چیست؟

خلاصہ جواب آنکہ این شبہہ امثال این شبہہ اگر جمیع بر حضرات خلفائے ثلاثہ
 رضی اللہ تعالیٰ عنہم و رسائر صحابہ کرام رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ایزاد
 سے نمایند و باین تشکیکات رد ایشان سے خواہند اگر بر سر انصاف بیایند
 و فضائل و مناقب این بزرگواران از قرآن شریف و احادیث صحیحہ خیر الامام
 بدانند و بدان ایمان آرند و فضیلت صحبت خیر البشر علیہ وعلیٰ آلہ الصلوٰة و السلام
 و علو درجات صحابہ کرام علیہم الرضوان پیش نظر دارند این شبہہ را در
 رنگ مغالطہ ہائے سوفسطائیہ دور از کار و بے اصل و از درجہ اعمت با
 ساقط دانند و اگرچہ مادہ این اغلاط و شبہات تشخیص و تعیین نکنند۔
 اما این قدر مجمل ضرور خواہند دانست کہ این تشکیکات مصادم بدایت عقل
 و ضرورت اسلامیہ است و مردود و مطرود بکتاب سنت مع ذلک در
 تعیین مواد غلط آن شبہہ چند مقدمہ نوشتہ می آیند آل را استماع
 نمایند :-

مقدمہ اول آنکہ جمیع منطقیات و معقولات آنحضرت علیہ الصلوٰة و السلام

عن ائمه

در حدیث

موجب وحی نبوده و کریمه و ما نطق عن اطهوی مخصوص بطق قرآنی است
کما صرح به اهل التفسیر و الا بر بعضه معقولات آنحضرت علیه و علی آله
الصلوة و السلام اعتراض وارد نه گشته قال الله سبحانه و تعالی عفا الله
عنک لِمَا اذْنَتْ لَهُمْ و قال سبحانه و تعالی يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ
تَحْرِمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ ؟

مقدمه دوم آنکه در احکام اجتهادیه و امور عقلیه اصحاب کرام را
با آن سرور علیه و علی آله الصلوة و السلام مجال گفتگو بوده است و کریمه
و شاور مشرف الا مرشاهد بر آن است و ایضا قصه اسار لئ بد رک
که حضرت فاروق کلم بقتل آنها کرده بود مشهور و معروف است که وحی
موافق لرئ فاروق آمد و در اخذ فدیة و عید نازل گشت و آنحضرت
علیه و علی آله الصلوة و السلام فرموده کُوْنُوا لِلْعَذَابِ لِمَا بَغَىٰ عَنِّي عَمَّا
وَسَعْدُ بْنُ مَعَاذٍ چه سعد هم بقتل آنها اشارت نموده بود .

مقدمه سوم آنکه سهو و نسیان بر پیغمبر علیه و علی آله الصلوة و السلام
جائز بلکه واقع است و حدیث ذی البیدین در باره سهو در نماز فرض
رباعی و سلام بر دو رکعت دادن بر آن شاهد است و چون در حالت صحت
و فرغت سهو جائز باشد در حالت استیلائے مرض چیرا جائز نباشد
و اعتماد از احکام شرعی بر آن چه مرتفع شود که موجب رفع اعتماد
نفس سهو و نسیان نیست بلکه تقریر بر سهو و نسیان موجب رفع اعتماد است
و آل خود مجوز نیست و نه واقع چه حضرت حق سبحانه و تعالی بوحی قطعی
رفع آن سهو و نسیان میفرمود .

مقدمه چهارم آنکه حضرت فاروق بلکه خلفائے ثلاثه رضی الله تعالی
عنهم بیشتر بحدیث اندک بکتاب سنت و احادیث مخصوص در باب بشارت حبت

بحد شهرت بلکه سجد تو از معتز رسیده است و در خصوص اسلام حضرت امیر عمر
 کریمه یا ایها النبی حسبتک الله و من اتبعک من المؤمنین
 نازل شده است و دعای رسول مقبول علیه علی الصلوٰة والسلام
 اللّٰهُمَّ اید الی اسلام واحد العمین در شان او قبول شده است
 و تبریح بشارت جنت یافته است - خداے تعالیٰ و رسول مقبول او
 صلوات الله تعالیٰ علیه وسلم اور ابرایمان و حجت و رضا و خوشنودے خود
 بشارت با دہند و دیگرے اور انضلیل و تکفیر نماید پس تکفیر شخصے بکتب
 و سنت مبشر بہشت باشد از اقیح قبائح است

مقدمہ بحث آنکہ توقف حضرت فاروق رضی اللہ تعالیٰ عنہ و رایتان
 قرطاس نہ از رویے رد و اتکار بود کہ این قسم و عیادب از اذناے صحابی باکہ
 از اذناے اُمت نیز مقصود نیست فکیف از آنکہ کہ از اعلاے صحابہ اعظم
 ماجرین ہ انصار و ندائے خاص باشد بلکہ مقصود حضرت فاروق فقط
 استفہام و استفہام بودہ چنانچہ لفظ استفہام صریح است دریں
 معنی اگر سجدی و اہتمام طلب قرطاس فرمایند آورده شود و اگر نہ درین وقت
 نازک تکلیف بیماری تصدیج دادہ نشود توقفے کہ برے مجرد استفہام باشد
 مذموم نیست چنانچہ ملائکہ کرام از جہت استعلام وجہ خلافت آدم علی نبینا و علیہ
 الصلوٰة والسلام عرض کردند کہ اَتَجْعَلُ فِيْهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيْهَا وَيَسْفِكُ
 الدِّمَاءَ و ہچنانا انبیاء کرام از امور غیر معہوہ استفہام مانودہ اند مثلاً حضرت
 زکریا علی نبینا و علیہ الصلوٰة والسلام گفتہ اَنِّیْ یٰکُوْنُ لِیْ غُلَامٌ وَ کَانَ امْرَاَتِیْ
 عَاقِرًا الْاٰیہ - و بی بی مریم رضی اللہ تعالیٰ عنہا گفتہ اَنِّیْ یٰکُوْنُ لِیْ غُلَامٌ وَ لَمْ
 یَمْسَسْنِیْ بَشْرٌ و لَمْ اَلْکُ بِعِیْبًا

حضرت فاروق اگر دوائے استفہام درایتان قرطاس توقف نمودہ باشد

حضرت امیر عمر
 اسلام

چہ مضائقہ و چه شورش است (علی الخصوص کہ کتابت کتاب از آن حضرت
 علیہ علیہ السلام مہو و نہ بود) *
 مقدمہ ششم آنکہ بنائے این گونه شبہات بر سر و ظن است باصحاب
 کرم علیہم السلام و چون حسن ظن بہ نسبت این بزرگواران پیرا شد از مزاج
 این قسم شبہات نجات میسر شد و خود بخود بطلان این تشکیکات بالیقین پیدا
 شود۔ و برائے حصول حسن ظن آیات صریحہ قرآنی و احادیث صحیحہ نبوی علی
 صاحبہما الصلوٰۃ و السلام کہ در مدح و فضائل ایشان وارد شده اند کافی و شافی نہ
 مثلا کریمہ **وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ** و **مِنَ الْمُہَاجِرِينَ وَ الَانصَارِ وَ الَّذِیْنَ
 اتَّبَعُوهُمْ بِاِحْسَانٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُ وَ اَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ
 تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اِذْ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ**
وَ قَالَ بُحَّانَهُ وَ تَعَالَى لَقَدَّرَ عَلَیْهِ اللهُ مَعَنِ الْمُؤْمِنِیْنَ اِذْ یَسْأَلُ یَعُوذُكَ
 تَحْتَ الشَّجَرَةِ (الایہ) **وَ قَالَ** سُبْحَانَہُ وَ تَعَالَى فِی مَدْحِہُمْ وَ تَنَاوُلِہُمْ کُنْتُمْ خَیْرَ
 اُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَ تَنْہَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
 وَ تُوْمِنُونَ بِاللّٰهِ * و احادیثی کہ در مدح و ثنائی ایشان مدعا مذکورہ از
 حیث صحت و شمار اند اگر آن بیش نظر دارند و خدایات ایشان در اعلائے کلمہ
 اسلام و تقویت دین متین و قربانی ہائے جانی و مالی ایشان بذل اموال و نفس
 خود و ارقام مبارکہ آن خیر الاتمام علیہ و علی آلہ الصلوٰۃ و السلام و ترک عشاثر
 و قبائل و اولاد و ازواج و اوطان و مسکن و عیون فردی خود در محبت آن
 سرور علیہ الصلوٰۃ و السلام در دل خود جائے دہند ہرگز باین تشکیکات مہو و مہتو نہ

۱۔ پر کہ ما ایمان بقرآن حدیث آورہ ایم کہ بر فضائل او شان شاہ عدل اند و حجت کے قوی الثبوت
 والدلالة اند و بر سخن سے فواہی و روایات تاریخی و حکایات نامعتبرہ ناخاندان کہ در ظن ایشان
 و مخالفت شان دشوار سخن تر شہیدہ اند و نقل اساتذہ اند و شبہہ مدار مذہب خود بر چنین آیات

و فریفته نشوند و هرگز او شان اهتمم و مطعون نسازند *

او هم درین مکتوب شبهه مشاجرات و منازعات که در میان ایشان واقع شده بود دفع نموده اند و همه را بر محامل نیک فرود آورده اند چنانچه همین مضمون در مکتوب ۲۵۱ و مکتوب ۶۷ و دیگر مکاتیب بار بار است که از ذکر شده است *

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ وَصَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَسَلَّمَ أَجْمَعِينَ *

فست ثانی در نیجایان نام سید بعد ازین اعدا
مکاتیب از دفتر ثالث شمار کنید

مکتوب ۷۱

بیکی از مستورات صالحات اهل ارادت تحریر یافته - و این مکتوب گویا رساله مستقلة است در بیان عقائد اهل سنت و جماعت و ارکان شریعت و تهذیب اخلاق و ترغیب بذكر و سلوک طریقه نقشبندیه علاوه بر آن بعضی اوراد و وظائف و نوافل مندوبه و دیگر موعظ و نصح مرغوبه متعلقه باعمال و نیات صالحه نیز در آن مذکور شده اند - و اکثر حصه این مکتوب متعلق بقفاه اسلامیه است و در مکتوب سابق همین عقائد بعینه مفصلاً مذکور شده اند -

و حکایات و آند که در مقابله قرآن حدیث قابل توجه التفات نیستند لائق محبت و استناده پس باید که حاصل خور محکم بگیریم و همچنین حکایات اهل سابق فریفته و منزله از نشویم و مکتوبه -

منار عا
سن طالع
خس

(فالتفینا به) و دیگر حصہ آن کہ مشتمل بر عبادات و تحسین اعمال و اصلاح عادات است۔ در باب موعظہ و نصائح ذکر خواهیم کرد۔ و همچنین اوراد و وظائف در این باب نوشته خواهند شد لمناسبتہ بینہما) *

مکتوب ۲۳

بخواجه ابراہیم قبادیانی صدور یافته۔ در بیان آنکہ معرفت ذات و صفات حق تعالی و تقدس و اعمال مرضیہ و نامرضیہ عباد موقوف بر توسط انبیاء است علیہم الصلوٰۃ والسلام و عقل ادران مدخل نیست و کتبش فلاسفہ و یحقران کہ تابع عقل قاصر خود شدہ اند *

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَلْهِنَّا وَهَدَانَا إِلَى الْإِسْلَامِ وَجَعَلَنَا مِنْ أُمَّةٍ مُّحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ *

انبیاء رحمت ہا اند مر عالمیاء علیہم الصلوٰۃ والسلام تسلیمات کہ حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ بر توسط بعثت این بزرگواران علیہم الصلوٰۃ والسلام تسلیمات از ذات و صفات خود بماناقص عقلمان قاصر ادراکاں خبر داده است و مراغی و غیر مراغی خود را و منافع و مضار مارا اطلاع بخشیدہ است اگر توسل وجود شریف ایشان نبود عقل بشری در اثبات حق تعالی عاجز بود۔ و در ادراک کمالات او سبحانہ ناقص قاصر آمد۔ قدامت فلاسفہ کہ خود را اکابر ارباب عقول میگیرند منکر صانع بودند و اشیاء را بدہر نسوبے ساختند *

قصہ فرود و فرعون کہ دعوائے خدائی مے کرد در قرآن شریف مذکور است فلاسفہ یونان کہ عقل را مقتدای خود ساختہ اند جاہل ترین مردم در ذات و صفات و احوالی سلطانہ ایشان اند۔ اینہا اند کہ حق را سبحانہ و تعالیٰ بیکار و معطل ساختہ اند۔ غیر از یک چیز آنہم با سجاہت باختیار با و سبحانہ و تعالیٰ مستند

فردوس بعثت انبیاء علیہم الصلوٰۃ والسلام

ساخته اند و آن عقل فعال است که از نزد خود تراشیده حوادث را با و منسوب
 میدارند و اثر را از مؤثر حقیقی علی سلطانه باز داشته آن اثر منخوت خود میدارند
 عقل فعال چه بود که سرانجام اشیا نماید و حوادث باوستند یا باشند چه در نفس
 وجود و ثبوت او هزاران سخن است. البته باشد که اشیا را از قوادری مختار
 علی سلطانه باز داشته باینچنین امر موهوم مستند سازند بلکه اشیا را هزاران
 ننگ علامت که بمنجوت فلسفی مستند باشد بلکه اشیا بعدم خود را ضعیف و
 خورسند بوند و هرگز میل وجود نمایند. کفار و احراب با وجود بت پرستی با
 ازین جماعه احسن اند که بحضرت حق سبحانه و تعالی در تنگی التجار دارند و بت با
 را وسیله شفاعت پیش او تعالی سازند عجیب تر آنکه جمعی این سفار را
 حکما می نامند اطلاق حکما بر این با که سراسر جهل مرکب نصیبتان است.
 بکدام اعتبار نموده آید که بر سبیل تنگم داشته ز گفته شود یا از قبیل طلاق بصیر
 بر علیه شمرده آید.

و قد بالغ قدس سرکه فی هذا المکتوب بتضلیلهم و تحمیلهم
 بامثال هذه الكلمات القلاحة القارعة والدلائل الواضحة
 الساطعة الكفینة علی انموذج منها. ثم قال (و متاخرین اینها که در مره
 اهل اسلام خود را داخل ساخته اند همچنان بر اصول فلسفی خود را سخاوت و بقدم
 سنوت و کواکب امثال اینها قائل ماند و بعدم فنا و هلاک اینها حاکم قوت ایشان
 تکذیب نصوص قرآنی است و زرق ایشان انکار ضروریاتین "عجب
 مومن اند" بخدا تعالی و رسول او صلی الله تعالی علیه و سلم ایمان آرند یا آنچه
 خدا و رسول او صلی الله تعالی علیه و سلم فرموده است قبول ندارند سفاهت ازین
 نمیگذرد فلسفه چون اکثرش باشد سفسطیس کل آن
 هم سفسطی باشد که حکم کل حکم اکثر است (در امل آخره)

مکتوب ۲۳

بلا محمد مراد کشمی صدر یافته - در میان بزرگی اصحاب علیهم السلام و
 مهربانی های آنها با یکدیگر و این مکتوب طویل نیز در مدح صحابه است -
 رضی الله تعالی عنهم و ذکر فضائل ایشان از قرآن مجید و احادیث صحیح و وضع
 شبهات و اندوه بر بعضی اعمال ثانی - و منع از قدح و جرح و لعن و طعن این
 بزرگواران و مملو است از لطائف نکات عجیبه و غریبه و شتم است بر لائل
 عقلیه و نقلیه و در آخر این مکتوب چه نکته معقول و نفی و در با نوشته اند که
 زیاده از این چه نویسد و اجلائے بدیعی چه جلاد بد - زیرا که حضرت صدیق که
 قرآن مجید مدح او مملو است در یک سوره و اللیل سوره کریمه در فضائل
 آنحضرت نازل گشته است و از احادیث صحاح لاتعد ولا تحصى در کمالات
 و فضائل او مروی است و راس و رئیس این امت مرحومه که خیر الامم است
 هم او است هر گاه او را کافر و ضال دانند از دیگران چه عتذار نماید و
 بگذرم راه در آمده سخن گوید - اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَنْعَالِ
 الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ
 يَخْتَلِفُونَ - وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مِنْ أَسْمَاءِ الْهَدَى +

مکتوب ۲۴

بمیر محمد نعمان صدر یافته +

حضرت حق سبحان و تعالی در نفس وجود و در سایر کمالات توابع وجود -
 از حیوة و علم و قدرت و سمع و تبصره و اراده و کلام و تکوین بذات اقدس
 خود کافی است و در حصول این کمالات محتاج بصفتان الله نیست هر چند

صفات کلمه زائده نیز اورا بسجائت و تعالیٰ کائن است پس اول تعالیٰ چنانچه بذات
 اقدس خود موجود است نه بوجود و همچنین بذات خود زنده است نه بحیات که صفت
 اوست تعالیٰ و بذات خود و انا است بصفت علم و هکذا اسائر الصفات
 الواجبیه من التسمیع والبصر و الکلام و الامراة و التکوین اثم ذکر
 تذا من الله تعالیٰ متروک تحقیق مسئله الصفات علی مذهب الاشعریة و
 الماتریدیة و انکو علی المعتزلة و الفلاسفة و اظهرو بطلان ما قالوه و
 فساد ما مالوا الیه بالیسر و التفصیل من المراد فلیراجعه من هو
 اهله

کتاب ۳۱

بسم الله الرحمن الرحیم صدر یافته در تحقیق عالم مثال و عالم ارواح و اجساد و بیانی
 آنکه حقیقت عذاب قبر از عالم ارواح و اجساد است نه از قبیل عالم مثال که
 بی حقیقت است

لی برادر عالم ممکنات را سه قسم قرار داده اند - عالم ارواح و عالم اجساد
 و عالم مثال یا عالم مثال را بر رخ گفته اند در میان عالم ارواح و عالم اجساد و نیز
 گفته اند که عالم مثال در رنگ مرآت است مرعانی و حقائق این هر دو عالم را
 که در این بصورت لطیفه ظهور می نماید و آن عالم فی حد ذاته متضمن صور و هیات و
 اشکال نیست صور و اشکال در روی از عوالم دیگر منعکس می شود و در رنگ
 مرآت که فی حد ذاتها متضمن هیچ صوت نیست اگر روی صوت آمده است
 از خارج آمده است - و ایضا عالم مثال از برای دیدن است نه از برای بود
 جای بودن عالم ارواح است یا عالم اجساد عالم مثال بیش از مرآت این دو
 عالم نیست و المی که در خواب در عالم مثال احساس نموده می آید صورت و شیخ

صفتی عالم مثال و عالم ارواح و اجساد

عذاب قبر حقیقی است و از عالم مثال

آن عقوبت است کہ رانی مستحق آن گشته است از برای تنبیه او این معنی را برو
ظاہر ساختہ اند - و عذاب قبر ازین قبیل نیست کہ حقیقت عقوبت است نہ صورت
و شیخ عقوبت و نیز المی کہ در خواب احساس می کند اگر فرضاً حقیقتی ہم داشته باشد
از قسم المہاسے دنیوی خواهد بود و عذاب قبر از عالم عذاب اخروی است شتان
ما بعدہا عذاب نبوی را بعد از اخروی اعادنا اللہ سبحانہ بیچ مقدارے
و اعتبارے نیست - عذاب قبر را در رنگ خواب استن از عدم اطلاع است
از صورت عذاب و حقیقت عذاب و نیز نشاء این اشتباہ تو ہم مجانت عذاب
دنیا است بعد از آخرت و این باطل است بین البطلان (المی آخره) ہ
زہار کبشون خیالی و ظهور صور مثالی اعتقادیات مقررہ اہل سنت و جماعت
را شکو اللہ تعالی سعیدہ از دست نہ ہند و بخواب خیال خود غرہ نشوند کہ
نجات بے متابعت این فرقہ ناجیہ متصور نیست خوش طبعیہا را موقوف و آستہ
اگر آرزوئے نجات از نذہ بجان دل اتباع این بزرگواران بکوشند خیر
شرط است - ما علی الرسول الا البلاغ

۷ مکتوبات

بمیر محمد نعمان ورود یافته در رفع شبهات منکرین عذاب قبر جمعے در عذاب
قبر کہ با حدیث صحاح مشورہ بلکہ آیات کئی قرآنی نیز ثابت شدہ است -
تردد دارند بلکہ نزدیک است کہ بانکار آں جرم نمایند و مقتدائے اشتباہ ایشان
احساس احوال موتلمے غیر مدفون است کہ بر پنج واحد استقامت دارند و
تذبذب و اضطراب کہ از لوازم تعذیب است ندارند و حل اشکال آنکہ حیات
عالم برزخ کہ موطن قبر است نہ از قبیل حیات دنیوی است کہ حرکت ارادی و
احساس ہر و لازم آن است و در حیات برزخی حرکت بیچ در کار نیست فقط

احساس آنجا کافی است کہ وجدان لم و عذاب نماید پس حیات برزخ گویا نصف حیات
 دنیوی است و خلق رُوح بدن آنجا نیزه تعلق رُوح است بدن کہ در نشاء
 دنیوی بودہ است پس دست کہ موٹائے غیر مدفون بحیات برزخی احساس عذاب
 و الم نمایند و بیج حرکت و اضطراب بحیات برزخی ازینہا بوجود نیاید و آنچه
 مخبر صادق فرمودہ است صادق باشد علیہ علیہ الصلوٰات و التسلیمات :
 یا آنکہ گوئیم و جسم مادہ این شکل و امثال این شکل نمائیم کہ طور نبوت
 درائے طور عقل و فکر است امورے کہ عقل در ادراک آنہا قاصر است اثبات
 آن بطور نبوت نمودہ مے آید اگر عقل کفایت میکرد انبیا برای چه مبعوث
 می گشتند صلوات اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین و عذاب اخروی اجر العیث
 ایشان مربوط مے ساختند۔ قال اللہ تبارک و تعالیٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ
 حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا

و چون ادراک عقل را در بعضی امور تصور ثابت شد پس جمیع حکام شرعیہ
 را بمیزان عقل سنجیدن مستحسن نباشد۔ اول فکر ایمان بر رسول باید کرد و تصدیق
 رسالت او باید نمود تا در جمیع احکام او را صادق دانستہ شود و بوسیله آن
 از ظلمات و شکوک و شبہات خلاصی میسر آید اصل ایاید معقول ساخت
 تا فروع بے تکلف معقول و معلوم گردند۔ (الی الخ)

مکتوب

بملا ابراہیم عمد و رایفہ۔ در معنائے حدیث سَتَفْتَرِقُ أُمَّتِي
 باید دانست کہ مراد از قول آنحضرت علیہ علیہ الصلوٰة و السلام
كَلَّمَ فِي النَّارِ لَوْلَا وَاحِدَةٌ کہ در حدیث تفریق این امت بہفتاد و دو مرتبہ
 واقع شدہ۔ و دخول شان است در نار و مکت در آن نہ خلود در نار و دوام عذاب

حکام شرعیہ ازین عقائد اہل سنت

در بیان توحید با حق تعالیٰ

در آن که آن مخصوص بگفارت است غایب مافی الالباب چون باعث دخول شان بر نار
 معتقدات سوء ایشان است ناچار همه ایشان داخل نار گردند بخلاف آن یک
 فرقه که معتقدات شان نجات بخش از عذاب نار است اگر بعضی از او شان
 مرتکب اعمال سوء گردند و بتوبه و شفاعت مغفون گردند جایز است که بقدر ذنب
 بعذاب نار مبتلا گردند و دخول نار در حق ایشان متحقق گردد پس فرق درین
 فرق و فرقه ناجیه آن باشد که دخول نار در حق جمیع افراد این فرق کائن است
 اگر چه غایب بود در حق این فرقه ناجیه مخصوص بعضی عاصیان است و در کلمه
 کلمه حضرت است باین بیان :

و چون این فرق بتدوین قبل اند در کفیران اجزات نباید نمود زمانه که انکار
 ضروریات و نیسب نمایند در دستورات شرعی کنند و قبول ما علم همیشه
 من الذین بالضرورة تکفروا

علماء فرموده اند که اگر نود و نه وجه کفر ظاهر شود و یک وجه اسلام یافته شود
 نصیح این وجه باید نمود و حکم بکفر نباید کرد :

فقیر گوید احوال این زمانه چنین شده است که اگر یک وجه کفر بیابند و نود
 و نه وجه اسلام قائل باشد حکم بکفر آن نمایند و کلام او را بتاویلات بعینه لزوماً
 متعدده بلکه لوازم ملزومات اعتبار کرده کشان کشان او را بسبب حد کفر رسانند
 حتی که اگر کسی در تکفیر آنها توقف کند آن اہم کافر گویند و حال آنکه علماء
 متفقہ فیصد کرده اند که التزام الکفر کفر لا لزوم له

(ناظرین کرام از اینجا اندازه نمایند که حضرت ایشان با آن شدت و سبانه
 که در تضلیل روافض و خوارج دارند حکم بکفر آنها نمی کنند پس اگر حال ادیان مثل
 اختلافی که فی الجمله خفای هم داشته باشد کسی با مخالفت کند ما را چه سود که تکفیر او
 ناهشیم و چشم از اسلام و ایمان و پیشویم اعاذنا الله سبحانه عن ذلك) :

در تکفیر فرق بسبب اجزات نباید نمود
 حکم بکفر کن
 کلمات حضرت
 ما

مکتوب

یکی از نساء صالحات و روویافته در نصاب صحیح و روید زنا در ضمن تاویل کریمه
 يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذْ جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعُنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ آيَةٌ
 این کریمه در روز فتح که نازل شده است و آن سرور علیه علیه الصلوة
 و السلام چون از بیعت رجال فارغ گشت شروع در بیعت نساء فرمود و بیعت
 آنحضرت علیه علیه الصلوة و السلام بسازمجر و قول بوده است و هرگز دست
 آنحضرت علیه علیه الصلوة و السلام بدست نساء یا بیعت نرسیده
 و چون ذمائم و اخلاق رویه در نساء نسبت بر رجال بسیار بوده است بنابراین
 در وقت بیعت نساء شرط از نساء بر بیعت رجال در میان آورده است از جهت
 امتثال امر خداوندی جل سلطان نساء در این وقت نهی از ذمائم فرموده است
 او چون ذمائم شرک از جمله ذمائم اقیح و غلط بود و وجود آن در نساء باطلات
 بلکه مردان جاہل بیشتر بود نخستین شرط بر آنان این مقرر کرده اند که از شرک
 جلی و خفی در رسوم و عادات کفریه احتراز نمایند پس شرط اول در بیعت نساء
 آنکه هیچ چیز را با و سجانه و تعلک شرک نسا ندچ در وجوب وجود و چه
 در استحقاق عبادت (و این قسم شرک جلی و کفر بواح است که هیچ خدا و استتار
 ندارد و دیگر اقسام شرک که گونه خفا و استتار دارند و از بعضی مسلمانان بخیر
 از جهل و نادانی صادر میشوند و آل را شرک ندانند بسیار اند چنانچه در حدیث
 شریف آمده که قال علیه و علی الصلوة و السلام الشِّرْكَ فِي أُمَّتِي أَخْفَى
 مِنْ دَبِيبِ اللَّيْلِ تَدْبُ فِي لَيْلَةٍ مُظْلِمَةٍ عَلَى صَخْرَةٍ سَوْدَاءٍ وَ بَعْضُهُ
 انان آنحضرت ایشان در نیجا ذکر کرده اند :-
 یکی آنکه اعمال آن شخص اگر از شائبه یا بوم پاک نباشد و از مظنه طلب بر

بیعت نساء

سای
تیمت

از غیر او تعالیٰ ولو بالقول الذکوہ بحمیل مبر انہوداں کس از دائرہ شرک بیرون نباشد و موجد خاص نبود۔ قال علیہ علی الصلوٰۃ والسلام اتقوا الشرك الا صغرا قالوا المشرك الا صغرا قال علیہ وعلی الصلوٰۃ والسلام
الریاء

۲۰ تعظیم مراسم شرک و مراسم کفر را در شرک قدم راسخ است و تصدق دینین از اہل شرک است و منسبت بمجموع احکام اسلام و کفر شرک۔ تبری از کفر شرط اسلام است۔ بیزاری از شائیشکر شرط توحید۔
۳۱ استیاد از ہننام و طاعت زد و دفع امراض و استقام کہ در ہمسہ اہل اسلام شائع گشتہ است عین شرک و ضلال است و طلب حوائج از سنگ ہائے تراشیدہ و ناتراشیدہ نفس کفر و انکار از وجب الوجود تعالیٰ و تقدس

اکثر زمان دیدن مان بو اسطہ کمال جہل کہ دارند باین استہداد ممنوع مبتلا اند و طلب دفع بلیہ ازین سماوی سستی ہم نمایند علی مخصوص این معنی از نیک بدایشان در وقت عروض مرض جدری کہ در زبان ہندی کہیریتلا معروف است مشہود و محسوس میگردد کم زنی باشد کہ از دقائق این شرک خالی بود الا من عصمہا اللہ تعالیٰ

۴۱ تعظیم نمودن ایام معظمہ نہود و بجا آوردن رسوم متعارفہ جوہود نیز مستلزم شرک و مستوجب کفر است۔ چنانچہ در ایام ووالی کفار جہلہ اہل اسلام علی مخصوص زنان ایشان رسوم اہل کفر را بجا مآرند و عید خود میسازند و ہایایے شبیہ ہدیایے اہل کفر بخانہائے دختران خواہران در رنگ اہل شرک میفرستند و غیر ذلک من رسوم اہم فی ذلک الا ایام
۵۱ حیوانات کہ نذر شاخ مے کنند و بر قبر بے ایشان رفتہ آن

حیوانات را ذبح نمی نمایند و در روایات فقیهیه این عمل را نیز داخل شرک ساخته اند
و درین باب مبالغه نموده اند ازین عمل نیز اجتناب باید نمود که شائبه شرک دارد -
و چو نه نذر بسیار است چه در کار است که نذر ذبح حیوانی کنند و بدینا حین
ملحق سازند که ممنوع شرعی است :

(۶۱) و ازین عالم است صیام نسأ که بنیت پیران بیسیان نگاه دارند و
اکثر آنها مائے یشمال از نزد خود تراشیده روزهای خود را تمام آنها نیت کنند
و در وقت افطار از بر سر هر روزه طعام خاص بوضع مخصوص تعیین می نمایند
و تعیین ایام نیز می کنند و بنو سلسل این روزها از اینها عواج خود می خواهند این
شرک در عبادت است و بنو سلسل عبادت غیر حاجات خود را از این غیر خواستن
است یشناعت این فعل اینک باید دریافت حال آنکه حق سبحانه و تعالی
در حدیث قدسی فرموده الصوم لی و انا اجزی به - و حیلای بی سود است
آنچه بعضی از زنان در وقت افطار شناعت این فعل گویند که ما این روزها
برای خدا نگاه میداریم و ثواب آن را بسپیران می بخشیم - اگر درین امر صادق
باشند تعیین ایام از برای صیام چه در کار است و تخصیص طعام تعیین ایام
شنبه مختلفه در افطار برای صیامت بسا است که در وقت افطار از کتاب
محرمات نمایند و افطار با هر حرام کنند و بی حاجت سوال و گدائی کنند و با آن
افطار نمایند و قضاے حوائج خود را مخصوص باز کتاب محرم دانند این خود
عین ضلالت و تسویل شیطان لعین است و الله سبحانه العاصم
(و حصه دوم این مکتوب شریف که تعلق باعمال و اخلاق و نصحیح دارد
در باب چهارم مذکور خواهد شد - فلیتظر ثمه)

مکتوب ۲۲

بمیر عبد الرحمن لدیس محمد نعمان صدور یافته در اثبات رویت اخروی
 و درین مکتوب این سئله اعتقادی را بتوضیح تمام تحریر فرموده اند و دفع شبهات که
 بر آن وارد میشوند بدلائل عقلیه و نقلیه کرده اند و جوابها را تحقیقی و الزامی
 باصول علم مناظره داده اسکا که خصم فرموده اند فلینظر بتما مضافیه)
 و منها اعتراضی قوی که در سئله رویت دارند بلکه دلیل که بر نفسی رویت
 آرد آن است که رویت بصری تقاضای محاذات و مقابله می کند که
 مستلزم جهت است و منجر باحاطه و تحدید و هو محال فی حق سبحانه و تعالی
 عن ذلک علوا کبیرا

جوابش آنکه این شبهه ناشی است از اقتضای نظر و قیاس عالم ملک و شهادت
 بر عیاب عالم ملکوت و هو قیاس مع الفارق و چه امکان نباشد که قادر مطلق
 جل جلاله آنکه در قطعه عصبه مجوفه بحسب حرکت راقوت بصارت بشرط مقابله و محاذات
 درین نشانه ضمیمه فانی داده است همان و در قطعه عصبه اتوئی عطا فرماید که بشرط
 مقابله و محاذات در نشانه اخروی که قویه و باقیه است ایضاً مرئی نماید و است که حضرت
 حق سبحانه و تعالی بجهت بی کیف مرئی بود و محاط و مدرک بصر نباشد

والتذاذیکه بر رویت مترتب شود نیز بر وجه کمال در خود بسیار بد اما مرئی
 بیچ مدرک ایشان نشود و بطریق الزام گوئیم که اگر در حصول رویت مقابله و
 محاذات شرط باشد چنانچه در جانب مرئی شرط است باید که در جانب اتوئی نیز
 شرط باشد زیرا که مقابله نسبتی است که بتقابلین قائم است که رانی و مرئی باشند
 پس لازم آمد که حضرت حق سبحانه و تعالی هم اشیا را از بیند و صفت رویت اشیا
 او را ثابت نباشد تعالی و تقدس آن مخالف نصوص قرآنی است قال الله

تَعَالَى وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ وَسَيَرَكُ اللَّهُ
عَمَلَكُمْ - وایضا مستلزم نقص است و سلب صفت کامل است از کسی سبحانه و تعالی
و نیز این لزوم محال چنانچه در صفت ویت است در وجوب وجود او سبحانه و
تعالی نیز مستحقی است چه موجود نیز در یک جهت از جهات عالم در فوق است
یا قدم یا خلف یا امین و شمال باشد یا محیط باشد همه و هر یک مستلزم این
محال است (فما هو جوابکم فهو جوابنا) ال آخره ۵

مکتوبات

ملا شمس محمد لاهوری صدور یافته - در میان فرق میان تصدیق قلب و

یقین آن ۵

سوال بعضی از محققان متکلمین که حقیقت ایمان گرویدن "دل گفته اند"
بمؤمن به معنائی آن چیست؟ و گرویدن عبارت از نفس تصدیق و یقین
قلب است بمؤمن به یا امر زائد است بر نفس تصدیق و یقین دل بآن
مصدق به ۵

جواب گرویدن دل در ای یقین دل است هر چند در تصدیق نیست

لیکن متضرع است بر آن یقین چه بعد از حصول یقین دل را از دولت خلون بود
تسلیم و انقیاد بود بمؤمن به یا محمود و انکار بآن و علامت تسلیم انقیاد رضا
قلب است بمؤمن به و انشراح صدر بآن - و علامت محمود و انکار کراهت
قلب است بمصدق به و تنگی سینه است بآن - قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى
فَمَنْ يُؤَدِّ اللَّهُ أَنْ هُدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ
يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنْتُمَا يَضَعُونَ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ
يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ وَحصول تسلیم انقیاد مراد

عقل نفس

بمومن بہ بعد از حصول تصدیق و یقین بآن محض سوہبت الہی است۔
 جل سلطانہ از اینجا است کہ ایمان ابوہبت الہی گفتہ اند اہل سلطانہ و نشاء وجود و
 انکار بعد از حصول تصدیق و یقین بمصدق بہ رسوخ و تمرن صفات دئیہ
 نفس آمارہ است کہ بحسب جاہ و ریاست خود مجبول است و بعد مسمول
 تبعیت دیگرے مطہوعے خواهد کہ ہمہ اور تصدیق نمایند و گرد و نمد و او تقلید
 و تبعیت دیگرے نہ کند۔ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ
 يَظْلِمُونَ۔ الے آخرہ ۛ

مکتوب ۵

بلا حمید احمدی صدور یافتہ۔ در بیان بعضے عقائد اسلامیہ کہ تعلق بقدم
 ذات و صفات واجب الوجود تقدس تعالیٰ و وحدت عالم داند و آنکہ ہرچہ
 ماسوائے او سبحانہ و تعالیٰ است چہ از عناصر و چہ از افلاک و چہ از عقول و
 چہ از نفوس و چہ از بساط و چہ از مرکبات یا جماع اہل کلت ہمہ از عدم بوجود
 آمدہ اند از وجود و بعدم خواہند رفت عدم سابق کائن است و عدم لاحق نیز
 و استگیر او و این عقیدہ از ضروریات دین است و خلاف آن خروج
 از دائرہ اسلام ۛ

و آنچه بعضے از علما گفتہ اند کہ ہفت چیز را کہ عرش و کرسی و لوح و
 قلم و بہشت و دوزخ و روح باشند فنا نخواہد شد و باقی خواہند ماند۔
 نہ بآن معنی است کہ اینہا قبول فنا نمے کنند و قابلیت زوال ندارند چنانکہ
 فلاسفہ در بارہ کوکب سماوات گفتہ اند حاشا و کلا بلکہ باین معنی است کہ ہرگز
 خواہد بعد از وجود فانی سازد و ہرگز خواہد باقی دارد از ہمتہ حکم و مصالح
 یَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُحْكُمُ مَا يُرِيدُ۔ الے آخرہ ۛ

مناہی اگر گفتہ اند ہفت چیز فانی نہ ہستند

نہا و لوح و قلم و بہشت و دوزخ و روح

مکتوب ۶۳

بمیر منصور صدور یافته - در بیان آنکه قرب و معیت و احاطه و سر بیان و
 وصل و توحید و اتحاد و امثال این همه الفاظ را نسبت بحضرت حق سبحانه و تعالی
 از قبیل تشابهات و شطیحات است آن قرب و معیت و وصل و اتصال که در فهم ما
 در آید و متعقل ما شود جناب قدس خداوندی جل شانہ از ان مدارک معلوم منزله و
 منزل است بهر معنی که متعقل کنند و متعقل سازند بی شائبه تشبیه و تجسیم نخواهد بود
 مگر آنکه ایمان آزند و اشتغال کیفیت نه نمایند و مفعول بعلم حق دارند جل سلطانہ
 در مکتوب ۸۹ تحریر فرمایند که امام عظیم امام ابی یوسف
 رضی اللہ تعالی عنہما تا شش ماه در مساجد خلق قرآن با یکدیگر مناقشه
 داشتند و رد و بدل می کردند بعد از شش ماه مشفق شد کسی که قرآن مخلوق
 گوید کافر است و این طول منازعت بواسطه عدم تنبیح مسئله بوده است
 در آن وقت و بحال که تلاقی افکار منقح شده است گویم که محل نزاع اگر
 حروف و کلمات اند که دوال اند بر کلام نفسی شک نیست که حادث اند
 و مخلوق و اگر مدلولات مراد باشند قدیم و غیر مخلوق است این تنبیح از
 برکات تلاقی افکار است *

سازمان قرآن

اشهد
و امام

مکتوب ۱۰۱

شیخ عبداللہ صدور یافته - در منع از تفسیر و تاویل آیات قرآنیہ بر طبق
 مذاق فلاسفه و آنکه عذاب اخروی حتی و جسمانی است نه فقط عقلی و روحانی
 چنانچه حکما گفته اند کتاب تبصیر الرحمن را که مرسل داشته بودند بعضی از
 مواضع آن اطالع نموده و سپس فرستاد *

مگر تصنیف این کتاب خیلے بزمسب فلاسفہ میل دارد و نزدیک است
 کہ حکما را عدیل انبیاء سازد و علیہم الصلوٰات و السلام۔ در تفسیر کرمیہ اولادیک
 الذین لیس لهم فی الآخرۃ بائفاق الا نبیاء و الحکماء الا الشاہد
 الحسی و العقلی مساوات در میان قول انبیاء و حکما کرده است و با وجود
 اجماع انبیاء علیہم الصلوٰات و التسلیمات اتفاق حکما چه گنجائش دارد و در عذاب
 اخروی قول ایشان اچہ عتبار است علی الخصوص کہ مخالف قول انبیاء بود
 علیہم الصلوٰات و التسلیمات و اجماع انبیاء بر ثبوت عذاب حسی واقع شدہ است۔
 و در مواضع دیگر نیز موافق مذاق حکما بیان مے کند ہر چند مخالف مہابہ طبعین
 بود مطالعہ این کتاب بے ضرر بلکہ خفییہ بلکہ جلیبہ نیست۔ اہل اہل این معنی لازم
 دانستہ بچند کلمہ مہذب نگاشت۔ و السلام ۛ

مکتاب ۱۱۲

بشریعت پناہی قاضی سلم صد ریافتہ۔ در بیان آنکہ صفات حقیقیہ
 او سبحانہ و تعالیٰ نہ عین ذات اند و نہ تغیر ذات ۛ
 علمای اہل سنت شکوائندہ تعالیٰ سعیہم در صفات ثمانیہ حقیقیہ
 واجب الوجود تعالیٰ و تقدس جہلا زبیا گفته اند لا ہو ولا غیرۃ این معرفت
 درائے طور عقل است کہ بنور فرست و برکت متابعت انبیاء علیہم الصلوٰات و السلام
 دریافتہ اند عقل ازین عبارت ارتفاع نقیضین مے فهمند۔ ندانستہ اند۔
 کہ در حصول تناقض اتحاد مکان زمان شرط است و چوں درال حضرت
 جل سلطانہ مکان و زمان گنجائش ندارد و تناقض چوگونہ متصور گردد و آنچه
 علما در دفع تناقض در لفظ غیر تصریح کرده اند و از غیر معنای خاص خواستہ اند۔
 بیج در کار نیست بلکہ نظر کشفی منع این تخصیص مے نماید و نفی غیریت بہر معنی

که باشد اثبات می کند و می یابیم که صفات واجبیه جل سلطانیه چنانچه عین ذات
 اقدس او تعالیٰ نمیکند که زانند اند. غیر ذات او سبحانه هم نیستند اگر چه زانند اند
 تعالیٰ و تقدس است و نسبت اشئینیت پیدا کرده اند. اینجا آن قضیه مقرر
 ارباب معقول که الاثنان متغایران تخلف کرده است و نقض اصول شان نموده
 و آنکه گفته شد که و را، طور عقل است بآن معنی است که عقل بآن ممتد
 نمی گردد و از ادراک آن قاصر است زانکه عقل بر خلاف آن حکم می نماید.
 و چگونه بر خلاف آن حکم نماید که آن تصور هم نه کرده است بلکه از حیاطه
 ادراک او بیرون است حکم با اثبات نفی آن چه صورت بندد.

کلمه ۱۱۳

کمالاً سلطان سرمندی عدد ریافته. در بیان آنکه صفات او سبحانه
 بحیوة و علم و سایر کمالات متصف اند و در تحقیق معنای قیام صفات بذات
 جل سلطان.

صفات واجبیه لوجود و جل سلطانیه که قیامی بذات او سبحانه و تعالیٰ
 دارند مثل الحیوة و القدره و العلم و غیرها از کمال تقدس تنزه بهیچ
 نسبتی بصفات ممکن ندارند چرا که صفات ممکن اعراض اند که قیامی بجواهر
 دارند و صفات واجبیه جل سلطانیه مقوم جواهر اند که قیام بجواهر آنهاست
 و ایضاً صفات ممکن حکم میت دارند و جماد محض اند و از حیوة و علم و غیره
 بی نصیب اند فقط این قدر هست که ممکن بتوسط شان حی و عالم و قادر
 میگردد و اما اینها با نفسها حی و عالم نیستند بخلاف صفات مقدسه واجبیه بود
 تعالیٰ و تقدس که در نظر کشفی این حقیر اینها نیز در رنگ موصوف خود سبحانه
 حی و عالم اند و تفصیل کمالات خود دانا و مشغوف لیکن علم شان ز قبیل علم

صنوری مفهوم می رود نه از عالم علم حصول - الی آخره و فی آخره :

هر چند اطلاق لفظ تعین اینجا بمقتضای علوم این فقیر نگجاش ندارد اما چوں
در قوم این لفظ متعارف گشته است ما هم در اطلاق آن مسأله می نمایم و بنما
اَلَيْسَ لَنَا نُورٌ مَّا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ :

در مکتوب ۱۲۲ می نویسد که اطلاق اصالت و طلیت و همچنین اثبات
در گنجهتبار در میان واجب تعالی و ممکن که شرع به ثبوت آنها وارد نشده است
از تنگی میدان عبارت است و الایع

ممکن چه بود که ظل واجب باشد

او سبحانه و تعالی را چه ظل بود که ظل موهوم تولید مثل است و مبنی از شائبه عدم کمال
لطافت اصل - تعالی الله سبحانه و تعالی عن ذلک علوا کبیرا - هیچ مخلوقی ظل خالق خود
نیست و غیر از مخلوقیت هیچ اتساجه به بخالق تعالی ماورای آن نسبت که شرع
بها وارد است ندارد *

و ایضا در همین مکتوب میفرماید که اطلاق این الفاظ (تعین و تعیین و غیر ذلک)
موانق مذاق حضرت شیخ محمد الدین و تابعان دست قدس الله تعالی است هر چه
در عبارات فقیر این قسم الفاظ اگر واقع شود از قبیل صفت مشکله باید
دانست انج *

باب دوم

در مسائل فقهیه و احکام شیعه در مکتوبات

که بخان خانان عبدالرحیم خان صدور یافته *
 زجر شدید و منع بلیغ از تسمیه با سالی اهل کفر کرده اند و تشنخ شاعری که
 "کفری" تخلص خود کرده بود که این اسم مسماه مبعوضان بیت سبحانه
 و رسوله علیه الصلوة والسلام و المسلمون مأمورون بعدا و اهل
 الکفر والغلظة علیه صحف التماشی عن مثل هذا لاسم القبیح واجب
 و حضرت ایشان فرمودند که تبدیل آن بلفظ "اسلامی" کرده شود *
 اتَّقُوا مَوَاضِعَ التَّمْهِيمِ كَلَامٌ صَادِقٌ لَا غَيْبَ لَهُ عَلَيْهِ *
 و فیه آنچه در عبارات بعضی مشایخ از مدح کفر و ترغیب بر شد زناز
 و امثال آن در غلبه سکر واقع شده از ظاهر مصروف است و محمول بر او بی *
 فالسکارتی معد و درون فی امر تکاب المحظورات و غیر السکارتی
 غیر معد و در فی تقلید هم لا عند هم و لا عند اهل الشرع *

مکتوب ۲۹

در زغیب پاوے فرائض با رعایت سنن و آداب قلت مبالات
 نوافل در مقابلہ فرائض و وجبات و منع از اولے نماز عشاء و نصف اخیر از
 شب و نہی از نوشتیدن آب ستعل در وضو و منع شدید از سجده کردن
 مریداں مرپیڑاں را

نوافل را در جنب فرائض ہیج اعتبار نیست - اولے فرضی از فرائض
 در وقتی از ادقات بہ از اولے نوافل ہزار سال است - اگر چہ بہ نیت
 خالص ادا کردہ شود و ہر نفلے کہ باشد از صلوة و زکوٰۃ و صوم و ذکر و فکر
 و امثال اینہا بلکہ رعایت سنتے از سنن و آدبی از اداب در عین اولے
 فرائض نیز ہمیں حکم دارد

منقول است کہ روزے امیر المؤمنین حضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالیٰ
 عنہ بعد از نماز بامداد در جماعت نگاہ کردند شخصے از اصحاب خود نیافتند
 سببش پرسیدند - جامعان عرض کردند کہ او اکثر شب بیدار می باشد
 یحتمل کہ درین وقت خوابش برده باشد فرمودند اگر تمام شب خواب میکرد
 و نماز بامداد یا جماعت می گزارد بہتر ازین بودے

و همچنین زکوٰۃ مفروضہ بفقیر قریب خود دادن بمراتب بہتر است
 از تصدق جبال عظام از ذہب و نصدہ بطریق نفل

نماز عشاء اور نصف اخیر از شب گذاردن و آن را وسیلہ تائید قیام
 لیل ساختن بسے مستنک است چہ در آن وقت نماز خفتن خواندن مکر وہ است
 از بر لے این غرض تاخیر ادا و اثر کافی است کہ تاخیر آن مستحب است ہم
 و تر در وقت مستحب ادا می یابد و ہم غرض قیام لیل و بیداری در وقت سحر

نفل حضرت باقر

نماز عشاء اور نصف اخیر از شب گذاردن

حاصل می شود *

آب استعمال که از ارض صحت بآن نموده باشند یا به نیت تسربت استعمالش کرده باشند تجویز نکند که مردم آن آب بنخورند *
آرے بقیہ آب ضو اگر از اعتقاد کسی طلب نماید بدهند که خوردن آنرا شفا گفته اند *

آب استعمالش تجویز نکند

حضرت ایشان ادر دہلی مثل این ابتلا واقع شد و بعضی یاران ادر واقعہ معلوم شد کہ آب استعمال وضوے ایشان بخورند و الاضرعے عظیم لاحق خواهد شد بکتب فقہیہ رجوع نمودند مخلصہ پیدا شد کہ بعد از تشلیت غسل بغیر نیت قربت در مرتبہ چهارم آب وضو مستعمل نمی شود باین حیلہ تجویز آن کردند *

سجدہ کردن مریداں مشایخ رانارو است و شناعمت این فعل اظہر من الشمس است منع شان بکنید و تاکید در منع بکنید *
اجتناب این قسم افعال از ہمہ کس مطلوب است علی خصوصاً مقتدایان خلق اشد ضرور است چرا کہ مقلدان بافعال او اقتدا خواهند کرد و در پلائے عظیم خواهند افتاد *

شیخ از سجدہ کردن طاهر

علوم این طائفہ علوم اجوال است و علوم شرعیہ علوم اعمال از علوم اجوال کسے بہرہ مند شود کہ اعمال درست کرده باشد و درستی اعمال بغیر علم حکام شرعی از عبادات و معاملات نمی شود - پس باید کہ بکتب فقہیہ رجوع کنند و در مجالس ترقیہ کتب فقہیہ بزبان فارسی مثل مجموعہ خانانی و عمده السلام و کنز فارسی نیز خواندہ شود - بلکہ از کتب تصوف اگر مذکور نشود باکے ندارد چرا کہ آن مجال تعلق دارد نہ بقال - و از کتب فقیہی اگر مذکور نشود اجمال ضرور عظیم دارد *

ترجمہ بر خواندگان است فقہیہ

Handwritten notes and signatures at the bottom left of the page.

مکتوب ۳

بشیخ نظام تھانیسری * نمے دانم چه نویسم اگر سخن از جناب قدس
مولائے خود تعالیٰ و تقدس بزبان مے آرم محض کذب افترا کرده ہاشم
جناب کبریائی او ازاں بلندتر است کہ زبان زدہ مثل من ہرزہ گوئی
گردو - چوں از نیچون چه گوید محدث از قدیم چه جوید مکانی در لامکانی
تا چند پوید *

بیان شہود انفسی و شہود آفاقی نیز دریں مکتوب تحریر یافتہ بقاعی
کہ در مقام جذبہ بعضی ابعاد استہلاک و انحلال کہ شبیہ بقنا است دست
مے دہد و تعبیر از ان بوجود عدم مے کنند آں را زوالے مقصود است بلکہ واقع
و بقائے کہ بعد از فناے تم ہےست از زوال مصون و از خلل محفوظ است *
مقصود از خلقت انسانی اداء وظائف بندگی است و اگر در استدا
و در وسط عشق و محبت دادہ اند مقصود از ان قطع تعلق اوست از مادون
جناب قدس جل سلطانہ عشق و محبت از مقاصد نیست نہ بے حصول مقام
عبودیت اند - بندہ حق جل شانہ وقتی شود کہ اگر از گرفتاری غیر بتمام خلاص
شود و عشق و محبت و سید آں خلاصی است - نہایت مراتب ولایت مقام
عبودیت است و در درجات ولایت فوق عبودیت مقامے نیست *

در مکتوب ۳ - در بیان سئلہ وحدت و جود ہی فرمودہ اند -
خطای کشفی حکم خطائے اجتہادی دارد کہ ملامت و عتاب از ان مرفوع
است بیکہ یک درجہ از درجات صواب در حق او متحقق است این قدر فرق
است کہ تقلید اہل کشف بر تقدیر احتمال خطا جائز نباشد و تقلید مجتہدان
بر تقدیر احتمال خطا نیز جائز بلکہ واجب است *

تتمیز و تقدیر درجات و مقامے

تقلید مجتہدان

در مکتوب ۳۷ نوشتند نماز پنجگانه را در وقت اول ادا
نمایند الا عشاء زستان که تا ثلث شب تاخیر در آن مستحب است درین
امر فقیر بے اختیار است میخواهد که سر مو تاخیر در اداء عبادت گنجایش باشد
و عجز بشریت مشتت است *

در مکتوب ۳۸ می نویسند آنچه بر بنده لازم است بان مکلف
انتقال او امر و اتمام از نواهی است مَا اَتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا
نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ بَاطِنٌ مِّمَّ نَظَاهِرٌ اسْتَوَسَّلَ اِلَى
سر مو بایک دیگر مخالفت ندارند مثلاً دروغ بزبان تا گفتن شریعت است
و از دل نفی خاطر کذب نمودن طریقت و حقیقت است اگر این نفی تکلف
و عمل است طریقت است و اگر بے تکلف میسر است حقیقت است -
پس فی الحقیقت باطن که طریقت و حقیقت است متمم و مکمل ظاهر آمد که شریعت
است پس بالکان بل طریقت و حقیقت را اگر در اشکای او امور که
بظاهر با شریعت در جنگ اند ظاهر شوند و ظاهر سازند یعنی بر سر و علیه حال است
اگر ازان مقام گزرا نند و بصبح آرزای منافات بالکلیه مرتفع شود و آن علوم
متضاده بنام هباء منثورا گردند *

در مکتوب ۳۹ می نویسند هر چه مخالف شریعت است مردود است
كُلُّ حَقِيقَةٍ رَدَّتْهُ الشَّرِيعَةُ فَهِيَ مَرْدَقَةٌ شَرِيعَتِ رَابِعًا وَاشْتَرَا
طلب حقیقت نمودن کار مردان است وَتَرَقْنَا لِلَّهِ سُبْحَانَهُ وَ اَيَّاكُمْ
الاستقامة على متابعه مريد البشر عليه وعلى الله الصلوات و
التسليمات و التحيات ظاهراً و باطناً *

در مکتوب ۴۰ منع از تحصیل علوم لایینی کرده می نویسند -
علوم که با خرت بکار نیابند همه از دنیا اند و اشتغال با آنها اشتغال ببالایی است

تذکره طریقت و حقیقت

که ممنوع است۔ علم نجوم و منطق و هندسہ و حساب و امثال آنها از علوم
لاطائل بعد از تحلات بسیار و جسے کہ برائے جواز آں پیدا مے شود آن است
کہ فی الجملہ در بعضے علوم شرعیہ بکار مے آیند اگر مقصود از خواندن آں غیر از
معرفت احکام شرعیہ و تقویت اولیٰ کلامیہ امر مے یگر باشد فلا یجوز اصلاً
از کتاب امر مباح کہ مستلزم فوت امور واجبیہ باشد آں از حدیث اہل
مے برارد و شک نیست کہ اشتغال باین علوم مقوت اشتغال بعلوم شرعیہ
ضروری است *

و فقیہ۔ بہجوت نماز بجماعت باید گزارد اگر قیام میل و نماز تہجد نیز
میسر شود زہے سعادت۔ و ادائے زکوٰۃ مال نیز از جملہ ارکان اسلام است آنرا
البتہ ادا کنندہ طریقے کہ برائے ادائے آں آسہل باشد آن است کہ از مال خود
آنچہ حق فقر است سالیانہ جدا سازد و بہ نیت زکوٰۃ تنگاہد ہشتہ در تمام
سال بمصارف زکوٰۃ خرج نماید برین تقدیر ہر مرتبہ تہجد بہ نیت ادائے زکوٰۃ
لازم نیست یک مرتبہ جدا کردن کفایت می کند معلوم است کہ ارباب غنی
در سال تمام چہ قدر خرج مے کنند و بفقر او مستحقان مے دہند اما چون نیت
زکوٰۃ نیست محسوب نمیشود در صورت مرقومہ ہم زکوٰۃ از ذمہ ادائے شود
و ہم از خرج بے تقریب خلاصی است *

در مکتوب ۴۷ کہ ہمیر زاید لیل الزمان صدر یافتہ نوشتہ اند
سعادت آثار فقرہ در صحیفہ گرامی اندراج یافتہ بود کہ "خدیو نشا تہین"
این نعتے است کہ مخصوص است بحضرت و جبب لوجود جل سلطانہ

عبد مملوک لا یقدر علی شیء راجہ رسد کہ بوجہ از وجہ بخداوند
خود جل سلطانہ مشارکت جوید و در راہ خداوندی پوید علی مخصوص در شاہ
آخریہ کہ مالکیت و مملو کیت چہ بطریق حقیقت و چہ بطریق مجاز مخصوص

طریقہ سہل برائے ادائے زکوٰۃ

منع از تقدیر و نشا تہین گشتن

بحضرت ملک یومر الدین است *

حضرت حق سبحانه و تعالی در روز قیامت نداورد و بدین الهامک
الیوم و خود در جواب آن فرماید برب الله الواحد لقمه تار *

مکتوب ۶۱

بدلالة بیگ صدور یافته در تحفه بر ضعف اسلام و استیلاء کفار
نکونسا و تاکید بر ترویج ذبح بقره که از اعظم شعائر اسلام است
در هندوستان *

غوبت اسلام بر نهجی قرار یافته که اهل کفر بجهت اجرائی احکام کفر بر ملا
در بلاد اسلام راضی نمی شوند و میخوابند که احکام اسلامیة بالکلیه زایل
گردند و اثری از مسلمانان و مسلمانی پیدا نشود و کار تا با آن سرحد
رسانیده اند که اگر مسلمانی از شعائر اسلامی اظهار نماید قتل میرسد *

ذبح بقره در هندوستان از اعظم شعائر اسلام است تقاضای مجزیه و ادیان شاید
راضی شوند اما ذبح بقره هرگز راضی نخواهند شد - در ابتداء باو شامت اگر
مسلمانان راج یافتند مسلمانان اعتبار پیدا کردند و فیما و اگر عبادت با الله تعالی
در توقف افتاد کار بر مسلمانان بسیار مشکل خواهد شد الغیاث الغیاث شر
الغیاث الغیاث الی آخره *

مکتوب ۱۰۲

بلا منظر صدور یافت در بیان آنکه محرم در قرض بسود مجموع مبلغ است
زیادتی فقط مثلاً شخصی ده تنگه اقرض گرفت بدوازه تنگه درین صورت مجموع
دوازه تنگه حرام است نه فقط دو تنگه زیادتی چنانچه از کتب فقهیه این سئوال واضح

ذبح بقره در هندوستان از اعظم شعائر اسلام است

محرم در قرض مجموع مبلغ است نه فقط یادتی

میگرد که در شریعت هر عقدی که در فضل است نیز ریاست پس ناچار این عقد هم محرم باشد و هر چه بسبب محرم تحصیل نمایند محرم خواهد بود پس آن ده تنگه نیز ریاست باشد و محرم باقی ماند صورت احتیاج و ضرورت *

مخدوم - حرمت ریاست با بعضی قطعی ثابت شده است که شامل محتاج و غیر محتاج است تخصیص محتاج از اینجا نمودن نسخ این حکم قطعی است - روایت "قنیه" رتبه آن ندارد که نسخ حکم قطعی کند و کوسلتم صحه هذه الروایة پس احتیاج را مخصوص بحالت عطراره و مخصوصه باید کرد تا مخصوص آن حکم قطعی کریمه فمیر اغطر فی خصمه باشد که مثل است در قوت - ع

که رستم را کشیدیم رختش رستم

اگر احتیاج را عام تر گرفته شود پس باید که موردی از برای حرمت بود پیدا نشود چه هر که زیادتی قبول کند علتش احتیاج از احتیاجها خواهد بود بلی احتیاج هیچ کس نقصان و ضرر خود قبول نمی کند فلای یبقی لهذا المحکم المنزل من حکیم الحمید مزید فائدة تعالی شانه عن ذلك احتیاج را درین فراخ است اگر بین کنند هیچ ریاستانند و حکم بعضی بخرمت باعث گردید و اگر بقرض محال عموم احتیاج قبول کنیم گوئیم که احتیاج از جمله ضروریات است و الضرورة تقدّم بقدرها پس طعام از آن مبلغ سودی سخن و بجزم خورائیدن داخل احتیاج نیست و ضرورتی بآن متعلق نه - لند از ترکه میت احتیاج میت مستثنی است و آن را مقصود بر کفن ساختند و طعمی بر جانیت او بیخته خورائیدن داخل احتیاج ندانند با آنکه او محتاج زراست بصدقه *

جماعه داری و سپاهگری را حیل و احتیاج ساختن باین علت قرض بود گرفتن از تدین و راست - چرا کسب احتیاری باید کرد که آخر باز تکالیفین قسم

طعام از سود بختی سپاهگری بگواشتن داخل احتیاج نیست

مختور متبلا باید شد و وجه معیشت بسیار است منحصر در سپاگری نیست
 نوشته بودند که درین زمانه بے شبه پیدا نمی شود راست است اما محکم
 از شبه احتراز باید نمود - زراعت بے طهارت که منافعی طیب داشته اند در هندوستان
 اجتناب از آن ممکن نیست اما ترک طعام بسو نمودن در کمال آسانی است
 الی آخر المکتوبات الشریف

مکتوب ۱۲۳

بملاطاف هر بد خستی صدر یافته
 در بیان آنکه ادائے نفل اگر چه حج باشد اگر مستلزم باشد فوت فرضی
 از فرائض و غسل لایعنی است - بواسطه ادائے یک حج نفل مرکب چندین
 مختورات نیاید شد

مکتوب ۱۲۴

ایضاً بشیخ مذکور در بیان آنکه استطاعت اه شرط وجوب حج است
 ادائے حج با وجود بے استطاعتی نسبت به حصول مطلوب (ضروری) و غسل
 توضیح اوقات است صلاح فقیر از اول در رفتن شمان بود اما شوق شمار ملاحظه
 نموده منع صریح نه کرد - امر اہم گذشته بامر غیر ضروری پر و ختن مناسب
 نیست - در چند مکتوب این مضمون بشما نوشته است رسیده باشد یا نه -
 سخن این است پیشتر مختار اند - و اسلام
 در مکتوب ۱۳۱ بعد از مداحی طریقہ علیہ نقیہ بندہ یا بتر سنت
 و اجتناب از بدعت نوشته اند

افسوس ہزار افسوس بعضی از بدعتہا کہ در سلاسل دیگر اصلاً موجود نیست

بے اطلاع از متن مکتوبات باقی

درین طریقہ علیہ احداث نموده اند۔ نماز تہجد را بجماعت می گذارند از اطراف و جوانب در آن وقت مردم از برای نماز تہجد جمع می گردند و بجمعیت تمام ادا می نمایند۔ و این عمل مکروه است بکراهت تحریمہ جمع از فقہا کہ تداعی شرط کراهت داشتند بجز از جماعت نقل را مقتید بنا حید مسجد ساخته اند۔

زیادہ از سه کس با اتفاق مکروه گفته اند :

والیضاً نماز تہجد را باین وضع سیزده رکعت میدارند کہ دوازده رکعت است تا وہ می گذارند و دو رکعت رانشسته تا حکم یک رکعت پیدا کند و بآن سیزده رکعت گردد حضرت پیغمبر با علیہ و علی آلہ صلوات و تسلیمات کہ گاہ سیزده رکعت ادا فرموده اند و گاہ بیازده و گاہ بیست و گاہ بیست و هفت۔ نماز تہجد ہمراہ و تر حکم فرودیت پیدا کرده است نہ آنکہ دو رکعت قعود را حکم یک رکعت قیام داده اند :

نشار انشال این علم و عمل عدم تنوع سنت سننہ مصطفویہ است علی صاحبہا الصلوٰۃ والسلام و التحیۃ عجیب است در بلاد علماء کہ ما و اے محمد بن است علیہم الرضوان این قسم محارفات رواج یافته با آنکہ ما فقیران علوم اسلام را از برکات ایشان استفادہ می نمائیم واللہ سبحانہ و تعالیٰ
المکسب للضوابط :

کتاب ۱۳۹

بجعفر بیگ نہانی صلوات ریاقتہ :

در بیان آنکہ جماعہ سید و زنان کہ طعن در اہل اللہ می نمایند بجز و بجز ہمیش
آن جماعہ مجوز بلکہ مستحسن است کفار قریش چون از کمال بے سعادت و در ہجو و

یعنی ما در اہل النہر :

در نسخہ انما از نظر جماعت خواندن۔ و تحقیق این مشورہ در کتاب ۲۸۸ نیز تفصیل ذکر فرمودہ اند

نکوشش اہل اسلام مبارک نمونہ حضرت پیغامبر علیہ علیہ الصلوٰۃ والسلام بعض از شعراء اسلامیہ امر فرمودند کہ ہجو کفار نکونسا نمایند آن شاعر در حضور اہل سرور علیہ الصلوٰۃ والسلام بر بالائے منبر مے برآمد و اشعار ہجو یہ کفار بر ملا بخواند فرمودند کہ روح القدس با دست ما دیکہ ہجو کفار مے کند

مکتوب ۱۵۹

پیش شیخ شرف الدین حسین بدحشی بعد از غزای پرسی مے نویسد کہ آل فرزند شیوہ صبر اہمیش گرفته پیش رشتگان را بصدقہ و دعا و استغفار مجتہد و معاون باشد کہ موتے را اشد احتیاج است با مداد اجیاء در حدیث نبوی علیہ علیہ الصلوٰۃ و التحیات آمدہ است - مَا الْمَيِّتُ اِلَّا كَالْغَرِيقِ الْمُنْتَعَوِثِ يَنْتَظِرُ دَعْوَةَ تَلْحَقُهُ مِنْ اَبٍ اَوْ اُمٍّ اَوْ اَخٍ اَوْ صَدِيقٍ فَاِذَا الْحَقَّتْهُ كَانَ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا وَاِنَّ اللّٰهَ لَيَدْخُلُ عَلٰى اَهْلِ الْقُبُوْرِ مِنْ دُعَاءِ اَهْلِ الْاَرْضِ اَمْثَالَ الْجِبَالِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَاِنَّ هَدِيَّةَ الْاَحْيَاءِ اِلَى الْاَمْوَاتِ الْاِسْتِغْفَارُ لِهَاصِرٍ

ترجمہ بعد از دعا و استغفار ایسے محنت

مکتوب ۱۶۳

سبابت و نقابت پناہی شیخ فرید عدو ریافتہ - در منع از تعظیم کردن و عزت دادن کفار نکونسا و تحذیر از مساجرت و ملائمت با دشمنان و تحریر بے اخذ جزیہ و تدلیس آنها نوشتہ اند

حق سبحانہ و تعالیٰ حبیب خود را علیہ الصلوٰۃ و التحیۃ مے فرماید یا ایُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ پس پیغمبر خود را کہ موصوفت نخل عظیم است سبحانہ کفار و غلظت بر ایشان فرمود معلوم

سخن اولاد کفار است آن نکونسا

شده که خلقت با ایشان داخل خلق عظیم است از چنانکه ابناء زمان گمان
 می برند که ملاطفت و شیرین زبانی با آنها مقتضای مروت و خلاق حسنه است
 پس عزت اسلام در خواری کفر و اهل کفر است کسی که اهل کفر را عزیز داشت
 اهل اسلام را خوار ساخت - عزیز داشتن عبارت از آن نیست که البته ایشان
 را تعظیم کنند و بالانشانند بلکه در مجالس خود جدا دادن با ایشان مصاحبت
 نمودن و همزبانی کردن با ایشان داخل اعزاز است در رنگ سگال ایشان را
 دوری و پشت و اگر غرض از غرض دنیاوی با ایشان مربوط باشد و
 بایشان مستهتر شود بشیوه بی اعتباری را امری داشته بقدر ضرورت
 با ایشان باید پرداخت و کمال سلام آن است که ازال غرض دنیاوی
 نیز باید گذشت و با ایشان نباید پرداخت

دوستی و الفت با دشمنان خدا عز و جل منجر بدشمنی خدا عز و جل و دشمنی
 پیغمبر و علیه الصلوٰة و السلام می شود - کار این تا بکار آن تنه از سخریت است
 با اسلام و اهل آن و منتظر اند اگر قایم یابند و ما از اهل اسلام برانند یا همسر
 بقتل رسانند یا کفر باز گردانند پس اهل اسلام را هم شر می درکار است که
 الحیاء من الایمان و رنگ مسلمانی ضروری است همواره در مقام خواری اینها
 باید بود - جزیه از اهل کفر که در هندوستان بر طرف شده است بواسطه شومی
 مصاحبت اهل کفر است یا سلاطین این دیار مقصود اصلی از جزیه گرفتن
 از ایشان خواری ایشان است که از ترس جزیه جامه خوب نتوانند و پوشید
 و به تحمل نمی توانند بود - بادشاهان را چه می رسد که منع جزیه گرفتن کنند -
 حق سبحانه و تعالی جزیه بر اهل خواری ایشان وضع کرده است و در کلام مجید
 خود ایشان آنجس فرموده پس می باید که اهل کفر در نظر اهل اسلام نجس و پلید
 در آیند و چون چنین بینند و دانند لاجرم از مصاحبت ایشان پرهیز نمایند

و در مجالست ایشان مستکره بوند. چیزها از ایشان پرسیدن و بمقتضای حکم
اینها عمل کردن از کمال عزاز این دشمنان است. ہمتے کہ کسے از ایشان طلبید و
دعا کہ بتوسط ایشان خواهد چه خواهد بود. حق سبحانہ و تعالیٰ در کلام مجیب خود
مے فرماید وَمَا دَعَا الْكٰفِرِيْنَ اِلَّا فِي ضَلٰلٍ ؕ

و دعائے این دشمنان باطل و لاحاصل است اجابت را در آنجا چه چنان
این قدر فساد لازم مے آید کہ اعزاز این سگال مے افزاید ایشان اگر دعا خوانند
کہ دبتان خود را وسید خواهند آورد خیال باید کرد کہ کار تا بجای مے کشد.
و از مسلمانی بوئے نمی ماند. عزیزے فرمودہ است تا یکے از شما دیوانہ نشود
بمسلمانی نہ رسد. دیوانگی عبارت از درگذشتن است از تقویٰ و خیر خود
بوسطہ اعدائے کلمہ اسلام با مسلمانی ہر چه شود گوئید و اگر نشود گوئید.

استعمال ذہب فضہ و لبس حریر و امثال آنہا کہ شریعت مصطفویہ
علیٰ صاحبہا الصلوٰۃ و السلام و تحیہ آلِ اٰحرم ساختہ است (یعنی بر مردان)
اجتناب باید نمود اوانی ذہب و فضہ اگر برائے تجمل کنند نے بچہ گنجائش دارد
اما استعمال اینہا ہم بر مردان ہم بر زنان حرم است از آب و طہام خوردن
در نیہا و خوشبوئی انداختن و سرمہ دان ساختن و جز آن.

در معاملہ حل و حرمت ہموارہ بعلمائے میندار رجوع باید کرد از اوشا
استفسار باید نمود. و بمقتضای فتوای ایشان عمل باید نمود کہ راہ نجات
شریعت است و بعد از شریعت ہر چه ہست باطل است و بی اعتبار. القصہ
دائرہ امور مبارکہ حق سبحانہ و تعالیٰ ببار وسیع ساختہ ہست تنعمات و نعمت
بایہما در عیش و لذت زیادہ از ان است کہ در امور محرکہ است و در مباحات
رضائی حق است سبحانہ و در محرمات عدم رضائے او تعالیٰ عقل سلیم ہرگز تجویز
نمے کند کہ کسے برائے لذتے کہ بقای ہم ندارد عدم رضائے مولائے خود اختیار

سخن از استعمال حریر و زہرہ

نماید و حال آنکه در عوض آن لذت محرمه لذت مباحه هم تجویز فرموده است *

مکتوب ۱۶۸

در تحریض بر متابعت سنت و اجتناب از بدعت در بیان آنکه هر بدعت ضلالت است - بنحواچه عبید الرحمن مفتی کبابی صدور یافته - هر چه در دین محدث شده مبتدع گشته که در زمان خیر البشر و خلفائے اشدین او نبود علیه و علیهم الصلوات و تسلیات اگر چه آن چیز در روشنی مثل فلق صبح بود - حق سبحانه و تعالی بایان اگر نتارا آن نکند و مفتوح حسن آن نگرداند *

گفته اند بدعت بر دو نوع است حسنه و سیه حسنه آن عمل نیک است که بعد از زمان آن سرور و خلفائے اشدین علیه و علیهم الصلوات و اسلام پیدا شده باشد و رفع سنت نماید - و سیه آنکه رافع سنت باشد *

این فقیر در اینجا بدعتی ازین بدعتها حسن نورانیه مشاهده نمی کند و جز ظلمت و کدورت احساس نمی نماید - اگر فرضاً عمل مبتدع را امروز بواسطه ضعف بصارت بطراوت و نصارت بیند فردا که دید البصر گردد جز خسارت و زیان نیست بنحواهد دید (و بعد ذکر الاحادیث فی رفع البدعة قال) هر گاه هر محدث بدعت باشد و هر بدعت ضلالت پس معنای حسن در بدعت چه باشد؟ چرا که هر بدعت رافع سنت است تخصیص به بعضی دون بعضی ندارد و هر بدعت سیه بود و همچنان بعضی از بدعتها که علماء و مشایخ آن حسنه دانسته اند چون نیک بنگرند معلوم میشود که رافع سنت اند مثلاً در تکفین میت عماله بستن چه زیادتی بر عدد مستون است که سه ثوب باشد و ارسال قش سبحان دست چپ که بعضی مشایخ مستحسن دانستند مخالف سنت است که ارسال بین لکتفین باشد - و همچنین در نیت نماز میگویند که با وجود اراده قلب بزبان

توضیح بر این است

در اینجا بدعت حسن نورانیست

نیز باید گفت حال آنکه از آن مفسر عیبه و استلام و صحاب کرام تا بعین عظام
اصلاً ثابت نشده که بزبان تیت بسته باشند پس نیت بزبان بدعت باشد و
این بدعت است که گفته اند و این فقیر می اندک این بدعت چه جائز رفع سنت
بلکه رفع فرص می نماید چرا که ازین تجویز اکثر مردم بزبان اکتفا می کنند و از
غفلت قلبی پاک نوازند پس درین ضمن فرضی از فرائض که نیت قلبی باشد
متروک میشود و بفساد نماز میرساند - و علی هذا لقیاساً و المبتدع عادت
و المحدثات *

مکتوب ۲۱۲

بخان خانان صد دریافت - در بیان آنکه دنیا مرز عداقت است بیدو
باشد کسی که تخم را در زمین استعداد نیندازد و از یک تانه هفت صد تانه نسازد
و در جواب آن سوال مشهور که تضاعف جز در جنات است و در سیئات جزا
بمثل خواهد بود پس کفار را بواسطه سیئات معدوده و کفر موقت عذاب
مخلد چهل باشد؛ گوئیم که مانندت جزا مر عمل مفوض بعلم و چپ است تعالی
و تقدس ممکن از ادراک قاصر است - مثلاً در حد و در شرعیه که برای تیزت محصنات
هشتاد تا زیانه و در سرتقه قطع یمن و در زنا صد تا زیانه یا حکم بر جرم فرموده اند
و انستن سراسر این تقدیرات از طوق بشر خارج است - ذالک تقدیر العزیز
العلیه - پس در ماده کفار حق سبحانه و تعالی که کفر موقت عذاب مخلد جزا
وفاق فرمود و معلوم شد که جزا مماثل مر کفر موقت را همین عذاب مخلد است
و کسی که خواهد که جمیع احکام شرعیه اباد در عقل برابر نماید آنکس منکر طور نبوت
است با او سخن کردن از بیخردی است
ز آنکس که بقرآن و خبر زود نوی آن است چو ایش که جوش ندی

زبان تیت بسته بدعت است

زنی در سنت عادی و عبادتی

بعد از آن درباره میان شیخ احمد مکتوب الیہ سفارش تحریر فرموده اند
 در آخر مکتوب ۲۳۱ بمیر محمد نعمان تحریر فرمایند کہ پرسیده بودند کہ
 منع از ذکر جہر می کنید از جهت آنکہ بدعت است یا آنکہ ذوق و شوق می بخشد
 چہ از چیز ہلکے دیگر کہ در زمان آنسرور نبوده است علیہ علیہ الصلوٰۃ
 والسلام منع نمی کنید مثل لباس فرجی و شال و سرویل ؟

مخدوما۔ عمل آنسرور علیہ الصلوٰۃ والسلام بر دو نوع است بر سبیل عبادت
 است یا بر سبیل عرف و عادت۔ عملی کہ بر سبیل عبادت بودہ خلاف آن از
 بدعت ہلکے منکر می دانیم و در منع آن مبالغہ نمی نمایم کہ احداث در دین است
 و آن مردود است و عملی کہ بنا بر عرف و عادت است خلاف آن ابدعت
 منکر نمی دانیم و در منع آن مبالغہ نمی نمایم کہ بدین تعلق ندارد و وجود عدم
 آن مبنی بر عرف و عادت است نہ بر دین و ملت چہ عرف بعضی بلاد خلاف
 عرف بعضی از بلاد دیگر است و همچنین در یک بلدہ باعتبار تفاوت از منہ
 تفاوت عرف واقع است مع ذلک رعایت سنت عادی نیز مشتمل بر نتایج
 و منتج سعادت است ؟

در آخر مکتوب ۲۵۰ نوشتہ اند۔ استفسار نموده بودند کہ آیا باوجود
 زاد و را حلدہ درین زمانہ مکہ رفتن فرض ہست یا نہ ؟

مخدوما۔ روایات فقہ درین باب اختلاف بسیار دارند و مختار درین مسئلہ
 فتوای فقہ ابو لیلیث است کہ گفته اگر غالب بر ظن امن عدم ہلاک است در آن
 فرضیتش ثابت است و الا لا لیکن این شرط وجوب است نہ شرط نفس وجوب

کما هو از اصحیم پس وصیت کج درین صورت واجب باشد ؟
 در آخر مکتوب ۲۵۴ در جواب استفسارے تحریر یافته کہ آیینہ

لہ فرجی نوعی از قباے بے بند کشادہ پیش ؟

در بعضی تفاسیر نوشته اند کہ اگر کسی گوید کہ من کعبہ اسجدہ میکنم کافر میشود چه سجده نظر
 کعبہ است نہ بکعبہ۔ و در اوّل اسلام در سجده کعبہ بحدّث می گفتند لول ضمائر
 نفس ذات است تعالی و تقدس با آنچه حضرت ایشان در رسالہ مبدا و معاد نوشته اند
 کہ صورت کعبہ همچنانکہ سجود صورت اشیا است تحقیقت کعبہ نیز سجود حقائق اشیا است
 مخالفت دارد۔ مخدوم این از مسامحات عبارات است چنانچہ می گویند آدم
 مسجود ملائکہ است سجده مرعاق راست جل سلطانه از مخلوق و مصنوع اورا هر
 مخلوقی کہ باشد۔ والسلام

مکتبہ مکتوبات امام باقی م

در مکتوبات ۲۵۶ تخریر یافته

نوشته بودند کہ بعضی عورات طلب مشغولی می نمایند اگر از محارم اند چه
 مانع است و الا در پرده نشینند و طریقه اخذ نمایند

پرسیده بودند کہ صحابہ بیت در هر ماه یا در منتهی قرار داده اند و
 حدیثی را درین باب نقل می فرمایند چه باید کرد به والد فقیر قدس سره میفرمودند
 کہ شیخ عبداللہ مصری و شیخ رحمت اللہ سندھی کہ از اکابر محدثین بودند
 در ضمن شریفین ایشان لقب بشیخین بودند بتقریبی بہ ہندستان آمدہ بودند
 می فرمودند کہ آن حدیث را کہ مانی شارح بخاری نقل کرده است اما ضعیف
 است۔ حدیث صحیح درین باب ایام ایام اللہ و العباد عباد اللہ است و
 نیز فرمودند کہ نحوست ایام بولادت رحمت عالمیان علیہ السلام است
 و تسلیمات از آن گشته است۔ ایام محاسبات نسبت بمرم تا قدم بوده۔ و
 عمل فقیر نیز برہین است و بیچ روزی را بر دیگرے ترجیح نمی دیند تا آنکہ ترجیح
 آنها از شارح معلوم نکند۔ کا جمعۃ و مہ رمضان و نحوہما

نحوست ایام است از زبان کرد

امام باقی م

در مکتوب ۲۶۶

به پیر زادگان خود نوشته اند - شما از فضائل و ارکان صلوات که
 عماد دین است ایراد می نماید استماع فرمایند
 اول از سبب غ در وضو چاره نمود - هر عضو را سه بار بنام و کمال باید
 تا بر وجه است و ایاید در مسح سر استیعاب باید نمود و در مسح گوش و مسح رقبه
 احتیاط باید فرمود و تحلیل اصابع راجل شخص دست چپ از جانب زیر آں
 اصابع آمده است آں امرعات فرمایند! ای تان مستحب اندک ندانند -
 مستحب دست درشته حق است جل و علا و مرضی او تعالی اگر تمام دنیا یک فعل
 مرضی محبوب حق جل سلطان معلوم شود و عمل مقتضای آن میسر گردد مقتضی است
 حکم آں دارد که کسی بخزف ریزد چه چیزی بر نفس انجامد و بجا و لا طائل روح
 را بدست آرد - بعد از طور کامل در سبب وضو قصد نماز که معراج مومن است
 باید فرمود و اهتمام باید نمود که نماز فرض بی جماعت ادانیا بد بلکه مستحب اولی
 با امام ترک نشود - و نماز در وقت مستحب ادایاید و در قرأت مراعات قدر
 سنون باید کرد و در رکوع و سجود از طمانیت چاره نبود که فرض است یا واجب
 بقول مختار و در قومه است باید ایستاد بر نهی که استخوانها بمقر خود رجوع نماید
 و بعد از است ایستادن طمانیت در کار است نیز باید کرد فرض است یا واجب
 یا سنت علی اختلاف اقوال و همچنین در جلسه که میان دو سجده است بعد از
 نشستن درست طمانیت نیز در کار است چنانچه در قومه و اقل تسبیح رکوع
 و سجود سه بار است و اکثرش تا هفت یا زده بار علی اختلاف اقوال
 و تسبیح امام با نازده حال مقتدیان است - شرم می آید که کسی در حال انفراد
 در وقت قوت و استطاعت اقتصار بر اقل تسبیحات نماید اگر نتواند پنج

آداب سال نماز

باریاهفت بار بگوید - و در وقت سجده رفتن آنچه بزمین نزدیک است اول
 بر زمین نهد پس اول مهر زانو بزمین نهد بعد از آن هر دو دست بعد از آن
 بینی را بعد از آن جمین او در وقت وضع زانو دست ابتدا از زمین ببرد
 نمود و در وقت رفع رأس آنچه باسماں نزدیک است اول باید برداشت
 پس ابتدا رفع از جمین کند و در وقت قیام نظر بر موضع سجود باید دوخت
 و در وقت رکوع بر پائینهای خود نظر باید کرد و در سجود بر نوک بینی خود و در
 جلوس بر دو دست خود یا بر کنار خود ملاحظه باید نمود - چوں نظر از پرگندگی
 دوخته شود بر مواضع مذکوره نگاشته گردد نماز جمعیت میسر شود و صلوة
 بخشوع حاصل آید کما هو المنقول عن النبي عليه السلام
 و همچنین تفریح اصابع و دست در وقت رکوع و ضم ساختن آن اصابع
 در وقت سجود سنت است آن نیز مراعات فرمایند تا نگشت کشادن چشم
 ساختن بقریب نیت فوائد در ضمن آن ملاحظه نموده صاحب شرح
 لعل در آورده است ما را هیچ فائده برابر متابعت صاحب شریعت نیت

عليه على الصلاة والسلام

این همه حکام در کتب فقیهه مذکور اند به تفصیل و ایضاح مقصود از ایراد
 اینجا ترغیب بر اعمال است بمقتضای علم فقہ

وَقَفْنَا لِلَّهِ سُبحَانَهُ وَايَاكُمْ عَلَيَّ الْأَعْمَالِ لِصَالِحَةِ بَعْدَ أَنْ وَفَقْنَا
 اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى التَّصْحِيمِ الْعَقَائِدِ الدِّينِيَّةِ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ الْمَسْلُومِينَ
 عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ عَلَى الْكُلِّ مِنَ الصَّلَاةِ أَفْضَلُهَا وَمِنَ التَّسْلِيمَاتِ
 أَكْمَلُهَا

و بدانند که سماع و قرضه فی تحقیقت داخل لهو و لعب است و کریمه
 وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوًا مُجْدِيثًا دَرَّشَانًا مَبْعُورًا سُرُورًا وَعِنَا نَازِلًا

درست است در توضیح

شده است چنانچه مجاهد که شاگرد ابن عباس است از کبار تابعین گوید
 که مراد از لَهْوًا تَحْدِیثٌ سرود است - وَفِي الْمَدَائِكِ لَهْوًا تَحْدِیثٌ
 السَّمْرِ وَالْغِنَاءُ وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ ابْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمَا
 يَخْلِفَانِ آتَهُ الْغِنَاءُ (وبعد از نقل روایات و عبارات حرمت غنای نویسند)
 که آیات و احادیث و روایات فقیهه در حرمت غنای بسیار است بحدی که
 احصائے آن معتذر است معذالک اگر شخصی حدیث منسوخ یا روایت شاذه
 در اباحت سرود بیارو اعتبار نباید کرد زیرا که هیچ فقیهه در هیچ وقت و در هیچ
 فتوای باباحت سرود نداده است و رقص و پا کوبی را مجوزنداشته و
 عمل صوفیه در حل و حرمت سند نیست بهمین بس نیست که ما ایشان را معذور
 داریم و سلامت نکنیم و امر ایشان را بحق سبحانه و تعالی مفوض داریم اینجا
 قول امام ابی حنیفه و امام ابی یوسف و امام محمد معتبر است نه عمل ابی بکر
 شبلی و ابی حسن نوری ۴

صوفیان خام این وقت عمل پیران خود را بهانه ساخته سرود و رقص را
 دین مذمت خود گرفته اند و طاعت و عبادت ساخته اُولَئِكَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا
 دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبَاءً و از روایات سابقه معلوم شده کسی که فعل حرام را
 مستحسن اندازد مره اهل اسلام می براید و مرتد می گرد و پس خیال باید کرد
 که تعظیم مجلس سماع و رقص نمودن بلکه آن را طاعت و عبادت دانستن چه
 شاعت دارد و لِلَّهِ سُبْحَانَهُ اتَّخَذُوا لِلَّهِ وَالْمَنَّةَ که پیران ما باین امر مبتلا نشده
 و ما متابعان از تقلید این امر و راه نماندند شنیده می شود که محمد و مژاد با
 میل بسرود دارند و مجلس سرود و قصیده خوانی در شب مانع بود منعقد میسازند
 و اکثر یاران درین امر موفق می نمایند "عجب است هزار عجب" مریدان
 سلسله دیگر عمل پیران خود را بهانه ساخته از تکاب این امر می نمایند اگر چه

تصحیح فقیهه در هیچ کس از فتوای باباحت سرود نداده است

فہ تحقیقت درین امر محقق نباشند۔ یاران درین از کتاب چه معذرت خواهند فرمود
 حرمت شرعی یک طرف مخالفت پیران طریقت دیگر طرف ذہاب شریعت
 ازین فعل راضی و ذہاب طریقت۔ اگر حرمت شرعی نبودے فقط احداث ہر
 در طریقت شیخ بودے نفی کہ حرمت شرعی با آن جمع شود۔ یقین است کہ
 جناب میرزا جیو یعنی خواجہ حسام الدین "باین امر راضی نخواہند بود اما مراعات
 آداب شامودہ بصریح منع ہم نے کنند و یاران ازین اجتماع نہی
 نے نمایند این فقیر چون در آمدن خود توقف نہید چند فقرہ فراموش کردہ نوشتہ
 فرستاد و در پس این مکتوب بگزیر میرزا حسام الدین در تاکید منع کردن
 حضرات ازین بدعات تحریر فرمودہ اندکہ والسلام

و ہم درین مکتوب در بارہ منع از ذکر جہر نقلہ نوشتہ اندکہ از حضرت ایشا
 شنیدہ ام کہ حضرت خواجہفتشید علمائے بخارا را بمن فرمودہ بخانقاہ حضرت امیر کمال
 بردہ بودند تا ایشان از ذکر جہر منع فرمایند علماء حضرت امیر گفتند کہ ذکر جہر
 بدعت است نہ کنند ایشان در جواب فرمودند نہ کنیم۔ الی آخر المکتوب

در مکتوب ۲۸۶

بہجتا نکہ اعتقاد بموجب کتاب سنت ضروری است۔ عمل بقضائے آنها
 بر نیجہ کہ آئمہ مجتہدین از کتاب سنت استنباط فرمودہ اند و استخراج احکام نمونہ
 از حلال و حرام و فرض و واجب سنت و مستحب مکروہ و مستحب و علم باین احکام
 نیز ضروری است و عقدرانے سد کہ خلاف رای مجتہد از کتاب سنت احکام
 اخذ کنند و بران عامل باشد و در عمل قول مختار از مذہب مجتہدے کہ خود تابع
 اوست اختیار کند و از خصصت اختساب نمودہ بغیر میت عمل نماید۔ و ہما ممکن
 یعنی بیکمال سخن علماء را قبول کردہ گفتند بعد ازین کہ کنیم

در کتاب رسالہ فضائل امام سبانی

مجلس اراکین شریفین

در جمع کردن اقوال مجتہدین سعی بلیغ نماید تا بر قول متفق علیہ عمل واقع شود۔ مثلاً
 امام شافعی رحمۃ اللہ در وضو نیت را فرض مے گوید بے نیت وضو نہ کند و
 همچنین ترتیب و غسل اعضاء و لا را نیز لازم مے داند رعایت ترتیب و لا باید
 کرد۔ امام مالک رحمۃ اللہ علیہ ذکات ادر غسل عین فرض مے گوید البتہ ذکات
 بکند و همچنین لمس نسا و مس ذکر را ناقص وضو گفته اند بر تقدیر وقوع لمس نسا
 و مس ذکر تجدید وضو بکند علیٰ ہذا القیاس ۛ

مکتوب ۲۸۸

۴ بسید نبی سار کچھوری صمد ریافتہ۔ در منع از ادائے صلوات یافتہ
 مانند نماز عاشورا و شب قدر و غیر ذلک باجماعت ۛ
 باید دانست کہ اکثر مردم از خواص و عوام درین زبان در ادائے نوافل
 اہتمام دارند و در مکتوبات مسابلات می نمایند و مراعات سنن و مستحبات را
 در آنہا کمتر مے کنند نوافل اعزیز مے دارند و فرائض را ذلیل و خوار کم است کہ
 فرائض ادر اوقات مستحبہ ادا نمایند و در تکثیر جماعت مستونہ بلکہ در نفس جماعت
 تقدید مے ندارند بنکامل و تساہل اداے نفس فرائض را غنیمت میشمارند و روز
 عاشورا و شب برات و شب بخت و ہفتم ماہ ربیع اول شب جمعہ از ماہ مذکور کہ
 آن ایلۃ الرفاشب تمام نہادہ اند کمال اہتمام را موعی دہشتہ جمعیت تمام
 نوافل باجماعت میگذرانند و آن انیک مستحسن مے پندارند و نمیدانند کہ این
 تسویبات شیطان است کہ سنیات بصوت حسانت نماید و حال آنکہ نوافل را
 بجمعیت تمام گذاردن از بدعتہائے مذمومہ و مکروہہ است کہ در شان آن حضرت
 خاتمیت علیہ من الصلوات افضلہا و من التسلیمات اکملہا فرمودہ اند من
 اخذت فی دیننا ہذا فهو مرد۔ و در کتب فقیہہ ادائے نوافل باجماعت مطلقاً

مکروه است و در بعضی روایات کراهت مشروط بتداعی و جمع است پس اگر بے تداعی
یکد کس در ناحیه مسجد نقل باجماعت گذارند روا باشد بے کراهت و در سه کس
اختلاف مشایخ است و در چهار کس باتفاق مکروه است و در بعضی روایات صحیح
آن است که مکروه است (بعد ازین عبارات کتب فقیہ برین مدعی تحریر فرموده
مے نویسد) پس جماعه که در روز عاشورا و شب برات و میلته الرغائب نماز عجمت
میگذارند دو لیست و ویست و سینصد سینصد کس کم و بیش در مسجد جامع میشوند
و آن نماز را و اجتماع جماعت را مستحسن می پندارند مگر کسان امر مکروه اند باتفاق
فقها و مکروه را مستحسن دانستن از عظم جنایات است چه حرام را مباح دانستن
منجمله کفر است و مکروه را حسن پنداشتن یک مرتبه ازال پایان است شش
این فعل انیک لمحوظ باید نمود

باید دانست که بنائے ادائے نوافل بر اخفا و تسکین است که مظنه ریاء
و سمعه است و جماعت منافی آن است و در ادائے فرائض اظهار و عملان
مطلوب است چه از ثنائیه ریاء و سمعه مبر است پس باجماعت مناسب باشد -
الی اخر - و این سئله در مکتوب ۱۳۱ نیز مفصل ذکر کرده اند

مکتوب ۲۹۹

به شیخ فریدرانونی صدور یافته - در عزای مصیبت دلالت بر صبر و رضا
بقضا و فضیلت مرگ طاعون و در میان آنکه فرار از طاعون گناه کبیره است
در رنگ فرار یوم زحمت است

درین و با از شومی اعمال ما اول موشاں هلاک شدند که با خست لاط
بیشمار داشتند و زنا که مدار نسل و بقای نوع انسان بر وجود ایشان است
بیشتر از مردان مردند و هر که درین باز مردن گریخت و سلامت ماند خاک بر

فصل موت بر طاعون

حیات او و آنکہ نگر بخت و مرد طوبی الہ و بشری لہ
 و همچنین کسی کہ نگر بخت و مرد از جمله نمازیان و مجاہدان است از جرگہ
 صابران و بلاکشان - ہر کسے اچھے است مسیئے کہ گنجائش تقدیم و تاخیر نداشت
 و اکثر گریزایان کہ سلامت مانند بعدت آنکہ اجل ایشان نرسیدہ بودند آنکہ
 گریختن ایشان را از مرگ خلاص ساخت و اکثر صابران کہ ہلاک شدند ہم باجل
 ہلاک شدند فَلَيْسَ الْفِرَاقُ يُبْحِي وَلَا الْأَسْتِقْرَارُ يُهْلِكُ - این فرار در رنگ
 فرار یوم زخف است و گناہ کبیرہ است از مکر اللہ است جل سلطانہ کہ گریزند
 سلامت مانند و صبر کنندگان ہلاک شوند *

مکتوب ۳۱۲

بمیر محمد نعمان صدر ریافتہ در جواب آل و مسئلہ کہ استفسار نموده بودند
 یکے آنکہ پسید بودند کہ زمین روضہ متبرکہ کہ مدینہ را علی صاحبہا الصلوٰۃ
 و السلام و التحیۃ علما از مکر معظمہ بزرگ تر گفتہ اند پس باوجود مسجود بودن
 صوت و حقیقت کعبہ معظمہ مرصوت و حقیقت محمدیہ علی صاحبہا الصلوٰۃ و السلام
 و التحیۃ زمین روضہ متبرکہ کہ بقول شما چگونہ بزرگتر باشد؟
 مخدوم آنچه نزد فقیر ثابت شدہ است آن است کہ خیر البقاع کعبہ معظمہ
 است بعد از ان روضہ مقدسہ مدینہ علی صاحبہا الصلوٰۃ و السلام و التحیۃ بعد
 از ان زمین حرم حضرت مکہ حوسہما اللہ تعالیٰ عن الافات یا اگر علما روضہ متبرکہ کہ
 را از مکر معظمہ بہتر گفتہ باشند مراد از مکر معظمہ سوائے زمین کعبہ مقدسہ مراد
 داشتہ باشند *

خیر البقاع کہ امام است

دیگر از مسئلہ رفع سبایہ پسیدہ بودند؟
 مخدوم احادیث نبوی علی مضدہا الصلوٰۃ و السلام در باب جواز

اشارات بسیار وارد شده اند و بعضی از روایات فقیہ حنفیہ نیز دریں باب
آمده است چنانچہ مولانا در رسالہ ایراد نموده است اما چون در کتب حنفی نیک
الاحظہ نموده می آید معلوم می شود کہ روایات جواز اشارت غیر روایات
اصول است و غیر نظر ہر مذہب است ۛ

ثم ساء العبارات الفقهية من نحو عشرة كتيب في منع
الإشارة - (ثم قال بعد منع المقلد عن العمل بالحديث خلاف
قول الأئمة المجتهدين لعدم علمه بالأحاديث) ۛ

معلوم میشود کہ اولاً نسبت و استحباب نزد این بزرگواران بہ صحت نسبت
است بلکہ خلاف آن بصحت رسیدہ غایتہ ما فی الباب ما را علم بآں دلیل نیست
و این معنی مستلزم قدح اکابر نیست ۛ

اگر کسی گوید کہ ما علم بخلاف آن داریم گوئیم کہ علم مقلد در اثبات حال حرمت
معتبر نیست دریں باب ظن مجتہد معتبر است علم خود را بر علم این اکابر ترجیح داد
و ظاہر اصول اصحاب حنفیہ اباطل ساختن و روایات معتبرہ را شاؤ گفتن بسیار
جرات نمودن است چه این اکابر بواسطہ قرب عمد و وقور علم و حصول ورع
و تقوی از ما دور افتادگان بہتر میدانستند صحت و نسخ و عدم نسخ
آنها بیشتر از ما می شناختند البتہ در ترک عمل بمقتضای این احادیث علی
صاحبہا الصلوٰۃ والسلام وجہ موجودہ ششہ باشند و اما قاصر فرمان این قدر
می فہمیم کہ رواۃ احادیث در کیفیت اشارہ و عقد اختلاف بسیار دارند
و اکثر اختلاف ایشان اضطراب در نفس اشارت پیدا کردہ است - مثلاً از
بعضی روایات اشارت بے عقد مفہوم می شود و آنکہ بے عقد گفتہ اند در کیفیت
عقد نیز اختلاف کردہ اند بعضی روایات معلوم میشود کہ اشارت بے تحرک
سیاہ بود و در بعضی با تحرک سیاہ بود وقت رفع نیز اختلاف است در بعضی

روایات وقت قرأت تشهد من غیر تعیین آمده است و در بعضی روایات وقت تلفظ بکلمه شهادت بوده است و چون علمائے حنفیه در بیان اشارت مضطر است رواة دیدند فعل زائد در نماز بخلاف قیاس اثبات نمودند که بمناسبت عملیة بر سکون و وقار است *

اگر گویند کثرت اختلاف وقتی مضطر سازد که توفیق در میان روایات ممکن نباشد و در مآخذ فقهیه توفیق ممکن است زیرا که تواند بود که جمیع روایات را در اوقات مختلف کرده باشند گوئیم در بسیاری از روایات لفظ کما واقع شده است که نزد غیر منطقیان از ادوات کلیه است فلا یمکن التوفیق و آنچه از امام عظیم رحمته الله تعالی علیه منقول است که اگر حدیثی مخالف قول من بیاید قبول مرا ترک کنی و بر حدیث عمل نمانی - مراد از آن حدیثی است که بحضرت امام نرسیده است و بنا بر عدم علم آن حدیث حکم بخلاف آن فرموده است و احادیث اشارت از آن قبیل نیست احادیث معروضه اند و احتمال عدم علم ندارند - اگر گویند که علمائے حنفیه بر جواز اشارت نیز فتوای داده اند پس مقتضایه فتاوی متعارضه بهر طرف که عمل نموده آید مجوز باشد - گوئیم اگر تعارض در جواز و عدم جواز و حل و حرمت واقع شود ترجیح جانب عدم جواز راست نه جانب حرمت است *

هذه اخلاصة ما ذكره قلنا في هذه المسئلة وفي المكتوب

تفصیل اتم من هذا *

وقت اول از نیجا با تمام رسید بعد ازین تعدد

مکاتیب از وقت ثانی باید در

مکتوب ۱۵

لسادات عظام وقضاہ کرام بلدہ "سامانہ" صدر یافتہ۔ در شیع خطیبے کردہ خطبہ
 ذکر خلفائے اشدین رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ترک کردہ بود باعث تصدیح
 خدام ذوی الاحترام سادات عظام وقضاہ و امامی و موالی کرام بلدہ "سامانہ"
 آنکہ شنیدہ شد کہ خطیب آن مقام در خطبہ عی رقریان ذکر خلفائے راشدین را
 رضی اللہ تعالیٰ عنہم ترک کردہ و اسامی متبرکہ ایشان انخواندہ۔ و نیز شنیدہ
 شد کہ چون جمعے باو تعرض نمودند بسہو و نسیان خود اعدتار ناکردہ بتمرد پیش
 آمدہ و گفتہ کہ چہ شد اگر ذکر اسامی خلفائے راشدین مذکور شدہ و نیز شنیدہ شد
 کہ اکابر و امامی آن مقام درین باب ساہلہ در زیدہ بشدت و غلظت با آن
 خطیب بے انصاف پیش نیامدند۔
 وائے نہ یک بار کہ صدر مار وائے۔

ذکر خلفائے اشدین رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین اگر چه از شرط خطبہ نیست
 و لیکن از شعائر اہل سنت است شکر اللہ تعالیٰ سعیہم ترک نہ کند آن را بعد و تمرد
 بگرے کہ دلش مریض است و ہلنش خبیث اگر فرض کنیم کہ تبعصت و عناد
 ترک نہ کردہ باشد و عید من تشبیر بقوہ فہو منہم را چہ جواب بد گفت
 و از مظان ہم کہ انقوا من مواضع التہم چگونہ خلص خواهد شد و در نیست
 کہ آن بے حقیقت کہ بکشمیرت منسوب است این جہت را از مبتدعان کشمیر
 اخذ کردہ باشد۔ اگر در تقدیم و تفضیل حضرات شیخین متوقف است طریق
 اہل سنت را رافض است و اگر در محبت حضرات حجتین متردد است نیز از
 اہل حق خارج ❖

دبیرانین عبارات اکبر آئمہ و دلائل مرویہ بر وجوب تفضیل شیخین و محبت

حقین ذکر کرده فرموده اند) این قسم گل بدیو از ابتداء اسلام تا این وقت معلوم نیست که در هندوستان شگفته باشد - سلطان وقت نصره الله تعالی علی اعداء الاسلام از اہل سنت است و خفی مذہب در زبان او اینچنین بدعت نمودن نہایت جرات است بلکہ خروج از طاعت اولی الامر

مع ذلک عجب است کہ مخاوم عظام آل مقام درین واقعہ خود را معات دارند و مسالہ فرمایند درین طور واقعات تغافل و رزیدن بتدعان اولییر سافتن است و رخنہ در دین کردن و از جملہ مسالہات است کہ جماعت مہمدیہ آنجا بر ملا اہل حق را باطل خود دعوت می نمایند و در اندک مدت یک دوئی را در رنگ گرگاں از رتہ سے ربایند - چون استماع این خبر حشت انگیز در شورش آورد و رگ فاروقیم حرکت داد بچند کلمہ اقدام نمود معذور خواهند داشت
وَالسَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَعَلَىٰ صَائِرِ مَنِ الْاَبْعَامِ الْهُدٰی

مکتوب ۱۶

بہ شیخ بدیع الدین سہارنپوری صد ریافتہ - در جواب تفسیر کلامی کہ
نمودہ بودند -

(۱) در سنن اکثر اوقات قرأت چہار قتل کردہ میشود

(۲) کفن مسنون رجال اسہ ثوب است و ستار زلف است اقتصادا بر

مسنون مے نماشیم

(۳) جواب نامہ (معروف بہ عنایہ) منی نویسیم کہ احتمال تلوث بقاذورات

دارد - و بسند صحیح بہ ثبوت نہ پیوستہ و عمل علمائے ماوراء النہر نیست

(۴) و پیراہن تبرکی لہا اگر بجائے قمیص کفن (نہ زائد بر کفن قمیص)

بدہند گنجائش دارد - جامعہ شہداء ہماں کفنان ایشان است و حضرت صدیق

درین طور واقعات تغافل و رزیدن بتدعان اولییر سافتن است

رضی اللہ تعالیٰ عنہ وصیت کرده بودند لَقْتُوْنِي فِي كُنُوتِي هَذَيْنِ

(۵) بر رخ صغری (یعنی قبر) چون از یک جہ از موطن دنیوی است گنجایش ترقی دارد و احوال این موطن نظر باشخاص متفاوتہ تفاوت بسیار دارد
الانبياء يصلون في القبور شنیده باشند الخ

منج از آنست

(دور احرار این ملتوب مے نویسند) گریختن از موت و باگناه کبیرہ است در رنگ فرار یوم زحمت و کسے که در زمین و با با صبر بماند و ہم ہم سیر از شہد است و از فتنہ قبر مامون است و آنک صبر نماید و نیرد از غازیان است
ان قال في موت مت سمعاً و طاعة
وقلت لداغ الموت اهلاً و مراً حياً

مکتوب ۱۹

منج از آنست

بمیر محبت اللہ صد دریافتہ در ترغیب بر اتباع سنت و در زدنست بدعت و اجتناب از آن (کما سبق مراراً)

(و فیه) فالبدعة كيف كانت تكون رافعة للسنة
نقيضة لها فلا خير فيها ولا حسن فيها وليت شعري من اين
حكموا بحسن البدعة المحدثه في الدين الكامل الاسلام المرضي
بعد انما بالنعمه و لم يعلموا ان الاحداث بعد الالكمال الا انما هم
و حصول الرضا بمنزل من الحسنة - فماذا بعد الحق الا الضلال الخ

در مکتوب ۵۷

که سید شاه محمد صد دریافتہ - (بعد از ذکر درجات متابعت سنت در درجہ را بعد که مرتبہ علمائے ریخین است و حصول آن موقوف بر اتباع سنت

و احترار از بدعت است می نویسند که

تا از بدعت حسنه در رنگ بدعت سئیه احترار نه نماید بویستے ازین دولت
بشام جان او رسد و این معنی امروز معتسر است که عالم در دریای بدعت غرق
گشته است و نطلقات بدعت آرام گرفته که اجمال است که دم از رفع بدعت
زند و با حیا می سنت لب کشاید - اکثر علمائے این وقت رواج دهند بای بدعت اند
و چون کندی سنت بدعتها می بین شده را تعامل خلق دستة بجز از بیکه یا تحسان
آن فتوای می دهند و مردم را بدعت دلالت می نمایند - چه میگویی بدعت اند
شیوع پیدا کند و باطل متعارف شود و تعامل گردد - مگر نمیدانند که تعامل
دلیل استحسان نیست تعاملی که معتبر است بهمان است که از حد راول

آمده است یا با جماع بیع مردم حاصل گشته است - (تذکره فی هذ
المعنی عبادة الفتاوى الغیاتیة ناقلا قول الامام الشہید رحمه الله تع
حتى قال - الا ترى انهم لو تعاملوا علی بیع الخمر و علی الربو لا یفتی
بالحیل - الی اخره)

مکتوبات ۵۵

نخضرات مخدوم زادگان حضرت خواجہ محمد معصوم و خواجہ محمد سعید رحمہما
یافتہ - در بیان آنکہ قرآن مجید جامع جمیع احکام شریعی است چو حکام بعضی
از ان قبیل اند کہ بعبارت نص و اشارت نص و دلالت نص و اقتضاء نص
مفہوم می گردند و عوام و خواص درین فہم برابر اند و بعضی احکام از ان قبیل اند
کہ بتوسط اجتهاد و استنباط مفہوم میگردد و این فہم مخصوص است با شخصرت
علیہ علی الدلالت الصلوٰۃ و السلاک و صحاب کرام آن سرور و مجتہدان است او علیہ
و علیہم الصلوٰت و التسلیمات

سخن از بدعت حسنه
اگر عطلتین ناول رواج دهند بدعت اند

نص

نص
اجتهاد و استنباط

Handwritten signature or mark

و قسم ثالث احکام از آن قبیل اند که طاقت بشری در فهم آن عاجز است تا علامی از منزل احکام صل سلطانہ حاصل نشود. فهم آن احکام متصور نبود وصول این اعلام مخصوص به پیغمبر است علیہ علیہ الصلوٰۃ والسلام و این احکام ہر چند ماخوذ از کتاب اند اما چون منظر آن احکام پیغمبر است این احکام را بہ سنت و فی نسوبہ اش تند چنانچہ احکام اجتہاد یہ ابقیاس نسبت کنند باعتبار آنکہ قیاس منظر آن احکام است پس سنت و قیاس ہر دو منظر احکام باشند اگر چہ در میان این دو منظر فرق بسیار است کہ یکے مستند برائے است کہ مجال خطا دارد و دیگرے مؤید باعلام حق جل و علا کہ خطارا ہنجا گنجائش نیست

ابعد از آن بیان آنکہ مجتہد را در احکام اجتہاد یہ متابعت رائے خود کردن لازم است و آنکہ غیر پیغمبر اور احکام اجتہاد یہ با پیغمبر علیہ علیہ الصلوٰۃ والسلام مجال خلاف ہست بشرط آنکہ آن غیر پایہ اجتہاد رسیدہ باشد۔ چنانچہ بعضے اصحاب کرام رائے خود را خلاف رائے پیغمبر علیہ الصلوٰۃ والسلام در امور اجتہاد یہ ظاہر کردہ اند۔ و بیان آنکہ پیغمبران کہ اتباع شراعی پیغمبران اولوالعزم مے کنند علیہم الصلوٰۃ والتسلیمات در امور منزلہ است در امور اجتہاد یہ بتقریر طویل مع سوالہا و جوابہا تحریر فرمودہ اند بعد از آن در فضائل حضرت امام اعظم کوفی رحمۃ اللہ علیہ مے نویسند کہ مثل روح اللہ مثل امام اعظم کوفی است رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ کہ بہرکت و ورع و تقویٰ و بدولت متابعت سنت درجہ علیا در اجتہاد و استنباط یافتہ است کہ دیگران در فهم آن عاجز و قاصر اند و مجتہدات اور بواسطہ وقت معانی مخالفت کتاب سنت دانند و اور اصحاب اور اصحاب رائے پیدا نہ کل ذلک لعدم الوصول الحقیقۃ علمہ و درایتہ و عدم الاطلاع

سنت
احکام
مسائل

امام اعظم
اصحاب

Very imp.

علیٰ قہمہ و فرست امام شافعی مگر شمرہ از وقت نقاہت او علیہ الرضوان دریافت کہ گفت الفقہاء کلہم عبال ابی حنیفہ وائے از جرأتہا نے قاصر نظر ان کہ تصور خود را بدیگرے نسبت نمایند

بے تاثیر تکلف و تعصب گفته می شود کہ نورانیت این مہرب حنفی بنظر کشفی در رنگ دریاے عظیم می نماید و سائر مذہب رنگ جیاض و جد اول بنظر می درآیند و بظاہر ہم کہ ملاحظہ نموده می آید سواد عظیم از اہل اسلام متابعان ابی حنیفہ اند علیہم الرضوان

بجہ معاملہ ایست امام ابو حنیفہ در تقلید سنت از ہمہ پیش قدم است و احادیث مرسلہ اور رنگ احادیث مسند شایان متابعت وارند و برائے خود مقدم میدارد و همچنین قول صحابی را ابو اسط شرف صحبت حضرت خیر البشر علیہ و علیہم الصلوٰۃ والسلام برائے خود مقدم می آرد و دیگران چنین اند مع ذلک مخالفان اور اصحاب را میدانند و الفلظ کہ منبجی از سوء ادب است با و منتسبے سازند با وجود آنکہ ہمہ کمال علم و وفور ورع و تقوای او معترف اند حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ ایشان را توفیق و یادگار را اس دین و رئیس اہل اسلام نہ نمایند و سواد عظیم اسلام را ایذا نہ کنند

نقص چند احادیث چند را یاد گرفته اند و احکام شریعت منحصر در این ملاحظہ اند و ماورائے معلوم خود را نقی می نمایند و آنچه نزد ایشان ثابت نشدہ منتفی می سازند

با وجود التزام این مہرب مرا با امام شافعی گویا محبت ذاتی است و بزرگ میدانم لہذا در بعضی اعمال نافذ تقلید مذہب او می نمایم اما چہ کنم کہ دیگران با وجود وفور علم و کمال تقوای در حبیب امام ابی حنیفہ در رنگ طفلان می نمایم و الامر واللہ سبحانہ و تعالیٰ

امام ابو حنیفہ در تقلید سنت از ہمہ پیش قدم است

حضرت شایان امام شافعی محبت ابی

اَشْرَقَ قَالَ الْإِهَامُ مَثَبَتِ حَلِّ وَحُرْمَتِ نَبُوءِهِ كَشْفِ رَابِ بِلُغْنِ اثْبَاتِ
 فَرْضِ سُنَّتِ زَيْدٍ نَمَائِدِ - ارباب فی لایت خاصه با عامه مومنان در تقلید مجتهدان
 برابر اند کثوف الهامات ایشان امریت نمیشد و از ریفه تقلید نمی برارد
 ذوالنون و بسطامی و جنید و شبلی با زید و عمر و بکر و خالد که از عوام مومنان اند
 در تقلید مجتهدان در احکام اجتهادیه مساوی اند آری مزیت این بزرگواران
 در امور دیگر است - صحاب کثوف و مشاهدات ایشانند و در باب تجلیات
 و ظهورات هم (وما سوی ذلک من المخصائص الکمال و الفضائل و
 الکرامات و الدرجات العالیات المخصوصة بهم المذکورة فی الاصل
 فی صفتین او ثلاث صفحات)

الامام شریف علی در حدیث نیست

در آخر مکتوب ۹۲

تخریر می فرمایند که برادر در سجده که عبارت از خمین زمین نهادن
 است متضمن نهایت تذلل و انکسار است و مثل بر کمال و تواضع و فروتنی است
 لهذا این قسم توأضع را مخصوص بعبادت واجب الوجود جل سلطانند و شکرند
 و غیر او را سبحانه تجویز نموده اند منقول است که حضرت پیغمبر علیه و علی آله
 الصلوٰة و السلام روزی بر اسی رفتند اعرابی آمده معجزه طلبید تا
 ایمان آرد آل سرور فرمود علیه و علی الصلوٰة و السلام آن درخت را بگو
 که پیغمبر ترا می طلبد آن درخت از جائی خود جنبیده متوجه خدمت آنحضرت
 گشت علیه و علی الصلوٰة و السلام آن اعرابی چون این حال را مشاهده نمود
 اسلام آورد و بعد از آن گفت یا رسول الله اگر فرمائی ترا سجده کنم فرمود غیر
 خدا را اجل سلطان سجده جائز نیست - اگر سجده تجویز می نمودم می گفتم که
 زن شوهر خود را سجده کند - بعضی از فقها هر چند سجده تحیت بسلاطین تجویز

سجده تجویز است

نموده اند اما لائق حال سلاطین عظام آن است که درین امر با او سبحانه و تعالی شکر است
نخویند و بحضرت سبحانه و تعالی تواضع نموده این نهایت تذلل و انکسار را بغیر
او تعالی تجویز نکند.

در مکتوب ۹

مسئله کلامی شیطیات یعنی کلماتی که مخالف شریعت باشند مفصل تحریر
یافته حاصلش آنکه تکلم باین کلمات بے حصول بآن مقام طریقت که مستلزم
سکر و عدم تمیز است روانیست هر که بچصول آن احوال باین نوع سخنان متکلم
گردد از زنا داده و ملاحظه است و مقصودش ابطال شریعت - هر که تقلید اکابر
ارباب سکر این چنین سخنها گوید از صراط مستقیم برگشته است و در کوچه های ضلالت
و خسارت افتاده و دین خود را بر باد داده اند است که قبول این سخنان
مشروط بشرط است که در ارباب سکر موجود اند و در ایشان مفقود.

بعد از این حساب سکا تیرب ز فست ثلث شمردن باید

مکتوب ۲۲

بملا مقصود علی تبریزی رود یافته در بیان آنکه مراد از نجاست مشرکان
خبث باطن است نه نجس العین بدون ایشان.

محدوم معلوم نشد که مقصود از فرستادن تفسیر یعنی چه بود صحاح تفسیر
بیان آیت موافق آنکه حنفیه کرده است، و از نجاست شرک خبث باطن گرفته است
و آنکه بعد از آن گفته است که اینها اجتناب از نجاست منی نمایند این معنی امروز
در اکثر اهل اسلام نیز موجود است اگر عدم اجتناب از نجاست بید شریعت است

سخن از تکلم بکلمات شیطانی

مشکران نجس العین نیست بحال باطن هستند

معاملت تنگ گرد و کلا حوجہ فی الاسلام و آنکہ نقلی از ابن عباس کرده است کہ مشرکان
 نجس العین اند در رنگ کلاب این قسم نقلی شہادہ از اکابر دین بسیار آمدہ است
 کہ محمول بر توجیہ و تاویل است چگونہ نجس العین باشد نہ کہ آن سرور دین علیہ السلام
 آکہ الصلوٰۃ و السلام از خانہ بیہوی طعام خورده است و بطرف مشرک طہارت
 کردہ و حضرت فاروق رضی اللہ تعالیٰ عنہ نیز از سبب زین ترسا طہارت کردہ است
 اگر گویند کہ تواند کہ کریمہ انہا المشرکون نجس و متاخر باشد و نسخ آنها
 بود جواب "تواند بود" اینجا کفایت نمی کند اثبات تاخر باید نمود و تا مدعی نسخ
 صحیح شود۔ فان الخصاص من قراء المدیح و ایضاً کلام حسن انتظام انہا المشرکون
 نجس اخبار از حال مشرکان است کہ ناسخیت و نسخیت باں کار ندارد چہ نسخ
 در انشاء حکم شرعی میشود نہ در اخبار از شے۔ و ایضاً نجس العین ہمہ وقت نجس
 العین است اباحت سابق و لاحق دروے گنجائش ندارد اگر مشرکان نجس العین
 باشند باید کہ بعد از ایمان آوردن نیز پاک نشوند پس ناچار معلوم شد کہ نجاست
 ایشان بواسطہ خبث اعتقاد است کہ زوال پذیر است و نجاست درونی
 با طہارت بیرونی جنگ ندارد کلا یخفی۔ و ایضاً حرج در دین مذکور است
 معلوم شریف است کہ حکم نجاست ایشان کردن و ایشان نجس العین
 دانستن چہ قدر بر مسلمانان تنگ گرفتن است *

ممنون آنم حقیقہ رضی اللہ تعالیٰ عنہم باید بود کہ مخلصی از برای مسلمانان
 پیدا کردہ و از ارتکاب حرام بر آوردہ۔ جماعہ کہ بحرمت اطعمہ و اشربہ کفار
 قائل اند محال عادیست کہ خود را از ارتکاب آن محفوظ دارند خصوصاً در بار
 ہندوستان کہ این ابتلا بیشتر است۔ درین سئلہ کہ عموم بلوے دارد اولی
 آن است کہ فتوے با سهل و آیسر بدہند۔ اگر چہ موافق مذہب نبوی و بقول
 ہر مجتہد کہ باشد قال اللہ سبحانہ و تعالیٰ یُریدُ اللہُ بکمُ الیسارَ و لا یُریدُ

يَكْمُرُ الْعُسْرَ وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ
 الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا بخلق تنگ گرفتن و ایشان را رنجانیدن حرام است و
 غیر مرضی حضرت حق است سبحانه و تعالی *

بر خلاف آن رحم نمایند و حکم بعموم نجاست نشان نه کنند و اهل اسلام نیز بر بسطه
 اختلاف کفار که از آن چاره و گریز نیست نجس اند و از طعم و اثر مہ مسلک آنان
 بعدت نجاست متوہم اجتناب نه کنند و این احتیاط نه انگارند که احتیاط
 در ترک این احتیاط است زیادہ چہ تصدیع دهد و السلام

مکتوب ۲۸

بملاصاح شرک در بیان کیفیت تصدق با روح موتی روزی
 بخاطر آمدن بروحانیت بعضی از اقارب موتی خود تصدق کرده شود در این اثنا
 ظاہر گشت کہ باین نیت آل میت مرحوم را فرح و سرور حاصل شد و خورم و
 شادان بنظر آمد و چون وقت اعطائے آن صدقہ رسید اول بروحانیت حضرت
 رسالت خاتمت عید و علی آله الصلوٰۃ و السلام آن صدقہ را نیت کرد چنانچہ
 عادت بود و بعد از آن بروحانیت آل میت نیت کرده داد. درین زمان در آن
 میت ناخوشی و اندوه احساس نموده و بکلفت و کدورت ظاہر شد ازین حال
 تعجب تمام روی داد و وجه ناخوشی و کلفت ظاہر شد. با وجود آنکہ محسوس شد
 کہ برکات عظیمه از آن تصدق بآن میت رسید اما آن فرح و سرور در ظاہر
 نگشت. و همچنین روزی پارہ مبلغ نذر آن سرور نمود علیہ الصلوٰۃ و السلام
 ساز انبیاء کرام علیہم السلام و علیہم الصلوٰۃ و السلام نیز در آن نذر داخل ساختیم و طفیلی
 آنحضرت نمود علیہم السلام و علیہم الصلوٰۃ و السلام. مرضی آنحضرت درین امر معلوم نشد.
 و همچنین احوال در و بود بر آن سرور علیہ الصلوٰۃ و السلام با وجود آنکہ معلوم شده

است کہ اگر بر حانیت یکے تصدق کردہ سائر مؤمنان را شریک سازد ہمہ میرسد
و ازاں شخص کہ بہ نیت او کردہ بیج نقصان نہ کند۔

بریں تقدیر و وجہ ناخوشی و عدم رضا چہ بود۔ مدتی این اشکال خدشہ
داشت آخر الام بفضل خداوندی حل شانہ ظاہر شد کہ وجہ ناخوشی و کلفت
آن است کہ اگر صدقہ بے شرکت بہ میتے دادہ شود آن میت را از جانب خود
بطریق تحفہ و ہدیہ آن صدقہ را در حضور آن سرور علیہ السلام و صلواتہ و سلام
خواہد برد و بوسیلہ آن برکات و فیوض خواہد گرفت و اگر صاحب صدقہ خود
نیت آن سرور بکنند علیہ السلام و صلواتہ و سلام میتے را چہ نفع بود و ہمچنین
ہر شخصے اگر شریک سازد در شرکت یک درجہ ثواب است و در عدم شرکت
دو درجہ ثواب کہ آن امیت از جانب خود بگذرانند و نیز معلوم شد کہ ہدیہ
و تحفہ کہ غریبے بخدمت بزرگے بے شرکت احدے اگر طفیلی باشد بگذرانند
بہتر است از آنکہ بشرکت باشد۔ و دادن آن بزرگ از نزد خود بہ برادران
خورد بہتر است از آنکہ این کس بفضولی دیگران ادخل سازد و آل و صحاب کہ
در رنگ عیال آن سرور اند علیہم و علیہم السلام ایشان اگر طفیل
داخل ہدیہ آنحضرت علیہ السلام و صلواتہ و سلام ساختہ شود مرضی بہ قبول
مے نماید۔ بلکہ متعارف است کہ در ہدایات مرسومہ اگر بزرگے اقران او را
شریک سازند از ادب رضامندی او بعید مے نماید و اگر خدمتہ او را طفیلی او
ساختہ ہدیہ فرستند مرضی مے آید کہ اعزاز خدمتہ اعزاز اوست پس معلوم
شد کہ بیشتر رضامندی موتے او را افراد صدقہ است نہ در اشتراک صدقہ
تا یا باید کہ ہر گاہ صدقہ بمیت نیت کند اول باید کہ بہ نیت آن سرور علیہ و علیہ
الصلواتہ و سلام ہدیہ جدا سازد بعد ازاں بمیت تصدق کند کہ حقوق
آن سرور علیہ السلام فوق حقوق دیگران است و نیز درین تقدیر

احتمال قبول صدقات بطریق آن سرور علیہ و علیہ آله الصلوٰۃ و السلام *
 این فقیر در بعضی صدقات موتی که در تصحیح نیت خود را عاجز می نماید
 علاوه بر این نمی یابد که آن صدقه را به نیت آن سرور علیہ و علیہ آله الصلوٰۃ و السلام
 تعیین نماید و آن نیت را لطیف ایشان سازد امید است که به برکت توسط
 ایشان قبول افتد *

فرموده اند که صلوة آن سرور علیہ و علیہ آله الصلوٰۃ و السلام اگر چه بر یا سمعته
 ادا کرده شود مقبول است و بآن سرور علیہ و علیہ آله الصلوٰۃ و السلام آنرا وصول
 است اگر چه ثواب آن بصلوة فرستنده برسد که ثواب اعمال مرطوب به تصحیح
 نیت است و از برای قبول آنحضرت که مقبول محبوب است بهانه کافی است
 کریمه و كان فضل الله عليك عظيماً و در شان آن سرور نازل است عَلَيْهِ
 وَعَلَىٰ آلِهِ وَعَلَىٰ جَمِيعِ اٰخْوَانِهِ الْكِرَامِ مِنَ الْاَنْبيَاءِ وَالْمَلَائِكَةِ الْعِظَامِ
 الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ *

در مکتوبات

که یکی از صحاحات در مضامین ضروریه صدور یافته است (مسائل عقاویب
 و منہیات شرعیہ را مفصلاً تحریر فرموده اند - و ما یک حصه آن در باب اول ذکر
 کردیم و حصه ثانیہ در باب چهارم نوشتیم باید که آن مسائل و حکام در محل
 آنها مفصلاً مطالعه نمایند و درین جا فقط فهرست وصول آن مسائل را بطریق
 اختصار تشبیہاً و تذکیراً مکرر ذکر می کنیم) *

آنحسین شرط اسلام توحید خالص است و اجتناب از اقسام شرک کفر که اگر کبائر
 است و بعضی از اقسام مخفیہ شرک کفر این اعمال مذکور را الذیل اذکر کرده اند :-
 ریاء و منہ در عبادات کردن - تنظیم مراسم شرک کفر کردن - در دفع امراض و

استقام استمداد از احسانم و طاعتت کردن - و زایام دیوالی هینو در سوم گفتار بجا آوردن حیوانات را نذر شاخ نموده بر سر قبور او شان ذبح کردن - روز نائے خود تراشیده به نیت پیران و بیبیاں نگاه داشتن و افطار آنها بنوعی مخصوص کردن - و از دیگر اعمال منہیہ احکام شرعیہ این امور ذکر کرده اند :

۲ - سرقہ از مال شوہران و دیگر مردمان کردن و در اولے نماز قومه و جلسہ و دیگر ارکان خوب طور بجانیا و ردن نیز داخل سرقہ است و قایل آن بحکم حدیث اسرق السارقین :

۳ - نہی از زنا و منع از زنا چشم دست و پا و امر پوشیدن چشم از نگاه محارم و نہی از تکلم زناں بکلام نرم و ملائیم - و نہی از اظهار زینت محاسن خود و نہی از زدن پایے ما بر زمین تا زینت پوشیده آنها معلوم شود و لمس و نظر بہ نیت خواہ مردان ابا مردان باشد یا زناں ابا زناں باشد و کیف مکان یا جائز و حرام است :

۴ - نہی از قتل و بلاد (اگر چه در شکم باشد) :

۵ - نہی از بہتان و فتنہ بر مردمان :

۶ - نہی از معصیت و نافرمانی بر دراری پیغمبر علیہ السلام و التکلام و ان متضمن جمیع اقسام ممنوعات و محرمات شرعیہ است :

منہا تناول مسکرات - و منہا غنا و سرودن - و منہا غیبت گفتن و سخن چینی نمودن - و منہا سخریہ و ایذاء مومن بناحق - و منہا شگون بدرا اعتبار کردن - و منہا عدوے یعنی مرض یکے بد دیگرے گرفتن و منہا سخن کاہن و تخم راعت بار کردن و امور غیبیہ از آنها استفسار نمودن - و منہا سحر کردن یا سحرے اکتا نمودن :

در مکتوب ۶۶

بیان عشق مجاز می و فساد آن و معنائی صحیحہ قول بعضی مکتوبیہ المجاز
 قَدْ ظَرَفَتْ الْحَقِيقَةَ وَهِيَ اِزْكَرُ قِتَارِي مَجَازٍ وَحُرْمَتِ نَظَرَةِ ثَانِيَةٍ وَرَدِّ مَجَازِ
 پستان باشد و وجوه و ابلغ طرق کرده اند. و چون درین غلط فہمی بعضی
 سالکان جاہل مبتلا ہستند و این مضمون ضرورت و مناسبت بحال او شان
 داشت. در باب ثالث کہ موضوع برائے آن است تحریر نموده شد.
 فَلْيَنْظُرْ ثَمَّ لِيَفْتَحَ الْمَتَّصِفُونَ الصَّالِحُونَ فَإِنَّ النَّاسَ عِنْدَهُ غَافِلُونَ

در مکتوب ۶۷

مسئلہ مولود خوانی نوشتہ اند کہ در نفس قرآن خواندن بصوت حسن
 در قصائد لغت و منقبت خواندن چه مضائقہ است ممنوع تحریر و تغییر حروف
 قرآن است و التزام رعایت مقامات نغمہ زود بصوت بان بطریق الحسان
 با تصفیق مناسب آن کہ در شعر نیز غیر مباح است اگر بر نہج خوانند کہ
 تحریفی در کلمات قرآنی واقع نشود و در قصائد خواندن شرائط مذکورہ متحقق
 نگردد و آن اہم بغرض صحیح تجویز نمایند چه مانع است بخند و ما بخاطر فقیر رسید
 تا سد این باب مطلقاً نہ کنند بوالہوسا ممنوع منکرند اگر اندک تجویز
 کردند منجر بہ بسیار خواهد شد قَلِيلُهُ يُفْضِي لِي كَثِيرُهُ قَوْلٌ مَشْهُورٌ اسْت
 وَالسَّلَامُ

عبارت عشق مجازی حرم است آن

باب سوم

در حقائق و معارف علم باطن و اسرار و انوار طریقه نقشبندیه
و ادواق و مواجبات خاصه حضرت ایشان

مکتوب

بخدمت حضرت پیر و ستیگر مؤید الدین الرضی الشیخ محمد بن ابی بکر
النقشبندی الاحرارى قدس الله تعالى سره در بیان بعضی مقامات سیر سلوک
خود و متجلی گشتن حضرت ایشان تجلی اسم الظاهر و محسوس نمودن حسن لطافت
در نظام قدرت

عروجات متعدده حضرت ایشان برفوق محدود و رویت دار خلد در تحت آن
و مشاهده مشایخ عظام و اولیاء امت و آئمه اهل بیت و خلفائے اشدین در مقام
خاصه حضرت رسالت پناه علیه الصلوٰة و السلام و سایر انبیاء و رسل و ملائکه ملاء علی
در مقامات خود و علی حسب رجا تضرع

احوال بهتری ملاقات اسم علی و بیان مقام او در سیر و سلوک و احوال ترقی
دیگر یاریاں

مکتوب ۲

نیز پیر بزرگوار خود در اظهار تشکر بر عنایات خداوندی و فیضان برکات
 بتوجه پیر بزرگوار خود علی التواتر و التوالی - و تبیان مقامات سیر سلوک خود *
 کمال صحواً بسیار بود و علیهم الصلوٰة و السلام و معارف ایشان همین شرائع
 و عقائد است که در ذات و صفات بیان فرموده اند *
 معارف حضرت ایشان تفصیل معارف شریعی است و علم استدلالی کشفی و
 ضروری است و مجمل مفصل شده *

مکتوب ۳

نیز بنحدمت پیر بزرگوار خود در بیان محبوب شدن بعضی باریان طریقت
 بتمام مخصوص و گذشتن بعضی از آنها در رسیدن بمقام تجلی ذاتی *
 بیان مکاشفه میر سید شاه حسین بنحدمت پیر بزرگوار خود *

مکتوب ۴

نیز بنحدمت پیر بزرگوار خود در عرض داشت مبارک بادی ماه رمضان مبارک
 و انتظار احوال خیریت آمل او شان - بیان مناسبت ماه رمضان با قرآن مجید
 و همین مناسبت نزول آن درین ماه واقع شده و بیان فضائل و برکات
 ماه رمضان - جمعیت این ماه سبب جمعیت تمام سال است و تفرقه آن سبب
 تفرقه تمام سال - سنیت ختم قرآن مجید درین ماه بواسطه آن است که جمیع
 کمالات اصلی و برکات ظلی میسر شود *
 مگر حکم با و لویته تعجیل در افطار و تاخیر در تسخر اظهار عجز و تقنادر است

فصلت
 قسم قرآن مجید
 در ماه رمضان

فرق در قابلیت اولی که حقیقت محمدی عبارت ازان است علی منظرها الصلوة
والسلیمات و قابلیت اصفان - و وجه قول بعضی که مخالفت تشریح ایشان
گفته اند فرق در مقام قطبیت و مرتبه فردیت و آنکه امتیاز میان ظل و اصل
بے اجتماع این دو دولت میسر نمی شود *

رساله که به تسوید آں از پیر بزرگوار خود ما مورث شده بود مذاہن نور با تمام
آن موفق نشده و ہماں مسودہا اقتادہ اند تا حکمت حق جل سلطانہ دریں
توقف چه بوده باشد *

مکتوب ۵

در فرستادن رسالہ مؤلفہ در بیان ظہر لقیق حضرت خواجگان بہ پیر
بزرگوار خود - و بیان آنکہ رسالہ "سلسلہ الاحرار" (مؤلفہ حضرت پیر بزرگوار)
بنظر درامہ مضامین آں با این مناسبت تمام دارند اگر این آبا آں بحق سازند
یا تکلمہ آں سازند گنجائش دارد سفارش خواجہ برہان الدین *

مکتوب ۶

بخدمت پیر بزرگوار خود - در تربیت یافتن حضرت ایشان بہر طریق
خدیہ و سلوک و متصف شدن بہر دو صفت جمال و جلال *

بیان مقام فنا و بقا و علامات تحقیق آں و عدم تضاد در نادانی و شعور
و حیرت و حضور و ما يتعلق بذلک *

نزد و اکابر بقیت بندگی علم و شہود و معرفت و حیرت در خود است در پیر و
اگر چه بعض اکابر سلسل دیگر بعد از تحقیق بقنا و بقا در بیرون نیز شہود دارند
تا نسبت این عزیزان فوق بہ نسبتہا است و بسیار عزیز است بعد از قرون

علم شہود و معرفت
در صورت در خود است
تا در بیرون

بسیار کسے باین نعمت مشرف میشود

اولاً ہر بلا و مصیبت کہ واقع ہے شد باعث سرور و فرحت میشود حالاکہ بعالم اسباب فرود آمدہ نظر بجز و افتقار خود افتادہ اگر ضررے واقع میشود در اول وقت نوعی از حزن و امید ہد و باز بسبب عت زائل ہے شود۔ و همچنین اگر دعویٰ ہے کہ مقصود از ازاں نہ رفع بلا و مصیبت بود بلکہ امتثال امر ادعویٰ بود و حالاً مقصود از دعویٰ عارف بلیہ مصائب است

اولاً بخاطر ہے گذشت کہ دعایے انبیاء ہم از قبیل امتثال بود نہ برائے دفع بلا و حالاً واضح شد کہ دعایے اوشاں از ہم بجز دفع افتقار و خوف حزن بود نہ فقط برائے امتثال امر

مکتوب

بخدمت پیر بزرگوار خود۔ در بیان عروج حضرت ایشان بمقام فوق محمد بود۔ و بعضے حالات غریبہ و کمکاشفات عجیبہ خود

مشاہدہ نمودن اکابر نقشبندیہ و دیگر مشائخ در اہل مقام عالی۔ و ہر بافتن مقام تکمیل تام کہ بعد از تمامی سلوک بآں مقام میرسند۔ و اقویٰ دیدن جہازات میر کہ مراد اللہ تعالیٰ و فرمودن اوشاں کہ آمدہ ام تا ترا علم سموات تعلیم کنم چنانچہ ہر میشود کہ اخلاق سنیہ ساعت فساحت بعضے در ہمک رشتہ و گاہے برائے خود از وجود من ہے بر آیند

حضرت
سید
آسیر

استفسارات ضروریہ از خدمت پیر بزرگوار خود:-

اول آنکہ توجہ برائے دفع بعضے امراض و شدائد مشروط است بآنکہ اولاً مرضی حق سبحانہ و تعالیٰ در اہل دانتہ شود یا مشروط نیست و از عبارت رشحات معلوم میشود کہ مشروط نیست۔ درین باب ہر چہ حکم فرمایند۔ یا آنکہ توجہ

کردن خوش نمی آید ؟
 دوام آنکه بعد از تحقق حضور طالبان الازکر بازداشتن امر به نیگا ہدایت
 حضور کردن لازم است یا نہ ؟ و در کدام مرتبہ ذکر نہ گویند ؟
 سوم آنکہ حضرت خواجہ فرمودہ اند (آخرین ذکر امری کنند کہ بعضی مقاصد
 ہستند کہ بے آل میسر نہ شوند) آل مقاصد کدام اند ؟
 چہارم آنکہ بعضی طالبان طلب تعلیم طریقہ می کنند لیکن در لقمہ
 احتیاط نے توانند کرد باوجود آن نحوی استغراق پیدا می کنند و اگر تالیف
 در لقمہ کردہ می شود از سستی طلب ترک کلی می کنند دریں باب چہ
 حکم است ؟ و بعضی دیگر ہستند کہ مجرد اتصال باین سلسلہ شریفہ میخواستہند
 این قسم اتصال ہم مجوز است یا نہ ؟

مکتوب

(در بیان بعضی حالات کہ بمقام صحو و بقا تعلق دارند بجنیست پیر
 بشخص پیر خود) *
 ازاں زمان کہ بصحو آوردہ اند و بقا بخشیدہ اند علوم غریبہ بمعارف
 غیر متعارف بتواتر و توالی فالض و وارد دانند *
 ہرچہ از سلسلہ وحدت وجود و توابع آل گفتہ اند در اوائل حال بآن
 شرف ساختہ اند و مشہود وحدت در کثرت میسر شد حال ازاں مقام بدرجات
 بالا بردند و انواع علوم درین ضمن افادہ فرمودند *
 حضرت ایشان خود را دریں مقام بر قدم حضرت خواجہ نقشبند و دیگر
 مشائخ عظام و اولیائے متقدمین می یابند * ذکر بعضی اذواق و مواجید
 خاصہ خود *

مکتوب ۹

نیز بخدمت پیر بزرگوار خود در بیان احوالیکه بمقام فرود آمدن مناسبت دارند
و اظهار کمال عجز و انکسار و غایت تذلل و افتقار خود و خود را عیوب مجتبه و
ذنوب مجتبه دانستن و حسنات خود را در رنگ سیئات ندیدن *

حسن و جمال را آئینه در کار است و آئینه نمی باشد مگر در مقابل شے لاجرم
خیر اثر و کمال نقص آئینه آمد پس در هر چه نقص شرارت بیشتر است ایندیگی
خیر و کمال زیاده تر *

عجائب کار و بار است این قوم معنائی ملح پیدا کرد و این شرارت نقصان
محل خیر و کمال گشت *

لاجرم مقام عبودیت فوق جمیع مقامات باشد چه این معنی در مقام
عبودیت اتم و اکمل است *

آنس مجبان بشا هده محبوب است و آنس محبوبان بر بندگی محبوب شهسوا
یکه تا ز این میدان آنسور دنیا و دین و سید اولین و آخرین حبیب
رب العالمین است علیه من الصلوة اتتها و من التحیات اکملها *

مراد از کمال شرف و تقصان علم ذوقی است با آنکه بشرات و نقص
متصف شود *

تا این قسم خود را بر زمین زند و کارش تا باین انجام نرسد از کمال سواد
خود جل سلطان به نصیب است *

تحقیق مقام جذبه و شرط بودن آن در محبوبیت - مقام محبوبیت در
بتدی یا منتهی بسته با تباع آن سرور است علیه و علی الله الصلوة
والسلام *

سلام

مکتوب

بخدمت پیر دستگیر خود - در اطهار غایت تعطش و انتظار باحوال فرخنده
آل ایشان - عجائب کار و بار است نهایت بعد را قربت نامید و اندوخت
فراق را وصل گفته اند - لاجرم حزن ابدی و فکر دائمی در منگیه آمد - آن سرور دنیا و
دین علیّه من الصلوة اکملها و من التحیات افضلها با وجود مقام مرادیت و
محبوبیت از محبتین آمد و از مریدین گشت لاجرم متواصل الحزن دائم الفکر
بودند

سفارش حامل عرض داشت شیخ ارشد نجش که شوق ملازمت ظاهر ساخته
و نحوی از جذبه محبت دارد بخدمت پیر بزرگوار خود

مکتوب

عرض داشت مقامات پیر سلوک خود بخدمت پیر بزرگوار
بے مناسبتی بمقامات عالیہ سیر و سلوک دو نوع است یکے آنکه بواسطه
عدم ظهور طریقے از طرق موصله بمقصود عارض شود و چون آن عارض دفع
گردد بے مناسبتی بر طرف شود دیگر بے مناسبتی مطلق که زائل نگردد و
راهسای موصل بمقصود و واند - یکے دید نقص و قصور خود دیگر صحبت
شیخ کملی مجذوبی سلوک تمام کرده

طریق اول بعنایت حضرت حق سبحانه و طفیل پیر بزرگوار (در حضرت
ایشان) بقدر اتم و کمال موجود است هیچ عملی از اعمال خیر بوقوع نمی آید
مگر آنکه خود را در آن عمل متهم می سازد و میداند که صحیفه سیمین او از اعمال
خیر خالی است و کتبه آن معطل بے کارند - و هر که در عالم است حتی که کافر و فرنگ

بدر و قرب

ولمجد زندقہ را از خود بوجہ بہترے داند و بدترین ہمہ خود راے انکار و در طریق
ثانی از طرق وصول آن مقام بیشتر ظاہرے شود و مناسبت یہاں طریق
پیدائے نماید :

ترقیات سیر مقامات عالیہ و مشاہدہ مقام حضرت ذمی النورین و بالائے
آن مقام حضرت فاروق و فوق آن مقام حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہم
و فوق آن ہم مقام حضرت رسالت خاتمت علیہ من الصلوٰۃ افضلہا و من
التحیات اکملہا :

دیدن مقالے دیگر نورانی و بس شگرف کہ آن مقام محبوبیت است و خود را
بانعکاس آن مقام رنگین و منقش یافتن و حضرت خواجہ بزرگ اذ مقام صدیق اکبر
رضی اللہ تعالیٰ عنہ دیدن :

ترک اشغال باین عمل (یعنی ارشاد خلق) مرضی نئے نماید کیفیت حال آنکہ
عالم بگرداب تنگالت غرق میشود و کسی کہ در خود قوت بر آوردن از گرداب
میاید چگونہ خود را معاف دارد اما بشرط آنکہ از بعضے وساوس ہوا جس کہ در
اشنائے این عمل رود ہند استغفار را لازم باید داشت :

توجیہ قول شیخ ابوسعید ابو الخیر کہ "عین نئے مانند اثر کجا ماند" ایضاً بر قول
حضرت شیخ مذکور معلوم شد کہ "حدیث عبارت از چیز بود و دوام آن چہ بود ؟"
کتاب دیدن خوش تھے آید بگر آنکہ ذکر اقدام عالیہ اکابر کہ در مقامات
کرہہ باشند خوشے آید و کذاک احوال مشائخ متقدمین مرغوب است اما
سخنان توحید (وجودی) و تنزلات مراتب نئے تو اند مطالعہ کردہ

چند مرتبہ از برے دفع بعضے امراض توجہ کردہ شد اثر آن ظاہر گشت
و ہمچنین احوال بعضے موتے ظاہر شدہ بود از برے رفع آلام و شدائد آنہا توجہ
کرہہ شد اما حالاً قدرت بر توجہ نماندہ است - بعضے شدائد از مردم بر فقیر

گذشتند و ستمها نمودند و جمعی از متعلقان این جانب ابناء حق و پیران ساختند و
 حلا و طین نمودند اما غبار و کلفت اصلاً بخاطر راه نیافت چه جائے آنکہ بد آنها
 بخاطر بگذرد و احوال بعض پیران طریقت و ذکر مقامات سیر و سلوک آنها و
 رسیدن آنها بحدارج عالیہ علی حسب جلالہم مفصلاً و مبیناً بخدمت پیر
 بزرگوار خود و بیان بعضی حالات خاصہ خود و حصول مقام فنا و حیرت و دیگر
 معلومات دقیقہ و غامضہ بخدمت پیر بزرگوار خود و

مکتوب ۱۲

نیز بخدمت پیر نہائے خود در بیان حصول مقام فنا و بقا و دیگر حالات خود
 علوم متعلقہ بمقام فنا فی اللہ و البقاء بہ بر حضرت ایشان منکشف شدند و
 همچنین معلوم کردند کہ وجہ خاص ہر شئے چیست و سیر فی اللہ بچہ معنی است
 و تجلی ذاتی برقی چہ مے باشد و محمدی المشرک کیست اشغال آن و
 در ہر مقام لازم و ضروریات آنرا مے نمایند و میگذرانند و کم چیز مے
 مانده باشد کہ اولیاء اللہ آنرا اشغال دادہ اند در راہ فر و گذارند و نہ نمایند و

مکتوب ۱۳

نیز بخدمت پیر مقتدائے خود در مطابقت علوم حقیقت با علوم شریعت
 و دیگر مکاشفات خود و

آہ ہزار آہ از بے نہایتی این آہ سیر باین سعادت و واردات و عنایات
 باین کثرت چہند روز است کہ شروع در کار مسترشدان کردہ است اما ہنوز
 خود را قابل آن مقام نمے یابد لیکن از ابرام مردم بواسطہ مرادت و حمیا
 چیز نمے نیگوید و

در سمر توحید که سابقاً متوقف بود چون حقیقت کار معلوم شد از توقف آمد
 پلہ ہمہ "از دست" را چرب یافت و کمال ادراک بیشتر دید از مقولہ "ہمہ از دست"
 تمام کشفیات مطابق ظاہر شریعت برآمدند و سرسوی مخالفت از ظاہر شریعت
 ندید۔ این محروم بجز راز از توجہ غریب پروری محرم ندارند و در راه نگذارند۔

سہم از دست
 مخالفت کشفیات
 بہ ظاہر شریعت

این سخن را چون تو مسبد ابودہ
 گرفت و دل گردد تو اشش افروودہ
 زیادہ گستاخی ننمود۔ ع بنده باید کہ حد خود داند

مکتوب ۱۲

نیز بخدمت پیر روشن ضمیر خودہ در بیان اوقات عجیبہ وار و اعیان
 کہ حضرت ایشان اورا اشارہ رود دادہ اند و احوال خود در عالم مثال بصورت
 مختلفہ دیدہ اند مع اظہار تعبیر و تاویل آنہا بخدمت پیر بزرگوار خودہ
 نوشتہ اند کہ در تعبیر بعضی وقائع در مے ماند و اگر چیزے در علم مے آید
 اعتماد بران مے کند باشد کہ باعلام حضرت ایشان یقین با مے پیدا
 شودہ

احوال بعضی یاران طریقت چون ملا قاسم علی و ملا مود و محمد و عبدالمؤمن
 و ملا عبد الرحمن و ملا عبد الهادی کہ از برکت توجہ حضرت ایشان بکدام منازل
 و مقامات رسیدہ اند بخدمت پیر بزرگوار خودہ عرض داشتہ و اظہار شکر و
 نیاز مندی خود کردہ نوشتہ اند کہ این ہمہ فیوض و برکات حضرت ایشان است۔
 کہ بطلایان و مستعدان فائض میشوند این کمینہ اورا فاضلہ آن ہیج نصیب نیست
 ع من ہماں احمد پارینہ کہ ہستم ہستم
 امیدوار می حضرت ایشان بہ بشارت پیر و سنگیہ در حق ایشان کہ اگر نہ معنائے

محبوبیت درومی بود تو قف بسیار در وصول بمقصود واقع می شد و محبوبیت
 اور نسبت بعینیت خود بیان فرموده بودند - باین سخن امیدواری تمام است و
 این جرأت گستاخی ازاں *

مکتوب ۱۵

نیز بخدمت حضرت ایشان در احوال خود که مناسب مقام مہبوط و نزول است
 با بعضی اسرار مکتوبه *

متصف ساختن خود بجاہ غائب و احد فاقد و مقبل و معرض در عین بقا
 فانی است و در عین فنا باقی و توجیه جمع درین احوال و بیان مقام مہبوط و نزول
 بعد از صعود و عروج - حضرت ایشان بواسطہ جامعیت و برزخیت بین اہمترین
 استفادہ از فوق و افادہ بہ تحت معانی کنند در عین استفادہ مفید است و
 در عین افادہ مستفید - دست چپ عبارت از مقام قلب است کہ قبل از
 عروج حاصل است و بعد مہبوط از فوق - آل مقام دیگر است کہ بر رخ چپ
 راست است - تحقیق علوم مقام قلب حقیقت جذبہ و سلوک و شت و بقا
 و امثال آن در رسالہ علیہ بہ تفصیل نوشته اند - احوال عزیز می در نزول
 و عروج و حصول مقام جذبہ - بعضی اقسام جذبہ بہ نسبت بمقام افادہ
 ندارند و بعضی منافی سلوک نیستند *

مکتوب ۱۶

نیز بخدمت پیر بزرگوار خود حضرت ایشان بالتماس بعضی یاران
 رسالہ مبارکہ نوشته اند متضمن نصائح کہ در طریقہ نافع باشند و بمقتضائے
 آن زندگانی کرده شود - و فرستادن آن بخدمت پیر بزرگوار خود *

حضرت ایشان در واقع معلوم شد که حضرت رسالت غایت علیہ الصلوٰۃ والسلام و امتہ لغتہ
 با جمیع کثیر از مشائخ امت حاضر اند و ہمین رسالہ در دست مبارک خود دارند و از
 کمال محبت آن ابوسہ میکنند و ہمیشہ شختمے نمایند کہ این نوع معتقدات مجے باید
 حاصل کرد۔ وہم در آن مجلس بر شاعت این افتہ حضرت ایشان امر فرمودند۔ چند
 گاہ است کہ بواسطہ میل نفوق ہمت آل بود کہ در گوشہ عزلت خزیدہ شود۔
 و مردم ہیچوں شیر و ببر در نظرے آمدند عزم عزلت مصمم شد اما استخارہ
 موافق نیامد۔

عروج در مدارج قرب بغایۃ الغایت ہر چند غایت ندارد میسر شد
 و میشود و دریں میان تو سطر و حانیت مثل شخرا اگر تعدا نماید بطول انجامد۔
 در شہر ذی الحجہ در مدارج نزول تا مقام قلب فرود آمد کہ آن مقام تکمیل
 و ارشاد است اما ہنوز چیز ہا بر اے تمام تکمیل در کار است و جبہ توقف
 در مراتب تکمیل و ارشاد ہمین است۔

مقام قلب
 مقام ارشاد
 سب

مردم در تخیلات خود نسبت حضرت ایشان چیز ہا می پزند و عقبانہ بناید کرد
 اندیشہ این قسم ظنیات احتمال ضرر غالب دارد آن جماعہ را بفرمایند کہ از احوال
 این خستہ بال نظر خیالی خود پوشند و از غیرت حق جل سطانہ بترسند۔
 امری را کہ حق سبحانہ و تعالیٰ کمال میخاہد در تنقیص او سخن گفتن فی حقیقت
 معارضہ است یا و تعالیٰ شانہ و نزول در مقام قلب حقیقت "مقام فرق است"
 کہ مقام ارشاد است بمعنای "مقام فرق" بہ صطلح صوفیہ کرام۔

مکتوب

در بیان احوال عزیزے کہ چند گاہ از ترقی متوقف بود و بیان عروج
 و نزول او بخدمت پر دستگیر خود۔

مکتوب ۱۸

نیز بخدمت پیر فیض بخش و ضیض بیان خود - در حصول مقام تمکین بعد
 تلویح حضرت ایشان او دیگر کیفیات حاصله در سلوک وجه توقفت در عرضند شما
 مشرف شدن حضرت ایشان بمرتبه "حق یقین" و بیان آنکه او سبحانه و تعالی
 بمحض عنایت بے غایت خویش در مدارج کمالات ترقیات از رانی داشته است
 فوق مقام ولایت مقام شهادت است و فوق مقام شهادت صیقلیت
 است و فوق آن مقام نیست الا النبوة علی اهلها الصلوٰة والسلام و
 محال است که در میان آن دو مقامی بوده باشد - توجیه قول بعضی اهل اندک
 در بیان این دو مقام واسطه ثابت کرده اند و آنرا بقربت نامیده اند
 علوم شرعیہ نظریہ استدلالیہ را ضروریہ کشفیہ ساخته اند - هر مومنی
 مخالفت یا حصول علمای شریعت نیست

شخصی از حضرت خواجه بزرگ قدس سره الله تعالی عنہ الا قدس پرسید که
 مقصود از سلوک چیست فرمودند تا معرفت اجمالی تفصیلی شود و استدلالی
 کشفی گردد - و نفرمودند که علوم دیگر سوائے آنها حاصل شود
 مسئله قضا و قدر را بر نهجی اعلام فرمودند که هیچ وجه با اصول ظاهر شریعت
 مخالفت لازم نیاید و از نقص سیادت شائبه خبر مستر باشد - عجب است
 که با وجود عدم مخالفت با اصول شریعت این مسئله اچرا پوشیده داشته اند
 احوال شیخ حسین و خواجه محمد صادق و ترقیات بسیار او در صحبت سفر و
 سیر این کوه همراه حضرت ایشان و احوال بعضی خویشان خود - بخدمت پیر و تکمیل
 معروض داشته اند

در سبب حق است
 در دست شهادت
 صریحت و
 نبوت

مقصود سلوک نزد
 حضرت ولی

مکتوب ۱۹

در سفارش بعضی مستحقان و فرستادن مبلغ و طیفه ایشان بدست حامل
عرض داشت که شخص معتمد است بخدمت پیر بزرگوار خود *

مکتوب ۲۰

ایشان در سفارش بعضی ارباب حوائج و فرستادن مخاطف مقرر شده ایشان
از دینی بسر برند شریف که ارباب آن بشهادت حضرت ایشان در سر برند
زنده و قائم اند - بخدمت پیر بزرگوار خود *

مکتوب ۲۱

بیشخ محمد کی - بعبارت عربی در بیان درجات ولایت و فضیلت طریقه
علیه نقشبندیه و در بیان آنکه موت قبل الموت که نزدیک اهل الله معبر
بمقام فنا است تا متحقق نشود و وصول بجناب قدس از محال است بلکه
حقیقت اسلام و کمال ایمان نیز حاصل نشود تا بدرجه اولیا و اولاد او چه رسد
ولایت را درجات است بعضیها فوق بعضی - زیرا آنکه بر قدم هر نبی
ولایتی است مخصوص بآن و انصافی درجات ولایت آن است که بر قدم نبی
ماست علیه الصلوة والسلام * تابعین آنسرور علیه الصلوة والسلام
نیز بر یکت متابعت آنحضرت این مقام حاصل می شود و فعلیکم با تبعه صلوات الله
تعلی علیه واله وسلم ان کنتم متوجهین الی التحصیل هذه الولاية القصوة
و تکمیل هذه الدرجة العلیا :

و در دست قصه

تجلی ذاتی

تجلی ذاتی نزد اکثر مشایخ برقی است و نزد اکابر نقشبندیه ای می فیکون

کمال هؤلاء الاکابر فوق جميع الکمالات و نسبتهم فوق جميع النسب
 در طریق این کابر نهایت در بدایت مندرج است و اقتداء ایشان در
 بصحابه رسول خداست علیه الصلوة و السلام که او شان بکبرت صحبت آنحضرت در
 اول مرتبه می یابند چیزی که دیگر اولیا ائمت را در نهایت کازمیت گیرد و فلذا
 ولایت این بزرگواران نقش بندیه فوق جمیع ولایات اولیا است بحسب حضرت
 صدیق اکبر رضی الله تعالی عنه به شیخ ابوسعید رسیده غرض از مخرج طریق نقشبندیه
 و اظهار کمالات آن ترغیب طالبان است

مکتوب ۲۲

به شیخ عبدالمجید بن شیخ محمد مفتی لاهوری در بیان و چه تعلق روح
 بانفس در بیان عروج و نزول آنها و بیان فنا جسمی و فنا روحی و بقا
 آنها در میان مقام دعوت و فرقی در میان اولیا استقامتین در مشاهده انوار اولیا
 راجعین بمقام دعوت

روح را که نورانی است بانفس که ظلمانی است از برای آن تعلق و عشق
 پیدا شده که بجا و رتبه خلقت و کدورت صفا و جلالتی او زیاد گردد چنانکه
 آئینه را صفا و وسعت از مالیدن تراب پیدا می شود پس اگر آن تعلق و عشق
 بمشوق ظلمانی باقی ماند جوهر استعداد ذاتی خود را ضایع نمود فالویل له کل
 الویل اگر رجوع بجوهر اصلی خود نمود فطوبی له و حسن صاب و بعد از
 رجوع بجوهر اصلی و رفع این تعلق ظلمانی اگر در مشاهده انوار مدام استقامت
 مستغرق ماند بقنا جسمی و روحی مشرف گردید و اگر رجوع بدعوت خلق بظرف
 حق کرد ظاهرش بخلق و باطنش با خدا تعالی بود از اصحاب امین و اولیا
 راجعین گردید

اگر کوئی که ادب و استتکین مهم شعور بعالم و توجه و اختلاط با بنی آدم باشد پس معنای استتکائی نمی چسبید و فرق در استتکین در همین بمقام دعوت کلامی است گوئیم استتک استتغراق ایشان عبارت است از توجیر روح و نفس هر دو در مشاهده انوار قدس اگر چه سجاس ظاهری و قوی و جوارح که تفصیل نفس اند شعور بعالم باقی است بخلاف "راجعین بدعوت" که نفس ایشان بعد از مطمئن شدن از انوار بیرون می آید برائے دعوت خلق - باید دانست که طائفه اولی یعنی استتکین از ارباب مسکرات و طائفه ثانیه یعنی راجعین از اصحاب صحیح مقام اول مناسب ولایت است و مقام ثانی مناسب نبوت - او سبحانه و تعالی ما را بکرامات و اولیاء مشرف گرداناد و بر کمال متابعت انبیا ثابت قدم دارد

مکتوب ۲۳

بطرف خان خانان در منع اخذ طریقہ از شیخ ناقص و ترغیب بصحبت شیخ کامل و کمال اگر چه وجود آن مثل کبریت اجز نادار است و دنیا مزرعه آخرت است و بے بر حال کسی که در آن چیز نکاشت و زمین استعداد خود را معطل و بے کار گذاشت - باید دانست که بے کار کردن کشت دو گونه است یکے آنکه مطلقاً در آن چیز نکارد و معطل گذارد - دوم آنکه در آن تخم خراب و ضعیف بکار دوز زمین خود را خراب کند و فساد و مضرت این نوع ثانی که باخذ طریقہ از پیر ناقص مشابہت دارد بشد واقف است - مع بیان دلائل و وجوه آن

مکتوب ۲۴

بمحمد سلج خان صدر یافته در بیان آنکه صوفی کائن است بائن و آنکه

ناقص شیخ
در مکتوب

تعلق بزباده از یکے نمیشود و آنکه در مرتبه صحبت ذاتی ایلام و انعام محبوب
 برابر می نماید و بیان فرق در عبادت ابرار و عبادت مقربین *الْمَرْءُ مَعَ مَنْ
 أَحَبَّ فَطُوبَىٰ لِمَنْ لَمْ يَبْتَغِ لِقَائِهِ حُبًّا إِلَّا مَعَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ فَيَكُونُ هُوَ
 مَعَ اللَّهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ* در صوفی کائن است با حق سبحانه و بائن است از خلق
 یا آنکه بصوت کائن است با خلق و بحقیقت بائن است از ایشان *
 محبت نفس اصل اغراض فاسده است و محبت دیگر شیای چون مال و
 ولد و ریاست و مدح و نفعت و غیر ذلک تبع آل فلهمذا قبیل الحجاب
 الا کبر بین العبد و الوبت هو نفس العبد لا العالیه

حسب نفس
عالم

هرگاه محبت ذاتیه حاصل شود و انعام و ایلام محبوب نظر او برابر باشد
 عبادت ابرار از محبت خوف از عذاب طمع و در ثواب که راجع بحفظ نفس است
 میباشد و عبادت مقربین جهت محبت ذاتیه لاغیره او نشان طلب جنت
 می کنند برآی آنکه محل رضائے او سبحانه و تعالی است و از دوزخ نجات
 میخواهند برآی آنکه محل سخط او سبحانه و تعالی است لا لحفظ و انفسهم
 ولا لدفع الا لامر عن انفسهم *

مکتوب ۲۶

بشیر حاجی محمد لاهوری صدر یافته در بیان آنکه حالت شوق و تعطش
 ابرار را می باشد نه مقربین چرا که شوق بیشه بسبب فقدان آن شئی
 عارض می شود و مقربین فقدان مطلوب نیست پس شوق برآی چه باشد
 چنانچه انسان با وجود کمال محبت مر نفس خود را مشتاق نفس خود نمی باشد
 لعدم تحقق الفقد فی حقه و برآی زوال شوق و تعطش مقامی دیگر نیز
 هست اکمل و ارفع از آنکه مذکور شد و آن مقام بایس و عجز است از ادراک

مطلوب چیرا که شوق در امری پیدا شود که متوقع باشد فحیث لا توقع لا شوق

و میان آن مقام مع سوال و جواب :

اگر گفته شود که معنائی شوق او سبحانه و تعالی برائے لقاء بندہ چہ ہا
چنانچہ در حدیث قدسی ارد شدہ با آنکہ از و سبحانہ و تعالی چیز مفقود نیست
گوئیم لفظ شوق در اینجا بر سبیل "صنعت مشاکلہ" گفته شدہ است۔ این
جواب بر طبق علمائے ظاہر است اما بنا بر مشرب صوفیہ کہ ام جو بہائے آن
مقتضی نوعی از سکر است و بدون آن مزہ نماند و بلکہ جائز نمیشود
(ان السکری معذور من و امر باب الصحو مستولون و حالی الان
الصحو الصورت فلا یلیق بحالی ذکرها :

مکتوب ۲

بخواہد حکم صدر یافته در مداحی طریقیہ علیہ نقشبندیہ۔ مراد از
قول اکابر (کہ نسبت مافوق ہمہ نسبتہا است) نسبت حضور و اگا ہی است
و حضوری کہ نزد این اکابر معتبر است حضور بے غیبت است کہ تعبیر از آن
بیاد و پشت نموده اند :

(معنای یاد و پشت بہ تفصیل مرقوم فرمودہ اند) معنای تجلی ذاتی و
آنکہ تجلی دو نوع است۔ یکی آنکہ حضور دوام پذیر و مہلاً است تا قبول
نہ کند و حضور بے غیبت دست برد۔ دوم آنکہ تجلی ذاتی برقی باشد کہ
لمحہ یسیرہ حضور است و اکثر اوقات غیبت۔ و معتبر نزد این اکابر قسم اول
و علو در جہ آن بر هیچ احدی مخفی نیست اگر خطائے هست در حصول دست
و بس عاصدے اگر از حسد خود انکار نماید و ناقصے محمود نماید معذور است :

تجلی ذات

مکتوب ۲۸

بخواه عمک - در اظهار تشکر و امتنان از وصول خط و یاد فرمایند و ستایش
شعر بر حال قرب بعد و ازادی و گرفتاری و اتصال و انفصال خود - بعبارة
لطیفه و اشارات شریفه - الی الخیر

در مکتوب ۳۰

که به شیخ نظام تھانی سری صد در یافته - نوشته اند که مقصود از خلقت
انسانی ادای وظایف بندگی است و اگر در ابتدا و وسط عشق و محبت داده اند
مقصود از آن قطع تعلق اوست از مادیات و جناب تقدس جل سلطانة عشق و محبت
از مقاصد نیستند بر حصول مقام عبودیت اند بنده حق جل شانہ وقتی شود که
از گرفتاری غیر بنیام خلاص شود و عشق و محبت وسیله آن خلاصی است

مکتوب ۳۱

به شیخ صوفی صد در یافته - در بیان مسئله توحید و وجودی و توحید شهودی
و قرب و معیت ذاتی به تفصیل و توضیح تمام و ابتداء حال حضرت ایشان درین
مقام و گذشته از آن بتوفیق الملک العزیز العالم در رسیدن بحقیقت امر
و تحقیق مرام

مگر ما معتقد فقیر از خوردی بار شرب اهل توحید بود - و الله فقیر قدس سره
بطاهر بر همین مشرب بودند و حکیم ابن الفقیه نصف الفقیه نقیب الزین
مشرب خط و اقر و لذت عظیم بود تا آنکه او سبحانه و تعالی بحضرت خود
بخدمت ارشاد دینا ہی حقائق و معارف آگاه شیخنا و قبلتنا محمد بن الباقر

بنده حق

قد سنا الله تعالى بسره الاقداس رسائید و ایشان بفقیر طریقه علیہ نقشبندیہ تعلیم فرموده توجیه بلوغ بحال این مسکین مرعی داشتند بعد از ممارست این طریقه علیہ نقشبندیہ در اندک مدت توحید وجودی منکشف شد و کم و کیفه از دقائق این مرتبه مانده باشد که آن منکشف نگردانیده باشند و دقائق و معارف شیخ محی الدین ابن العربی تفصیل معلوم شدند و آن چسی باین مشرب و غلبه حال در توحید وجودی بجده رسید که سکر وقت و غلوی درین سئله پیدا تا آنکه عنایت خداوندی جل سلطانہ از در سچہ غیب بظهور آمد علوم و ادواق سابقه که نبی از اتحاد و وحدت وجود بودند و بزوال آوردند و یقین یقین معلوم گشت که موانع را جل سلطانہ با عالم ازین نسبت کئے مذکورہ هیچ ثابت نیست احاطه و قرب او تعالیٰ علمی است چنانچه مقرر اہل سنت جماعت است و او سجانہ و تعالیٰ با هیچ چیز مختص نیست او سجانہ و تعالیٰ بیچون و چگون است و عالم سراسر پدایخ چونی و چونی منقسم است

توجیه وجودی

و در زمانہ حصول این علوم و معارف که سنائی مشرب توحید وجودی است فقیر اضطراب تمام بود که در این توحید امری دیگر عالی تر نمی دانست و تضرع و زاری دعائے کرد که این معرفت زائل نہ گردد تا آنکه حجب تمام از روی کار زائل گشتند و حقیقت کما ینبغی منکشف شد که عالم هر چند مرایئے کمالات صفاتی است و جمالی ظہور است اسما - اما مظهر عین ہریت و ظل عین اصل نہ است توضیح این مدعی بشالے واضح - (و جہ اشتباہ این سئله میل بوحث وجود را سہ سبب بیان فرمودہ اند) :

عالم

اگر گویند کہ در عبارات اکثر مشائخ چہ نقشبندیہ چہ غیر ایشان واقع شدہ کہ صریح است در وحدت وجود و احاطه و قرب معیت ذاتیہ - گوئیم کہ این احوال و شہود در توسط احوال ایشان ارضی اوہ باشد و بعد از ان ازین مقام

گذرانیده باشند یا آنکه در باطن نگران احدیت اند و در ظاهر مشاہد مطلوب اند
در کثرت

سوال جوابی بگر نیز درین مسئلہ تحریر فرموده اند - مقصود از اظهار احوال
که لائق استتار اند آنست تا دانسته شود که اگر فقیر و صحت وجود قبول کرده بود از
کشف بوده است نه از روی تقلید و اگر انکار است ہم از اہام است گنجائش
انکار ندارد ہر چند بر غیر حجت نیست

مکتوب ۳۲

بہر مزاح امام الدین ص د ر یافته در بیان آنکہ ہر مقامی علوم و معارف
دیگر است و احوال و مواجید دیگر در مقام مناسب ذکر و توجہ است در مقام
دیگر تلاوت و نماز - مقام مخصوص بجز یہ است مقام سلوک در مقام باین ہر
دولت متمیز و مقامی است کہ از ہر دو بہتہ جذبہ و سلوک جداست نہ جذبہ را
باوے مساسے نہ سلوک را با آن تعلق - و این مقام بس شگرت است اصفا
آن سر علیہ علیہ من الصلوٰۃ افضل ما و من التسلیمات اکملها باین مقام
ممتاز اند و باین دولت عظمی مشرف و او شان را این نعمت عظمی نسبت
عزیز الوجود در اول قدم نظہور می آید و بہر و کمال می رسد و بعد از ایشان در
حضرت امام ہمدی علیہ السلام بر وجہ اتم ظہور خواهد یافت شرح مثال این
سخنان بطریق تحریر بلکہ تقریر ہم مناسب نمی آید بعد از ملاقات اگر از جناب
مستمعان مظنہ حسن استماع یافت شہما از ان در معرض ظہور خواهد آورد - در
باب بعضی از یاران قلبی فرمودہ بودند - فقیر از زلات ایشان در گذر نمود حتی سبحان
تعالی رحم الراحمین است عفو فرماید اما یاران انصیحت فرمایند کہ در حضور و
غیبت در مقام آزار نباشند چہ عفو بر تقدیرے است کہ آن جماعاں اوضاع

بہر غیر حجت نیست

را بدیدانند و در مقام ندامت آیند و الا عفو گنجایش ندارد و
 احوال شیخ میاں الهداد - نوشته بودید که نسبت پیر ستیگر بر حال خود
 باقی ماند یعنی زیادتی و نقصان نپذیرد - مخدوم و تکمیل صناعت بتلاحق افکار
 است - نحوی که سبب وی وضع کرده بود افکار متاخران آزاده چند پایه ساخته اند
 بهمان صرافت ماندن خود عین نقص است نسبتی که حضرت خواجہ نقشبند داشتند
 در زمانه حضرت خواجہ عبدالخالق نبود قدس الله تعالی سرهما اگر حیات خواجہ با وفا
 می کرد (خدای تعالی داند) که بارادۀ حق سبحانه این نسبت آتابکجا میرسانیدند

مکتوب ۳

بملا حاجی محمد لاهیجی سرریافته - در مذمت فلاسفه و ترید آنها و
 بیان خواهر خمسه عالم امر - جواهر خمس که فلاسفه اثبات نموده اند همه در عالم
 خلق اند و کذا لک نفس عقل را که از مجربات شمرده اند از نادانی آنهاست
 با عالم امر آنها را چه نسبت از کوه نظری خدوت ریزه چند فرامهم آورده خوا
 انگاشتند - و حال آنکه دراک جواهر خمسه عالم امر و اطلاع بر حقائق اینها
 نصیب کتب تابعان محمد رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم است
 ابتداء عالم امر از مرتبه قلب است و فوق قلب روح است و فوق روح
 بر است و فوق سر حقی است و فوق حقی خفی است
 انسان که عالم صغیر است نمونه ایست از عالم کبیر و عرش مجید که مبدأ
 جواهر عالم کبیر است و در رنگ قلب انسان است و باین مناسبت قلب را نیز
 عرش الله گویند

بیان شمه از جواهر مقدره علیا تجلیات این مراتب سگانه یعنی سر و حقی
 و حقی را "تجلیات ذاتیه" گویند

Handwritten notes in Persian script:
 عالم حقیق و
 عالم غیبی
 مکتوب در روح
 و سر و سر حقی
 و در حقی
 تجلیات در حقی

مکتوب ۳۵

نیز بمیان حاجی محمد لاہوری صدور یافته - در بیان آنکہ مقصود از سیر سلوک تزکیہ نفس اتارہ است و تطہیر آن تا از عبادت اللہ باطلہ نجاتی میسر شود - و بحقیقت جز یک معبود بر حق تقالی و تقدس قبلہ توجہ دیگر نماند و هیچ مقصدی بر مے نگزیند چہ از مقاصد دینی و چہ از مطالبہ نیوی - مقاصد دینی ہر چند از حسنات است اما کار برابر راست مقربین آن از سیئات مے دانند و مقصود جزیکے استے شمارند

چوں محبت ذاتی محقق شد انعام و اہلام محبوب متساوی گردد بلکہ از تعذیب آلام آسپنناں التذایب یاد کہ از تنجیم و اکرام چہ ہر چہ از محبوب است نزد این بزرگواران مرغوب است و عین مطلوب **كُلُّ مَا يَفْعَلُهُ الْحَبِيبُ مَحْبُوبٌ**

مکتوب ۳۶

نیز ملاما حاجی محمد لاہوری صدور یافته - در بیان آنکہ شریعت متکفل جمیع سعادات دنیویہ و اخرویہ است و طلبی نیست کہ باورے شریعت باں مطلب احتیاج افتد

شریعت را سہ جزو است - علم و عمل و اخلاص تا این سہ ہر جزو متحقق نشوند شریعت متحقق نشود بطریقیت و حقیقت کہ صوفیہ باں ممتاز گشتہ اند ہر دو خادم شریعت اند در تکمیل جزو ثالث کہ حاصل است

اتوال و مواجید و علوم و معارف کہ صوفیہ ادراستند راہ دست مہند نہ از مقاصد اند بل اوہام و خیالات ترویژی بها اطفال الطریقہ

چہ از محبوب است
مغوسہ است
عین ملاحظہ

کوتہ اندیشان احوال و مواجید را از مقاصد شمرند و مشاہدات و تجلیات
 را از مطالب انگارند لاجرم گرفتار وہم و خیال می مانند و از کمالات شریعت
 محروم می گردند۔ از جمیع این اوہام و خیالات گذشتہ بمقام ضایع پیدا
 کہ نہایت مقامات سلوک جذبات و تحصیل اخلاص مستلزم مقام ضایع است
 و محصل آن *

مکتوب ۳۳

شیخ محمد چترپی صدر یافته۔ در تخریض بر اتباع سنت سفیہ علی
 صاحبہ الصلوٰۃ والسلام و التختیہ *

این فقیر از نقد وقت خود می نویسد کہ مذہب از علوم و معارف و از
 احوال و مقامات در رنگ بر نیسان ریختند و کاریکہ باید کرد و بنیابت شد
 سبحانہ کردند آحال آرزوئے نمازہ است الا آنکہ احیائے سنتی از سنن
 مصطفویہ علی صاحبہ الصلوٰۃ و التسلیمات نموده آید احوال و مواجید را
 ارباب ذوق را مسلم باشد۔ می باید کہ باطن ایہ نسبت خواجہ ہاتد س اللہ تعالیٰ
 سر ہم معبود است ظاہر را بہتمام بمتابعیت سنن ظاہرہ متحلی و متزین ازند
 ع کار این است غیر این ہر ہیچ

ایہا سنت

مکتوب ۳۴

نیز شیخ محمد چترپی صدر یافته بہ ہمت بلند پایہ و طہنت ساریہ
 نے گذارد کہ بیاتہاے دنیہ و سرمایہ کے سفلیہ فرو آید بلکہ التفات نماید
 اگرے گوید ازوے گوید اگر چه ہیچ نے گوید و اگرے جوید اوراے جوید
 اگر چه ہیچ نے یاید اگر حاصلہ دارد اورا دارد اگر چه ہیچ ندارد و اگر وصل است

اورا وصل است اگر چه بے حاصل است

در نیاید حال ناخته بیچ خام پس سخن کوتاہ باید و سلام
 فنا مویبت محض است اما مقدمات و مبادی آن بکسب تعلق دارند لاجرم
 تحصیل مقدمات فنا که مقامات عشره است (یعنی توبه و توکل و صبر و
 شکر و خوف و رجا و زهد و فقر و تناسخت و رضا) مے باید کرد اگر چه
 بعضی باشند که بے آنکه بر ریاضات و مجاہدات حقیقت خود را مصفا سازند
 اورا بقام فنا و محبت ذاتیہ مشرف سازند

گفته نشود کہ چون اخلاص از جملہ ماموات واجبہ الامل است و حقیقت
 آن بے فنا متحقق نمے شود پس علماء بے ارادہ صلحائے اخیار کہ بحقیقت فنا
 مشرف نشده اند یہ سبب ترک اخلاص خاصہ باشند زیرا کہ نفس اخلاص
 ایشان را حاصل است ولو بوجہ من الوجوه و بعد از فنا کمال اخلاص
 متحقق مے شود لہذا گفته شده است کہ حقیقت اخلاص بے فنا صورت
 نمی بندد و نہ گفته کہ نفس اخلاص بے فنا متحقق نمے شود

تذکرہ در بقائے صفات نفس با وجود مطہنتہ شدن آن این است کہ اگر
 نفس بالکل از ظہور صفات خود متمویع باشد راہ ترقی مسدود گردد و روح را حکم
 ملک پیدا شود و مجبوس در مقام خود مے گردد و ترقی او بواسطہ مخالفت
 با نفس است اگر در نفس مخالفت نماید ترقی از کجا شود

مکتوب ۲۳

در بیان سئلہ توحید وجودی و توحیدی شہودی تفصیل تمام نوشتہ اند
 و توضیح سئلہ باشد واضح فرمودہ اند و تطابق اقوال مشائخ وجودیہ و شہودیہ
 باہم نمودہ در محمل نیک فرود آورده اند چونکہ سلسلہ بیان باہم متصل و مربوط

بود. قطع آن مناسب نبود و حواله باطل نموده شد. و بعد درین مکتوب معنائی
قول صلح ابن منصور "انا الحق" و قول بایزید بسطامی "سبحانی" و امثال آن را
بر شرب ارباب شهوات و اویل فرموده اند *

مکتوب ۵۸

بیاد آبی سید محمود یاد ریافته و مخدوما این آیه مادر صدر قطع آیم
همگی هفت گام است بعد هفت لطیفه انسانی دو قدم در عالم خلق اند که تعالی
و نفس تعلق دارند و پنج قدم در عالم امر اند که بقدرت روح و سر و خفی و خفی
مربوط اند و در هر قدمی ازین اقدام سبعة ده هزار حجب خرق می نماید *

مشایخ طریقه عالی نقشبندیه قدس الله تعالی اسرارهم ابتداء این سیر
عالم امر اختیار کرده اند. لهذا طریق نقشبندیه اقرب طرق آمد و نهایت
دیگران در بدایت ایشان مندرج گشت. طریق این بزرگواران بعینه طریق
اصحاب کرام است رضوان الله تعالی علیهم اجمعین چه این بزرگواران را
در اول صحبت خیر البشر علیه و علی آله الصلوٰة و التسلیمات در بدایت سیر
میشود آنچه کمال اولیاء است در نهایت کم است که میسر گردد و لهذا وحشی قائل
حضرت حمزه رضی الله تعالی عنه که یکبار در صحبت خیر البشر رسیده بود از
او پس قرنی که خیر التابعین است افضل آمد. پس باید اندیشید که وسیله که
در بدایت ایشان نهایت دیگران مندرج گردد و نهایت ایشان چه خواهد بود.

قیاس کن زنگستان من بهار مرا

مکتوب ۶۰

نیز بیاد پناهی سید محمود. در بیان نفی خوف و دفع وساوس بالکلیه

منع خاطر و دفع وساوس در طریقت خواجگان بر وجه اتم حاصل
است حتی که بعضی از مشایخ این خانواده بزرگ چله خاطر کشیده اند و در تمام
آنربعین باطن خود را از ورود خاطر باز داشته اند.

حضرت خواجہ احرار قدس سره درین مقام فرموده اند که مراد از دفع خاطر
خواطری است که مانع دوام توجه مطلوب اند و دفع خاطر مطلقاً در ویشی از
مخلصان این سلسله علیکم دَامَ اَبْنَعْمَ رَبِّكَ فَحَدَّثَ اَرْحَالَ خُودِ چینی
میدهد (مراد از درویش خود بنفس نفیس اند) که خاطر از قلب بحدی منتفی میگردد
که اگر فرضاً عمر حضرت نوح عَلَیْهِ السَّلَامُ عَلَی الصَّلَوةِ وَالسَّلَامِ بصاحب آل
قلب بدهند هرگز خاطری بر قلب او عبور نکند آنکه او درین دفعه تکلف باشد
چه هر چه تکلف است موقت است دوام نمی پذیرد و این در مرتبه طریقت
است و چون بمرتبه حقیقت رسید تکلف بر طرف شود و دوام پذیرد.

مکتوب ۶۱

ایضاً شاه صاحب کوریه التفات نامه گرامی مشرف ساخت چون شعر از
طلب شوق و نبی از درد و تعطش بود در نظر بسیار زیبا آمد چه طلب مبشر
حصول مطلوب است و در مقدمه وصول مقصود احتیاط باید نمود تا فتیله
در آن واقع نشود و برودت در آن حرارت تاثیر نماید - اگر حقیقت التجا
و تضرع میسر نشود صوت تضرع و نیاز مندی از دست نباید داد آن لعل تبکوا
فتبا کوا شاهد این معنی است.

محافظة برین طلب تا زمان وصول شیخ کامل و مکمل است بعد از آن
تفویض مرادات بآل بزرگ باید کرد و در رنگ میمنت باین یدای الغسال
باید بود.

فنا
کما

فنا شد اول فنا فی شیخ است و آن فنا ثانیاً و سید فنا فی الله می گردد
 زیرا که طریق افاده و استفاده یعنی برسانست طرفین است و ابتداء طالب را
 بواسطه کمال و نوات و حساست مناسبتی بجناب قدس عز سلطانہ نیست *
 برزخ ذوجبتین در کار است و آن شیخ کامل و کمال است اما شیخ ناقص که
 بسلوک جذبہ کار را تمام ناکرده برسد شیخی خود را کشیده باشد طالب را
 صحبت او سم قاتل است استعداد بلند طالب اینچنین صحبت به پستی می آرد
 و از ذرہ بہ حنیض می اندازد مثلاً مریضی که از طبیب ناقص دارو بخورد در
 از یاد مرض خود می کوشد و قابلیت ازالہ مرض خود ضائع می سازد هر چند
 در ابتدا آن دارو خوبی از تخفیف بخشد اما فی الحقیقت نفس مضرت است
 پس این مریض اگر فرضاً بطیبی حاجت ذوق رسد آن طبیب اولاً فکر ازالہ تاثیر آن
 دارو می نماید و بعد از زوال آن تاثیر فکر ازالہ مرض می کند *
 مدار طریق این بزرگواران بر صحبت است بگفت و شنود کار نمی کشاید
 بلکه مستی در طلب آرد باید که جریدہ خود را برسانند و مشافہتہ چیزے
 اخذ نمایند *

مکتوب ۶۲

بمیراحسام الدین صمد ریافته۔ در بیان آنکہ طریق وصول ادو جزو است
 جذبہ سلوک۔ و عبارت دیگر تصفیہ و تزکیہ۔ جذبہ بر سلوک مقدم است و
 تصفیہ تزکیہ۔ اما هر دو از مقاصد نیستند بلکه وسیلہ اند برائے قطع منازل سلوک
 اما جذبہ کہ بعد تمامی سلوک است و تصفیہ کہ بعد از تزکیہ است از مقاصد مطلوبہ است
 مراد از اندراج نہایت در بدایت کہ در عبارت مشائخ این سلسلہ علیہ
 واقع است اندراج صلوٰت نہایت است در بدایت الاحقیقت نہایت در

بدایت نمے گنجد و نہایت با بدایت نسبت ندارد *

مکتوب ۶۶

بخان عظمیٰ عدم و ریافتہ - در مداحی طریقہ علیہ شبنمہ قدس اللہ تعالیٰ اسماء
و مناسبست این طریقہ بطریقہ اصحاب کرام رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین
و مزینہ این طریقہ عالی بر سایر طرق کہ بدایت ایشان در نہایت دیگران مندرج
است و نہایت ایشان فوق نہایت دیگران و مایناسبت لک مضامین این
مکتوب شریف در مکاتیب سابقہ گذشتہ است فلانعیذہا و مالاختصار *

مکتوب ۶۷

بخان خاندان عدم ریافتہ - مبنی بر دو امر اہم - یکے اظهار رفیع ملال خاطر
ببارک خود و حصول موذت و خلاص سابق - دوم اشارہ بہ بر آوردن محتاج
محتاجی کہ فضیلت و صلاح منجلی است از روئے نسب کہ ہم است و از روئے
حش شریف - بعد از ان میفرماید - مخدوما - در اظهار حق نوئے از قرارت است
اگر چه بحسب شدت و ضعف متفاوت باشد - سعادت مند کسی است کہ مرارت
را در رنگ غسل بیاشاند و هل من مزید گوید *

تلوئیات احوال از صفت امکان است جماعہ کہ یہ تکین سیدہ اند
نیز از تلویں سرشتہ اند بیچارہ ممکن گاہے مغلوب صفات جلالیہ است و گاہے
محکوم صفات جمالیہ و قتی محل قبض است و قتی موطن بسط و ہر موسم
احکام جدا است - ویروز آن بود امر و زاین رحمت قلب المؤمنین بین
اصبعین من اصابع الرحمن یقلیہا کیف یشاء - والسلام *

.....

در ارت حق

در ارت حق

مکتوبات

نیز بخان خاناں - در بیان آنکہ آدمی اجماعیت او سبب بعد اوست
ہیچنانکہ ہمیں جامعیت او سبب قرب اوست کما صریحاً المکتوبات
الخامسین الاربعمین

مکتوبات

بجاری خان صمد یافتہ عبادت اللہ بیچون بیچون جل سلتا
وقتے میسر شود کہ از برقیست ماسومی بہ تمام آزاد شد قبلہ توجہ جز ذات حق ہیچ
نماند عبادتے کہ بر غبت در ہمت تعلق دارد فی حقیقت آن عبادت عبادت
خود است و مقصود از ان نجات و سرور خویش
تا تو در بند خویش تن باشی عشق گوئی دروغ زن باشی

و حصول این دولت وابستہ بقضاء مطلق است و نتیجہ محبت ذاتیہ است و
مقدمہ ظهور ولایت خاصہ محمدیہ علی صاحبہا الصلوٰۃ والسلام و التختیہ
و حصول این نعمت موقوف است بر کمال اتباع شریعت او علیہ الصلوٰۃ
افضلہا و من التسلیمات اکملہا زیرا کہ شریعت ہر پیغمبر مناسبت لایت او باشد
و اتباع آن شریعت مستلزم حصول است بآن لایت - اگر سوال کنند کہ بعضی
متابعان شریعت آن سرور را علیہ الصلوٰۃ والسلام از ولایت آن سرور نصیب
نیست بلکہ بر قدم انبیاء دیگر اند و از ولایت ایشان نصیبی برند - در جواب
گوئیم کہ شریعت پیغمبر ما علیہ الصلوٰۃ والسلام جامع جمیع شرائع است پس اتباع
این شریعت گویا اتباع جمیع شرائع است پس ہر کہ باندازد استعداد خود
مناسبتی بینی از انبیاء و از ولایت از او اخذ مکند و لا محذور فیہ

ولایت لفظ

بلکہ گوئیم ولایت او علیہ الصلوٰۃ والسلام نیز حاوی ولایت مائے جمیع انبیاء است
 علیہم الصلوٰۃ والتسلیمات پس وصول بآن ولایت با وصول بحجر ولایت از
 اجزاء این ولایت خاصہ و عدم الوصول الی تلك الولاية الخاصہ
 للقصور فی کمال المتابعة وللقصور درجات ۛ

مکتوب ۷۸

نیز بخان مذکورہ دریافتہ۔ در بیان آنکہ "سفر در وطن" از حصول مقررہ
 اکابر نقش بندید است قدس اللہ تعالیٰ اسرارہم و آنکہ بعد از سیر بیرونی یعنی
 "سیر اتافی" در "سیر نفسی" کہ سفر در وطن عبارت از ان است آرا می یابند ۛ
 و وصول باین نعمت عظمیٰ وابستہ بتبایع سیدالاولین و الآخرین است
 علیہ و علیٰ آلہ من الصلوٰۃ افضلہا من التحیات اکلہا تا تمام خوردا در شریعت
 گم نسا زد بوبے ازین دولت بشام جاں او نرسد و با وجود مخالفت شریعت
 اگر چه برابر سر نمائے باشد اگر بالفرض احوال و مواجیدست ہدوخل استدراج
 است آخر او را رسوا خواهند ساخت ۛ

استدراج

و ہمدریں مکتوب ترغیب بتوسل و استمداد از درویشان کامل صاحبان شریعت
 و طریقت فرمودہ تحریر نمائند کہ اعتراض بر اہل تشخصاً کہ اسم پیرے
 مرشدے در میان باشد و راہ افادہ کشادہ باشد نباید کرد و آل را اسم قاتل
 باید انگاشت ۛ

مکتوب ۷۹

نیز بجاری خان صاحب دریافتہ۔ در بیان آنکہ شریعتی کہ آن مقرر علیہ الصلوٰۃ
 و السلام عظام فرمودہ اند زبده جمیع شرائع متقدمہ است و عمالیکہ بقضائے این

شریعت خداست منتخب از اعمال شرائع سابقه است بلکه از اعمال الملائکه نیز صلوات الله
 تعالی و سلامه علی انبیتنا و علی صرحه بعضی از الملائکه مأمور بر کون اند و بعضی بسجود
 و بعضی بقیام و همچنین از امم سابقه بعضی بنماز ایستاد و مأمور بودند و بعضی
 دیگر بنماز نماند و دیگر درین شریعت از اعمال امم سابقه و ملائکه متفرجه حلاصه
 زبده آن انتخاب کرده مأمور ساخته اند پس تصدیق باین شریعت ایتان
 اعمال مقتضای آن فی الحقیقت تصدیق است بجمیع شرائع و ایتان است
 باعمال مقتضیات آن شرائع پس لاجرم مصدقان این شریعت خیر الامم باشند
 و همچنین کذبان آن مکذبان جمیع شرائع مانتقدم نعوذ بالله تعالی عنده
 ثانیاً آنکه شیخ مصطفی از نسل قاضی شریح درین دیار بزرگان ایشان
 بزرگ شده آمده اند مشارالیه از بے معاشی متوجه شکر شده است امیدوار است
 که بتوجه ایشان جمعیت پیدا کند

مکتوب ۸۲

بسکندر خاں لودی صدر یافته - آنچه بر ما دشوار است سلامت قلب
 است از یاد و دل حتی سبحانه و تعالی و این سلامتی وقتی میسر گردد که غیر حق را
 سبحانه و تعالی بر دل عبوی نماند و عدم عبور غیر وابسته بنسیان ماسوی است
 که معبر بقینا است نزد این طائفه علیه چنانچه بالفرض اگر چه غیر را بتکلف در
 دل گزرا نند هرگز نگذرد و تا کار باین مرتبه نرسد سلامتی محال است امروز
 این نسبت عنقا است بلکه اگر گفته شود باور نکنند

مکتوب ۸۳

پسید احمد قادری صدر یافته در بیان آنکه شریعت و حقیقت عین یکدیگرند

شریعت و حقیقت

و در حقیقت از اینست که جدا نیستند فرق اجمال و تفصیل است - استدلال و کشف است
 غایت و شهادت است تعقل و عدم تعقل است - و آنچه در عبارات بعضی مشایخ
 واقع است که شریعت پوست حقیقت است و حقیقت مغز شریعت این عبارت
 هر چند از بی استقامتی متکلم خبری در حد لیکن تواند بود که مرادش آن باشد که تحمل
 نسبت بمفصل حکم پوست دارد نسبت بمغز و استدلال در جنب کشف در رنگ
 قشر است نسبت به لب اما اگر بتفصیل الاحوال ایتان امثال این عبارات
 مؤمنانه را بخواهیم نمایانند و فرق جز به اجمال و تفصیل و استدلال و کشف مذکور
 نمی سازند

مکتوب ۹

بسیار احمد بخواند عهد ریافته در بیان آنکه آدمی نسخه ایست جامع هر چه
 در جمیع موجودات است در انسان تنها ثابت است لیکن از عالم امکان بطریق
 حقیقت و از مرتبه و وجوب بطریق صوت و بهین جامعیت است قلب انسان
 چنانچه بعضی مشایخ گفته اند که اگر عرش و مافیة در زاویه قلب عارف اندازند
 هیچ نخسوس نشود اما آری بای صحو میدانند که این حکم مبنی بر سکر است و محمول
 بر عدم نمایان حقیقت شئی و نمودن او چه عرش مجید که محل ظهور است
 ازل و منبع تراست که در قلب تنگ او را گنجایش باشد آنچه در قلب بزرگ
 نمی آید آن نمودن عرش است نه حقیقت عرش آینه که در می آسمان
 باین بزرگی پایشی دیگر نمی نماید توان گفت که آینه از آسمان وسیع
 تراست

قلب عارف

قلب عارف

حقیقت عارف

و از بهین قبیل است آنچه بعضی از مشایخ در غلبه سکر گفته اند که جمع محرمی
 اجمع است از جمع الی جل سلطانه چه محمد علیه ا و است سلام جامع حقیقت امکان

و مرتبه وجوب است و او سبحانه و تعالی واجب الوجود حقیقی است از امکان منطقی منزّه و متبرّا۔ درین جایز مراد از قول ایشان صوت مرتبه وجوب است حقیقت وجوب۔ و اگر فرق مے کرد در میان حقیقت وجوب و "صوت وجوب" هرگز چنین حکم نے کرد و حاشا و کلا من امثال هذه الاحکام السکوتیه

محمد بنده است محمد و تنهایی و او تعالی و تقدس غیر محدود است و نامتناهی امثالین کلمات سکر تعلق بمقام ولایت دارد و هر چه از صحواست تعلق بمقام نبوت دارد که فضل است از ولایت

توسیع قائلین بآنکه الوکایة افضل من النبوة اولاً و ثروید قول و شان ثانیا و تحقیق آنکه نبوت بهر وجه فضل است از ولایت و توجیهات دیگر چنانچه بعضی گفته اند که در ولایت رسولی است و در نبوت روحی است۔ یا آنکه ولایت بهما نبی از نبوت او فضل است نزد حضرت ایشان و دراز کارند

مکتوب ۹۹

بملا حسن کشمیری صدر یافته۔ در جواب انقیاسے که نموده بود از کیفیت دوام آگاهی و جمع آن با حالت نوم که سراسر غفلت و تعطیل است و بعضی از اکابر این خانواده از حصول این دولت یعنی دوام آگاهی خبر داده اند

باید دانست که روح انسانی را پیش از تعلق باین پیکر مہلونی راه ترقی و عروج مسدود بود۔ حق سبحانه و تعالی از کمال کرم خویش آن ایام پیکر ظالمسانی جمع فرمود۔ و ازین راه ترقی و عروج بلکه مزیت او بر ملک مقرر فرمود و چون در میان این دو چیز منافرت و مغایرت تمام بود حکیم مطلق حین سلطانه از برای تحقیق این اجتماع روح را با نفس نسبت تعشق و گرفتاری داد حتی که باین سطح روح خود را تمام بعالم نفس انداخت و خود را تابع او ساخته حقیقت اصلی خود

فراوش کرده حکم خلعت گرفت و نفس آتاره معبر گردید پس اللہ تبارک تعالیٰ از کمال مہربانی و بندہ نوازی انبیا علیہم الصلوٰۃ والسلام را مبعوث ساخت بتوسل این کار خلق را بخود دعوت داده بجا گفت نفس کہ معشوقہ اوست مر روح را امر نمود فمن مرجع الفہق قری فقد ناز فونر اعظیما ومن لہم یز قمر رأستہ واختار الخلود الی الامرض فقد ضل ضلک لا بعیدا

حالاً در جواب اشکال گوئیم کہ ماوے کہ این گرفتاری و اجتماع باقی است غفلت ظاہر عین غفلت باطن است و نوم کہ غفلت ظاہر است عین غفلت باطن باشد و چون روح را آن تعشق و گرفتاری نماید و باطن از محبت ظاہر غرض نمود آن زمان غفلت ظاہر در حضور باطن تا تیر نہ کند و چرا تاثیر کند باطن تمام پشت بجانب ظاہر گشتہ است از ظاہر باطن بیچ و در نیرود پس و است کہ ظاہر غافل باشد و باطن آگاہ و لا محذور و فیہ اصلا شلار و عن باوم تا زمانے کہ کنجارہ متخرج و مختلط است حکم ہر دو متحد است و چون از کنجارہ جدا گشت حکام متماثر پیدا شد و حکم یکے بر دیگرے متمشی نشود۔ الی اخر المکتوب البشرف مع تحقیقات رایتہ فی ہذا المقامہ

مکتوب ۱۰

بمحمد صادق کشمیری صد ریافتہ۔ در اجوبہ و اشولہ او ہر چند سوالے کہ شائبہ تعبت و تعصب داشتہ باشند مستحق جواب نیست مع ذلک تنزل نمودہ از جواب اقدام مے نماید اگر یکے نفع نہ کند شاید کہ دیگرے انا فح آیدہ سوال اول آنکہ از اولیائے متقدمین کرامات و خوارق بسیار ظاہر گردیدہ اند و از بزرگان این زمان کم ظاہر مے شوند سبب آن چیست ؟ جوابش آنکہ اگر مقصود این سوال نفی بزرگان این وقت است بواسطہ غفلت

ظهور خوارق فالعیاذ باللہ سبحانہ و تعالیٰ من تسویلات الشیطان *
 ظهور خوارق نہ از ارکان لایت است و نہ از شرط اطّال و کثرت ظهور خوارق
 بر فضیلت لالت ندارد و تفاضل آنجا باعتبار درجات قرب الہی است جل سلطانہ
 تواند بود کہ از دولی اقرب ظهور خوارق اقل باشد و از ابعدا کثر خوارقے کہ از بعض
 اولیائے ائمتہ بظہور رسیدہ اند از صحاب کرام رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین
 عشر عشرین آن بظہور نیامدہ با آنکہ افضل دلیلی ائمتہ بر تہ اوتائے صحابی نمیرسد
 و همچنین از اولیائے متقدمین این قدر خوارق نقل نہ کردہ اند کہ از متاخرین مثلاً
 جنید کہ سبب این طائفہ است معلوم نیست کہ از مے وہ خوارق نقل کردہ باشند
 از کجا معلوم کردید کہ از مشایخ وقت امثال این خوارق بظہور نمائید
 بلکہ اولیاء اللہ را چه متقدم و چه متاخر در ہر ساعت ظهور خوارق است مدعی
 آن اداند یا نداند

خودشیدہ مجرم از کسے بینا نیست

بعد از ان در آخر مکتوب نوشتہ اند کہ خوارق منحصر را حیا و امامت نیست
 علوم و معارف الہامیہ از اعظّم آیات و ارفع خوارق است لهذا معجزہ قرآنی
 از سایر معجزات اقوائے بقیّہ آمد چشم بکشاید کہ این ہمہ علوم و معارف
 کہ در رنگ ابر نیساں مے ریزند از کجا است علوم باین کثرت ہمہ موافق
 علوم شرعیہ اند سر موی مخالفت ندارد و این علامت صحت علوم (کشفیہ) است
 حضرت خواجہ باقدس سرّہ نوشتہ بودند کہ علوم شما ہمہ صحیح است اما چه فائدہ
 کہ سخن حضرت خواجہ بر شما حجت نیست *

سوال دوم آنکہ در کشف مشہو و طالبان القاعے شیطانی را در خلعت
 یانہ - اگر ہست علامت کشف شیطانی چه گونہ ہست اگر نیست در امور ملمسہ
 بعضے غلط باچرا یافتہ مے شوند؟

معجزہ قرآنی

جوابش آنکه واللہ سبحانہ و تعالیٰ اعلم بالصواب از القائے شیطانی
 بیچ کس محفوظ نیست ہر گاہ در انبیا متصور باشد بلکہ متحقق در اولیا بطریق اولیٰ
 خواهد بود طالب صاوق چه باشد غایتہ ما فی الباب انبیا را بر ان القائے تنبیہ سازند
 و حق از باطل جدا مے نمایند کہ میرے فینسخہ اللہ ما یبقی الشیطان ثم یحکمہ
 اللہ آیاتہ وال است بریں معنی۔ و در اولیا این تنبیہ لازم نیست کہ اذ تابع
 نبی است ہرچہ مخالف نبی خواهد یافت رو خواهد کرد و باطل خواهد و نیت
 انا در صورتی کہ شریعت نبی از ان ساکت باشد حکم قطعی بر اثبات و نفی آن
 نتوان کرد چہ الہام ظنی است و دریں عدم اقیاز بیچ تصور سے بولایت
 اوراہ منے یا بد ۶

فائدہ۔ باید و نیت کہ غلط در کشف منحصر بر القائے شیطانی نیست
 بسا است کہ در تخیلہ احکام غیر صاوقہ صورتی پیدا کنند کہ شیطان اور نجبا
 مدخلے بیچ نباشد ازین قبیل است بعض منامات کہ حضرت پیغمبر علیہ الصلوٰۃ
 والسلام در خواب می بینند و بعضی احکام خلاف شرع اخذ مے کنند۔
 دریں صورت القائے شیطانی متصور نیست کہ مختار علما عدم مثل شیطان است
 بصوت خیر لیس علیہ علیہ الصلوٰۃ والسلام بہ صورتی کہ باشد پس
 در اینجا تصرف متخیلہ است کہ غیر واقع را واقع دانا بندہ است ۶

سوال سوم آنکہ چون تصرف کرامات و تاثیرات تندراج در نمائش
 برابر است مبتدی چہ گوئہ شناسد کہ این ولی صاحب کرامت است یا
 مدعی صاحب تندراج ۶

جوابش آن است واللہ سبحانہ و تعالیٰ اعلم بالصواب کہ طالب مبتدی
 را درین تفرقہ دلیل واضح و جبران صحیح اوست اگر دل خود را در صحبت او بہ حق
 سبحانہ و تعالیٰ جمع خواهد یافت۔ خواهد و نیت کہ آن ولی صاحب کرامت است

و اگر خدای آن باشد مدعی صاحب استدر ارج است اگر خدای درین میدان است
عوام کالانعام است نه طالبان او خدای عوام از حیث اعتبار ساقط است.
چیزهای بسیار بر عوام مخفی مانده است که دانستن آن از دانستن این تفرقه ضروری است
استغناء

مکتوب ۱۰۸

ببین سید محمد بخواری صدور یافته - در بیان آنکه نبوت افضل از ولایت
است کما هو سابقاً فی مکتوب مخصوصاً للتسبعین

در ولایت از تنگی سینه روح بخلق نمی تواند آورد و در نبوت از کمال اشراج
صدوری نه توجه حق سبحانه و تعالی مانع توجه خلق است و نه توجه خلق مانع
توجه حق تعالی - در نبوت تنها روح بخلق نیست تا ولایت اگر روح دارد برو
ترتیب بدینند عباداً ابالله سبحانه روح بخلق تنها مرتبه عوام کالانعام است و شان نبوت
از آن برتر است

مکتوب ۱۰۹

بجمال الدین حسین کولابی صدور یافته - در بیان آنکه انجذاب کشش
نمی باشد الا بمقام فوق نه بفق فوق و کذا الحال فی الشهود و نحوها
پس مجذوبان سلوک تا کرده را که در مقام قلب اند - انجذاب شان بمقام
روح میشود که فوق مقام قلب است نه انجذاب الهی که فوق جمیع مقامات است
و به حصول فنا و طلق که نهایت مراتب سلوک است مقصود نیست و شان شهود روح را
شهود حق میدانند چه روح از عالم امر است با عالم اجساد و نحوی از مناسبت و و ازین وجه
وجه اشتباه یافته مع بیان الفرق بین الشهودین

اطلاق شهود بواسطه تنگی عبارت است و الا نسبت در رنگ منتسب الیه
نیچون و بیچگونه است چون را به بیچون آه نیست

مکتوب ۱۱۵

پیشخ عید الحق دهلوی صدور یافته این راه که مادر صدور قطع آنیم یکی هفت گام است
 دو گام در عالم خلاق است و پنج گام در عالم امر - یکام اول که در عالم امر میزند
 تجلی افعال و رویداد دو گام دوم تجلی صفات - و گام سوم در تجلیات فائیه
 یافته - ثم و ثم علی تفاوت درجات الکمال کما لا یخفی علی المرابین
 کل ذلک منوط بمتابعة سید المرسلین الاخرین علیه من الصلوة
 افضلها و من التسلیات اکملها و آنکه گفته اند که این راه دو خطوه است مراد از
 عالم خلق و عالم امر داشته اند علی سبیل الاجتهاد تسهیلاً للامر علی الطلاب
 در مکتوب ۱۱۹ تحریر میفرمایند که بعضی مشایخ طریقت پیش از تمامی
 مراتب سلوک بعضی میدان را از اجازت تعلیم طریقه داده اند چنانچه حضرت
 خواجه نقشبند قدس سره مولانا یعقوب چرخ را بعد از تعلیم طریقت و ط
 بعضی منازل سلوک فرموده اند که ای یعقوب هر چه از ما بتورسیده است بخلت
 برسان و حال آنکه فرموده بودند که بعد از من در خدمت علما و اولادین کار خواهی
 کرد

مکتوب ۱۲۱

بمیر محمد نعمان صدور یافته - در بیان آنکه این راه هفت گام
 قرار یافته است - و احوال بعضی یاران که در کدام گام اند و بکدام مقام
 رسیده اند

مکتوب ۱۲۹

بسیار نظام صدور یافته - در بیان آنکه جامعیت انسان باعث
 تفرقه اوست و همین جامعیت است که سبب جمعیت اوست مضمون

این مکتوب در مکتوب چهل و پنجم مذکور شده است

مکتوب ۱۳۰

بجمال الدین حمد و ریافتہ - در بیان آنکہ تلومینات احوال اچند اہل اعتبار
نیست بآن مقیّد نباید شد طفلان سلوک ابحوز و مویر تسلی مے مہند بہمت
بلند باید داشت کار دیگر است اینہا ہمہ خواب خیال است در خواب اگر کسی
خود را بادشاہ دید و نفس الامر بادشاہ نیست اما این خواب امید واری می بخشد
و در طریقہ نقلت بنویز قانع را اعتبار نبی مہند این بیت در کتب ایشان نوشته اند

چون تمام آفتابم ہمہ تر آفتاب گویم

نہ شبم نہ شب پرستم کہ حدیث خواب گویم

اگر حالی از احوال بیاید و برود جائے شادی و غم نیست منتظر حصول

مقصود بے چونی و بے چگونی باید بود - والسلام

مکتوب ۱۳۱

بخواجه محمد شرف کابلی در مداحی طریقہ علیہ نقلت شد یہ بدانند کہ طریقہ
حضرات خواجگان قدس اللہ تعالیٰ اسرارہم اقر ب طرق موصلا است نہایت
دیگراں در بدایت این بزرگواران مندرج است و نسبت ایشان فوق ہمہ
نسبت ہاست - این ہمہ بوسطہ آن است کہ درین طریقہ التزام سنت است
واجتناب از بدعت احوال و موہبہ را تالیح حکام شرعیہ ساختہ اند و اذواق
و معارف اخادم علوم شرعیہ استہ اند - جو اہم نفیسہ شرعیہ اور ناک طفلان
بحوز و مویر و جد و حال عوض نے کنند و تبرکات صوفیہ مغرور و مفتون میگردند
آرے بعضی از خلفائے متاخرین این طریقہ علیہ درین طریقہ نیز احداث نمودہ اند

طریقہ نقلت شد

التزام سنت

در روش اصل اکابر را از دست داده - جمعی از مریدان ایشان اعتقاد آن دارند که
 باین محذرات تکمیل این طریقه نموده اند و شاو کلاً کثرت کلمه تخریج من
 اَفْوَاهِهِمْ بلکه در تخریب و تضییع آن کوشیده اند - افسوس هزار افسوس
 بعضی از بدعتها که در سلسل دیگر اصلاً موجود نیست درین طریقه علییه احداث
 نموده اند چنانچه نماز تجمعات میگذارند و از اطراف و جوانب
 مردمان جمع می شوند و جمعیت تمام ادا می نمایند و این عمل مکروه است
 بگوهرت تخریبیه - الی آخره .

مکتوب ۱۳۵

ببارة عربی بر محمد صدیق صدور یافته - در بیان آنکه ولایت دو قسم است
 ولایت عامه و ولایت خاصه که مراد از این ولایت محمدیه است علی صاحبها
 الصلوٰة و السلام و التحیة و بیان مزایا و فضائل این ولایت آثار و علامات آن
 در بیان آنکه کمال اولیاء را لیکن که متابع سنت اویند بحال متابعت و ندکار
 طریقت اند قدم بر می و ایشان نیز نصیب است ازین مرتبه مخصوصه
 و لِلْأَرْضِ مِنَ كَأْسِ الْكِرَامِ نَصِيبٌ

مکتوب ۱۳۶

ساجی خضر افغان صدر یافته - در بیان آنکه التذاد در عبادت و رفع
 کلفت در او ای آنها از اجل نعم حق است سبحانه و تعالی مخصوصاً در ادائے
 نماز که غیر منتهی است بر تیسر تیس علی الخصوص در ادائے فرائض زیرا که در ابتدا
 بصلوات نافله ملتزم سازند و در نهایت نهایت این نسبت بفرائض منوط
 می گرداند و در اداء نوافل خود را بے کار می داند کار عظیم نزد او ادائے

فرائض است و بس *

و نیز بدانند که زنبیره نماز در دنیا در رنگ تبه رویت است در آخرت -
 نهایت قرب در دنیا در نماز است و نهایت قرب آخرت در حین رویت است
 و بدانند که سائر عبادات و مسائل انداز برائے نماز و نماز از مقاصد است -
 والسلام والا کرام *

مکتوب ۱۴۱

بملا محمد متلیج صدور یافته - در بیان آنکه عمده این کار محبت اخلاص است
 اگر احوال ترقی معلوم نشود غم نیست چون استقامت بر اخلاص باشد امید است
 که کار سنین بساعات میسر گردد و آنکه احوال قلبی نیز نوشتن باشد که موجب
 توجه غائبانه است - والسلام *

مکتوب ۱۴۲

بملا عبد الغفور سمرقندی صدور یافته در جواب مکتوب ایشان در بیان
 آنکه محبت فقر و توجوب باین طائفه از اجل نعم حق است جل سلطانم از نسبت
 این بزرگواران اگر اندک بدست افتد اندک نیست زیرا که نهایت دیگران
 در بدایت ایشان مندرج است نیاز کسی که بدر و ایشان فرستاده بود و نیز
 وصول یافت فاتحه سلامت خوانده شد - فرجی که مکرر پوشیده شده است
 ارسال داشته شد گاه گاه آن پوشند و باد بنگاه دارند که نواند بسیار
 از این متوقع است هر گاه آن جامه پوشند باد و ضو پوشند و تکمیل استقنایند
 امید است که جمیعیت تمام روی دهد و هر گاه چیزی نویسند باید که اول از احوال
 باطن خود نویسند که احوال ظاهر بے احوال باطن از حیز اعتبار ساقط است

کار این است غیر این ہمہ هیچ

مکتوب ۱۲۲

بحفاظ محمود الہوری صدور یافتہ۔

ع ازہر چہ میرود سخن دوست خوشتر است
 سیر و سلوک عبارت است از حرکت در علم کہ از تھولہ کہیف است حرکت
 ایبتی اینجا انجائش ندارد پس سیر الے اللہ عبارت از حرکت علیہ است کہ از علم اسفل
 بعلم اعلیٰ میرود و از ان اعلیٰ باعلماے دیگر و ہلم جوا و ہوا المعبر
 عندہم بالفناء و سیر فی اللہ عبارت از حرکت علیہ است در مراتب و جوب
 از اسماء و صفات و تقدیسات و تنزیہات و ہوا المستوی عنہم بالبقاء
 و این نیز و سیر بر اعلیٰ حصول مقام ولایت است و سیر عن اللہ عبارت از
 حرکت علیہ است کہ از علم اعلیٰ بعلم اسفل فرودنے آید و از ان اسفل باسفل
 دیگر و سیر رابع سیر در اشیا است کہ عبارت از حصول علم اشیا است و
 این ہر دو سیر بر اعلیٰ حصول مقام دعوت است کہ مخصوص نبی مرسل
 صلوات اللہ تعالیٰ علیہم السلام علیہم اجمعین و متابعان کمل الازمقام
 این بزرگواران علیہم الصلوٰۃ والسلام نیز نصیب است کما قال تبارک
 و تعالیٰ قُلْ هٰذِہٖ سَبِیْلِیْ اَدْعُوْا اِلٰی اللّٰهِ عَلٰی بَصِیْرَۃٍ اَنَا وَّمَنِ اتَّبَعَنِ
 این است حدیث بدایت و نہایت کہ مقصود از ذکر آل تنوینیہ و تشویق طلبہ
 است

بیشکر غلطیہ صفر اثیال از برائے کورے سو د اثیال

وَالسَّلَامُ

۱۷ تنویر بلند گردن و خواندن پیچنے

مکتوب ۱۷۵

بسم الله الرحمن مفتی عمد و دریافتہ۔ در بیان آنکہ مشائخ طریقیہ نقشبندیہ
قدس الله تعالیٰ سائرہم ابتداء سیر از عالم امر اختیار کرده اند و عالم حلق را
در ضمن آن سیر قطع مے نمایند و مشائخ سائر طرق بعد از طے عالم خلق قدم
در عالم امر مے نهند و بمقام جذبہ میرسند اند از طریق نقشبندیہ اقرب طرق
آمد و نہایت دیگران در بدایت ایشان مندرج گشت *

و جمع باشند از طلب کہ در ابتدا از عالم امر بسیرت متاثر نشوند و
التذاف و خلوات کہ مغرورہ جذبہ است بزودی پیدا نہ کنند و ہمیش آنست
کہ عالم امر در ایشان نسبت بعالم خلق ضعیف افتادہ است و ہمین ضعف
سد راہ تاثر و تاثیر شدہ است علاج این ضعف مناسب این طریقیہ علیہ
تصرف تام است مرصاحب تصرف تام را و مناسب طریقیہ دیگران تزکیہ
نفس است بر ریاضات و عبادات شاقہ کہ موافق شریعت واقع شوند
علی صاحبہا الصلوٰۃ والسلام و التحیۃ *

مکتوب ۱۷۶

سخن اجماع شریف کابلی صد دریافتہ۔ در بیان آنکہ جمعی از مشائخ قدس
تعالی السراہم گسستن ابر پیوستن مقدم داشته اند (و گفته اند تا زہی
نیابی) و جمعی دیگر پیوستن را بر گسستن تقدیم داده اند (و گفته اند
تا نیابی زہی) و طائفہ ثالث بتوقف فرمودہ اند وراقم این سطور یعنی حضرت
محمد (ج) گوید گسستن پیوستن در یک زمان متحقق مے گردند جائز نیست کہ
گسستن از پیوستن جدا شود و پیوستن بے گسستن ہوید اگر دو الی

انرا مکتوب مفصلاً و مبیتاً

مکتوب ۱۴۰

بملا صادق کا بلی صدر یافته - در بیان آنکه صاحب زنی بی حاصل است
 و آنکه خود را بی حاصل دانست و اصل است - مکرر بشما گفته شده است که زنها
 بتوسط روحانیات مشائخ و اندادات ایشان مغرور نشوید که آن صورتها
 فی الحقیقت لطائف شیخ مقتدا است که با آن صورتها ظهور نموده است - قبله
 توجّه را وحدت شرط است توجّه را پرانگنده ساختن موجب خسران است -
 عیاذاً ابا الله سبحان الله و تعالی

در بیان تشریح دیدار سیرت شریف

مکتوب ۱۴۱

بمیر یومین بلخی صدر یافته - در بیان آنکه یادداشت در طریق حضرت
 خواجگان قدس الله تعالی اسرار هر عبارت از حضور بی غیبت است یعنی
 دوام حضور حضرت ذات تعالی و تقدس بی تخلل حجب شیونی و است باری
 و اگر گاهی حضور است و گاهی غیبت پس آن نزد این اکابر از چیز اعتبار ساقط
 است و از اینجا متحقق گشت که شه و این اکابر بر وجه تم و اکمل است و کمالیت
 فنا و تمیّت بقا با اندازه اتمیت و اکملیت مشهود است
 قیاس کن ز گلستان من بسیار مرا

مکتوب ۱۴۲

بمیاں شیخ مزمل صدر یافته - در بیان آنکه خلاصی تمام از رقیبت انجیا
 وقتی میسر شود - و نقوش ماسوی بالکل از آئینه دل محو سازد و تعلق علمی و دینی

اورا بیچ چیز غیر از حق سبحانه و تعالیٰ نماند۔ گرفتار احوال و مقامات گرفتار غیر
است از چیز ہائے دیگر چه گوید ؟

مکتوب ۱۵۴

ایضاً بہ شیخ مذکور صدور یافتہ۔ در بیان آنکہ ہر بلایے کہ بہت از گرفتاری
بخود است چون از گرفتاری بخود خلاص شد از گرفتاری مادون و سبحانہ و تعالیٰ
خلاص شد و همچنانکہ از خود گذشتن فرض است در خود رفتن ہم لازم است۔
کہ یافت اینجا است در برون خود یافت تمے باشد۔

در حضور

باتو در زیر نگین است ہر چہ بہت ہنچو نابینا میر ہر سوتے دست
سخن بچارفت مبادا سادہ دلی از اینجا حصول یا اتحاد فہم و بوطرہ عدالت
افتدغ اینجا حصول کسر بود اتحاد صم

مکتوب ۱۵۵

کہ بہ شیخ مذکور صدور یافتہ۔ تحریر فرمودہ اند۔ غرہ جمادی الاول
روز جمعہ بطواف حضرت دہلی مشرف گشت و محمد صادق نیز ہمراہ است۔
چند روز اگر ارادہ خداوندی موافق است اینجا بسر بردہ بسرعت متوجہ
وطن اصلی خواہد شد۔ بیچارہ بچارو و ناغیبہ بدست اوست بہر حال اصل حاصل
دستہ فرغ را طفیلی ساختہ رو باصل باید آورد۔
ہر چہ بچشوق خداے حسن است گرشکر خوردن بود حال کن است

مکتوب ۱۵۶

نیز بہ شیخ مذکور صدور یافتہ۔ در ترغیب بر صحبت اہل اللہ و الحمد و المائدہ کہ

محبت فقر نقد وقت دارند و حکم المرء مع من احب با ایشانند اگر چه بوسطه ریاست
 حقوق ارباب حقوق (بعد صومبی و واقامت آنجائی) اختیار نموده اند هر حال
 چند روزه عمر بفقرا می باید گذرانید و اَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ
 رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَ سَهْهُ خُودِ نَصِ قاطع است -
 عزیز می فرماید الهی عیست اینکه دوستان خود را کردی که هر که ایشان را
 شناخت ترا یافت و تا ترا نیافت ایشان شناخت - مرا زدنا الله
 تعالی دایا که محبت هذالطائفة العلیة الشریفه

مکتوب ۱۵۷

بحکم عبد الوهاب صدور یافته - در بیان آنکه پیش این طائفة خالی شده
 باید آمد تا مملو شود و اظهار افلاس خود باید نمود تا ایشان ابروی شفقت آید
 در راه افاضه بکشد - سیر آمدن و سیر رفتن مزه ندارد و مقصود از ملاقات افاد
 است یا استفاده چون مجلس ازین هر دو خالی باشد از اعتدال خارج است

مکتوب ۱۵۸

بجارت عربی به شیخ حمید بن کالی صدور یافته - در بیان آنکه مراتب
 کمال متفاوت است بحسب تفاوت استعدادات - و تفاوت در کمال یا
 باعتبار کمیت است یا باعتبار کیفیت یا هر دو جهت و تو عنین آل با بشا و مقامات
 ساکنین فرموده می نویسد که بعد از حصول مراتب کمال سالک یا با ثبات
 و متقرار در آن مقام حاصل می شود و آن مناسب مقام استملاک و عزت
 از خلق است یا رجوع تهنقری برائے دعوت خلق و این مناسب مقام تکمیل و
 ارشاد است - والسلامه اولاً و اخره

پیش این طائفة خالی شده باید آمد تا مملو شود

اماره و
 استقامت

مکتوبات ۱۶۰

بیار محمد جدید بدخشی طالقانی جامع مکتوبات شریف - در تحقیق مسئل
وحدت وجودی و شهودی و شرح احوال قائلین بآن تفصیل و بسط تمام نوشته اند
مشائخ طریقت قدس الله تعالی اسرارهم سه طائفه اند :-

طائفة اول قائل اند بانکه عالم بایجاد حق سبحانه در خارج موجود است و
هر چه در او است از اوصاف و کمال همه بایجاد حق است سبحانه و خود را شیخ
بدیش نمے انند بلکه شجیت هم از او است عزتشان کجا در بنحیستی چنان کم میگردد
که نه از خود خیر دارند نه از عالم در رنگ شخصی برهنه که جامه عاریت پوشیده
باشد و بدانند که این جامه عاریت است این دید عاریت بر سه چنان غالب آید
که درست جامه با اصل می دهد و خود را برهنه می یابد پس بعضی از ایشان که این
دید و دانست بر او شان غلبه می کند و وجود و اوصاف خود را در رنگ جامه عاریت
می انگارند که در وهم است و در خارج هیچ جامه ندارم و برهنه ام و کسانے که از
سکر و بے شعوری بصر و شعور رو آرند و بر مرتبه بقا بعد الفنا مشرف سازند آن
جامه و همیة نیز همراه خود می یابند اما به یقین می دانند که از دیگر است و
گرفتاری و تعلق که بآن جامه اشت بهیج نمے مانند پس فنای این شخص تمام است
و بقای مترتب بر آن اصل (کما هو المذکور فی الاصل) *

طائفة دیگر عالم را ظل حق سبحانه و تعالی امیدانند اما قائل اند بانکه
عالم در خارج موجود است لیکن بطریق ظلیت نه بطریق اصالت و وجود
اینها قائم بوجود حق است سبحانه - کقیام الظل بالاعل * (و تمثیل آن بمثال
واضح فرموده اند) *

طائفة ثالث قائل اند بوحدت وجودی غیر خارج یک موجود است و

بن آن ات حق است سبحانه و عالم را در خارج اصلاً تحقق نیست هر چند
 این جماعه هم عالم را داخل حق سبحانه می گویند لیکن می گویند که وجود ظنی ایشان
 در مرتبه حس است فقط نفس الامر و خارج عدم محض است (کالشعلة الجواله)
 و منظورات عقلی و شرعی بر اینها بسیار دارد و میشوند که در جواب آنها تمحلات و
 تکلفات می نمایند هر چند این طائفه نیز در اصل و کمال از مدعی تفاوت درجات
 الوهلی و الکمال تا خلق را سخنان اینها بصدمات و الحاد در منتهی کرد و بزند
 رسانید و طائفه اولی که اکل اتم اند و اسلام و ادق بحکات و سنت

بعد از بیان اتمیت و اکیمت آنان تزییف جماعه ثانیه و ثالثه
 میفرمایند که این بزرگوران اشیا را بواسطه آنکه مخلوق حق اند سبحانه
 دوست می دارند و در نظر ایشان محبوب می در آیند همین اسطه که مصنوع
 حق اند و فعال آنها نیز مصنوع ادیند و بر افعال انکار نمی توانند کرد الا
 بانکار الشریعه - اگر چه ارباب مشرب ثانی و ثالث بواسطه منظریت بلکه
 عینیت اشیا نسبت به حق سبحانه و تعالی این قسم محبت و انقیاد دست
 میدهد و این طائفه را بجز مصنوعیت و مخلوقیت آنها دست میدهد به این محبوب
 باندگ محبت هم دوست میتوان داشت اما مصنوعات و مخلوقات و عبید
 او را تا کمال محبت محبوب پیدا نه کنند و دست میدارد و محبوب انکار د -

ع به این تفاوت ره از کجاست تا بجای الماخرا

و بعد از این هم درین مکتوب متصف بودن خود بشرقی حید و جودی
 منکشف شدن مراد و خواص آل و بعد از مدتی غلبه کردن نسبت توقف
 دوران آخر الامر ترقی کردن ازال و بمقام طائفه اولی که عالی ترین مقامات
 است رسیدن و از مقامات گذشته تائب و مستغفر شدن به تفصیل تمام
 بیان فرموده اند من شاء الاطلاع فلیوجع الیه

مکتوب ۱۶۱

بملاصاح بخشی صد ریافته - در بیان آنکه مقصود از سطح منازل سلوک
 حصول ایمان حقیقی است که وابسته باطمینان نفس است و نفس بر تبه اطمینان
 نرسد تا سیاست قلب برود نگمارند و سیاست قلب وقتی پیشتر شود که قلب از
 گرفتاری با دون حق بجانم و تعالی اسلامی حاصل کند تا سر مواز غیر آگاه است
 از سلامتی گمراه است یعنی لازم است تا با سلامتی قلب مشرف گردد و باطمینان
 نفس انجامد *

مکتوب ۱۶۲

بملا محمد صدیق بخشی صد ریافته - در بیان فضیلت یاه مبارک مضنا
 و بیان مناسبت او بقرآن مجید که آن سبب نزول او درین یاه شده است -
 و وجه استحباب انظار سحر ما و سحر آن بیان فرموده اند *

مکتوب ۱۶۳

بمحافظة بهاؤ الدین سرسندی صد ریافته - در بیان آنکه فیض حق سبحان
 و تعالی اعلی الدوام بر خاص و عوام و کرام و لنام چه از قسم اموال و اولاد و
 چه از جنس هدایت و ارشاد بی تفرقه وارد است تفاوت در قبول بعضی
 فیوض و عدم قبول بعضی دیگر از منظر ناشی است آفتاب تابستان بر گاو
 و جامه یکساں می تا بد روے گا در سیاه می گردد و جامه او سفید *

سید علی

قبول
 ...
 ...

مکتوب ۱۶۵

بیاد و نقابت پناہی شیخ فرید صدور یافته پیشک این نعمت عظمیٰ کہ
میراث صومی است و شمار حاصل آن است کہ میراث معنوی کہ کمال متابعت
مصطفوی است علیہ الصلوٰۃ والسلام و التحمۃ متحلی گردند فعلیکم باتباعہ
و اطاعتہ فی اوامرہ و نواہیہ و حصول این دولت عظمیٰ متابعت
بوقوت ترک دنیاوی نیست تا دشوار نماید بلکہ اگر زکوٰۃ مفروضہ مشلاً
مؤذنی شود حکم ترک کل دار در عدم وصول مضرت اگر چہ ترک کلی اولیٰ
در فضل است اما ادائیگی زکوٰۃ ہم کار آن مے کند

بسیار گوارا شدت غلظت آتش

آسمان نسبت بعرش آمد فرد و زمین عالیت پیش خاک تو
بل شریعت را از علما و صلی تقظیم و توقیر باید داشت و اہل ہوا و بدعت را
ذلیل و خوار باید داشت و با کفار کہ دشمنان خدا عزوجل و دشمنان رسول و
علیہ و علیٰ آلہ الصلوٰۃ والسلام اند و دشمن باید بود و در ذل و خواری ایشان
سعی باید نمود و بیچ وجہ عزت نباید داد و این بے دولتیاں اور مجاہدین خود
راہ نباید داد و اونس نباید نمودہ راہ غلظت و شدت را با ایشان باید گرفت
و ہما مکن در بیچ امرے یا ایشان رجوع نباید نمود و اگر فرضاً ضرورتے
افتد و رنگ قضای حاجت انسانی بکہہ اضطرار قضای حاجت از ایشان
باید نمود *

مکتوب ۱۶۸

بہ مخدومزادہ انگلی یعنی بہیر زادہ پیر خود خواجہ محمد قاسم صدور یافته
در انظار حسن عقیدت و ہشتیاق و آرزو مندی خود باں جناب عالی و مدح

طریقه نعت بندیه و وجه علو آن و منع از اختراع بدعتها و طریقت ه
 معلوم شریف محمود و ادگی باد که علو این طریقه علیه و رفعت طبقه نعت بندیه
 بواسطه التزام سنت است و اجتناب از بدعت لهذا اکابر این طریقت از
 ذکر جهرا اجتناب فرموده بذکر قلبی دلالت نموده اند و از سماع و رقص و وجد
 و تواجد که در زمان آنسرور علیه بصکوة و اسلام و در زمانه خلفائے اشرفین
 علیهم الرضوان نبود منع فرموده اند و خلوت و اربعین که در صدر اول نبوده
 بجائے آن خلوت در انجمن اختیار کرده اند لاجرم نتایج عظیمه بران التزام
 مترتب گشته و ثمرات کثیره بران اجتناب متفرع شده (و بعد ذکر
 الفضائل و الکوامات لخص قال) درین او ان که آل نسبت شریفه عقاب
 مغرب گشته و زو یا ستاره آورده جمعی از منتسبان همین طائفه طریق اکابر
 خود را گزاشته گاهی بجهرتی می جویند و زمانه سماع و رقص آرام
 می طلبند و بعضی را که "خلوت در انجمن" میسر نشده اربعین خلوت اختیار
 نموده اند - احداث و ابداع را درین طریقه علیه بحیثیته رواج داده اند
 که اگر مخالفان گویند درین طریق التزام بدعت است و اجتناب از سنت
 هم گنجایش دارد - و از آن جمله نماز تجمعه بجماعت خواندن است و درنگ سنت
 تراویح - بعد از آن تحقیق این مسئله کراهت آن مفصل بیان فرموده اند -
 چنانچه در مکتوب ۱۱۳ شمه از آن مذکور شده ه

سماع رقص

مکتوب ۱۶۹

به شیخ محمد الصمد سلطان پوری صدر یافته - در جواب سوال او که
 مرید می به پیر خود گفته اگر در وقت خاص من که با حضرت حق سبحانه باشد
 تو در میان آئی سزا تن جدا کنم پیر این سخن او را پس ندید در کنار گرفت ه

مخدوم مقصد اصلی از سلوک طریقت وصول بجناب قدس خداوندی است
 جل سلطانہ میکن چون طالب در ابتدا در کمال تدش و تنزل است و جناب
 قدس او تعالی در کمال تنزه و ترفع سلاجرم از پیر راه چاره نبود که بر نفع
 بود از هر دو طرف تا در وسط وصول طالب بطلب گردد و چون طالب با
 بطلب مناسب تمام پیدا شد توسط پیر از میان برخواست بی توسط
 او وصل گردید و مع هذا این قول او از سرگردی و لغبی است ارباب تنقیح
 چنین نگویند و برادری بی ادبی بنویسند و مراد را از برکات پیر جویند
 والسلام

مکتوبات

بملاحظه هر بخشی صد ریافته - در بیان آنکه آنچه بر ما فقیران لازم است
 دوام ذل انکسار است و تضرع و اداس و طائف عبودیت می نفلت
 حدود شریعیه و متابعت سنت سنیہ علی صاحبنا الصلوٰۃ والسلام
 والتحیة و تصحیح نیات در تحصیل خیرات و تخلص بوطن تسلیم و ابرو
 رویت عبودیت و مشاہدہ استیلاء ذنوب خوف انتقام علام الغیوب
 و قلیل پنداشتن جنات خود اگر چه کثیر باشند و کثیر انگاشتن سنیات
 خود اگر چه قلیل باشند و ترسان دل زان بودن از شهرت قبول حلق
 و متمم داشتن افعال و نیات خود اگر چه مثل خلق صبح باشند و عدم
 اعتنا باحوال و مواجید خود اگر چه صحیح و مطابق باشند و عدم اغترار
 بتائید دین و نلت و دعوت خلق بحق جل علاه چو این قسم تائید گاه باشد
 که از کافر و فاجر هم آید و از قدم طالبان و بجوم مردمان باید ترسید
 مباد ازین راه خرابی او خواهند و استدراج او نمایند و نیک تاکید

و قدوم طالعین انجم و انوار بر سر

در ادبی

باید کرد تا طبع در مال مرید و توقع در سناغ و نیوی او پیدا نشود که مانع رشد
 مرید است و باعث خرابی پیر آنجا بر دین خالص و طلبند و شرک اوران حضرت
 گنجائش نیست الا بالله الدین الخالص

مکتوب ۱۷۲

په شیخ بدیع الدین صدور یافته - در بیان آن موطن عالی که عارف خود را
 از دائره شریعت بیرون می یابد با ذکر سبب و معانی صحیح آن بطریق شریعت
 معلوم انوی اعز می یابد که شریعت را صورتی است حقیقی صورتش
 آن است که علمائے ظاهر در بیان آن متکفل شده اند و حقیقتش آنکه صوفی علیه
 با آن ممتاز اند - و چون سالک اسیر در مراتب و جوب واقع می شود از مدارج
 ممکنات ترقی کرده بمقامی میرسد که با عالم هیچ مناسبتی ندارد و درین موطن
 عارف خود را از دائره شریعت (که با عالم تعلق دارد) بیرون می یابد یا آنکه
 دقیقاً از وقایع شریعت فرو نمی گذارد چه تکلیفات شرعی مخصوصین نقایب
 یا قلب تزکیه متفرع بر اینها است اما لطیفیکه قدم از دائره شریعت
 بیرون می نهند (یعنی تعلق بقلب قالب ندارند چون لوح و سر و خفی و آقا)
 ماسوای اینها است - نه چنانچه بعضی انگاشته اند که او شان قدم بیرون از
 دائره شریعت نهاده اند و پوست گذشته بغیر رسیده اند - پس بنده با آنچه
 مکلف است در شریعت همیشه مکلف است و با آنچه مکلف نیست هرگز مکلف
 نه قبل از ترقی در آن لطافت نه بعد از آن (و این مقام از منزلت اقدام صوفیه
 است - جمیع اناقصا ازین راه بالحد و زنده گرفته اند (و فهم معانی ناکرده)
 سر از ربه شریعت عزایب آورده ضلوا فاحلوا - و تحقیق این مقام حضرت
 ایشان به بسط تمام کرده اند فلیتظر ثمه

مکتوب ۱۶۴

بخواجه محمد اشرف کابلی صدور یافته در بیان آنکه دیوانگان این اہ بایں
 معیت المرء مع من أحب، تلی نمے گیرند و بایں بعد قربت تسکین کیابند۔
 قرنی مے خواہند کہ بعد نما باشد و وصلے مے جویند کہ ہجر آسا بود۔ از شریف
 بخیس نیگر ایند و از مرضی بمنسوب التفات می کنند بلقمہائے چرب
 و شیریں خود رائے فرود مشند و بجاہائے رفیق و مزین خط بندگی
 نمے دهند الی غیو ذلک من النعم بالصحہ الصفات ثو قال واقعه کہ نوشته
 بودند ظہور جن بود و اثر باطل او۔ این قسم ظہور و تصرف او بر طابن
 بسیار واقع میشود و غم نیست *
 اگر باز ظہور کند بتکرار کلمہ تجمید لا حول الا بالقوة الا بالله العلیع
 العظیم و دفع آن مفسد نمایند *

مکتوب ۱۶۵

بجا فظ محمود ریافتہ۔ در بیان آنکہ سالک اچھ در بدایت چھ
 در نہایت از تکوینات احوال چارہ نمود غایتہ ما فی الباب اگر آن تلوین بر
 قلب است سالک ازار باب قلوب است و مسمی با بن لوقت و اگر ورود
 احوال متلوینہ بر نفس است و قلب بمقام تمکین پیوستہ صحابین تلوین
 را اگر ابوالوقت گویند گنجائش دار و اگر نفس نیز از تکوینات گذشتہ بمقام
 تمکین اطمینان پیوستہ این زمان ورود تلوینات بر قالب است این
 تلوین اتمی است چہ تمکین در حق قالب متصو نیست صحابین مقام از اخص
 خواص است و فی تحقیقت ابوالوقت ہم او تواند بود *

مکتوب ۱۸۰

بمخدومزاده اکملی خواجه ابوالقاسم فرزند خواجه اکمل صدور یافته - در
استفسار بعضی اسامی پیران که در سلسله نقشبندیه در میان خواجه اکملی
و خواجه احرار واقع اند *

مخدوم اکملی تا آنچه از حضرت خواجه ماعنه حضرت خواجه محمد باقی علیه السلام
در تحقیق اسامی پیران بار رسیده است این است که در میان والد شامی یعنی حضرت
خواجه اکملی و حضرت خواجه احرار دو بزرگ اند - یکی ازین دو بزرگ والد بزرگوار
خواجه اکملی ایلی بد شامی حضرت مولانا درویش محمد است و دومی از ایشان
رخال مولانا درویش محمد اولنا محمد زاهد است که خلیفه حضرت خواجه احرار بود
اما درین زمان مشیت پناهی خواجه فاو ند محمود و این حدود تشریف آورده بعضی
سخنان مخالف ذکر کردند که حضرت ایشان اعمی حضرت امام بانی را از
سخنان پریشان ایشان تعجب بسیار حاصل شد بالمشافه بران اغتراض با
کردن چنانچه در مکتوب شریف به تفصیل مذکور است البضرورت مذکور
منتصدع گردید که اسامی آن دو بزرگ از روی تحقیق بنویسند که مجال
سخن احمدی نماند و قطع لسان طاعتان گردد - الاخره *

مکتوب ۱۸۱

بمخدومزاده کلان حضرت خواجه محمد صادق صدر یافته - در جواب استفسار
ایشان فرزند می لرشدی محمد صادق پرسید که سبب چیست که جمعی از مشایخ
را می بینیم که در مراتب قرب الهی جل سلطان در درجه اولی دارند مع ذلک
در مقامات زهد و توکل و سیر رضا ایشان ادرجات علیا مفهوم می شوند و

جمع دیگر در مراتب قرب درجه علیا دارند و در مقامات زهد و توکل اقدام سفلی
 و مابینا سبب ذلك (حضرت ایشا) در جواب آن بعد از تحقیق و توضیح مقامات
 قرب عارفان و احوال و اختصاص هر مقام حاصل جواب این نوشته اند که عارف
 کامل چون بطیفه قالب جوهر می کند یقینات و کمالات لطائف دیگر که سابقاً
 حاصل شده بود مستور می گردند بخلاف بزرگی که بقالب جوهر او نیتقاده است
 قرب یقین در حق او استقامت دارد و دستتار پیدان کرده است پس ناچار
 در مقامات مذکوره تم و اکمل بود - اما اتمیت و اکمیت صاحب جوهر را برآ
 دعوت خلق مستور ساخته اند و ظاهر او را همچو ظاهر عوام الناس گردانیده اند تا
 مناسبت بخلائق که سبب افاده و استفاده است او را حاصل شود - و این مقام
 بلاصالة مقام انبیاء مرسل است علیهم الصلوٰة والسلام

(چنانچه اثبات آن آیات قرآنیة از احوال انبیاء علیهم الصلوٰة والسلام
 کرده می نویسند که) این درویش را پیش از رجوع جمع معتقدات کلامیه
 بدیهی شده بود و یقین آن معتقدات را از یقین محسوسات می یافت
 اما بعد از رجوع آن یقین مستور شد و در رنگ عوام الناس محتاج بدلائل و
 براین گشت چنانچه پرورش می دهند میرویم ✓

مکتوب ۱۸۲

بلا محمد صالح کولابی تحریر یافته - جمع از درویشان شسته بودند سخن از
 خطرات و وساوس طالبان در میان آمد و گفتند روزی بعضی از اصحاب
 خیر البشر علیه الصلوٰة والسلام از خطرات سوء خود شکایت کردند - حضرت
 ایشا فرمودند ذلك من کمال الایمان وجه آن چه باشد - این فقیه را
 معنای حدیث چنین بخاطر گذشت که کمال بیان عبارت است از کمال یقین

و کمال یقین مترتب بر کمال قرب کمالاً اہر چند در لطیفہ قلبی ما فوق آل
از لطائف قرب الہی جل شانہ بیشتر پیدا شود بے تعلقی او بقلاب افزول
تر خواهد گشت این زمان خطرات در قالب بیشتر ظهور خواهد یافت و وسوس
نامناسب تر لاشخ خواهد گردید۔ پس ناچار بسبب خطرات سوء کمال بیان بود
الی اخرہ +

مکتوب ۱۸۷

بخواجه محمد شرف کابلی صذر یافتہ۔ در بیان آنکہ حصول رابطہ شیخ
ہر فرید ربی بخت و بے عمل علامت مناسبت تام است در میان پیر
و مرید کہ سبب قادہ و استفادہ است و بیچ طریقے اقرب بوصول ز طریق
رابطہ نیست تا کہ ام دو لمتدر را باین سعادت مستعد سازند +

مکتوب ۱۸۸

بخواجه محمد صدیق بدخشی صذر یافتہ در جواب بعضی از اسئلہ او۔ یکے
آنکہ اختلاف بعضی از لطائف در مرتبہ قلب مقصود است بر ان لطائف کہ
قلب متضمن آنهاست نہ لطائف دیگر کہ در ماورائے قلب اند۔ دوم آنکہ سائیکہ کہ
استعدادش تا مرتبہ قلب روح است پیر صاحب تصرف میتواند کہ اورا بمراتب
فوق رساند سوم آنکہ چون ظاہر برنگ باطن و باطن بر رنگ ظاہر منبصغ گردد
چہ دشوار است کہ احکام یکے در دیگرے پیدا آید +

مکتوب ۱۹۰

یکے از فرزندان میر محمد نعمان در ترغیب بردوام ذکر و ختیار طریقی علیہ

تشنه بیدار و بعد از آن کیفیت کردن ذکر قلبی بیان نموده اند که که در ابتدا از
 ذکر گفتن چاره نمود باید که متوجه قلب صنوبری گردی که آن مضغه همچو حجره است
 در قلب حقیقی را و اسم مبارک الله را بر آن قلب بگزانی و درین وقت بقصد
 هیچ عضو و حرکت ندهی و بکلیت متوجه قلب شینی و در متخذه صورت
 صنوبری (قلب اجاندی و با آن ملتفت باشی چه مقصود توجه بقلب است
 در تصویر صوت آن و معنای لفظ مبارک الله اینه نیچونی و بی چگونگی ملاحظه
 نمائی و هیچ صفت را با آن منضم نسازی و بجا ضرورتا نظیر ملحوظه کنی تا از زوره
 حضرت ذات تعالی و تقدس جسمین صفات فرود نیائی - اگر در وقت ذکر
 گفتن صوت پیر بی تکلف ظاهر شود آن نیز بقلب باید برود و در سلب
 نگاه داشته ذکر باید گفت میدانی که پیر کسیت؟ پیر آنکس است که از طریق
 وصول بجناب قدس خداوندی حل شانه استفاده نمائی و مدد او اعانت با
 درین طریق یابی - حجره کلاه و دامنش و شجره که عرفت شده است از حقیقت پیری
 و مریدی خارج است و داخل رسوم و عادات - مگر آنکه جامه تبرک از شیخ
 کامل و مکمل بدست آری و با اعتقاد و اخلاص با زندگی نمائی احتمال
 ثمرات و نتایج درین صوت نیز قوی است - و بدانی که منامات و قعات شبیاں
 اعتماد و اعتبار نیست اگر کسی خود را در خواب یا در واقع با شاه دید یا قطب
 وقت یافت فی الحقیقت نه چنین است - بیرون خواب واقع اگر با شاه یا
 قطب گردد مسلم است و الا فلا و بدانی که نفع ذکر و ترتب آثار بران مربوط
 بایمان شریعت است پس در ادای فرائض و سنن و اجتناب از محرم
 و مشبه نیک احتیاط باید کرد و در قلیل و کثیر بعلمار جوع نموده مقتضای فتوای
 ایشان زندگانی باید کرد و والسلام *

توجه قلبی

پیر کسیت

خواب

مکتوب ۱۹۲

پیشخ بدیع الدین صدر یافته۔ در جواب استفسار یکہ نوشتہ بودند کہ
ایشان در عرض داشت یازدهم بحضرت خواجہ قدس سترہ نوشتہ اند کہ "اے فقیر
بقلمے رنگین گشت کہ بلند تر از مقام حضرت صدیق اکبر است جسے اللہ تعالیٰ اعظم
معناے این کلام چہ باشد؟ بدایا شد کہ اللہ تعالیٰ لا ائیلہ الاہ الاہ
مستادم تفضیل است یا آنکہ لفظ ہم نیز واقع شدہ است ولو سلمہ گوئیم کہ این
سخن و سخنان دیگر کہ در ان عرض داشت واقع شدہ از جملہ واقعات است
کہ بہ پیرو خود اظہار نمودن ضرور است خواہ صحیح باشد یا سقیم پس بلاخطا این
معنی بیچ محظوری زم نہ آید و حل دیگر آنکہ اگر در جزئی از جزئیات غیر
نیکی از ہر بی فضل متحقق شود یا کہ نیست بلکہ واقع است پس ہر گاہ فضل جزئی غیر نبی
بر نبی مجوز گشت بر غیر نبی بطریق اولیٰ مجوز خواہد بود۔ فلا اشکال
اصلًا۔ والسلام

مکتوب ۱۹۶

بمنصور عرب صدور یافته۔ در بیان آنکہ راہے کہ مادر صدقہ قطع آنہم
ہمگی ہفت گام است و بہر گام ازین گامہا سالک از خود دورے افتد و
بحق سبحانہ نزدیک (بیان آن در مکتوب ۱۱۵ گذشتہ است) ہ

مکتوب ۱۹۸

بخان خانال صدور یافته۔ در ترک صحبت اغنیا۔ فتوحات مکینہ مفتوح
فتوحات مدینہ باد۔ محمد و فقر را باغنیا آشنائی کردن درین زمان بسیار

متعسر است چرا که اگر فقر بگفتن یا پوشتن راه تو اضع و حسن خلق که از لوازم فقر است پیش میگیرند کوه اندیشاں از سوء ظن خود می انگارند کطامع و محتاج شده اند لاجرم درین ظن خسرالدنیا و الاخره میگردند. و اگر فقرا با استغنا حرف میزنند قاصر نظران از بد خلقی خود قیاس می کنند که دست کبر و بد خلق اند یعنی استغنا نیز از لوازم فقر است که جمع ضدین اینجا از استحاله برآمده است ابو سعید خزاز سیف مایه عرفت کف بجمع الاضداد

مکتوب ۱۹۹

بملا محمد امین کبابی صدور یافته - در باره قبول فرمودن آنچه او طلب کرده بود از مشغولی بذکرے ازین طریق علیہ و فرستان مولانا محمد صدیق بجانب او برائے تعلیم ذکر - چه مجر و توشن کفایت نمیکرد تعلق بحضور و صحبت داشت

مکتوب ۲۰۰

بملا شکیبای صفهانی صدور یافته - در شرح عبارت "نفحات الانس" موافق مذاق اهل سلوک که فی الجمله اعتداتی داشت و آل حکایت و در ترکمان است که با کاروانی عظیم در راه می رفتند و در نفحات این حکایت در ترجمه امیر علی عبود مذکور است - چونکه فهم آن قوت برصل مکتوب است بنامه لهذا از آخاب آل تقاعد نموده شد

مکتوب ۲۰۱

بکوچک بیگ حصاری صدور یافته و جواب استفسار او که شخصی میگوید علوم تنبیه و در دو سه حرف مندرج است این سخن با او میتوان کرد یا نه و جواب آن یکسره من و چه با او توان کرد و من و چه نه و جوابات مذکوره در اصل بیان فرموده اند

از امام علی
در حدیث روای

مکتوب ۲۰۲

بمیرزا فتح الله حکیم صدور یافته - و ز تاسف از حال جماعتی که خود را در سلک
 ارادت این اکابر و دخل ساخته باز بے موجب قطع این تعلق نماید ؛
 روز بے تقریبی مذکور می شد که حال آن جماعت چه خواهد شد که
 خود را در سلک ارادت این اکابر و دخل ساخته و باز بے موجب قطع تعلق نموده
 متشبث با ذیال دیگران شده باشد - درین ضمن نام شما و نام قاضی سنام
 مذکور شد بعد از آن خدا نهد جل شانہ که فقیرے آزار مسلمانان خواسته باشد
 یا در اول کینہ نگاہ داشته باشد خاطر شریف انبیا را بگذر جمع داشته باشند
 از آشنائی شما هیچ نمی آفراید و از عدم آشنائی هیچ نقصی راه نمی یابد -
 ملحوظ و منظور خیر اندیشی شما بود اما التواضی بالصبر ایلا یستحق النظر ؛
 دیگر شخصی که خود را از حضرت صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ افضل داند -
 امر او از دو حال خالی نیست یا از ندیق محض است یا جاهل صرف کیسکه حضرت
 امیر را کرم اللہ تعالیٰ وجہہ افضل از حضرت صدیق گوید از جرگه اہل سنت
 مے براید تکلیف که خود را افضل داند و مقر این طائف است اگر سائلے خود
 را از سگ گر گین بهتر داند از کمالات این بزرگواران محروم است - بلا
 فضیلت حضرت صدیق اجماع سلف منعقد گشته است احمقے باشد که
 تو ہم خرق این اجماع نماید و این فقیر در کتب رسال خود نوشته است که جوشی
 قاتل حضرت حمزہ که یک مرتبہ بصحبت خیر البشہ علیہ علی اللہ الصلوٰۃ والسلام
 رسیده است از اولین قرن که خیرات تبیین است بهتر است پس در حق این
 طور شخصی آن قسم سخنان بجزر و تعلید ارباب حسد تخمیل نمودن دور اندیش
 دور است انخ ؛

مکتوب ۲۰۳

بملا حسینی صدور یافته - در تخریض بر محبت این طائفه علییه ترغیب بجماعت
ایشان در بیان آنکه جلسین ایشان ز شقاوت محفوظ است و مایناست ذلک
مکتوب شریف چوں فبھی از محبت فقر بود رسیدن آن فرحت فراوان
روی نمود حق سبحانه و تعالی محبت این طائفه علییه امروز بروز زیاده گردید
و نیاز مندی بایشان مریه روزگار سازد و بحکم المرء مع من احب
محبان ایشان یا ایشانانند و ایشانانند که جلسین ایشان ز شقاوت محفوظ است
چنانچه در حدیث نبوی در روایت صحیح بخاری و مسلم آمده است که خداوند
تعالی را فرشتگانند در ای کتب اعمال در راهها گذرهای گردند و طلب
ایل ذکر میکنند ترجمه آن حدیث بتامه ذکر فرموده اند که در آخر آن آمده
است هم الحسباء لایشقی جلسهم یعنی حضرت حق سبحانه و تعالی
فرماید که ایشان جلسینانند یعنی جلسینان من اند بحکم انا جلسین من ذکر فی
وهم منسبین ایشان بدبخت نباشد - باجماع صحبت این طائفه از جمله ضروریات
است حق سبحانه و تعالی در صحبت ایشان اندازد

گردستان گردد اگر کم رسد بوئے سید
گرچه بوئے هم نباشد رویت ایشان بس است

مکتوب ۲۰۴

بمیرزا حسام الدین احمد صدور یافته - مدتی است که اخبار سلامتی
جناب شما و حضرت مخدوم زادها و سائر اعزّه و خدیره عتیبه علییه ز سیدتان
غیر از بیان دوران فاداه نخواهد بود - آری قرب ابدان ادر قرب توب

تأثیر عظیم است لہذا بیچ ولی بمرتبه صحابی نہ رسد اگرچہ او پس قرن باشد
از تراثات صوفیہ چہ میکشاید و از احوال ایشان چہ مے آفراید آنجا
وجد و حال آباءمیران شرع نسخند بہ نیم جیتل نمیخند و کثوف و المات
تا بر محک کتاب سنت نزنند بہ نیم جوے مے پسندند

مقصود از سیر و سلوک حصول از دید یقین است بمقتضات شرعیہ
و حصول سیر در اول احکام فقہیہ نہ امری دیگر در لے آں - چہ رویت
موجود یا خیر است در دنیا البتہ واقع نیست و مشاہدات و تجلیاتیکہ صوفیہ
بآں خورسندان آرام بطلال است و تسلی بشبہ شمال و اوتعالی و راء الوراہ است
عجائب کار و بار است اگر حقیقت مشاہدات و تجلیات ایشان را کما ہی
گفتہ شود و خوف آں دارد کہ فتوے و طلب بتاریان این اہ پیدا شود
و ازاں نیز مے ترسد کہ اگر نگوید تجویز التباس یا طلل سبحی با وجود علم کردہ
باشد یا دلیل المتخیرین دلتی بحرمتہ من جعلتہ مرحمة
للعلمین علیہ و علی الہ الصلوٰۃ و التسلیات

مکتوب ۲۰۸

حضرت محمد و مزادہ عنی خواجہ محمد صادق صدور یافته - در جواب
سوالیکہ نمودہ بودند کہ سالک این طریق گاہ باشد کہ خود را کہ خود را در مقام
انبیاء علیہم الصلوٰۃ و السلام مے یابد بلکہ در بعضی اوقات می بیند کہ
از انہم بالاتر رفته است سزا میں معنی چہ باشد و حاصل جواب آنکہ آں
مقامات کہ سالک یدہ است نہایت مقامات عروج ایشان نیست چہ
عروج این بزرگواران بمراتب ازاں مقامات بالاتر رفته است بلکہ چون
این بزرگواران از مراتب عروج نزول میفرمایند و انوار بالا با خود گرفته

فردے آئندہ و در صفت آسمی از اسماء حق جل شانہ اقامت و توطن میفرمایند سالک
بلند استعداد که متوجه حضرت ذات است تعالیٰ و تقدس ناچار در وقت خروج
بال سما خواهد رسید و از آنجا بفرق خواهد گذشت آپس در آن زمان این توهم
ادراک است گیر میشود و چون آن سالک از بالا فرود آید و با سمیکه مبدأ تعیین
وجودی دست نزول نماید آن زمان او را فرق مراتب ظاهر شود و شرح این
جواب تفصیل تمام و تمثیل بمشائے واضح بیان فرود اند فلیت نظر نمہ +

مکتوب ۲۰۹

بمیر محمد نعمان بدخشی در حل بعضی عبارات متعلق از رساله مبدأ و معاد
و بیان حقیقت محمدی و حقیقت احمدی و حقیقت کعبه زبانی و بشریت
آنحضرت علیہ الصلوٰۃ والسلام در نشاء عنصری و غالب شدن جانب
روحانیت بعد از وفات و وجه پیدایش آن نبی اولوا العزم بعد از
ہزار سال در اہم سابقہ و علماء ائمت او علیہ الصلوٰۃ والسلام سجائے
اوشان درین ائمت و مشابہ بودن کمالات اولیائے این طبقہ کماالات
اصحاب کرام و وجه تسمیہ بیت فرون ثلاثہ بر ما بعد انہما و جواب بعضی امور
ضروریہ این راہ کہ موصوف در مکتوب خود بنجد مت حضرت ایشان نوشته
بود بشرح ویسٹ تمام تحریر فرمودہ اند +

و قیہ نوشتہ بودید کہ در سرای فرخ پد سیدہ بودم کہ تعلیم طریقت
مرطالہان را نسبت بمن فرضی است یا نہ تو در جواب گفته بودی کہ نہ
بخاطر فقیر نمائندہ است کہ نفی مطلق کردہ باشی بلکہ گفته بود کہ مشروط بشرط
است مطلقاً فرضی نیست و الحال ہم ہمیں طور میداند باید کہ در رعایت
شرائطیک احتیاط نمایم مبادا مساہلہ کنند تا با استخارہ یقین نشود کہ

باید گفت نگویین رود تعلیم طریقت سرعت نہ نمایند مقصود و کان پہن کردن نیست مرضی حق را سبحانہ و تعالیٰ باید ملاحظہ نمود و دیگر از مستشرقان خود کلمہ نموده بودید نگلہ از وضع خود باید کرد کہ بآن جماعت بر نہی زندگانی مے کنند کہ البتہ عاقبت آن آزار است گفتہ اند کہ پیر باید در نظر مرید خود را مستحیل نمایندہ آنکہ در اختلاط بکشاید و مصاحبانہ سلوک کند و بحرف و حکایت ہنگامہ را گرم دارد و السلام

مکتوب ۲۱۰

بلا شکیبسی صفہائی صدور یافته - کہ از حقیقت معاملہ آن حکایت پرسیدہ بودند کہ در نقیحات مذکور است از مرید شیخ ابن السکینہ کہ روزی در آب جملہ بتقریب غسل غوطہ زد و سر از آب نیل بر آوردہ بمصر درآمد در آنجا کہ خدا شد و فرزندان نایید و ہفت سال اقامت و زریہ اتفاقاً روزی باز در آب نیل غوطہ زد و سر از آب جملہ بر آوردید کہ در کنار و جملہ جامہائی او بحال خود داشته اند و ہمان وقت و ساعت بود کہ برائے غسل آمدہ بود و اولیہ او طعام برائے ہماناں در آن زمان طیار کردہ داشتہ بود - الی آخر القصہ - مخدوماً مگر ما اشکال این حکایت ازین وجہ نسبت کہ کار سنین در یک ساعت چگونه میسر شود چہ امثال این معاملہ در شب معراج (و غیرہ) بسیار واقع شدہ است و از قبیل بسط زمان است کہ اولیایا در عبادات و وظائف و او را حاصل میشود - بلکہ اشکال این حکایت ازین وجہ است کہ در بغداد یک آن باشد و در مصر بہماں آن امتداد ہفت سال پیدا کنند مثلاً اہل بغداد در آن زمان در سنہ (۳۶۰) سہ صد و شصت باشند و اہل مصر در سنہ سہ صد و شصت و ہفت (۳۶۷) چہ عقل و نقل

تجویز این معنی نمی نماید. آنچه سخا طریق فقیه میگذرد ایس حکایت نه از عالم
 یقظه است بلکه ز قبیل رؤیا و واقعات است که مستح را رؤیا بریه مشتمبه
 که دیده و لوم به یقظه التماس یافته است. الی آخره. در بعد از آن
 نصح چند از درستی اعتقاد و علم و عمل و سلوک طریقه صوفیه مدح صحابه
 و منع از قدح و طعن ایشان فرموده اند چنانچه مکرر مذکور شده *
 و نیز از شراد فرموده اند که سلوک طریقه صوفیه نه بهائے این عرض است
 که صور و اشکال غیبی مشاهده نماید و انوار و الوان را معائنه فرماید چه این
 خود داخل لہو و لعب است بصور و الوان حسی چه نقصان دارد که کسی اینها
 را گذاشته بر ریاضیات و مجاہدات شاقه پیر و از دنیا صور و الوان غیبی مشاهده
 نماید لولا کتاب ماہتاب که از عالم شہادت است بوجوه فریت دارد بر آن
 انوار که در عالم مثال بیند اما چون این دید دائمی است و خواص عوام در آن
 شرکت دارند در نظر اعتبار ساقط ساخته ہوس انوار غیبی مے نماید. بلی
 آبیکہ رود پیش درت تیرہ نماید

بلکہ مفصود از سلوک طریقت تحصیل یقین است در معتقدات شرعیہ
 و تحصیل یسر در ادعای احکام فقیہہ و از الہ عبسہ در اجتناب از لہوی. احوال
 و مواجہد را اعتباری نیست (بعد از ان افضلیت طریقه نقش بندید و
 اہمیت تصحیح عقاید بر طبق اہل سُنّت و جماعت تحریر فرمودہ مکتوب مذکور
 را بر فضائل اصحاب کہ ام رضی اللہ تعالیٰ عنہم و در جواب حسن ظن با ایشان و
 کف لسان از طعن و جرح در ایشان ختم نمودہ اند) *

مکتوب ۲۱۱

بمولانا یار محمد قدیم بخشہ صدور یافته. در جواب سوالیکہ از مقولہ

مولوی رومی علیہ الرحمۃ پر سیدہ بودند کہ گفتہ آں نازینی کہ در کنار من بودہ حق
 بودہ است آیا این گفتن جائز است یا نہ؟ باید دانست کہ این قسم امور دیگر
 راہ بسیار واقع میشود و بزبان مے آید این نوع معاملہ تجلی صورتی است
 کہ صاحب معاملہ آن صورت تجلی را حق می نگارد و تعالی شانہ تملک خیالات تو بفرماید
 اطفال الطریقہ

مکتوب ۲۱۲

بہ نامہ محمد صدیق بخشی در جواب بعضی سولہ کہ پرسید بودند وصال جو بہ نگاہ (۱) پیر حضرت
 میتواند کہ مرید سید را تبرک و بزرگی فوق سازد اما آن مراتب کہ مناسب تعداد باشند
 نہ بہر آنکہ کہ بمانند او باشند (۲) و لطیفہ خفی ہر چند لطیف است اما داخل دائرہ
 امکان است و بلع حدث ششم وین سادہ یک پا از دائرہ امکان بیرونند و در مراتب جو بہ سیرت
 ناچار ممکن در نظر او خوار و بے اعتبار باشد و آل لطیفہ حسن الطف اور حکم نفس آمارہ پندارد
 (۳) و نسبت این بقولہ "کہ حق سبحانہ تعالی را حاضر دیدہ عبادت کردن
 سوء ادب است" یا این فقیر کردن (یعنی بحضرت ایشان) غیر صحیح است جائے دیگر
 دیدہ (یا شنیدہ) باشند

مکتوب ۲۱۳

بمیرزا حاسم الدین احمد صدور یافته۔ مخدوم چو کہ مبحث ولایت این وقت
 در بیان است و نظر عوام بظہور خوارق ویرن باب سخنی چند نہ کوز میسازد
 گیوش ہوش استماع فرمایید کہ ولایت عمارت از فنا و بقا است خوارق و
 کثوف از لوازم آن است قلت او کثرت لیکن نہ ہر کہ خوارق بیشتر دار
 در ولایت اتم و اکمل و یا شد بلکہ بسا است کہ خوارق کمتر ظاہر شوند و در
 ولایت اتم و اکمل او بود چرا کہ مدار کثرت ظہور خوارق بر بلند رفتن است

وقت عروج و بعالم اسباب کمتر فرود آمدن پس آنکه صاحب عروج است و فرود
 عروج او اندک باشد یا بسیار نظر او بر فعل مسبب الاسباب می باشد و اسباب
 بتمامه از نظر او مرتفع و آنکه صاحب نزول است و وجود اشیا را مربوط با اسباب
 می یابد و فعل مسبب الاسباب از پس پرده اسباب می بیند و فی الواقع هم چنین
 است که قدرت را در پس حکمت مستور ساخته اند "لاجرم حق سبحانه و تعالی
 بحکم انا عند ظن عبیدی بمقتضائی نلن هر یک معاظمه میفرماید -
 کار اسباب بین را با اسباب می اندازد و آنکه اسباب را نمی بیند کار او بے
 توسط اسباب همیای سازد و منقول است که روزی خواجه حسن بصری بر لب
 دریا ایستاد و بود و انتظار کشتی میکشید و در اثناء حبیب عجمی رسید
 پرسید که چرا ایستاده ای گفت انتظار کشتی می برم حبیب گفت چه انتظار
 کشتی است شما یقین ندارید خواجه حسن بصری گفت تو علم نداری حبیب
 بے اعانت کشتی از آب گذشته رفت و خواجه در انتظار کشتی ایستاده ماند اما
 فضل حسن را است که صاحب علم است و عین یقین را بعالم یقین جمع
 ساخته و حبیب عجمی صاحب سکر است یقین بفاعل حقیقی دارد بے آنکه اسباب
 را داخلتی بود و این دید او مطابق نفس الامر است چه توسط اسباب بحسب
 واقع ثابت است *

ندتها بنحاطر میخلید که وجه چیست که اولیاء مکمل این امرت بسیا
 گذشته اند از هیچ کدام آفتقد رخوارق ظاهر نشده است که از حضرت سید
 محی الدین جیلانی قدس سره ظاهر گشته است آخر الامر حضرت حق سبحانه و تعالی
 بر این معیار ظاهر ساخت و معلوم فرمود که عروج ایشان از اکثر اولیاء بلند
 تر واقع شده است و در جانب نزول تا مقام روح فرود آمده اند که از
 عالم اسباب بلند تر است *

ولی را علم بولایت خود و در نیست -

و باید دانست که سپینا که در حصول نفس ولایت مروی را علم بولایت خود شرط نیست علم بوجود خوارق خود هم شرط نیست بسا است که مردم از وی خوارق را ببینند و نقل کنند اما او را از آن خوارق اصلاً اطلاعی نه حضرت مخدومی قبله گاهی قدس سره میفرمودند که عزیزی میگفت عجائب کار و بار است مردم از اطراف و جوانب می آیند بعضی میگویند که ترا در مکہ معظمه دیده ایم و در موسم حج حاضر بوده اید و با اتفاق حج کرده ایم و بعضی میگویند ترا در بغداد دیده بودیم و اظهار آشنائی می نماید و من هرگز از خانه خود نه برآمده ام و هرگز این قسم مردم را ندیده ام چه تهمت است که بر من میکنند؟

مکتوب ۲۱

بملاطاف هر بخشی صدور یافته در ترغیب بر محافظت نسبت باطنی که از اهم مهام است و اعراض از کشف کونی که در آنجا مجال خطا بسیار است و مظنه غلط غالب اگر پرسند سبب آن چیست مثلاً بعضی از ارباب کشف گفتند که فلانی بعد از یک ماه خواهد مرد یا از سفر بوطن مراجعت خواهد نمود و پیش کلام بوقوع نیاید در جواب گوئیم که حصول آن کشف و منجر عنه مشروط بشروط بوده است که صاحب کشف در آن وقت تفصیل آن شرط اطلاع نیافته حکم بحصول آن شیء مطلقاً کرده است بلکه حکمی از احکام لوح محفوظ بر او ظاهر نشده بود و آن حکم فی نفسه قابل محو و اثبات بود از قبیل قضای معلق اما آن عارف را از تعلیق و قابلیت محو و خبری نه پس بمقتضای علم خود حکم کرد و در آن تغیر راه یافت *

اطراف کشف کونی

بدان ارشادك الله تعالى شأنه که قضا بر دو قسم است قضای معلق و قضای مبرم در قضای معلق احتمال تغیر و تبدیل هست چنانچه

قضای معلق
میرم

حق سبحانه و تعالی فرمود میجو الله ما یشاء و یشیت و عندک امر الکتاب و
 قضائے میرم تغیر و تبدیل را مجال نے چنانچہ اوسبحانه و تعالی فرموده ما یشاء
 القول کدای حضرت قبله گاہ ہی قدس سره میفرمودند کہ حضرت سید محی الدین
 جیلانی قدس سره در بعضے از رسائل خود نوشتند کہ در قضائے میرم سچکس
 را مجال نیست کہ تبدیل بدہدگر دراکہ اگر خواہم در آنجا ہم نصف کنم ازین سخن
 سخت تعجب سیکردند و تبعاً میفرمودند و این نقل مدتها در خزینہ ذہن فقیر بود
 و محل تردد بود تا آنکہ حضرت حق سبحانه و تعالی یاین ولت عظمی مشرف دست
 در روزے و صدقہ و دفع بلیتہ یووم کہ بر بعضے از دوستان نامر و شدہ بود التجا و
 تضرع و نیاز و خشوع تمام داشتیم ظاہر شد کہ در لوح محفوظ قضائے این امر
 معلق با مری نیست و مشروط بشرطی نہ یک گونہ یا سنا ما میدی دست او۔
 سخن حضرت سید محی الدین قدس سره بیاد آمد ہرے ثانیتہ باز ملتجی و منتزع
 گشت بمحض فصل کرم ظاہر ساختند کہ قضائے معلق بر دو گونہ است قضائے
 است کہ تعلق اور اور لوح محفوظ ظاہر ساختہ اند و ملائکہ را بر آن اطلاع دادہ
 و قضائے تعلق او نزد خدا است جل شانہ و بس در لوح محفوظ صورت قضائے
 میرم دارد و این قسم از قضائے معلق نیز احتمال تبدیل دارد در ناک قسم اول
 از آنجا معلوم شد کہ سخن سید مصروف یا این قسم اخیر است کہ صورت قضائے
 میرم دارد نہ بقضائے کہ بحقیقت میرم است کہ تصرف و تبدیل راں مجال
 است عقلاً و شرعاً کما لا یخفی و بلیتہ کہ متوجہ آن دوست شدہ بود معلوم
 شد کہ از قسم ثانی است و حضرت حق سبحانه و تعالی دفع آن بلیتہ فرمودہ۔
 فالحمد لله تعالی علی ذالک حمداً کثیراً بعد ازاں دیگر وجوہات خطائے
 کشفی نیز بیان فرمودہ می نویسند کہ شایان اعتماد کتاب سنت است
 کہ بوحی قطعی ثابت شدہ است نہ کثوف و الہامات *

تحقیق قضائے میرم و فصل معلق ۱۸۔
 لہ ضکو در ہیجہ ۱۲۔

مکتوب ۲۱۸

بسلام او و صدور یافته در تحریص بزرگوار سبق باطن و استقامت بر
طریقت اکابر قدس سره و تعالی اسرارهم والتجارت و تصرع و نیاز و شکستگی
جناب قدس و جل سلطانہ و توجہ تام بہ پیڑ طریقت خود کہ وسیلہ حصول
این دولت است و رعایت آداب او در حضور و غیبت *

مکتوب ۲۲۱

بسید حسین ماناسپوری صدور یافته در بیان خصائص کمالات
طریقه علیہ لفتنبدیہ - آزان جمله آنکہ در حلقہ این طریقه نتیجہ حضرت صدیق
اکبر است رضی اللہ تعالیٰ عنہ کہ تحقیق افضل جمیع نبی آدم است بعد
از انبیاء علیہم الصلوٰات والتبلیغات و از اینجا گفته اند کہ
نسبت ما فوق جمیع نسبتها است و مراد از نسبت حضور و آگاهی
خاص است کہ وے رضی اللہ تعالیٰ عنہ ممتاز باں بود و آزان جمله
درین طریق اندراج نہایت است در بدایت مع بیان سوال و
جواب آنها - و آزان جمله سفر در وطن است کہ عبارت از سیر نفس
است و آزان جمله خلوت در انجمن است کہ متفرع است بر سفر
در وطن و ہر چند این دو خاصہ در دیگر طرق نیز موجود است اما چون
طریق در ابتدا و است مبدیہ از خصائص این طریق گشت مع بیان
مناسبات و کیفیات این ہر دو مقام *

و آزان جمله تقدم جذبہ است بر سلوک ابتدائے سیر از عالم اہر
است نہ از عالم خلق و بہ ہمیں اعتبار اگر اندراج النہایت فی البدیہت

گویند گنج بخش دارد مع سوال و جواب

و آزان جمله این طریقہ اقرب طرق است و البتہ متصل آری اگر طایب
بدست ناقص افتد گناہ طریق چیست و تفصیل طایب کدام

و آزان جمله آنکہ در ابتداء این طریقہ حلاوت و وجدان است و در
انتہای فرگی و فقدان در ابتداء قرب و شہود است و در انتہا بعد و حرمان

چہ قرب و شہود و حلاوت و وجدان از دوری و مجوری خیر میاید و بعد و حرمان
و جلاوت و فقدان از نہایت قیصر صحت قبح و اثبات این معنی مثالی واضح

و آزان جمله آنکہ اکابر این طریقہ علیہ احوال و مواجید را تابع احکام شرعیہ
ساختہ اند و اذواق و معارف را خادم علوم دینیہ دانستہ اند بشرط صوفیہ

منور و مفتون نمی شوند و بہر زرقاتی و رقاصی نسبت ندارند و آزان جمله آنکہ
طریق پیری و مریدی بہ تعلیم تعلم طریقہ است نہ بکلام و شجرہ کہ در اکثر طرق

مشائخ رسم شہدہ است (و درین ضمن مسئلہ جواز تعدد پیروی بیان پیر خرقہ
و پیروی صحبت و پیروی نیز مفصلاً تخریر فرمودہ اند)

و آزان جمله آنکہ درین طریقہ ریاضات و مجاہدات بانفس آثارہ تیان
و حکام شرعیہ است و التزام متابعت سنت سنیہ علی صاحبہا الصلوٰۃ

و السلام و التمجیۃ چہ سچ چیز نفس آثارہ را شاق تر از امتثال او امر و
اجتناب از نوایہی شریعت نبود و خرابی او جز بتقلید صاحب شرع نے

و آزان جمله آنکہ درین طریقہ تسلیک سالک مر بوط بہ تصرف شیخ
مقتدی است بے تصرف او کار نمی کشاید و این بزرگواراں همچنانکہ عطاء

نسبت مے توان کرد و سلب آنہم کردہ مے توانند بیک بے التفاتی متنا
نسبت را مفلس مے سازند اعاذنا اللہ تعالیٰ من غضبہ و

غضب اولیائہ الکرام

۱۰۰ کتبوبات حضرت امام بانیؑ

۱۰۰ کتبوبات حضرت امام بانیؑ

و از آن جمله آنکه درین طریقه علیہ بیشترین افادہ و استفادہ بسکوت است
و فرمودہ اند ہر کہ از سکوت منتفع نشد از کلام ما چہ نفع خواهد گرفت

مکتوب ۲۲۲

بخواجہ محمد اشرف کابلی صدور یافتہ۔ در دید قصود و متہم و اشنان احوال

و افعال خود

بزرگی فرمودہ است کہ مرید صادق آنست کہ مدت بست سال کتاب
شمال و چیزے نیابد کہ بروی نویسد و این فقیر تر تقصیر بدوق و وجدان در
حق خودے یابد کہ کاتب یمین معلوم نیست کہ در مدت بست سال حسنہ
بیابد کہ در صحیفہ اعمال او درج نماید خدا و انا است جل شانہ کہ این سخن
را تبصیح و تکلف نمیگوید و ایضا بدوقے یابد کہ کافر فرنگ از وے
بمرا تلب بہتر است و اگر لحد آنرا امیر سنما از جواب عاجز نیابد خود را محاط
عظیئات میداند و مشمول سیئات و حسناتیگہ بوجوے آید کاتب شمال
خود را بکتابت آن احقے ببیند از کاتب یمین امیددی جز بہر حکمت ندارد
و دست آویزی بجز مغفرت نہ دعائے اللہ ^{مغفرتک} اوسع من
ذنوبی و رحمتک ارجی عندی من عملی بجالہ او موافق عجائب کار
باراست فیوض و واردات آہی جل سلطانہ کہ علی الدوام در مدارج کمال
و تکمیل فائز و وارد اند تا بید این قصور دید مینمایند و تقویت این عیب
بدینی میفرمایند بجائے عجب منقصتے افزاید و در محل تر رفع راہ تو اضع و
فروتنی میکشاید در آن واحد ہم کیمالات و ولایت مشرف است و ہم بدید
قصور تصف ظرفا آن را با و در اندیانہ و اگر سر آنرا معلوم کنند شاید باور
دارند ابعازاں سوال و جواب در بارہ این جمع متنافیین نوشتہ اند اگر

باصول رجوع آرند باز بکتابتوب ایله مے نویسند که تا موانع مرتفع شوندا کتفا
بقرب قلوب نمایند و با وجود این قرب خواهش قرب ابدان را از دست ندهند
که تمامی نعمت مربوط باین قرب است اولیس قربی با وجود قرب قلوب چوں
قرب ابدان نداشت با دنا تے جماعه که قرب ابدان داشتند نرسید فلا
تعدل بالصحة شدیداً کائناً ما کان والسلام *

مکتوب ۲۲۳

خواجه جمال الدین حسین کولابی صدور یافته مدتی است که از کیفیات
احوال خود و اعلام نداده اند نه شنیده اند که مشایخ کبرویه مریدی را که تاسه وز
احوال و واقعات خود بعرض شیخ نرساند کت پائے میفرمایند مضی ما
مضی دیگر چنین نکنند و هر چه رود نویساں یا مشند *

مکتوب ۲۲۴

بمیر محمد نعمان بدخشی صدور یافته در تاکید بر رعایت آداب پیرو و دفع
مطنه آزار که توهم نموده بود و بعضی نصائح و تنبیہات که مبلایار محمد قدیم
بر پشت این مکتوب نوشته اند *

بعضی مردم شمارا عقل زمان میگویند این قسم سخنان (منافرت افزا)
و میان آوردن چه مناسب ؛ معذاک خیال نکنند که ازین نوع سخنها بخیار
بخاطر این جانب راه یافته باشد که آزار اسخامد چه جائے آنکه به بیزار می شند
خوب پائے شما در نظر است و زلات شما از اعتبار ساقط هیچگونه خاطر را
مشوش ندارند *

ملا یار محمد قدیم را چه شد که جواب کتابت نفرستادند بلکه در فرستادن دعاینز
تایید کرد و ما را چه شد که جواب کتابت نفرستادند *

ملا یار محمد قدیم را چه شد که جواب کتابت نفرستادند بلکه در فرستادن دعاینز

خود را معاف داشتند گو مقبول طبیعتش نیستند جماعه که باین حقیر منسوبند
 اگر سلطان غلط و مواد خطا ایشاں را اعلام نکنند و حق را از باطل جدا نسازند
 از عمدہ چگونه براید دور آخرت چہ رو نماید با و بگویند۔
 من آنچه شرط بلاغ است با تو می گویم
 تو خواه از سخنم پسند گیر خواه ملال
 نمیداند کہ رضای حق جل و علا منوط بر رضای شیخ است و سخط او
 تعالی مر لوط بسخط او چه بلا شد؟ نمی فهمد کہ قطع کردن از ما منجر بکجای
 شود اگر از ما قطع کند بکہ خواهد پیوست اگر عیاذاً باللہ سبحانین قسم
 امری بنحاطر گذشتہ باشد بے توقف گویند کہ تو بکن و استغفار نماید و بہ
 حضرت حق سبحانہ ملتجی و متضرع شود کہ باین ابتلائے عظیم گرفتار نسازد
 و باین بلائے خطرناک مبتلا نگردد۔

مکتوب ۲۲

بملاطہر لاهوری صدور یافته۔ مراسلات شریفہ پے در پے رسیدند
 از گرمی ہنگامہ طالبان و جمعیت ایشاں اندراج یافتہ بود فرحت بر فرحت
 افزو و غایۃ مافی الیاب چوں درین طریق اندراج نہایت بدایت بہت
 مبتدیان را در ابتدا احوال رو میدہد کہ شبیبہ باحوال منتہیان است پس
 اعتماد بران نمودہ صاحب احوال را اجازت تعلیم طریقت نماید فرمود کہ
 درین صورت ضرر آن صاحب احوال زیاد از ضرر مسترشدان است بحتمل کہ
 شیخیل کمال اورا از ترقیات باز دارد و تواند بود کہ حصول جاہ ریاست کہ از
 لوازم مقام ارشاد است اورا در بلا بیندازد و جمعی را کہ اجازت دادہ اند مقبول
 آنها سازند کہ این نوع اجازت مبنی بر کمال نیست کار بسیار منہوز در پیش است

و این احوال از قبیل اندر ج نهایت ر بدایت است *

مکتوب ۲۲۷

بملاطاهر لاهوری صدور یافته - اے برادر حق سبحانہ و تعالیٰ کہ شمارا
 این منصب کشین و پیری اگر امت فرموده است تشکله این نعمت عظمیٰ بروجه
 اتم ادا نمایند و محافظت کنند کہ امری صادر نشود کہ باعث نفرت خلایق گردد
 نفرت خلق مناسب حال بلامتیہ است کہ بشین و دعوت کار ندارد بلکه مقام
 ملامت نقیض مقام شین است و نظر مردمان خود را متجمل دارد و در اختلاط
 و مؤانست با مسترشدان افراط نہ نمایند کہ باعث استخفاف است و منافی
 افادہ و استفادہ - بعد از ان ترغیب بر اختیار شریعت و اتیان اعمال صالحہ
 و توجیہ قول ایشان کہ ربا العارفین خیر من اخلاص المریدین
 بیان فرموده اند *

پیرا باقر در نظر مردمان خود را متجمل دارد و در اختلاط و مؤانست با مسترشدان افراط نہ نمایند کہ باعث استخفاف است و منافی افادہ و استفادہ - بعد از ان ترغیب بر اختیار شریعت و اتیان اعمال صالحہ و توجیہ قول ایشان کہ ربا العارفین خیر من اخلاص المریدین بیان فرموده اند *

مکتوب ۲۲۸

بمیر محمد نعمان صدور یافته - در ترغیب بر استقامت شریعت و برین
 وثبات بر محبت و اخلاص شیخ طریقت کما صرنا *
 و فیہاد و تحمیر اجازت نامہ کہ این ہمہ مبالغہ و ابرام دارند مقصود حسبیت
 اجازت تعلیم طریقت بہ شما داده است اگر او کفایت نکند اجازت نامہ چه کار
 خواهد کرد و لازم نیست کہ ہرچہ در خاطر بگذرد البتہ آنرا سعی باید کرد و چیز نامے
 بخاطر میگذرند کہ ترک آن اولیٰ و انسب است فکرہ کار خود باید کرد تا ایمان
 بسلامت ببرد و اجازت نامہ مردمان بکار نخواهند آمد و در ضمن کار خود اگر شخصی
 بہ طلب صادق بیاید آن را تعلیم طریقت بکنند نہ آنکہ تعلیم طریقتہ را اصل کار بگیرند

اجازت نامہ شریعت در کار نیست ۱۲

و معامله خود را تابع آن سازند که سراسر ضرر و حُسران است *

مکتوب ۲۲۹

بمیزر احسام المدین صدور یافته. در بیان آنکه طریق ما همان طریق حضرت ایشان است قدس سره الله تعالی سره الا قدس و نسبت بهما نسبت شریفیه آنحضرت کدام طریقه از این طریق عالی و کدام نسبت از آن نسبت علییه ولی و انسب غایبه ما فی الباب تکمیل صناعت و تمهیم هر نسبت بتلاقی اولی و تعاقب انظار است مثلاً نحوی که در زمان سیدویه بود بتلاقی او کار مشاخران دو صد زیاده گشته است و محرر و منقح شده معذالک بهما نحوی سیدویه است که او کار مشاخران پیش از مشاطگی و تزئین آن ننموده است. این فقیه در مکتوب رسائل خود این طریقه را طریق اصحاب کرام علیهم الصلوات ثابت نموده است و این نسبت را فوق همه نسبتها دلیل ساخته «علاوه بر آن روزمره و نشست و برخاست رعایت آداب این طریق بر وجه انهم نماید و سر موئی مخالفت واحداث تجویز نمیکند عجیب است که این همه هنرها از نظر ستمور مانده است و بجزر و شیندن سخنان نابلاغم از جا میر وید و آنرا باور میکنید اگر حسن ظن است چرا مخصوص بآن جماعت است مگر ما قابل حسن ظن نیستیم *

مکتوب ۲۳۰ ✓

بشیخ یوسف برکی صدور یافته. در علوهت و عدم اکتفا با آنچه حاصل شود بلکه نفی آنچه مشهور و معلوم گردد و اثبات ذات بچون و بیچگون که باورای دید و دانش است و مضمون این مکتوب در مکاتب سابقه مکرر مذکور شده است *

مکتوب ۲۳۱

بمیر محمد نعمان صدور یافته در مکتوب شما بتعاقب رسیدند مکتوب اول هر چند مبنی از سوزش و اضطراب بوده اما مکتوب ثانی ملائم و هموار و مشعر از شوق و سرگرمی و بسیار محظوظ ساخت حرارت در پیرامور در کار است و پژمردگی و افسردگی نصیب دشمنان باد *

سوال از فرق میان حصول و وصول و جواب آن :-

سوال از اسمائے که مبادی تعینات انبیا است علیهم الصلوات والتسلیمات همان اسماء مبادی تعینات اولیاء است یا نه؟ اگر هست فرق چیست؟ و جواب آن *

مکتوب ۲۳۲

بخواجه حضرت محمد صادق قدس سره در بیان اسرار و وقایع شریعت و طریقت که حضرت ایشان بآن ملهم شده اند عنوان چند مضامین درین مختصر اشاره ذکر کرده می شود و شرح و بسط آن در اصل مکتوب ملاحظه فرمایند (۱) حقیقت واجب الوجود سبحانه و تعالی وجود محض است که منشأ هر خیر و کمال است و مبدأ هر حسن و جمال و حقایق ممکنات عدوات اند که مبادی هر شر و نقص اند (این مضمون را به تحقیقات عجیبه و تدقیقات خریبه به مع سوالها و جوابها تفصیل تمام در چند صفحه ذکر کرده اند) *

(۲) معنائے حدیث شریف **أَسْلَمَ** شیطانی *

(۳) معنائے قول من عرفت نفسه فقد عرف ربه *

(۴) معنائے تاویلی **اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** بر مذاق بل تصوف

فرق در معنائے تاویل و معنائے تفسیری ۱۲-

و آنکه گفتیم معنای تاویل کرمیه است زیرا که معنای تفسیری مشروط بقول و سماع است منقش القرآن بدرایه فقد کفر شنیده یا شنید و در تاویل مجروح احتمال کافی است بشرط آنکه مخالف کتاب و سنت نباشد.

(۵) مصداق حسن و قبح اشیا و آن است که هر چه رو با خیرت دارد و برای آخرت معاد است حسن است اگر چه بظاہر مستحسن نه نماید و هر چه رو بدیناوار و برائے دنیا معاد است قبیح است اگر چه بظاہر حسن نماید و بجلالت و طراوت ظاہر شود و کمال زخرفات الدنیویة ازینجا است که در شریعت مصطفویہ علی صاحبہما الصلوة والسلام والتحیة منع فرموده اند از نظر کردن بمیل و خواهش بچین امار و ونساء اجنبیہ کہ این حسن و طراوت از مقتضیات عدم است کہ ماوای هر شر و فساد است اگر منشاء این حسن و جمال کمالات وجودیہ مے بود منع نمی فرمودند پس بعضی از صوفیہ کہ بظاہر جمیلہ و نعمات مستحسنہ گرفتار اند بتجمل آنکہ این جمال و حسن مستعار است از کمالات حضرت واجب الوجود و تعالی و تقدس کہ درین مظاہرہ ظهور فرموده است و این گرفتاری را نیک و محسن مے انگارند بلیکہ راه وصول تصور مے نمایند نزد و این حقیر خلاف آن ثابت بشده است چنانچہ ششمہ از اں بالا مذکور شده است.

(۶) فرزندان آن وقت است کہ در اتم سابقہ پیغمبر اولو العزم مسجوث میگشت و درین اتمت کہ خیر الامم است و پیغمبر ایشان قائم الرسال علیہ و علی آلہ الصلوة والسلام علماء را مرتبہ انبیائے بنی اسرائیل داده اند و بوجود علماء از وجود انبیا کفایت کرده لهذا بر سر هر ماکنه از علمائے این اتمت مجددین تعیین مے نماید کہ احیائے شریعت نماید علی الخصوص بعد از ماضی الف کہ در اتم سابقہ وقت بعثت پیغمبر اولو العزم است و بهر پیغمبری در آن وقت اکتفا نموده اند و درین طور وقت عالمی عارفی تام المعرفت در کار

در بیان مجدد الف ۱۳-

است کہ قائم مقام اولی العزم اہم سابقہ باشند۔
 فیض روح القدس اربازد فرساید دیگران ہم بکنند آنچه مسیحا میکرد
 (۷۱) فرزند این معارف این کہ مسودہ یافتہ است امید است کہ از
 الہامات رحمانی باشد کہ اصلاً شائبہ و ساوس شیطانی راوران مجال نبود
 و دلیل برین معنی آنکہ چون در صد و تخریر این علوم شد و ملتی بجناب قدس
 خداوندی جل سلطانہ گشت دید کہ گویا ملائکہ کرام علی نبینا علیہ
 الصلوٰۃ والسلام از نوحی آن مقام دفع شیطان میکردند و نے
 گذاشتن کہ در حوالی آن مکان بگردو۔ واللہ سبحانہ و تعالی
 اعلم بحقیقہ الحال *

مکتوب ۲۳۳

بخواہم حضرت محمد صادق قدس سرہ از احوال مکتوبہ شما چنان مفہوم
 گشتہ بود کہ شما را مناسبتی بولایت خاصہ محمدیہ علی صاحبہما الصلوٰۃ
 والسلام والتجیۃ پیدا شدہ است فالحمد لله علی ذالک از مدتہا از رو
 این دولت داشت کہ در حق شما حاصل شود۔ دیگر فرزندان اغری محمد سعید
 کہ در مکتوب خود اظہار احوال نمودہ بود بسیار اصیل است ہاں خصوصیت از
 یاران کم کسی را دست دادہ است امیدوار است کہ حضرت حق سبحانہ و
 تعالیٰ اورا نیز بولایت خاصہ مشرف گرداند و فرزندے محمد معصوم بفضیل
 خداوندی جل سلطانہ خود بالذات قابل آن دولت است حضرت حق سبحانہ
 و تعالیٰ از قوت بقول آرو بعد قتمہ حبیبہ علیہ و علی الہ الصلوٰۃ والتسلیمات
 من آن خاتم کہ ایر نو بہاری کند از لطف بر من قطرہ باری
 اگر بر وید از تن صد ز بانم چو سوسن شکر لطفش کے نو اہم

در آخر مکتوب ۲۳۸

ارشاد میفرمایند نوشته بودید که بعضی از طالبان التماس طریقه قادریه می نمایند. باید که غیر از طریقه نقشبندیه به هیچکس طریقه تعلیم نکنند که خاطر دو طریقه نشود و اما اگر کلاه و شجره طلبند و استخاره راه دهد مرید بگیند و نصیحت فرمایند والسلام

مکتوب ۲۳۹

بملا احمد برکی صدور یافته در جواب استفسار ما عی شیکانه او -
 (منحفا) دو شیخ زاد آورده بودند که تلقین ذکر بگیرند از محمد و ما استخاره در هر امر سنون است و مبارک لیکن در کار نیست که بعد از استخاره امری ظاهر شود در خواب یا در واقع یا در بیداری که دلالت بر فعل یا ترک باید بلکه بعد از استخاره رجوع بقلب باید نمود اگر اقبال یا آن امر زیاد از پیش است دلالت بر فعل دارد و اگر اقبال بهمان قدر است که سابق داشت و نقصان پیدا کرده هم منع نیست درین صورت استخاره را مگر سازند تا زیادتی اقبال مفهوم نشود و نهایت تکرار استخاره تا نهایت مرتبه است و اگر بعد از استخاره نقصان در اقبال سابق مفهوم نشود دلالت بر منع است درین صورت بیشتر اگر استخاره مگر سازند گنجایش دارد بلکه بر هر تقدیر استخاره مگر ساختن اولی و النسب است و احتیاط است در اقدام و عدم اقدام در آن امر

مکتوب ۲۴۰

بشیخ یوسف برکی صدور یافته پس مناسب حال شما درین

غیر از طریقه نقشبندیه تعلیم نکنند ۱۱۰

کیفیت حال از استخاره معلوم کردن بیرون می شود ۱۲

وقت ذکر کلمه طیبه لا اله الا الله است و نگذارد این کلمه تا سجده که در
دید و دانش هیچ نگذارد و رحمت را بحیرت و جهالت گشرد و معامله را بقنا
اندازد و باید کرد و آنچه شما فنادانسته اید معتبر بعدم است نه فنادان بود
از وصول بحبل فنا دست دهد اول قدم درین راه زود باشید و وصل سبحا
و اتصال که است

كيف الوصول الى سعاد و دودنها
قلل بحبال و دودنهن خيوف

مکتوب ۲۲۱

بمولانا محمد صالح صدور یافته در اظهار احوال ترقی بعضی یاران
و مخلصان خود و استفسار احوال یاران آنجائی که داخل طریق شد
اند و شتوند

مکتوب ۲۲۲

بملا بدیع الدین صدور یافته در جواب استفسار مٹے او بداند
که ذکر عبارت از طرد غفلت است و چون ظاهر را از غفلت چاره نیست
چه در ابتدا و چه در انتها پس ظاهر همه وقت محتاج بزرگ گشت غایب ما
فی الیاب و بعضی اوقات ذکر اسم ذات عزوجل النفع است و بعضی
دیگر از اوقات ذکر نفی و اثبات النسب. باقی ماند معامله یاطن در اینجا نیز
تا زمان از تفرغ غفلت بالکلیه از ذکر گفتن چاره نبود این قدر هست
و ابتدا این دو ذکر گفتن متعین است و در توسط و انتها این دو ذکر متعین
نیست اگر تبادلت قرآن و اداء صلاوة نیز طرد غفلت نموده اید گنجایش

در ابتدا ذکر گفتن متعین است و در توسط و انتها تبادلت قرآن و اداء صلاوة و در آخر ذکر گفتن متعین است

وارد ولیکن تلاوت قرآن بحال متوسط مناسب است و ادائے نماز
نوافل مناسب حال منتهی است *

مکتوب ۲۲۳

بملا ایوب محتسب صدور یافته۔ در ترغیب بہ اقبال و امر و
اجتناب از لواطی و تحصیل مقام اخلاص و مداحی طریقہ نقشبندیہ و
ذکر خصائص آن چنانچہ در مکتوب ۲۲۱ بہ تفصیل ذکر شدہ *

مکتوب ۲۲۴

بملا محمد صالح کولابی۔ در دید خرابی احوال کہ لازمہ طریقت است
از خرابی احوال خود یعنی دید قصور اعمال نوشته بودند امید است
کہ از انہم خراب تر گرد و نہایت این خرابی در مکتوبی کہ باسم فرزند
ارشدی دریں ایام نوشته است اندراج یافته است از انجا معلوم خواہند
فرمود و بعض حالات مناسبہ وقت و حال خود *

مکتوب ۲۲۵

بملا صالح صدور یافته۔ در جواب استفسارہائیکہ نموده بودند
نوشته بودند کہ توجیہ قول حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ
ذکر اللسان لقلقبۃ و ذکر القلب و سوسۃ و ذکر الروح
شرك و ذکر السیر کفر ^{آواز بے فایده ۱۲} چه باشند *
بدانند کہ چوں ذکر ^{سببی} مذکور از ذکر و مذکور است ہر ذکرے کہ باشند
و مقصود فنائے ذکر و ذکر است در مذکور لاجرم ذکر را لقلقبہ و سوسہ

بملا ایوب ۱۲۳۔ لے شہیدی جو کزنندہ ۱۳

و شرک و کفر فرموده اند اما ذکر را عرض این اسامی پیش از حصول فنا و بقا
 باید دانست زیرا که بعد از حصول بقا وجود ذکر و ثبوت ذکر از روی مذموم
 نیست پس این قول را نسبت بحضرت صدیق نمودن مستحسن نیست *
 و استفسار دویم از قول ابو علی سینا است که در جواب شیخ ابوسعید
 ابوالخیر نوشته که دلیل بمقصود حقیقی (جمل و علا این است که درائی در
 در کفر حقیقی و برائی از اسلام مجازی" و شیخ ابوسعید جواب او پس ندیده
 بعد از توجیه قول مذکور نوشته اند) از کونه نظری ابن سینا است که باسلام
 حقیقی دلالت نموده و فی الحقیقت او را از کفر حقیقی هم نصیبی نموده از روی
 علم و تقلید گفته و نوشته بلکه او را از اسلام مجازی هم حظ وافر نگرفته و در
 خرخشهائے فلسفی مانده امام غزالی تکفیر او می نماید و الحق که اصول فلسفی
 اینسانی اصول اسلام است. و یگانه که این حکایت صحیح هم نیست چه که شیخ
 ابوسعید عین القضاء بسیار مقدم است با وجهی طور نویسد که اگر تک سال
 عبادت میکردم آنچه ازین کلمه ابی علی سینا حاصل میگردانم نمی شد *

مکتوب ۲۲۶

بمیر محمد نعمان صدور یافته. در بشارت های عالیله و توجه غائبانه
 حضرت ایشان بجال موصوف و دفع ظلمات و کدورات او تا آنکه کمال
 کمال او بدر کامل گردید و ما اینا سب ذالک *

مکتوب ۲۲۷

بمیرزا حسام الدین بعبارت عربی صدور یافته. در بیان آنکه دلیل
 بر وجود حق سبحانه و تعالیٰ همان وجود او است چنانچه اشاره تا سوائے او

این کلمه را اولیای مستقیمین و مشایخ طریقت است و فوات او در کتب
 شده است

ابن سینا

نه چنین است کہ عرفت رَبِّی بفسخ العزائم بلکہ عرفت فسخ العزائم
بِدَلِّی صیحیح است فهو سبحانه وتعالی دلیل علی ما سواہ
لا بالعکس چرا کہ دلیل ظاہر تر مے باید از مدلول و لاشئی اظہار
منہ سبحانہ وتعالی فهو الدلیل علی نفسه وعلی ما سواہ
بل لا مجال للاستدلال والبرهان ثمہ۔ اذلاخفاء فی وجودہ
سبحانہ ولا ریب فی ظہورہ تعالی فهو اجلی البدیہیات و
ما خفی ذالک علی احد الا لمرض فی قلبہ وغشاوۃ علی بصیرہ
ولا یضر ذلک فی المقصود والسلام ۛ

مکتوب ۲۵۰

بملا احمد برکی صدور یافتہ۔ نوشتہ بودند کہ ذوقی وفرحی کہ اول
داشت حال در خود نمی بیند و این را تنزل خود میبرد
معلوم لٹوی یاد کہ حالت اولی در رناب حالت اہل وجد و سماع بودہ
است کہ جسد را دران دخل تمام بود و حالتیکہ الحال بیسر شدہ جسد از انجا
قلیل التصبیب است یہ قلب و روح تعلق بیشتر وارو با بجملة حالت ثانیہ
فوق حالت اولی است براتب و عدم وجدان ذوق و فقدان فرح فوق
فوق وجدان ذوق و فرح است الی اخرہ ۛ

مکتوب ۲۵۲

بجناب شیخ بدیع الدین صدور یافتہ۔ در بیان مبدأ تعین حضرت
نوح و حضرت ابراہیم صلوات اللہ تعالی وتسلیماتہ علی نبینا و
علیہما و ما یناسب ذالک ۛ

مکتوب ۲۵۳

بیشینجیت مآب شیخ ادریس سامانی صدور یافته - در بیان بعضی از
 مقامات و منازل طریقہ بسبیل رفر و جمال . نوشته بودند کہ بمقامی رسیدہ
 ایم کہ اگر بجانب زمین نظر میکنم زمین را نمی یابم و اگر بجانب آسمان نظر
 کنم آنرا هم نمی یابم و همچنین عرش و کرسی و بہشت و دوزخ بلکہ وجود
 خود را نیز نمی یابم الخ

مخبر و ما این احوال امثال این احوال از تلویحات قلبی است مشہور
 میگردد کہ صاحب این احوال از مقامات قلب زیادہ از ربعی طی نمکدہ است
 سہ حصہ دیگر از مقامات قلب طے باید کرد تا معاملہ قلب را بہ تمام طے
 کردہ باشد از گذشت قلب روح است و از گذشت روح سہر است
 و از گذشت سہر خفی و بعد از آن اخفی . ہر کدام از این چہار باقی ماندہ احوال
 و مواجید علی حدہ وارد ہمہ را جدا جدا طے باید کرد و بکمالات ہر یک
 متعلی باید گذشت . از گذشت این پنجگانہ عالم امر و طے منازل اصول آنها
 مرتبہ بعد ہر تبتہ و قطع مدارج ظلال اسماء و صفات کہ اصول این اصول
 است درجۃ بعد درجۃ تجلیات اسماء و صفات است و ظہور
 شیون و اعتبارات . از گذشت این تجلیات تجلیات ذات است
 تعالیٰ و تقدس این زمان معاملہ باطمینان نفس مے افتد و حصول رضا
 بہرود کار جل سلطانہ میسر مے آید کما لایمکہ درین موطن حاصل میگردد
 در جنب آن کمالات سابقہ حکم قطرہ دارد و در جنب دریائے محیط بیکران
 اینجا شرح صدر میسر گردد و باسلام حقیقی مشرف شود . ع
 کار این است غیر این ہمہ ، سیح الخ

مقام علو تہجد

تجلیات ذات

الذات نفس و
حاصل آنست
و در حدیث
ایضا

(و نیز همین مضمون در مکتوب ۲۵۴ بعد از این تفصیل آنم ذکر شده است)

مکتوب ۲۵۳

بملا احمد برکی صدور یافته - در بیان آنکه آنچه بعضی اکابر فرموده اند که آدمی هر چه کند بفرمان صاحب زمان کند تا نتیجه دهد اگر چه کارش مشروع یا شذائین سخن صحیح است اما بدانند که مراد از نتیجه نتیجه معتدیه است لاه طلقاً و شرح حقیقت قرآنی و حقیقت کعبه ربانی و وجه تفوق ثانیه بر اولی نیز درین مکتوب مذکور است *

مکتوب ۲۵۶ ✓

بمیان شیخ بدیع الدین صدور یافته - در بیان معنائی قطب و قطب الاقطاب غوث و خلیفه و آنکه هر یک بجه خدمت مامورند و از خدمت خود اطلاع دارند پاره ۹ *

باید دانست که کمال تابعان نبی علیه و علیهم الصلوات و التسلیمات چون به تبعیت کمالات مقام نبوت را تمام کنند بعضی از ایشان را به منصب امامت سرفراز می سازند و بعضی را بجهت حصول آن کمال اکتفا می فرمایند و چون او نشان کمالات مقام ولایت نبوت را تمام کنند بعضی را بمنصب خلافت مشرف سازند و بعضی را بجهت حصول آن اکتفا نمایند کما ذکر این هر دو منصب (یعنی خلافت و امامت) تعلق یکمالات صلیبه دارند و در کمالات ظلیه منصب ^{عظ} قطب ارشاد مناسب منصب امامت است و منصب قطب مدار مناسب منصب خلافت است گوئیم این دو مقام (یعنی قطب ارشاد و قطب مدار که تحت آن دو مقام فوقانی اند) یعنی خلافت و امامت ۱۲

معانی قطب ارشاد و قطب مدار و غوث و خلیفه و امام ۱۲

صلوات
خدمت
امام

ظلال آنها اند و غوث نزد شیخ محی الدین ابن العربی پیمان قطب مدار است
و غوثیت منصب علمی نیست اما معتقد فقیر آن است که غوث غیر قطب
مدار است و ممد و معاون روزگار اوست قطب مدار در بعضی امور مدد
از وی میخواهد و در نصب مناصب ابدال نیز او داخل است و قطب را
باعتماد اعراف و انصار و قطب الاقطاب نیز گویند چه اعراف و انصار قطب
اقطاب حکمی اند.

و بدانند که صاحب منصب البته صاحب علم است و آنکه کمال آن
منصب دارد نه منصب لازم نیست که از ارباب علم بود از خدمات خود
مطلع باشد الخ *

بر سیره بیرونند که در نقیحات می نویسند که ولایت جمیع اولیا بعد از من
سلب می شود مگر چهار کس را بدانند که مراد از ولایت تصرفات و ظهور کرمان
داشته باشند اصل ولایت که عبارت از قرب حق است جل سلطان و
تیز مراد از سلب کثرت ظهور کرمان خواهد بود و سلب اصل آن ظهور
با آنکه این سخن کشفی است و در کشف مجال خطا بسیار است تا چه دیده
باشد و چه فهمیده *

مکتوب ۲۵۷

بمیر محمد نعمان صدور یافته در بیان سلوک و منازل طریقه نقشبندی
به طریق اجمال سیادت پناطریقی که ما اختیار کرده ایم بنده لای سیران
از قلب است که از عالم امر است و از گذشت قلب شیر در مراتب روح
است که فوق اوست و از گذشت روح این معامله با من است که فوق اوست
و هکذا الحال فی الخفی و لاحق فی بعد از طے منازل این لطائف پنجگانه

چنانکه آن ترتیب بعد از درون از آن کس نیست و بلکه مستحق سبک و دوری

و بعد از حصول علوم و معارف که تعلق به هر کدام از اینها علیحده علیحده دارد و
 بعد از تحقق احوال و مواجید که بهر یک از این پنجگانه جدا جدا مخصوص است
 سیر در اصول این پنجگانه همیشه و که در عالم کبیر است چه هر چه در عالم صغیر
 است اصل آن در عالم کبیر است مراد از عالم صغیر انسان است و از عالم
 کبیر مجموعه کائنات و شروع سیر در اصول این پنجگانه از عرش مجید است
 که اصل قلب انسان است و فوق آن اصل روح انسانی است و فوق فوق
 آن اصل سر انسان است و فوق اصل سر اصل خفی است و فوق اصل خفی
 اصل خفی است و چون این پنجگانه عالم کبیر را نه تفصیل می کنند و به نقطه آخر
 آن برسد و اگر امکان را تمام کرده باشند و قدم در منزل اول از منازل فنا
 نهاده بعد از آن اگر ترقی واقع شود سیر در ظلال اسما و صفات و اجبی حسب
 سلطانه خواهد بود و این ظلال کمال بر از اند بین الوجوب و الامکان و
 اصول اند آن پنجگانه عالم کبیر را و سیر در این ظلال نیز بهمین ترتیب خواهد
 بود که در فروع آنها ذکر یافته است و اگر بقتل حق جل شانہ منازل مشکوفا
 این ظلال را نیز طے کرده به نقطه آخر آن برسد شروع سیر در اسما و صفات
 و اجبی جل سلطانه خواهد بود و تجلیات اسما و صفات رو خواهد نمود و ظهورات
 فشیون و اعتبارات جلوه خواهد فرمود این زمان معامله پنجگانه عالم امر را تمام
 کرده باشد و حق ایتهارا ادا کرده بود بعد از آن اگر بقتل خداوندی جل شانہ
 ازال مقام نیز ترقی واقع شود و معامله باطمینان نفس خواهد افتاد و حصول مقام
 رضا که نهایت مقامات سلوک است پیشتر خواهد شد و درین موطن شرح صدر
 حاصل میگردد و در بشرت سلام حقیقی شرف میشود کمالاتی که موطن حاصل
 میشود در جنب آن کمالاتیکه بعالم امر تعلق بوده است حکم قطره دارد و در جنب
 در پیکر محیط این همه کمالات که ذکر یافته است تعلق با اسم الظاهر دارد

کتاب
 و اصل
 عالم صغیر
 عالم کبیر
 اصل
 اسما و صفات
 و اجبی
 حکم
 و شرف
 و اعتبارات
 اذن
 تمام
 نهایت
 حکم
 شرح
 حکم حقیقی

پان منازل ترقی در مدارج قرب و کمال کبیر و اولی اینها تا انتها ۳۰

کلام سرواطلس

و کما لا یتیکه تعلق با اسم المباطن دارد و دیگر است که با ستار و تبطن مناسب است
 و چون کمالات این دو اسم مبارک به تمامها حاصل شود و بازو طیران برآید
 ساک میسر گردد که بقوت آن طیران در عالم قدس فرماید تزیی است اندازه نماید
 تفصیل این معاملات در بعض مسودات تحریر یافته است فرزند می
 ارشادی به جمع آن در حد است *

مکتب ۲۵۸
 یعنی نوشتن

به شریف خان صدور یافته در بیان اقریبیت او سبحانه و تعالی
 مخدوم هر چند اقریبیت او تعالی بما از مایه نفس قطعی ثابت شده است اما
 چه توان کرد که او تعالی شان از عقول و افهام ما و از علوم و ادراکات ما
 در عالم داء است یا آنکه دانیم که این ودائیت در جانب قرب است نه
 در جانب بعد این معرفت درائی طور نظر عقل است زیرا که عقل از خود زودیکتری
 را نتواند تصور نمود مثالی که توضیح این مطلب نماید هر چند نتایج نموده آمد پیرا
 شده عجایب کار و بار است اقریبیت او سبحانه و تعالی اسبب ابعدیت مانگشته
 است هذ الی ان یبلغ الکتب اجله فافهم فان کلامنا اشارة
 و بشاره والسلام *

مکتب ۲۶۰

به مخدوم و ازگی حضرت خواجه محمد صادق قدس سره در کیفیت سیر سلوک
 طریق نقش بندیه و توضیح منازل و مقامات عالیه آن و تبیین علامات و
 لوازم افضله هر مقام و بیان لطائف و اسرار آن و تعریف ولایت صغری
 عبارت از ولایت اولیاست و ولایت کبری که عبارت از ولایت

شرح این منازل مقامات سلوک در مکتوب دوم در دانش مستقیم تفصیل تمام مذکور است ۱۲-

معنی و الورا

انبیا است علیهم الصلوٰۃ والسلام و ولایت علیا که عبارت از ولایت
ملاّ اعلیٰ است و میان لطائف عشره که پنج ازاں از عالم امر است و پنج از
خلق که نفس و عناصر را بجه باشته و بیان افضلیت عالم خلق بر عالم امر را
کما لاتیکه مخصوص بجنس خاک است ۰

ربا بداد است که این مکتوب شریف بسط تمام دارد و گوئیم یا شرح مکتوب
دو صد و شصت و هفتم است که بمیر محمد رفیعان در بیان سلوک و لطائف
طریقه نقشبندیه به طریق اجمال و اختصار تحریر یافته بود. و از آنجا که سلیقه
مضامین عالییه با هم متصل مرلوب است و نیز فهم آن اسرار عظام
معارف حاصله با وجود این قدر بسط و تفصیل از ادراک عوام بالاتر
تا با انتخاب اختصار آن چه رسد لهذا از انتخاب و اختصار آن سبک
نموده حواله باصل نموده میشود فکر ماقاصر نظر آن بآن مقامات عالییه
رسد و بجز اعتراف بحجرت قصور نمود کارے نمی کشاید ۰

پلے مالک است و منزل بس دراز فکر ما کوتاه و خسر ما بخرم
و ایضا مد نظر درین رساله متناست بحال طالبان و مبتدیان است
برائے کمالان و منتہیان خود اصل کتاب مناسب است.

فمن کان من اهلہ فلیرجع الی اصلہ و در آخر مکتوب بر
اطهار شکر و تحاریر نعمت می نویسد که این است بیان طریقی
حق سبحانه و تعالیٰ این حقیر را بآن طریق ممتاز ساخته است از بدایه
تا تہامیت و بنیادش نسبت نقشبندیه است که متضمن اندراج تہام
در بدایت است برین بنیاد و عمارتہا ساخته اند و گوشکها بنا فرموده
این بنیاد نمی بود و معامله تا اینجائی افزود تخم از سجا لا و سمرقند آورد
زمین ہند یعنی سر ہند شریف) کہ مایہ اش از خاک یشرب و بطحا اس

گشتند و باب فضل سالها آن را سیراب داشتند و بترسیت احسان
رزی ساختند چون آن گشت کار بکمال رسید این علوم و معارف ثمرات
بخشید الحمد لله الذی هدانا لهذا انما کننا لکنهتدی
لولا ان هدانا الله لقد جاءت رسل ربنا بالحق *

وفیه در طریقه ماکه طریقه اصحاب کرام است علیهم الصلوات
علم بسلوک و تسلیک بیخ در کار نصیحت اگر چه شیخ مقتدا که سمجوبانی
آن طریقه است بهمال علم و وفور معرفت مستحق است پس ناچار درین
طریق عالی در حق وصول آتیا و اموات و صبیان و شیوخ و جوان و
کهنول مساوی باشند که بر ایضه محبت یا توجه صاحب ولت بمنتهائی
مقاصد برسند ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذوا

الفضل العظیم

✓

مکتوب ۲۶۲

بمولانا محب علی صدور یافته - مخدوم باهر وضعی که باشند از او ضناع
شرعیه محل مضایقه نیست بشرط آنکه رشته این محبت گسسته نشود
بلکه روز بروز قوت پیدا کند و نائمه این اشتیاق سر زد کند و بلکه ساعته
فساعته در التهاب بیفزاید چه از تباطو ما جیبی است و نسبت آنوکاسی
و انصباعی در قرب و بعد تفاوت ندارد که در سرعت و بطوء و علم به
بعضی خصوصیات طریق و عدم علم بآن که در قرب نوع اول است

مکتوب ۲۶۳

به جناب شیخ تاج صدور یافته - بعد از مراجعت از سفر حج

فیش این طریقه با جناب اموات و صبیان و شیوخ و جوان کهنول یکسان است

✓

انصاف بده اے فلک مینا فام
 خورشید چہاں تاب نواز جانب شرق
 تازیں دو کلام خوبتر کرد خرام
 یاماہ جہاں گرد من از جانب شام
 خبر قدم مسرت لزوم محبان مشتاق
 رافرحت فراواں رسانید
 ﷲ سبحانہ و تعالیٰ الحمد والمنة علیٰ ذلک چون قدم رنجہ فرمود
 آید زودتر تشریف آرید کہ مشتاقان زیر بار انتظار اندواز روی استماع
 اخبار بیت اللہ دارند زوایں حقیر چنانچہ صورت کعبہ ربانی مسجود الیہا
 است مرسوم خلایق را چہ بشرو چہ ملک حقیقت آن نیز مسجود الیہا است
 مرقائق آن صور را جرم آن حقیقت فوق جمیع حقائق آندہ است و
 کمالات متعلقہ آن فوق کمالات متعلقہ سایر حقائق گشتہ
 پس کعبہ عجوبہ ایست در دنیا بصورت از دنیا است و
 رفی الحقیقت از آخرت است الخ *

کعبہ ربانی

مکتوب ۲۶۴

بمیرسید باقر سارنگ پوری صدور یافتہ در بیان آنکہ معاملہ
 خود را بحیرت و جہالت باید برد
 واعتماد بر احوال و کشوف نیاید کرد
 متوجہ کار خود باشند و بد کہ اسم ذات تعالیٰ و تقدس بے ملاحظہ اسماء
 وصفات اشتغال نمایند تا معاملہ جہالت کشند و کار بحیرت انجام دہند
 ملاحظہ اسماء و صفات بسا است کہ باعث ظہور احوال گردد و واسطہ
 وجود مواجید آید شنیدہ باشند کہ احتمال خطا در احوال و مواجید بسیار
 است و اشتباہ باطل بحق در آن موطن بیشتر بعد از آن حکایت آن شیخ
 کہ احوال فنا و محویت خود بخد مت حضرت ایشان فرستادہ بود کہ بہر چیز

که نظر میکنم هیچ نمی یابم و آنرا کمال خود دانسته بود و حضرت ایشان را
جوابش نوشته بودند که این از تلویحات مقام قلب است و هنوز منزل
دور است کما مری فی المکتوب ۲۵۳ نوشته اند و مناسب آن
نقلی دیگر از احوال بعضی مستشرقان خود نیز تحریر فرموده اند *

مکتوب ۲۶۵

په شیخ عبدالهادی بدایونی صدور یافته که آرزوی عزلت فرمود
بودند بلی العزلة من ذیة الصدایقین مبارک باشد عزلت
اختیار کنند و آنرا گزینند لیکن مراعات حقوق مسلمانان از دست
ندهند قال علیه و علی آله الصلوٰة والسلام حق المسلم علی
المسلم خمس - رد السلام و عیادة المریض و اتباع الجنائز
واجبة الدعوة و تشمیت العاطس - اما در اجابت دعوت
شرائط است و در احیاء العلوم مفصلاً مذکور است مثلاً آنکه در اینجا
لهو و لعب یا سماع غنا و مزامیر نباشد یا فرش و ببا و ادانی فتنه و
ذہب نباشد و تصاویر بر سقف یا دیوار نبوند و طعام صاحب آن از
حلال باشد و داعی ظالم و فاسق یا متکلف و طالب فخر و منبالات
نباشد و غیر ذلک *

و نیز بدانند که ع - عزلت از اغیار باید نه زبانه

حضرت خواجہ نقشبند قدس سره فرموده اند که طریق ما صحبت است
که در خلوت شهرت است و در شهرت آفت - و مراد از صحبت صحبت
مواقفان است نه صحبت مخالفان - و عیادت مریض سنت است
اگر مریض را شخصی متعهد بود و الا واجب - و به نماز جنازه حاضر شدن

توقن سلمان
حق صلح

و لا اقل چند قدم در متابعت آن رفتن تا حق سمیت ادا کرده باشد و حضور چه
 و جماعات پنجگانه و نماز عبیدین از ضروریات اسلام است که از آن چاره
 نباشد باقی اوقات را به بتل و القطار بگذرانند اما اول تصحیح نیت بکنند
 و عزت را به لوث بیچ غرضی از اغراض عاجله ملوث سازند و بیچ مقصد
 غیر از جمعیت باطن بند که الهی جل شانہ همایش مباداغرض نفسانی در ضمن
 آن مخفی باشد

در مکتوب ۲۶۶ که بخدمت پیرزادگان خود نوشته اند تخریر میفرمایند
 بعد از تحصیل دو جناح اعتقادی و عملی اگر توفیق ایزدی جل سلطانه
 رسنونی فرماید سلوک طریقه علییه صوفیه است نه برائے آنکه شئی زاید از آن اعتقاد
 و عمل حاصل کنی بلکه مقصود آن است که نسبت بان اعتقادات یقینی و
 اطمینانی حاصل کنند و نسبت باعمال سیری و سهولتی حاصل آید و کسل
 سکنشی نفس اماره نائل نشود و ایضاً مقصود از سلوک طریقه نه آن است که صورت
 و اشکال غیبی را مشاهده نمایند و الوار و الوان را معائنہ کنند چه این خود
 داخل لہو و لعب است

و در میان طرق صوفیه اختیار کردن طریقه علییه نقشیندیاری و انسیب
 است چه این بزرگواران التزام متابعت سنت نموده اند و اجتناب از بدعت
 فرموده از اینجا است که سماع و رقص را تجویز نکرده اند و احوالیکه بر آن مترتب
 شود اعتبار نه نموده اند بلکه ذکر چه را بدعت دانسته منع آن فرموده اند و ذری
 بجایس طعام در ملازمت حضرت ایشان حاضر بودیم شیخ کمال که یکی از مخلصان
 حضرت خواجہ مابود در وقت افتتاح طعام در حضور ایشان اسم الله را
 بلند گفت ایشان را ناخوش آمد سجدیکه زجر بلیغ فرمودند که اورا منع کنند که در
 مجلس طعام حاضر نشود و اکابر این طریقه هر گاه در منع ذکر چه این همه مبالغه نمایند

صورت اشکال
 غیبی در لہو
 لہو و لعب

در طریقه نقشیندیاری ذکر چه را بدعت دانسته منع از آن کرده اند -

از سماع و قرص و وجد و تواجد چه گفته شود *
و هم در بدعت بودن ذکر چه نقل دیگر بیان فرموده اند که در مسائل فقیهیه
مناسبت دارد لهذا آنرا در اینجا ذکر کردیم *

مکتوب ۲۶۷

بمیزر احسام الدین احمد صدور یافته در بیان اسرار و دقائق غامضه
که حضرت ایشان بآن متنازع شده اند *

از انعامات حق جل ساطعند چه نویسد و چنان شکر آن بجا آورد علوم
و معارفیکه فاضله میشود بتوفیق خداوندی جل شانته اکثر آن در قید کتابت
می آید و سبوح اهل و ناهل میرسد اما اسرار و دقائقی که بآن متمیز شده شمه
از نظر ظهوری تواند آورد و فرزند اعزری که مجوعه معارف فقیه است نسخه
مقانات کوچک و جذب بر فرزند ازین اسرار دقیقه با و در میان نمی آرد و به
شیخ تمام در استفسار آن می کوشید با آنکه می دانند که فرزند از محراب اسرار
است او برین معنی حدیث ابوهریره که مشهور است نقل فرموده اند و بعد
از آن منع از احداث بدعت در طریقت که در رنگ احداث بدعت در دین
است و امر بر محافظت طریقه اکابر کرده می نویسد پس هر جا که از هر
که مخالفت طریقت خود می بیند بزرگ و مبالغه منع آن فرماید و ترویج و تقویت
اصل طریقت کنند. والسلام *

مکتوب ۲۶۸

بخان خانان صدور یافته در بیان آنکه آنچه در اختیار آمده العلماء
ورشد الانبیاء از انبیاء علیهم الصلوٰة و التسلیمات و نوع علم باقی مانده

استاد حضرت خواجه محمد باقر اصفهانی در اولیا قدس سره

علم احکام و علم اسرار عالم وارث کسی است که او را از هر دو نوع علم بهم بود
 نه آنکه او را از یک علم نصیب بود نه از نوع دیگر که آن منافی وراثت است
 چه وراثت را از جمیع انواع ترک که مورث نصیب است نه از بعضی و نه بعضی
 و مراد از علم اسرار و علم توحید و وجودی و شهودی و معارف و کشف ارباب
 احوال نیست چنانچه بعضی گمان برده اند حاشا و کلا شحاشا و کلا
 چه مبنای این معارف و کشف سکر وقت است و علم انبیا علیهم الصلوٰة
 و التسلیمات چه علم احکام و چه علم اسرار همه صحو و صحو است که شمه از سکر بیان
 متمیز نه شده و کسانیکه ترجیح سکر بر صحو کرده اند اگر حقیقت صحو را می بینند
 هرگز سکر را بصحو نسبت نمیدادند ع چه نسبت خاک را با عالم پاک
 مانا که صحو خواص را حاشا مثل صحو عوام دانسته سکر را بر آن ترجیح داده اند کاش
 سکر خواص را نیز محاشا مثل سکر عوام دانسته جرأت یابن حکم نمی نمودند در ترجیح
 است که صحو بهتر از سکر است سکر را بر صحو ترجیح دادن در رنگ آن است
 که کسی کفر را بر اسلام ترجیح دهد و جهل را از علم بهتر داند چنانچه در عالم مجاز
 اسلام بهتر از کفر است در حقیقت نیز اسلام را از کفر بهتر باید دانست
 لأن المجاز قنطرة الحقیقة الخ *

مکتوب ۲۶۰

پیشین نور محمد صدور یافت در ترجیح بعضی صحبتها بر عزلت انوی شیخ
 نور محمد و در افتادگان را بر نهجی فراموش ساخته اند که بسلامی و پیمانی هم یاد
 نمیکنند متمتدئ شماعزلت و انزوا بود که عیسر شد اما بعضی از صحبتها
 هست که بر عزلت می چربد قیاس از حال اولیس قرنی باید کرد که چون عزلت
 اختیار کرد بصحبت خیر البشر علیه و علی اله الصلوٰة و التسلیمات

رسید و از خیریت پایتیه اولی بدرجه دوم رسید الخ

مکتوب ۲۷۱

به شیخ حسن برکی صدور یافته. بعد از تحسین واقع که ویدر لووند و
رضیب باتیان احکام شرعیته تحتی بمعتقدات حقه اهل سنت و جماعت ع
کار این است غیر این همه هیچ
اگر والدین شما تجویز بکنند و آخوند راضی باشند سیر مندستان را مفتتم
شمرند والسلام

مکتوب ۲۷۲

میر سید محبت الله مانکی پوری صدور یافته. او این مکتوب طویل
فریاد در پیغمبر هشت ورتی در بیان مسئله توحید و وجودی و شهودی است و
فضل ایمان بالغیب که مقام انبیاء است علیهم الصلوات و التسلیما
از ایمان بشهود که مقام اولیا است رضی الله تعالی عندهم مع التحقیقات
العجیبه و التذقیقات الغریبه که ما هوشانده رضی الله تعالی
عنه و مایان حسته حسته از عبارات او شان التقاطی نمائیم

سیادت پناهی اخوی اعز می سید محبت الله معلوم فرمایند که ایمان بغیب
وجود واجب تعالی و بسا اوصاف او سبحانه و تعالی نصیب انبیا است
و نصیب اصحاب انبیا علیهم الصلوات و التسلیما و نصیب اولیای که
بکلیت رجوع اند و اقل قلیل اند و نصیب علماء و نصیب عامه مومنان
و ایمان شهودی نصیب عامه صوفیه است خواه از ارباب عزت باشند یا ارباب
عشرت چه ارباب عشرت هر چند رجوع اند اما بکلیت رجوع ننموده اند یا هن

مکتوب ۲۷۲ در حکم تجویز وجودی و شهودی

ایشان همچنان مگر ان بفرق است ظاهر بخلق اند و باطن بحق جل سلطانه
و انبیا علیهم الصلوات و التسلیمات چون بکلیت مرجوع اند و بظاہر
و باطن متوجہ دعوت خلق بحق جل و علا لاجرم ایمان غیب نصیب نشان
است ناقصی رجوع کلیت را نقص خیال نکند و توجہ باطن را که بحق است
جل و علا بہتر از توجہ بخلق کہ برائے دعوت و تکمیل ایشان است نداند۔
چرا کہ صاحب رجوع با اختیار خود در مقام رجوع نیامده است بلکہ بمراد حق
جل و علا از اعلیٰ با سفل نزول کرده است پس صاحب رجوع قائم بمراد
حق جل شانہ و فانی از مراد خود یا شد و صاحب توجہ بمراد خود محظوظ و

بقریب و معیت شادان۔

ہجرے کہ بود مراد محبوب از وصل ہزار بار خوشتر

فضائل و کمالات رجوع بسیار است صاحب توجہ نسبت بصاحب رجوع
قطرہ ایست نسبت بدریائے عیون این رجوع از فضایل نبوتی است
و ان توجہ از آثار ولایت و شتان ہا بیدہما +

بعضے از جامعان تنزیہ و تشبیہ گویند کہ ایمان بہ تنزیہ ہمہ مومنان حاصل
است عارف آن است کہ ایمان بہ تشبیہہ با آن جمع کند و خلق را ظہور خالق
ببید تعالیٰ شانہ و کثرت را کسوت و وحدت داند و صانع را در صنوع مطاہ
نماید سبحان اللہ بجملاہ دعوت انبیا بہ تنزیہ صرف است و کتب سماوی
ناطق با ایمان تنزیہی انبیا علیہم الصلوات و التسلیمات نفی الہیہ
باطلہ آفاقی و انفسی نمایند و بوحده واجب الوجود کہ بچون و بچگونہ است
دلالت کنند بی تیغ شنیدہ کہ پیغمبری دعوت با ایمان تشبیہہ نموده است
و خلق را ظہور خالق جل و علا گفتہ۔ و این جماعہ ارباب بے نہایت اثبات
مے نمایند و ہمہ را ظہورات حق جل سلطانہ تخیل میکنند و استشہاد

اوشان آیات و احادیث مثلاً هو الاول والاخر والظاهر والباطن
 وما رسمیت اذ رسمیت ولكن الله رمعی. وید الله فوق ایدیمهم
 و امثال این متشابهاست صحیح نیست چرا که مقصود اینجا حقیقت نیست بلکه
 مجاز است که ابلغ است از حقیقت و در عرف چون اهتمام بامر رسالت
 شخصی می نماید میفرمایند که دست او دست من است و چون فعل از اندازه
 قدرت قاعل بعید باشد که عبد و مملوک صاحب قدرت کامله است و التفات
 و توجه آن مالک قادر در این فعل مرعی باشد مالک را سزد که بگوید این فعل
 را من کرده ام نه تو و این توجیه نفی و کمال وجود نه نفی اصل وجود نه تاویل
 نصوص است کما زعم بلکه حمل نصوص است بر کمال بلاغت و امثال این
 در کتاب و سنت بسیار است *

در عجب آنکه این جماعه (قائلین بوحده وجود) کسیکه قائل بدو وجود
 باشد و مع ذلک از عبادت ماسوائے او تعالی تنزه نماید و او را منکر می
 دانند و آنکه بیگ وجود قائل است اگر چه عبادت نیز از منم نماید موجد میگویند
 تجلیل بلکه اینها ظهورات حق اند سبحانه و عبادت ایشان عبادت حق است
 تعالی شانه انصاف باید بنمود که ازین دو صنف منکر که نام است و موجد که نام
 بعضی از متاخرین ایشان عالم را عین حق جل سلطانه میگویند و
 از عینیت سخاشی مینمایند و طعن و تشنیع بقائلان عینیت می کنند
 مع ذلک این جماعه عالم را غیر حق جل سلطانه نیز نمی گویند بلکه عین
 حق و نه غیر حق جل و علامت آنست که این سخن ایشان نیز در از صواب است
 چرا که الا نشان متغایران قضیه مقرر است متکثران عینیت مصادم
 بلاهت عقل است و آنچه متکلمین در صفات حق جل سلطانه لاهو و لا
 غیره گفته اند از غیر مضطلم مراد داشته جواز انفکاک در متغایرین مراعات

نموده اند چه صفات واجبیه بجل سلطانه از حضرت ذات حق تعالی و تقدس
 متفک نیستند پس لاهو و لا غیره در صفات قدیمه صادق است بخلاف
 عالم که این نسبت در حق مفقود است کان الله و لیس لیکن معه شیئی
 پس نفی غیریت از عالم نمودن هم بلغت و هم باصطلاح از صدق دور است
 سوال صوفیه وجودیه گویند که دو وجود را که مشرک گویند باعتبار آن است
 که دو بین است و دو بین مشرک طریقت است

جواب برفع دو بینی که شرط طریقت است نیز توحید شهودی حاصل میشود
 و توحید وجودی در آن موطن هیچ در کائنات نیست باید که مشهود ساکن طحوظ او غیر
 از یکذات مقدری دیگر نبوز تا قنا متحقق نشود و مشرک طریقت مندرج
 گرد در مثلاً در روز که آفتاب را تنهایی بینند و ستارها را نمی بینند و رفع
 دو بینی حاصل است هر چند هزاران از آن ستارها در روز وجود یابند مقید
 آن است که یک آفتاب مشهود بود ستاره معدوم باشند یا موجود بلکه تویم
 کمال فنادیر صورت است که اشیا موجود باشند اما ساکن از کمال گرفتاری
 که مطلوب حقیقی دارد هیچ چیز را مشاهده نکند و هیچ چیز در دیده بصیرت او
 جائی نگردد اگر اشیا فی الواقع موجود نباشند فنا از که متحقق شود و فانی از که
 بود و کفر اموش سازد باجمده در تحصیل فنا و بقا و حصول کمالات ولایت صغری
 و ولایت کبری توحید وجود هیچ در کائنات نیست بلکه توحید شهودی باید تا قنا متحقق
 شود و نسیان ماسومی حاصل گردد

تزو فقیر را بی که بی ظهور این معارف "توحید وجودی" بسلوک مبیسر
 شود و اقرب است از آن ای که منقمن این ظهور بود هر چند این فقیر راه ثانی
 نیز گذشته است اما چون معامله مسترشدان افتاد دید که راه اول اقرب حصول
 و سهیل حصول است و ایضا ساکنان این راه اکثرشان مطلوب می رسند

و ساکنان راه ثانی اکثر در راه می مانند و از دریا بقطره سیر میگردند و بنوعیه امتحان
 داخل گرفتار مانده از اصل محروم می شوند تنبیه از تحقیق سابق معلوم شد که نسبت
 ماسوی فنا است نه عدم ماسوی و دید ماسوی باید که مفقود و فنوود نه آنکه ماسوی
 معدوم و ناچیز بود و این سخن با وجود ظهور بر اکثر خواص پوشیده مانده است
 تا بعوام چه رسد و معرفت و وحدت وجود را از شر الٹاپ این راه دانسته اند حتی که
 بعضی از ایشان تصریح کرده اند که حضرت پیغمبر و علی و جمیع اخوانه
 من الصلوٰة افعلها و من التسایمات اکملها بعد از حصول
 کمالات نبوت در مقام شهود و وحدت در کثرت بوده است حاشا و کلا
 که این قسم معارف ثنایان مقام نبوت بوده باشد چه انبیا علیهم الصلوٰة
 والسلام بحق بیچون جل سلطانہ دعوت می نمایند و هر چه در مایای چون
 گنجائش اردان بیچونی بی نصیب است و بدایع چونی و چندی قسم
 حضرت خواجه نقشبند قدس سره میفرماید هر چه دیده شد و شنیده شد
 و دانسته شد آن همه نیک است بحقیقت کلمه لافنی باید کرد پس شهود و وحدت
 در کثرت نیز ثنایان لافی گشت و هر چه ثنایان لافی است ازان جناب قدس منتفی
 است من باین یک سخن مرید حضرت خواجه ام و حلقه گوش ایشان الحق از
 اولیا که کسی بمثل این عبارت تکلم نموده است جز از الله تعالی عسی
 خیر الحجزاء

و ازینجا است سخن ایشان که فرموده اند معرفت خدا تعالی بر بهای اولین
 حرام است اگر ابتدائی اقامت های یابیزید نباشد چه یابیزید یا آن بزرگی
 از شهود و مشاهدہ نگذشته است و از تنگنائی سبحانی قدم بیرون نروده
 بخلاف حضرت خواجه ما که بی یک کلمه لافنی جمیع مشاهدات فرموده اند و
 همه را غیر حق ساخته جل سلطانہ تنزیر یا و نزد خواجه تشبیه است و بیچون

من باین یک سخن مرید حضرت خواجه ام

او چون و کمال و نقص پس ناچار از آنهاست او که از تشبیه نگذشته است
 ابتدائے خواصه ما باشند چه بدایت تشبیه است و نهایت به تنزیه مانا که با
 در آخر حال زین نقص خبر یافته که نزدیک با احتضار گفته ما ذکر تک اکلا
 عن عقله و ماخذ منک الا عن فتره *

و جماعه که ایمان به تنزیه صرف ندارند و بجز مشاهده سفلی امری دیگر
 را معتقد نیستند از ملاحظه اند که از مبحث خارج اند نزد فقیر شهود حق
 جل و علا در مریای ممکنات که جماعه از صوفیه آنرا کمال می شمرند
 جمع بین التشبیه و التنزیه می گمارند آن شهود و شهود حق
 نیست جل و علا و شهود و روان جز تمخیل و منحوت خود نه آنچه در ممکن
 می بینند واجب نیست تعالی و تقدس و آنچه در حادث می یابند قدیم
 و آنچه در تشبیه ظاهر شود تنزیه نه *

ز بهار تبرات صوفیه مفتون گردی و غیر حق را اجل و علا حق ندان
 عجائب کار و بار است جمعی از مدعیان این راه میگویند که ذات بچون
 واجب الوجود رانی بنیم جل سلطاته نوریکه مرئی ایشان می شود آنرا
 با سفر صبح تشبیه می نمایند و آن نور را مرتبه بیکفیی می انگارند و نهان
 مراتب عروج را تا ظهور آن نور تصور می نمایند *

و ایضا اثبات کلام و مکالمه یا حضرت جل شان می نمایند
 میگویند که حق تعالی لایچنین چنان فرمود است گاهی در حق دشمنان
 خود از آن حضرت تعالی شان و عید با نقل کنند و گاهی دوستان خود
 را بشمار زنها و مین و بعضی گویند که از بقیه ثلث شب یا ربع شب تا نماز
 صبح یا حق سبحانه و تعالی مکالمه داشتند و از هر باب سخنان پر سیدیم
 جواب یافتیم *

از سخنان این جماعه مفهومی میشود که آن نور مرئی را عین حق میدانند جل
سلطان و آن نور را ذات او تعالی تصور میکنند نه آنکه آنرا ظهوری از
ظهورات او تعالی انگارند و طبع از ظلال او دانند و شک نیست که آن
نور را ذات حق گفتن جل سلطان افتراء محض است الحاد صرف و بدتو خاص
تهایت تحمل خداوندی است جل شانسه که امثال این مقتریان را
بندابهای گوناگون استعمال نموده فریبند و استیصال آنها نمی نماید
ام حضرت موسی علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام به مجرد طلب
رویت پلاک شدند و حضرت موسی علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام
بدر از طلب رویت زخم کن ترانی خورد و بهوش افتاد و محمد رسول
الله صلی الله تعالی علیه وعلی اله و سلمه که محبوب رب العالمین
سید الاولین و الاخرین است و بمعراج بدنی مشرف شد علماء را در
رویت او با خود و اشارت های قرآنی اختلاف است اکثر علماء بعد
رویت او علیه وعلی اله الصلوٰة والسلام قائل گشتند اما غمناکی
فرمایند و الاصح انه علیه الصلوٰة والسلام ما رای الله سبحانه
تعالی لیلته المعراج و این بے سراسرمان بزعم باطل خود هر روز خدای را
بند جل شانسه و علماء در یک دیدن محمد رسول الله صلی الله
تعالی علیه و اله و سلم قیل و قال دارند قبضه الله سبحانه ما اجملهم
و ایضا از سخنان این جماعه معلوم می شود که آن کلام را که می شنوند
بسیار آنرا بحق جل سلطان به چون نسبت کلام مبتکران میدانند و این
بین الحاد است چه ترتیب در تقدیم و تاخیر علامت حدوث است
مانا که سخنان مشایخ کبار که اثبات کلام و مکالمه با حضرت جل
سلطان نمودند اندایشان را در غلط انداخته است لیکن مشایخ نسبت

اختلاف علماء در رویت بعثت در شب اسرافیل

آن کلام را بحضرت حق سبحانه همچون نسبت کلام بمتکلم تمیذ اندک بلکه همچون نسبت مخلوق بسخالق یقین میکنند در اینجا هیچ مخطوطی نیست حضرت موسی علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام که از شجره مبارکه کلام حق تعالی شنید یا کلامی که حضرت جبرائیل علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام شنید نسبت آن کلام بحق سبحانه و تعالی همچون نسبت مخلوق بود بسخالق نه همچون نسبت کلام بمتکلم غایب ما فی الباب آن کلام نیز کلام حق است جل سدا لمانده و منکر آن کافرو زندق گوئیا کلام حق سبحانه و تعالی مشترک است در میان کلام نفسی و کلام لفظی که بے توسط امری حضرت حق سبحانه و تعالی ایجاد آن فرماید پس کلام لفظی نیز بحقیقت کلام حق باشد جل و علا پس تا چار منکر آن کافر بود فافهم فان هذا التحقیق ینفعک فی کتیر من المواضع واللہ سبحانہ و تعالی اعلم بعد از این آنگه در ما در اثبات وجود ممکنات سه طائفه اند عوام و انحص خاص که انبیا و علیهم الصلوٰة والسلام و متوسطان که از عوام بالاتر اند و به مقام خواص نرسیده اند پس هر دو طائفه اولین اثبات وجود ممکن حقیقت میکنند و لوضعیفاً و طائفه متوسطان اطلاق وجود بر آن حجاز میکنند و حقیقت تخریر فرموده اند و نوشته اند که ای عزیز عوام چنانچه درین مسجت (یعنی اثبات وجود ممکن) مشارک اند با انحص خواص در جائے دیگر نیز در میان ایشان شرکتی حاصل است از اینجا است که انبیا علیهم الصلوٰة و التسلیمات در بیاری از احکام در رنگ عوام زندگانی می نمایند و در معاشرت با خلق و با اهل و عیال مثل ایشان معامله می فرمایند و درین اثنا تقبیل آنحضرت علیه و علی اله الصلوٰة والسلام اما این کریمین را و نقل آنکه کسی یا زده پسر داشت و یکے را بوسه نکرده بود و نقل کرد

دل یعنی عوام و انحص خواص ۱۲۰

شیطان دشمن قوی است در کثوف و منامات بصورت شیخی متملبس شده
طالبان و ساکنان را فریب میدهد *

نوشتند بودند که مبالغه شما در منع سماع متضمن منع مولود و کبریا
است از قضا بدعت و اشعار غیر نعت و حال آنکه بعضی از یاران در وقایع
آنحضرت را علیه من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها
دیدند که ازین مجلس مولود بسیار راضی اندر مخدوما اگر وقایع و منامات
را اعتبار باشد میدان را به پیران پیچ احتیاج نباشد چه هر مریدی موافق
وقایع خود عمل خواهد کرد و موافق منامات خود زندگانی خواهد نمود و هر لوطی
بوضع خود مستقل خواهد گردید و برین تقدیر سلسله پیری و مریدی بر هم
خورد و شیطان لعین دشمنی است قوی منتهبیان از کید او ایمن نیستند
از مبتدیان و متوسطان چه گوید غایه ما فی الباب منتهبیان محفوظ اند
و از سلطان شیطان مصون بخلادات مبتدیان و متوسطان *

سوال و واقعه که در آن حضرت پیغمبر را علیه و علی اله الصلوة
و السلام به بیندازید و مگر شیطان محفوظ است. فان الشیطان لا
یتمثل به كما ورد. پس وقایع ما نحن فیه صادق باشند و از مکر
شیطان محفوظ *

جواب بعضی از علما گفته اند که این حکم عام تمثیل شیطانی مخصوص
است بصورت خاصه آنحضرت علیه الصلوة و السلام که در عین حیا
شرهت علیه واقعی او نشان بود چنانچه آنرا محدثین ذکر کرده اند و بهمان شکل
و صورت در مدینه و قات یافته اند نه آنکه بهر صورتیکه رأی ببیند و مخالف
صورت اصلی باشد پس حکم بعد تمثیل شیطان بصورت دیگر چنانچه اکثر مردمان
می بینند قطعاً نتوان کرد و شک نیست که تشخیص آن صورت علی اصحابها

الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ وَرَمَنَاتُكَ دُونَ بَسْبَارٍ مُتَغَسِّرٍ اسْتِ وَكَهْ عِلْمٌ عَدَمٌ تَمَثَّلُ
 شَيْطَانٌ بِصُورَتِ مَخْصُومِهِ أَنْ حَضَرَتْ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَخْصُومٌ
 نَسَا زَيْمٌ وَبِهِ صُورَتُكَ كَمَا رَأَى بِهَ بَيْنَهُ عَامٌ دَارِيْمٌ چنانچه اكثر علماء گفته اند و تیز
 مناسب رفعت شان آن سرور علیه و علی اله الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
 همین است تا هم اخذ احکام ازان صورت و در یافتن مرضی و نامرضی آن از
 مشکلات است چه تواند بود که دشمن لعین در میان متوسط شده باشد و خلاف
 واقع را بواقع نموده بپیند رادرا اشتباه و التباس انداخته عبارات و اشارت
 خود را بعبارات و اشارت آنحضرت علیه الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
 دانا بندد باشد

(چنانچه مثل این واقعه در حالت یقظه در محضر صحابه رضی الله تعالی
 عندهم در صین حیات آن سرور علیه الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ روئ داده بود
 و شیطان لعین کلام خود را بکلام آن سرور علیه و علی اله الصَّلَاةُ
 وَالسَّلَامُ تشبیه داده در وقت قرأت سوره وَاللَّجْمِ إِذَا هَوَى
 صحابه کرام را در شبهه انداخته بود تا آنکه جبرائیل امین آمده اظهار شرات
 شیطانی نموده دفع و سوسه ساخت و حق سبحانه و تعالی کلام خود را محکم
 ساخت بپس هر گاه در زمان حیات آن سرور علیه و علی اله الصَّلَاةُ
 وَالسَّلَامُ در حالت یقظه در محضر صحابه شیطان لعین کلام باطل خود را ضم
 نماید و بیچس تمیز نکند در حالت منام بعد از وفات آن سرور علیه و علی
 اله الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ با وجود تنهایی رالی از کجا معلوم شود که آن وقت
 از تصرف شیطانی و تلبیس او محفوظ و مصون باشد با آنکه گوئیم چون در
 اذان خوانندگان و شنوندگان قصاید ممکن شده باشد که آن سرور علیه
 و علی اله الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ازین عمل راضی خواهند بود این معنی در

مکتوب ۲۶۴

به شیخ یوسف بر کی صدور یافته در بیان آنکه آنچه وقایع و احوال و کرامات خود نوشته بودند آن حال سغلی است و شایان عدم التفات البته حالیکه در آن شهر و وحدت در کثرت نوشته اند اصیل است و فوق دیگر حالات مذکوره آنجا انتها دیگر است و نهایت ازان حال بر احوال بعید است

هنوز ایوان استقفا بلند است مرا فکر رسیدن ناپسند است بعد ازان ترغیب به همت بلند داشتن و بیجوز و مویرا گفتنا که در آن تکرار کلمه طیبه لا اله الا الله بطریقیکه حضرت ایشان ارشاد فرموده بودند تحمید فرموده بر مغتنم دانستن وجود خود و مولدنا احمد بر کی در آن نواحی و نظایر مقامات عالیله در سیر و سلوک و التماس دعا و فاتحه مکتوب ختم کرده اند

مکتوب ۲۶۵

بملا احمد بر کی صدور یافته در استبشار او بواقعه که حضرت ایشان در باره او از ظهور قبول رجوع خلق بجان او دیده بودند و ترغیب و تعلیم علوم شرعی و نشر احکام فقهیه خصوصاً در مواضعیکه جبل در آنجا شتمگن گشته و بدعت رسوخ پیدا کرده یا شده که همت بسته خود را در جرگه علماء دارند با مرعوف و نهی از منکر خلق را براه حق جل سلطان و دلالت فرمایند خود ما قدم اول درین راه آن است که غیر حق سبحانه را بیچ نه بیند و از ماسوائے او سبحانه در میدانند و بیچ نمائند نه باین معنی که اشیا را غیر او تعالی نه بیند و بعنوان ماسوائی ندانند چه این خود کثرت بینی است بلکه غیر او را سبحانه و تعالی اصلاً نه بیند و ندانند و این حالت معبر بقنا است

متخیله ایشان متنقش گشته نواند بود که در واقع صورت متخیله خود را دیده باشند
بے آنکه آنرا حقیقی باشند یا تمثیل شیطان بود *

و ایضاً واقعات و رؤیای صادقہ گاہی محمول بر ظاہر اند و حقیقت
آن بہمان است کہ رائی دیدہ مثلاً زید را در خواب دیدہ و مراد بہمان حقیقت
زید است و گاہی مصروف از ظاہر و محمول بر تعبیر مثلاً صورت زید را در خواب
دیدہ و مراد از آن عمر و داشته اند بواسطہ علاقہ مناسبت کہ در میان زید و عمر
است پس این وقایع یا ران از کجا معلوم شود کہ محمول بر ظاہر اند و دیگر تعبیر است
و کنایات ندارند *

بالجملہ اعتبار بر وقایع تیاید نہاد اشیاء در خارج موجودند سعی باید
نمود کہ اشیاء در نقطہ بر بینند کہ شایان اعتماد است و گنجایش تعبیر نہ
آنچہ در خواب و خیال دیدہ شود آخر خواب و خیال است *

مہالغہ فقیر در منع بواسطہ مخالفت طریقت خود است مخالفت طریق
خواہ بسماع رقص باشد خواه بہ مولود و شعر خوانی مخدومزاد ہا یعنی خواجہ عبداللہ
و خواجہ عبید اللہ فرزندان حضرت خواجہ محمد باقی قاسم سرہ) احق اند بحاققت
طریق والد بزرگوار خود اگر فرضاً حضرت ایشان درین اوان زندہ مے بود
و این مجلس اجتماع منعقد مے شد آیا باین امر راضی مے شدند و اجتماع
را مے پسندیدند؟ یقین فقیر آن است کہ ہرگز این معنی را تجویز نمی نمودند
بلکہ از کار مے فرمودند مقصود فقیر اعلام بود قبول کنید یا نکنید بیچ مضائقہ
نیست و گنجایش مشاہدہ نہ اگر مخدومزاد ہا و یاران آنجائی بر بہمان وضع
خود مستقیم باشند ما فقیران را از صحبت ایشان غیر از حرمان چارہ نیست
زیادہ چہ تصدیح دہد و السلام اولاً و آخراً *

خود بے شعور نمیداند که این نشأ مرکب از صورت و حقیقت است تا این نشأ
 هست هیچ حقیقت از صورت منفک نیست قال الله سبحانه و تعالی
 و اعبدوا ربکم حتی یأتیکم الیقین ای الموت کما قال
 المفسرون رائف کاک صور از حقایق آنجا حاصل میشود و در اینجا
 متصوفان خام و لمحدان بے سر انجام در صد و آن اند که گره نهائے خود
 را از ربقه شریعت بر آرند و احکام شرعیہ را مخصوص بعوام دارند خیال
 مکنند که خواص مکلفین بمعرفت اند و چون معرفت میسر شد تکلیفات
 شرعیہ ساقط گشت و نمیدانند آنقدر احتیاج که عارفان اعبادات
 است عشر آن مرتبایاں را از آن احتیاج حاصل نے چه عوجات
 ایشان مرطوب عبادات است و ترقیات ایشان منوط باتیان احکام
 و شرائع پس ایشان احق عبادات باشند و اجماع باتیان شریعت
 بوند بعد از آن بیان صورت شریعت و حقیقت شریعت و ترویج
 آنکه حصول حقیقت شریعت را بے اتیان صورت شریعت دانسته
 اند و تحقیق آنکه علمای راسخین آنان اند که جمع بین الحقیقت و
 الصورة کرده اند تحریر فرموده مے نویسند که تا مدتہائے این فقیر
 تاویل متشابہات را مفروض بعلم حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ میساخت
 و علمای راسخان را غیر از ایمان بہ منشا بہات نصیب نمی یافت
 تا ویلاتی کہ علمای صوفیہ بیان کرده اند آنها را لائق شان آن متشابہات
 نمیدانست و از سر ریکه قابل استقار یا شدن آن تا ویلات را تصور
 نمی کرد و آخر کار چون حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ بمحض فضل خود شمره از
 تا ویلات متشابہات را بر میں فقیر ظاهر ساخت و جادولی از آن دریائے
 بیابزمین استعدا د این مسکین کشاوه کرده اند دانست کہ علمای

آنقدر احتیاج که عارفان اعبادات است و در آن نیست ۱۰۰۰ احوال متصوفان خام و لمحدان بے سر انجام ۱۲

و منزل اول است از منازل این راه و بدون خراط القتاء -
 هیچ کس راتا نگردد و اوقتا نیست ره در بارگاه کبریا

مکتوب ۲۶۶

بمیان شیخ بدیع الدین صدور یافته در بیان محکمات و متشابها

قرآنی و صاینا سب ذلك *

ای برادر حضرت حق سبحانه و تعالی کتاب مجید خود را دو قسم
 ساخت محکمات و متشابهاست قسم اول منشأ علم شرع و احکام
 است و قسم ثانی مخزن علم حقایق و اسرار است و وجه و قدم و ساق و مابین
 و آئین که در قرآن واحدیت آمده است همه از متشابهاست و
 همچنین حروف مقطعات که در اوایل سوره قرآنی وارد شده اند نیز
 متشابهاست اند که بر تاویل آن اطلاع نداده اند مگر علمائے
 را خیال نکنند که تدریج قدرت تعبیر کرده و وجه را بذات معبر ساختن تاویل
 آن است بلکه تاویل آنها از اسرار غامضه است که باخص خواص آن را
 و انموده اند از حروف مقطعات قرآنی چه نویسد که هر حرفی از آن حروف
 بحری است موانج از اسرار خفیه عاشق و معشوق و رمز نیست غامض
 از رموز و بقیه محبت و محبوب متشابهاست حقایق اند و محکمات نسبت
 به متشابهاست صور آن حقایق علمائے فشر بقرشته خورسندان و محکمات
 اکتفا کرده و علمائے را سخین علم محکمات را حاصل نموده اند تاویل
 متشابهاست حفظ و افرمیگیرند آن کیکه بے علم محکمات و بی عمل بقتضای
 آن محکمات تاویل متشابهاست جوید و صورت را گذاشته به حقیقت
 پوید آنگس جاہل است که از جهل خود بیخبر است و ضال است که از ضلالت

خود بے شعور نمیداند که این نشأ مرکب از صورت و حقیقت است تا این نشأ
 هست هیچ حقیقت از صورت منفک نیست قال الله سبحانه و تعالی
 و اعبد ربک حتی یأتیک الیقین ای الموت کما قال
 المفسرون الفکاک صور از حقایق آنجا حاصل میشود و در اینجا
 متصوفان عام و ملحدان بے سلسله و آن اند که گمراهان خود
 را از ریفقه شریعت بر آرند و احکام شرعی را مخصوص بعباد دارند خیال
 می کنند که خواص مکلفان ب معرفت اند و چون معرفت میسر شد تکلیفات
 شرعی ساقط گشت و نمیدانند آنقدر احتیاج که عارفان ابدی است
 است عشران مرتبیدیا را از ازل احتیاج حاصل نه چهره و جات
 ایشان مربوط بعبادات است و ترقیات ایشان منوط باین احکام
 و شرائع پس ایشان احق بعبادات باشند و احوج باتیان شریعت
 بودند بعد از آن بیان صورت شریعت و حقیقت شریعت و ترویج
 آنکه حصول حقیقت شریعت را بے اتیان صورت شریعت دانسته
 اند و تحقیق آنکه علمای راسخین آنان اند که جمع بین الحقیقت و
 الصورة کرده اند تحریر فرموده می نویسد که تا مدتها بے این فقیه
 تاویل متشابهات را مفضول بعلم حضرت حق سبحانه و تعالی میساخت
 و علمای راسخان را غیر از ایمان به منشا بهات نصیب نمی یافت
 تا ویلاتی که علمای صوفیه بیان کرده اند آنها را لائق شان آن متشابهات
 نمیدانست و از اسراریکه قابل استقار یا شنیدن آن تاویلات را تصور
 نمی کرد و آخر کار چون حضرت حق سبحانه و تعالی بخص فضل خود شمرده
 تاویلات متشابهات را برین فقیه ظاهر ساخت و جادوی ازل در پاره
 محیط بر زمین استعداد این مسکین کشاوه گردانید و دانست که علمای

آنقدر احتیاج که عارفان ابدی است و در آن نیست ۱۰۰۰ احوال متصوفان عام و ملحدان بے سلسله ۱۲

را سخین را نیز از تاویلات منتشایهات نصیب و افراس است الحمد لله
الذی هد لنا لهذا وما كنا لنهتدی لولا ان هدنا
الله لقد جاءت رسالت ربنا بالحق *

مکتوب ۲۷۷

بملا عبدالحی صدر و ریافته: در بیان علم الیقین و عین الیقین
و حق الیقین *

بدان ارشدك الله تعالى که علم الیقین در ذات حق سبحانه
و تعالی عبارت است از شهود آیاتی که دال اند بر قدرت او
تعالی و تقدس و شهود آن آیات را سیر آفاقی گویند اما شهود حضور
ذاتی جز در سیر نفسی متصور نیست و آن جز در نفس سالک نمی باشد و آنچه
در بیرون خود مشاهده کند همه از قبیل مشاهده آثار و دلایل است
بر ذات او سبحانه و تعالی نه مشاهده ذات او عن سلطان - پس
تجلیاتی که در صور حسی و مثالی و همچنین در پرده نور می باشد همه
صورتیکه باشد و هر نوری که ظاهر شود رنگین باشد آن نور یا بیرنگ متنهایی
باشد آن نور یا غیر متنهایی محیط کائنات بود یا نه همه داخل علم الیقین اند
و عین الیقین عبارت است از شهود حق سبحانه بعد از آن که
معلوم ما بعلم الیقین - و این شهود مسئله مثنوی سالک است
و در غلبه این شهود تعیین او با کلیه گم میگردد و در دیده شهود او
اثری از ان باقی نمی ماند و در ^{وجود شخص ۱۲} شهود خود خفانی و مستهملک میگردد
و این شهود نزد این طائفه علیه قدس الله تعالی اسرار هم
معیر است با دراک بسیط و معرفت نیز گویند *

و حق الیقین عبارت است از شهود او سبحانه و تعالی بعد از ترفع
التعین و اضمحلال المتعینین این شهود او حق را سبحانه بحق است
جل و علانه با و ولا یحمل عطا یا الملك الا مطایاه.

و این در بقا باللّه که مقام بی بسهم و بی یبصر است صورت
بند و که ساک را بعد از تحقق بقنای مطلق که فنای ذات و صفات
است حق سبحانه و تعالی بر محض عنایت خویش از نزد خود وجود می بخشد
و از سکه حال و پیچیدی بصحو و اوقات می آرد و این وجود را وجود موهوب
گویند و در آن موطن علم و عین حجاب یکدیگر نمی شنوند در عین شهود عالم
است و در عین عالم مشاهد.

اگر چه ظاهر عبارت نزد عوام موهوم عدم فرق است میان تجلی
صوری که خود را حق یافتن است و میان حق الیقین که در اینجا نیز خود را
حق یافتن است اما در تجلی صوری آنرا بر صورت می افتد و در حق الیقین بر حقیقت
و نیز در تجلی صوری حق را بخود می بیند و در این موطن حق را بحق می بیند تعالی شانه
حق را بخود نمی توان دید پس اطلاق شهود در تجلی صوری بر سبیل تجوز است
چه حق را بر حق نمیتوان دید و آل در مرتبه حق الیقین است که حقیقت شهود
در آن مقام متحقق است - ثم اعترض علی بعض شیوخ زمانه
حیث لم یعلم الفراق فی هذا المقام و من ثم اطال لسانه فی طعن
الکرام و الله یهدی من یشاء الى صراط مستقیم - والسلام

مکتوب ۲۶۸

بسلامت کلمه سنای صدور یافت - در ترغیب به تصحیح عقاید
و عمل بمقتضای شریعت - و سلامت داشتن قلب از گرفتاری

بمادون حق سبحانہ و تعالیٰ و مداحی طریقہ نقشبندیہ و تحریض بامداد و اعانت
موتی بفاتحہ و صدقہ و دعا۔ و در بیان آنکہ شیخ احمدی طریقہ این بزرگواران
اخذ نموده متاثر گشته است حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ استقامت بر آن
کریمت فرماید۔ چونکہ مشاراً الیہ در اسلام نود آورده است اورا تعلیم عقاید
کلامیہ و مسائل فقیہہ کہ در کتب فارسی مذکور اند تعلیم نمایند تا معرفت فرض
و مندوب و حلال و حرام دانستہ بمقتضائے آن زندگانی نماید تعلیم و تعلم
گلستان و بوستان اور داخل بیکاری است والسلام *

مکتوب ۲۷۹

بملا حسن کشمیری صدور یافته۔ فقیر و ادای شکر نعمت شما از دلالت
کردن طریقہ علیہ نقشبندیہ و تحریض بر صحبت و خدمت پیر بزرگوار حضرت
خواجہ محمد باقی قدس سرہ اعتراف بہ قصور دار و دور مکافات آن احسان
شما مقترف بعجز است بجز آنکہ کو سطر شما آن دادہ اند کہ کم کسی دیدہ است
و بہیں تو سل شما آن بخشیدہ اند کہ کم کسی چشیدہ است از فرس عطایا
آن قدر عطا فرمودہ اند کہ اکثری را از عموم عطایا آن قدر عیسیر نہ شدہ است
احوال مقامات و اذواق و مواجید و تجلیات و ظہورات و علوم
و معارف ہمہ را زینہ مانع عروج ساخته بہ مدارج قرب رسانیدہ اند۔
لفظ قرب و وصول از تنگی میدان عبارت اختیار کردہ است و الا فلا
قرب ثم ولا وصول لا عبارة ولا اشارة ولا شمود ولا حلول
ولا اتحاد ولا کیف ولا این ولا زمان ولا مکان ولا احاطة
ولا سریان ولا علم ولا معرفة ولا جهل ولا حیرة *
چون اظہار این احسانہائے او سبحانہ و تعالیٰ کہ در عالم اسباب ظہور آن

تعلیم و تعلم گلستان و بوستان و داخل بیکاری است ۱۲

مترتب بر آن نعمت شما بوده متضمن تشکر نعمت شما نیز بوده است در ضمن چند فقره مندرج ساخته بقید کتابت در آورده بود که نخواستی از تشکر آن نعمت شما ادا یابد والسلام

مکتوب ۲۸۰

به حافظ محمود صدور یافته - صحبت فقره سر مایه سعادات دنیویة آخرت است دو چیز را درین طریق محافظت لازم است متابعت صاحب شریعت علیه و علی اله الصلواة والسلام و محبت و اخلاص با شیخ مقصدی باین دو چیز هر چه دهند نعمت است و اگر هیچ ندیند غم نیست که آخر خواهند داد - و اگر در یکی ازین دو چیز عیاذاً بالله سبحانه و تعالی خلل رفت و مع ذلک احوال مواجید بحال خود است آنرا استدراج باید و انسهین و خرابی خود باید انگاشت و السلام

مکتوب ۲۸۱

سیادت مآب میر محمد نعمان صدور یافته در تشکر نعمت اقتساب بسلسله علیه نقش بندیه و آنکه از مریدان و منتسبان این خاندان بزرگ گردانید چه راهیکه کمالات موت به طریق تبعیت و وراثت کشاده می شود مخصوص باین طریق عالی است

مبتدیان و متوسطان که ملتمز این طریق اند و محبت کامل بندهیان دارند نیز امیدوارند الماع مع من احب بشارتی است در او افتادگان را خائب و خاسر درین طریق کسی است که داخل این طریق شود و مراعات آداب این طریق نکند و امور محدثه درین طریقه اختراع نماید درین صورت

مخاطفت دو چیز درین طریق لازم است ۱۳

کتاب طریقت پیوست اگر کسی براه رود

گناه طریقت چسبیت او براه منامات و واقعات متمشی است که روی بترکستان
 دارد و به اختیار از راه کعبه منحرف گشته است و
 ترسم نرسی به کعبه اے اعرابی این ره که تو میروی بترکستان است

مکتوب ۲۸۲

بسمان شیخ بدیع الدین صدور یافته در بیان ملاقات حضرت خضر و
 حضرت الیاس علی نبینا وعلیهما الصلوة والسلام
 مدتی بود که باران از احوال حضرت خضر علی نبینا وعلیه الصلوة
 والسلام استفسار می نمودند چونکه فقیر را بر احوال ایشان کما ینبغی اطلاع
 نداده بودند در جواب توقیف میکردم و اتفاقاً امروز در حلقه با مدادی بنیم که حضرت
 الیاس و حضرت خضر علی نبینا وعلیهما الصلوة والسلام بصورت
 روحانیان حاضر شدند و بتلقی روحانی حضرت خضر فرمودند که ما از عالم
 ارواحیم حضرت حق سبحانه و تعالی ارواح ما را قدرت کامله عطا فرموده
 است که بصورت اجسام متمثل شده کار ما آنست که از اجسام پو فروع می آید از آن
 ارواح ما صدور می یابد از حرکات و سکونات جسمانی و طاعات و عبادات
 جسمی درین اثنا پرسیده شد که شما نماز بجز هدیب امام شافعی اوامی نمایند

فقیر خود درین مسئله خیلی خلیجان خاطر داشت و نمیخواست که قول تبوع را علیه الصلوة
 والسلام تابع قول تابعان کرده شود و نص صریح را بتوجهات و تاویلات فرود آورده
 موافق مکشوفات و نشان گردانیده آید تا که بفضل تعالی ازین مکتوب حضرت ایشان آن خلیجان مندرج
 گردید و بخاطر اطمینان رسید که جیات این بزرگواران روحی است نه جسمی و قول آنحضرت
 علیه الصلوة والسلام بی توجیه تاویل کما هو صفا و صریح است و مکشوفات اکابر محمول بر عالم دیگر

فرمودند که ما بشرائع مکلف نیستیم چون مهمات قطب مدار را بپایماری و حساب
 اند و قطب مدار بر مذہب امام شافعی است ما ہم در پس او نماز بمذہب شافعی
 ادائیگی نمائیم در آن وقت معلوم شد که بر طاعات ایشان جز امتزج نیست
 در ادای طاعات موافقت با اہل طاعت می نماید و مراعات صورت
 عبادت میکنند و نیز معلوم شد کہ کمالات ولایت را موافقت بفقہ شافعی
 است و کمالات نبوت را مناسبت بفقہ حنفی اگر فرضاً دین امت پیغمبر
 بعوث می شد موافق فقہ حنفی عمل میکرد و دین وقت حقیقت سخن حضرت
 خواجہ محمد یار ساقدس سرہ معلوم شد کہ حضرت عیسیٰ علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ
 والسلام بعد از نزول بمذہب امام ابوحنیفہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ عمل
 نموده کرد. در آن وقت بخاطر رسید کہ ازین دو بزرگواران در یوزہ نماید فرمود
 کہ کسی را کہ عنایت حق جل شانہ شامل حال او بود ما در اینجا چه مدخل باشد
 گو یا خود را از میان کشیدند و حضرت الباس علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ
 والسلام درین گفتگو بیچ تکلم نہ فرموده اند والسلام *

مکتوب ۲۸۳

بصوفی قربان بیگ صدور یافته در بیان رویت حضرت رسالت
 تائیت علیہ و علیٰ الہ الصلوٰۃ والسلام در شب معراج -
 پسر سیدہ بودند کہ اجماع اہل سنت و جماعت برین است کہ رویت
 در دنیا واقع نیست حتی کہ اکثر علماء منع رویت آنحضرت علیہ الصلوٰۃ
 والسلام در شب معراج کرده اند کہ ما صرح بہ الامام الغزالی و تو
 در سائل خود بوقوع آن در شب معراج در دنیا اعتراض نموده و چه آن چه باشد
 در جواب گوئیم رویت آن سرور علیہ الصلوٰۃ والسلام در شب معراج

رویت آن سرور علیہ و علیٰ الصلوٰۃ والسلام در شب معراج در دنیا واقع نشده است بکبر و آنحضرت واقع نشده است -۱۳-

در دنیا واقع نه شده است بلکه در آخرت واقع شده زیرا که آن سرور علیہ
 الصلوٰۃ والسلام در آن شب چون از دائرہ مکان و زمان بیرون حسیبت
 و از تنگی مکان برآمد ازل و ابد را آن واحد یافت ، بدایت و نہایت را در یک
 نقطہ متحد و بدیہل بہشت را کہ بعد از چندین ہزار سال بہ بہشت خواہند آمد
 در بہشت دید و عبد الرحمن بن عوف را کہ از اغنیاء صحابہ بود و بعد از پانص
 سال از فقراء صحابہ در بہشت خواہد آمد ، مشاہدہ نمود پس رؤیتی کہ در آن
 موطن واقع شود داخل رؤیت آخرت خواہد بود و مناقات با جماع مذکور
 ندارد و آن رؤیت را رؤیت دنیوی گفتن محمول بہ تجوز است و مبنی ظاہر
 واللہ سبحانہ و تعالی اعلم بحقائق الامور کلہا .

مکتوب ۲۸۴

بملا عبد القادر انبالی صدور یافته۔ در بیان آنکہ احوال و مواجید نصیب
 عالم امر است و علم بآن احوال نصیب عالم خلق پس حال باطن راست
 و علم بآن حال ظاہر را۔ اولیاییکہ صاحب این علم اند و آنانکہ ازین علم بے
 نصیب اند فرقی ندارند مگر از راه علم بآن احوال و عدم علم بانہا مثلاً شخصیکہ
 حالت جموع بران طاری شدہ است و بمیقار و بے آرام ساختہ معذک
 میداند کہ این حالت را جموع مے نامند و شخصی دیگر است کہ طریبان این حالت
 در حق مے ثابت است اما نمیداند کہ آن حالت معین بجموع است این
 ہر دو شخص در نفس حصول آن حالت برابر اند فرقی ندارند مگر در علم عدم علم

مکتوب ۲۸۵

بمیر سید محب مانکپوری۔ در بیان احکام سماع و وجود و نقص تفاوت

احوال مبتدیان و متوسطان و منتهیان و شرائط آن مع ما یناسب ذلک
من المعارف المراتبة و التحقیقات الفائفة بالسط
و التفصیل فی مکتوب طویل ۲

بدان ارشد ک الله تعالی طریق السداد و اَلْهَمَّكَ صِرَاطَ
الرشاد که سماع و وجود جماعه را نافع است که بتقلب احوال منصف اند
و به تبدیل اوقات منقسم وقتی حاضر اند و وقتی غائب. گاهی واجدانند گاهی
فاقد ایشانند از باب قلوب که در مقام تجلیات صفاتی از صفتی بصفتی
و از اسمی با اسمی منتقل و متحول اند لکن احوال نقد وقت شان است و
تشتت آمال حاصل مقام ایشان دوام حال در حق ایشان محال است
و اتمار وقت در شان شان متمتع زمانه و در غیر اند و زبانه در بسط
فهم ابناء الوقت و مغلوبه فهم لا یعرفون و اخری بیهبطون
از باب تجلیات ذاتیه که به تمام از مقام قلب آمده بقلب قلب پیوسته
اند و بکلیت از رفیت احوال بحول احوال محرگشته محتاج بسماع و وجود
نیستند چه وقت ایشان و اسمی است و حال شان سردی لابل لا وقت
لهم و لا حال فهم ابناء الوقت و از باب التمکین و هم الواصلون
الذین لا رجوع لهم اصلا و لا فقد لهم قطعاً فمن لا فقد
له لا وجود له. (شرح قال) مبتدی را سماع و وجود مضر است
و منافی عروج هر چه بشرائط واقع شود و صفا و معلول است حال او و بال
است حرکت او طبیعی است و تحرک او مشوب بهول نفسانی و شرائط
ان در کتب اکابر مستقیم الاحوال کعوارف العارف و نحوه مبین شد
اند که اکثر آنها در این وقت مفقود است بلکه این قسم سماع و نقص
در این وقت شائع شده است و این نوع اجتماع که درین احوال متعارف

جماعه اولی ۱۳

جماعه ثانیه ۱۳

جماعه ثالثه ۱۳

گشته است شک نیست که مقرر محض است و منافای صرف عروج در اینجا
معنی ندارد و صعود در انصورت تصور نیست امداد و اعانت از سماع
درین محل مفقود است مضررت و منافات موجود الی آخره +
روان شدت تفصیل هذه الجماعات الثلث مع
حالاتهم و مقاماتهم و علاماتهم و من ینتفع به و من
لا ینتفع فعلیک بالماکتوب +

در مکتوب ۲۸۶ مرقوم آنکه بعد از حصول این دو جنبه
اعتقادی و عملی متوجه عروج مدارج قرب حق گردید جل شانہ لیکن
بماند که این تشریح منازل و عروج مدارج وابسته توجیه و تصرف شیخ
کامل مکمل راه دان راه بین راه نما است که نظر او شافی امراض
قبیله است و توجیه او دافع اخلاق رویه نامرضیه پس اول طلب شیخ
نمایند اگر بعض فضل خداوندی جل شانہ این نعمت عظمی حاصل نمود
خود را ملازم او سازد و تمام منقاد تصرفات او گرد و اختیار خود را
بالکلیه در اختیار شیخ گم کند و خود را از جمیع مرادات تهی ساخته کم
همت لا در خدمت او بنهد و بهر چه شیخ او را امر فرماید سر بایه سعادت
خود در آن دانسته در امتثال آن بجان سعی نماید +

و اگر بشرف صحبت این چنین شیخی مقتدا مشرف نشد پس
اگر از مرادان است جذیش خواهند کرد و بعض عنایت بیغایت او
را کفایت خواهند نمود هر شرطی و ادبیه که در کار شود اعلام خواهند
فرمود و در قطع منازل سلوک روحانیات بعضی اکابر را و سائل
راه او خواهند ساخت چه بطریق جبری عادت حق سبحانه در قطع
راه سلوک توسط از روحانیات مشایخ در کار است و اگر از مریدان

است کار او بی توسط شیخ مقتدی در خطر است تا زمان و حصول شیخ
 باید که همیشه به حق سبحانه و تعالی ملتجی و متضرع باشد که او را
 به شیخ مقتدی رساند و نیز می باید که رعایت شرائط راه را لازم داند
 و آن در کتب مشائخ به تفصیل بیان یافته است از اینجا باید نمود
 و معظم شرائط مخالفت با نفس است با التزام و رعایت و تقوی که عبارت
 از آنها از محارم است و آنها از محارم صورت نه بند و تا از حصول
 مباحات اجتناب نکند. و من حام حول الحجی یوشک ان
 یقع فیہ *

مکتوب ۲۸۷

به برادر حقیقی خود حضرت میاں غلام محمد صاحب صدور یافته.
 در بیان جذبه و سلوک و معارفی که مناسب این دو مقام اند.
 چون دیده شد که طالبان بواسطه و نאות همت خود و عدم
 دریافت صحبت شیخ کامل و مکمل مسلک طویل را و مطلب رفیع را براه
 تفسیر و مقصد وضع فرود آورده اند و بهر چه ایشان را در راه میسر شده
 از تفریق و تفریق کفایه نموده و حصول آن خود را کامل و منتهی انگاشته احوالیکه
 منتهمان راه و مواصلان در گاه از انجام کار و نهایت روزگار خود بیان
 فرموده اند این جماعت پست فطرت آن احوال کامله را بر احوال ناقصه
 خود تطبیق داده اند (امانی الحقیقت) احوال جماعه که تقلید ایمان
 به چون آورده اند و بی مانند را که دیده از احوال این طالبان سلوک
 تمام ناکرده و تشنگان آرام بسیراب گرفته بهتر است چه از محقق تا
 بطل و از مصیب تا مخطی فرق بسیار است مثلاً شخصی طالب کعبه

شد و از شوق متوجه وصول آن گشت اتفاقاً در اثناء راه خانه بشیر
 بنامه کعبه او را پیش آمد اگر چه آن مشابیهت در صورت است فقط آن
 شخص خیال کرد که کعبه همین است و بهما سجا معتکف گشت و شخص
 دیگر خواص کعبه را از اوصالان کعبه معلوم ساخته تصدیق بکعبه کرد این
 شخص ثانی هر چند گاهی از طلب بر راه کعبه نروده است اما غیر کعبه
 کعبه ندانسته و در تصدیق خود محق است حال او از حال طالب
 محظی مذکور بهتر است و هم طائفه از ایشان باین کمال خیال و وصل
 و همی خود را بسند شیخی و اقتدای خلق کشیده اند و بعلمت منفعت
 خویش استعداد بسیاری از مستفیدان کمالات را ضائع ساخته
 اند و بشومی برودت نجات خود و خزارت طلب طالبان را زائل کردند
 اند ضلوا فاضلوا و ضاعوا فاضاعوا سجا طریقات ریخت که فقر
 چند نوشته شود در بیان حقیقت جذبیه و سلوک و فرق در میان این
 هر دو مقام و فرق در میان جذب مبتدی و جذب منتهی و حقیقت
 تکمیل و ارشاد و علوم دیگر که مناسب آن مقام باشد لیکن الحق
 و یبطل الباطل و لو کره المجرمون - الی آخر المکتوب
 و این مکتوب شتمل است بر دو مقصد و یک خاتمه مقصد
 در بیان معارفی که بمقام جذبیه متعلق اند و مقصد ثانی در آنچه تعلق
 بسلوک دارد و خاتمه در بیان بعضی علوم و معارف متفرقه است
 که طالبان را دانستن آنها کثیر المنفعت است :-

و این مکتوب طویل گویا رساله ایست مستقل در بیان اسرار و دقائق
 و معارف و حقائق که موقوف است بر دیدن اصل کتاب من شان
 الاطلاع فلیرجع الیه و اکثر مضامین آن در مواضع متفرقه از

مکاتیب ذکریه یافته اند *

مکتوب ۲۹۰

بلا محمد با شرم صدور یافته. در احوال داخل شدن خود در طریقه نقشبندی
و شروع کردن سیر و سلوک خود در خدمت پیر بزرگوار. و کسب طریقت
کرده به مقامات کمال و تکمیل رسیدن و کشف و وارادات هر مقام
را بمعرض عرض رسانیدن و از حضور ایشان به بشارت عالیه سرافراز شدن
و مایه ناسب ذالک *

بدانکه طریقی که اقرب است و اسبق و اوفق و اسلم و احکم و اصدق
و آدل و اعلى و آجل و آرفع و اکمل طریقه علیه نقشبندی است قدس
الله تعالی ارواح اهل بها و اسرار صواب بها *

این همه بزرگی این طریق و علو شان این بزرگواران بواسطه التزام
متابعت سنت سینه است علی صاحبها الصلوة والسلام والتقیة
واجتناب از بدعت نامرضیه ایشان اند که در رنگ اصحاب کرام علیهم
الرضوان من ملک المذات نهایت کار در بدایت شان مندرج
گشته است و حضور و آگاهی ایشان دوام پیدا کرده بعد از وصول
بدرجه کمال فوق آگاهی های دیگران شده. ای برادر ارشد ک
الله تعالی الی سوا الصراط این درویش را چون همس این راه
پیدا شد عنایت خداوندی جل و علا نادی کار او گشته بخدمت
ولایت پناه حقیقت آگاه هادی طریق اندراج النهایة فی البدایة
والی السبیل الموصل الی درجات الولاية مؤید الدین
الرضی شینخنا و مولدنا و امامنا الشیخ محمد الباقی قدس الله

تعالی سره که یکی از خلفائے کبار خاندان حضرت اکابر نقشبندیہ قدس
 اللہ تعالیٰ اسرار احمد پورده اندر رسانید و ایشان این درویش را ذکر اسم
 ذات جل سلطانہ تعلیم فرمودند و بطریق معهود توجه نمودند تا التذات تمام
 درین پیدا شد و از کمال شوق گریه دست داد و بعد از یک روز کیفیت
 بنجودی که نزد این اکابر معتبر است و مسمی است بغیبت روئے نمود و
 در آن بنجودی یک دریائے محیط میدیدم و صور و اشکال عالم را در رنگ
 سایه دریا دریا می یافتم و این بنجودی رفته استیلای پیدا کرد و امتداد
 کشید گاری تا یک پیر روز میکشید و گاهے ناد و پیر و در بعضی اوقات
 استیعاب شب می نمود چون این قضیه را بحضرت ایشان رساندم فرمودند
 سخوی از فنا حاصل شده است و از ذکر گفتن منع فرمودند و نگارید هشت آن
 امر نمودند و بعد از دو روز مرافقائے مصطلح حاصل شد بعضی رساندم فرمودند
 که بکار خود مشغول باش بعد از آن فنا حاصل شد چون بعضی رسانیدم
 فرمودند که تمام عالم را یکے می بینی و متصل واحدی یابی عرض کردم که بله
 فرمودند که معتبر در فنا آن است که با وجود دید آل اتصال بشیخوری
 حاصل شود در همان شب فنا با صفت حاصل شد بعضی رسانیدم
 و حالیکه بعد از فنا حاصل شد نیز بعضی رسانیدم الخ

رو علیٰ هذا القیاس سائر حالات و واردات و مشاهدات خود را
 ساعة فساعة و یوما فیوما بخدمت حضرت پیر بزرگوار خود
 معروض داشتند و از حضور ایشان بجوابات شافیہ و ارشادات کافیہ
 مشرف شدن و توجهات عالیہ ایشان بمقامات علیہ طریقیہ نقشبندیہ
 رسیدن و منازل شہور و سین را در ساعات و اسبوعات طے کردن و
 دیگر اسرار و معارف وارد ہر مقام و ہر منزل را درین کتب مفصلاً از بول

تا آخر تحریر فرموده اند که بصیرت افزائے دیده مشتاقان و زنگ زبوی
فاطر ارادتمندان است برائے دریافت آن باصل مکتوب به جوع نمایند که
این مختصر گنجایش تفصیل آن ندارد +

دامان نگه تنگ و گل حسن تو بسیار
گل چین تو از تنگی دامان گله دارد

چنانچه حضرت ایشان خود میفرمایند که اے عزیز اگر قلم را در تفصیل احوال
تبین معارف جاری سازم به تطویل انجامد و به اطباب کشد (تقرقال)
بر سر اصل سخن رویم و گوئیم که چو لقلیل را بر کثیر ولالت است و قطره را به
بحر غدیر اشارت اقتضای بر تلیل نمودم و اکتفا بر قطره +

اے برادر چو حضرت خواجہ مرا کامل و مکمل انستہ اجازت تعلیم طریقه
فرمودند و جمعی از طالبان را حوالہ نمودند و در آنوقت در مکان تکمیل خود تروے
بود. فرمودند جائے تروے نیست که مشایخ عظام این مقامات را مقام کامل
تکمیل فرموده اند اگر تروے درین مقام پیدا شود تروے در کمالیت آن مشایخ
لازم آید حسب الامر شروع در تعلیم طریقت نمودم و تو جهات در کار طالبان
مرعی ساختم و دست فرندان اثرهای عظیم محسوس شد حتی که کار سنین بساعات
قرار یافت یک چندی باین امر سرگرمی داشتم آخر الامر باز علم ناقص خود پیدا
شد طالبانے که درگرومن بوده اند حج کرده حدیث نقص خود گفتم و وداع
بهمه خواستم اما طالبان این معنی را بر تو اضع محمول است و از آنچه داشتند
یعنی اعتقاد بکامل و مکمل بودن من) برگشتند بعد از چند گاه حضرت
حق سبحانه و تعالی احوال منتظره را محصل گردانید بصدقه حبیبه علیہ
علی الصلوات والتسلیمات +

فصل بدانکه حاصل طریقه حضرت خواجگان قدس الله تعالی

احوال رسیدن ایشان بتمام کمال تکمیل و حواله شدن ایشان بطلب طریقه ۱۲

اسرار ہم اعتقاد اہل سنت و جماعت است و اتباع سنت مصطفویہ علی صاحبہا الصلوٰت والسلام والتحیۃ واجتناب زبردعت و ہولے نفسانیمہ و عمل بعزیمت امور ہما ممکن و احقر از از عمل برخصت و استہلاک و ضحلال است اولاً در ہمت جذبہ و این استہلاک ابدہم تعبیر کردہ اند۔ الخ *

و درین فصل بیان فنا و بقا و وجود و عدم و دیگر اصطلاحات مشائخ مثلاً سنجی ذاتی و شہود ذاتی و وصل و یاد و است و جذبہ و سلوک و غیرہ با تحقیقات رائقہ و تدقیقات رائقہ در پنج شش صفحہ ذکر کردہ اند کہما ہود ابہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ۔ بعد از ان میفرمایند کہ (بدان اراشدک اللہ تعالیٰ کہ جذبہ این عزیزان دو نوع است نوع اول کہ از حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ رسیدہ است و یہ ہمیں اعتبار طریق ایشاں منسوب با حضرت است رضی اللہ تعالیٰ عنہ و حصول آن بتوجہ بوجہ خاص است کہ انسان با آن شایان خلافت تعالیٰ شدہ و تحمل بار امانت او سجاہت و تعالیٰ نمودہ *

نوع دوم کہ مہدآظہور آن درین طریقہ حضرت خواجہ نقشبند است و آن از راہ معیت ذاتیہ میخیزد و آن جذبہ از حضرت ایشاں بخلیفہ تحسین ایشاں خواجہ علاؤ الدین رسیدہ و چہل ایشاں قطب ارشاد وقت خود بودند از برای حصول این قسم جذبہ نیز طریقہ وضع کردہ اند و آن طریقہ در خلفائے خانوادہ ایشاں بطریق "علائیہ" مشہور است و تا این وقت خلفائے مشائخ خانوادہ علائیہ و احرار یہ باین دولت عظمی بہرہ مندند و بطالبان ازین راہ تربیت میفرمایند حضرت خواجہ احرار باین دولت عظمی از خدمت مولنا یعقوب چرخمی علیہما الرحمۃ

والرضوان که از خلفائے حضرت خواجه علاء الدین است رسیده است
 رو این مضمون طویل الذیل را بدکرا کا بر سلسله عالیہ نقشبندیہ از حضرت
 صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ تاپیر و مرثیہ خود حضرت خواجه محمد
 الباقی رضی اللہ تعالیٰ عنہ نام بنام و فضائل و مناقب این بزرگواران
 و جذبات و مقامات و نسبات خاصه ایشان موشح ساخته اند منشاء
 التفصیل فلیرجع الی الاصل (اصیل) *

مکتوب ۲۹۱

بمولانا عبدالحی صدور یافته در بیان اسبابی که بزرگال را باعث
 بر توحید وجودی می شود و آنکه این مشرب در او اهل حال دست میدهد
 بعد از آن ترقی بشری مشهود می شود و چنانچه حضرت ایشان از احوال خود
 خبر داده اند و آنکه طعن و تشنیع بر اکابر درین معنی نباید نمود و ما بدین سبب
 بدان ارشاد ک اللہ تعالیٰ که منشأ توحید وجودی جمعی را از کثرت
 ممال است مراقبات توحید است و تعقل معنائے کلمه ^{توحید} ^{توحید} لا اله الا
 الله بلا موجود الا الله ظهور این قسم توحید بعد از تحمل و تخیل بواسطه
 ابتلائے سلطان خیال است که از کثرت فراوان معنائے توحید این معرفت
 در تخیل نقش بسته است و جمعی دیگر را منشأ توحید وجودی انسداد
 محبت قلبی است که ابتداء با فکر و مراقبات که خالی از تخیل معنائی توحید
 است اشتغال نموده اند و بجد و جهد یا بجز و سابقه عنایت بمقام قلب
 رسیده اند و جذبے پیدا کرده اند و سبب آن غلبه محبت محبوب خواهد بود
 که ما سوائے محبوب را از نظر نشان مخفی ساخته است دستور کرده اند چون
 ما سوائے محبوب انہی بیند و نی یا بند لایم جو و نمیدانند

باعث بر توحید وجودی جمعی است

کاتب این سطور از انکار رباب این معرفت سنجاشی سے نماید و از طریق ایشان خود را دور میدارد۔ انکار و طعن را وقتی مجال باشد که رباب حال را در ظهور آن قصدی و اختیاری باشد ایشان مغلوب آن حال از طرف هر آئینه معذور باشند و لا رد و لا طعن علی لمضطررا بعدا و لیکن این قدر میداند که فوق این معرفت معرفت دیگر است و در این حال حالتی دیگر متحقق ❖

این حقیر قلیل البصاعت رایے آنکه حمار است معنائے توحید نماید در ضمن مراقبات و انکار بیکه بے آنکه جد و جهد نماید مجتهد فیض ایزدی جل شانہ و در ملازمت حقایق و معارف آگاہی شیخنا و مولانا محمد الباقی قدس اللہ تعالیٰ سرہ الاقداس در این مقام کشاده بودند و علوم و معارف این مقام را فراوان عطا فرمودند آخر الامر از کمال بنده نوازی از مقام قلب بر آوردند و در این ضمیر معرفت رو بپروا آوردند و در رفته رفته و بعد آورده و مقصود از انظار احوال خود آن است تا معلوم شود که این مرقوم را از روی کشف ذوق یہ تحریر آورده است نہ از روی ظن و تقلید و معارف توحیدے کہ از بعضی اولیاء اللہ ظاہر شدہ اند در ابتدای حال مقام قلب سر بر زده باشند پس هیچ نقص بایشان از این لاف حق این حقیر نیز در وقت رسائل و معارف توحید نوشته است چون آن نوشته ہا را بعضی یا را مندرستہ ساختہ اند جمع آنرا منتقدان آن رسائل را بحال خود گذاشتہ نقص وقتی لازم سے آید از این مقام نگذرانند ❖

و جمعی دیگر از رباب توحید آنان اند کہ استہلاک و ضحلال در

خود بر وجه اتم پیدا کرده اند و همت ایشان آن است که همواره در مشهور
مفصل و معدوم باشند و اثری از لوازم وجود ایشان ظاهر نشود
در جمیع انا را بر خود کفر میدانند و ایشان همیشه در زیر بار وجود اند
و لوجه آسائش ندارند چه آسائش از غفالت است و بر تفتیر در دام
استهلاک غفلت را گنجایش نیست و وجود بشریت را غفلت در کار
است حق سبحانه و تعالی از کمال گرم خویش هر یک را با اندازه استعدا
او با موری که مستلزم غفلت باشند مشغول می سازد تا آن بار وجودی
الجملة از ایشان تخفیف یابد جمعی را سماع و قص الفتن داده و طایفه را
تصنیف کتب و تحریر علوم و معارف شعرا ساخته و گروهی را بعضی
امور مباح مشغول داشته عبد الله صطخری همراه سگبانان به صحرا
میرفت شخصی از عزیز بیست ساله بر سر خود تانفسه از بار وجود
خلاص شود و بعضی را با علوم توحید وجود و شهود و وحدت در کثرت
آرام اذ تا ازاں با ساعتی بیارامند و ازین قبیل است توحیدی که از
بعضی اکابر نقل بنده قدس الله تعالی اسرار هر حظا همیشه
است مقصود ازاں معارف استیناس الفتن ایشان است با عالم
و این قسم اخیر توحید اعلائی اقسام توحید است بلکه فی الحقیقت ارباب
این توحید مغلوب این وارونین و سکر ایشان باعث این معرفت
نشده است بلکه این در بر ایشاں از برای مصالحت آورده اند که
توسل این معرفت ایشان از سکر بصحو آرزو نسلی دهند و این قسم اخیر
توحید این حقیر را بطریق کشف و ذوق معلوم نبود همان دو وجه سابق را
میدانست لهذا در رسائل و مکتوبات خود همان دو وجه بلکه فقط در دویم
را نوشته است و توحید وجودی را منحصر در آن ساخته است بعد از

رحلت ارشاد پناه ای قبله گاه ای بتقریب زیارت فرار شریف بیلده محروم
 و علی اتفاق عبور اقتاد و زرعید بز زیارت فرار شریف ایشان رفته بود
 اشنائے توجیه بجز مبارک التفاتے تمام از روحانیت مقدسه ایشان
 ظاهر گشت و از کمال غریب تازی نسبت خاصه خود را که بخواجه احرار
 منسوب بود و رحمت فرمودند و معلوم گشت که منشأ توجیه وجودی در ایشان
 انجذاب قلبی و غلبه محبت نیست بلکه مقصود ازین معرفت تخفیف آل
 غلبه است تا مدتی اظهار این معنی را مناسب نمیدانست اما چون بعضی
 رسائل آن دو وجه سابق مذکور شده بودند مردم قلیل الدرایت در توهم
 افتادند که ازین بیان تنقیص این دو کابر لازم می آید یعنی حضرت
 خواجه احرار و حضرت خواجه محمد باقی که طریق ایشان طریق ارباب توحید
 است و باین توسل زبان فتنه انگیزی در آزر کردند حتی که این توهم در
 بعضی طلاب قلیل الارادت باعث فتور احوال شان گشت بضرورت
 مصلحت در اظهار این قسم توجیه دیده و برائے استنشها و ذکر آن واقعه
 نیز مناسب است در تحریر آورد و بحکم و اما بنده متذکر یک فحش است
 بعضی ابرار خفیه را در معرض ظهور آورده است حق سبحانه و تعالی
 طالبان را از آن بهره مند گرداند هر چند میداند که منکران را غیر از انکار
 نخواهد افزود اما مقصود از افاده طلاب است که منکران از صحبت خارج

اندر

در وازده شهر را تووال بستی نتوان دهن مخالفان بستی

مکتوب ۲۹۲

بشیرخ عباد الحمید بن کالی صدور یافته در میان شرائط و آداب

مخصوصا افاده طالبان است و منکران از صحبت خارج ۱۳-

پیری و مریدی که رعایت آل هر دو را ضروری است معرفه تشبیه ایشان
در معانی آنکه گفته اند الشیخ یحیی و یمین

پیر باید که بدولت جذبه و سلوک مستغرق شده باشد و به سعادت فنا
و بقا مستعدگشته و سیر الی الله و تسیر فی الله و تسیر من الله بالشر و تسیر فی
فی الاشیاء بالله بانصرام رسانیده و اگر جذبه او بر سلوک مقدم است بتزیت
مراد آن مرئی شده کبریت احمر است کلام او دو است و نظر او شفا اگر اینطور
صاحب دولت پیرانشود و سالک مجذوب هم مقتنم است و تزیت ناقصا
از نیر می آید و توسط او بدولت فنا و بقا میرسد

آسمان نسبت بعرض آمد فرود ورنه بس عالی است پیش خاک تو

اگر بعبانیت خداوندی جل سلطانه طابقی را باین طور پیر کامل و مکمل دلالت
فرمودند باید که وجود شریف او را مقتنم داند و خود را بنام باوب پار و سعادت
خود را در مرضیات و شقاوت خود را در خلاف مرضیات او شناسد و رعایت
آداب صحبت از ضروریات این راه است تا راه افاده و استفاده مفتوح گردد
و بدن و فحاله نتیجه و لا ثمرة للعجاس - بعضی آداب شرعی را ضروری
در معرض بیان آورده می شوند آنرا بگوش بوش بشنوند

طالب را باید که روئے دل خود را از جمیع جهات گردانیده متوجه پیر خود
سازد و با وجود پیر بے اذن او متوافل و از کار نه پر دازد و در حضور او بغیر
او التفات نه نماید و به بکلیت خود متوجه او نبیند حتی که بند که هم مشغول
نشود مگر آنکه او امر کند و غیر از نماز فرض و سنت در حضور او ادا نکند
همها لکن در جائی نه ایستد که سایه او بر جامه یا بر سایه او افتد و بر مصلاهی
او پائے نه نهد و در متوضائی او طهارت نه کن و ظروف خاصه او استعمال
نه کند و در حضور او آب نخورد و طعام تناول نه نماید و کبسی سخن نکند بلکه

شر الطیر

آداب مریدان

متوجه احدی نگردد و در غیبت پیر در جانبی که اوست پا دراز نکند و بزاق
 دهن در آن جانب بیندازد و هر چه از پیر صادر شود آنرا صواب داند اگر چه نظایر
 صواب نه نماید او هر چه میکند از الهام می کند و باذن کار میکند برین تقدیر
 اعتراض را گنجائش نباشد اگر چه در بعضی صورت در الهامش خطا باشد چه خطای
 الهامی در رنگ خطائے اجتهادی است طاعت و اعتراض بر آن مجوز نیست
 و بیچ اعتراض را در حرکات و سکونات او مجال ندهد اگر چه آن اعتراض مقدّم
 حیه خود که باشد زیرا که اعتراض را غیر از حرمان نتیجه نیست و در کلی و جزئی
 اقتدای پیر کند چه در خوردن و پوشیدن و چه در خفتن و طاعت کردن نماز
 را بطرز او ادا باید کرد و وفقه را از عمل او اخذ باید نمود و طلب خوارق و کرامات
 از پیر خود نکن اگر چه آن طلب بطریق خواطر و وساوس باشد بیچ شنیده
 که مؤمنی از پیغمبر علیهم الصلوات والسلام معجزه طلب کرده باشد
 معجزه طلبمان کفارانند و اهل انکارند

معجزات از بهر قهر دشمن است بوی جنسیت پئی دل برین است
 موجب ایمان نباشد معجزات بوی جنسیت کند جذب صفات
 اگر شبهه پیدا شود در خاطر آنرا بے توقف عرض نماید اگر حل نشود و تقصیر بخود
 بنهد و واقعه که رود به آن پیر نپایان دارد و تعبیر و قانع از و طلب کند و تعبیر
 که بر طالب منکشف نشود نیز عرض نماید و صواب و خطا را از وجود پیر کشف
 خودزینهار اعتماد نهند که حق با باطل درین دار مترج است و صواب با خطا
 مختلط و بے ضرورت و بے اذن از وجود انشود که غیر او را بر روی گنبدان
 منافی ارادت است و آواز خود بر آواز او بلند نکند و سخن بلند با او نگوید که
 سوء ادب است و هر فیضی و فتوحیکه بر سداں را بتوسط پیر تصور نماید اگر
 از مشایخ دیگر فیضی در واقعه به بیند آنرا نیز از پیر داند بالجمله الطریق کلمه ادب

طلب خوارق و کرامات از پیر نکند - ۱۷

مثل مشهور است هیچ بے ادبی سجده رسد جل شانہ ❖

آری. مریدی که بیکرت توجه پیر بر تبه فنا و بقا برسد و راه الهام و طریق فراست بروی ظاهر شود و پیر آن را مسلم دارد و بکمال او گوید و در آن مرید را میرسد که در بعضی امور الهامی به پیروان کند و مقتضائے الهام خود عمل کند اگر چه نزدیک خلاف آن مستحق بود چه مرید درین وقت از رتبه تقلید برآمده است و تقلید در حق و خطا است نمی بینی که اصحاب پیغمبر صلی الله تعالی علیه و سلم و علیهم الصلوات و التسلیمات در امور اجتناب و در احکام غیر منزله بآن سرور خلاف کرده اند و در بعضی اوقات صواب بجانب اصحاب ظاهر شده است کما لا یخفی علی اهل العلم ❖

بدانکه آنچه گفته اند الشیخ یحیی و جمیعت مراد از اعیان و اعیان روحی است نه جسمی و همچنین مراد از امانت امانت روحی است نه جسمی و مراد از حیات و موت قیام و بقا است که بتمام ولایت و کمال میرساند و شیخ مقتدی باذ الله سبحانه و تعالی متکفل این دو امر است الخ ❖

مکتوب ۲۹۳

به شیخ محمد چتری صدور یافته در جواب اسوله او پرسیده بودند که آنحضرت علیه الصلوات و السلام فرموده اند لی مع الله وقت معنائے آن چیست؟ و آنچه حضرت میرزا شیخ عبدالقادر قدس سره فرموده اند قد می هذه علی رقیبة کل ولی توجیه آن چیست؟ ❖
مخدوم این فیکر در رسائل خود نوشته است که آن سرور را علیه الصلوة و السلام با وجود استمرار وقت و استمرار وقت نادریم بوده است و آن وقت درصین ادائے نماز بوده است الصلوة معراج المؤمن شنیعه باشند ❖

مقتدی

وقت

و آنچه حضرت شیخ فرموده اند اصل آن این است که در تفحات از شیخ فرموده
 که از مشایخ و پیران حضرت پیر و سنگی است نقل کرده اند که او بطریق فرستاده
 روزی فرمود که این عجبی را قدری است که در وقت شب بر گردن همه اولیاء خواهد بود
 و هر آینه مامور شود بانکه گوید قدمی هذله علی مرقبه کل ولی الله چنانچه
 فی الواقع چنین شد و چنین گفت و حضرت شیخ در این کلام مخفی اند قدام ایشان
 بر گردنهای جمیع اولیائے آن وقت بوده است و جمیع اولیائے آن وقت
 زیر قدم ایشان بوده اند درین وقت نیز اگر کسی را حضرت حق سبحانه و تعالی اجازت
 بینا عطا فرماید همیں طورے بیند لیکن باید دانست که این حکم مخصوص با اولیائے
 آن وقت است اولیائے ما تقدم و ما تأخر ازین حکم خارج اند چنانچه آنچه از کلام
 شیخ ایشان و نحوئے دیگر که در زمان ایشان بود و ایشان با این سقا بز بارز
 اورفته بودند (و قصه آن مشهور است) صریحاً معلوم میشود اولیائے ما تقدم
 چگونه درین حکم داخل باشند که شامل صحاب کرام است و دریا تا آخر چگونگی
 متمشی شود که شامل حضرت مهدی و صحاب حضرت عیسی علی نبینا و علیہ
 الصلوٰة والسلام میشود و حال آنکه افضلیت ایشان بالاتفاق ثابت
 است با کلمه حضرت شیخ را در ولایت نشانے عظیم و در رجه علیا است و لایین
 خاصه محمد پیر اعلی صاحبها الصلوٰة والسلام والتبجیة از راه
 به نقطه آخر رسانیده است و سر حلقه آن دائره گشته است جمعی از مریدان
 حضرت شیخ در حق شیخ غلوی بیارے نمایند حضرت شیخ را از جمیع اولیاء
 تقدم و ما تأخر افضل میدانند. این از افراط محبت است در رنگ صحاب
 امیرا حضرت امیر کرم الله تعالی وجهه

اگر گویند آن قدر ظهور و خوارق و کمالات که از حضرت شیخ بوجود آمده است
 از بیچ ولی بظهور نیامده پس فضل او را باشد گوئیم که کثرت ظهور و خوارق بر

مهدی
 عیسی

بجمله حضرت شیخ را در ولایت شانه علی عظیم است
 سبحان الله

افضلیت دلالت ندارد و توان بود که یکی بود که هیچ خارق از او نبظهور نیاید
 فضل باشد از آنکه کسی که خوارق و کلمات از او نبظهور می آید که ما ذکر شیخ
 المشیوخ فی العوارف شمر ذکر عبارتته بعینها (اے برادر بشنو خوارق
 عادات بر دو نوع است. نوع اول علوم و معارف الهی است جل شانہ
 که بذات و صفات و افعال و اجبی جل و علا تعلق دارد و نوع ثانی کشف صور
 مخلوقات است و اخبار از مغیبات که بعالم تعلق دارد. نوع اول مخصوص
 باهل حق و ارباب معرفت است و نوع ثانی شامل محق و مبطل نیز که اهل
 استدراج را نیز نوع ثانی حاصل است نوع اول نزد حق تعالی شرافت معتبرا
 دارد که با ولیاے خود مخصوص ساخته است و اعداد ارادان شرکت نداده و
 نوع ثانی نزد عوام خلایق معتبر است و در انظار ایشان معزز و محترم خوارق
 نزد ایشان منحصر در نوع ثانی است و کرامات بر عجم این مجربان مخصوص به
 کشف صور مخلوقات و اخبار از مغیبات است نیزه آل علمیکه باحوال
 مخلوقات حاضر و غائب تعلق دارد که امد شرافت و کد ام که امدت در وی حاصل
 است بلکه برین علم شایان آن است که کجبل میدل گرد و نالسیان از مخلوقات
 و احوال ایشان حاصل آید بعد از آن برین معنی عبارت شیخ الاسلام بروی
 در کتاب منائر السائرین "بعرنی استنشاء و اوست لالاد و کتوبت و نقل
 فرموده اند فلینظر تم"

خوارق عادات بر دو نوع است

مکتوب ۲۹۴

به حضرت خواجہ محمد معصوم صدور یافته - در بیان آنکه صفات ثانیہ
 حقیقتہ واجب الوجود تعالی و تقدس که اول شان صفہ الحیوة است
 و آخر شان صفت تکوین سه قسم اند قسمی است که تعلق آل بعالم غالب است

و اضافت آن بخلائق بیشتر کالتکونین از اینجا است که جمعی از اهل سنت و عجمت
 از کار وجود او کرده اند و گفته اند که تکونین از صفات اضافیه است و الحق
 انه من الصفات الحقیقیة الغالبية علیها الاضافة و قسم دیگر
 آن است که اضافت دارد اما کمتر از قسم سابق کالعلم و القدر و الإرادة
 و السمع و البصر و الكلام و قسم ثالث اعلائے اقسام ثلاثه است که آنرا
 بی هیچ وجه بعالم تعلق نیست و راجحه اضافت ندارد کالحيوة و این صفت
 اعم جمیع صفات است و اصل همه آنها و استبق کل واقرب باین صفت
 صفت العلم است که مبدء تعیین خاتم الرسل است علیه و علیهم الصلوة
 و التسلیمات و صفات دیگر مبادی تعینات خلائق و دیگر است و چون هر
 صفت باعتبار تعلقات متعدد جزئیات دارد مثلاً تکونین که آنرا باعتبار تعلقات
 ششگی تخلیق و تزریق و احیا و امانت جزئیات پیدا شده است این جزئیات
 نیز در تنگ کلیات خود مبادی تعینات خلائق آمد و هر که مبدء تعیین او کلی است
 تعینات دیگر که مبادی آنها جزئیات آن کلی است تابع آنکس خواهد بود و
 زیرا قدم او زندگی خواهد نمود از اینجا است که میگویند فلانی زیر قدم محمد است و
 فلانی زیر قدم عیسی و فلانی زیر قدم موسی علیهم الصلوات و التسلیمات
 و چون این جزئیات را بطریق سلوک ترقی واقع شود ملحق بکلیات خود خواهند
 شد و مشهور جزئیات مشهور کلیات خواهد بود و فرق باصالت و تبعیت خواهد
 ماند و امتیاز توسط و عدم توسط خواهد شد چه تابع هر چه می باید و هر چه می
 بیند بے توسط اصل ممکن نیست

و بعد ازین درین مکتوب طویل تحقیق مبادی تعینات انبیاء علیهم
 الصلوات و التسلیمات و مبادی تعینات سایر خلائق و حقوق جزئیات
 با کلی نموده و عدم جواز انتقال یک کلی بکلی دیگر و فرق در میان تخلی و شهود

انبیاء و اولیاء علیہم الصلوٰت و التسلیمات و در بیان حصول وصل
عیان مکمل تابعان را با وجود توسط انبیا علیہم الصلوٰت و التسلیمات
و ماینداسب ذلك به بسط تمام فرموده اند چونکہ تفصیل آن مناسب
حال منتہیان است نہ مبتدیان لہذا باصل مکتوب حوالہ نموده میشود *

مکتوب ۲۹۵

ساجی یوسف کشمیری صدر و ریافتہ در شرح بعضی اصطلاحات طریقہ
علیہ نقشبندیہ قدس اللہ تعالیٰ اسرار مشائخہا *

باید دانست کہ یکی از اصول مقررہ طریقہ نقشبندیہ قدس اللہ تعالیٰ
اسرار مشائخہا نظر بر قدم است مراد از نظر بر قدم آن نیست کہ باید
نظر از قدم بخاورد و نکند و پیش از قدم میل بفرق نمایند زیرا کہ خلاف واقعہ
است بلکہ نظر بر ہمیشہ از قدم تفوق میفرماید و قدم را در دین خود مے نماید
زیرا کہ عروج بر زینہ مے علو اول نظر راست بعد از آن قدم صعودی نماید
و چون قدم بر تہ نظر رسید نظر از اسباب زینہ مے بالای آید و قدم شعیبیت
آن صعودی نماید و علیٰ ہذا القیاس *

دو بچین بکیر و ناویل دیگر کہ در شرح این قول گفته اند نیز حضرت ایشان
ناپسندیدہ اند و آنچه خود پسندیدہ اند معنائے ظاہری آن است یعنی از
قدم و نظر قدم و نظر ظاہر مراد داشته شود) چه در وقت راہ رفتن نظر را کند
پیدائے کند و بمسوسات متناونہ انتشار حاصل میگردد و اگر نظر از قدم
و ختم شود بچعبیت اقرب باشد و این مراد مناسب است بمعنائے کلمہ دیگر کہ
قرین اوست یعنی ہوش در دم غایتما فی الباب کلمہ اولی از برائے
دفع تفرقہ است کہ از آفاق مے خیزد و کلمہ ثانی دفع تفرقہ النفس مے

ساز و دو کلمه ثالث که قرین این دو کلمه است کلمه سفر و وطن است
 فان عبارات از سیر و انفس است که منشأ حصول اندراج النخایته فی
 البدایة است که مخصوص باین طریقه علیه است و درین طریقه شروع
 ازین سیر است و کلمه چهارم که قرین این کلمات سه گانه است کلمه
خلوت در انجمن است هر گاه سفر و وطن میسر شدند پس در انجمن نیز
 خلوتخانه وطن سفر نماید و تفرقه آفاق بحجره انفس راه نیابد و این نیز بر
 تقدیر است که در مانع حجره را بر بسته باشند و روز نهامسد و وسایل
 و این همه تحکات و تکلفات در ابتداء است و در وسط و در انتها هیچ ازین
 در کار نیست درین تفرقه به جمعیت است و در انفس غفلت حاضر

باید دانست که در بعضی اوقات از تفرقه ظاهر چاره نبود که حقوق
 خلق ادا شود پس تفرقه ظاهر نیز در بعضی اوقات مستحسن باشد اما تفرقه باطن
 بیج و قتی از اوقات مستحسن نیست که آن خالص از برای حق است
 جل و علا پس سه حصه از عباد از برای حق مسلم باشد باطن بتمام و نصفی
 از ظاهر و نصفی دیگر از ظاهر از برای اولی حقوق خلق ماند و در ادائے
 آن حقوق چونکه مثال و امر حق است سبحانه آن نصف دیگر هم راجع
 بحق گشت تعالی و تقدس و الیه یرجع الامر کله فاعبده و المسلمون

مکتوب ۲۹۶

به حضرت خواجہ محمد سعید صاحب صدر یافته در بیان آنکه صفات
 واجبہ جل سلطانه در زنگات او تعالی بیچون و بیچگونه اند و بر بساطت
 حقیقت اند و ندوی که باعتبار تعلق به معلومات و مقدرات پیدا شود
 نیز در آن مرتبه مفقود است اشیا معلوم و مقدر و حق است سبحانه آن

صفت علم و قدرت را با اشیا بیچ تعلقی نیست الی آخره مع التحقيق
 العجیب فی الجمع بین الضدین (چونکه حضرت ایشان خود درین مکتوب
 تحریر میفرمایند که این معرفت و رای طوریست که عقل است از باب معقول هرگز
 مثل این معنی تجویز نمی نمایند و محال میدانند. لهذا از انتخاب آن بپرهیزی
 نموده شد. و کذلک ما یلیه من المکتوب السایع والتسعین
 بعد المائتین الی مولانا بدالدین السرهندی فی معنی
 احاطتیه سبحانه و تعالی بالاشیاء و توضیحها بالامثلة
 یناسب بحال العلماء دون العوام فلیراجعوا لافهام

مکتوب ۲۹۸

بمیر سید محمد الله صدر یافته. در بیان بعضی اسرار طریقت و
 بیان عیار تے که بطریق رمز و اشارت تحریر یافته بود و مناسب این
 مقام دانسته درین مکتوب مندرج ساخته اند و آن این است ذکر جناب
 ما خود از پیر راه دان مداومت بر آن بازگشت بقضل حضرت رحمان
 و صل علیا باقی همه زبان والسلام

مکتوب ۳۰۰

به حضرت خواجہ محمد معصوم صاحب صدر یافته. در بیان اسرار
 نامفہوم و معارف غریبه بلسان رمز و اشارت و ایمائے از مقام قاب
 قوسین او ادنی نیز اندر لاج یافته

مکتوب ۳۰۱

به مولانا ان الله صدر یافته. در بیان قرب نبوت و قرب لایت

و بیان آن دوراهی که بقرب نبوت موصل اند یکے مرلوط است بطی کمالات
 ولایت و دیگر آن است که بے توسط کمالات ولایت وصول بکمالات
 نبوت پیشتر گردد و چه حصول کمالات نبوت مرلوط بموہبت محض است
 کسب العمل را در آن مدخل نیست بخلاف کمالات ولایت که مبادی مقدمات
 آن کسی است و حصول آن غالباً مرلوط بر ریاضت و مجاہدہ و فرق در میان آن
 ولایت کہ بشرف نزول مشرف گشته توجہ بدعوت خلق کند و آن دعوت خل
 کہ از خصائص مقام نبوت است *

مکتوب ۳۰۲

بہ حضرت خواجہ محمد مصوم قدس سرہ صدور یافتہ در بیان فرق میان
 ولایات سہ گانہ کہ ولایت اولیا و ولایت انبیاء و ولایت ملا علی
 علیہم الصلوٰات و التسلیمات *
 و در بیان آنکہ در مقام ولایت دست از دنیا و آخرت بایست
 و گرفتاری آخرت در رنگ گرفتاری دنیا بایست و چہ نسبت میان ماسوا
 شامل دنیا و آخرت است و کلمات بعضی اولیاء بر ہمیں معنی شاہد است
 اما در مرتبہ کمالات نبوت گرفتاری آخرت محمود است و در و آخرت
 مقبول بلکہ در و آسجاہمہ در و آخرت است و گرفتاری ہمہ گرفتاری
 چنانچہ آیات و نصوص قرآنیہ بدال شاہد اند اصحاب کرام ہمہ بدر و
 گرفتاری بودند و از عذاب آن ترساں و لرزاں رجحانچہ شنیدن حض
 عمر رضی اللہ تعالی عنہ آیت ان عذاب ربک لواقع مآلہ
 دافع ارتقاری و بیوش شدہ افتادن او از شتر مشہور است

۱۲ اشارہ است بقول البعزیر کہ ۱۲

مکتوب ۳۰۳

سجای یوسف مؤذن صدور یافته در بیان معنی و تفسیر کلمات اذان که
برائے اعلام نماز پنجگانه موضوع شده است با اشارات لطیفه و بشارات شریفه
شرح آن کرده اند.

مکتوب ۳۰۴

مولانا عبدالحی صدور یافته در بیان آنکه اعمال صالحه که در اکثر آیت های
قرآنی وعده و دخول بهشت را منوط بآن ساخته اند کدام اند؟
بدان اسعدك الله تعالی این فقیر تا مدت ها تردد داشت که مراد از اعمال
صالحه که حضرت حق سبحانه و تعالی در اکثر آیات قرآنی وعده و دخول بهشت امر ب
آن ساخته است جمیع اعمال صالحه است یا بعضی. اگر جمیع است متعسر است
که کسی با تیان جمیع موفق شده باشد و اگر بعضی است مجهول است و تعیین
نیافته آخر بمحض فضل حق جل سلاطین سجا طریخت که شاید مراد از اعمال صالحه

اعمال صالحه

لع مؤید این معنی است حدیث آن سرور علیه الصلوة والسلام که ابوهریره روایت کرده گفت
روزی یک عربی خجرت آنحضرت علیه الصلوة والسلام آمد و گفت ای رسول خدا صلی الله تعالی
علیه وسلم دلالت کن بر عمل که چون کنم آنرا داخل جنت شوم و نمود حضرت علیه الصلوة والسلام که عبادت
کنی در خدای تعالی را و شکر بگویی و بی هیچ چیز را در پاداری نماز پنجگانه را و ادائیگی زکوة مفرغیه را و بیداری روزه
ماه رمضان را نکس گفت بخدا که نه زیاد کنم این او نه کم کنم پس او شد و آنحضرت علیه الصلوة والسلام فرمود هر که خواهش
درد کند کسی را از اهل بهشت بر زمین پس باید که این شخص را بر زمین ببرد.
و در روایت دیگر آمده که آن شخص در هر بار میگفت که غیر از من دیگر چیزی بر من فرض هست؟ آنحضرت میفرمود
نه مگر آنکه نفس کنی پس آن شخص گفت که سوگند بخدا که کم و بیش نه کنم این را. آنحضرت صلی الله تعالی
علیه وسلم فرمودند انا لله الرجل ان صدق فلاح یافت این کس اگر راست گفت و چنین عمل کرد ۱۲

ارکان خمسہ اسلام باشند کہ بتائے اسلام بدان است. امید است کہ اگر این اصول پنجگانه اسلام بر وجه کمال ادا یابند نجات و قلاح و قدر وقت است چه اینها فی حد ذاتها اعمال صالحه اند و موانع سیئات و منکرات اند کہ میثه ان الصلوٰۃ تنفی عن الفحشاء والمنکر شهادت این معنی است و چون ایتیان پنجگانه اسلام میسر شد امید است کہ شکر ادا یافت و چون شکر ادا یافت از عذاب نجات حاصل کند مَا یَفْعَلُ اللّٰهُ بِعَدْلِ اِبْکُمْ اِنْ شَکَرْتُمْ وَ اَصْنَعْتُمْ پس در ایتیان این پنجگانه بجا بیاید کہ شکر علی الخصوص در اقامت نماز کہ عماد دین است مهمل کن بر ترک ابدی از عذاب آن راضی نباید شد. اگر نماز را تمام ساخت اصل عظیم از اسلام بدست آورد و جبل متین از برائے خلاصی حاصل کرد.

(بعد ازین اسرار و رقیقه و زکات لطیفه و تکبیر اولی و تکبیرات قیام و قعود و تسبیحات رکوع و سجود و بعد از نماز صد بار تسبیح و تحمید و تکبیر و تهلیل گفتن بیان فرموده اند) *

مکتوب

بمیر حبیب اللہ صدور یافته در بیان اسرار نماز و فرق در میان نماز منتهی و نماز عامی و مبتدی *

بدان اسرشدک اللہ تعالیٰ کہ تمامی صلوة و کمال آن نزد فقیر عبارت از ایتیان و انقض و واجبات و سنن و مستحبات نماز است کہ در کتب فقهیه بتفصیل بیان یافته است امری دیگر و رائے این امور را بجه نیست بخشوع نماز نیز مندرج در همین امور را بجه است و خصوص قلب نیز منوط باینها جمعی کہ بعلم این امور کفایت کرده و عمل مسالمت اختیار نموده اند یا آنکه اہتمام بخصو قلب داشته باعمال ادبیه جواری کم پردازند هر دو از حقیقت نماز آنگاه نگشتند لاجرم از کمالات نماز قلیل

بسیب گشته اند سوال چون کمال نماز مربوط با تیان امور را بجهت پس فرق
 بیان منتهی و مبتدی بلکه عامی که مقرون با تیان این امور باشد چه بود و جواب
 آن از راه عامل است نه عمل. آنچه یک عمل بود وسطه تفاوت عمال متفاوت است
 که از عامل مقبول و محبوب بود وقوع آید اجراء آن ضعاف مضاعفه است.
 آن اجری که مترتب بر عمل غیر آن عامل باشد جواب دیگر آنکه تیان امور را
 کوزه به تمام و کمال نصیب منتهی است و عامی دور است که با تیان این امور تمام
 کمال موفق نشوند هر چند فی نفس الامر ممکن جائز است فانها الکبیرة الا
 علی الخاشعین. والسلام *

مکتوب ۳۰۶

بمولانا صالح صدور یافته. در ذکر بعضی از مناقب فرزندان مرحوم خود
 حضرت خواجہ محمد صادق. و محمد فرخ. و محمد عیسی رحمة الله تعالی علیهم
 و علی ملا محمد صالح واقعات اہل سرہند را شنیده باشند.
 فرزندی اعظمی محمد صادق رضی الله تعالی عنہ، نیز با دو برادران خود
 فرخ و محمد عیسی سفر آخرت اختیار فرمودند. انان الله وانا الیہ راجعون.
 حمد الله سبحانه کہ اولاً باقی ماندگان را قوت صبر عطا فرمودند ثانیاً بلیہ را
 دادند خوش گفت.

من از تو روئے نہ پیچم گرم بیازاری

کہ خوش بود ز عنبریزاں تحمل خواری

زندگی مرحومی آیتے بود ان آیات حق جل و علاء و رحمتی بود از رحمتہائے
 العالمین. دریں بسیت و چہار سالگی آن یافت کہ کسی یافت پایہ نبوت
 در پس علوم عقلیہ و نقلیہ را بسجد کمال رسانیدہ بود حتی کہ تلامذہ ایشان ہنوی

و شرح مواقف و امثال اینها را بقدرت تام درس دارند و حکایات معروف
 و عرفان و قصص شهود و کثوف ایشان مستغنی است از آنکه در بیان آورده
 ان قال و همواره خاشع و خاضع و ملتجی و منتضرع و متذلل و منکسر بودند
 فرموده که هر یک از اولیا از حضرت سبحانه و نفعی که چیزے خواسته و من الت
 و نضرع خواسته ام

از محمد فرخ چه نویسد که دریا زده سالگی طالب علم شده بود کافیه خوان
 بشعور سبق میخواند و همواره از عذاب آخرت ترسان لرزان بوده و دعای میکرو
 سن طفولیت دنیای دینه را و ادع نماید تا از عذاب آخرت خلاص شود و در
 موت یارانے که بیماری واری او میکردند عجائب غرائب انوے مشاهده نمودند
 کرامات و خوارق از محمد عیسی تا بهشت سالگی که مردم معائنه کرده اند چه نویسد
 جوهر نفسیه بودند که بود بعبت سپرده بودند لله سبحانه الحمد و المنة که
 رابا اهل انانات بے گره و بے آگراه حواله نمودیم اللهم صل علی صبا اجره
 ولا تقفنا بعدا بعدا محمدی صفة سید المرسلین علیه و علیهم الصل
 و التسلیمات از هر چه پیر و سخن دوست خوشتر است

بعد از آن درین مکتوب بیان مقام فناے اهل لا بیت که شرط این راه است
 و آنکه در مدارج قریب نبوت زوال گرفتاری اشیا و نسیان اشیا بیچ درگاه
 نیست تفصیل تحریر فرموده اند

مکتوب ۳۰

بمولانا عبدالواحد لاهوری صدور یافته در بیان معانی و اسرار کلمه طیب
 سبحان الله و بحمده که جامع است کمال تنزیه و
 تقدیس حق سبحانه و نفعی را و ادایے شکر را بعبارت حمد که راس هر شکر

است انبیجا است کہ در حدیث نبوی آمده است علی صاحبها الصلوٰۃ
والسلام والنجیۃ کہ ہر کہ این کلمہ طیبہ را در روز یا در شب صد بار بگوید بیچ
یکے در عمل در آن روز و در آن شب با او بر آری نکند گمراہ نہ کند مثل و این کلمہ طیبہ
را بگوید فعلیکم یاتیان ہذہ الکلمہ الطیبہ کل یوم و لیلۃ
مأسۃ مرہۃ واللہ سبحانہ الموفق

رہمدین مکتوب شرح دیگر کلمات ماثورہ یعنی عدد خلقہ و سر رضا
نفسہ و ذنۃ عرشہ و مداد کلماتہ و غیر ذلک بیان فرمودہ
اند کہ سچہ معنی و کدام اعتبار چنین گفتہ می شود

مکتوب ۳۰۸

بمولنا فیض اللہ پانی پتی تحریر فرمودہ اند در بیان فضائل و برکات و
معانی و اسرار کلمہ سبحان اللہ و بحمدہ سبحان اللہ العظیم و وجہ
آنکہ در حدیث شریف آمده است کہ این دو کلمہ شریف سبک اند بر زبان و
گزال اند و میزان اعمال محبوب اند نزد خدائے تبارک تعالیٰ

مکتوب ۳۰۹

بمولنا حاجی محمد فرحتی صدور یافته در بیان محاسبہ یومی و لیلی جمعی از
مشائخ کہ ام رضا اللہ تعالیٰ عنہم طریقہ محاسبہ خنیا کردہ اند و در شب
قبیل نوم و فقر اقوال و افعال و حرکات و سکنتات یومیہ خود را ملاحظہ می نمایند
تقصیرات و سیئات خود را تدارک توبہ و استغفار میفرمایند و اعمال و افعال
خاتمہ خود را راجع بتوفیق حق تعالیٰ ساختہ بجز و شکر پیش می آیند و حساب
توہات بکیہ قدس سرہ از محاسبان بودہ میفرمایند کہ من در محاسبہ خود از مشائخ

دیگر افزودم و خطرات و نیات خود را نیز محاسبہ نمودم *
 و نزد فقیر صد بار تسبیح و تحمید و تکبیر قبیل نوم پر نیچیکہ از مخبر صادق
 و پیوستہ است علیہ و علی آلہ الصلوٰت و التسلیمات حکم
 دارد و کار محاسبہ مے نماید *

بعد ازال معانی این کلمات طیبات کہ جامع توبہ و استغفار و تضرع
 تقدیس و حمد و شکر و اعتذار اند بیان فرمودہ اند *

مکتوب ۳۱۰

بمولانا محمد باق محمد و ریافت - در بیان آنکہ ہمہ صفات و کمالات اللہ
 مثلاً علم او و حیات او و قدرت او ہمہ در جنب صفات و کمالات حضرت
 واجب تعالی و تقدس لاشیء محض اند حکم نساجی عنکبوت دارند نسبت
 کہ بیک میدان او آسمانها و زمینها پارہ پارہ گردند و اینہم از تنگی میدان علم
 گفتہ مے شود ورنہ -

چہ نسبت خاک را با عالم پاک

مثل این مضمون در مکتوب گذشتہ -

و در بیان آنکہ حدیث ان اللہ خلق ادم علی صورۃ و معنا
 من عرف نفسه فقد عرف ربه انکہ از قبیلہ متشہا بہات است
 و تاویل آن را ہمچسپس نمیداند مگر خدا مے عزوجل و خواص علمائے را سخین
 نصیبی قلیل ازین علم دارند و نیز درین مکتوب ترمذیہ قول شیخ محی الدین عود
 فرمودہ اند کہ صفات واجبہ را تعالی و تقدس چنانچہ عین ذات تعالی میگویند چنانچہ
 این صفات را عین بیکدیگر میدانند مثلاً صفت علم عین ذات است و عین
 است و عین ارادت است چرا کہ این قول او مبنی بر نفی وجود صفات رائد

تسبیح و تحمید و تکبیرت نوم حکم محاسبہ دارد ۱۲

و مخالف مذہب اہل سنت و جماعت کہ قائل اند بوجود صفات ثمانیہ با سید

مکتوب

پہ حضرت خواجہ محمد سعید صاحب صدور یافتہ۔ و در بیان اسرار غامضہ
و حقائق نادرہ بطریق رمز و اشارت و این اسرار تعلق بحروف مقطعات ارد
کہ از متشابہات قرآنی است کہ علمائے را سنجین را از تاویل آن اطلاع داده
اند و تشریح این دو بیت۔

لابے و وحشیمی است مُربی ما ہجج الف ربّ جبیب خدا
لام مُربی خلیل اللہ است میم زند بیر کلیم آگہ است
و مبداء معاملہ انبیاء کہ ام و تابعین کمل ایشان علیہم الصلوٰۃ والسلام
و حقیقت مبداء ایشان و بیان آنکہ در اسماء حق جل جلالہ کہ رتبہ آنها فوق
رتبہ صفات است حضرت خاتم الہی علیہم الصلوٰۃ والسلام
اسم مبارک اللہ است جل شانہ و سہبت این حقیر اسم مبارک الرحمن
است جل و علا۔ و چون این حقیر را در مبدائیت مناسبت حضرت کلیم است
علی بنینا و علیہ الصلوٰۃ والسلام ناچار برکات بسیار از ان حضرت
باین حقیر رسیدہ است ہر چند ولایت این حقیر ولایت مملووی نیست اما از
برکات آن ولایت مملو است و ترقیات بسیار از ان راہ نمودہ۔ الخ

ر بر ناظرین باتمکین محقق نخواہد بود کہ حضرت ایشان بمقتضای کلموا
الناس علی قدر عقولہم یا ہر کس باندازہ فہم و قابلیت او تخطا طیب نمودہ
اند بیذاء علی ہذا امکانی کہ بنام فرزندان گرامی خود کہ محرم اسرار حضرت
ایشان اند نوشتہ اند از اسرار غامضہ معارف و حقیقہ مملو اند کہ فہم ہر کس
بکنہ آن معارف و حقائق نمیرسد و جائیکہ سخن باویگر مخلصین میگوید در خود

له ای نوع اول و نوع ثان ۱۳

استعداد و موافق حال ایشان میگویند چنانچه از مطالعه مکتوبات شریفه این معنی تلقی
بین بین المکتوبین معلوم میگردد

مکتوب ۳۱۳

نحوه محمد با ششم صدور یافته در جواب سوالها اینکه نوشته بودند و خلاصه
آن اسواء واجوبه اینکه

(۱) اصحاب کرام که بیک صحبت خیر الانام علیه و علیهم الصلوات و
والتسلیمات از همه و لیا اامت افضل شدند آیا این همه سیر و سلوک فنا و
بقا ایشان را بجز اسلام و بیک صحبت خیر الانام علیه الصلوات و السلام
حاصل شد یا فقط آن صحبت افضل بود از تمامی سیر و سلوک نیز ایشانرا علم
بسلوک او چندی حالاً و مقابلاً بود یا نه و اگر بود بچه نام میخوانند

جوابش آنکه این اصطلاحات مندرجه برائے قرب و ولایت شرط اند
و قریبیکه اصحاب کرام را بود آن قرب نبوت است که تبعیت و وراثت ایشان
را حاصل می شد و درین قرب فنا است نه بقا نه جدیه است نه سلوک
و این قرب براتب افضل است از قرب ولایت چه این قرب قرب اصالت
است و آن قرب قرب ظلیت

(۲) در طریق نقشبندیه التزام متابعت سنت است و حال آنکه آن سیر
علیه الصلوات و السلام ریاضیات عجیبه و سنگینها می شد بیده کشیده
اند و درین طریق از ریاضیات منع می نمایند بکنه آنرا مضر می دانند
جوابش آنکه گفته است که ریاضات درین طریق ممنوع است از
کجا شنیده که ریاضات را مضر میدانند بکنه سعی در ستر احوال اختیار توسط
در همه حال و مراعات حد اعتدال در مطاعم و ملابس از ریاضات نشانه و مجاهدت

شدیده است اگر چه عوام کلا تمام این را از ریاضات و مجاهدات نمی دانند چه خوردن نزد این بهایم صفتان از اهم مهام و اعظم مقاصد است پس ناچار ترک آن ریاضت تشاقق بود نزد ایشان و نزد فقیر که سنگیها عی دور در آنرا از حد اعتدال در ماکولات بسیار آسان است و یسر تمام دارد ریاضت مراعات توسط حال از ریاضت کثرت جوع صعب تر و گران است روایین جواب رایه بسط و تفصیل تمام ادا فرموده اند

(۳) در کتب کابرایین طریقه علیهم مرقوم است که نسبت ما بحضرت صدیق مشوب است بخلاف سایر طرق و حال آنکه سلسله این طریقه و سایر طرق بحضرت امام حقیق صادق میرسد و حضرت امام در هر حال به حضرت صدیق اتصال دارد پس وجه تخصیص چه باشد؟

جوابش آنکه حضرت امام هم از حضرت صدیق نسبت دارد و هم از حضرت امیر رضی الله تعالی عنهما با وجود اجتماع این دو نسبت کمالات هر دو نسبت در حضرت ایشان جدا از یکدیگر متمیز است جمعی که بواسطه نسبت صدیقی از حضرت امام فیضیاب شده اند بحضرت صدیق مشوب شده اند و جمعی که بواسطه مناسبت امیری فیضیاب شده اند به حضرت امیر مشوب گشته اند

(۴) در مکتوب محمیدین نوشته اید شخصیکم استعداد ولایت موسوی دارد پیر صاحب انصاف او را ولایت محمدی نتواند بدو در مکتوب خوب بمصداق نوشته اید که شما را از ولایت موسوی ولایت محمدی آورده شد و چه توفیق چه باشد؟

جوابش آنکه در آنوقت علم بوقوع این امر نموده بعد از آنکه معلوم شد وفودت تغیر و تبدل دادند نوشته شد که شما را ازین ولایت بآن ولایت

مراود از حضرت ایشان امام جمع هر صادق است حق استقرانی عنده ۱۳

برده شد زمانه متخذه نیست تا تناقض متصور نشود.

(۵) پیراهن را صوفیاں اینجا پیش چاک می پوشند و آنرا سنت میگویند و بندگان حضرت میر یعنی میر محمد نعمان خلیفه حضرت ایشان (بطریق حلقه) می سازند تحقیق این چسیت ۴

جوابش آنکه ما هم درین باب تردد و ابریم اهل عرب پیراهن پیش چاک می پوشند و آنرا سنت میدانند و از بعضی کتب فقه مفهوم میشود که پیراهن پیش چاک مردان را نباید پوشید که لباس زنان است و هم گفته اند که پیراهن پیش چاک لباس اهل دین و اهل علم نیست لهذا اهل ذمه را این لباس تجویز کرده اند.

مزدقیق صواب آن است که چون مردان از تشبه بلباس زنان ممنوع گشته اند به بنیم جائیکه زمان پیراهن پیش چاک پوشند چنانچه در او را نهی دهند رواج است مردان را باید که پیراهن حلقه گریبان بپوشند و جائیکه زمان پیراهن حلقه گریبان بپوشند چنانچه در ماک عرب رواج دارد مردان بضرورت پیراهن پیش چاک اختیار نمایند و چون زمان دین لباس پیش قدم اند اینجا لباس مردان تابع لباس زمان نموده اند اگر سنیت این پیراهن پیش چاک ثابت باشد علمای حنفیه لباس آنرا با اهل ذمه تجویز نمی نمودند مخصوص با اهل دین و اهل علم میداشتند.

(۶) چون از ابتدا توجیه طالبان این طریق با حایت صرف است که باید که منفی و اثبات این توجیه جمع نشود زیرا که در وقت نفی توجیه بغیر است جواب آنکه توجیه بغیر از برائے تربیت و تقویت توجیه با حایت است و مقصود از نفی غیر دوام آن توجیه است بے مزاحمت اغیار پس توجیه منفی غیر منافی توجیه احایت نباشد و منافی توجیه احایت توجیه بغیر است نه توجیه

بلفی غیر و مشتات صابینهما

(۷) باید که هر ذمه که مبتدی این طریقه بکام و زبان میگوید قلب نیز همان میگوید
 میاد نفی و اثبات قلب تمام را میگوید یا نه اگر تمام را میگوید پس صرف کردن لا
 بفوق و اله به همین چگونه است جواب آنکه قلب اگر تمام را بگوید چه نقصان
 دارد که لا را بفوق ببرد اله را بجانب همین صرف کند و الا الله بجانب
 بگذرد با آنکه نفی و اثبات را درین طریق به تخمین میگذرانند و بکام و زبان گاری
 در ذناب مواطات قلب شرط قول نمایند و این دو سوال اخیر شما از قبیل
 تشکیکات فخر رازی است آنکه نیک منوجه می شدند مندرج میگشت
 و در آخر این مکتوب نصیحت حسن ظن در اعمال پیر و منع از اعتراض بر اعمال
 او بروی اتم و ابلغ تحریر فرموده اند که از کار این طائفه سم قاتل است اعتراض
 بر اقوال افعال این بزرگواران زهر افی که بعوت ابدی رساند و پاک سرمدی
 گرداند اگر احیاناً از پیرامی خلافت شریعت ظاهر شود باید که مرید در آن امر
 تقلید او نکند و بحسن ظن بهما اکتفا بر آن حاصل طلبید و وجه صحت خواهد بود که وجه
 صحت پیدا نشود و باید که در دفع آن ابتدا به حضرت حق سبحانه و تعالی ملتجی و
 تضرع نشود و بگریه و زاری سلامتی پیر خواهد و اگر مرید را شبهه راز و کباب امر
 باج پیدا شود آن شبهه اعتبار کند هر گاه حضرت حق جل سلطانه از اتیان
 باج منع نه فرموده باشند دیگری را چه رسد که از نزد خود اعتراض کند بسیار است
 که در بعضی جاها ترک اولی باشند از اتیان اولی در حدیث نبوی آمده علیه
 علی الصلوة والسلام ان الله كما يحب ان یوتی بالغریمه یحب
 ان یوتی بالخصمة اگر حضرت میرگ فتاری عمارات دارند و مبلغ فتوح بر
 مارت خرج می کنند چه جامی اعتراض است ایشان قبضه های مفرد دارند
 ایام قبض اگر یا حوال مریدان نه پردازند تسلی خود به بعضی امور مباحه نمایند

اعتراض نباید کرد

اینجا و قراول از مکتوبات شریف تمام بشد و حضرت ایشان سبحان
این دفتر مولانا یار محمد جدید بخشیش فرموده اند که ختم این دفتر بر همین مکتوب
سازند و عدد سه صد و سیزده را مرعی دارند که موافق عدد پیغمبران مرسل
است علیهم الصلوة و التسلیمات و نیز موافق عدد اهل بدراست
رضی الله تعالی علیهم اجمعین و نام تاریخی این دفتر در معرفت است

از اینجا و قراول از مکتوبات شریف شروع شد

بعد ازین تعداد مکاتیب از دفتر ثانی باید شمرده

مکتوب

پیشخ عبدالعزیز جوینوری هم در یافته - و در اول این مکتوب
دیباچه حمد و ثناء و درود بر مصطفی و نعمت سید انبیا علیه السلام و
التسلیمات بطری عجب و اسلوبی غریب که هر نفسش لعل بدخشان است و هر
جمله اش عقد لولو و مرجان بعبارت عربیه فصیحیه و بلیغه تحریر فرموده اند
از اینجا که کلماتش نهایت لطیف و شیرین و عباراتش بغایت متین و دل
نشین است تا از برائے برکت و سعادت اندوزی یاران و تنویر خاطر دشمنان
آل عبارت را کمال و تمام نقل میکنیم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ لِمَنْ هَؤُلَاءِ لِلْوَجُوبِ
وَصِيَراً الْعَدَمِ مَظْهَرًا لِلْوُجُودِ - وَالْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ - وَإِنْ كَانَ فَاصِحْفَتِي كَمَا
لَهُ سُبْحَانَهُ فَهُوَ تَعَالَى وَرَأَى هُمَا بِلِ وَرَأَى جَمِيعِ الْأَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَ
وَرَأَى جَمِيعِ الشُّيُونِ وَالْإِعْتِبَارَاتِ وَوَرَأَى الظُّهُورَ وَالْبُطُونَ وَوَرَأَى

البرود والکمون ووراء التجلیات والظهورات ووراء کل موصول
ومفصول ووراء لمشاهدات والمکاشفات ووراء کل محسوس
ومعقول ووراء کل موهوم ومنتخبل فهو سبحانه وتعالی ووراء
الوراء ثم ووراء الورا ثم ووراء الورا - ابیات فارسی -

نلا یصل حمد حامد الی جناب قدس ذاته بل منتهی حبیب
الحامد دون سرادقات عزته فهو الذی اتفی علی نفسه
وحمد ذاته بذاته فهو سبحانه الحامد والمحمود وما سوا
عاجز عن اداء الحمد المقصود. کیف وقد عجز عن حمد
سبحانه من هو حامل لواء الحمد یوم القيمة تحتہ ادم و
من هو دونہ وهو افضل البرایا واکملهم ظهوراً واقربهم
منزلة واجمعهم کمالاً واشهرهم جمالاً واتمهم بنداً وارفعهم
قدراً واعظمهم اجماعاً وشرفاً واقومهم دیناً واعدهم ملتاً
واکرمهم حساباً واشرفهم نسباً واعرفهم بیتاً. لولاه لما خاق الله
سبحانه الخاق ولما احمص الیوبیة وكان نبیاً فادم بین الماء
والطین واذا کان یوم القيمة کان هو امام النبین خطیبهم
وصاحب شفاعتهم الذی قال نحن الاخرون ونحن السابقون
یوم القيمة واتی قائل قولاً غیر فخر وانا حبیب الله وانا خاتم
النبین ولا فخر وانا اول الناس خروجا اذا اُبعثوا وانا
قائلهم اذا وفدوا وانا خطیبهم اذا انصتوا وانا
مستشفعهم اذا حبسوا وانا مبشرهم اذا یتسوا
الکرامات والمقاتیم یرمئین بیدی - بیت فارسی -
صلوات الله سبحانه وتسلیماته تعالی وتحمیاته عز شانه

و بزرگانه جل برهانه علیه و علی جمیع اخوانه من النبیین و المرسلین
 و المملکت المقتربین و علی اهل اطاعت اجمعین صلوة سلاماً و تحیة
 و بركة هولها اهل و هم لها اهل كلما ذكره الذاکرون و کلها غفل عن
 ذکره العافلون - (روای مکتوب طویل جمله و بخت مسئله توحید و وجودی و شهودی و
 منتهیات آن است. اول توضیح و تنقیح مذهب پیش شیخ محی الدین ابن عربی که مقتضای
 و قافله ساز قائلین توحید و وجودی است نموده بعد از آن تحقیق مسئله توحید شهودی و آنچه
 مختار حضرت ایشان است و مواضعیکه در آن با جماعت اولی اختلاف دارند بیان
 فرموده اند چونکه این مسئله در دفتر اول نیز مکرراً ذکر شده و مقصود واحد است لهذا
 از تکرار آن بپرهیزی کردیم)

با وجود آنکه هر مکتوب ایشان متضمن تحقیقات و فوائد جدیده و مخنوی عبارات
 و معانی بدیع است هیچ مکتوب را کمتر نتوان گفت **هـ**
 هر گله را رنگ دلوئے دیگر است

اگر کسی خوانان زیاده تحقیق و توغل درین مسئله باشد باصل کتاب رجوع نمایند
 والا در خانه اگر کسی است بکیرف بس است و درین مکتوب شرح و تفسیر اصطلاحات
 صوفیه مثلاً تعین اول و تعین ثانی و وحدت و احدیت و حقیقت محمدی اعیان
 ثابته و تعینات خارجی و تنزلات خمسسه که آنرا حضرت خمسسه نیز گویند مندرج
 است. فاینظر **حـ**

مکتوب ۲

بر میسرش علی خاتمی صدور یافته. در میان آنکه مرتبه صفات اوسمانه
 و تعالی فوق از اعتبار وجود و جوهر است. و بعد از ذکر اختلاف آرا و اقوال در
 صفات ثمانیه اوسمانه و تعالی که در خارج موجود اند بیان و آنکه عین ذات اندیا
 غیر آن تحریر میفرمایند که آنچه برین فقیر ظاهر ساخته اند آن است که حضرت حق

چونکه بنای این مکتوب کشف و معرفت ایشان بود احوالات آنی برجا نسیب نمود. کلک لال مایلیه ۱۳

بسیارند و تعالیٰ بذات خود موجود است نه بوجود عین باشد آن وجود یا زاید و صفات واجب تعالیٰ بذات او تعالیٰ موجود اند نه بوجود زیر آنکه وجود را دلیل مطلق گنجانند بیست چنانچه شیخ علاء الدوله اشارت می‌باید معنی فرموده اند و گفته اند -
فوق عالم الوجود عالم الملک الودود

مکتوب ۳

په حضرت خواجه محمد سعید صاحب در بیان آنکه هر چه در مریای آفاق و انفس ظاهر شود بدماغ ظلمت منقسم است پس سزاوار نفی بود تا اثبات اصل نموده آید الخ و آنکه ولایت کبریٰ ولایت انبیا است علیهم الصلوٰة و التسلیمات و ولایت صغریٰ ولایت اولیا است قدس الله تعالیٰ اسماءهم از بیجا تفاوت ولایت اولیا و ولایت انبیا باید دریافت علیهم الصلوٰة و التسلیمات الخ صفت کون از صفات حقیقه است چنانچه ما تر بدیه گفته اند نه از صفات اضافیه که ادعیت الاشعرت الخ جزئیات افعال و سبحان و تعالیٰ را دو وجه است وجهی است بقا عمل و وجهی است دیگر بمفعول و این دو وجه در نظر کثیفی متماثل اند درجه اولی عالیست و درجه دوم سافل وجه اولی در نظر بخواصل می آید و وجه ثانی در رنگ ظل جمعی که فعل حق را جل سلطان قدیم گفته اند نظر بجهت اولی است و جمعی دیگر که حادث دانسته اند منظور ایشان جهت آخری است نظر طائفه اولی بلند است و نظر طائفه ثانیه پست هر چند هر دو فرقی از حق و طرف مانند و حق متوسط آن است که درجه بین است چنانچه این فقیر با آن امتیاز یافته است (ثم قال فی الخاتمة العربیة) فذاته تعالیٰ و صفاته فی حد النفسها فوق مرتبة الوجود لا مکان بل فوق مرتبة الوجود ایضاً و باعتبار الوجود التصوری النطی الوجودی یناسب لذات تعالیٰ و الامکان یناسب الصفات تعالیٰ و تقدست

رو بعداً سطحاً) فالحکم بالوجوب والوجود علی لذات الغنی الاعلا
 اولى والنسب من الحکم بالامکان والامتناع والا فلا یصل الی جناب
 قدسه تعالی وجوب ولا وجود کما لا یلیق بجناب تنزیهه تعالی
 امکان و امتناع فانضم هذه المعرفة الشریفة القدسیة فانما
 اساس الدین و خلاصة علم الذات والصفات تعالی و تقدست
 و ما تکلم بها احد من العظماء و لا واحد من الکبراء استأثر الله
 سبحانه هذا العبد بهذا المعرفة والسلام علی من اتبع الهدی

مکتوب

پر جناب میر محمد نعمان صدور یافته در بیان آنکه علم الیقین و عین
 الیقین و حق الیقین بآن معانی که بعضی صوفیه قرار داده اند فی تحقیقت دو
 شرط اند از سه شرط علم الیقین و یک شرط علم الیقین مبنی بر پیش است تا بر تبه
 عین الیقین و حق الیقین چه رسد

از عین الیقین و حق الیقین چه گوید و اگر گوید که فهم کند و که در با بد و چه باید
 این معارف از حیثه ولایت خارج است از باب ولایت در رنگ علمائے طواغیر
 ادراک آن عاجز اند و در درک آن قاصر این علوم مقبلس اند از مشکوٰۃ ارباب
 تبوت علی اربابها الصلوة والسلام و النجیة که بعد از تجرید الف تبجیت
 و ولایت تازه گشته اند و بطراوت ظهور یافته صاحب این علوم و معارف مجدد
 این الف است که مالا یخفی علی الناظرین فی علومه و معارفه التي تتعلق
 بالذات والصفات والافعال والاحوال والمواجید

و بدانند که بر سر هر مآته مجددی گذشته است اما مجدد مآته دیگر است و
 مجدد الف دیگر چنانچه در میان مآته و الف فرق است در میان مجددین اینها نیز سال

قدر فرق است بلکه زیادہ از آن و محدود آن است کہ ہر چہ در آن مدت از فیوض
 بانسان برسد تو بسط او برسد اگر چہ اقطاب اوقات آن وقت بوند و بدلا و نجس
 باشند۔ خاص کنندہ مصالحت عام را

مکتوب ۵

بہ شمس الدین علی خان خالی صدور یافتہ۔ در بیان آنکہ صفات واجبی جل
 سلطانی کہ موجود اند و قیام بذات او در نزد تعالیٰ و تقدس دو اعتبار دارند اعتبار
 اول آنکہ فی حد ذاتہا ثابت اند و اعتبار دوم آنکہ قیام بذات واجب نزد تعالیٰ
 و تقدس باعتبار اول مناسبت بعالم دارند و مہاوی تعینات اند و باعتبار دوم از
 عالم مستغنی اند و بیچ توہمی بعالم و عالمیان ندارند و ایضاً باعتبار اول حجابات
 اند تعلق و تقدس و باعتبار ثانی حجاب مرفوع درنگ آنکہ بیاضی کہ قائم
 بجامہ باشد حجاب جامہ نیست یعنی بیاض بہر دو اعتبار حصول نفسی و حصول
 قیامی حجاب ذات جامہ نیست چہ بہر دو اعتبار محسوس بہان بیاض است
 بخلاف صفات واجبی تعالیٰ و تقدس است کہ باعتبار اول حاجب است باعتبار
 ثانی غیر حاجب فرق در میان این دو اعتبار اندک خیال نکنی این فقیر با وجود
 قوی و سرعت سیر مسافت مابین دو اعتبار را نزدیک بہ پانزدہ سال قطع کردہ

مکتوب ۶

بخواجه محمد معصوم صاحب صدور یافتہ۔ انگارم کہ مقصود از آفرینش من
 آنست کہ ولایت محمدی بولایت ابراہیمی علیہما الصلوٰۃ والتحیات منتصب
 گرد و حسن ملاحظت این ولایت باجمال صباحت آن ولایت ممتزج شود۔ و
 باین انصباع و امتزاج مقام محبوبیت محمدیہ بدرجہ علیا رسد و آنچه مقصود

از آفرینش خود میدانستم معلوم شد که بجز اول پیوست و سئول نهار رساله با جاست
قرین گشت الحمد لله الذی جعلنی صلةً بین البحرین و مصلحاً بین
الفئتين

لے فرزند با وجود این معامله که بخلقت من مربوط بود و است کارخانه دیگر
عظیم من حواله فرموده اند بر اے پیرے و مریدی مرا بنیاد و رده اند مقصود از خلقت
من تکمیل و ارشاد و خلق نیست معامله دیگر است و کارخانه دیگر درین ضمن هر که مناسبت
دارد و بعضی خواهد گرفت والا معامله تکمیل و ارشاد نسبت با آن کارخانه امری است
همچون مطروح فی الطریق دعوت انبیا علیهم الصلوٰة و التسلیمات نسبت با این
معامله ماضیه ایشان همین حکم دارد و هر چند منصب نبوت ختم یافته است اما از
کمالات نبوت حضرات آن بطریق تبعیت و وراثت کمال تابعان انبیاء القیوم
است علیهم الصلوٰة و التسلیمات و التحیات

مکتوب

بیشتر عبادی که جامع مکتوبات شریفه است صدور یافته در بیان مراتب
پنجگانه محبوبیت و محبیت و حبت و رضا بدانکه در محبت و انبیه که حضرت
ذات تعالی و تقدس خود را دوست میدار و سه اعتبار است محبوبیت و محبیت
و محبت ظهور کمالات محبوبیت و انبیه انجام الرسل علیه و علی الله الصلوٰة
و التسلیمات مسلم است و ظهور کمالات محبیت نصیب حضرت کلیم الله است
علی نبینا و علیه الصلوٰة و السلام و اعتبار سوم که نفس محبت است ابو البشر
حضرت آدم علی نبینا و علیه الصلوٰة و السلام اولاً و آنجا مشهور و گشت
و ثانیاً حضرت ابراهیم علی نبینا و علیه الصلوٰة و السلام همانجا مشهور شد و ثالثاً
حضرت نوح علی نبینا و علیه الصلوٰة و السلام در همان اعتبار نظر آید

و فوق مقام محبت فائزیه مقام حب است که جامع اعتبار است ثلاثه است و
 اجمال آنها و مقام رضا فوق مقام محبت و حب است چه مرتبه رضا فوق مرتبه
 محبت است زیرا که در محبت وجود نسبت است اجمالاً و تفصیلاً و در مقام رضا
 حذف نسبت است که مناسب حضرت ذات است تعالی و تقدس و فوق
 مقام رضا قدری نیست مگر خاتم الرسل راعلیه و علیهم الصلوات و التسلیما
 محمد رسول الله راصلی الله علیه و علی آله و سلم امروز (مردمان) چه
 دریا بند و عظمت و بزرگی ایشان را درین نشا چه شناسند که محق یا مبطل درین
 دارا ابتلا متمتزع است و حق یا باطل مخلوط در در و قیامت بزرگی ایشان معلوم
 خواهد گشت که امام پیغمبران باشند و صاحب شفاعت ایشان و آدم و من
 و ونه همه تحت لوای ایشان بودند علی و علی اجمعین الانبیاء و المرسلین من
 الصلوات افضلها و من التسلیمات اکملها

محمد رسول الله راصلی الله علیه و علی آله و سلم امروز (مردمان) چه

مکتوب

سخا خانان صدور یافته در بیان آنکه قرب و معیت او تعالی بچگون
 ذات او سبحانه بچگون و بچگونه است پس هر چه از معنائی قرب و معیت بعقل
 و فهم مادرک نشود یا بکشف و شهود مادر آید و تعالی از آن معنی منزه و میرا است
 که قدری در مذہب مجسمه دارد ایمان آریم که او تعالی قریب و با ما است اما معنائی
 قرب و معیت ندانیم که چیست درین نشأ نهایت نصیب کمال ایمان بغیب
 است بذات و صفات او تعالی

دور بیان بارگاه الست غیر ازین پے نبوده اند که هست الخ

مکتوب

برادر حقیقی حضرت ایشان میان محدود و صدور یافته در بیان آنکه

ظهور فوق عرش فوق جمیع ظهورها است اگر چه قلب عارف باشد) شیخ ابو یزید
 بسطانی قدس سره گوید اگر عرش و آنچه در عرش است در زاویه قلب عارف است
 عارف را از فرخی قلب بیخ احساسی بآن نشود و شیخ جنید تا میدانی سخن را بدین
 که در کتاب مذکور است) می نماید. عجب نه از عجب رؤسای صوفیه که سلطان
 العارفین و سید الطائفه باشند هر گاه چنین گویند و عرش مجید را در جنب قلب عارف
 بیخ اعتبار نهند و بیکدیگر چه گویند و چه نوب در عرش آن است که حضرت حق سبحان
 و تعالی آنرا عظیم می نامد و سر استوا آسجا اثبات می فرماید قلب عارف را
 بواسطه جامعیت بر سبیل تشبیه و تمثیل عرش اللہ میگویند یعنی چنانچه عرش مجید
 بر نرخ است در میان عالم خلق و عالم امر در عالم کبیر قلب نیز بر نرخ است
 میان عالم خلق و عالم امر در عالم صغیر پس قلب را نیز بر سبیل تشبیه عرش مینویسند
 گفت. باینکه اگر از سکه این چنین گوید میرسد اما از جنید که مدعی صحو است
 این سخن زیربانیست چه کنند که از حقیقت معامله آگاهی نیافتند این سخن هر چند
 امروزه نظر اکثر خلق مستور می نماید اما امروزه افراد نزدیک است استعجال
 نه نماید اتی امر الله فلا تستعجلوه سبحان و تعالی عما یشرکون فی الاسلام
 علی من اتبع الهدی *

مکتوب ۱۱

به حضرت خواجہ محمد مصوم صاحب صدور یافته در بیان اسرار و قائل که
 بظهور فوق العرش تعلق دارند و در معنائی که میمیه الله نور السموات والارض
 الایه بطریق ارباب معرفت و بیان تجلیات اصلیه و فطریه و افضلیت انسانی
 بواسطه جزو ارضی که در عرش نیست و بهمین جهت لیاقت خلافت پیدا کردن
 و باران کشیدن و ما یناسب ذلك من العارف والا سوار الله

ہمہ علو و رفعت پیدا کردہ است و فرقتی اور اسر بلندی واوہ من تو اضع لله سبحانہ رفیعہ اللہ تعالیٰ بعد ازاں دیگر وجوہ تھمائل نفس فضائل انسانی نیز ذکر کردہ اند

مکتوب ۱۳

بر میرزا شمس الدین صدور یافته . در جواب کتابت او کہ از نصیب علمائے ظاہر و علمائے صوفیہ و علمای را سخین پر سیدہ بودند . نصیب علمائے ظواہر از دین و متابعت " بعد از تصحیح عقاید " علم شریع احکام است و عمل مقتضائے آن علم و نصیب صوفیہ علیہ با آنچه علمادارند احوال و مواجید است و علوم و مبارک و نصیب علمائے را سخین کہ ورثہ انبیاء علیہم الصلوٰۃ و التسلیمات با آنچه علمائے ظواہر دارند و با آنچه صوفیہ بآن متمنا نند اسرار و وقائق است کہ در متشابہات قرآنی رمزی و اشارتی بآن رفتہ است و یہ سبیل تاویل اندراج یافته فہرہ الملون فی التابعدہ و المحققون بالوفاۃ

مکتوب ۱۴

یہ مولنا احمد برکی صدور یافته . در بیان آنکہ صاحب منصب قطب الاقطاب صاحب علم است و دیگر اقطاب بعضی را علم باحوال خود بود و بعضی را نبود و غیر ذالک دو صحیفہ تشریف پے در پے رسید عزامی مصائب نوشتہ بودند اناللہ وانا الیہ راجعون . یہ بیارال و دوستان بقربا یئذ کہ ہفتاد ہزار بار کلمہ طیبہ لا الہ الا اللہ بروحانیت مرحومی خواجہ محمد صادق بروحانیت مرحومہ ہمشیرہ اوام کلثوم بخوانند ثواب ہفتاد ہزار برائے روحانیت یکے و ثواب ہفتاد ہزار دیگر بروحانیت دیگرے از دوستان دعا و فاتحہ مستعمل است

لیکھو فی حق ان ہر دو صفت سابقہ باین صفت ثالثہ منصف شدہ ان ہم لازم مقام ایشان است ۱۲ - ترکیب دوستان بخواندن کلمہ طیبہ ہفتاد ہزار بار کہ بشہد ان

نوشته بودند که فنا فی اللہ و بقا باللہ تا کنون دست نداده -
 چه توان کرد که شما در صحبت کم بوده آید و این قدر بکثرت نگردد و دید که از حصول
 بعضی از احوال شما اطلاع داده شود اکنون از همه نشان فنا و بقا شما را
 مشاهده میکنم و این دو کمال که گفته اید در شما احساس می نمایم و شما از کار این
 معنی میکنید مسافت بعید و در میان است تا ملاقات صورتی میسر نشود -
 اطلاع بر احوال مکتونه متعسر است از خود کس چه دریا بد حضرت حق سبحانه
 و تعالی همه را علم احوال نمی بخشد شخصی را علم باحوال عطا فرموده پیشوای
 سازد و جمعی را با و مربوط ساخته بمرتبه کمال و تکمیل میرساند - کاش شیخ
 حسن را چند روز دیگر نگاهداشتند اطلاع بر بعضی احوال او داده بخدمت شما
 می فرستاد و آمدن شما مشکل از یاران ریشی و قابل شما اگر کسی می آمد
 چند روز اقامت میکرد چه بلا خوب بود تا چیزی را که ضروری بوی نموده میشد

مکتوبات

به مرزا حسام الدین صدور یافته که در باره عزای مصیبتها از سال گذشته
 بود و فضیلت مرگ طاعون و ماینا سبب ذلک - این مصیبتها بظاهر
 جراحتها بوده است و فی الحقیقت ترقیات و مرایم بعنایت اللہ سبحانه
 نتایج و ثمرات که درین نشأ بر آنها مترتب شده است عشر عشیر آن ثمرات
 است که از عنایات اوسبحانه و تعالی در آخرت متوقع و مامول است پس جو
 فرزندان علین رحمت است هم در حیات شان فوائد و منافع است و هم بر حیات
 ایشان ثمرات و نتایج مترتب است - امام اجل محی السنه نودی می نویسند
 که در زمان عبداللہ بن زبیر سه روز طاعون واقع شد و در آن طاعون هشتاد
 سه پسر از حضرت انس که خادم حضرت پیغمبر علیه و علی الله الصلوات

والتسلیحات بوده است و آن سرور در حق او دعای بרכת فرموده فوت شدند و چهل پسر از حضرت عبدالرحمان بن ابی بکر رضی الله تعالی عنه فوت شدند هر گاه یا اصحاب کرام خیر الانام علیه علی اله الصلوات والسلام این معامله فرمایند ما عاصیان در کدام حساب رنخد و ما مفارقت فرزند می آید قریب سه هزار عظیم مصائب است معلوم نیست که کسی بمثل این مصیبت مصاب شده باشد اما صیر شکری که حضرت حق سبحانه و تعالی درین مصیبت این ضعیف القلب را که امت فرموده از اجل نعم و اعظم انعامات است از حضرت حق سبحانه و تعالی مسألت می نماید که جزا این مصیبت معذبت باشد یا خیر باشد و در دنیا بیخ از آن جزا ظاهر نشود هر چند میداند که این مسألت از تعلی سینه است و الا و تعالی واسع الرحمت است و لله الاخرة والا و لی

مکتوب ۱۸

به شیخ جمال ناگوری صدور یافت در بیان آنکه نصیب علمای سخن چیت و نصیب علمای طواغیر چیت و نصیب صوفیه چیت ؟ مثل این سوال جواب در مکتوب سیزدهم گذشته و در آخر این مکتوب مرقوم است که تا نیا آنکه انومی میاں شیخ نور محمد از جانب ایشان ظاهر ساختند که می فرمودند یعنی شیخ جمال مذکور ما را از مشایخ سلاسل اجازت آنها است از جانب نقشبندیه نیز اجازت می خواهم

مخدوما آنکه ما پیری و مریدی در طریقه علیه نقشبندیه تعلیم و تعلیم طریقه است نه بگناه و شجره که در سلاسل بگرفته است است طریق این بزرگواران صحبت است و تربیت ایشان انعکاسی است لاجرم در بدایت ایشان نهایت و بگراں مندرج است و راه اقرب گشته نظر ایشان شافی امراض

پیری و مریدی به تعلیم و تعلیم طریقه است نه بگناه و شجره ۱۱۲

قلیبه است و توجه ایشان دفع علل معنویه رس
 نقش بندیه عجب قافله سالارانند
 که برند از ره پنهان محرم قافله را
 مغرور دارند (یعنی از اجازت طریق) و العذر عند کلام الناس مقبول

مکتوب ۲۱

بخواجه محرم صادق ملقب به هدایه صدور یافته پس رسیده بودند که تودر
 مکتوبات و رسائل خود نوشته که ظهور قلبی لمعه الیست از ظهور عرش و فضل کلی
 مظهر عرش است و حال آنکه در حدیث قدسی آمده است لا یسعنی
 ارضی ولا سمائی ولكن یسعنی قلب عبیدی المؤمن ازین حدیث
 لازم می آید که ظهور قلبی اتم بود و فضل مراد را ثابت باشد در جواب آن اولاً
 تفسیر قلب باصطلاح صوفیه باصطلاح اهل شرع نوشته اند و ثانیاً رفع
 تناقض یا آنکه مراد صوفیه از قلب حقیقت جامعه انسانی است که از عالم امر است
 و مراد از آن در حدیث قدسی چیز دیگری است که عبارت از مضغه صنوبریه
 مرکب از عناصر اربعه باشند و ثانیاً تفصیلت این مضغه صنوبریه که بعد از
 سلوک جذب و بعد از تصفیه تزکیه و بعد تکمیل قلب و اطمینان نفس خواص
 بندگان را بجهت فضل و کرم خداوندی جل سلطان حاصل میشود اثبات
 فرموده اند و آلبتاً دفع شبهات وارده در ضمن آن حقایق و معارف ارجمند
 بیان نموده اند که تعلق بمطالعه اصل مکتوب دارد و مثل این تحقیق در مکتوب

یازدهم این قریب ذکر شده است *

مکتوب ۲۲

بمولانا محرم صادق کشمیری صدور یافته در فضائل باره سرمنند شریف

بلدہ سرحد گوئی زمین احمیائی من است کہ برائے من چاہ عمیق تا یک لہ اپر کردہ صفہ
بلند ساختہ اند و بر اکثر بلاد و بقاع آثار از تفرع دادہ و نوری دوران زمین و دویعت
است کہ مقتبس از لور بے صفتی و بکیفی است در رنگ نوری کہ از زمین مقدسہ
بیت اللہ ساطع و لامع است بیش از ارتحال فرزندی عظمی مرحومی سچند ماہ این نور
را برین درویش ظاہر ساختہ بودند و در زاویہ زمین سکنی فقیر آنرا نشان دادہ نوری نمود
ساطع کہ گردی از صفت و شان ہے راہ نیافتہ بود و از کیفیات منترہ و مبرا از نور
آن شد کہ آن زمین مدفون نشود و آن نور بر سر قبر من لامع بود این معنی را بفرزندی
عظمی کہ صاحب ستر بودہ ظاہر ساختم و از ان نور و از ان آرزو مطلع گردانیدم اتفاقاً
فرزندی مرحومی باین دولت سبقت کرد و در پردہ خاک درو یائے آن نور مستغرق

گر دیدر **ه** هذین الامر باب النعیم نعیمها

وللعاشق المسکین ما ینجی ع

از شرافت این بلدہ معظم است کہ مثل فرزندی عظمی کہ از اکابر اولیا است در اینجا
آسودہ است و بعد از مدتی ظاہر شد کہ آن نور موع لمعہ ایست از انوار قلبیہ
این فقیر کہ از اینجا اقتباس نمود و در ان زمین افروختہ اند در رنگ آن چراغے کہ از
مشعل برافروزندہ

مکتوب ۳۳

بہ مخدومزادہ خواجہ عبداللہ صدور یافتہ۔ در ترغیب بر اتباع سنت و احیائے
احکام شریعت خصوصاً درین زمان غربت اسلام و ماتت بدعت و اجتناب
از ارتکاب آن و عمل بر عزیمت نمودن و مزیت طریقیہ نقشبندیہ بر سایر طرق ہمیں
وجود مذکورہ و مداحی طریقیہ علیتہ نقشبندیہ و بیان خصائل و فضائل از باب آن
رکما ہر حل را (و بعد از بیان فضائل و کمالات آن مے نویسند کہ ازین بیان
فضائل و کمالات از باب آن کسی تو ہم نمکنند کہ این اوصاف و شمائل جمیع اساتذہ

و ملائذ طریق علیّه نشبند به را حاصل است کلاً بلکه این شمائل مخصوص با کابر
 این طریق علیّه است که کار را به نهایت رسانیده اند و مبتدیان رشید
 که باین اکتان نسبت ارادت درست کرده اند و مراعات آداب نموده اند. اندراج
 نهایت در بدایت در حق ایشان ثابت است بخلاف مبتدی ازین طریق که به
 شیخ ناقص این طریق برسد اندراج نهایت در حق او متصور نیست چه شیخ او
 نهایت نرسیده است در حق مبتدی نهایت چگونه متصور شود.

از کوزه برول همان ترازو که در دست

مکتوب ۲۴

به حاجی محمد فرقی صدور یافته - در جواب آنکه آرزو نموده بودند که در جمیع
 ذرات عالم مشاهده جمال لایزال میسر شود. محبت اطوارا بنده را با آرزو چه
 کار و آرزوی ما و باندازه فهم فاصرا و خواهد بود. جمال لایزال در مراتب ذرات
 مشاهده نمودن از تصور نظر است ذرات را چه مجال که مرایای آن جمال گردند -
 آنچه در مرایای ذرات مشهود میگردد وظلی از ظلال بے نهایت آن جمال است
 اورا تعالی و راء الورااء باید جست و بیرون دائره آفاق را نفس باید طلبید
 (بیت بلند باید داشت) ان الله سبحانه یحبّ معالی الهیّم

مکتوب ۲۵

بخواجه محمد شرف الدین حسین صدور یافته - در بیان آنکه هر عملی که بر وفق
 شریعت خرا کرده آید داخل ذکر است اگر چه بیع و شری بود پس در جمیع حرکات
 و سکانات مراعات احکام شرعیه باید نمود تا آنها همه ذکر گردد چه ذکر عبارت از
 طریقه غفلت است و چون مراعات او امر و نواهی در جمیع افعال نموده آید از غفلت

آری اینان در تمام احوال که آلات طریق تقصیر میکنند که گمان میکنند هر کس در جمیع احوالات باشد

هر کس که در تمام احوالات غفلت کرده شود در احوال ذکر است ۱۳

آمر و نای آنها بجا تے میسر شد و دوام ذکر او تعالیٰ حاصل شد

مکتوب ۲۶

بمیرزا حسام الدین احمد صدر یافته۔ در جواب کتابت او کہ از انجا بلوی
جانب داری مے آید۔ مگر ما اگر کار مجرب و تلقین تمام است مبارک باشند زو
فقیر تلقین ذکر در رنگ تعلیم الف و بے است مرصیباں را اگر مجرب ہمیں تعلیم محصل
ملکہ مولویت است چه مضائقه متوقع از کرم و انقیات شما آن است کہ بلہ طرف
واری را بگذاردید و به جمیع یاران بمساوات آشنائی کیند یا وہ چه مبالغہ نماید و السلام

مکتوب ۲۷

مولانا محمد طاہر بدیشی ارسال یافته۔ در جواب اعتراضہائے شیخ عبدالعزیز
کہ بر مکتوب حضرت ایشاں کہ در بیان مسئلہ وحدت وجود است منوہ بود و او
مکتوب اول است از دفتر ثانی کہ بنام شیخ عبدالعزیز مذکور صدر یافته و سوا کما
اومع جواب ہا دریں مکتوب ملاحظہ نمایند۔

مکتوب ۲۸

مولانا محمد صادق کشمیری صدر یافته۔ در جواب استفسارہائے او۔
پرسیدہ بودند کہ در ریشحات "از با بای آبریزه نقل کہ وہ کہ چوں حق سبحانہ و تعالیٰ
بروز ازل گل آدم مے سرشت من آب برآں گل میر بختم تاویل آن چه گونه باشند۔
جواب در خدمات طہنت حضرت آدم علی نبینا و علیہ الصلوٰۃ والسلام
چنانچہ ملائکہ کرام را علی نبینا و علیہم الصلوٰۃ والسلام دخل دادہ بودند روح
اور اقدس سرہ نیز دخل دادہ باشند و خدمت آبریزی با و سپردہ و بعد از نشاء عظمیٰ

اولیکه بعد از کمال و باین معنی اورا اطلاع داده باشند جائز است که حضرت حق
 سبحانه و تعالی ارواح مجرده ایشان را قدرتی بدهد که افعال جسمان صادر نماید
 و صدور این افعال در توهم تناسخ بنیندازد و حاشا و کلا که عدتے دیگر با و تعلق گرفته
 باشد روح مجرد است که با قدر خداوندی جل سلطانه کار بدن میکند و ایضاً
 رسید به او و ند که در رشحات نقل مذکور است که خواجہ علاء الدین قدس سره
 فرماتند که از مولانا نظام الدین سلب نسبت کنند در واقع از ان سرور علیه و
 علی الله الصلوٰة والسلام خطاب رسیده که نظام الدین از ان ماست کسی را
 بروی مجال تصرف نباشد و ہمدریں کتاب جائے دیگر می نویسند کہ حضرت
 خواجہ احراز قدس سره در پیروی از سلب نسبت کردند

پس این چگونہ روا باشد کہ حضرت رسالت علیہ الصلوٰة والسلام اورا از خود
 ساخته باشند و خواجہ احراز بروی تصرف کنند؟ جواب حضرت خواجہ مال یعنی
 حضرت باقی باشد این نقل را نمی پسندیدند و در صحت آن تامل داشتند
 و میفرمودند کہ صاحب رشحات این نقل از کجا نوشته باشند اگر این خبر صدق میباشد
 دیگر اکابر چون مولانا عبدالرحمن جامی و سعد الدین کاشغری نقل میکنند و در تواتر
 منقول میشود تو فرالد واعی علی نقله و اذلیس فلیس و نیز بعضی از فقہای
 دیگر کہ صاحب رشحات ذکر کرده از صدق دوران و اہل این سلسلہ علیہ ان نقلہا
 کرد و دارند و هو سبحانہ و تعالی اعلم

مکتوب ۲۹

بفضلیت پناہی شیخ عبدالحق دہلوی صدور یافته در بیان آنکہ بہترین
 افتخار این نشا حُزن و اندوہ است و گواراترین نعمیں مانده الم و مصیبت الخ
 وجود شریف ایشان دریں غربت اسلام اہل اسلام را نعمتم است سلمہ کم لله

لکہ کیفیت این حکایت از اول تا آخر در کتابت توضیحی مذکور است ۱۲

بہترین استغیاہن نشا حُزن و اندوہ است ۱۲

تعالی وابقا کم والسلام *

مکتوب ۳۱

نخواجه محمد اشرف و حاجی محمد فرکتی در جواب کتابت ایشان صدور یافته نوشته بودند که ورزش نسبت را بطنه سجدی استیلا یافته که در صلوة آنرا مسجود خود میدانندی بنید و اگر فرضا نفی میکند منتفی نمیکرد و محبت اطوار این دولت متمنای طلب است از هزاران یکی را نگردد بپند صاحب این معامله مستعد تمام المناسبت است بحتمل که باندک صحبت شیخ مقتدا جمیع کمالات او را جذب نماید را بطنه را چنان نفی کنند که او مسجود الیه است نه مسجود له چرا محاربت مساجد را نفی نکنند دیگر نوشته بودند که مولانا حاجی محمد قریب دو ماه است آن ذوق و حالات که سابقاً در مشغولی داشت حالا نمانده بودت اطوار انعم نیست اگر در دو چیز یعنی متابعت صاحب شریعت علیه علی الصلوة والسلام و محبت و اخلاص بشیخ خود فتوری واقع نه شده باشند و با وجود این دو چیز اگر هزاران ظلمات و کدورت طاری شوند پاک ندارد و آخر او را ضائع نخواهند گذاشت فانهما صلاک الامر و مدار النجات والسلام *

مکتوب ۳۲

بمیرزا قلیچ الله صدور یافته در جواب عن ریفیه او که شکایت از جمعیت باطن نوشته بود و خبر خلاص شما باعث مسرت و فرحت گردید و از دوالم یک الم نسکین یافت لله سبحانه الحمد والمنة علی ذلك شکایت از جمعیت باطن نوشته بودند تا تشمت ظاهر را تا تیر عظیم است و تصرف باطن چون در باطن کدورت یابند تدارک آن توبه و استغفار نمایند و چون صورت باطن ظاهر نشود بکلمه تجید

دفع اعتراض بر این بطنه شیخ و تصویر آن در ظاهر ۱۳

دو در و حالات اگر یافته نشود پاک نیست ۱۲

باعث کدورت باطن و علاج آن ۱۴

لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظيم و رفع آن بکنند و تکرار معوذتین در آن وقت معتنم است. باقی احوال مستوجب حمد است و لله سبحانه الحمد المذته دائماً و علی کل حال و نعوذ بالله من حال اهل النار. فقیر اثر ضعف داشت بنا بر آن تفصیل احوال نپروا نخت *

مکتوب ۳۳

بمولانا محمد صالح کولابی صدور یافته. در بیان آنکه محبوب در نظر محب بلکه در نفس امر هم وقت محبوب است و در همه حال محبوب اگر ایلام فرماید محبوب است و اگر انعام فرماید محبوب. نزد اکثر مردم که بدولت محبت مشرف گشته اند در وقت انعام از یاد محبت محبوب است از وقت ایلام یاد در هر دو وقت مساوات است مگر نزد اقل که خواص الخواص اند عکس این است یعنی ایلام زیاد محبت بخش است از انعام او الخ. لاجرم محبوب همیشه محمود و مدوح او بود در وقت ایلام خواه انعام مدوح و ثناء خوان او خواهد بود و نکته تیریت حمدی تشکله نیز ازین جهت است که در تشکر انعام منعم ملحوظ است که راجع بصفت بلکه لبقول است و در حمد ملحوظ حسن و جمال محمود است سواء كان ذاتياً او وصفيًا او فعليًا فيكون الحمد يبلغ في الثناء و اجمع ملاتب الحسن و الجمال و البقى في حالتي السراء و الضراء. الى اخوه و السلام *

ایلام محب است از انعام او

مکتوب ۳۴

نور محمد بهاری صدور یافته که از تواریخ احوال خود نوشت که بودند بدانند که حضرت حق سبحانه و تعالی اچنانچه داخل عالم نیست خارج عالم هم نیست و چنانچه منفصل از عالم نیست بعالم متصل هم نیست اورا سبحانه و تعالی بیرون ازین

صفات بایست و بصفت پیچونی و بیچگونی که گروی از طلیت نداشته باشد
باید طلبید الخ والسلام *

مکتوب ۳۵

بیریزادگی خواجہ محمد عبداللہ صدور یافته در تبشیر ایشان بعلو فطرت و حصول
این دولت مبارک کہ از شمول نسبت حضور و استیلائی آن نوشتنه بودند و این
جواب استفسار ہائے کہ نموده بودند یکے از میان تاویل متشابهات قرآنی دویم از
بیان علم الیقین *

مخدوما مشکل کار است چه کند و چه گوید و چه ساس و انماید و معقول سازد
چہ این علوم شایان استندار است منافی ظهور و اظہار مگر مخدومزادگی از کرم معذور
دارند و از طلب علم بطلب حال گرایند الخ *

مکتوب ۳۸

بحاجی محیو یوسف کشمیری صدور یافته در بیان آنکہ معرفت خدا جل سلطانہ
بر آنکس حرام است کہ بر او بروزہ در باطن او محبت دنیا بود یا باطن او را این قدر
تعلق بدنی باشد یا این مقدار خاطری از دنیا در باطن او خطور کند مانند ظاہر او کہ
از باطن بر اصل جدا افتاده است و از آخرت بدنی آید است و اختلاط بیروم پیدا
کرده حصول المناسبت المشروطة فی الافادة والاستفادة اگر سخن
از دنیا گوید و با سبب نبوی تشبہت نماید گنجائش دارد بیچ مذہبم نبود بلکہ محمود بود
تا حقوق عباد معطل نشود و طریق افادہ و استفادہ مسدود نگردد پس حکم این شخص
جو نماز کند فروش است و در دم ظاہر بین در رنگ خود را اورا گندم ناجو فروش
تصور نمایند *

مکتوب ۳۹

بسم عبد الباقی سازنگپوری صدور یافته - در بیان اصحاب بعین اصحاب
شمال و سابقین بدان ارشدك الله تعالى که اصحاب شمال اصحاب حجب
ظلمانی اند و اصحاب بعین ارباب حجب نورانی و سابقان آنند کلازین حجب و
آن حجب برآمده اند بیک قدم به شمال و قدم دیگر بر بعین تهاده گوی سبقت بمیدان
اصل برده اند. اصحاب شمال ارباب کفر و شقاوت اند و اصحاب بعین اهل اسلام
و ارباب لایت اند و سابقان یا لا صالت انبیا اند علیهم الصلوات والتسلیمات
و با تعبیت هر که را باین دولت مشرف سازند در بعد از آن بعضی خصائص کرامات
سابقین و تابعین ایشان که از آن جمله اصحاب کرام و ما و حضرات شیخین بالخصوص
اند ذکر فرموده اند *

مکتوب ۴۰

به مولانا بدال الدین صدور یافته - در بیان آنکه خرق حجب اسما و صفات
و شیون و اعتقالات از حضرت ذات تعالی و تقدس بر دو قسم است خرق
با اعتبار وجود است و خرق با اعتبار شهود. خرق وجودی متمنع است و خرق شهودی
ممکن بلکه واقع هر چند نصیب اقل قلیل و اخص خواص بود *

مکتوب ۴۱

بر شیخ فریدتپا نیسری صدور یافته - در بیان آنکه در وقت عروج براتب
نهایت نهایت مرتبه پیش می آید که هر ذره آن موطن باضعات مضاعف یازده
از تمام دایره امکان بود دایره امکان را نسبت براتب و موجب فما فوقها
این مقدار نیست کاشیک حکم قطره داشتی نسبت بدربایه محیط - الخ *

مکتوب ۴۲

بخواجه جمال الدین حسین صدور یافته در بیان آنکه بعضی صوفیہ سیر را در آفاق
و انفس انحصار نموده اند و تجلیہ و تجلیہ اوراں دو سیر ثابت نموده اند و حضرت ایشان
تخطیہ او شان فرموده اند و نہایت نہایت را بیرون النفس و آفاق اثبات فرموده اند
(خواصان بحر معانی و دانا یان فن فصیح البیانی میدانند کہ کلام بلاغت انتظام حضرت
ایشان در حق معارف و حقیقہ و تفسیر و توضیح اسرار غامضہ چہ قدر قوت تقریر و زور و زبان
دارد و بسچہ چرات و دلادوری مجزم و یقین و ثبات و استقلال ضبط و توثیق و استحکام
سخن میکنند چہ کہ حضرت ایشان درین علوم و معارف پایہ اجتهاد دارند و مجتہد
لازم است کہ باین صفات موصوف باشند و بعد از وضوح حق و اطمینان قلب
تقلید آرای دیگران نکنند و از مخالفت کسی باک ندارند و چنانچہ خود مبصر ما بینند
چہ کنم و چگونہ این سوء ادب ابا و وجود علم و تمیز بجناب قدس او تعالی جائزہ
دارم و در ملک و سیاحت و تعالی غیر اورا شریک سازم ہر چند حقوق این
اکابر قدس اللہ تعالی اسرار ہم بر ذمہ خود لازم دارم کہ بالذات تریب مرہای
ایشانیم اما حقوق حضرت واجب الوجود جل سلطانہ فوق جمیع حقوق ایشان
است و تریب او تعالی فوق تریبہائے دیگران عجائب کار و بار است
اگر سخنی از مکشوفات و معلومات یقینیہ خود بگویم کہ موافق مذاق مشائخ نباشد
و مطابق مکشوفات ایشان نبود از من کہ باور دارم کہ قبول کنند و اگر نگویم
و کشتہ نمایم تجویز التماس حق بباطل کردہ باشم و جواز اطلاق ما لا یجوزنا
علی الحق تعالی و تقدس نموده باشم بضرورت آنچہ حق است و شایان جناب
قدس اوست تعالی اطہار می نمایم و آنچہ نامناسب جناب قدس اوست
سبحانہ و تعالی سلب میکنم و از خلاف دیگران باک ندارم و خوف نخورم

خوف از مخالفت دیگران وقتی مستحق نشود که در معامله خود تذبذب نام و در کشوف
خود مشتبه باشم هر گاه در رنگ غلق صبح حقیقت کار را و تا بیند و در رنگ
قرمیلینه البدر معامله اصل را واضح سازند و از ظلال تمام بگذرانند و از شیخ
مثال بالا برند اشتباه کجا بود و تذبذب که باشد تذبذب و اشتباه چگونه صورت
بند که بعینیت بیفایت او سبحانه و تعالی اطلاع بر تفصیل احوال مقرر
این بزرگواران مبسر شده است و معارف توحید و اتحاد و احاطه و سرمان
مکشوف گشته و در فائق علوم و معارف ایناں لوضوح انجامیده اگر معامله نه
این چنین بودی هرگز بخلاف مشایخ لب نکشادی و بطن و تخمین با ایشان
مخالفت نکردی که من کمینه خوشه چین خرمنهای دول ایشانم و در ذیلی زله بردار
خواهناغی نعم اینها و ایضا اگر این خلاف بذات و صفات و اجبی جل سلطانه
تعلق نداشتی و سخن از تنزیه و تقدیس او تعالی نبودی البتة اظهار خلاف
مکشوف این اکابر بوقوع نیامده اما چه توان کرد که حقوق خداوندی جل
سلطانه فوق حقوق ایشان است چهل بحث بذات و صفات اقدس معلوم
شود که اطلاق بعضی امور شایان جناب قدس او نیست تعالی درین موطن
سکوت و زبیدن و از خلاف دیگران ترسیدن از دین و دیانت دور است
و مقام بندگی و طاعت آنرا برتیب آید

راید از آن ذکر طریقه خاصه خود و بیان شرف و فضیلت آن راه که جامع
جذب و سلوک و تجلیه و تصفیة و تزکیه است و سیر النفس در آن متضمن سیر فانی
است و بیان آنکه این راه البتة موصل بمقصود است چه موانع و موانع توقعات
در آن مقفود است سخن بر فرموده بر راه فروتنی و نیازمندی با بزرگان فرود
آمده می نویسد که) باید دانست که پیران من و خدایان من از بنو سلسله ایشان
درین راه چشم و آکرده ام و بنویسند نشان ازین مقوله لب کشاده و در طریقت

سبق الف و یا از ایشان گرفته ام و ملکه مولویت از توجیه شریف شان حاصل کرده ام اگر علم دارم طفیل ایشان است و اگر معرفت است هم از اثر انقادات ایشان طریق اندراج نهایت فی البدایت را ازین بزرگواران آموخته ام و نسبت انجذاب بجهت قیومیت از ایشان اخذ نموده و بیک نظر ایشان آن دیده ام که مردم در اربعین نه بیند و بیک کلام شان آن یافته ام که دیگران در سنین نیابند از علوف طرت و سموم بهت ابتدای طریقت را از سیر نفسی فراداده اند و سیر آفاقی را در ضمن آن سیر قطع نموده سفر در وطن در عبارات ایشان ازین سیر است انی اخذ فی خواص الطریقه انقشیدینه

و فضائلها *

مکتوب ۳۳

بمولانا محمد افضل صدور یافته . در بیان آنکه آنچه در عبارات مشایخ این طریقه علیه واقع شده است که در آن حضرت جل سلطانه ذوق یافت است نه یافت این سخن مناسب مقام اندراج نهایت در بدایت است که موطن جذبه خاص این بزرگواران است در آن مقام حقیقت یافت نیست که مخصوص بانتهاست لیکن چون چاشنی از نهایت در بدایت درج کرده اند ذوق یافت آنجا میسر است و چون از جذبه معامله بیرون رود و از ابتدا بتوسط آید ذوق یافت نیز در رنگ یافت و بعد آرد نه یافت با شده ذوق یافت و چون کار بنهایت رسد یافت میسر که در ذوق یافت مفقود بود و چون ذوق یافت در منتهی مفقود است ناچار التذاذ و حلاوت در حق می کمتر است منتهی ذوق و حلاوت را در قدم اول گنه اشته است و در آخر خمبول زاویه بی حلاوتی و بی مزگی گشته کان رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم متواصل الحزین

دالک الفکر - (سوال و جواب درین معنی) و بعد از شرح و تفسیر
 قول باندرج نہایت در بدایت تحریر میفرمایند کہ بعضی از مشائخ سلاسل
 دیگر قدس اللہ تعالیٰ اسرار ہم ازین سخن ایشان در اشتباه اند و تجویز نمیکنند
 کہ مبتدی این طریق بر این متہی طرق دیگر باشد عجیب است کہ مساوات مذکورہ از کجا
 فهمیدہ اند ازین بزرگواران بیش اندراج نہایت در بدایت لفظی دیگر سر بر
 نژدہ است و این عبارت دلالت بر مساوات ندارد و بلکہ مقصود نشان آن
 است کہ درین طریق شیخ منتهی توجہ و تصرف خود چاشنی از دولت نہایت
 خود بطریق انعکاس بہ مبتدی رشید عطا میفرماید و در بدایت او شک نہایت
 خود متزاج مے نماید۔

اختراض بعضی مشائخ و وضع آن ۱۱۲

جمعی از سلاسل دیگر بامیگویند کہ نہایت موصول بحق است سبحانہ و آنرا شما
 بدایت خود میگوئید پس از حق بکجا خواہید رفت و نہایت شما و راء حق چه خواهد
 بود تعالیٰ شما نہ گوئیم کہ ما از حق بحق میرویم جل سلطانہ و از شما نہ تطہیت گریختہ
 باصل الاصول می پوئیم و از تجلیات اعراض نمودہ متجلی رانی جوئیم و ظہورات را
 واپس گذاشتہ ظاہر را در البطن بطون میجوئیم و چون در البطنیت مراتب شقاوت
 است از یک بطنیت با بطنیت دیگر میرویم و از ان بطنیت دیگر با بطنیت
 ثالث قدم مے نمیم الی ماشاء اللہ تعالیٰ

وسعت او سبحانہ و نقطہ آنرا با اختیار طول و عرض است کہ خواص جہا است بکہ ۱۱۳

ہر چند حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ بسیط حقیقی است اما واسع است نیز نہ
 بآن وسعت کہ طول و عرض دارد کہ از امارات امکان و علامات حدوث است
 بلکہ وسعت او تعالیٰ در رنگ او سبحانہ بیچون و بیچگونہ است و سیریکہ در ان
 وسعت واقع مے شود و نیز بیچون و بیچگونہ است و صاحب سیر نیز با وجود چونی
 و چندی بقوت بیچونی و بیچونی قطع آن منازل بیچونی مے نماید و از چون بہ
 بیچون مے گراید۔ الی آخرہ

مکتوب ۴۲

بمحر صادق ولد حاجی محمد مومن صدور یافته. در جواب استفسار او از
مسئله وحدت وجود و این شکل در کاتب سابقه نکرند کور شده و زیاده
خصوصیت درین مکتوب آن است که مسئله وحدت وجود را بقواعد شرعی تطبیق
داده اند و قائلین آنرا از کفر و زندقه دور داشته اند و فرق در میان قول صوفیه
و سفسطائیه ظاهر فرموده اند و بعضی سواها که بر صوفیه وارد میشوند آنرا جوابها
داده اند و ما بعضی نوازند و آنرا ما چیده چیده در اینجا صحت می نمایم بدانند
که از صوفیه علیه هر که بحدت وجود قائل است و اشیا را عین حق می بیند تعالی
شانه و حکم بهمراه است میکند و ادش آن نیست که اشیا با حق جل و علا متحدانند.
و تنزیه تنزل نموده تشبیه گشته است و واجب ممکن شده و بیچون بچون آمده که
این همه کفر و الحاد است و ضلالت و زندقه آنجا است اتحاد است نه عینیت نه
تنزل است نه تشبیه فهو سبحانه و تعالی الان کما کان سبحان من لا
یتغیر بذاته و لا یصفاته و لا فی اسمائه بحد و ت الا کوان او سبحانه
و تعالی در همان صرافت اطلاق خود است از اوج و حوب تخصیص امکان میل
نفرموده بلکه معنائی همه اوست آن است که اشیا نیستند و موجود اوست تعالی و
تقدس منصور که انا الحق گفت مرادش آن نیست که من حقم و با حق متحدم که آن
کفر است و موجب قتل او بلکه معنائی قول او آن است که من نیستم موجود حق است
سبحانه و تعالی در رنگ آنکه ظل از شخصی ممتد شود منی توان گفت که ظل با آن
شخص متحد است با شخص نسبت عینیت دارد یا آن شخص تنزل نموده بصورت
ظل ظاهر شده است آری بعضی اوقات بواسطه کمال محبت که با آن شخص پیدا
کرده اند و جو سایه از نظرشان محنتی گردد و غیر از شخص هیچ چیز مشهود ایشان

قول وحدت وجود بر وفق شریعت ۱۷-

معنای همه اوست ۱۷-

نباشد شاید که بگویند که ظل عین شخص است یعنی ظل مدوم است و موجود همان شخص است و پس ازین تحقیق لازم آمد که اشیا نیز و صوفیه ظهورات حق اند تعالی ازین عین حق جل سلطانند پس اشیا عاز حق باشند تعالی نه حق جل شانه پس معنائی این کلام ایشان که نموده است "همه ازوست" باشد که مختار علمائی کرام است و نزاع در میان علمائے کرام و صوفیه عظام کثره الله سبحانه و تعالی الی یوم القیام فی الحقیقة ثابت نباشد و مال قولین یکے بود این قدر فرق است که صوفیه اشیا را ظهورات حق میگویند تعالی و علمائزین لفظ نیز تخاشی مے نمایند از جهت تخر نمودن از توهم حلول و استخار و بختلاف سوفسطائیه که عالم را اوام و خیالات میدانند ارتفاع اشیا را با ارتفاع وهم و خیال مے انگارند و میگویند که وجود اشیا تابع اعتقاد ما است و نفس الامر تحقیق ندارد اگر آسمان را زمین اعتقاد کنیم زمین است و زمین یا اعتقاد ما آسمان و شیرین را اگر تلخ دانیم تلخ است و تلخ با اعتقاد ما شیرین با بجهل این بجزایا انگار ایجاد صانع مختار جل سلطان مئی نمایند و اشیا را با وسبحانه و تعالی مستند نمیدارند و افاضل او و صوفیه اشیا را در خارج وجود مئی که ثبات و استقرار دارد و با ارتفاع وهم مرتفع نمیکرد و اثبات مے نمایند و معاطله این نشاء و آن نشاء که مخلد و مؤید است بان وجود مریوط میدارند بعد از آن تحقیق نزد علمائی ظاهر و صوفیه کرام مع سوالها و جوابها مفصلاً ذکر کرده اند و در این اثنا قصه شعبده گری مشهور ذکر کرده اند که در یکے از بلاد هندوستان شعبده بازان پیش سلطانی بنیاد شعبده بازی نموده بودند و درین اثنا طلسم و شعبده باغ و درختهای انبیه بنظر در آوردند و بنمود بے بود اینها را اطرا هر ساختند و در سهال مجلس نمودند که آن درختهای کلاں شدند و بار آوردند و اهل مجلس از آن بارها تناول نمودند و درینوقت آن سلطان حکم کرد که شعبده بازان را بقتل رسانند چه او شنیده بود که بعد از ظهور شعبده اگر شعبده بازر را بکشند آن شعبده بقدرت

قصه شعبده گری

خداوندی جل سلطانہ بجال خودے ماند اتفاقاً چون آن شمشیدہ بازاں را کشند
 آن درختہای انبہ بقدرت خداوندی جل سلطانہ بجال خود ماندند و شمشیدہ ام کم
 آن درختہا تا ایں زمان بجال خود اند و مردم از میوہ ہائے آن میخورند الی آخرہ
 پرسیدہ بودند از معنائے ایں قول کہ اذا احب اللہ عبداً الا یضربہ ذنب
 بدانند کہ چون دست وارد حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ بندہ را ذنب از وی صاؤ
 نشود و چون ذنب از وی صاؤ نشود یقین است کہ ضرر ذنب ہم نخواہد بود مقولہ
 ولا یضربہ ذنب دست باشد کہ لا یضربہ علی اهل العلم و نیز تواند بود کہ
 مراد از ذنب ذنب سابق باشد کہ پیش از وصول بدرجہ ولایت کردہ باشد
 فان الاسلام یوجب ماکان قبلہ

مکتوب ۴۵

بخواہد حسام الدین احمد صدور یافتہ مخدوم اکبر ما۔ از ہر چه میر و سخن
 دوست خوشتر است باید دانست کہ عالم تمامہ مجالی و مظاہر سما و صفات
 واجبی است جل سلطانہ اگر در ممکن حیات است مرآت حیات واجبی است
 تعالیٰ و تقدس و اگر علم است مرآت علم است سبحانہ و اگر قدرت است ہم
 مرآت قدرت است تعالیٰ علی ہذا القیاس و ذات اورا تعالیٰ در عالم
 مظہری نیست و مرآت نہ بلکہ ذات اورا تعالیٰ با عالم بیچ مناسبتی نیست و
 در بیچ چیز اشتراکی نہ اگر چه آن مناسبت در اسم بود و آن مشارکت در صورت
 باشد بخلاف آسما و صفات کہ با عالم مناسبت اسمی دارند و مشارکت صوری
 و میان اینہا ثابت است چنانچہ در واجب تعالیٰ علم است و ممکن نیز صورت
 آن علم ثابت است و چنانچہ آنجا قدرت است اینجا نیز صورت آن قدرت
 است بخلاف ذات کہ ممکن ازاں دولت بے نصیب است و قیامی بخود و در حق

دی از زانی نداشتند اند بلکه ممکن چون بر صور اسماء صفات او تعالی مخلوق است
 بنامه عرض است و بوی از جوهریت نبافته و قیام او بذات واجب است تعالی
 و تقدس و ارباب محقول که ممکن را بجوهر و عرض تقسیم نموده اند از ظاهر بینی است
 و قیام بعضی ممکن به بعضی دیگر که ثابت است از قبیل قیام عرض بعرض است ناز
 قبیل قیام عرض بجوهر بلکه فی الحقیقت آن هر دو عرض بذات واجب قیام دارند
 تعالی نشانند چه قیوم جمیع ممکنات اوست تعالی و تقدس (بعد از ان دفع
 آن شبهه که ناشی ازین کلام میشود و توجید وجودی مے برد فرموده اند و فرق
 در میان قول خود و قول ارباب توجید بیان نموده اند و سوالها و جوابها مع تحقیقات
 غریبه و امثله موضعه تحریر نموده در آخر مکتوب مے نویسند که) این معارف
 نامضنه گو یا سبقی است مرا کثیرا را اسجائی را التفتات فرموده نقل آنرا بهر که
 شوق کند عنایت فرماید چون در فقیر کسلی بود بهر کدام از یاراں کتابت علیحد
 نوشته نشد و اکتفا به همین معارف نموده آمد و السلام *

مکتوب ۲۶

بمولانا حمید بنگالی صدور یافته در بیان فضائل کلمه طیبه لا اله الا
 الله و آنکه این کلمه طیبه متضمن طریقت و حقیقت و شریعت است و آنکه کمالات
 ولایت را در جنب کمالات نبوت بیچ مقدار نیست و آنکه ولایت را
 از شریعت چاره نیست و ظاهراً همیشه بشریعت مکلف است (و مثل این
 مضامین اکثر گذارشته اند) *

(و قیوم) و شاک نیست که این قسم توجیه بخلق که مقصود از ان تخلیص ایشان
 است از رقیت ماسوی فاضلتر است از ان توجیهی که برای نفس خود بحق
 کایر جل و علامتاً شخص بذکر الهی جل سلطانہ اشتغال دارد و درین اثنا

نابینائی پیدا شد که پیش راه او چاه است که اگر قدم دیگر بردارد و چاه رود
درین صورت آن شخص را ذکر گفتن بهتر است یا نابینا را از چاه خلاص کردن بهتر
شک نیست که تخلیص نابینا بهتر است از ذکر گفتن او - چه او نعلی را غنی است
از و از ذکر او - و نابینا بنده ایست محتاج که دفع ضرر از وی ضروریست
علی الخصوص که باین تخلیص مامور شود این زمان تخلیص او هم ذکر است که اقبال
امراست و ذکر ادای یک حق است که حق مولی باشد جل شانہ و در تخلیص که
بام واقع شود ادای دو حق است حق عبد و حق مولی تعالی بلکه نزدیک است
که ذکر گفتن در آن وقت داخل ذنب بود چه در همه وقت ذکر گفتن مستحسن نیست
در بعضی اوقات ذکر ناگفتن مستحسن است در ایام منہی و در اوقات مکروه و هر روزه
ناداشتن و نماز ناگذاردن از روزه داشتن و از نماز گذاردن بهتر است *

مکتوب ۴۹

سخواج گدا صدور یافته - باید که ذکر آن قدر راستیلا باید که غیر مذکور را در
باطن نگذارد و تعلق علمی و حسی را از ماسوی مذکور تا نکل گرداند این زمان قلب
را نسبتانی از ماسوی حاصل گردد و از دید و دانش غیر فارغ شود که اگر تعلق
و تمسک اشیا را بوی یاد دهند یاد نکنند و نشناسند و همواره مستهلک و مستغرق
مطلوب بود - چون معامله تا با بنجار سد یک گام درین راه زده باشد سعی نمایند
که از یک گام هم که نهی نکنند و بدید و دانش غیر گرفتار نمانند
گوی توفیق و سعادت در میان آنگذاردند
کس بمیدان در نمی آید سواران را چه شد و السلام

مکتوب ۵۰

بمیزر آشمس الدین صدور یافته در بیان آنکه شریعت راه صورت است ^{عظ}

که عبارت از اتیان احکام شرعی است با وجود منازعت نفس اماره و آن نصیب عامه است و داخل ولایت عامه که الله ولی الذین امنوا و حقیقت است که عبارت از اتیان احکام شرعی است بی منازعت نفس اماره که نفس در مقام اطمینان آمد و منقاد حکم الهی جل شانزه گردید پس اسلام حقیقی میسر شد و حقیقت ایمان صورت گرفت از گناه صورت ایمان و صورت نماز و صورت روزه و دیگر اعمال صالحه مبدل بحقیقت ایمان و حقیقت روزه و دیگر اعمال صالحه گردید) بالجمله از شریعت چاره نبود چه صورت شریعت و چه حقیقت شریعت کمالات ولایت نتایج صورت شریعت است و کمالات نبوت ثمرات حقیقت شریعت از اول تا آخر شریعت است و شریعت

و همچنین جنت با هم صورت است و هم حقیقت اصحاب صورت از صورت جنت مخلوق خواهند شد و در باب حقیقت از حقیقت جنت اصحاب صورت و اصحاب حقیقت از یک فاکه جنت تناول نمایند اما صاحب صورت از اول لذت یابد و صاحب حقیقت لذت دیگر از و اج مطهرات ایهات المؤمنین با آن سرور علیه و علی اله الصلوة والسلام در یک جنت باشند و از یک فاکه تناول نمایند اما التذاد و تنعم هر کدام علیهم باشد و اگر علیهم نباشد لازم می آید فضل ایهات المؤمنین بر جمیع بنی آدم بعد از پیغمبر یا علیه و علی اله الصلوة والسلام و نیز لازم می آید که هر که فضل باشد از شخصی زوجه او نیز از آن شخص افضل بود که زوجه با زوج همترج است *

و همدرین مکتوب معنای مرجعنا من الجهاد الا صغر الی الجهاد الا کبر که اکابر قوم فرموده اند خلاف آن بطرز خاصه خود بیان فرموده اند و هم در آخر این مکتوب می نویسد که انخوی اغزی معارف آگاه سی شیخ عبدالحی که سالها در صحبت گذرانیده است چون متوجه وطن خود بوده است و آن مقام

یہ جناب ایشان تعلق داشت بضرورت چند سطر نوشته شد و بر احوال مشارالیه اطلاع داد۔ و جو دواہل اللہ مر جا کہ باشند منتقم است و بشارت است۔ مر سگان آنجا را نظویں ہم لمن عرفہم و در یہاں مقام اخوی اعزہ شیخ نور محمد ہم اقامت دارند و بفقرو نامرادی میگذازند غبطہ می آید از ان مقام کہ یہاں چنین دواہل اللہ سجا جمع آیند و قرآن السعیدین متحقق گردد و السلام

مکتوب ۵۱

بخواہد محمد صدیق صدور یافته۔ در بیان آنکہ کلام حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ بالمشافہت یعنی بغیر واسطہ ملک و بغیر الہام و القاع فی الرّوع یا بعضی بندگان خاصہ خود ممکن است و چون ایگونہ کلام بے کیف و بے جہت یا بعضی از بندگان خود بکثرت واقع شود آن شخص را محدث گفته میشود چنانچہ در حدیث شریف این فضیلت بر ای امیر المؤمنین حضرت امیر عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ واقع شدہ

معنی محدث

مکتوب ۵۲

بشیخ عبدالصمد سلطان پوری صدور یافته پرسیدہ بودند اگر در ریاضت خود رمای آرم نفس را استغنا بیامی شود و میداند کہ مثل من صالحی نیست و اگر چیزی خلاف شرع واقع میشود خود را محتاج و قروتر خیال میکند علاج این چیست ؟ توفیق آمارا احتیاج و قروتنی کہ در شوق ثنائی پیدا میشود نعمتی عظیم است چه ندامت بر ارتکاب مخطور شرعی از شعب نوب است شکر این نعمت عظمی نماید تا از دیو در نرم پیدا شود و از ارتکاب خلاف شریعت یا زار و حاصل شوق اول حصول

صالح کلام کس
صاحت یا نجیب

عجب است بعد از انبیا اعمال صالحه و این عجب سببی است قاتل و مرضی
 است مهلاک که اعمال صالحه را نابود میکند و اندر چنانچه آتش حطبت را ناچیزی
 سازد و منشا عجب آن است که اعمال صالحه در نظر عامل فریب می و زاید
 و مستحسن می نماید فالعاجته بالاضداد باید که حسنات خود را مشتم دارود
 قباخ خفیه حسنات را در نظر آورد تا خود را قاصد و اندر بلکه شایان لعن و طرد
 قال علیه و علی الیه الصلوة والسلام ذب تالی للقرآن و القرآن
 یاعنه و کرم من صالک لیس له من حیامه الا الظمأ و الجوع
 و جمی را که این وید تصور در اعمال بوجه کمال میسر میگردد چنان می انگارود که
 کاتب بیدین معطل و بیکار است و حسنی نیست که در کتابت او در آید و کاتب
 شمال همیشه در کار است که همه قبیح و سوء است و چون معاظه عارف تا
 باین سر حد رسید عومل معه ما عومل معه

قلم اینجا رسید و سر بشکست

مکتوب ۵۴

بسیار شاه محمد صدور یافته در میان آنکه متابعت آن سرور علیه
 و علی الیه الصلوة والسلام هفت درجه دارد و تفضیل هر رجه بر دیگری
 متابعت آن سرور علیه و علی آیه الصلوة والسلام که سرایه سعادت و یتیمه
 و دنیوی است درجات و مراتب دارد

درجه اولی مرعوم اهل اسلام راست از انبیا احکام شرعی و متابعت
 سنت سفیه بعد از تصدیق قلب و پیش از اطمینان نفس و علمای تطوهر و عباد
 و زاده و معالک ایشان باطمینان نفس تدبیر شده است همه درین درجه متابعت
 شریک اند و این درجه هم منجی از عذاب تار و بیشتر بدخول جنت است

درجات متابعت آن سرور علیه و علی آیه الصلوة والسلام هفت است

درجات متابعت
 حضور سرور در

درجه دوم از متابعت اتباع اعمال احوال اوست علیه علی آله الصلوٰة
والسلام که بیاطن تعلق دارد از تهذیب اخلاق و دفع رذائل صفات و ازاله
امراض باطنیه و علل معنویه که بمقام طریقت متعلق اند و این درجه اتباع
مخصوص به ارباب سلوک است *

درجه سوم از متابعت اتباع احوال اذواق و مواجید آن سرور است
علیه و علی آله الصلوٰة والسلام که بمقام ولایت خاصه تعلق دارند و این درجه
مخصوص بآرباب ولایت است که مجذوب لک باشند یا ساک مجذوب *

درجه چهارم از اتباع مخصوص بعلمای راسخین است شکر الله تعالی
سعیهم که بعد از اطمینان نفس بدولت حقیقت متابعت متحقق اند و عالم
راسخ کسی است که او را از تاویل تشابهات کتاب و سنت نصیب است
و از اسرار حروف مقطعات اوایل سوره قرآنی بهره دارد و خیال کلنی که تاویل
منشابهات در رنگ تاویل دید قدرت و تاویل وجه نبات است که آن
ناشی از علم ظاهراست و باسرار کار ندارد *

درجه پنجم از متابعت اتباع کمالات آن سرور است علیه و علی آله
الصلوٰات و التسلیمات که علم و عمل را در حصول آن کمالات مدخل نیست بلکه
حصول آنها مرطوب به محض فضل احسان خداوندی است جل سلطانه *

درجه ششم از متابعت اتباع آن سرور است علیه و علی آله الصلوٰة
والسلام در کمالاتیکه مخصوص بمقام محبوبیت آن سرور است علیه و علی آله
الصلوٰة والسلام چنانچه در درجه پنجم افاضه کمالات آن بمرحوم و فضل احسان
بوده درین درجه ششم افاضه کمالات آن بمرحوم و محبت است که فوق تفضل
و احسان است این پنجم درجه متابعت غیر از درجه اولی همه بمقامات عروج
تعلق دارند و حصول اینها بصعود مرطوب است *

درجه هفتم از متابعت آن است که تعلق به نزول و هبوط دارد و این درجه سابع
 از متابعت جامع جمیع درجات سابق است درجات سابقه گویا اجزای این
 متابعت بوده اند و این درجه پنجم کل است مرآت اجزای آن در شرح حال آبلع کل
 کسی است که یابین هفت درجه متابعت متخلی نشود و آنکه بعضی از درجات متابعت
 دارد و بعضی ندارد و تدریج فی الجمله است علی تفاوت الدرجات علمائے طواہر
 بدرجه اولی خرسند اند کاش آن درجه را هم سرانجام بدین متابعت را مقصود بر
 صورت شریعت داشته اند و در رای آل امری دیگر نه انگاشته اند نظریه صوفیه را
 که وسیله حصول درجات متابعت است بیکار تصور نموده اند و اکثرشان پیرو
 مقتدای خود غیر از هدایه و بزودی ندانند -

چو آن کرمی که در سنگی نهان است

زمین و آسمان او همان است ✓

والسلام

مکتوب ۵۶

بمولانا عبدالقادر انبالی صدر و ریافته در بیان آنکه معامله عارف
 بعنایة اللہ سبحانہ و بعد توجیبہ علیہ و علی اللہ الصلوٰۃ والسلام تا بجای
 میرسد که سیدنا و گیدان حسنا و او میگردد و در مثلاً ربا و سمعه که از سنن است
 و از رذائل اوصاف در حق او حسن پیدا میکند و حکم حمد و شکر میگردد و زیرا که آن
 در ویش جمیع اقسام عظمت و کبریائی را از خود مسلوب ساخته است و بجناب
 قدس خداوندی جل سلطانه فسوب داشته است پس در صورت ربا و سمعه
 مقصود او اشتها و افتخار و رفعت و عظمت خود نیست بلکه اظهار نعمت حق است
 سبحانه و اعلام احسان او است تعالی که نسبت با و بوقوع آمده است -
 الخ اخره .

و چون که سیدنا بعضی برودان حکم حسنا تا لین میگردد

آن درون

مکتوبات ۵۶

بملا غازی نائب صدور یافته در بیان آنکه ذکر حق جل و علا اولی است از
 صلوة فرستادن به خیر البشر علیه و علی آله من الصلوة افضلها ومن التسلیات
 اکملها من خود چندانگاه بصلوة خیر البشر علیه و علی آله الصلوة والسلام اشتغال
 داشتیم و بالووع و اقسام صلوة و درود میفرستادم و نتائج و ثمرات عاجله را بران مرتب
 می یافتیم آخر الامر بغایت الشکر سبانه معلوم گشت که درین وقت ذکر گفتن به از
 درود فرستادن است بدو وجه یکی آنکه در خبر قدسی آمده است من شغلہ
 ذکوی عن مسألتي اعطيتہ افضل ما اعطی السائلین وجه دویم آنکه
 چون ذکر ما خود از حضرت پیغمبر است علیه و علی آله الصلوة والسلام ثواب آن
 چنانچه بذکر می رسد بآن سرور نیز مثل آن ثواب میرسد علیه و علی آله الصلوة والسلام
 خواه عامل نیت آن کند یا نکن اگر چه نیت آن کردن باعث زیادتی اجر عامل خواهد
 بود و همچنین هر عملی نیک که از امتنان بوجودی آید اجرا آن چنانچه بعامل میرسد به
 پیغمبر علیه و علی آله الصلوة والسلام که واضح آن عمل است نیز همان قدر اجر واصل
 میگردد و من غیر آن تنقص من اجرہ شیخی قال علیه الصلوة والسلام من
 ست سنة حسنة قلہ اجرها و اجر من عمل بها اما باید دانست که هر ذکر یا
 رتبه ندارد و ذکر می که شایان قبول است باین مرتبت مخصوص است ذکر می که نه این
 چنین است درود را بروی مرتبت است و وصول بر کلمات از درود بیشتر متوقع
 از اینجا ظاهر شد که هیچ کمائی بر تبه دعوت و تبلیغ نه رسد علماء تا تبلیغ ظاهر
 مصروف اند و صوفیه بباطن اهتمام دارند و آنکه عالم و صوفی است کسرتی کمر
 است ظاهر هر چند کثیر البرکت و عموم المنفعت است اما کمال او بباطن مربوط
 است ظاهر بے باطن تمام است و بباطن بے ظاهر نافرجام و السلام

درین دو کتاب

مکتوب ۵۸

خواجه محمد تقی صدور یافته در بیان عالم مثال پرسیده بودند که آنچه شیخ
محمی الدین ابن عربی نوشته که من در وقت طواف کعبه معظمه جمعی غیر متعارف
را دیدم که طواف میکردند و این بیت میخواندند -

لقد طفنا كما طفتم سيدنا

بكذا البيت طراً اجمعينا

و از ایشان پرسیدم که شما از اولاد آدم آید فرمودند تو از کدام آدم میگوئی آدم
این دوره شما را از خلق او هفت هزار سال تمام نشده و با یان پیش ازین چهل
هزار سال است که بودیم و طواف کعبه میکردیم تفسیر این چه باشد؟ خلاصه
جواب حضرت ایشان آنکه وجود این همه آدم در عالم مثال بوده است نه در
عالم شهادت چه در عالم شهادت همین یک حضرت آدم بوده است که در زمین
خلافت کرده و سجود ملائک شده لا غیر صلوات الله تعالی علی نبینا
وعلیهم اجمعین - و طواف بیت الله که پیش ازین میکردند هم در عالم
مثال کرده اند چه کعبه معظمه را نیز در عالم مثال تشبیهی و صورتی بوده است که
اهل آن عالم را قبله بوده و تعداد او آدم باعتبار لطائف و صفات او بوده چه
حضرت آدم علی نبینا وعلیه الصلوة والتسلیما بر صفت جامعیت مخلوق
گشته در حقیقت خود لطائف و اوصاف بسیار داشته که بعد از قرون متداوله
بیک صفتی از صفات یا لطیفه از لطائف در عالم مثال موجود گشته و مسمی با هم
او گشته و کار با آدم منتظر از وی بوقوع آمده و ازین قبیل است آنچه از بعضی
اولیاء الله تعالی نقل میکنند که در یک آن در آنکه منعده حاضر میگرددند و
افعال متباینه بوقوع می آیدند و ازین قبیل است آنچه در یک شب هزار کس

آنحضرت را علیہ و علیٰ آلہ الصلوٰۃ والسلام بصورت مختلفہ در خواب مے بینند و استفادہ نامی نمایند یا بعض مریداں از صورت مثالی پیراں استفادہ مے نمایند یا بہ تشکل صفات و لطائف این بزرگواراں است باشکال مختلفہ و اشخاصی و بعد ازاں ترویج تناسخ و تکفیر فائلیں آن نموده اند چہ عقیدہ تناسخ مستلزم نفی حشر اجساد و انکار عذاب خردی است کہ مخالف خصوص صریحہ و کفر صریح است و فی فرمایند کہ مسئلہ کون و برون مشائخ با عقیدہ تناسخ مساسی ندارد زیرا کہ در تناسخ تعلق نفس ببدن ثانی از برائے ثبوت حیات و حصول حس و حرکت آن بدن است و در برون تعلق نفس ببدن دیگر از برائے این غرض نیست بلکہ مقصود از این تعلق حصول کمالات است مر آن بدن را و وصول درجات است اورا چنانچہ جنی بقدر انسانی تعلق پیدا کند و در شخص او برون نماید این تعلق برائے حیات آن فرو نیست چہ اوحی و حساس و متحرک پیش ازین تعلق است و چیزی کہ ازین تعلق در وی حادث شدہ ظہور صفات و حرکات و سکانات این جن است بخلاف تناسخ کہ بحلول روح در بدن ثانی برائے تنعیم و تغذیب و قائل هستند و از بہشت و دوزخ و عذاب و ثواب آخروی منکرہ هستند غایب هذا من ذالک باید دانست کہ عالم مثال از جمیع عوالم فرخ تراست ہر چہ در جمیع عوالم است صورت او در عالم مثال موجود است معقولات و معانی ہمہ آنجا صورت دارند چنانچہ در عالم برون اعمال سیئہ و حسنہ بنی آدم بصورت تہائے مولمہ و متممہ تشکل میشوند یا در قیامت موت بصورت گو سفند و اعمال بصورت اجساد و در میزان تشکل میگرددند

مکتوب ۵۹

پہرین زادہ خواجہ محمد عبداللہ صدوریا فتمہ در بیان آنکہ معقول و موہوم و مکتوف

و مشهور و همه داخل دائره ماسومی است و از جمیع لعب و لهو و پیش از گرفتاری بشعبه
بازی نیست زوال این گرفتاری اگر تکلف است داخل طریقت است و اگر بی
تکلف بیسرگرم و بقفا مشرف شده باشد و کار و بایستی که بحقیقت تعلق دارد
تا هنوز در پیش است بعد از گذشت نفی بلکه انتقام مقام اثبات است طریقت را
در جنب حقیقت هیچ اعتدای نیست و نفی را نسبت با اثبات هیچ اعتباری نه چه
متعلق نفی ممکنات است و متعلق اثبات واجب است تعالی شانه

مکتوب ۶۲

بخان خانان صدور یافته تزییات صوری و معنوی شماره از حضرت حق سبحانه
و تعالی مسألت مینماید که خیریت و صلاح شما منتهی جمیعیت و رفاهیت جم غفیر اند
مسلمانان است و دعائے شما گوید دعائے جمیع ایشانان است چون نسبت
محبت و ارادت و اخلاص شما با کاتب سلسله علیه نقشبندیه قدس الله تعالی اسمرا هم
میداند که بر وجه اتم و اکمل است بنا بر آن تصدیق ده میگردد و محروما کما اهل این
سلسله علیه درین دیار غریب افتاده اند و اهل این دیار را ابو اسطه شیوع بدعت
بطریق این اکابر که ملتزم سنت اند فلک مناسبت است لهذا بر میدانی محبان
این سلسله اند و اعانت خلفائے این اکابر و طلبیة این طرفی لازم است چه
انسان مدنی الطبع مجهول است در تمدن و تعیش بی بی نوع خود محتاج است
قال الله تبارک و تعالی یا ایها النبی حسبتک الله و من اتبعک من
المؤمنین هر گاه در کفایت جهات خیر البشر علیه علی آله الصلوٰة و السلام منان
را دخل باشند بدیگران بطریق اولی باشد اکثر اعتیاد این وقت در ویشی را اعتبار
از عدم احتیاج میدانند کلا احتیاج ذاتی انسان بلکه جمیع ممکنات است اگر
فرضا احتیاج از انسان زائل گردد و استغنا پیدا کن غیر از عصیان و سرکشی

و طعیان و نافرمانی و نافرمانی و نقد وقت او نخواهد بود و قال الله سبحانه و تعالی کلام
ان الانسان لیطغی ان رآه استغنی الی اخره.

مکتوب ۶۳

یه نور محمد انبالی صدور یافته. پرسیده بودند که با وجود حیات پیر اگر
طالبی پیش شیخ دیگر برود و طلب حق تحلیل و علانماید مجوز هست یا نه؟ پدید آمدند
که مقصود حق است سبحانه و پیرو سبیلہ الیست بوصول جناب قدس و تعالی
اگر طالبی رشد خود را پیش شیخ دیگر بیند و است که در حیات پیر بے افن پیر
پیش آن شیخ برود و طلب رشد نماید آیا باید که از پیر اول انکار نکند و جزئیگی
یاد نکند علی الخصوص پیری و مریدی این وقت پیش از رسم و عادات نموده است
اکثر پیران این وقت از خود خبر ندارند و ایمان را از کفر جدا نمی توانند کرد و از خدا صل
شانه چه خبر خواهند داشت و مرید را کدام راه خواهند نمود و ای مریدے که
بریں طور پیر اعتماد کرده بشیند و بدگیری رجوع نکند هر جا رشد و جمعیت دل
یافته شود بے توقف رجوع باید کرد. والسلام

مکتوب ۶۵

یه مولانا محمد هاشم خادم صدور یافته درین مدت از احوال باطن خود خیر
معتدیه نوشته اید تا باعث فرحت باشد امور و تیا لاطائل است دنیا و ما فیها
کرای آن نمیکند که تذکر احوال آخرت را گذاشته کسی بخشویات اشتغال نماید
هر چند نیت شما به خیر خواهد بود اما احسانات الابداری سیئات المقربین شنیده
باشد بهر حال متوجه احوال باطن باشند و طبعی را ضروری دانند و اضروده
تقدیر بقدرها لله سبحانه الحمد و المنة که فقرے اینجانب هر چند

چون از تقدیر پیر گرفتار نشود خصوصاً درین زمانه که پیری در بدی و بدیسم و در اوج شد ۱۲۰

رزق معلوم ندارد اما بے سعی و کوشش بقراعت و وسعت میگردد رانند زیاوه
از قدر کفایت میرسد روز و روزی نو نقد وقت ما است والسلام

مکتوب ۶۸

سخواجه شرف الدین حسین صدور یافته در بیان ستاره دوم دار که از جانب
مشرق طلوع نموده بود بدانند که در خبر آمده است که چون بادشاه عباسی که
از مقدمات ظهور حضرت مهدی موعود است علیه الرضوان نجراسان بر سر
طلوع کند در جانب مشرق قرن ذوالسنین و دوسر باین اعتبار فرموده باشد
که هر دو طرف آن شاخ باریک گشته بود که شباهت بدندان داشته پس هر دو
طرف را دوسر اعتبار نموده آمد چنانچه نیزه که هر دو طرف آن باریک باشد آنرا
دوسر اعتبار کنند.

و انحوی شیخ محمد طاهر از چه نموده آمد و نقل میکنند که این ستون نیز بجانب فوق
دوسر داشته شبیه بدو دندان که در میان آنها اندک فاصل بود و جمعی دیگر نیز
همین طور خبر داد این طلوع و رای آن طلوع است که در وقت قدوم حضرت مهدی
حادث خواهد شد زیرا که قدوم او علیه الرضوان بر سر مائته خواهد بود و در وقت
از مائته بسبت و هشت سال گذشته است - باجمده وقت ظهور حضرت
مهدی نزدیک است تا سر مائته که او ان ظهور او است چه مقدمات و مبادی
بظهور آید این مقدمات و مبادی ظهور او علیه الرضوان در رنگ ارمصاصات
پیغمبر است علیه و علی اله الصلوات و التسلیات که پیش از ظهور نبوت
او بظهور آمده علیه و علی اله الصلوات و التسلیات.

باید دانست که در هیچ ستاره موت شخصی و حیات احدی و دلالت نه
فرموده اند آنچه از کلام مجید مفهوم میشود اغراضی که بستار با تعلق دارند سبب حیر

در بیان ستاره دوم دار

است چنانکه آنکه در سفرهای بر و بحر بتار مارا نمی یابند چنانچه فرموده و بالنعیم
 همدیهندون ووم آنکه آسمان و نیار استار از مزین ساخته است
 ولقد زینا السماء الدنيا بمصابیح وجعلناها جرمًا للشیاطین سوم
 آنکه رحیم شیاطین مایه تمام لوط است که استراق سمع نه نمایند اسوای این هر چه
 گویند به ثبوت نه رسیده است و داخل او نام و خیالات است ان الظن لا
 یغنی عن الحق شیئاً. فرزند عزیز مکررنی نویسد که وقت توبه و انابت است
 و هنگام تنقل و انقطاع که زمان در وقتها است و نزدیک است که در رنگ
 باران نیسان بریزند و عالم را درگیرند و مخبر صادق علیه و آله الصلوة
 والسلام امر فرموده است که در آن زمان در خانه های خود بنشینند و در آن

مکتوب

بمولنا عبد الواحد لاهوری صدر یافته. در بیان اسرار کعبه معظمه و بیان
 آنکه چنانچه در انسان قلب او نمونۀ عرش رحمان است جل سلطانه و ظهور قلبی
 او انموج ظهور عرش است از بیت الله نیز در انسان نشانه ایست که
 میانه است و از یمن و شمال بریکانه و بحسن سبقت یگانه از باب این دولت
 عظمی بالاصالة انبیاء اند علیهم الصلوة و التسلیمات و بتبعیت و وراثت
 ایشان هر کرا باین دولت مشرف سازند. الی آخر ❖

مکتوب

بحضرت خواجہ محمد سعید صاحب صدر یافته. لا اله الا الله
 مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللّٰهِ كَلِمَةٌ اُولَى الْمَنْتَضَمِ اثْبَاتٍ مَرْتَبَةٍ وَجُوبٍ اسْتِ
 ظُهور مرتبه و وجوب در صورت مثالی بصورت نقطه اقرب است لاجرم صورت

مثال آن در نظر کشفی در رنگ نقطه می نماید و کلمه ثانی که مبدی از دعوت خلق است که با جسمام و جواهر تعلق دارد و طول بسط بسیار دارد و لاجرم صورتی مثل آن در نظر کشفی طویل و عریض می درآید درین مقام ساکب بواسطه بقیه سکر که در وی مانده است کلمه ثانی را در رنگ دریا می محیط می یابد و کلمه اولی را در رنگ نقطه در جنب آن دریا خیال میکنند و این فقیر نیز بواسطه بقیه سکر که مانده بود چنین گفته بود و نوشته بود و صاحب فتوحات مکیه نیز درین مقام چنین گفته است اما چون بقزایت اللہ سبحانه و تعالی و وسعت بیچونی مرتبه و جوب پروا انداخت عالم تمامه باین طول و عرض حکم جزء لای تجزیری پیدا کرد نسبت بدویای بی پایان چیزی را که اول نقطه می یافت این وقت دریا بی پایانی می یابد و دریا بی محیط را از جزء لای تجزیری خورد تری بنید در مقام سکر هر چه بگویند معذورانند سکر هم نفسی غلب است اگر بصبحی آمدند و اثر کفر طریقت باسلام حقیقت بر ندر بنالانواخذنا ان نسینا او اخطانا بصدقتہ حبیبک محمد علیہ و علی الہ الصاواة والسلام

مکتوب ۷۲

یہ حضرت خواجہ محمد معصوم صدرور یافته در بیان آنکہ معامله کعبه معظمه فوق تجلیات و ظہورات و فوق ظہور عرش است و در بیان وصول بحقیقت کعبه و شوق وصول صورت کعبه معظمه و ظہور عرش ہر چند فوق ہر ظہورات است اما معامله کہ بہ بیت اللہ المقدس مربوط است فوق ظہورات و تجلیات است اینچنانم ظہور و تجلی بدون رنگ است چہ تجلیات و ظہورات حکم محیط دائرہ دارند و این معامله در حکم مرکز آن دائرہ است و شک نیست کہ محیط دائرہ باوجود وسعت ظل مرکز دائرہ است زیرا کہ ہماں نقطہ مرکز ظل خود را بہین

ساخته است و بزرگ صد نقطه برآمده محیط دایره گشته است *
 کعبه انبیاء نبی اسرائیل علی نبینا وعلیهم الصلوات و التسلیمات
 که صخره بیت المقدس است کمالات و ظهورات آن آخر رجوع بکمالات این کعبه
 مغنمته آرد و ملحق باین میگردد چه اطراف را غیر از لحد حق بمرکز چاره نیست -
 و اشتیاقه الی لقاء الکعبه المعظمه *

هر چند به فضل الله سبحانه و تعالی الحاق بحقیقت کعبه مسیر شده است
 اما شوق ملاقات صورت بصورت است حج فرض گشته است و امن
 طریق هم مستحق شده است و شوق ادای آن فرض هم بوجه کمال است
 لیکن تسویف و تسویف است استخاره بسبق مساعدت کم نمی نماید و هر
 چند نیک متوجه بشود راه رفتن نمی کشاید و وصول بکعبه بنظر نمی آید چه توان
 کرد در تاخیر ادای فرض اینهمه عذر ما سوومند نیست بهر حال بقصد ادای
 فرض حج بتوفیق الله سبحانه از خانه باید برآمد و یدیده بمرقطع مراحل باید
 نمود اگر وصول شد نعمتی است عظمی تا که در راه نماند امید داری نقد وقت
 است ربنا انهم لنا نورنا و اغفر لنا انک علی کل شیء قدير - و صلی
 الله تعالی علی سیدنا محمد و آله و سلم *

مکتوبات

به حضرت خواجه محمد معصوم صاحب - در بیان آنکه انسان عبارت
 از مجموع عالم خلق و عالم امر است عالم خلق را صورت و ظاهر انسان تصور
 می نمایند و عالم امر را حقیقت باطن انسان می دانند و تفسیر اعیان ثابت
 و تعیین و جوینی و تعیین امکانی و معنای آنچه گفته اند صوفی کاشن و باطن است
 و آنکه عارف کامل تمام معرفت آن است که رجوعش بخلق است و مابینا سبب

اشتیاق حج و زیارت کعبه ۱۲

ذک فلینظر ثم مکتوب ۷۷

نخواه ما ششم صدور یافته - در تاویل کریمه فتمه نظامه لنفسه و منهجه مقتصد و منهم سابق بالخیرات باذن الله الایده وقال الله تعالی ان اعرضنا الامانه علی السموات والارض الایده که تعلق بمطالعه نفس مکتوب دارد مثلاً انه کان ظلوماً کثیر الظلم علی نفسه بحیث لا یبقی من وجوده ولا من توابع وجوده اثر و لا حکماً - جمحوا لا کثیر الجمل بحیث لا یکون له علم و لا ادراک بالمطوب بل عجز عن الادراک و جهل عن العلم بالمقصود

مکتوب ۷۹

بشیخ یوسف برکی صدور یافته در بیان آنکه چنانچه اسلام مجازی به از کفر مجازی است، اسلام طریقت نیز به از کفر طریقت است در کفر طریقت همه سکر است در اسلام طریقت همه صحیح چنانچه صحیح مجازی به از سکر مجازی است صحیح طریقت نیز بهتر از سکر طریقت است ثم کفر طریقت تشبیه است و نتیجه اسلام طریقت تنزیه حضرت حق سبحانه و تعالی به حقیقت اسلام حقیقی شرف گرداناد بالنبی و اله الامجاد علیهم الصلوٰة والسلام

مکتوب ۸۸

بشیخ حامد تهرانی صدور یافته - در جواب استفسار او از عبارت عین القضاة که در تمهیدات نوشته دشمنان که خدا میداند نیل و علانزد ما محمد است علیه الصلوٰة والسلام و آنکه شما محمد میدانید علیه الصلوٰة والسلام نزد ما خدا است جل سلطانه

مخدوما مثل این عبادت که مبنی از توحید و اتحاد است در غلبات سکر که رتبه جمع است و معیر کفر طریقت از مشایخ قدس الله تعالی امر از هم صدور می یابد

و امتیاز و اشعیت از نظر نشان مرتفع میگردد بلکه ممکن را نمی یابند و جز واجب الی
 مشهور و نشان نمی مانند پس معنای عبارت مذکوره چنین باشد که اقبیاری و اشعیتی
 که نزد شما در میان خدا جل و علا و در میان محمد علیه و علی آله الصلوٰة والسلام حاصل
 است نزد ما آن اقبیاری ثابت نیست و معافرت نه هر گاه بسائر حکمات در نزد
 ایشان (معافرت مرتفع میگردد و محمد رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم
 که منظر تمام کمالات اوست تعالی نسبت اقبیاری چگونه ثابت بود. و این دید مخصوص
 بمرتبه جمع است و چون ساک ازین مقام بلند رود و چشم از افراط سکر باز کشاید
 محمد را بنده باید و رسول او را ند چنانچه در انبندانی دانست. لان النهایة هو الرجوع

الی البدایة

مکتوب ۹۱

به حضرت محمد سعید صاحب صدر و باقده در حقایق و اسرار عظیمه مقام قایم
 قوسین اودالی در اصل مکتوب ملاحظه نمایند.

مکتوب ۹۲

به میر محمد نعمان صدر و یافته در بیان آنکه ولایت عیادت از قرب الهی است
 جل شانده ظهور خوارق و علامات در آن شرط نیست. و مثل این مضمون در مکتوب
 ۲۹۳ مذکور شده است در اینجا باز همین سئله را به بسط تمام و ایراد فواید زیاد
 و نقل روایات و حکایات بیان فرموده اند و نوشته اند که من از حضرت خواه خود
 قدس سره شنیده ام که شیخ محی الدین ابن العربی نوشته است که بعضی اولیای
 کرام که کلمات و خوارق عادات از ایشان بسیار ظهور آورده است در آخر نفس
 از ظهور این کلمات ناوم بودند و نمایی میگردد که کاش این همه خوارق از ما بظهور آید
 سوال - چون ظهور خوارق در ولایت شرط نیست ولی از غیر ولی چگونه

ولایت کلام
 ظهور خوارق شرط ولایت نیست
 محی الدین ابن عربی

تمتیز نشود و محق از مبطل چه نوع جدا گردد *

جواب گوئیم نشود و گو محق و مبطل متمیز بود و اختلاط حق با باطل لازم
این نشأ و نبوی است علم بولایت ولی هیچ در کار نیست بسیاری از اولیاء الله اند
که بولایت خود اطلاع نه دارند و کیفیت دیگری را اطلاع بر بولایت شان لازم بود و
نبی از خوارق چاره نبود تا نبی از غیر نبی متمیز نشود که علم به نبوت نبی واجب است و
ولی چون شریعت نبی خود دعوت می نماید معجزه نبی او را کافی است اگر ولی بجا و
شریعت نبی خود دعوت می نمود از خارق چاره نبود و چون دعوت او مخصوص شریعت
نبی است خارق هیچ در کار نیست. الی اخره *

بعد از آن اظهار فرح و سرور از حسن نشأ و خدا طلبی سلطان عهد که کتوب
الیه در خط خود احوال آن عرض داشته بود و اظهار تاسف بر ضعف و غربت اسلام نمود
تخریر میفرمایند که محبت آنار ای حکم الشریع تحت السیف رواج شریعت
عز امر لوط بحسن اهتمام سلاطین عظام است این معنی چند گانه است که ضعف پیدا
کرده است تا چاره اسلام ضعیف گشته کفار هندی می شناسند مساجد می نمایند
و در اینجا تعمیر معبد نئے خود می سازند در تها نیست درون حوض که کعبیت مسجدی بود
و مقبره عزیزی آنرا بهم کرده بجائے آن دیبهه کلال راست ساخته اند و نیز کفار
بر طاهر هم کعبه بجای آورند و مسلمانان در اجرای اکثر احکام اسلام عاجز اند روز یکاوی
هنود که ترک اکل و شرب می نمایند اهتمام دارند که در آن روز در بلاد اسلام هیچ
مسلمانی در بازار نان نپزند و نه فروشد و در ماه مبارک رمضان بر طرانان و طعام
می پزند و می فروشند و بیچس از زربونی اسلام منع آن نمی تواند نمود افسوس صد
هزار افسوس با و شاه وقت از ناست و ما فقیران باین زربونی و خرابی اسلام با کرام
واعزای این صلب دولتان رونق داشت و علما و صوفیه معزز و محترم بودند و به
تقویت ایتهاد و تزویج شریعت میکوشیدند *

علی السلام

تاسف آنچیزه دستهای کفار هندیستان ۳۲۹

امیر تیمور در زمان

ششده ام که روزی صاحب قران امیر تیمور گورگان علیه الرحمته کوچه بخارامی گذشت اتفاقاً درویشان خانقاه حضرت خواجه نقشبند قدس سره در آن کوچه بلبه های خانقاه خواجه رانی افتادند و از گرد پاک میگردند امیر از حسن نشأ مسلمانانی که داشت در آن کوچه توقف فرمود تا گرد های خانقاه را عبیر و صندل خود ساخته میبرکات و فیوض درویشان مشرف گردد مگر باین تواضع و فروتنی که باهل الله نموده بود چنین خاتمه مشرف گشت بمنقول است که حضرت خواجه نقشبند قدس سره بعد از وفات امیر میفرمودند تیمور مرد و ایمان برد و بیدار بند که در خطبه روز جمعه نام سلاطین را که در زینت پایاں فرود آمده میخوانند و چشم چیست - این تواضعی است که سلاطین عظام نسبت بآن سرور و خلنائی راشدین او علیه و علیهم الصلوات و التسلیمات نموده اند و جائز نداشته اند که اسامی ایشان با اسامی اکابر دین و دین در یک درجه مذکور شود و شکر الله تعالی سعی هم بعد ازین در منع از سجده تحیرت سلاطین کردن و سلاطین را نصیحت با آنکه مردمان را ازین فعل نامشروع منع کنند و سجده کردن پیش خور و اندازند مضمونی بلیغ تحریر فرموده اند که بمناسبت مسئله فقیه در باب آن نوشته شده

مکتوب ۹۳

به خواجه ما ششم بدستی کشتی صدور یافته در بیان آنکه هر کدام از لطائف عالم خلق و عالم امر هم ظاهر دارد و هم باطن دارد و آنکه عالم خلق را بتمام ظاهر یا بیم و عالم امر را به تمام باطن چنانچه جمعی گمان برده اند مثلاً عنصر خاک هم ظاهر دارد و هم باطن و همچنین لطیفه اخفی را هم ظاهر است و هم باطن - الی اخره

عالم خلقی و عالم امری
هر دو را یک چیز

مکتوب ۹۴

به مولانا عبدالقادر انبالی صدور یافته در تحقیق مقام فنا و بقا و ما بینت

بذلک و توضیح عداوت و عکوس اسما و صفات و ما یناسب ذلک

مکتوب ۹۵ ✓

مقصود علی تیریزی در بیان آنکه کفر و اسلام شریعت کدام است و کفر و اسلام طریقت کدام است و توجیه کلمه بعضی مشائخ بسطحیات و سخنان مخالف ظاهر شریعت مخدوم و وقت و مکان هر چند تقاضای گفت و نوشت نمیکند اما سوال از جواب چاره نبود و یقین است که چند نوشته آمد مجمل کلام در حل اشکال آنکه چنانچه در شریعت کفر و اسلام است در طریقت نیز کفر و اسلام ثابت است

کفر طریقت عبارت از مقام جمع است که محل استنار است و تمیز حق از باطل درین موطن مفقود و چه مشهود و ساک درین موطن در مریای جمیله خواهد بود و به جمال احد محبوب است پس خیر و شر و کمال و نقص اجزای ظاهر و ظلال آن وحدت نمی یابد لاجرم نظر انکار که ناشی از تمیز است در حق او معدوم است ناچار با همه در مقام صلح است و همه را بر صراط مستقیم می یابد و باین که می ترسم می نماید همان دایه الا هو اخذ بنا صیبتها ان ربی علی صراط مستقیم این کفر طریقت کفر شریعت مناسبت تمام دارد هر چند کافر شریعت مرود است و مستحق عذاب کافر طریقت مقبول است و مستوجب درجات چه این کفر و استنار از غلبه محبت محبوب حقیقی ناشی شده است و آن کفر از استیلا ی جهل و تمرد

و اسلام طریقت عبارت از مقام فرق است بعد از جمع که موطن تمیز است و حق از باطل و خیر از شر اینجا متمیز و این اسلام طریقت را با اسلام شریعت مناسبت تمام است بلکه چون اسلام شریعت بکمال میرسد نسبت اتحاد باین اسلام پیدا می کند و از مشائخ صوفیه قدس الله تعالی اسرار هم هر که بسطحیات تکلم نموده است و سخنان مخالف ظاهر شریعت گفته همه در مقام کفر طریقت بوده است که موطن سکون

و بی تمیزی است بزرگانی که بدولت اسلام حقیقت مشرف گشته اند از امثال
 این سخنان پاک و میراند و بظاهر و باطن اقتدا با بنیادارند علیهم الصلوٰة و التسلیم
 پس شخصیکه تکلم بشطحیات نماید اگر آن شخص بمقام جمع رسیده است و بکفر طریقت
 (فی الواقع) متحقق گشته است مقبول است و سخنان او ناشی از سکر اند و مصروف
 از ظاهر و اگر آن شخص بوصول این احوال یا این سخنان تکلم است و همه را بر حق و
 صراط مستقیم می داند و تمیز باطل از حق نمی کند از زمانه و ملاحظه است که مقصود
 ابطال شریعت است و مطلوبش رفع دعوت انبیا که رحمت عالمیانند علیهم
 الصلوات و التسلیمات پس این کلمات خلافیه نیز از محقق صادر میشوند و هم از مبطل
 محق را آب حیات اند و مبطل را زهر قاتل در تنگ مائیل که بنی اسرئیل آب
 خوشگوار بود و قبطی را خون ناگوار این مقام منزله الاقدام است نیک نامل باید کرد
 و محق را از مبطل تمیز باید نمود و مصداق اقیانوس استقامت هر شریعت است و
 عدم استقامت بر شریعت آنکه محق است با وجود سکر و بی تمیزی هم موئی خلاف
 شریعت از کتاب نخواهد نمود.

اسناد محق را باطل

منصور با وجود قول انا الحق در هر شب در زندان بازنجیر گران پانصد کعبه
 نماز نافله او میکرد و طعامیکه از دست ظلمه باو میرسید اگر چه از وجه حلال بوده نمی
 خورد و آنکه مبطل است اتیان احکام شرعیه بروی چو کوه قاف گران است و کعبه
 کعبه علی المشکرین مانند عوهد الیه نشان حال نشان است هر بنا اتنا
 من لدنک رحمة و هبئی لنا من امرنا رشداً والسلام علی من اتبع الهدی

منصور شب در زندان پانصد کعبه نماز میکرد و از او

مکتوب ۹

بخواه با ششم کشمی صدور یافته در جواب سوال او که طلب حل مکتوب ششم از
 دفتر اول کرده بودند و عبارت آن مکتوب که بخدمت پیر بزرگوار خود نوشته اند

این است که انکارم که مقصود از آفرینش من آن است که ولایت محمدی با ولایت
ابراهیمی علیهما الصلوة والسلام منصب گردد (الی آخره) **۹۷**
(و حاصل جواب آنکه منصب دلائلی و مشاطگی بیچ ممنوع و محذور نیست
انتفاع و استفاده که از راه غلمان و خدمه صاحب دولتان راهیست که دستگیر
نصورت نقصان نیست بلکه کمال صاحب خدمت غلمان خدمت است بدی است که
خدمات اصاع و اسافل مزیت بخش مرتبه اکابر اعلی است و اگر شخصی بامر بدی
هم همت نشود تصور عبارت چیست الی آخره. و مثل این مضمون در مکتوب ۹۹
که بعد ازین می آید نیز به بسط و تفصیل مذکور شده است فانتظره) **۹۸**

مکتوب ۹۸

حضرت خواجه محمد سعید و خواجه محمد معصوم صاحب صدور یافته در سر قرب
میت عالم با حق جل سلطان بصورت سواها و جواها تخریب یافته و در اینجا خلاصه
آن مذکور میشود **سوال** علی گفته اند که حضرت حق سبحانه و تعالی نه داخل عالم
است و نه خارج عالم نه متصل است بعالم و نه منفصل از عالم تحقیق این چیست
جواب حصول این نسبتها موقوف است بر دو موجود که یک موجودی نظر بموجود
دیگر ازین نسبتها خالی نباشد و در ما نحن فیه دو موجود کائن نیست تا حصول این نسبت
متصور شود چه او تعالی موجود است و عالم که ما سوا می اوست سبحانه موهوم و
متخیل هر چند این موهوم متخیل نوعی اتقان و استحکام پذیرفته که با ارتفاع و هم و
خیال مرتفع نیست و معانله نعیم و تعذیب با او مربوط است اما ثبوت او در مرتبه
حس و وهم است پس موجود را نسبت بموهوم ازین نسبتها بیچ ثابت نشود
سوال حضرت حق سبحانه و تعالی نسبت قرب احاطه را بعالم اثبات فرمود
است و بر تقریر شما موجود را بموهوم نسبت قرب احاطه نیست تا محیط و محاط تصور

کرده شود. **جواب** - این قرب احاطه نه از قبیل قرب جسم بحسب احاطه جسم بحسب است بلکه این قرب احاطه از ان نسبت است که مجهول الکیفیت و معلوم الایاتت اند و از جهت آنکه قرب احاطه شرعاً وارد شده باید گفت دیگر نسبتهای مذکوره که وارد نشده اند نباید گفت **سوال** - عالم را چون نزد ثابوت و استقرار ثابت است ولو وهما بخلاف سوفسطاییه که از ثبوت و تحقق آن منکرند و تابع وهم و خیال میدانند و میگویند اگر شیرینی را مثلاً بشیرینی تصور کنیم شیرین باشد و اگر به تلخی تصور کنیم تلخ باشد پس از اطلاق لفظ وجود چه اخترازی میکنند با وجودیکه وجود و ثبوت نزد متکلمین مترادف اند. **جواب** - وجود نزد این طائفه علیها اشرف و اکرم و اعز و اشیا است و آنرا مبدأ هر چیز و منشأ هر کمال میدانند و این چنین جوهر نفیس را با مساوی حق جل و علا که سر انقص و شرات است تجویز نمی توانند نمود و اشرف را با خس نمی توانند داد. و وجود را که متکلمین مترادف ثبوت و تحقق گفته اند باعتبار معنای لغوی خواهد بود و نه باعتبار معنای اصطلاحی. چه وجود را ایشان عین حقیقت واجب الوجود تعالی شان گفته اند و ثبوت از معتقدات ثانویه است نشان مابینهما. **سوال** - در ابلیس لعین شرات از کجا ناشی شده چه ماورای علم وجود است که شرات با و راه نیافته. **جواب** - عدم چنانکه مراتب وجود است و منظر خیر او بچنان وجود نیز مراتب عدم است و منظر شر و نقص او - ابلیس لعین در جانب عدم شرات را از عدم گرفته است که آن عدم محل شرات است و در جانب وجود نیز شرات متوهمه را اخذ نموده است چه قول انا خیر منه که از وی صادر شده است حسم ماوه خیریت از وی کرده است پس حامل شرات طریق شد ذاتی و عرضی اصلی و ظلی پس ناچاره ما خولیلے وجود شرات نما. اورا از نیستی و لاشیئیت که از صفات محموده عدم بودیم محروم ساخت.

له بر عالم ۳

مکتوب ۹۹

بیمیر محمد نعمان صدور یافته . در حل اشکالے کہ بر کلام حضرت ایشان نمودہ
 بودند و آن اینکه گاہ ہست کہ سالک در وقت عروج خود اور مقامات اصحاب
 می یابد کہ با جماع ازاوا افضل اند رضی اللہ تعالیٰ عنہم بلکہ بسا است کہ خود را
 در مقامات انبیاء علیہم الصلوٰۃ والتسلیمات می یابد پوسیدہ بودند کہ بعضی
 مردم از بیجا مساوات آن سالک بارباب آن مقامات توہم میکنند یا این توہم در
 حق اوزر بان ملامت و شکایت و طعن دراز میکنند و لعن و طعن اومی نمایند تحقیقت
 این معاملہ چیست ؟

جوابش آنکہ از وصول اسافل بمقامات عالی دلالت بر مساوات با آن اکابر
 لازم نمی آید چه گاہی باشد کہ از قبیل وصول فقرا و محتاجان بود کہ باکنہ خاصہ
 ارباب بزرگتر و دانا و نشان حاجتی خواهند و از دول و نعم ایشان در ویزہ
 نمایند و دراز کار بود کہ این وصول را کسی مساوات و شرک فہمید و گاہی باشد
 کہ این وصول از قبیل نماشائی بود کہ بواسطہ و وسائل سیر اماکن خاصہ امر و سلاطین
 نمایند تا بنظر اعتبار نماشا نماید و رغبتی بعلو پیدا کند توہم مساوات ازین وصول
 چه گنجائش دارد و بسا است کہ این وصول از قبیل وصول خادمان باکنہ خاصہ
 محذومان باشند تا حقوق خدمتگاری بجا آرند . بلہی بود کہ ازین وصول توہم مساوات
 و شرکت نمایند ہر فرارش و گس رانی قرین سلاطین عظام است و در انحصار آنکہ
 ایشان حاضر کسی آئمہ مساوی یا شریک دولت نداند .

مردم از برائے ملامت غریبی بہانہ می طلبند و از برائے طعن و تیشیج او محل می
 جویند . بایستی کہ در حق ضعیفی محل از برائے رفع شرف و دفع ملامت می طلبیدند
 و در حفظ عرض مسلمانان میکوشیدند . امر طاعتان او از و حال خالی نیست یا آن

در جواب اول
 در دوم
 در سوم
 مردم از برائے ملامت غریبی بہانہ می جویند

ساک را معتقد شرکت و مساوات با آن کاربرد است که کافر و زندق تصور میکنند
 چه شرکت و مساوات با انبیا علیهم الصلوٰۃ و التسلیمات کفر است و همچنین افضلیت
 شیخین با جماع صحابه تابعین بلکه فضل صحابه بر باقی امت ثابت شده است
 حضرت حق سبحانه و تعالی طاعنان را چشم بنیاد و بر شناعت طعن مومن
 میجو توهم و قباحت تکفیر مسلم بجهنم تعصب و تعنت که در صوت عدم استحقاق
 او بفنا مثل رایج میشود و اگر در حق آن ساک این اعتقاد ندارند و معاطله او
 بکفر نمیسانند پس این صورت هم از روحال خالی نیست یا این واقع را محمول بر
 کذب و پنهان دانند اینهم سوء ظن است بمسلم و مخطوط شرعی و اگر او را کاذب
 هم نمیدانند و معتقد شرکت و مساوات نمی انگارند پس چه طعن و ملامت چیست
 و تشنیع و تعییب چرا چرا و اوقه صادق او را بر محامل نیک فرود نمی آرند و او
 را معذور نمی دارند

اگر گویند که وجه اظهار این قسم احوال شور انگیز چه باشد گوئیم اظهار این
 قسم احوال از مشایخ طریقت به نیات ختانیه و اراده صادق بسیار شده است
 لیس ما هذا اول قادوسه کسوت فی الاسلام گاه باشد که مقصود از
 نوشتن اظهار احوال باشد پیش شیخ طریقت تا صحت و سقم حال بیان نماید
 و بر تاویل تعبیر آن آگاه سازد و گاه مقصودش تخریب و ترغیب طلاب تلامذہ
 باشد و گاهی مقصودش نه این و نه آن باشد بلکه مجرد سکر و غلبه حال برین گفتگو
 می آرد تا دمی چند زند و نفس راست کند

و اینها پدید می آید که سبب چیست که انبیا علیهم الصلوٰۃ و التسلیمات
 و اولیا علیهم الصلوٰۃ و التسلیمات در دنیا بیاد مصائب بیشتر مبتلا باشند و حال آنکه حضرت
 حق سبحانه و تعالی در کتاب مجید خود فرموده و ما اصابکم من مصیبه
 فبما کسبت اید یکم ازین کریمه مستفاد میشود که هر که سبب سیئات بیشتر

و چه آن چیست که انبیا و اولیا علیهم الصلوٰۃ و التسلیمات در دنیا بمصائب بیشتر مبتلا باشند ۱۲

نماید و در مصائب بیشتر بود پس باید که غیر انبیا و اولیا باشد مصائب بایا اگر فتنه باشد
 و ایضا آن بزرگواران علیهم الصلوة و التسلیمات اصالحه و تبعاً محبوبان
 حق اند جل و علا پس محبوبان را حواله محسن نمودن و دشمنان را بتنازل و نعمت پرورد
 بول باشد؛ چو ایش آنگه دنیا موضوع از برای تنعم و تلذذ نیست آخرت
 است که برای تنعم و تلذذ معدی شده است و چون دنیا و آخرت با یکدیگر نسبت
 کمیت و تقاضت دارد پس هر که در دنیا بیشتر متلذذ و متنعم بود در آخرت
 بیشتر متالم و متقدم بود (عکسکه بعکسکه) پس بمقتضای کرم و وسنان
 را بخت چند روزه اینجا بنماید و ائمت تا بتنعنات ابدی محظوظ گردند
 و دشمنان را بموجب کرم و استدر لاج تلذذات فانیه محظوظ باید ساخت.
 تا بتالمات کثیره مبتلا باشند **سوال** - کافر فقیر که در دنیا و آخرت محروم است
 تا لم او در دنیا متلذذ او در آخرت نکشت و جهش چیست؟ **جواب**
 در دنیا رفع عذاب از کافر نمودن و بوضع و گذاشتن در حق وی عین
 تنعم و تلذذ است لهذا برفس و تیار در حق کافر اطلاق جنت نموده اند غایه
 مافی الباب بعض کفار را در دنیا هم رفع عذاب کنند و هم دیگر تلذذات
 بخشند و بعضی را فقط رفع عذاب کنند و از دیگر تلذذات هیچ نه بخشند **سوال**
 حضرت حق سبحانه و تعالی بر همه چیز قادر است و توانا است که دوستان خود را
 هم در دنیا تلذذات بخشند و هم در آخرت و تلذذ در یکی مستلزم تا لم دیگری
 نباشد چو ایش بوجوه چند است یکی آنکه اگر در دنیا مصائب محن چند روزه
 نمی کشیدند قدر و قیمت تلذذات و تنعمات ابدی را نمی ساختند تا کسی از
 جمع نه کشند لذت طعام نیاید - دوم آنکه بلیات و محن هر چند نزد عوام از
 اسباب تا لم است اما نزد این بزرگواران هر چه از جمیل مطلق جل شانده برسد
 از اسباب التذذ ایشان است از بلاها هم لذت بگیرند که از نعمها بلکه در

بلایا بیشتر محظوظ شوند از نعم آنچه آن خالص مراد محبوب است و این را نفس نیز
 خواهد پس و ستان حق تقاضای هم در دنیا مستلذذ اند و هم در آخرت محظوظ و
 مسرور ستوم آنکه این دار و دار ابتلا است که حق با باطل متمیز است و
 حق با مبطل مختلط اگر بدو ستان محض ابتلا ندهند و بدشمنان دهند و دست
 از دشمن متمیز گردد و حکمت اختیار و آزمایش باطل شود و آن مثالی ایمان
 بقیب است که سعادت دنیوی و آخروی در ضمن آن مودع است الی
 غیر ذلک من اللطائف و المنکات المذکوره فی الکتاب فی هذا
 الباب **سوال** گاه هست که در وقت درو و بلا از دو ستان نیز اضطرار الی و گاهی
 مفهوم میگردد و وجهش چیست ؟ **جواب** آن که واضطرار صوری است و
 بمقتضای طبیعت بشری است و در باقی آن حکم و مصلح است چه جهاد و
 سعادت بانفس بی آن مقصود نیست الی آخره *

و ایضاً از فنا و بقا پرسیده و بگویند منای این کلمات در کتب رسائل فقیر بسیار
 جای نوشته است مع فالک اگر خدائی باشد علامتش حضور و شفاء است تمام حقیقت
 در نوشتن نمی آید و اگر می آید اظهار آن از صلح دور می نماید
 رد و بعد از تحریر که جایهاست مستفسره اومی نویسد که اعمال وقت بسیار
 تنگ است از دست زمانه و اهل زمانه سرور کرده چیزی را تحقیق نوشته میشود و بفقیر
 رحم کنید و بر استفسار دلیر نباشد *

اینجا دفتر ثانی از مکتوبات شریف که اسم تاریخی آن نور الخلائق است
 بانام رسید و چون عدد مکاتیب آن به ^{۹۹} نوزده رسید جهت مطابقت با
 حسنی بر همان ختم کردند و جامع این دفتر مولانا عیدالحی حصاری است -
 رحمة الله تعالی علیه *

در وجه اضطرار الی او ایضا در وقت درو و بلا ۳۳۸

از اینجا و فرقی ثالث از مکتوبات شریف شروع شد

و حساب مکاتیب هم از سر نو شروع می شود -

مکتوب ۱

پیشخ میر محمد نعمان صدور یافته در بیان آنکه افعال و صفات و ذات واهی
جل سلطانه بعالم از عالم و صفات عالم اقرب هستند و بیان این تحقیق مبنی بر تقریر
مقدمات معقولیه است که فهم آن توقف بر مطالعه اصل مکتوب است از مطالعه
انتخاب آن فهم مسئله نخواهد شد. قلی نظر شده *

مکتوب ۲

بیر میر محمد انکیوری در بیان معنای کلمه طبیعه لا اله الا الله ط
لا اله الا الله نیست هیچ احدی که استحقاق الوهیت و معبودیت داشته باشد
مگر خدای بے همتا جل شانہ که واجب الوجود است و از سمات نقص و حدوث
منزه و مبرا زیرا که مستحق عبادت که عبارت از کمال تذال و خضوع و انکسار است
کسی است که جمیع کمالات او اثابت است و جمیع نقائص از وی مسلوب است و
همه شبیاد وجود و ذلولی و وجود بلوی محتاج اند و او بهیچ چیز در هیچ امر محتاج نه و
نافع و ضار است و هیچ چیزی بے اذن او بهیچ یک ضرر و نفع نمی تواند رسانید این
چنین کس یا این صفات کامله غیر الوهانی نیست و نشاید بعد از این وجود استحقاق
او سبحانه و تعالی بعبادت و عدم استحقاق غیر الوهالی شانہ از آله باطله بر لائل
و شواهد عقلیه بدیهیه تقریباً در دو سه صفحه ذکر کرده در آخر می نویسد که باید دانست
که عدم استحقاق عبادت مر غیر حق سبحانه و تعالی را بدیهی است لا اقل حدسی است

بسیاری از بدیهیات است که بر اهل علم و قاصد فهمان مخفی مانده است -۳-

که بدلائل و شواهد احتیاج ندارد و مقدماتی که در میان این معنی آورده میشوند از قبیل
 تشبیهات است که بر بدیهیات نمایند بسیاری است از بدیهیات که بر اهل علم و
 قاصد فهمان مخفی مانده است و همچنین جمعی که بر مرض ظاهر و علت باطن گرفتار اند بدیهیات
 جلیبه و خفیه برایشان مخفی است نورایماں باید تا بفراست درک این مقدمات نماید

مکتوب ۵۰ فی آخره والسلام

بمیر محمد نعمان صدور یافته در تاویل آیه کریمه *الا المظهورون*
 هر ادا لکس یمه ما اراد الله سبحانه و تعالی و در فری که درین مقام نفی قاصری
 در آید آن است که اساس نکتند اسرار مکنونه قرآنی را مگر جماعه که از لوث تعلقات
 بشریه پاک شده باشند هر گاه نصیب پاکان اساس اسرار قرآنی بود تا بدیگران
 چه رسد و در فری دیگر آنکه خوانند قرآن را یعنی نشاید که بخوانند قرآن را مگر جماعه
 که نفوس ایشان از هوا و هوس مزی شده باشند و از شرک جلی و خفی و از آلهه آفاقی
 و انفس متطهر گشت بیانش آن است الخ

مکتوب ۵۱

بمیر محمد نعمان صدور یافته در بیان بعضی اذواق ایشان در حالت زندان مخفی
 همانند که تا زمانی که بعنایه الله سبحانه که آل عنایت بصورت جلال غضب
 او تعالی سجلی فرموده بود و محبوبس قفس زندان نگشتم از تنگنای ایماں شهودی باطلیه
 برستم و در شناها راه ایماں بغیب مطلق العنان بتخت نر نمودم و شربت های خوشگوار بی
 تنگی و بی ناموسی بخشیدم و از جمال طعن و ملامت خلق حفظ نگرفتم و از حسن بلا و جفا
 مردم محفوظان شدم و حقیقت تضرع و التجا و انابت و استغفار و ذل و انکسار بدست
 نیاوردم و قسطاس رفیع المنزلت استغفای حضرت حق سبحانه و تعالی را که موصوف

بسر اوقات عظمت و کبریائی است مشاهد نه نمودم و خود را بنده خوار و زاری و ذلیل
 و بی اعتبار و بی مهر و بی اقتدار و با کمال احتیاج و افتقار معلوم نساختم +
 اگر بعض فضل حق تو اثر فیوض و وارفات و عطیات و انعامات او سبحانه
 درین محنت که شامل حال این شکسته بال نمی شد نزدیک بود که معامله بیاسر
 و رشته امید گسسته گردد - الحمد لله الذی الکو صغی فی عین البلاء و احسن بی
 فی حالة العناء و وفقنی علی الشکر فی السراء و الضراء و امثال این جملة
 رقت آمیز و بگریز تحریر فرموده اند که برائے مثالین چند فقرات دل آویز از ان انتخاب
 کرده نوشتیم +

مکتوب ۱

به شیخ بدیع الدین صدور یافته - در جواب مکتوب او - از حقا و ملامت خلق
 نوشته بودند آن خود جمال این طائفه است و صیقل زدگلا ایشان است با
 قیض و کدورت چرا باشد او اعل حال که فقیر باین قلوب رسید محسوس نمی شد که انوار
 ملامت خلق در رنگ سحابهای نورانی پے پے میرسد و کار از حسیض باوج
 میرسانند نوشته بودید که از وقت ظهور فتنه نه فوق مانده است و نه حال چه بلا
 شد که در رنگ عوام سخن کرده آید باید که ذوق و حال مضاعف باشد که بجای محبوب
 از وفائے او بیشتر لذت بخش است الخ +

مکتوب ۲

بمیر محب الله مانکپوری صدور یافته - در تحمل ایندای خلق - از تحمل ایندای خلق
 چاره نبود و از صبر بر جفائے اقارب گذر نه قال الله سبحانه و تعالی فاصبر و ما
 صبر او لوالعزم من الرسل و لا تستعجل له صبر نمکی در سکونت آن مقام
 بهمین ایند و جفا است و شما در مقام فرارید از ان نمک - آری شکر پرورده تاب

چهارم است که در رنگ عوام سخن گفتند بیاد ۱۳
 چهارم است خلق جمال این طائفه است ۳
 یعنی قدر اگر الیه کج سلطان رقت بازشنا هم دیگر در اول مجلس شکر بودید

شک ندارد چه تو ال کردی

هر که عاشق شد اگر چه نازنین عالم است
نازکی کے راست آید بار می باید کشید

برائے نقل مکتب نے اجازت خواسته بودند۔ هذا هو طريق الرخصة وطريق العزيمة الصبر
والتمسك على الايداء۔ درین موسم ضعف بر فقیر غالب است ازین جهت به چند کلمہ اختصاراً
منوہ۔ والسلام

مکتوبات

بمولانا محمد صدیق صدور یافته۔ در اصالت غیب و طلیت شہود و محبت شہار
غیب مقابل شہود است کہ شنائیہ طلیت دارد و غیب ازین شوب مبر است پس غیب
از شہود اکمل باشد لیکن رویت آن سرور علیہ و علی آلہ الصلوٰات و التسلیمات
در شب معراج از شنائیہ طلیت پاک بود لہذا در حق او علیہ و علی آلہ الصلوٰة والسلام
رویت اکمل بود از غیب چون رفع طلیت یا کلیمہ در عین حضور میسر شد غیب
در کار بود الخ

مکتوبات

بمیر محمد نعمان صدور یافته۔ در تفسیر آیہ کریمہ و اذا سألک عبادی عنی
خانی قریب قرب حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ ہر چند بچون و بیچگونہ است اما
و ہم را در اینجا جولا نگاہ ہست۔ اقربیت اوست تعالیٰ کہ از حیثہ و ہم خارج
است و اند دائرہ خیال بیرون۔ لہذا اقرب وان بسیار اند و اقربیت دان
اقل قلیل الخ۔ والسلام

مکتوبات

بمیرس الدین علی خان خالی۔ در بیان آنکہ آدمی نسخہ ایست ہا مہ کہ مرکب است
از اجزای عشر یعنی عناصر اربعہ و نفس ناطقہ و قلب و روح و سر و خفی و خفی۔ اما قومی و جوی

راجح بهمین اجزاء است الی آخره و در بیان آنکه اشرف اجزای عالم کبیر عرش مجید است و قلب مزینتی دارد که در عرش نیست و آن شعور متجلی است و ایضا قلب منطری است که گرفتاری بظاهر خود دارد و بخلاف عرش که ازین گرفتاری خالی است پس ناچار قلب بواسطه این شعور و گرفتاری ترقی ممکن است بلکه واقع الی آخره +

مکتوب ۱۲

بمیر محمد نعمان در جواب السؤلہ او - نوشته بودند که دعا و تضرع و دوام التجا بحضرت حق سبحانه و تعالی بهتر است یا ذکر گفتن یا این روش مزبور بزرگ که بهتر است جوایش آنکه از ذکر گفتن چاره نیست باین هر چه جمع شود دولت است مدار وصول بزرگ نهاده اند چیزهای دیگر در رنگ ثمرات و تناسخ اند - پرسید بودند که ازین سه چیز کدام بهتر است - ذکر نفی و اثبات - تلاوت قرآن - و نماز بطول قنوت - جوایش آنکه ذکر نفی و اثبات در رنگ وضو است که شرط نماز است تا طهارت دست نشود شروع در نماز ممنوع است همچنین تا معامله نفی با انجام نرسد غیر از فراموشی و واجبات و سنن هر چه کنند از عبادات نافله داخل و بال است در رنگ غذای صالح که پیش از زوال مرض هر غذا که تناول نمایند فاسد و مفسد است -

هر چه گیرد علقی علت شود

نوشته بودند که جلد ثالث از مکتوبات بنام کدام کس مسجّل شود - جوایش آنکه پیش ازین هم نوشته بودم که بنام شما مشجّل شود حالاً هم همان سخن است (و غیر ذلک

من النصائح والمصالح مکتوب ۱۳

بمیر محب اللہ مکتبوری صدور یافته - (بعد از ترغیب بمتابعت صاحب شریعت علیّه علی الہ الصلوٰۃ والسلام واعتقاد و محبت بشیخ طریقت آنکه اوقات

گرد اول از ذکر گفتن مانده شود بزبان بگویند ۱۲-

راید که آبی جل سلطان محمود در دید جمیع مرادات را بنکرار کلمه نفی و اثبات از ساحت
سینه برارید تا مقصود و مطلوب و محبوب چیزی که در دل نماند اگر دل از ذکر گفتن مانده
شود بزبان بگویند بشرط اخفا که چهره درین طریق ممنوع است باقی تا نوانید تقلید
پیر طریقت را از دست ندهید کاین تقلید متمرکضات است و در خلاف طریق او خطرناک
است زیاده چه نویسد و السلام

مکتوب ۱۴

بیر شمس الدین علی در جواب سوال او - که حضرت واجب الوجود جل سلطان
بماهیت خود موجود باشد نه بوجود زاید و تقابل میان واجب الوجودی اعتباراً
و وجوب و وجود بانسب الوجود چگونه باشد و غیر ذالک در جواب سوال معقولیه او
نیز بر طبق آداب معقول و قواعد منطقیه داده اند - فلینظر شده -

مکتوب ۱۵

بمیر محمد نعمان در رد یافته - در امتداد با ایلام محبوب و صبر و رضا مندی با تازار
خلق هر چند یا دران خیر اندیش در تشبث اسباب خلاصی کوشیدند سو و مند نیامد
الغیر فیما صنع الله سبحانه پاره انین امر مقتضای بشریت حزن پیدا
شد و در سینه تنگی ظاهر شد بعد از زمانه بفضل حق سبحانه و تعالی آن همه حزن و
تنگی سینه بفرج و شرح صدر تبدیل گشت و بی یقین کامل دانست که اگر مراد این جماعت
که صد و آزار اند موافق مراد حق تعالی مثانه باشد پس کرد و تنگی سینه بی معنی است و
منافی دعوی محبت بلکه باید که در ایلام اولذت بیشتر باید از انعام او و چون فعل شخصی که
منظور فعل محبوب است در رنگ فعل محبوب محبوب است لاجرم آن شخص فاعل نیز باید که
در نظر محب محبوب دید پس بدی آن شخص خواستن و بوی بد بودن منافی محبت
محبوب بود کار دیوانگان این ماه و از گونه است جمعی که مقصدی از آن اند در نظر من

محبوب می در ایست نسبت بسائر خلایق بیارای بگویند که تنگیهای سینده را دور سازند و بجا
که در صد آزار آند بر نباشند بلکه باید که از فعل آنها لذت بیگیرند آری چون بدعا
ماوریم و حضرت حق سبحانه و تعالی را دعا و التجا و تضرع و زاری خوش می
آید دعای دفع بلیه می نمایند و سوال عفو و عافیت کنند الخ *

مکتوب ۱۸

بمیر محمد نعمان صدور یافته - در بیان قطع تعلقات از ماسوائی حق جل و علا
روزی فقیر تلاوت قرآن مجید میکرد و این آیت آمد قل ان كان اباؤکم و ابناءؤکم
و اخواؤکم و ازواجکم و عشیرتکم و اموالن اقترفتتموها و تجارده متحشون
کسادها و مساکن ترضونها احب الیکم من الله و رسوله و جهاد فی سبیل
فترضوا حتی یاتی الله بامرہ و الله لا یهدی القوم الفاسقین - انه
خواندن این آیت گریه بسیار مستولی شد و خوف غالب آمد و درین اثنا مطالع
نمود و نمود که هیچ یک از اینها گرفتاری ندارد اگر همه تلف شوند و نابود شوند تجویز امر کم
در شریعت انیان آن منکر و مستهجن است نخواهد کرد و آن امور را برین امر نخواهد کرد

مکتوب ۱۹

بمیر محمد نعمان صدور یافته - فی الصبر و الرضاء بقضائه فعل الحکیم
لا یخلق عن حکمته و مصاحبه لعل الله سبحانه یرین به الصلاح
عسی ان تکرهوا شیئاً و هو خیر لکم و عسی ان تحبوا شیئاً و هو
شئ لکم و الله یعلم و انتم لا تعلمون - فاصبر و اعلى بلاؤک و ارضوا
بقضائه سبحانه و تعالی و اتبتوا على طاعاته تعالی و اجتنبوا
عن معاصیه سبحانه - ان الله و انا الیه راجعون *

مکتوب ۲۰

به مولنا امان الله درود یافته - در بلند داشتن مهست خود مکتوب اخوی
شیخ امان الله وصول یافت از احوال و مواجید خود که نوشته بودید پو شود
انجامید از شما زیاد ازین امور متوقع است هر چه عطا فرماید بادی و منت قبول
آن باید کرد و بضرع و زاری و التماس و انکسار هل من عزیز گویان طلب
زیادتی و سوال مقام فوق باید نمود - الی آخره *

مکتوب ۲۱

به میر محمد نعمان صدور یافته - در جواب بعضی اسؤله او (منهجا) معنای حدیث
قدسی که در باب فضائل زاهدان وارد شده است پرسیده بودند معنای لفظی آن ظاهر است
و از فضل و کرم خداوندی جل شاناه چه بعید است که جمعی را که بفضائل و خصائص
مخصوص گرداند درجات و مراتب کرامت فرماید که دیگران در آن غبطه نمایند و در عدم
حساب اینها گنجایش تردیفست بسیاری از امت خیر البشر علیه و علیهم الصلوٰة والسلام
بجساب به بهشت خواهند رفت از آنجمله در حدیث صحیح آمده است که بهشتا و نهرا
کس از امت من بجیاب به بهشت خواهند درآمد پرسیدند که آنها چه کسانی اند
رسول الله فرمود علیه و علی الله الصلوٰة والسلام که الذین لا یکترون
ولا یسترقون و علی ربهم یتوکلون - الی آخره *

مکتوب ۲۵

بملاطاهر - در بیان آنکه مبتدی طالب این راه را از ذکر گفتن چاره نبود که
ترقی او هر لوط بتکرار ذکر است بشرط آنکه از شیخ کامل گرفته شود و اگر مقرون با شریط

نبود و بسا است که از قبیل او را و برابر بود که نتیجه آن ثواب است نه درجه قرب که بمقربان
 تعلق دارد و چون بعضی خداوندی جل سلطانة معاطلة که مذکور البسته بود تمام شود و از
 گرفتاری آبییه هوای خود خلاصی میسر گردد آن زمان ترقی از ذکر گفتن حاصل نمیشود
 و ذکر آنجا حکم او را برابر پیدای کند در آن موطن قرب مربوط تلاوت قرآن و ادای نماز
 بطول قرائت است چنانچه در ابتدا و توسط تلاوت قرآن از قبیل او راه بوده هر عمل
 را مقامی است و موسمی که اگر در آن موسم بجا آورده شود حسن و ملاحظت پیدای کند
 و اگر در آن موسم ادا کرده نشود و بسا است که خطا بود اگر چه سنده بود قرائت فاتحه در
 او ان تشبه خطا است اگر چه ام الکتاب است پس پیروین راه از ضروریات آمد
 و تعلیم او از اہم مہمات گشت و بدو نہ خراط القناد ✽

مکتوب ۲۷

بملا علی کشمی صدور یافته در بیان آنکه بنده را با بید که مراد و طلب او غیر از
 مولای خود جل سلطانة بیچ نبود و جز مراد مولی مراد بنده بیچ نباشد و اگر چنین نبود
 سر از بقہ بندگی بر آورده باشد و بنده نفس خود و در اطاعت شیطان بعین باشد
 این دولت و ابستہ بحصول ولایت خاصہ است کہ یقیناً و بقای اتم و اکمل مربوط است
 سوال گاہ هست کہ خواہشها و آرزوهای حصول مطالب شتی از بندگوانا ہم
 محسوس میگردد و امام انبیا و سلطان اولیاء علیہ علیہم الصلوٰۃ والسلام نیز و شیرین
 را دوست میداشتند و جرحی کہ بر ہدایت اُمت داشت در قرآن مجید مبین گشتہ
 است و وجہ بقائے این قسم بایستہا چه باشد؟ ✽

جواب بعضی از بایستہا مشتاً آن طبیعت است تا نشأ طبیعت بر پاست
 آن بایستہا بر جا است در وقت حرارت بے اختیار طبیعت بسروی مائل است
 و در وقت برودت بگرمی راغب این قسم بایست منافی عبودیت نیست و سبب

گفته‌اند که نفس خود را در چه ضروریات طبیعت خالص از دایره تکلیف است و بیرون
 از سوره نفس اماره و بعضی از بایسته‌ها ازین قبیل است که حصول آن از خارج است مع
 خلوا للشخص فی نفسه عن المراتب و خارج یا و اعط حضرت جمان است که القای
 خیرات می نماید فان الله سبحانه و اعطانی فی قلب کل موطن یا شیطان است که
 القای او ضرور و عداوات است بعد هم و میبندیم و ما یعد لهم الشیطان الا
 عن و در آن روزی این فقیر بیدار از او ای نماز باند او در ایام سکونت قلم بطریق سکوت
 که روش این طریق علییه است نشسته بود که هجوم آرزوهای لاطائل بے علاوتی کشید
 و از جمعیت باز داشت بعد از لم چون بختیاریت الشیخ سحانه رو و جمعیت آورد و دید که
 آن روز در رنگ قطعه های ابر بیرون بر آمدند و با القای کننده همراه بدر رفتن و خانه
 را خالی گذاشتند و در آن وقت معلوم گشت که این بایسته‌ها از بیرون آمده بود و نه از
 درون برخاسته که منافی بندگی بود با جمله هر فساد که منشأ آن نفس اماره است
 مرض ذاتی است و هم قاتل هر فساد که از بیرون آید اگر چه القای شیطانی بود
 امراض عارضه است که بانگ علل زوال پذیر است قال الله تبارک و تعالی
 ان کیدا الشیطان کان ضعیفا بلایه ما نفس ما است و دشمن جانی ما مصائب
 سوء ما باید دانست که نیز در میان مرض ذاتی و عارضی فساد داخلی و خارجی بسیار
 متعذر است مبادا ناقصی یابین زعم خود را کامل گیر و مرض ذاتی خود را عارضی از نگار
 و در خسارت ماند یا کوتره نظری کامل را بوجود این نوع آرزوهای بیرونی ناقص
 از نگار و از برکات او محروم نماند و سبب حرمان کفار از دولت تصدیق انبیاء
 علیهم الصلوات و التسلیمات و وجود این قسم صفات بوده است *

مکتوب ۲۹

بموجب الشیخ صدور یافته در بیان آنکه سابقاً چون از قصور فهم در بعضی تر

کلمات قدسی آیات قرآنیہ خدشہ و تردد و بیجا می شود به ازین علل باجمعی نمی یافت که با خود
میگفت که باین نظم قرآنی اعتراف داری که کلام خلاصت بمل شانہ یا نه اگر ایمان
نداری کافری از سبوت خارجی و اگر ایمان باں داری پس قصور در فهمیدن نیست
نه در نظم قرآنی و درین اوان بفضل اللہ سبحانہ کار ما اینجا رسیده است که در نظم قرآنی
هر محلی که از قصور ادراک خود اینجا گنجایش تردد و خدشہ بود همان محل باعث اذیاء
ایمان است بقرآن و همان شبیهه بواسطه ظهور اعجاز است در فرقان در نا فهمیدن
راهی کشاده است باعجاز که در فهمیدن نیست سبحان اللہ همین نا فهمیدن جمعی
را بفصالت می برد و بعضی را سبب کمال ایمان بقرآن میگردد و بیضل به کثیراً
و یحیدی به کثیراً

مکتوب ۳۱

بمیر محمد نعمان صدور یافته در بیان آنکه هر گاه سالک را عروجی باصول خود که
او در رنگ ظلمات است مرآن اصول را واقع شود اول او را قنای در آن اصل و بعد
از آن بقائے در آن حاصل شود اطلاق انائی او از آن ظل زائل گشته بدان اصل
که فنا و بقا در وی حاصل کرده اطلاق خواهد یافت و خود را همان اصل خواهد
دانست و همچنین چون از آن اصل ترقی یافته باصلی دیگر که فوق او است عروج
واقع شود آن اصل حکم ظل پیدا کند و اطلاق انا از آن زائل گشته باصل ثانی
پیوندد و هکن ا مراتب انسان کامل علی تفاوت درجات الاستعداد
ترقی میکنند از سائر افراد انسانی فرق در یائے محیط و قطره دارند - الخی اخره *

مکتوب ۳۲

پنقصود علی تخریر در بیان آنکه خطرات را که از اسباب وصل گفته اند این سخن
باندازه تجلی صورتی که مقدمه ایست از مقدمات این راه صادق است اما مشهور

در این کثرت است که نزد اکابر غیر معتبر است باید که از کثرت و شهود کثرت نامی و نشانی
 نماند و جز واحد حقیقی مشهور و بیخ بود تا قنا که قدم اول است درین راه میسر رود الی آخره +
 و فیله نوشته بودند و هو علی کل شیئی محیط بیان احاطه با این عبارت
 نیامده است مگر آنکه از کلام مولدین است چه تعدیه احاطه در کلام عجم بکلمه علی بسیار
 می آید و متعارف در عبارات فصیح عرب تعدیه احاطه بکلمه با است قال الله
 تبارک و تعالی و کان الله بکل شیئی محیطاً - وقال الله تعالی الا انہ
 بکل شیئی محیط ظاهر این عبارت را از قرآن خیال کرده بطریق اشتها آورده
 است نه چنین است بلکه بیان این معنی در کلام مجید عبارات دیگر است چنانچه گذشت
 و فیله نوشته بودند کثرت و همی و تعدد اعتباری نوعی منراگشته است که
 اکثر علما بتعدد وجود و غلط افتاده اند از مغز بهوست و از لیت بقتیر قناعت نموده
 اند مگر ما کثرت و تعدد هر چند و همی و اعتباری است اما چون بصنع خداوندی جل
 سلطانه متقن و محکم است با ارتفاع و همی و اعتبار مرتفع نمی شود و معامله دنیوی و آخره +
 مربوط است پس صوفیه کلام و علمای عظام هر دو به ثبوت و انحراف این کثرت و تعدد
 قائل اند اما فرق اینقدر است که این کثرت در وقت عروج از شهود صوفیه مرتفع
 میگردد و چون در نفس امر مرتفع نیست علما آنرا موجود میدانند مثلاً ستاره مادر در مخفی
 و مستور هستند و در نفس امر ثابت پس صوفیه باعتبار عدم شهود حکم بعدم وجود ستاره
 میکنند و علما نظریه ثبوت آنها حکم بوجود آن میکنند و مخفی نیست که نظر علما نیز در یک
 بصواب است که مطابق نفس الامر است چه جائی تحطیه است لعلما که اکابر دین اند -
 نسبت غلط نمودن غلط محض است و محض غلط را واپس ماندگان دین و شریعت را
 از ایشان اخذ کرده ایم اگر در ایشان گنجایش طعن بود اعتماد از شریعت و ملت
 مرتفع گردد - الی آخره +

مکتوب ۳۳

بملا شمس ورود یافته. در توجیه این قول شیخ شرف الدین سبکی بنیری گفته است تا کافر نشود و سر برادر نبرد و بمادر خود جفت نشود و مسلمان نشود.

ملا شمس با استقامت با شش چوچ این سخنان قلق انگیز از بزرگی نقل کرده بصورت در حل آن چیزی نوشته می شود و الا فقیر در امثال این سخنان مخالف نما خود را ستم نمیدید و برود و قبول آنها لب نمی کشاید (توجیه قول مذکور بر عرف و مذاق صوفیه حضرت ایشان تفصیل تحریر فرموده اند خلاصه آن اینکه) مراد از کفر کفر طریقت است که عبارت از مرتجع است که موطن استناد و مقام عدم انقیاد از بین الاشیاء است و نشطیات مشائخ همه ناشی ازین مقام اند و چون سیر سالک ازین مرتبه جمع بلند تر واقع شود فرق و تمیز پیدا شود و از سرکه بصحرای آید آنگاه بدولت اسلام حقیقی مشرف گردد این اسلام ایمان از زوال محفوظ است و از طریقان کفر مأمون پس لا است آمد آنچه شیخ گفته که تا بکفر طریقت متحقق نشود باسلام حقیقت مشرف نگردد و مراد از برادر شیطان داشته که قرن اوست و همیشه او را بشر و فساد ولایت مینماید و گشتن آن قرن عبارت از عدم انقیاد اوست و مراد از مادر او عین ثابته او مراد داشته باشد که سبب ظهور وجود اوست در خارج و در اصطلاح این طائفه از عین ثابته بمادر تعبیر آمده است و جفت شدن بمادر باین معنی است که تعیین امکانی این شخص بآن تعیین و جویی که حقیقت اوست متحد شود یعنی از نظر او محقق نشود نه آنکه فی نفس الامر متحد گردد که آن محال است و بنام اتحاد و زندقه و النظر تفصیل التعینات و التنازلات و الحضرات الخمس

مکتوب ۳۹

فی المکتوب ۳۹

بملا محمد صادق کشمیری ورود یافته. در بیان فرق میان علم الیقین که صوفیه را

حاصل است و علم یقین که علما را حاصل است. حاصل جواب آنکه علم یقین عبارت از شهود و اثر لازم است که بوجود مؤثره غیر مشهودی برده شود و این علم هر دو طایفه را حاصل است مگر فرق اینکه ارتباطی که در میان اثر و مؤثره حاصل است صوفیه را آن ارتباط نیز کشف و مشهود است و اهل استدلال را آن ارتباط نظری است که بفکر و دلیل محتاج است پس علم یقین صوفیه حدی بلکه بیدری باشد و داخل کشف و شهود و طائفه ثانیه را نظری و فکری است که از مضیق استدلال برین تأیید و شتان

صابینهما *

مکتوب ۲۰

بنحو حاجه عمام الدین احمد صدور یافته. در جواب کتابت او اظهار اشتیاق فرموده بودند که در یکی از زمین شریفین با متعلقان منوطن و مدفون گردد +
مخدا که مارتقن متعلقان به نظر در نمی آید بلکه نزدیک است که منع مفهوم شود
اگر ایشان حمیده بردند بنظر مستحسن می در آید و امید است که بسلامت برسند
والا ما الی الله سبحانه و تعالی *

مکتوب ۲۱

بنحو حاجه محمد هاشم کشتی در بشارت او بنظهور نورانیت در نواحی او و بیان آنکه
از جانب میر محمد نعمان ایچ آزار و کدورتی بنحاط شریف راه نیافته و احوال ضعف
طبیعت خود از وجه بیماری و التماس فائمه و دعا +

مکتوب ۲۲

بنحو حاجه محمد مصوم و حاجه طهر سعید صاحب در بیان مکالماتی که در محفل سلطان
وقت گذشته. سر موی درین گفت و گو های امور دینی و اصول اسلامی بسیار است و

و در اینست دانه نمی یابد و بهمان عبارت که در غلوات و در مجالس خاصه بیان میگردید
 معرکه با حضور سلطانی بنو فیک الله سبحانه بیان کرده میشوند خصوصاً منشب که شب
 هفتادیم ماه مبارک رمضان بود از بعثت انبیا علیهم الصلوٰة والسلام و از عدم استقلال
 عقل و از آیمان با خرت و عذاب و ثواب رال و ایمان بر و بیت و از خاتمیت نبوت
 خاتم الرسل علیه و علی الله الصلوٰة والسلام و از مجد و ره ناة و از اقتدا بجنابای راشدین
 و سنت تراویح و بطمان تراسخ و آحوال جبین و انثال ذاکک بسیار مذکور شد و به
 حسن استماع مسموع گردید الحمد لله سبحانه که بیجانی مانده و تغییر بی ظاهر نمی شود
 یعنی سلطان وقت *

مکتوب ۲۵

به مولنا سلطان سرهنندی در غلوشان قلب مؤمن و منع از ایراد آن -
 الحمد لله رب العالمین و الصلوٰة والسلام علی رسولک سیدنا محمد و آله
 اجمعین اما بعد فاعلموا ان القلب جوار الله سبحانه و لیس شیء اقرب الی
 جناب قدسه کالقلب ایا کم و اید الله ای قلب کان مؤمناً کان عاصياً
 فان الجار وان کان عاصياً یحیی فاحذروا من ذلك و احذروا فان قلبین
 بعد الکفر الذی هو سبب اید الله سبحانه ذنب مثل اید الله سبحانه
 فانه اقرب ما یصل الیه سبحانه و الخاق کلهم عبید الله سبحانه و الضرب
 و الاهانة لعبد ای شخص کان یوجب اید و مولاة فما شان المولی الذی
 هو المادک علی الاطلاق الی اخره *

مکتوب ۲۶

فی العروج و النزول الی خواجه محمد سعید قدس سره . تحمده و
 و نستعینه و نصلى علی سیدنا و مولنا و شفیع ذنوبنا محمد و آله و اصحابه

اعلموا ان الله سبحانه وتعالى اطهر على ان في الكائنات نقطة هي مركز
العالم الظلي وتلك النقطة اجمال الجميع العالم والعالم بنهاية تفصيل
لذلك الاجمال وتلك النقطة كالشمس في الاشراق به يتنور ما في الانوار
فكل من يصل اليه الفيض منه سبحانه يكون بتوسل تلك النقطة الى
اخروا قال وقد يقع النزول من هذه النقطة الى النقطة التي هي
مركز دائرة العدم وهو مقام الكفر بالله تعالى واياته وهي ظلمانية
غاية الظلمة ومصباح تلك النقطة الظلمات كلمة لا اله الا الله
محمد رسول الله - والسلام

مکتوب

به سلطان وقت مد ظله در اسرار دعا و علاج علما و علمای کثیرین دعا گو بیان
احمد فرض باریا ننگان تعالی در گاه و خادمان و الابار گاه میرساند و اطهار شکرگلی
و نیاز مندی می نماید و شکر نعمت امن و امانی که بدولت و اقبال بندگان شامل حال
عوام و خواص است بجای آورد و در اوقات رجاء و اوان مظنه اجابت دعا و زمان
اجتماع فقرات و نصرت عسکر ظفر قرین میخواهد بر آید که

هر کسی را بهر کارے ساختند

که عیبت در کارخانه خداوندی جل سلطانه ممنوع است کارے که بشکر غزا و جهاد
مربوط ساخته اند تقویت و تأیید پایة دولت قاهره سلطنت است و همین کاجلیل
الاتقباریزه مربوط بشکر دعا است که ارباب فقر و هجاب بلا اند چه فتح و نصرت برود
فلم است قسمی است که آنرا مربوط با سباب ساخته اند و آن صورت فتح و نصرت است
که تعلق بشکر غزا دارد و قسم دیگر حقیقت فتح و نصرت است که از نزد مسبب الاسباب
است و کبریه و ما النصر الا من عند الله اثر است بان است و آن تعلق بشکر

و عباد او پس بشکر دعا بواسطه ذل و انکسار خود از لشکر غزاسبقت نمود و از سبب
 بسبب ولایت فرمود و ایضا دعاء و قضای نماید چنانچه مخبر صادق فرموده علیه علی آله
 الصلوٰة و السلام لایودا القضاء الا لا الذاع و سیف جهاد این قدرت ندارد که در
 قضا نماید پس لشکر عبا با وجود صفت و شکستگی بقوت برآمد از لشکر غز او نیز لشکر دعا
 بچرخ است مرشک غزار او بشکر غز اقبال است مر او را پس لشکر غزار از لشکر دعا
 چاره نمود که قالب بی روح قابل تأمید و نصرت نباشد از نهجالت که گفته اند کائنات
 رسول الله صلی الله تعالی علیه و سلم مستفتح بصعالیات و المهاجرین
 پس فقر که لشکر عا اند با وجود خواری و زاری و بی اعتباری اعتباری پیدای کند
 و از هم گمان و هم کاران پیش قدم میرود الی آخره *

مکتوب

نخواجه محمد سعید صاحب تحریر یافته در بیان علم حضوری و حصولی و بیان آنکه
 از نسبت او بیخانه و تعلق الی علم حضوری مربوط است که تعلق با اصل معلوم دارد نه تعلق
 از طلال معلوم و بصورتی از صورت آن که نصیب علم حصول است پس علم حصولی فی الحقیقه
 علم بنفس شی نباشد بلکه علم بصورتی از صورت آن شی باشد و نسبت بنفس آن شی
 جهل مستحق بود الی آخر ما مال *

پوشیده مانند که چون علم حضوری نسبت بذات واجب تعالی شناسانه را نه
 تقریر شما ثابت گشت لازم آمد که گفته ذات واجب سلطانه منکشف گردد و ذات
 واجب تعالی کما هو معلوم شود و این خلاف مقرر علما است گویم که این علم حضوری
 که بذات واجب تعالی تعلق گرفته است در ذات اویت است که انکشاف آنجا
 هست و درک مفقود است درین علم هم انکشاف هست و درک مفقود هر گاه روش
 بذات واجب تعالی تعلق کند علم چرا تعلق نکند که از رویت الطف است معذور

ادراک است که مستلزم احاطه است نه در انکشاف لاند که الا بصاس
 فرموده و نه فرموده لانراه الابصار سوال چون درک حاصل نشود انکشاف
 بچه کار آید گویم مقصود از انکشاف التذاور لے است که حاصل است در کج
 یا نه سوال انکشاف لے درک چه گونه مستلزم التذاور باشد جواب علم با انکشاف
 کافی است در التذاور درک باشد یا نباشد الی اخره

مکتوب ۴۹

بمیر محمد نعمان صدور یافته در بیان آنکه علم حصولی نسبت آفاق است
 و علم حضوری نسبت بانفس چون معامله اقریت او تقالی بعارف تام المعرف
 رود در این نفس در حق و حکم آفاق پیدامی کند و علم حضوری آن بعلم حصولی متبدل
 میگردد و درین وقت اقریت او سبحانه حکم النفس پیدامی کند و علم حضوری که
 تعلق بانفس داشت بآن اقریت تعلق پیدامی کند نه بآن معنی که خود را عین و
 دانند تقالی و علمی که متعلق بنفس او است بعینه تعلق بواجب انکار و سبحان این خود
 معامله توحید است و بمقامات قرب تعلق دارد که نهایت قرب اتحاد است اقریت
 دیگر است و کار بار آن دیگر از اتحاد باید گذشت و با تنفیت باید آمد تا اقریت
 منصور شود الی اخره

مکتوب ۵۰

په قاضی نصر الله رو یافته در بیان آنکه استدلال از اثر بمرتبه و اثر
 مخلوق بتخالق جل سلطانة هم کار علمای طواهر است و هم کار علمای راسخین
 علمای طواهر از علم بوجود مخلوق علم بوجود خالق پیدامی کنند و از وجود اثر ایمانی
 و یقینی بوجود مؤثر حاصل می سازند و علمای راسخین که درجات کمالات ولایت
 را قطع کرده بمقام دعوت که خاصه انبیا است علیه الصلوات و التسلیمات رسیده

نظام دلالت
 هم دعوت

اند نیز بعد از حصول تجلیات و مشاہدات استدلال از ترمیمی نمی آید و ایمانی اندین راه بخون
 حقیقی پیدا می کنند و چون این بزرگواران رشته محبت با جناب قدس قومی و اولیای مقامی
 که سجا علم علمائی ظواہر بر سر پدید بزرگواران بقلاب محبت منجذب گشته خود را می بینند
 این فرق از راه محبت و عدم محبت آمد هر که محبت است و از غیر محبوب گسته است بمحبوب
 می پیوندد و هر که این محبت ندارد و بعلم کفایت میکند و از انتم می بیند اندالی اخره *

مکتوب ۵۲

پیش شیخ محمد با ششم کشمی صدر یافته - در بیان فنای قلب و نفس و زوال علم حصولی
 و حضوری - فن عبارات از نسیان ماسوائی حق است سبحانہ - و ماسوائی دو قسم است
 آفاق و انفس نسیان آفاق عبارات از زوال علم حصولی است نسبت بافاق و نسیان
 انفس عبارات از زوال علم حضوری است نسبت بانفس چه علم حصول بافاق تعلق دارد
 و علم حضوری بانفس رانی اخره ما قال *

و حصول این فن انفس در مقام اطمینان می آید و از حق جل و علا رضی و مرضی میگردد
 دوست که امانت ابلیس که ناشی از غصه ناروی است بسیار است با صلاح می آرد
 و شہوب و غضبیه سائر اوصاف ذمیہ را که بہائم و سائر حیوانات را در آن شرکت است
 بحسن تربیت با اعتدال می آرد - سبحان اللہ لطیفہ کہ بدترین لطائف بوده است
 بهترین اینها میگردد و قال علیہ لصلوٰۃ والسلام خیادکم فی الجاہلیۃ خیاکم
 فی الاسلام اذا فقهوا *

مکتوب ۵۳

حضرت خواجہ محمد مصوم صدر یافته - بسم الله الرحمن الرحيم
 قال الله تبارك وتعالى - هل اتى على الانسان حين من الدهر لم يكن

قلوب بالضم تنقسم بلام خا و آخری شصده حلقه مانند
 که چیزی بدان اول آن وقت ۳۲

علم حصولی

سوره دهم

شیئاً مذکوراً - بل یارب قد اتی علی الا تسان حین من الدھر لحر
 یکن شیئاً مذکوراً - لاعیناً ولا اثرأ ولا شھوداً ولا وجوداً اثر بصیر
 بعد ذلك ان شئت حیاً بحیاتک و باقیاً ببقائک و متخلفاً باهلاکک
 بل صائر باقیاً بک بفضلک فی عین الفناء و قانیاً فیک فی عین البقاء
 لتلازم بینھما و حصول کمال کل واحد منھما بوجود الاخر - الی اخر
 المکتوب الشریف بالعربیة فی الحقائق والا سرار .

مکتوب ۵۸

نخواجہ صلاح الدین احراری صدور یافتہ - در بیان آنکہ خلق و نمود وجود مکتوبات
 در مرتبہ و ہم و تس است کہ اتفاق یافتہ است کہ اگر خداوند سبحان و احدیکن معہ شیء و چوں
 خواست کہ کمالات مکتوبہ خود را ظاهر نماید پس از اسماء الہی جل سلطانہ طلبہ
 از مظاہر فرمود تا کمالات خود را در این مکتوبہ فرماید و مظہریت وجود و توابع وجود را
 غیر از عدم قابل نیست چہ مظہر و مرآت است و مقابیل شیء است و مبہین و مقابیل جو
 عدم است فقط پس حضرت حق سبحانہ تعالیٰ بکمال قدرت خویش در عالم عدم مرہر می
 را از اسماء مظہری از مظاہر تعیین فرمود و آنرا در مرتبہ حس و وہم ہر گاہ کہ خواست و ہر طور کہ
 خواست خلق فرمود خلق الا شیاء متی شاء و کما شاء و معالہ ابدی بان مرابط
 ساخت و ازین تحقیق معلوم شد کہ هیچ چیز غیر از حق جل و علا در خارج موجود نیست - چہ
 اعیان و چہ آثار اعیان بلکہ ثبوت اینہا در مرتبہ حس و وہم است و بیچ منظور لازم نیست
 چہ این نہ مہومی است کہ باختر اع و ہم ثبوتی پیدا کردہ است کہ با ارتفاع وہم مرتفع
 گردد بلکہ ثبوت آن بوضع خداوندی است جل شانہ در مرتبہ وہم است و ثبات
 و تقرر و اتفاق و استحکام درین مرتبہ دارد - صنع اللہ الذی انفق کل شیء -
 درہ ازین ہمہ درین مکتوب محکم وضع اختلاف رائے حضرت ایشان با شیخ محی الدین عربی

سما و مظاہر
 ۱۱
 ۱۲
 و غیرہ
 ۱۳

مکتوب ۴۰

بیان کرده اند *

نخواجه محمد عبداللہ در بیان عدمیت ذات انسان . و آنکہ عدم فی حد ذاتہ بشر
مفہوم است بوجہ از خبریت ندارد . و بیان آنکہ نفس ناطقہ انسان کہ معیار باہا است
ذات انسان است کہ در ابتدا تعبیر از وی بنفس امارہ میکنند و بیان شذرت او . و
در بیان آنکہ وجود انسان و دیگر ممکنات در مرتبہ حس و وہم است کہ استقرار و استمرار
پیدا کردہ است و بیان فنای نفس فنای قلب زوال علم حصولی و حضور و غیاب
یہا سبب ذلک (چونکہ مثال این مضامین در مکتوب ۳۹ ذکر کردہ شدہ اند)
فلا تطول الكلام *

مکتوب ۴۱

نخواجه محمد سعید صاحب در بیان آنکہ عارف را گاہی رویت بعضی نظام جمیلہ
زینہ عروج میگردود و آن مشروط بہ النظرۃ الاولیٰ لک است و محافظت از النظرۃ
الثانیۃ علیہا لازم کہ آن خود مضر و سم قاتل است امداد و اعانت آنجا منضمور نباشد
ما جعل اللہ سبحانہ فی الحرام الا شفاء جمعی کہ از نظرهای ثانی و ثالث و رابع
گذشتہ اند و از اسباب عروج بحقیقت الگاشتہ اند از باب استدراج اند و کہ
قل للمؤمنین یغضوا من البصار ہم و روایں جماعہ کافی است (و زیاد تفصیل
این سئلہ در مکتوب ۴۴ عنقریب مے آید) *

مکتوب ۴۲

نخواجه محمد معصوم صاحب صدور یافته حقیقت و ذات انسان نفس ناطقہ
است کہ مشارالیه انسان است بلقضا و حقیقت نفس ناطقہ عدم است کہ بواسطہ
انعکاس وجود و صفات وجودیہ خود را موجود توہم نموده است و حوی و عالم و قادر

نخواجه محمد
حصری و صحوی

نخواجه محمد سعید صاحب

نخواجه محمد

باستقلال داشته و این صفات کمال را از خود تصور نموده و باین توهم خود را کامل و خیر فقیان کرده
شترت و نقص ذاتی خود را که ناشی از عدم است که شتر محض است و فراموش ساخته و چون
عنایت خداوندی جل سلطانة در حق او در رسد و او را از چهل مرکب ار با نداند که این
کمالات از جای دیگر است الخ

مکتوب ۶۲

بخواجه محمد سعید و خواجه محمد معصوم صدور یافته در بیان فتائی اتم که مر لوط نروا
عین و اثر است با تحقیق وجود واجب لوجود جل سلطانة که ذات او تعالی شان را
وجوب مطلق است و صفات او جل سلطانة چون محتاج بذات اند و وجوب شان چون
وجوب ذات است تعالی شان و آنکه از اطلاق لفظ امکان بر صفات او سبحانه و تعالی
تجاشی باید نمود که موهوم حدوث است و صفات قدیم اند و بیان مقام قاب قوسین
او ادنی و ما یناسب ذلک من الاسماء العاصمة

(و هم درین مکتوب است) تنبیه ما در بعضی از مطالب قیقه که بذات
و صفات واجب جل شانہ تعلق دارد و بواسطه تنگی میدان عبارت الفاظ موهوم صفات
ممکن که مستلزم نقص و تصور است آورده میشود آن الفاظ را از ظاهر صرف باید
داشت و جناب قدس خداوندی را جل سلطانة از جمیع صفات نقص و سمات حضور
منزوم بر پای داشت و اطلاق بعضی الفاظ که در شرع بآن حضرت جل شانہ وارد
نشده است بتقلید مشائخ عظام بطریق تجوز نموده می آید مثل مراتب و غیره از آن
ترسای و لرزان است و بیالافواخذنا ان نسیدنا و اخطانا

مکتوب ۶۵

بمولانا صغیر احمد رومی صدور یافته در بیان آنکه عارف کامل تام المعرفت

را بعد از بقای ذات چهل صفات و اخلاق کامله عنایت فرمایند بصفتی از آن صفات متصف
 بعنوان تکلیف ذات او خواهد بود بر آنکه آنکه بعضی از ذات متصف بصفتی باشند و بعضی
 دیگر متصف بصفتی دیگر مثلاً ذات او بنما علم خواهد بود و بنما بصیرت و بصر و بصر و غیره
 مثلاً از اینجا است که مومنان حق سبحانه و تعالی را در پیشت خواهند دید که بکلیت
 نور بصر خواهند بود و چون تمام بصر باشند جهت را چه گنجایش باشد الی آخره .

مکتوب ۶۶

بیه محرم مقیم قسوری در جواب سوال او - انوی محرم پر سیده بودند که المجاز
 قنطرة الحقیقة بچه معنی گفته اند بدانند که مجاز ظل حقیقت است که از ظل باطل
 شاهراه کشاده است مگر باین معنی گفته اند من عرفت نفسه ففقد عرفت ربه
 چه معرفت ظل مستلزم معرفت اصل است زیرا که ظل بر صورت اصل خود کاشن است پس
 سبب انکشاف اصل بود لان صورة الشیء ما ینکشف به ذلك الشیء
 لیکن بدانند که المجاز قنطرة الحقیقة بر تقدیری است که گرفتاری مجاز در میان نیاید
 بلکه بنظره ثانیه نکند نظر اولی که قنطرة حقیقت است که مخبر صادق آنرا النظره اولی
 لك فرموده است علیه و علی الله الصلوة والسلام گویند بلفظ لك اشاره به حصول
 این دولت کرده و اگر عیاذاً بالله سبحانه گرفتاری مجاز در میان آمد بلکه بنظره ثانیه کشید
 آن مجاز سید راه و حصول حقیقت است قنطره چه بود بتی است که بر پریش خود میخوانند
 و دیوی است که از حقیقت میگردد و اندر لهذا مخبر صادق علیه و علی الله الصلوة والسلام
 نظره ثانیه را مقصد است النظره الثانية عليك فرموده .

و باید دانست که نظر اول وقتی نافع است که با اختیار نبود و اگر با اختیار بود حکم نظر
 ثانیه وارد و کریمی قل للمؤمنین یغضوا من البصاهم و را ثبات این مطلب کافی است
 اطمینان صوفیه خام معنای این عبارت را نفهمیده و غلط کرده و گرفتاریها بصورت جمیله

وایت

النظره اولی

پیدا کنند بطبع آنکه آنرا وسیله وصول به حقیقت سازند کلا این خود سدر راه مطلوب است و عاجز حصین مقصود باطل است که در نظر نشان فرین گشته است و در غرور حقیقت انداخته و جمعی از زبان حسن و جمال این صورت احسن حق دانند جل شانہ اگر قناری باین عین گرفتاری سخن میدانند و مشاهده آنرا مشاهده حق می انگارند و بعضی ازینها گفته اند

امروز چون جمال تو بے پرده ظاهر است
در حیرتم که وعده فردا برائے چیست

تعالی اللہ عما یقولون علواً کبیراً . الی اخوان المکتوب الشریف فی الرد البلیغ علیہم و تشنیعہم و تجمیلہم و سقاہتہم و ضلالتہم قلیطالیح بتمامہ .

مکتوب ۶۶

بمیر منصور صد دریا فتمه در بیان فرق میان مکشوف حضرت ایشان و مکشوف شیخ محی الدین ابن العربی صاحب فتوحات و حقیقت کائنات و تفوق مکشوف حضرت ایشان بر مکشوف شیخ ابن العربی فقط درین یک مکتوب این باعی از مقوله حضرت ایشان به نظر آمده

در عرصه کائنات با وقت ہم
گشتمیم ہمیشم و ندیدیم درو
بسیار گذشتیم بسرعت چوں ہم
جز نطل صفات آمده ثابت درو ہم

مکتوب ۶۸

بمحمد باشم گشتمی در بیان آنکه عالم در مرتبه و ہم تحقق و وجود دارد و قد تقدم مثل هذا غیر مره .

مکتوبات

بخواجه محمد عبدالقادر در تمیز میان حقائق متوهموم که عالم است و میان موجود حقیقی

که صانع عالم است جل سلطانه و تمثیل آن بقطره جواهره و دایره موهومه و لیلک المثل
 الاعلیٰ و بیان آن کلمه آن صورت همی بنوعی تقرر و ثبات پیدا کرده که نفس لامری شده
 و موجود خارجی گشته و تعجب از قدرت کامله خداوندی جل سلطانه که لاشی محض را بقدرت
 کامله خود شئی گردانیده است و دانا و بینا و قادر و مرید ساخته که بیه صنع الله الذی
 اتقن کل شیئی ازینجا ملاحظه باید کرد.

مکتوب ۵۲

نخواجه حسام الدین - فرزندان و دوستان که همراه انداوقات نشان بجمیعت است
 و احوال ایشان در ترقی و تزاید عسکری در حق ایشان خالقانه است که در عین تلونیات
 لشکرهای تمکین نصیب شان است و در عین گذر قاریهای شتی که از لوازم این موطن است
 گذر قاریک مطلوب اند نه کسی را با ایشان کاری و نه ایشان را از کسی باری مع ذلک مسلوب
 الاضتیا را ند و بدولت جس قیدر گذر قاری عجب حسبی است که ربانی را در عرض او بجوی
 نخرند و طرفه قیدی است که اطلاق را از اسنجا به پیشیز نه ستانند الحمد لله سبحانه
 والمنتد علی اذک و علی جمیع نعمه العظام *

مکتوب ۵۳

نخواجه محمد سعید صاحب در اسرار صفت حیوة که فوق علم است. پوشیده
 مانند کفوق شان العلم شان الحیوة است که علم نابغ اوست و او اتم جمیع صفات
 است چه علم و چه غیر علم و چه علم حصولی و چه علم حضوری. و این شان الحیوة شان
 است عظیم الشان شیوع و صفات دیگر در جنب او حکم جدا اول دارند نسبت بدریا
 محیط عجب است که شیخ بزرگوار باین مملکت وسیع سیر نفرموده است از گاشنهائے
 آن گلهائے علوم و معارف نه چیده در الوقت که این فقیر را بکرم اللہ سبحانه سیرتی اول

حس

صدا

شان عظیم ایشان اقتضای بود در ته آن مقام بمسافت بعیده مشهور و مشهور بود که شیخ
آنجا کلبه دارد که در آن اقامت و زبیده است شاید در آخر ما حطی ازین مقام فرا
گرفته باشد بعد از آن دقائق و اسرار که بصفت علم و صفت حیاة دارند تفصیل

ذکر موجود اند *

مکتوب ۴۴

نخواه محمد معصوم صاحب در شرح کلام صاحب تصوف در بیان تجلی ذات و
تحقیق رائے خاصه حضرت ایشان درین سئله که موافق عقاید اهل سنت و جماعت است
در جو از ویت حضرت حق سبحانه و تعالیٰ بے کیفیت و بے جهت. و این مکتوب شریف
بلسان عربی است که حسب الاتفاق با تمام نرسیده *

مکتوب ۴۵

نخواه محمد ششم کشمی در بیان تجلی افعال تجلی صفات و تجلی ذات حق سبحانه و تعالیٰ
و درین مکتوب شریف بیان پر سه تجلیات یہ لیسٹ تمام تحریر فرموده اند *

مکتوب ۴۶

نخواه محمد معصوم صدور یافته. در بیان آنکه شان العلم هر چند تابع شان حیات
است اما علم را در مرتبه حضرت فایده تعالیٰ و تقدس بعد از سقوط اعتبار صفات و
شیون شانے است و گنجائشی که حیات را نه و ما یتعلق بذلک من الاسرار و
الدقائق. *

مکتوب ۴۷

نخواه محمد سعید صاحب صدور یافته. در بیان آنکه بعد از مرتبه علیای خود صرف
که آنرا این فقیر حقیقت کعبه ربانی یافته است. مرتبه ایست بس عالی که حقیقتش بیان

میان کلمات

مجید سبحانی است جل سلطان کعبه معظمه بحکم قرآن مجید قیلاً فاق گشته است و بدو است
 مسجودیت همه مشرف شده است امام قرآن است و ماموم پیش قدم کعبه معظمه و
 فوق این مرتبه ایست پس عالی که حقیقت صلوات است که صورت آن در عالم شهادت
 بمصلیان ارباب نهایت برپاست و درین مرتبه مقدمه کمال وسعت و امتیاز نخبون
 است چه اگر حقیقت کعبه است جز او است و اگر حقیقت قرآن است هم بعضی است
 و صلوات جامع جمیع کمالات مراتب عبادات است و فوق مرتبه صلوات که از مرتبه و جوب
 صادر است مرتبه سجد و منزه حضرت ذات است تعالی و تقدس قدم را آنجا جولا نکات
 نیست و گنجائش نه و حقیقت کلمه طیبیه - لا اله الا الله درین موطن مستحق میگردد
 و نفی عبادات آلهیه غیر مستحقه اینها صورت می بندد و کمال امتیاز میان عابدیت
 و عبودیت اینجا هویدا میگردد - (خلاصه آنکه درین مکتوب تفصیل این حقائق اربعه
 یعنی حقیقت کعبه و حقیقت قرآن و حقیقت صلوات و حقیقت کلمه طیبیه به بسط
 تمام تحریر فرموده اند) باید که در اصل مکتوب ملاحظه نموده مخطوط شوند

مکتوب

په حضرت مخدوم زادگان خواجہ محمد سعید و خواجہ محمد معصوم صدور یافته در آنها اشفاق
 و اشنیاق بایشان - فرزندان گرامی هر چند خواهان دوام صحبت مانند ما هم آرزو مند
 حضور و ملاقات ایشان اما چه توان کرد که جمیع آرزوهای سیرت بتجری الوریاح
 بمالاتشاهی المستقر - اگر کم که شوق من بر شوق شما چرب و غالب است و مقرر
 است که آنقدر که پدر خواهان پسر است پسر خواهان پدر سیرت هر چند قضیه اصالت
 و معرفت مقتضی عکس این معنی است چه اصل را احتیاجی نیست و فرع سر سر محتاج
 اصل اما از پیشگاه چنین آمده و اشده شوق اصل را ثابت گشته آری مع
 در خانه بگذرد ای ماند همه چیز

و بهرین مکتوب عجائب برکات و فیوضات که در ایام حبس او در شده اند ذکر کرده اند.

مکتوب ۷۹

کما حتماً مثله +

بخواهید معصوم صاحب صدور یافته در بیان آنکه معامله عارف چون از شیون
وصفات بالارود نصیبی از شیون پیدا نمی کند تا از شیون حقیقی آگاهی یابد و گرفتاری
بآن حاصل نماید هر چند از شیون تا شیون فرق بسیار است ما للتراب و سرب

الادب و بعد از بیان اسرار و قالیق این مقام میفرمایند - هذه معرفة غریبه
و مسئله دقیقه عجیبه فلما اظهرت الى الان من اهل الكشف العرفان
و تحقیق مسکله و فریت آخری و کیفیت آن نیز بیان فرموده اند و بهرین مکتوب در

باره شیخ محی الدین ابن العربی قدس سره تخریر میفرمایند که چه توان که درین عرصه
شیخ است قدس سره که گاهی با او جنگ است و گاهی صلح او است که سخن فرست
و عرفان را بنیاد نهاده است و شرح و بسط داده مشائخی که از شیخ متقدم اند درین

باب اگر سخن گفته اند با اشارات و رموز گفته اند و شرح و تفصیل آن نیز در اختتام آنکه
بعد از شیخ آمده اند اکثرشان تقلید شیخ اختیار کرده اند و ایس ماندگان نیز از تبرکات
آن بزرگوار استفاده نموده ایم و از علوم و معارف او خطها گرفته جزاوه الله سبحانه

و تعالی خیر الجزاء - غایه مافی الیاب چون حکم بشریت انسان گاهی مخطی و
گاهی مصیب است لاجرم موافقت احکام سواد اعظم اهل حق را مصداق صواب باید
ساخت و مخالفت آنرا دلیل خطا باید دانست قائل هر که بود و مقول هر چه باشد مخبر
صادق فرموده است علیه و علی الله الصلوٰة والسلام علیکم یا مسواد الاعظم -

(و حضرت ایشان آنچه درباره شیخ محی الدین ابن العربی رائے خود اظهار نموده اند و قول
فیصل صادر فرموده اند آن است که در مکتوب سابق ازین تخریر یافته است و نقصه
عجب معامله است شیخ با وجود این گفتگو و باین شطح خلاف جواز از مقبولان بنظر می آید

سخن
سخن
سخن
سخن

شیخ ابن العربی گوی جنگ است و گاهی صلح - ۱۲

فیصل حضرت ایشان درباره شیخ ابن العربی

و در عداد اولیاء مشاهده میگردد -

با کرمیاں کار نادشوار نیست

آری گاهی بود که بدعائی برنجند و گاهی بود که بدشنامی خندند و کندزه شیخ در خطر است و قبول کندزه او با سخنان او نیز در خطر - شیخ را قبول باید کرد و سخنان خلافی او را قبول نباید کرد این است طریق وسط در قبول و عدم قبول شیخ که اختیار این فقیر است و الله سبحانه و تعالی اعلم بحقیقة الحال .

مکتوب ۸۰

نخواجه محمد معصوم صاحب صدور یافته . هر تظلی را با صل خود شایسته ای است و بیج خاری و حسکی در میان نشان حاصل نیست اگر غار و خدک است اقبال او بنود است و اعراض او از اصل و این ظل از کمال نادانی اصل خود را فراموش ساخته است اما انات او را از خود انگاشته است و قیانت در امانت نمویا وجود بیخ و ذاتی خود که از راه عدم دارد خود را حسن و کامل دانسته است و بعد از آن تحقیق آنکه عالم ظلال اسما و صفات واهی اند تعالی و تقدس اعراض آنها و جوهری در میان اینها نیست که بوی قائم بویز و پند بیدگی قول نظام از معتبره که عالم را بنامه اعراض گفته است بوجه واحد لا من و حیه اخبر و تخطیه شیخ ابن العربی که عالم را اعراض مجتمه گفته و قیام آنها بذات واجب تعالی اثباته داشته به با سما و صفات که اصول آنها است و تحقیق مقام فی جاعل فی الارض خلیفه و حقیقت خبران الله خلق آدم علی صورته الخی الخوم . هم درین مکتوب است .

مکتوب ۸۱

نخواجه جمال الدین حسین صدور یافته . در بیان و تعبیر آن دو واقعه که مذکور را رو داده بود و طلب حل آن از حضرت ایشان نموده بود مع بشارت او بوجه غائبانه خود

عالم حسنه

و ظهور اثر آن نوبه فقال، در حلقه امر و نه باره ادا و اعانت و تکمیل این نسبت بوقوع
آمد است و ظهور اثر آن مشهود شده معلوم شد که وسعتی پیدا کرده است در صد
سزایت است حق سبحانه و تعالی با انجام رساند

مکتوب ۸۲

بحضرات خواجہ محمد معصوم و خواجہ محمد سعید صاحب (از سفر جمعیہ شریف) صدق
یافته در اظهار آلام مفارقت با بشارت ایشان بزرگ مکتوبی که در باره این شهر
بزرگواران دیده اند فرزندان گرامی بر جمعیت صوری و معنوی متحقق باشند درین سفرها
و محنتها هیچ الهی برابر مفارقت آن دو فرزند عزیز نمی یابد و کم است که از یاد و نشان فرغ
باشد هر چند وصول نعم نعم حقیقی جل شانہ بیشتر تذکره اجبه و آفراده زیاد تر سعادت
جدیده روز بروز مسوده می آیند و به بیاض میرسد لاکسیکه در کسب است و آنکه
خط بگیرد که ام خواجہ محمد ما شتم هم منتقم است که ذوق فهم سخن داد و فی الجمله ملتذ میگرد
لیکن درین سفر جمعی از شدت سخن از متخلفان صحیح العزیز است چندی گرفته وقت
کنند حسبنا الله و نعم الوکیل رفقا هم کم اند و زاد و آرزو هم کم ایس الله
بکایت عبید کابلی - بعد از آن ذکر آن بشارت کرده اند که در باره این حضرات دیده بودند

مکتوب ۸۳

نیز حضرات مذکورین از حبس اگره تخریر فرموده اند - دریر کانت حبس و اظهار
فرحت و سرور بر شد اند آن - در ایام حبس گاهی که مطالعه ناکامی و بی اختیار می
نمودم عجب خط میگیرم و طرفه ذوق می یافتم بی ارباب فراغت ذوق ارباب بلا چه
دانند و از جمال بلای او چه دریا بت طفلان را خط منحصر در شریفی است و آنکه از تلخی
خط فر گرفته است شیرینی را بجوی نمی خردند -

مرغ آتشخواره کے لذت شناسد و انہ را

مکتوب ۸۴

بر حافظ عبد الغفور صدقہ و باقتہ در بیان آنکہ طالب اکثر از ذکر مدوامت بر آن از ضرورتی
راہ است بعد از علم با حکام فقہیہ ضروریہ عمل بمقتضای آن جمیع اوقات خود را مصروف
ذکر کرد اند بشرط آنکہ از شیخ کامل اخذ نموده باشد اوقات خود را بند کر بر سہمی مسموم از ندکہ بغیر
از اوائی و فرض و سنن مؤکدہ هیچ چیز دیگر از حدیثی کہ تلاوت قرآن و عبادات نافلہ اینر موقوف
دارد و با وضو و بی وضو ذکر گوید و ایترادہ و شستہ و افتادہ ہمیں کار مشغول باشد و در یاد رفت
و در خود زحمت از ذکر خالی نباشد چندان بدوام ذکر پر از ذکر غیر ندکہ از ساخت سینہ نخت
بر بندد و از ماسوائی ندکہ رمانی نشانی در باطن تماند و چون برادر عزیز این سبق را بعنائیت اللہ
سبحانہ با انجام رساند بعد از آن طلب سبق دیگر نماید

مکتوب ۸۶

بدرویش حبیب قادم صدقہ ریافتہ در سبب کثرت ظہور خوارق و قلت آن از کتاب فضول اسباب
باعث قلت ظہور خوارق است علی الخصوص کہ کثرت مباشرت فضول بر شدتہ ساند و از آنجا
عیاداً باللہ سبحانہ بحالی محرم آرد کرامات کو و خوارق کجا و ہر چند دائرہ مباشرت میاج تنگ
گرفته شود و بقدر ضرورت اکتفا نمودہ آید گنجائش کشف و کرامات بدینتر شود و راہ ظہور خوارق
کشادہ تر باشد (بعد از آن بیان آنکہ ظہور خوارق شرط توت است نہ شرط ولایت بلکہ ستر
آن اولی است و بیان آنکہ کثرت ظہور خوارق از ولایت بر افضلیت او بر دیگران نمیکند تحویب
فرمودہ اند چنانچہ سابقاً ذکر شد (و باید دانست کہ بیاضات و مجاہدات شرط راہ انابت
ارادت است و در راہ اجتناب مجاہدات شرط نیست مع ذلک نافع و سود مند است مثلاً قلت
محاسبہ مواخذہ روز جزا و ارتقا و درجات آخری و غیر ذلک باید دانست کہ مجاہدات عبادت

از اقتصار بر ضروریات مبلح است چه هر قدر که از حجاج ضروری است داخل نیامیست و آنچه

مکتوب

بمولانا صالح کولابی صدور یافته الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی من هم
 مرید الله ام جل و علا و هم مراد الله عز شانه سلسله ارادت من بی توسط به الله متصل است
 تعالی و بدین تائبید الله سبحانه ارادت من به محمد رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم بواسطه
 کثیر است و در طریقه تقشیر به بیست و یک واسطه در میان است و در طریقه قادر به بیست و پنج
 و در طریقه حقیقه بیست و هفت هر چند متم اما شریک و توتم نه شرکتی که از ان عوی همسری خیزد
 که آن کفر است بلکه شرک است با محمد و من تانه طلییده اند بر سفره این دولت حاضر نشده ام
 و تا نخواسته اند دست یابن دولت در آن کوزه ام سلسله من سلسله رحمانی است که من عبد الرحمن
 ام چه رب من رحمان است و مر بی ان ارحم الراحمین طریقه من طریقه سبحانی است که از راه تنزیه
 رفقه ام این سبحانی نه آن سبحانی است که بسطانی یا ناقص گشته است که از این اساسی نیست آن
 از حشر چه سکر جوشن ان است و این از عین صحو بر آمده است ارحم الراحمین در حق من اسباب بیست
 را غیر از سادات نداشته است از کمال کرم اهتمام غیرتی که در حق من اورد تعالی و تقدس تجویز نمی
 فرماید که فعل دیگر می ادر تربیت من مدخلتی باش مرئی آئی ام جل شانه و مجتبابی فضل و کرم
 تا قنای او تعالی ع با که بجا کارها و شوا نیست

مکتوب

حضرت خواجہ محمد سعید صاحب صدور یافته در بیان معنای خلعت و محبت و در بیان فرق میان

لے محفی نماید که بعضی فصلای آن عصر برین مکتوب حضرت ایشان اغراضها کرده بودند و بعضی از مخلصان آن عصر آنها
 نوشته بخدمت حضرت ایشان فرستادند و حضرت ایشان حج این مکتوب شرح و تفصیل نوشته باغ اشکال فرمودند

دینا
 لعه
 ۱

مقام خلعت که مخصوص حضرت ابراهیم است علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام و مقام محبت که بآل
 حضرت علیه علی االه الصلوٰة والسلام مخصوص است و نسبت در میان خلعت و محبت عموم مخصوص
 است چه خلعت عام است و محبت فرد کامل او و دیگر اسرار و حقیقه و حقایق عامه از مقامات
 انبیا که ام علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام و تابعین کسلب ایشان انواع و مساوی و لطائف
 عجمیه غیر بیرون مکتوب بنحوی بیان فرموده اند که در ورک آن عقل حیران می ماند چنانچه خود را
 جائی ازین مکتوب نمی نویسند و اظهار تعویب نمایند سبحان الله معارفی بازن ظاهر میگردد که از
 غایت آن نزدیک است که برای جنس هم ازین نفرت پیدا کنند و محرمان نیز در مقام تنبیس آید
 و محرم گردانند در حصول آن مساوت چه اختیار و در اظهار آن چه کار و بار *

مکتوب ۸۹

به قاضی سماعیل فرید آبادی در شرح سخن شیخ روزبهان نقلی بالغضی مسائل توحید و جودی
 قال الشيخ المولى روزبهان البقلى قدس سره فى تبیین غلطات المتصوفه و دیگر غلط
 آن است که گویند همه اوست و باین همه جزئیات متفرقه حادثه یکذات خواهند و بریز یکدیگر
 گویند که ما خود اوست پس آن کافران اصد نه را خدا باشد خداوند عالم تعالی و تقدس از جمع و تفرق
 محذورات منزله است و احد است که جزع را با و راه نیست حلول نپذیرد و متلون نشود بدین
 قول کافرانه خود را و اند نه خدا را که کسی حق بودی که فماتندی قومی را غلط در روح
 است و ایتهارا در حیم است قاتلهما الله سبحان الله انتحی *

خلاصه جواب حضرت ایشان آنکه در قدمای صوفیه این عبادت نبود و در متاخران شائع
 و ذائع است بے تکلف همه اوست میگویند بگر قلیلی که از امثال این عبادت اخرازا دارند
 و سخن این فیفراز اطلاعات ایشان معنای همه اوست می فهمد آن است که این همه جزئیات
 متفرق حادث ظهور یکذات اند تعالی و تقدس در رنگ آنکه صورت زید شاکا در مریای متعده
 منعکس گرد و ظهور آنجا پیدا کند که بید همه اوست یعنی این همه صورت که در مریای متعده نمود پیدا

مساوت بحقیقت غیر حضرت ایشان ۱۳۰

اختصاص شیخ روزبهان را تا کلین هم اوست ۱۳۱

اختصاص حضرت ایشان از عبادت تا کلین این لحاظ است ۱۳۲

کرده است ظهور یک بیدار است اینجا کدام جزئیت و اینجا و است و کدام حلول و تلوون ذات زید
 با وجود این همه صور بر صرافت حالت اصلی خود است و این صور در وی نه هیچ افزوده است و نه
 هیچ کاسته است اینجا که ذات زید است این همه صور را اینجا نامی و نشانی نیست تا با وی نسبتی از نسبت
 جزئیت و اتحاد و حلول و سران پیدا کنند سقوالآن که ما کان را اینجا باید جست مع ذالک
 این فقیر مثل این عبارات نمی پسندد زیرا که شایان مرتبه تقدیس و تنزیه خداوندی نیست
 جل سلطان اینها چه باشد که مظاهر او یونند تعالی سع در کدام آئینه در آید او -
 از اینجا و شرح گشت که صوفیه که قائل اند بکلام همه و است العالم را با حق جل و علاء نمند نمیدانند
 و حلول و سران اثبات نمی کنند جملی که می نمایند یا اعتبار ظهور و ظلمت است نه یا اعتبار وجود
 و تحقق و چون عمل یکی بر دیگری یا اعتبار ظهور گشت نه یا اعتبار وجود معنای همه و است همه است
 آمد که ظل شی ناشی از ان شی است فلا مجال للطعن فی کلامهم و الحاکم بتضلیلنا فاعلمهم
 و تکلیف و هم در مبدء کتب است بار خدا یا از تنگی عبارات الفاظیکه شرع با طلاق آن
 وارد نشده است در رنگ ظلمت و غیر با طلاق می نمائیم و میگوئیم وجود ممکن ظل و وجود واجب
 است تعالی و صفات ظلال و صفات کامله او تعالی ازین اطلاقات نرسانند زیرا که چون
 اولیائی تو باین اطلاق سبقت نموده اند امیدوار عظیم ربنا الا تو اخذنا ان نسینا او اخطانا

مکتوب ۹۰

پیشخ ما شتم در جواب سوالیکه نموده بودند پرسیده بودند که بعضی از محققان صوفیه
 اثبات رویت و مشاهدۀ و تعالی بیده دل سرد دنیا میفرمایند که ما قال الشیخ العارف
 فی کتابه العوارف موضع المشاهده بصیر القلب و بعضی از روسای ایشان نفی
 آن میکنند که ما قال الشیخ ابواسحاق فی کتابه التعرف و اجمعوا علی ان تعالی لا یرى
 فی الدنیا بالابصار و لا بالقلوب الا من جمعه الا یقان توفیق میان این دو قول
 چیست و رای تو بر کدام و اجماع با وجود اختلاف چه معنی است

مشاهده
 رویت

بدانکه مختار این فیفردین مسئله قول صاحب تعریف است قدس سره و میداند که قلوب را
 درین نشأ از آنحضرت جل سلفا نه غیر از ایقان نصیبی نیست و چون قلب رویت نبود
 را چه باشد که او درین نشأ درین معامله بیکار و معطل است غایه ما فی الباب معنائی
 ایقان که قلب حاصل شده است در عالم مثال بصورت رویت ظاهر میشود و موقوف به بصورت
 مرئی و این از اغلاط صوفیه است و از تلبسات صور بخالق که ساکت در توهم می اندازد که
 رؤت بصری نیز حاصل گشت و مطلوب از گوش یا غوش رسید الی اخره - و آنچه از
 اجماع پرسیده بودند نتوانند که تا آن وقت خلافیکه شایان اعتد او باشد نظر نیامده باشد
 با اجماع مشایخ عصر خواسته باشد - والله سبحانه اعلم بحقیقة الحال *

مکتوب ۹۱

بمولانا ظاهر بخششی در جواب سوله او سوال اول آنکه در میان معرفت و ایمان حقیقی
 چه فرق است جواب معرفت دیگر است ایمان دیگر چه معرفت شناختن است و ایمان
 گردیدن شناختن بود و گردیدن نبود اول کتاب در حق پیغمبر با علیه علی الصلاة والسلام
 معرفت بود و پیشناختن که پیغمبر است که ما قال الله تعالی یعنی فونه که ما یعر لاون ابناء هم
 ابا بوا سطره عناد چون گردیدن نبود و ایچان مستحق نشد اینجافرقی است و یقین که فحول علماء و
 حل آن در مانده اند نشینو موجودان خود در رو یا وجود عناد نبی الله فعل کن ائواں
 گفت ولیکن تا اذعان پیدا نشود ان نبی الله نمی توان گفت زیرا که در صورت اولی
 تصور است و حواله ب معرفت مشهوره در صورت ثانیه تصدیق است که مبنی بر اذعان و
 گردیدن است و ایضا در صورت اول مقصود اثبات نبوت نیست بلکه اثبات فعل است
 در صورت ثانیه مقصود اثبات نبوت است که عناد آنرا نیز نباید و اگر فرضاً ب حصول
 اذعان تصدیق حکم پیدا شود آن نیز داخل تصورات است و صورت تصدیق تا اذعان
 پیدا نشود حقیقت تصدیق صورت نه بند و ایمان حاصل نشود الی اخره *

مکتوب و شناخت
 فرق در میان معرفت و ایمان حقیقی
 آرد و تصدیق

مکتوب ۹۲

بشیخ ما شتم کشتی صدور یافته در جواب سوال او پرسیده بودند که بعضی عرفا فرموده اند ما کلام حق را می شنویم و با ما رابا و سبحانه و تعالی امرکالمه بشنوید چنانچه حضرت امام جعفر صادق رضی الله تعالی عنه فرموده که ما ذلت اسر دد الایة حتی سمعنا من المتکلم بها بچه معنی است و تحقیق آن نزد تو چیست ؟

بدان ارشد الله سبحانه و تعالی که کلام حق جل و علا در زنگات حق و سائر صفات حق جل شاننه بچگونگی و چگونه است و سماع آن کلام بچگونگی نیز بچگونگی است زیرا که چو راب بچگونگی او نیست پس آن سماع مربوط بر اساسه سمع نباشد که سراسر چون است آنجا اگر از بنده سماع است تلقی روحانی است که نصیبی از بچونی دارد و بی توسط حروف و کلمات است و نیز اگر از بنده کلام است هم بالقای روحانی است بی حروف و کلمات کلام نصیبی از بچونی دارد که مسموع بچگونگی میگرد و در آن موطن اگر از بنده سماع است بکلیه سماع است و اگر کلام است هم بکلیت منکلم تمام گویند است و تمام زبان است الی اخره

مکتوب ۹۳

به حضرت خواجہ محمد سعید صاحب و ریافته در تحقیق تعین اول و جودی و فرق میان در میان تعینات حبیب و خلیل و کلیم علی بنیدنا و علیهما الصلوات و التسلیمات

آنچه در آخر کار بر کم و فضل خود مکشوف ساختند آن است که تعین اول مر حضرت ذات را تعالی و تقدس تعین حضرت وجود است که محیط همه اشیا است و جامع جمیع افسد است و غیر محض است و کثیر البیرکت است حتی که اکثری از مشائخ آنرا عین ذات گفته اند تعالی و تقدس منع زیادتی آن بر ذات نموده اند سبحانه از غایت ذقت و لطافت که دارد چشم همه کس را نمی تواند دریافت و جم عقیق آنرا سجده ای پرستند و مبداء اثنا خارجی

عین و نور

و کون حوادث بسلی و بهاری اورا انکا شتند و این تمیز حق از مادون حق دوتی بود که برائے
 این مسکین و افسانده و خیره داشتند بود مدالی آخری - الحمد لله الذی هدانا لهذا و
 ما کنا لنهتدی لولا ان هدینا الله لقد جاءت رسل ربنا بالحق - بعد از ان
 بیان مبادی تعینات و ولایات محمدی و ابراهیمی و مولوی علی اصحابها الصلوة و
 السلام تحریر فرموده اند من اراد فلینظر فیہ *

مکتوب ۹۴

حضرت خواجہ محمد معصوم صاحب تحریر یافته . در ذائق کمال و جمال فانی و مرتبه مقدسه
 که فوق است و نصیب تعینات حبیب و خلیل و کلیم علیهم الصلوة والسلام از ان
 دو مرتبه و بهره تعین حضرت ایشان قدس سره از ان - ذات حضرت حق سبحانه و تعالی
 فی حد ذاتیه جمیل است و حسن و جمال فانی اورا ثابت است نه آن حسن و جمال که کشف
 و مددک ماگر دو دور تعقل و تخمیل ما در اید مع ذالک در ان حضرت مرتبه البیت اقدس که
 این حسن و جمال هم از غایت عظمت و کبر بانی آن بآن مرتبه نمی تواند رسید و حسن و جمال منصف
 نمی تواند ساخت تعین اول که تعین و جودی است تعین آن کمال و جمال فانی است و ظل
 اول آنها و از ان مرتبه اقدس که کمال و جمال را هم آنجا گنجائش نیست دلائل تعین هیچ کس
 نیست که او از غایت عظمت و کبر بانی هیچ تعین متعین نمیکرد و مصرع در کدام
 آینه در اید او الی اخر المکتوب من المعارف الغریبه والاسرار النادرة *

مکتوب ۹۵

بمولانا صلح در اسرار که مخصوص بولایت حضرت ایشان است قدس سره و بعد
 از بیان مقامات ولایت و نسبت محبوبیت خود می نویسند که اگر شمه از ان کار و بار که
 باین ولایت مربوط است اظهار نماید و با اشارتی از ان معاملات که بآن ولایت منوط

در کلمات

کلیه امور
 و در کتب
 غرق است

ت
 د
 ت
 ک
 ج

است ظاهر ساز و قطع البلعوم و ذیح الحلقوم - هرگاه ابوهریره رضی الله تعالی عنه در اظهار بعضی علوم که از حضرت پیغمبر گرفته است علیه علی اله الصلوٰة والسلام قطع البلعوم گوید از دیگران چه گفته آید مثل من مخلص کم بصاعت از تذکر و خطور آن اسرار بر اساس ازان است و بچگونه مناسبست خود را باین خرابی و آوارگی بآن مطالب علیانی بیابد اما میداند که باکر میاں کار بادشوار نیست - آن خدائی که قدیم الاحسان و ارحم الراحمین است توانا است که مثل من و پس مانده را بدرجات سابقاں رساند و به طفیل تیران شریک دولت شان گرداند تنبیه حضرت حق سبحانه و تعالی همیشه بر تنزیه و تقدس خود است نیز تبدیل اتصال انفصال حالیت و محالیت در آن جا محال خواص عباد او تعالی هر چند در آن حضرت قرب وصل پیدا کنند از قبیل قرب جسم جسم بیار جنس اتصال جوهر بعرض نباشند آنجا اگر قرب است بچون است و اگر وصل است هم بچون ارحم الراحمین خواص عباد خود را نصیبی از بچونی داده در عالم بچون سر داده است اگر فرضاً تعبیر ازان بچونی بچون نمایند حاصل بعید تر ازان است که با بغا ن لذت جماع را بنا رسیدگان بلذت قدر و شکر تعبیر کنند چه این هر دو لذت از یک عالم چون است و آن تعبیر و معبر از دو عالم میان تا چار چونی می تعبیر از بچون بچون نماید جای آن آرد که مورد لعن و طعن گردد و با لحاد و زندقه منتهم شود پس وقت و غموض آن اسرار از راه عیارت و تعبیر آمدند از راه تحقق و وصول زیرا که مستحق شدن بآن اسرار کمال ایمان است و تعبیر نمودن ازان بچون بعبارات چون عین کفر و الحاد من عرف الله کل لسانه را اینجا کار باید فرمود دنیا انهم لنا نورنا و اعقر لنا انک علی کل شیء قدیر و الحمد لله و الصلوٰة والسلام علی رسولہ سیدنا محمد

والله واصحابه اجمعین * مکتوب ۹۶

به محمد هاشم کشمی صدور یافته در اسراریکه متعلق بدو هم مبارک آن حضرت است

صلی الله تعالی علیه و آله و سلم که احکام و محرمات باشد حضرت پیغمبر علیه و آله
 الصلوة والسلام سُمی بدو اسم است و بهر دو اسم مبارک او در قرآن مجید مسطور است و در
 محل رسول الله و نیز در کتبات بشارت روح القدس بود اسم احمد و هر کدام از این
 اسم مبارک را ولایت علی است ولایت محمدی هر چند ناشی از مقام محبوبیت است و است علیه
 و علی الله الصلوة والسلام اما محبوبیت صرف نیست غریب از محبت نیز دارد و ولایت
 احمدی ناشی از محبوبیت صرف است و این ولایت از ولایت سابق پیش قدم است و
 بمطلوب نزدیکتر و محبت مرغوب تر سبحان الله احد عجیب اسمی است سامی که مرکب از کلمه
 مقدسه احد است و از حلقه صرف سیم که از خواص اسرار الهی است جل شاناه در عالم سبحون
 و گنجائش ندارد که در عالم چون تعبیر از آن سه کلمتون بغیر از حلقه سیم نوان کرد و اگر گنجائش می
 داشت حضرت حق سبحانه و تعالی بآن تعبیری فرموده احد احد است که لا شریک له
 است و حلقه سیم طوق عبودیت است که بنده را از موتی متمیز گردانیده است الی آخره ۲۵

مکتوب ۹

یه صوفی قربان جدید در بیان آنکه صوفیه که عالم را موهوم گفته اند نه باین معنی است
 که عالم محض اختران و هم است که آن مذہب صوفسطائی بسخراست بلکه موهوم بآن
 معنی است که در مرتبه و هم بخلق خداوندی جل شاناه مخلوق گشته است و در آن مرتبه
 بصنع او سبحانه و تعالی ثبوت و استقرار پیدا کرده است الی آخره و هرگاه شلده

مکتوب ۹۸

به حاجی عبداللطیف خوارزمی در سبب کثرت التذاذ (عوام) از حسن صوری
 خیر و کمال حسن و جمال هر جا که هست اثر وجود است که خیر محض است و مخصوص لوجیب
 الوجود جل سلطانه و این حسن و جمال که در ممکن مشهود است در معرض زوال و فنا است

عالم موهوم

ذاتی ممکن نیز عدم است که شمر محض است پس ممکن بواسطه این مناسبت آنقدر حفظ و لذت که ازین حسن تا نفس درمی یابد از حسن خالص در نمی یابد مثل کناسی که بواسطه مناسبت از رائحه منتنه بیشتر از رائحه طیبه منلذذ میشود و قصه آن کناس که از محله عطاران گذشته بیوشش افتاد و از شمیدن رائحه منتنه باز بهوش آمد مشهور است

مکتوبات
صحت

مکتوب ۹۹

بادشاه پناه میر مومن بلخی در اظهار تشکر از اکابر علماء و مشائخ ما و راجه النهر حقوق علماء و مشائخ ما و راء النهر شکر الله تعالی سبب چه حد بر ذمه ما پس ماندگان و دور افتادگان اهل هندستان نه آنقدر است که در ضمن تقریر و چیز تحریر آید درستی اعتقاد بروفق اهل سنت و جماعت و صحت عمل بموجب تدبیر حنفیه و سلوک طریقه صوفیه بین دیار تبرکات آل بقعه شریفه مستفاد است اگر ظاهراً است اصلاح از اینجا یافته است و اگر باطن است فلاح از اینجا حاصل نموده

حقوق علماء و مشائخ ما و راء النهر بر مشائخ و علماء هندستان ۱۲

شکر فیض تو چمن چوں کند ای بر بهار
که اگر خار و اگر گل همه پرورده تست

حرسها الله سبحانه و اهلها من الافات و البلیات بحرمه سیدالسادات
علیه علی اله الصلوات و التسلیات - الخی اخره *

مکتوب ۱۰۰

بیشخ لوز الحی صدور یافته در ستر گرفتاری حضرت یعقوب بجزرت پوسف علی بنیما و علیهما الصلوة والسلام با بسیاری از اسرار غریبه علوم عجیبه که کشف آن مبنی بر دانستن مقدمات ختمه است و مناسبت مقام تحقیقات و سوالات و جوابات متعلقه این مسئله بسط و تفصیل تمام ذکر نموده اند و مکتوب طویل ازین نوشته اند برائے دریافت

جمال و کمال آن مطالعه اصل باید کرد و نطل آن گفتا کردن مناسب نمود

مکتوب ۱۰۳

حضرت خواجه محمد سعید و خواجه محمد معصوم صدور یافته در بشارات بعضی مقامات عالیله و نشان راه دیروز بعد از نماز با دعا و مجلس سکوت و ششم ظاهر شد که خلعتی که داشتیم از من جدا شد و خلعت دیگر من منوجه شد که بجای آن خلعت نشیند بخاطر آنکه این خلعت زائمه را بکس نخواهند داد و ایانه و آرزوی آن باشد که اگر آنرا بدهند بفرزند می ارشدی محمد معصوم بدین بعد از لمح دید که بفرزند می مرحمت فرمودند و او را پوشانیدند و این خلعت زائمه کنایت از معامله قیومیت بوده است که به تربیت و تکمیل فلق داشته باشد و این خلعت جدید به راجع معامله با انجام رسد و مستحق خلعت گردد و امید است که از کمال کرم بفرزند می اغزی محمد سعید عطا فرمایند این فقیر همواره بتضرع مسألت می نماید و اثر اجابت می نمود و فرزند می را مستحق این دولت می یابد. قال الله سبحانه و تعالی اعموا ال داود شکراً و قایل من عبادی الشکور و میدانید که شکر عبادت از صرف عبادت است جمیع ما انعم الله علیه من الجوارح و القوی الظاهرة و الباطنة الی ما خلق و اعطاه لاجله لولاه لما حصل الشکر. والله سبحانه الموفق

بوشهریان خلعت جدید ۱۰۳

مسئله شکر ۱۰۳

مسئله شکر ۱

مکتوب ۱۰۴

حضرات محمد و مزاد ما می کباره در بیان واقعه که حضرت ایشان آل سرور را علیه و علی آله الصلوٰة و السلام در بیشتر دیدند که برای ایشان اجازت نامه نوشته اند چنانچه عادت مشایخ است که خلفا را می نویسند و آنرا بهر خود مزین فرموده اند علیه علی آله الصلوٰة و السلام و مضمون اجازت آن است که در عوض اجازت نامه دنیا اجازت نامه آخرت داده اند و از مقام شفاعت نصیب عنایت فرموده اند و می نویسند که من در آن وقت می

نوشتن اجازت نامه به حضرت ایشان ۱۰۴

یا بکم که من آن سرور علیه و علی آله الصلوٰة والسلام در یکجا ام و در رنگ بسیر یا پدید زندگانی
می نمانم حضور آن سرور و اهل بیت آن سرور بر من غریب نیست عاید علی آله الصلوٰة
و السلام در رنگ فرزندان محرم و اهل حرم شریف ایشان گشته ام کلال تمامات منان
مرا در حضور آن سرور علیه و علی آله الصلوٰة والسلام در بعضی خدات با تمام ام میفرمایند
و میگویند که انتظار تو داشتیم چنان چینی باید کرد و امر و تشکر لاجمته فرموده ایم تطعها
منلون بروحانیت آن سرور علیه و علی آله الصلوٰة والسلام بسزند و مجلس شادی بکنند
رافغان بشاید از آل طعام تناول کرده بیایند

این رقمه ۱۲

مکتوب ۱۰۷

به خواجہ محمد اشرف صدر برافته پرسیده بودند که لیک ایس چیست که چون نسبت
رابطه فتور سیر و در امتیان سایر طاعات التذانی یا بدیدند و جوی که سبب فتور رابط گشته
است مانع التذانی است گاھی بود که سبب فتور قیض بود و گاه بود که کدورتی طاری میگردد
بواسطه آن کتاب زلات اگر چه اندک بود و وجه اول مذموم نیست بلکه لازم طریقه است و
عروض و چه روم را تذکر توبه استغفار یا بدید تو تا یکم الله سبحانه اثر آن مرتفع گردد و چون
تیمیز میان فیض و کدورت وقت می طلبد بهر حال توبه و استغفار نافع است

مکتوب ۱۰۸

بملاطاهر خادم در بیان آنکه مسائلی که باصل الاصل تعلق دارد و نوع است -
نوعی است که از اینجا بصورت شالی یا با سرخزینواں معلوم کرد و این معالطه تا وقتی است که سیر
مقاماتی که با عالم مناسبتی یا مشارکتی دارند باشد و نهایت این سیر تا مقام رضا است
و نوعی است که چون سیر فوق مقام رضا میسر گردد از اینجا هیچ معلوم وی نخواهد بود و بصورت
شالی و نه با سر آخر - الی آخر

فرزندان محرم
مجلس شادی
تطعها

برای نوع کدورت توبه و استغفار نافع است ۱۲

مکتوب ۱۰۹

حضرت خواجہ محمد معصوم صدور یافته در بیان آنکه ایجاد عالم در مرتبه و هم است اما
بواسطه استقرار و تعلق ایجاد نفس امری گشته است انی اخصره و تقدم مثله مراد گاه

مکتوب ۱۱۰

حضرت خواجہ محمد معصوم صاحبید و ریافته در بیان آنکه معامله عارف بجای میرسد
که صورت هیچ معلومی در وی حصول نمیکند آن مان هر ذره از ذرات او شامه ای است بمثل
و بیان آنکه حب این عارف میخیزد حتی است سجانه و بغض آن عارف منجز بغض تعالی
شانه و همچنین است حکم تعظیم امانت او قال اصحاب آن سرور علیه علی آله الصلوٰة والسلام
با آن سرور علیه علی آله الصلوٰة والسلام نیز همین حکم است که حب بغض ایشان منجز
حب بغض آن سرور است علیه علی آله الصلوٰة والسلام که فرموده علیه الصلوٰة
والسلام من احبهم فحبی احبهم ومن ایقضهم فبغضتی لغضهم
و نیز همین نسبت است اهل بیت آل سرور را با آن سرور علیه علی آله الصلوٰة
والسلام اما ظهور این نسبت علیه در حضرت ترضی قاطمه هر او حسین رضی الله تعالی
عنهم اتم است و در بقیه ائمہ اثنی عشری نیز ساریت آن مشهود میگردد و در او را و اعیانها
این نسبت محسوس نمی شود و السلام

مکتوب ۱۱۱

بشیخ نور محمد تهرانی در بعضی اسرار غریبه مقام قاب قوسین او ادنی و سر که عارف
کاتب شمال خود را در نمی یابد باید دانست که درین معامله او ادنی که شمه از آن ذکر یافت
عارف کاتب شمال خود را در نمی یابد و سرش آن است که درین وقت شمال او حکم میبیند گفته
است زیرا که شمال از مقتضیات عدم بود قلمها ذلت احکام العدم فما لقی الا

حب و بغض کسی منجز بغض تعالی است ۱۱۰

الوجود التصرف و لیس ثم شمال بل کلتا یدیه سبحانه و تعالی یمین فافهم
ولا تقع فی الزندقه الخی اخره

مکتوب ۱۱۴

در تحقیق صفات واجبی قالت و کیفیت تعلق علم او سبحانه و تعالی بکمالات خویش
در بیان آنکه معنی راز قیام بعین چاره نبود اما اثبات محل او را هیچ در کار نیست بیان
تعیین وجودی و مبادی تعینات انبیاء متبوعین و انبیاء تابعین و ملائکه کرام علی بنینا
و علیهم الصلوٰة والسلام و مبادی تعینات اولیا و عوام مومنین و کفار و موجودات
نشا اخروی در این تحقیق این معارف و اسرار مشار الیهها اصل مکتوب بیسوط
مطالعه باید نمود

مکتوب ۱۱۵

بمیرزا حسام الدین احمد در یافته - و این مکتوب مثل مکتوب چهلیم است که
در دفتر اول تحریر یافته است

مکتوب ۱۱۶

پیر شیخ غلام محمد در یافته در بیان معنای کرمیت فی ذلک لذکر فی الآیه
بر قول شیخ ابوبکر واسطی چنانچه صاحب عوارف ذکر کرده و بیان اعتراض او بر قول شیخ
تذکره و محاکمه حضرت ایشان بین القائلین مع بیان معنای مختار و دیگر عوارف و اسرار خود
تمام مکتوب بعبارت عربی تحریر یافته است و مطالب آن در کتابت سابقه خصوصاً در
مکتوب بزبان فارسی گذشته است

مکتوب ۱۱۸

بمولانا عبدالقادر انبالوی در بیان آنکه مراد از ظهیر و بطین و حد و مطلع قرآن که در حدیث
شریف آمده است ما نزل من القرآن آیه الا ولها ظهیر و بطین و لکل حرف حدیث

بسم الله الرحمن الرحیم
شیخ ابوبکر صاحب عوارف ۱۲

ولکل حدی مطمع و چسبیت ؟ و آنکه حضرت جعفر صادق رضی الله تعالی عنه ما ذلت
 امر دد الایة حتی سمعنا من المتکلمه یهاجر او اذ ان سماع و سماع چسبیت ؟ و
 فرق کردن حضرت ایشان در میان و سماع سماع حضرت موسی علی نبینا وعلیه الصلوة و السلام
 از شیخ و سماع صوفیه از اسننه با آنکه نوع اول از آن تحقیقی است و نوع ثانی تخیلی و تحقیق
 جدید حضرت ایشان درین مسئله غامضه و دیگر تحقیقات مناسبه این مقام در مکتوب طویل لبسان
 عربی ذکر کرده اند و آنکه کلام و سماع کلام حضرت الهی جل شانہ بکیف و بیچون و بی
 واسطه حروف و اصوات صحیح است انا اطلاق قول سماع کلام او تعالی شانہ بی فرق
 تمیز در آن که آیا ایشان بیان جناب ربی تعالی ایگونه سماع و کلام هست یا نیست چنانچه
 بعضی جمله و ضالین بآن قائل مدعی میشوند غیر صحیح است و بعضی بجا اول اتحاد و منجر نزدیک
 و الحاد که اثر از آن لازم است و اقوال اکابر مصروف از ظاهر و الله یتولی السواثر
 و لعلو ما فی الضمائر

مکتوب ۱۱۹

بمولانا شیخ نمود و محمد صدور یافته در تاویل قول صلاح انا الحق و بعضی دیگر شطیحات
 قال الشیخ قدس سره فی الباب التاسع من کتابة العوارف فی ذکر من انتهى الی
 الصوفیة و من جملة اولئک قوم یقولون بالمحاول خذلهم الله سبحانہ و یرغمون
 ان الله تعالی یحیل فیهم و یحیل فی اجسام یصطغیرها و یرسبقت الی فهو هم معنی معتقل
 الضاری فی اللاهوت و الناسوت و منهم من یرسبیم النظر الی المستحسنات
 اشارة الی هذا الوهم و یتحایل له ان من قال کلمات فی بعض غایباته کان مضمرا لشیئی
 مما زعموه مثل قول الحلاج انا الحق و ما یحکی عن ابی یزید من قوله سبحانی حاشا
 لله سبحانہ ان نعتقد فی ابی یزید انه لبقول ذلك الاعلی معنی الحکایة عن الله
 تعالی و هكذا یرسبیم ان یعتقد فی قول الحلاج ذلك و لو علمنا انه ذکر ذلك القول
 مضمرا لشیئی من المحاول مرددناه کما نورد هم انتهی . و بعد از آن حضرت ایشان
 ای القائل ۱۷ ای الضاری ۱۷

تاویل شطیحات این بزرگواران فرموده و بر محال نیک غیر حلول اتحاد فرود آمده می
 نویسند که (فتوحی و شهود کماله تعالی فی المایا الامکانیه لیس تجویزاً للحلول تلك
 الکلمات فیها بل هو تجویز لظهور الکمال فی المرآة ولا نقص قیده وان کان
 الحیوز مثلثی هذا الشهود صاحب نقص و غیر مستقیب علی الجادة لکن
 المقصود دفع قهمة الحلول عنه لا اثبات کماله و کونه علی شیء واللہ اعلم
 ای القایل ۱۲

مکتوب ۱۲

بمحقق الا مورد کلمات

بمیر منصور در بیان اختیار کردن حضرت ایشان عزلت را حضرت حق سبحانه و
 تعالی در محبت این طائفه استقامت فرموده که سرایه سعادت است و
 شفقت شفا را درین فرصت شوق از در غالب آمده گوشه اختیار کرده است
 و بغیر از جمیع بجزیر و دنیا را بجزوقی در میان زاویه معتقد میشود و راه ملاقات مردم مسدود
 گشته است اوقات بس بجمیت بسر میرود و متمنای تمام عمر گویم حالاً میسر شده حمد الله

مکتوب ۱۳

بمیرزا حسام الدین صدر یافته در دفع اعتراضهای که بعضی اعزّه بر مکتوب شریف

ایشان کرده اند و آن مکتوب شناسانم است ازین فکر که شروع آن از قول حضرت ایشان
 من هم میرا الله ام جل و علا و هم مراد الله عز شانه آنچه شده است و بعضی مضامین سکه به
 دوران اندراج یافته است و این مکتوب جوانی هم تمامه بی لچسب و شیرین است خاطر
 میخواهد که سران نقل کرده شود و آنچه توان کرد که اختصار داد و نگلیز است تا هم حکم مالاید
 کله لای تراک کله مشتی نمونه از خرواری بعضی فقرات آن نقل کرده میشوند در مکتوب
 شریف اندراج یافته بود که در باب سکه اگر این قسم سخنان شرح امیر نویسند گنجایش دارد اما
 از ار باب صحاح ظهرا این سخنان بسیار مستفاد است

عزلت از حق حضرت ایشان از اخلاط مردم ۱۲

لعه محمد

مخدوم ما هر که این قسم سخنان نوشته است نشاء آں سکر است بی مزج سکر
 درین باب دست بقلم نبوده غایت مافی الباب در سکر مراتب کثیره است هر چند سکر بیشتر
 شطخ غالب تر پس هر که صحو دار و گمان نکنند که سکر بهراه اذیت است که آن عین قصور است
 چه صحو خالص نصیب عوام است هر که صحو را تزجج داده است مراوش غلبه صحو
 است نه صحو صرف و همچنین هر که سکر را تزجج میدهد مراوش غلبه سکر است نه سکر
 خالص که آن آفت است *

از بقایای سکر است که تجویز افشای اسرار نموده می آید و از سکر است که میباید
 واقفتر کرده میشود و از سکر است که خود بر دیگری اظهار کرده می آید اگر صحو خالص
 باشد افتشاء اسرار آنجا کفر بود و خود را از دیگری بهتر دانستن شرک باشد لقیبه
 سکر در صحو در رنگ نمک است که مصلح طعام است اگر نمک نباشد طعام
 مصل و بیکار

گر عشق نبودے و غم عشق نبودے
 چندین سخن نغز که گفتن که شنووی

این فقیر که این همه وفاتر و در بیان علوم و اسرار این طائفه علیه نوشته است
 ظاهراً بخاطر شریف شما قرار یافته است که از روی صحو خالص نوشته است
 بی مزج سکر حاشا و کلاکه آں حرام و منکر است و گزاف و سخن بانی
 است سخن بانی است سخن بافاں که بصحو خالص متصف اند بسیار اند چرا
 این قسم سخنان نبافند و دلهای مردم را از جانبند

فریاد و حافظ این همه آخر بهره نیست
 هم قصه عجیب و حدیث غریب هست

الی الخ

این فقیر که این همه وفاتر و در بیان علوم و اسرار این طائفه علیه نوشته است

مکتوب ۱۲۲

بولنا نحن و بولوی صدور یافته بسم الله الرحمن الرحيم - الحمد لله و سلام على عباده الذين اصطفى حقيقت محمدی عليهم من الصلوات افضلها ومن التسليمات اكملها كه ظهور اول است و حقيقت الحقائق است
 بآن معنی كه حقائق دیگر چه حقائق انبياء كرام و چه حقائق ملائكه عظام عليهم الصلوة والسلام كما نطال اندر او را و اصل حقائق است قال عليه على اله الصلوة والسلام اول ما خلق الله نودي وقال عليه على اله الصلوة والسلام خلقت من نور الله والمؤمنون من نودي پس تا چاره آن حقيقت واسطه بود و در بيان سائر حقائق و در بيان حق بل و علماء و وصول مطلوب احدی بر آن توسط او عليه على اله الصلوة والسلام محال باشد فهو نبی الانبياء والمرسلين اولها حجة اللطيفين از اینجا است كه انبياء او و العزم با وجود اصالت نبوت او و ميخواهند و بارز و داخل امتان او ميگردند كما ورد عليه عليهم الصلوة والسلام التسليمات التحيات سوال از اين بيان لازم می آيد فضل خواص اين امت بر انبياء على نبينا و عليهم الصلوات و التسليمات جواب هر چه لازم نمی آيد اين قدر ثابت شد كه خواص اين امت با انبياء دولت شريعت دارند و در ذلك كمالات ديگر بسيار است كه انبياء را بان مزيت و اخفاص است على نبينا و عليهم الصلوة و التسليمات اخص خواص اين امت اگر بسيار تر ترقى نمايد سر او تا پاي پیغمبری كه اوون پیغمبران است نرسد مساوات و مزيت چه گنجائش دارد و قال الله تعالى و لقد سبقتم كملتنا لجهادنا المرسلين و اگر فردی از امتان بظليل و تبعيت پیغمبر خود از بعضی پیغمبران بالا رود بعنوان عاميت و تبعيت چنينست خواهد بود كه خادم ظليل و ربه هم وقت طفيلي است .

حمد بحد مرسد اول بيان آن كه همان دولت شريعت است

سنى رمت اللغنى

فواص بيت

بى عظمت

خدايت

سوال ازین تحقیق که حقیقت محمدی حقیقت الحقان است و فوق آن مرتبه لا تعین است که وصول و الحاق متعین بآن محال است (لازم می آید که حضرت خاتم الرسل را علیه علی الله الصلوٰة والسلام نیز از ان حقیقت ترقی واقع نشود *

جواب - آنحضرت علیه علی الله الصلوٰة والسلام نیز با علو شان و با آن جاه و جلال همیشه ممکن است و هرگز از امکان نخواهد بود و بوجوب خواهد پیوست که مستلزم تحقیق است بالوہیت تعالی الله تعالی ان یكون لہٗ ندا و شریک ع دع ما ادعته الانصاری فی بدینہم الخ

سوال - هرگاه دیگران را نیز بظیفیل آن سرور علیه علی الله الصلوٰة والسلام وصول بحقیقت الحقائق ثابت است پس برین تقدیر فرق میان تابع و مقبوع چه باشد *

جواب - وصول و الحاق دیگران بآن خفیفتر از قبیلہ الحاق خادم است بمخدوم و وصول طفیلی است باصیل طفیلی هر چند جلیس و هم تلمذ است اما طفیل طفیلی است او را با مخدوم چه شرکت و در جنب او کدام آبرو و عزت بلکه عزت و احترام مخدوم است که دیگران هم بطفیل او عزت و احترام می یابند و ارتفاع مکان او و از ویادشان اومی نمایند *

فایده - این قسم عبارات که اثبات نسبت نماید در بیان واجب تعالی ممکن و شرع به ثبوت آنها وارد نشده است مثلاً اطلاق اصالت و ظلیت همه از تنگی عبارت است و نارسائی بحقیقت ممکن چه بود که ظل واجب باشد

او سبحانه و تعالی را چه اظلم بود که ظل موہم تولید مثل است و منہی از تشابه عدم کمال لطافت اصل هرگاه محمد رسول الله صلی الله تعالی علیہ وسلم را

درمان نمونگی و طوطی و سوسن و بویار
 در این کتاب مذکور است در باب ۱۰

از لطافت نعل نبود خدای محمد را چه گویند نعل باشد و هیچ مخلوقی نعل خالق خود نیست
 و غیر از مخلوقیت هیچ انتسابی بخالق تعالی ماورای آن نسبت که شرع بآن
 وارد است ندر و (ذکرنا حاقی العقائد و کوزناها ههنا اهتماماً بشاخصاً) .
 و آنکه نوشته بودند که هر کمال که در نوع بشر ممکن است و در حضرت
 خاتمیت بالفعل حاصل است علیه علی الہ الصلوٰۃ والسلام بی فضل
 کلی بر کل مخصوص بآن سرور است علیه علی الہ الصلوٰۃ والسلام اما کمالی
 باشد که راجع بفضائل جزئی بود و در او است که مخصوص بعضی انبیاء کرام و
 ملائکہ عظام باشد علی نبینا وعلیہم الصلوٰۃ والسلام و هیچ قصوری در فضل کلی
 او نماند علیه علی الہ الصلوٰۃ والسلام و احادیث صحیح آمده است
 کہ بعضی از کمالات و رافرا و امتثال باشد کہ انبیاء غیبطہ آن نمایند علیہم
 الصلوٰۃ والسلام و حال آنکہ فضل کلی مرانیار است بر جمیع افراد و نیز
 در حدیث آمده است کہ شہدانی بسبیل اللہ بچیز چیز بر انبیاء مزیت دارند
 مثلاً عدم احتیاج بفسل و نماز جنازہ بر مذہب امام شافعی و در قرآن شریف
 فرمودہ کہ شہدائے اشماموتی نہ پندارید کہ احیاء اند و انبیاء را موتی فرمودہ
 این ہمہ فضائل جزئیہ اند قصوری و فضل کل انبیاء ندارند .

سوال فنا و بقا کہ صوفیہ علیہ شرط ولایت گفتمہ اند بچہ معنی است
 ہر گاہ ارتفاع صفا است بشریبت مقصود نباشد فنا بچہ کجالتش دارد .
 جواب - آن فنا کہ در ولایت مقبرہ است باعتبار شعور و شہود است
 کہ عبارت از نسیان ماسوائی حق است سبحانہ ارتفاع ماسوا غایبہ ما
 فی الباب صاحب آن فنا و غلبات سکر عدم شعور اشیا را عدم اشیا می
 انگار و در ارتفاع ماسوائی می فہم و بآن تسلی می یابند و اگر بمحض فضل
 او ارتقی و اوہ بدولت صحیح مشرف سازند و صاحب تمیز کنند میداند کہ آن

مفتی محمد تقی صاحب دہلوی

مفتی محمد تقی صاحب دہلوی

فنا نسیان اشیاء بوده است نه عدم اشیاء الی آخره *
عجب معامله ایست عارف هر چند بالا تر میرود و ترقیات و عروجات
بیشتری نماید و نقص و روی زیاده تر میگردد و تصور بیشتر در نظر اومی درآید
و همان قصه شاگرد رس تاب است که از روی تعجب با ستاد خود گفت که
هر چند کار بیشتر می کنم دورتری افتم *

سوال عجز از معرفت چگونه معرفت باشد که نقیض اوست -

جواب عجز از معرفت عبارت از معرفت است بانه لایعرف قال
الصدیق الاکبر رضی الله تعالی عنه العجز عن ذلك الادراك ادراك فسیحان
من لم یحیل للخلق الیه سبیلا الا بالهجز عن معرفته بزرگی فرماید
سیحان خالقی که صفاتش زکریا بر خاک عجز می کند عقل انبیاء

سوال پس وجوب معرفت حق جل شانیه چه معنی بود

جواب - وجوب معرفت بآن معنی است که هر چه شرع بآن وارد شده
است در معرفت ذات و صفات واجب جل شانیه شناختن آن واجب است
و هر معرفتی که از غیر شریعت مستفاد میگردد نزد این فیض آنرا معرفت خدا
گفتن جرات است و لظن و تخمین بر حق حکم کردن جل و علاء *

سوال - ازین تقریر لازم آمد که علوم و معارف کشفیه صوفیه علیه از
خبر اعتبار ساقط باشند و معرفت حق جل و علا با آنها هیچ مربوط نبود که حق معرفت
بعلوم و معارف ثمرعیه حاصل شد و معرفتی نماند که صوفیه آنرا ابتلاش اکتساب نمایند
جواب - علوم و معارف کشفیه صوفیه معدت اند مر آن عجز را که بنهایت

البنهایت منتهای ایشان را میسر میگردد و این بزرگواران بزینبهای این معارف
کشفیه بدولت آن عجز مشرف میشوند پس معارف این بزرگواران مغتبر باشد
که وسیله حصول حق معرفت است و ذریعۀ وصول بایمان حقیقی *

حقیقت عجز

مکتوب ۱۲۳

بنور محمد تهاری در بیان راههای موصله بجناب قدس و سبحانه و تعالی
 راههای که بجناب قدس موصل اند و واند - راهی است که بقرب نبوت
 تعلق دارد و علی ادباً بالصلاة والسلام و موصل اصل الاصل است - و
 واصلان این راه انبیاء علیهم الصلوات و التسلیمات و صحابۀ ایشان
 و از سایر امتاں هر که اباین دولت بخوارند اگر چه اقل قلیل باشند و راهی
 است که بقرب ولایت تعلق دارد و اقطاب و اوتاد و بدلا و یکتا و عامه
 اولیاء به همین راه واصل اند و راه سلوک عبارت ازین راه است و
 پیشوای واصلان این راه و منبع فیض این بزرگواران حضرت علی مرتضی
 است که ما الله تعالی و حصه الکریم و حضرت فاطمه و حضرات حسین
 رضی الله تعالی عنهم و ریں مقام با ایشان شریک اند الگارم که حضرت
 امیر قبل از انشاء عصری نیز ملاذ و ملجائی این مقام بوده اند چنانچه بعد از
 انشاء عصری و هر که فیض و هدایت ازین راه میرسد بتوسط ایشان میرسد
 و چون دوره حضرت امیر تمام شد این منصب عظیم القدر بحضرات حسین
 ترتیباً مفوض و مسلم گشت و بعد از ایشان بهماں منصب بهر کی از ائمه اثنا
 عشر علی الترتیب و التفضیل قرار گرفت تا آنکه زینت بحضرت شیخ عبدالقادر
 حیلانی رسید قدس سره و چون زینت باین بزرگوار شد منصب مذکور با و قدس سره
 مفوض گشت و وصول فیوض و برکات و ریں راه بهر که باشد از اقطاب و
 بنحیاب توسط شریفی از مفهوم میشود و از اینجا است که فرموده

اقلت شمس الاولین و شمسننا
 ابداً اعلی افق العلی لا تخرب

ساز علی مرتضی
 کرم الله تعالی
 وجهه الکریم

وصول نبوتی و برکات اولیه -۱۲-

کتابخانه مجلس شورای اسلامی - تهران

کتاب ۱۲۲

پیش محمد طاہر بخشی صدور یافته -

نوشتہ بودند کہ در رسالہ مبداء و معاد نوشتہ کہ صورت کعبہ چنانچہ
سجود صورت محمدی است حقیقت کعبہ نیز مسجود و حقیقت محمدی است علیہ
و علی اللہ الصلوٰۃ والسلام و ازین عبارت انصیلت حقیقت
کعبہ معظمہ لازم می آید بر حقیقت محمدی علی مظهر الصلوٰۃ والسلام و الحجیۃ
و این خلاف واقع و مقرر است کما لا یحقیق بایدها و نسبت کہ صورت
کعبہ عبارت از سنگ و کلوخ نیست - چه اگر فرضاً سنگ و کلوخ در میان
نباشند کیہ کعبہ است و مسجود و خلائق بلکہ صورت کعبہ با آنکہ از عالم خلق است نہ
در رنگ خلق اشیاء است بلکہ امری است بطن کہ از محیط حس و خیال بیرون است
از عالم محسوسات است و بیچ محسوس نے - گوئیانہ از عالم بے چونی و بے
چگونگی دار و نشانہ از بے سہی و بے نمونی +

بے اگر چه نباشند شایان مسجودیت نبود و بہترین موجودات علیہ
علی اللہ الصلوٰۃ والسلام بشوق و آرزو و اقبالہ خود اختیار نہ
فرمودی +

بعد از ذکر فضائل و مزایای کعبہ معظمہ نے نو پسند کہ محمد رسول
اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وسلم بجانب خود سجدہ تجویز نہ فرمودہ و
بجانب بیت اللہ بشوق و رغبت سجدہ نمود - سر تفاوت را ازین جا و رباب
شتان ما بین المساجد و المسجد .

ربنا اغفر لنا ذنوبنا و اسرافنا فی امرنا و ثبت
اقدامنا و انصرنا علی القوم الکفیرین ط والسلام

هم نیز قبله طلب و نظریت - طوائف احوال و نام و در نسبت
درین بار نسبت اللہ حضرت - کہ بیرون این را مع فرست

تشیای سائلان اس با حضرت علی شاه است کم اللہ ع

علی من اتبع الهدی *

بریں مکتوب دفتر ثالث از مکتوبات شریف ختم گردید و جامع این دفتر
 ناسنی مکتوب اول میر محمد نعمان بدخشانفی است و بعد ازاں خواجہ محمد ششم کشمی
 است و تعداد مکاتیب این دفتر اولاً یک صد و سیڑہ کردہ بودند موافق
 بعد و حروف بیاتی کہ بسہ وجہ مناسبت تقریر بآن وارہ کہ تا بیخ
 اتمام آن از حروف (کاس الہی اسسخین) ہویدائے شتوہ بعد از اتمام
 آل چن مکتوب ۱۱۴ صورت تحریر یافت آن را ہم بآن ملحق ساختہ بوقت
 تعداد سورہائے قرآنی ساختند و بعد ازاں نہ مکتوب آخرین نیز بدفتر
 ثالث ضم کردہ تمام نمودند *

باب سوم ختم شد

باب چهارم

در مواظبت و نسیان و ترغیب بحسنات و تحذیر از رستیها مکتوب ۲۵

بخواجه جهان صدور یافته - در تحریض بر متابعت سید المرسلین و اقتداء بسیرت
 خلفائے راشدین علیه علیهم من الصلوة اکملها و من التسلیات اتمها و
 جمیع کمالات روحی و سرمدی و خفی و خفیة منوط اند بتابعیت سید المرسلین
 علیه علی الله من الصلوة افضلها و من التسلیات اکملها و متابعت خلفاء
 راشدین الهادین المهدیین فمن شربتم بما تبعتهم فقد فاز فوزاً
 عظیماً و من جیل علی عتقا الفتهم فقد ضلّ ضللاً بعیداً و
 شفاش پسران شیخ سلطان مرحوم بمکتوب الیه - و اظهار ضیق
 میشت و غمط ارادشال و ترغیب بابداء و اعانت مختاجان *

مکتوب ۳۳

بملا حاجی محمد لامهورمی صدور یافته در ذم علماء سوء و مدح علمای حقانی

علمائے کہ محبت دنیا گرفتاراند و علم را وسیله حصول دنیا ساخته اند خلالتی
 را اگر چه از ایشان حصول فوائد است اما علمشان در حق ذاتهای ایشان
 نافع نیامد در رنگ سنگ پارس اند که از مس و آهن هر چه با و رسد زر
 گردد و او فی حد ذاته بر حجریت خود است بلکه این علم در حق ذوات ایشان
 نیز مضر آمد که حجت برایشان تمام ساخت **إِنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ**
الْقِيَامَةِ عَالِمٌ لَمْ يَنْفَعَهُ اللَّهُ بِعِلْمِهِ +

تدریس و افتا وقتی نافع آید که خالصاً لوجه الله باشد و از شائبه
 حبت جاه و ریاست و حصول مال و رفعت خالی باشد علمائے که باین بلا
 مبتلاند و محبت این دنیه گرفتار از علماء دنیا اند - ایشانند علماء سوء و
 شرار مردم و نصوص دین و حال آنکه ایشان خود را مقتدای بن مبینند
 و بهترین خلالتی می انگارند +

عزیز شیطان لعین ادید که نارغ نشسته است از تضلیل و اغوا
 خاطر جمع ساخته آن عزیز بر آن پرسید لعین گفت که علماء سوء این وقت
 برین کار با من مدد عظیم کرده اند و مرا ازین مهم نارغ ساخته اند +

دین زمان هرستی و مداهنتی که در ترویج دین واقع شده و هر
 فتوای که در امور شرعیه ظاهر شده از شومی علمائے سوء است و فساد
 تیت ایشان - آری علمائے که از دنیا بے رغبت اند و از حبت جاه و
 ریاست و مال و رفعت آزاد از علمائے آخرت اند و ورثه انبیاء علیهم الصلوة
 و السلام ایشانند که فرمائی قیامت سیاہی ایشان انجون شهرداری
 سبیل الله وزن خواهند کرد و بلاء این سیاہی خواهد چربید و نومر العلماء
 عبادة در شان ایشان متحقق است +

حکمی که نزد حق تعالی عزیز است و شرف موجودات آن را وسیله

علمائے سوء

شیطان لعین لعین

دینان هر وقت که در این شده از شومی علمائے سوء است

دنیاوی و تہ از ماہ و جاہ و ریاست ساختہ اند و حال آنکہ دنیا نزد خداے تعالیٰ
ذلیل و خوار است و بدترین مخلوقات۔ عزیز اور سبحانہ و تعالیٰ خوار
ساختن و ذلیل اور اعتراف و دادن بغایت مستحق است و فی الحقیقت
معارضہ است با حق سبحا و تعالیٰ ۛ

اگر دنیا عزیز است آخرت خوار است اگر دنیا خوار است آخرت
عزیز۔ جمع این دوہ از قبیل جمع اضداد است ۛ

آرے جمعے از مشائخ کہ از نفس خود و مرادات خود با کلیہ برآمدند
و بواسطہ بعضے نیات حقانہ اختیار صورت الٰہی دنیا نموده اند و فی الحقیقت
از ہمہ فارغ و آزادند۔ تجارت و بیع ایشان مانع ذکر خدا نیست و در
عین تعلق باین امور بے تعلق اند باں۔ چنانچہ حضرت خواجہ نقشبند فرمودہ اند
در بازار منے تاجوے را دیدم کہ پنجاہ ہزار دینار کم و بیش را خرید و فروخت
نمود و یک لحظہ دل او از حق سبحانہ غافل نہ گشت ۛ

مکتوب ۳۹

پیش محمد چہتری صدور یافته۔ در بیان آنکہ مدار کار بر قلب است اگر
دل بغیر او سبحانہ و تعالیٰ گرفتار است خراب اتر است از مجر و اعمال صوتی
و عبادات رسمی کارے نمی کشاید۔ سلامتی قلب از انتفات با سوائے او سبحانہ و
تعالیٰ۔ و ایاتان اعمال صالحہ کہ بہ بدن تعلق دارند و شریعت باں مرفر نمودہ است
ہر دو در کار است و دعوائے سلامتی قلب بے ایاتان اعمال صالحہ بدنہ باطل
و مرود است چنانچہ بیسکے از محمدان این وقت باین قسم دعوائے ادعا
مے نمایند بجانا اللہ سبحانہ و تعالیٰ عن معتقداتہم الشوء بصدقۃ
حبیبہ علیہ الصلوٰۃ والسلام ۛ

در عمل اعلیٰ
بے تعلق

دعوائے سلامتی قلب بے ایاتان اعمال صالحہ باطل و مرود است

۱۳۱۲

مکتوب ۲۰

نیز به شیخ محمد چتری صدور یافته - در بیان آنکه طریقت و حقیقت خادم
 شریعت اند در کمال جزو او که اخلاص است حقیقت کار این است اما فهم
 هر کس اینجازسد - اکثر عالم بخواب خیال آرمیده اند و بجزو موزا کتفا
 نموده اند - کمالات شریعت را چندانند و حقیقت طریقت و حقیقت چه
 دارند شریعت را پوست خیال می کنند و حقیقت را مغز می دانند و
 نمیدانند که حقیقت معانی چیست ؟ به برزخات صوفیه مغروراند و باحوال
 و مقامات مفتون - هَذَا هَمَّ اللهُ سُخَّانَهُ وَتَعَالَى سِوَاءِ الطَّرِيقِ وَالسَّلَامِ
 عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ *

شریعت - حقیقت
 حقیقت

در مکتوب ۲۱

حال رقبه و عمار مولانا محمد حافظ اهل علم است و کثیر العیال زلفت اسباب
 معیشت متوجه عسکر گشته - اگر توجیه فرموده از سر کار حضرت انار و طیفه یا اندک
 برای مشارالیه حاصل کنند عین کم خواهد بود *

در مکتوب ۲۲

که به شیخ درویش محمد صدور یافته - میان مظفر ولد شیخ گویون از مردم
 اعیان بزرگ زاده اند جمع کثیر با ایشاں و بسته اند محل ترجم است زیاده
 چه تصدیع نماید - و ایضاً فیہ تصقیل مرآة قلب از رنگ محبت مادیون
 او عزوجل لا بد است و بهترین مصقلها در ازاله آل رنگ اتباع سنت مصطفویة
 است علی مصداقها الصلوة والسلام و التحیة که مدار آن بر رفع عادات

بای سنت مصطفویة

فسانی و دفع رسوم ظلمانی است

در مکتوب ۴۴

که شیخ فرید صدر یافته - امر و عمل قلیل - اگر مقرون بقصد حق حقیقت و دین
رسول کریم علیه الصلوٰة و السلام باشد عمل کثیر بر میدارند - اصحاب کتف
این همه درجات که یافتند بواسطه یک حسنه است آن هجرت بود از دشمنان
حق سبحانه و تعالی بنور یقین ایمانی در وقت استیلائے معاندان مثلاً
سپاهیان در وقت غلبه دشمنان و استیلاء مخالفان اگر اندک تر تردد مینمایند
آن قدر نمایان می شود و اعتبار زیگر دو که در وقت امن اضعاف آن در حیز
اعتبار نمی آید - اگر هجرت ظاهری میسر نشود و هجرت باطنی را بکمال مرعی می باید
داشت با ایشاں بایشاں می باید بود

مکتوب ۴۵

بسیادت و نقابت پناهی شیخ محمد فرید صاحب صدر یافته - در اظہار
تشکر و امتنان از خدمت نقرائے خانقاه که باعث جمعیت خاطر اہل شد است -
آدمی همچنانکہ بحقیقت باطن محتاج است بحقیقت ظاہر نیز احتیاج دارد بلکه این احتیاج
مقدم است و محتاج ترین خلایق انسان است این شدت احتیاج اورا بواسطه جمعیت
او آمده است آنچه همه او کار است اورا تنها او کار است بهره محتاج است تعلق دارد -
پس تعلقات او از همه بیش آمد و تعلق مستلزم اعراض است از جناب قدس خداوندی
جل سلطانه پس محروم ترین جمیع خلایق ازین آه انسان گشت حال آنکہ سبب افضلیت
اورا از جمیع خلایق هم همین بود جامعیت او است ازین آه آئینه او تم آمده آنچه در مرایا
جمیع خلایق ظاہر است در یک آن او لایح است پس بهترین خلایق ازین جهت

بهرت ظلمانی و
بهرت باطنی

انسان گشت و بدترین جمیع موجودات از انجست ہم او اذکان منہ محمد علیہ
 علی الہ الصلوٰات والتسلیحات و ابو جہل علیہ اللعنہ *
 (و ہمدیں مکتوب فضائل و آداب ماہ رمضان شریف بیان فرمودہ اند)۔
 (منہما) عبادات نافلہ از نماز و ذکر و صدقہ و امثال آن کہ درین ماہ صادر شود۔
 برابر ادائے فرض از ایام دیگر است و ادائے فرض درین ماہ برابر ادائے
 ہفتاد و نواضع است در ماہ ہائے دیگر۔ و منہما کہے کہ افطار بکنانہ صائمی ا
 درین ماہ اور ایہ بخشند و رقبہ اور از آتش دوزخ آزاد سازند و مراد را
 مثل اجراں صائم عطا فرمایند بے آنکہ از اجراں صائم نقصان کنند۔
 و همچنین کہے کہ در خدمت مملوک تخفیف کند حق سبحانہ و تعالیٰ اور انجست
 و آزاد گرداند از آتش دوزخ۔ و در ماہ رمضان آنحضرت علیہ الصلوٰة والسلام
 رہائے کردند ہر اسیر او ہر کہے ہر چہ ازیشاں سوال مے کرد میدادند *
 اگر کہے درین ماہ حجرات و اعمال صالحہ موقوف شد و تمام سال او را
 بتوفیق رسیق گردانند اگر یہ تفرقہ گذشت در تمام سال و تفرقہ است۔
 ہما لیکن ہر قدر کہ میسر شود بحجیت باید کہ شہید این ماہ را غنیمت باید شمرد *
 تعبیل افطار و تاخیر در تحریر سنن است و درین باب آنسرور علیہ
 الصلوٰة والسلام مبالغہ فرمودند و مانا کہ ہر درین اظہار عجز و جہت بیان
 خود است کہ مناسب مقام بندگی است۔ و بخبر ما افطار کردن سنت است۔
 و در وقت افطار این دعائے خوانند نہ ذہب الظمائم و اَبْتَلتِ
 العروق و ثَبَتِ الْاَجْرُ اِنْشَاءُ اللّٰهِ تَعَالٰی۔ ادائے تراویح و ختم
 قرآن درین ماہ از سنن مؤکدہ است و بیشتر تراویح کثیرہ *
 * * * * *
 * * * * *

فصل فی فضائل
 ماہ رمضان

تراویح و ختم
 قرآن

مکتوب

نیز به شیخ فرید صد و ریافته - در ترغیب بر صلاح بادشاه و تحریر او بر
 تأیید ملت تا مضلّی در میان آمده خلل در کارخانه اسلام نیتدازد - بادشاه
 نسبت به عالم در رنگ کمال است نسبت به بدن اگر دل صلاح است بدن صلاح است
 اگر دل فاسد است بدن فاسد صلاح بادشاه صلاح عالم است و فساد او
 فساد عالم +

تمیز اندک در قرن ماضی (اشارت بزمانه اکبر بادشاه است) بر سر اصل
 اسلام چنانکه شسته است کفار بلا بطریق استیلا اجرائی احکام کفر در وار
 اسلام می کردند - و مسلمانان از اظهار احکام اسلام عاجز بودند و اگر میکردند
 بقتل می رسیدند و اویلا و امصیبنا و احسرتا و احزننا مسلمت انان
 با و امانی برایش در تقویت اسلام بودند و معاندان بخیریه و استتزاز
 چراحتهای ایشان نمک می پاشیدند - امر و زک نوید زوال آن و جلوس
 بادشاه اسلام بگوش خاص و عام رسیده اهل اسلام بر خود لازم دانستند که
 که امداد و معاونت بادشاه بکنند و بر ترویج شریعت و تقویت ملت و دولت
 نمایند و این امداد و تقویت کردن خواه بزبان میسر شود خواه بدست لازم آمد
 و اہم ترین اقسام آن تبیین مسائل شرعی و اظهار عقائد کلامیه بر طبق کتاب
 و سنت و جمیع است - تا مبتدعی و ضالی در میان آمده از راه نبرد و کار
 بفساد انجامد - این قسم امداد مخصوص بعلمائے حق است که رو بآخرت دارند
 نه علماء دنیوی که تمهت ایشان دنیاوی ذنیہ است صحبت ایشان زہر قاتل است
 و فساد ایشان فساد متعدی +

در قرن ماضی هر طایفه که بر سر اسلام آمد از شومی این جماعت بود بادشاهان را

فساد و دولت را در عملات گرفتند مقتدیان آنها صلوات بر او باد

ایشان اندامی بزرگ و ہفتاد و دو وقت کہ راہ عملات گرفتند مقتدیان اینہما علماء سود بود۔ و اکثر جہلائے صوفی نہائی این مانہ نیز حکم علمائے سود دارند۔ فساد اینہا نیز فساد مقتدی است *

متوقع از جناب شریف ایشان آن است کہ چون استطاعت و قرب باو شاہ بروجا تم دارند در جلا و ملائمت و بیج شریعت محمدی علیہ علیہ اللہ من الصلوٰۃ افضلہا و من التسلیمات اکملہا بگوشتند و مسلمانان از غربت بر آزند و این حقیر تبیل البصاعت نیز میخواہد کہ خود را در میدان جرگہ اسلام اندازد و درین باب دست و پاے بزند و محتمل کہ حکم من کثر سواد تو رفہو منہ صہرا میں بے استطاعت را داخل آن جماعت کرام سازند *

مکتوب ۴۵

نیز بہ شیخ فرید صدر یافته۔ در ترغیب بر تعظیم علماء و طلبیہ آن کہ حاملان شریعت اند۔ تقدیم طالب علمان بر صوفیان و در دادن خرچے و اعانت آنها بسیار مستحسن و زیان نمود چرا کہ حاملان شریعت ایشان اند و ترویج شریعت وابستہ بایشان۔ فردای قیامت از شریعت خواهند پرسید از تصدقات نخواہند پرسید۔ پس بزرگترین خیراتہما سعی در ترویج شریعت است۔ علی الخصوص در زمانے کہ شعائر اسلام منہدم شدہ باشند کہ در ہا در راہ خدای عزوجل خرچ کردن برابر آن نیست کہ مسئلہ از مسائل شرع را روان دادہ شود و اتفاق جیتی برائے تائید شریعت برابر خرچ نکھا است کہ در غیر آل از وجوہات خیر خرچ کردہ شود *

ایجا کہسے سوال نہ کند کہ طالب علم گرفتار از صوفی و راستہ چوں مقدم باشد۔ جواب گویم کہ او ہنوز حقیقت سخن اور نیافتہ است طالب علم

فصلے قیامت از شریعت نخواہند پرسید از تصدقات

باد بود گرفتاری سبب نجات خلایق است چه تبلیغ احکام شرعی از مے میسر است
 اگر چه خود باال منتفع نشود و صوفی با وجود وارستگی نفس خود را خلاص ساخته است
 و خلایق کائے ندارد و شک نیست شخصی که کثرت نجات با او بسته باشد
 بهتر باشد از شخصی که به نجات خود دربانده باشد. آئے صوفی که بعد از فنا و بقا
 روئے بعالم گردانیده باشد و دعوت خلق فرود آمده داخل زمره مبلغان شریعت
 است و حکم علماء شریعت دارد.

مکتوب ۴۹

نیز بسیاری از پناهی شیخ فریصدور یافته. در بیان آنکه دولت صوری
 متعلق شدن ظاهر است با حکام شرعی مصطفی علیه علی صاحبها الصلوة والسلام
 والخبیة وسعادت معنوی خلاصی باطن از گرفتاری و ادون حق سبحانه تا کلام
 صاحب دو کتے را باین ذکر است مشرف سازند کار این است و غیر این همه هیچ

مکتوب ۵

نیز به شیخ مذکور صدور یافته. در بیان آنکه دنیا بظاہر شیرین است
 بصوت طراوت در دونه حقیقت سہمی است قاتل و متاعی است باطل و
 گرفتاری است لا طائل مقبول او مخذول است و مفتون او مجنون. حکم او حکم
 نجاستی است. زرا نذوده و مثل او مثل زهر بیت شکر آلوده عاقلان است
 که چنین متاع کا سد فلیقه نشود و چنین کالای فاسد گرفتار نگردد. فقها
 گفته اند اگر شخصی بصیت کرد که مال مرا بعاقل زمانه بدهند براهید باید داد
 که از دنیا بے رغبت باشد و این بے رغبتی از کمال قناعت است. و
 و فیہ. سفارش نضاح ماب شیخ زکریا و درین سن سال گرفتار

شدن او منصب کوروی گری و در عالم اسباب توسل بخادمان عالی نمودن -
 و حضرت ایشان بحال او عنایت فرموده مکتوب الیه اسفارش و فرمودن *

مکتوب ۵۱

نیز به شیخ فرید صدور یافته - در ترغیب بر ترویج شریعت همت عالی
 را ایتمام بران بگمازند که این سعادت عظمی یعنی تأیید ارکان شریعت و ترویج
 احکام ملت بدست آرد چو اگر بعنایت اللہ سبحانه و تعالی از قسم جاو جلال عظمت
 و شوکت ہمہ نیز سرست با وجود شرف ذاتی که سیادت نسبی و اہل بیت نبوت
 بودن است اگر این نعمت ترویج شریعت ہم با آن منضم شود گوے بسفت بچوگان
 سعادت از ہمہ پیش برودہ باشند *

مکتوب ۵۲

نیز بسیادت پناہی شیخ فرید صدور یافته در مذمت نفس آمارہ بیان
 مرض ذاتی او و علاج آن *

کرما - مخدوما نفس آمارہ انسانی مجبول است بر حب جاه و ریاست بحالت
 خواہاں آن است کہ خلایق ہمہ محتاج بوے باشند و او بیچ کس محتاج نباشد
 و محکوم احدی نبود و این دعوائے الوہیت است شرکت بخدایے ہمتا جل سلطان
 پس تربیت نفس نمودن و تحصیل مرادات و از جاہ و ریاست و ترفع و تکبر امداد
 کردن فی تحقیقت بدشمن خدایے عزوجل تقویت کردن است چو دنیاے ذنی
 ملعونہ و مبعوضہ حق است سبحانہ و تعالی پس ہر کہ بدشمن مدد نماید ناچار لعنت
 راشاید *

حکمت در تکلیفات شرعیہ تعجیز و تخفیر نفس آمارہ است ہر کہ مقتضایے

شریعت عمل کرده آید همانقدر هوای نفسانی رو بزوال آرد *
 ایشان یک حکم از احکام شریعی در ازاله هوای نفسانی بهتر است از ریاضات
 و مجاهدات هر سال که از نزد خود کرده شود مثلاً یک درم در ادا زکوة که شریعت
 بآن امر فرموده است در تحریب نفس سودمند تر است از آنکه هزار دینار از پیش
 خود صرف کند و طعام خوردن در عید فطر بحکم شریعت نافع تر است در رفع هوا
 از آنکه از نزد خود سالها صائم باشد و دو رکعت نماز بجا آورد باجماعت ادا
 کردن بمراتب بهتر است از آنکه تمام شب بصلوة نافله قیام نماید نماز بامداد
 را بی جماعت ادا کند *

ریاضات و مجاهدات که بمقتضای شریعت عموماً واقع نشده باشند
 مؤید و مقوی هوای نفسانی اند - بر همان وجوهی که در ریاضات و مجاهدات تقصیر
 نکرده اند لکن هیچ از آنها سودمندگشته و غیر از تقویت نفس و تربیت آن ننموده -
 کلمه طیب لا اله الا الله که موضوع است برای نفی الله آفاقی و انفسی
 در تزکیه نفس و تطهیر آن نفع است و انسب، اکابر طریقت قدس الله تعالی
 اسرار هم از برای تزکیه نفس همین کلمه طیب به اختیار نموده اند هر گاه نفس
 در مقام سرکشی آید و نقض عهد نماید بتکرار این کلمه تجدید ایمان باید نمود بلکه
 هر وقت از تکرار این کلمه طیب بچاره نبود چرا که نفس تار و پاره همواره در مقام
 خست است * در حدیث شریف در فضائل این کلمه طیب آمده است که اگر آسمانها
 وزین بار در پله بنهند و این کلمه در پله دیگر هر آئینه این پله راجح آید بر پله
 دیگر *

مکتوب ۵۳

نیز پیش فرید صد و ریافته در بیان آنکه اختلاف علمائے سنی و سنی سبب فساد
 عالم است و هایناسی نیک شنیده شده که بادشاه اسلام امر فرموده اند

ایشان حکم شریعی بهتر از ریاضات است

اینکه طریقتی که از نفس نافع است

نصف

اختلاف

کہ چهار کس از علمائے دیندار پیدا کنند کہ ملازم باشند و بیان مسائل شرعیہ میکردہ باشند تا خلاف شرع امرے واقع نشود مسلمانان ایہ ازین چو بشارت و ماتم زدگان بہ ازین چہ نوید میکنند معروض آنکہ علمائے دیندار خود اقل قلیل اند کہ از حُب جاہ و ریاست گذشتہ باشند بر تقدیر حُب جاہ ہر کہ ام از علما طر فے خواہد گرفت و اظہار فضیلت خود خواہد نمود و سخنان اختلافی در میان آورده آن اوسیاد تقرب بادشاہ خواہد ساخت ناچار ہم دین اہلتر خواہد شد چنانچہ در قرن سابق اختلاف علما عالم را در بلا اندخت و ہمان صحبت در پیش است اگر یک عالم را از بسائے این غرض انتخاب کنند بہتر مے نماید اگر از علمائے آخرت پیدا شود چہ سعادت کہ صحبت او کبریت اہم است و اگر پیدا نشود بعد از تامل صحیح بہترین این جنس اختیار کنند ملائد مرک کلمہ لا یتوک کلمہ +

ہیچنانکہ خدا صی خلایق و اہل بیتہ بوجود علما است خسران عالم نیز مر بوط بایشان است بہترین علما بہترین عالم است و بدترین ایشان بدترین خلایق -

غرض کہ دریں باب فکر صحیح و تامل صادق مرعی اشته اقدام نمایند +
(ایضاً در مکتوبات بعد از بیان تشکر و امتنان از احسانہ فکوریہ)

واظہار محبت و آرزو مندی خود و دعاے خیریت دنیا و آخرت تحریری فرمایند +
یقین تصور فرمایید کہ فساد صحبت بتدع زیادہ از فساد صحبت کافر است و بدترین جمع فرق بتدعای جماعہ اند کہ باصحاب پیغمبر علیہ علیہم الصلوٰۃ والسلام بغض دارند - در قرآن مجید خود ایشان الکفار مے نامد لیغیظ ۷۰م الکفار قرآن شریعت را صحاب تبلیغ نموده اند اگر ایشان مطعون باشند طعن در قرآن و شریعت لازم مے آید +

مے باید کہ در مجلس شریف ایشان از کتب معتبرہ قطب نماں بندگی مخدوم جانیاں ہر روزے چیزے خواندہ شود تا معلوم شود کہ صحاب پیغمبر علیہ علیہم

فنا وصحت بیع از فساد صحبت فریاد است

مخدوم جانیاں

القبولۃ والسلامۃ چه طور ستائش کرده اند و بکدام ادب یاد نموده اند تا مخالفان بدانند ایشان شرمنده و مخذول گردند - چونکه درین ایام این طائفه بسیار غلو کرده اند و باطراف و جوانب منتشر شده اند و درین باب کلمه چند نوشته آمد تا در صحیح شریف ایشان این قسم بدان ایشان راه نیابند.

مکتوب ۵۵

بیادت پناهی شیخ عبدالوهاب بخاری در اظهار محبت و مشغولی بدعا
ظهر الغیب +

اظهار محبت خود بحکم من احدث اخاه فلیعلم ایاه اولی و انسب است
و باین محبت که نسبت بقرباء آنحضرت علیه الصلوة والسلام و التحیه پیدا
شده است رشته امیدواری تمام بدست آورده +

مکتوب ۵۶

ایضا به شاه صاحب برصوف در سفارش سیدی صالح و طالب العلم
که از عمر ضیق معیشت متوجه آن حد و گذشته اگر در سرکار عالی گنجائش باشد
مشار الیه لائق و سزاوار است +

وفی ۱۰ - جناب قدسادات کثیر البرکات بواسطه جزئیت آن سرور
دنیا و دین علیه علی الصلوة و التحیات ازاں برتر است که بزبان قاصر
بیان منقبت و محمدرت آن تواری کردم که آنکند آن او سیله سعادت خود نوشته
درین باب جزأت نماید و اظهار مؤدت ایشان که بآن مامور است بکنند
جعلنا الله سبحانه و تعالی من محمدیهم محرمة سید المرسلین علیه
علی الروع علیهم الصلوة والسلام +

مکتوب ۵

به شیخ محمد یوسف حمد و ریافته مشتعل برضای خود منند و پند باطنی دل
 شمر قال ، بزرگی در خاندان شما موروثی است برنجی زندگانی نماید که
استحقاق این در اشد میسر گردد و ظاهر را بطاهر شریعت باطن اباطن شریعت
که عبادت از حقیقت است محلی و متزین دارند چه حقیقت و طریقت امر
 دیگر مخالفت شریعت نیست و اگر باشد آن زندگه و الحاد است ۴

در معرفت و حقیقت

مکتوب ۵۹

در جواب مر اسلحه شریفه سید محمود که طلب فوائد و مضایح کرده بودند -
 مخدوما - آدمی را از سه چیز چاره نیست تا نجات ابدی حاصل آید - علم و
 عمل و اخلاص - علم دو قسم است علمی که مقصود از آن عمل است و علم
 فقه متکفل آن است و علمی که مقصود از آن مجرب و اعتقاد است و در علم کلام
 تفصیل آن ذکر یافته است (و بعد از آن حضرت ایشان در اینجا بعض عقائد
 صحیح اهل سنت و جماعت ذکر کرده اند که درین رساله موضوع آن باب اول است
 فلینظر ثمة) ۴

علم عمل - حقیقت

باجمله علم و عمل استفاد از شرع است و تحصیل خلاص که بهیچ وجه است
 مر علم و عمل او بسته بسلوک طریق صوفیه است تا سیر الی الله قطع نه نماید و
 بسیر فی الله متحقق نشود از حقیقت اخلاص دور است از کمالات مخلصان
 مجبور - آری عامه مومنان نیز بتعمیل تکلف در بعضی اعمال حلاص
 و لوفی الجمله متحقق میشود اما اخلاص که ما در صد بیان آنیم خلاص در جمیع
 احوال و افعال و حرکات و سکناات است بتعمیل و تکلف و این قسم خلاص

اخلاص

که دائمی است و در حصول آن به تحمل و تکلف محتاج نیست بغیر از وصول مرتبه خاصه ولایت که بتمام فنا و بقا موقوف است دست نمی دهد - الی آخر المکتوبات الشریف

مکتوب ۶۲

بسیادت پناهی شیخ فرید صدور یافته - در تخریب بر تحمل مصائب و آلام جسمانی و بیان آنکه آدمی را از تحمل آلام و مصائب قانع و حوادث چاره نیست و آل خود سبب فح درجات و لذات روحانی اوست + باید دانست که لذت عالم دنیا بر دو قسم است جسمانی و روحانی - هر چیز که در آن جسم لذت است روح را از انزال الم است و هر چه جسم از آن متألم است روح را از انزال التذاز است اما چونکه روح درین نشأته بتمام جسم فرو آمده است و گرفتار جسم و جسمانی شده حکم جسم پیدا کرده است بلذات او متلذذ و باالم او متألم می گردد و این از بیماری روح است که الم خود را لذت می انگارد و لذت را الم می شناسد در رنگ صفرانی که بواسطه علت صفر شیرینی را تلخ می انگارد این است مرتبه عوام کالانعام - پس بر عقدا فکر از این مرض لازم است تا در آلام و مصائب جسمانی خرم و شادان زندگانی نمایند - تلخی حوادث در رنگ تلخی در وی نافع است - که از این مرض می نماید +

محموس این فقیر شده است در دعوت با علم که طعام بزند و خلوص نیت نمی تواند کرد - جمعی از طعام خوراں شکایت صاحب طعام و منقصت طعام می نمایند و صاحب طعام از آن شکستگی دل حاصل می گردد و همین شکستگی از آن ظلمت میکند و در معرض قبول حق جل و علیه آرد -

لذات جسم در دو

در دو قسم است

عبادت عبارت از تذلل و انکساست پس آدمی از مشق محنت کشی چاره نبود
و از ورزش بار بر واری گذرے نه علی الخصوص مسلمان بیدار را که دنیا سخن است
و در زندان جو یائے عیش بودن از عقل دور است *

مکتوب ۶۵

بخان عظم صد و ریافته. در تاسف بر ضعف اسلام و تحریض بر تبت
اہل اسلام و اجرائے احکام شرع. غرابت اسلام بحدے سیدہ است کہ کفار
بر ملاطعن اسلام و ذم مسلمانان مے نمایند و بے تماشای اجرائے احکام کفر و
مذاحی آں در کوچہ و بازار مے نمایند *

امر و زود چود شریف شمار مفتتم مے انیم و جنونے کہ بناے آں فرط
غیرت اسلام است در نهاد شما خصوصاً امر و زآن روز است کہ عمل تسلیل را
باجر جزیل باعتبار تمام قبیل مے فرمایند. جهاد قولی کہ امر و ز شمار ایستہ شدہ
است جهاد اکبر است مفتتم و انید و هل من مزید بگوئید و این جهاد گفتن را
باز جهاد کشتن دانید *

حضرت خواجه احمد اقدس اللہ تعالیٰ سرہ مے فرمودند اگر من شیخی کنم
ہیچ شیخی در عالم مے دنیا بد امارا کار دیگر فرمودہ اند و آں ترویج شریعت
و تائید ملت است لاجرم بصحبت سلاطین مے رفتند و بتوسل ایشان ترویج
شریعت مے نمودند *

ملتس آن است کہ چون حق سبحانہ و تعالیٰ سخن شمارا تا ثیرے بخشیدہ است
سعی فرمایند کہ لا اقل شتائر کفریہ و احکام اہل کفر کہ در اہل اسلام شیوعی پیدا
کرده اند منہدم و مندرس گردند و اہل اسلام از ان منکرات محفوظ مانند *
در سلطنت پیشین عنانے بدین مصطفوی علیہ الصلوٰۃ والسلام مفہوم می شد

جهاد گفتن باز جهاد کشتن است

احمد کاظمی

و درین سلطنت ظاهر آن عناد نیست بلکه هست از عدم علم است ترس آنست که
مبادا اینجا هم کار بنهاد انجامد و بر مسلمانان معامله تنگ تر افتد

مکتوب ۶۸

نیز بخان خانان صدور یافته در بیان آنکه تو اصنع از ارباب غنا میزید
و استغنا از ارباب فقر

من آنچه شرط بلاغ است با تو می گویم
خواه اگر حسرت پند گیر خواه ملال

تو اصنع از ارباب غنا زیبا است و استغنا از اهل فقر ان المعالجة
بلا اضداد در مکاتیب ثلاثه شما غیر از استغنا امری مفهوم نه شد مثلاً
در مکتوب خیر مسطور بود "بعد الحمد والصلوة نموده می آید" نیک در بیانند که
این عبارت را در کجا باید نوشت - آنکه خدمت فقرایب یار کرده اید اما رعایت
آداب خدمت هم ضروریست تا آن ثمره بران ترتیب شود و بدو و نفاخو خط اقتاد
محبان و مخلصان شمارا باید که ملاحظه نفس الامر نه داشته باشند و هر چه بیشتر سازند
از حقیقت نفس الامر نه سازند که کز کاشی که بدین صلح شمارا دران مقولوزارند
نه مصالح خود را که آن حیانت محض است الی آخره

هر چند این مقدمات تلخ نما اند اما خوش آمدگویان شما بسیارند بهمان
اتفا کنند مقصود از آشنائی فقرای اطلاق بر عیوب مکتونه است و ظهور ذوال مغزونه
و یقین دانند که اظهار این قسم سخنان نما زردی آزار است بلکه از زودی و بسوزی
نیک خواهی

مکتوب ۶۹

نیز بخان خانان مذکور صدور یافته التفات نامه گرامی رسید چون رعایت

السلامة

آداب فقرانموده آید و سخن بتواضع رانده آید امید است که بحکم من تواضع لله
رفعه الله این منزل موجب نعمت دینی و دنیوی گردد و از وصایا و نصحیه چه نویسد
و از علوم و معارف چه و انماید که علماء مجتهدین و صوفیه محققین شکر الله تعالی سعیدم
در بسط و تفصیل سخن تقصیر جائز ندانسته اند

و بالجمله طریقه النجاة متابعت اهل السننة و الجماعة کثره هم الله
بسحانه فی الاقوال و الافعال و فی الاصول و فی الفروع فافهم الفرقه
الناجیة و ما سواهم من الفرق فهم فی معرض الزوال و شرف الطلک
علمه الیوم احدک اولم یعلم اما فی القدی علمه کل احد و لا ینفع
اللهم ینهننا الموت

سید آبی سید ابراهیم در سلسله عاگویان منتظم است او را دستگیری فرماید
که او ان تقوی سیری باهل عیال خود و بفرغ خاطر گذرانیده بدعای سلامتی
و ایزن ایشان مشغول باشد و السلام

در مکتوبات

که بخان خانان صدور یافته تحریر میفرمایند که زندگانی چند روزه بر فرق
اتباع صاحب شریعت علیه و علی اله الصلوٰة و التحیة باید بر سر برد که رستگاری
از عذاب آخروی و فوز بقنعات سرمدی و بسته بسعادت این اتباع است
پس در اموال نامیه و انعام سائمه ادا زکوة کما حقہ باید نمود و آنرا وسیله عدم
گرفتاری باموال و انعام باید ساخت

در مطعومات لذیذ و ملبوسات نفیسه حفظ نفس منظور نیاید و اشت بک
در اطعمه و اشرب غیر از حصول قوت بر ادا طاعت نیتی دیگر نباید کرد و جامه
نفس بحکم کریمه خد و اذ ینتکم عند کل مسجد اعم عند کل صلوٰة

سید ابراهیم

تفاوت مکتوبات

به نیت تزئین یا مورد باید پوشید و مشوب به نیت دیگر نباید ساخت اگر حقیقت نیت میسر نشود خود را به تکلف برین نیت باید آورد و آن که تنگوافتابا کوا اشارت بدین معنی است *

مکتوب ۱

بمیرزاد ارباب صدور یافته - در بیان آنکه شکر بر نعم بر نعم علیه واجب است عقلاً و شرعاً و معلوم است که وجوب شکر به اندازه وصول نعمت است هر چند وصول نعمت بیشتر و وجوب شکر زیاده تر پس بر غنای علی تفاوت در جاقم نسبت بفقرا اصناف مضاعفه شکر واجب آمد - و شکر نعم تعالی و تقدس اولاد به صحیح عقاید است بر وفق علمائے اهل سنت و مجابته و ثانیاً یا تیان احکام علمیه شرعیه است بر وفق علمائے مجتهدین و ثالثاً بتصفیه و تزکیه است بر طبق سلوک صوفیه علیه - و عملی که مخالف این ارکان ثلاثه است اگر چه از جنس ریاضات شاقه و مجاهدات شدید باشد دخل معصیت و نافرمانی است کما یفعله تراهمه المهند و فلاسفة الیونان *

مکتوب ۲

سخا و جود جهان صدور یافته - در بیان آنکه جمع ساختن دین دنیا از قبیل جمع اعداد است پس طالب آخرت ترک دنیا باید آمد و چون درین آوان ترک حقیقی متعسر است بصورت ترک حکمی قرار باید داد و ترک حکمی آن است که در امور دنیویه بمقتضائے حکم شریعت عزا محکوم باید شد در مطاعم و مشارب مساکن و اموال حد و دوشمر عنه اربابیت باید نمود و تحباز ازال حد و دنیا بد کرد و اگر این قسم ترک حکمی هم میسر نشود از مبحث خارج است

اگر ترک حقیقی میسر نشود ترک حکمی باید کرد

سنگ شکر

حکم منافق دارد که صلوات ایمان در آخرت بود مندرش نخواهد گشت نتیجه او عصمت و اموال است در دنیا فقط ۴

شیخ زکریا که مراد عالم و فاضل است و بشومی اعمال از بدتے در از برندان مجبوس است - بواسطه ضعف پیری و ضیق معیشت و تمادی ایام صلب سبتوه آمده است توجیه عالی در باره خلاصی او مرعی خواهند داشت که عالم است و پیر و السلام اولاً و آخراً ۴

مکتوب ۳

قلیج الشریح قلیج خاں صدر و ریافته - در مذمت دنیا و عیال و اظهار خیانت و تباهی آن بعبارات رائقه و تمثیلات واضح و نکوهش ادبای آن که بجلادت و طراوت ظاهری آن مسحور و فریفته شده اند ۴

اے فرزند هیچ میدانی که دنیا چه بیتیست؟ آنچه ترا از حق سبحانه و تعالی باز دارد و پس از زن فرزند و مال و جاه و ریاست و لهو و لعب و شتغال بمال یعنی همه داخل دنیا است و همچنین علو محکم با قدرت بکار نیابند هم از دنیا اند (و سخن ذکر ناهای فی الباب الثانی من هذه الرسالة) ۴

اے فرزند کار این است که از فضول مباحات اجتناب یابد نمود و بقدر ضرورت از آن اکتفا یابد کرد آنهم بنیت جمعیت از برائے دانے و طائف بندگی ۴

اگر بقرش بندگی قدس الله تعالی اسرار هر عمل بجز بنیت اختیار کرده و از رخصت هم امکان اجتناب فرموده - پا از دایره مباحات بیرون نباید نهاد و مجرمات و مستهبات نباید رفت - نعمات بامور مباحه حق سبحانه و تعالی بروجه ام و اکل تجویز فرموده است و دایره این نعمات ابرو وسیع ساخته

و دنیا کار کفر است
علم در کار است
کار بندگی

قطع نظر از این تنعمات کدام عیش برابر آن است که مولای این کس از و راضی باشد
و کدام جفا برابر این که سید او از اعمال او در سخط

وقت کار موسوم جوانی است جو آن مرد آن است که این وقت را از دست
ندهد و فرصت غنیمت شمرد و بخیل که او را تا زمان پیری نگذارند و اگر گذارند
جمعیت بیشتر نشود و اگر بیشتر گردد و هنگام ضعف پیری کار نمیتوان کرد

وجود والدین هم از جمله انعامات حق است سبحانه و تعالی که نعم معیشت
این کس بر سر آنهاست بکسب فرصت است و زمان قوت و استطاعت بگذرد
عذر امر و زاری بفرمایند آنداخت و دخت بیهوشید و بیدارید درین وقت جوانی
که زمانه استیلاء دشمنانین است از نفس و شیطان اندک عمل را آن قدر
اعتبار است که در وقت عدم استیلاء انعامات مضاعف آن اعتبار است

اے فرزند مقصود از ادای وظایف بندگی منافع و مصالح عبادت است
بجانب قدس او تعالی اعراضه شانه هیچ فائده ازال عاید نمی شود آن فرزند میداند
که اگر از ارباب دنیا کسے از زیر دستان خود بگذشتی سر قرار فرماید و حال آنکه
در آن خدمت نفعی بآمر نیز عائد است این زیر دست چه بلا عزیز میدارد
که خدمت او را بمسئولیت تمام بجا آورد چه بلا باشد که با وجود عظمت حق
جل سلطانہ از عظمت این شخص و عدم احتیاج او منفعت آن در انتقال
احکام حق جل عظمت نمی گوید خدمتے که با آن امر کرده بجای آن آید آیا عظمت
آمر تعالی و تقدس حقیر تر از عظمت ابناء دنیا می شمارد یا اخبارات شرعیہ
دروغ می داند و باور نمی کند بشنا عمت این امر را نیک ملاحظه باید کرد عقلا
در خطر باو هم نیز اعتبار میکنند اگر شخصی که کذب او را بارها تجربه کرده باشند
بگویند که اعدا با استیلائی تمام بر قلاں قوم شیخون خواهند کرد و عقلای آن قوم
در پی محافظت خود میشوند و فکر دفع آن بلیتہ می نمایند

خبر صادق علیه الصلوة والسلام بمبالتغی تمام از عذاب خردی خبردار
 ساخته است و از علاج آن نیز خبر داده است پس چه ایمان است که خبر خیر صادق
 در مذنب خبر دهنده گویم اعتبار ندارد صورت اسلام نجات نمی بخشد یقین
 می باید حاصل کرد یقین کجا است که ظن هم نیست بلکه وهم هم نیست قیاس
 باید کرد که این قسم کردار از ایمان است یا کفر

پس بر این فرزند لازم است که از سر تجدید ایمان بکند - قال علیه الصلوة
 والسلام جددوا ایمانکم بقول لا اله الا الله و از نام ضیانت حق سبحانه
 نقلی از این نصوص از سر اعاده نمایند و احکام شرعی از علمائے آخرت تفسیر
 نموده بعمل آرند و در احوال حقوق عباد سعی بلیغ مبذول دارند که حق هیچ کس
 در ذمه او باقی نماند - اینجا ادای حق آسان است بملائت و تملق هم رفع
 میشود و در آخرت کار مشکل است علاج پذیر نیست

ای فرزند میدانم که اکثر این نصائح و مسائل بگوش آل فرزند رسیده باشد
 اما مقصود عمل است نه مجرد علم - بیماری که علم به دارو می خورد و در دوا
 دارو نخورد و صحت نمی یابد فقط علم به دارو فائده نمی کند - بهر حال شکر و محبت
 این طائفه از دست ندهند و التجا و تضرع باین قوم شمار خود سازند باشد که
 بتوسل محبت ایشان حق سبحانه و تعالی بمحبت خود مشرف سازد و ازین
 خیر خشنوائی دنیا با لکل خلاص فرماید

در آخر مکتوب ۴۷ که میرزا بدیع الزمان صدر یافته تحریر
 میفرماید بقیة التصحیح اتباع صاحب شریعة علیه الصلوة والسلام
 والتحیة فان النجاة یدونه محال - وعدم الالتفات الی ترخارین
 الدنیا وعدم الاعتبار بوجودها و عدمها فان الدنیا مبعوضة الله
 سبحانه لیس لها قدر عند تعالی فیذبحی ان یکون عد مها خیراً من

مکتوب
 اینجا ادای حق آسان است
 مقصود عمل است
 علم به دارو

اجودها عند العباد - وقصة عدم وفائها وسرعة نوالها مشهورة
 بل مشهودة فاعتبروا بابناءها الذين مضوا من قبيل فقنا الله
 سبحانه وتعالى المتعابطة سيّد المرسلين عليه وعلى آله الصلوة

والسلام

مکتوب ۶۵

بمیرزا بدیع الزمان بعد از تحریر این برتالبت سید کونین علیه الصلوة
 والسلام و تصحیح عقاید و دستن احکام شرعیّه و عمل بمقتضای آن و عدم التفات
 بمطالب مقاصد آن منویدند

بلند همت باید بود و از حق سبحانه و تعالی یوسیله یا بی وسیله اورا تعالی اشیا
 باید طلبید - کار این است غیر این همه بی هیچ
 در همه حال یک شرط را مرعی دارند و آن حدیث قبله توجیه است قبله توجیه
 متعدد و ساختن خود را در تفرقه انداختن است مثل مشهور است "هر که یک جا
 همه جا و هر که همه جا بی هیچ جا"

مکتوب ۶۶

پیرعلی خان صدر یافته که مدارجات برود جزو آنداقتال او امر و
 آنها از نواهی - و معظم ترین این دو جزو جزو خیر است که معتبر بوسع و تقوی
 است کما قال علیه الصلوة والسلام لا تغدل بالرعة شیئاً یعنی الوماع
 وقال ایضاً علیه الصلوة والسلام ملاک دینکم الوماع
 و فضیلت انسان بر یک انیس جزو متحقق است چه ملائکه در جزو اول
 مشارک اند و ترقی در ایشان منفقود
 و رعایت این جزو عظم که اجتناب از محرّمات است و قته حاصل شود که

در حدیث
 قبله توجیه

از فضول مباحات نیز اجتناب نماید زیرا که از زخا و عنان در مباحات مشتبهات
میرساند و شتبه مجرم نزدیک است من حامل حواله الحمی یوشک ان یقع
فیه *

و چون اجتناب از فضول مباحات درین وقت بسیار عزیز الوجود است
مما کن دائرة از کتاب فضول مباحات آنگ ترا باید ساخت درین از کتاب هم
همواره تادم و مستغفر می باید بود بحتمل که باین امت و استغفار از آفت آن
مضمون محفوظ ماند عزیزی میفرماید انکسار العاصین احب الی من صولته
المطیعین و اجتناب از محرمات نیز بر دو قسم است قسمی است که بحقوق الله
سبحانه و تعالی تعلق دارد و قسمی است که بحقوق العباد متعلق است و رعایت
قسم ثانی اہم تر است حتی سبحانه و تعالی لاغنی مطلق است و ارحم الراحمین عباد
تقرا و محتاج اند و بالذات نسیم و بحتمل اند که ذکا الاحادیث الواردة فی
هذا الباب ای عایة حقوق العباد *

ثانیاً اظهار محرمات و شکر گذاری ایشان می نمایند که در بلده معظمه لاهور
بوجود ایشان بسیار از احکام شرعیه و واج یافته است و آن بلده نزد حضرت
ایشان اہم و محط است نسبت بسائر بلاد ہندوستان خیر و برکت آن
بجملہ بلاد ہندوستان ساری است حتی سبحانه و تعالی مؤید و ناصر ایشان باد *
سفارش حامل رقیہ عاک از مردم نیک و صلحا است حاجت سبحان ایشان
آوردہ است امید است کہ توجہ شریف در بارہ او مرعی دست تر و اے حاجت
خواہند فرمود *

در مکتوبات

بجبار می خاں ارشاد می فرمایند - حیات چند روزہ را در مرغیات حتی سبحانه
و تعالی صرف باید نمود - چه زندگانی و کد ام عیش است کہ مولای آنکس از کردار او

لاہور

ناراض باشد۔ حق سبحانہ و تعالیٰ بر احوال کلی و جزوی او مطلع است۔ حاضر و غایب۔
 شرم یابد کہ وہ بالفرض اگر داند کہ شخصے از عیوب افعال ناپسندیدہ ایشان
 اطلاع خواهد یافت در حضور او امر ناشائستہ بوقوع نمی آید چہ بلا شد کہ با وجود
 علم حضور حق سبحانہ و تعالیٰ بیچ باک نمیکند این چہ سلام است؟ حق سبحانہ و
 تعالیٰ را برابر آن شخص اعتبار نمی نهند نعوذ باللہ من شر و مرانفسناہ

مکتوب ۸۳

یہ بہادر خان صدور یافته۔ در بیان آنکہ ظاہر البتہ بیعت عزرا استن و
 باطن اہموارہ با حق جل جلالہ اشتہار عظیم است تا کہ ام صاحب دولت را
 باین دولت عظیمی مشرف سازند۔ امر و مرجع این دو نسبت بلکہ استقامت بظاہر
 شریعت تنہا نیز بسیار عزیز الوجود است۔ حق سبحانہ و تعالیٰ از کمال کرم خود
 استقامت پر متابعت سیدک اولین و آخرین ظاہر و باطناً کرامت
 فرماید ۴

مکتوب ۸۵

بمیرزا فتح اللہ حکیم صدور یافته۔ در ترغیب اعمال صالحہ خصوصاً اولی

صلوات جماعت ۴

جامع ترین عبادات و مقرب ترین طاعات اولی صلوات است چنانچہ
 در حدیث شریف آمدہ الصلوٰۃ عماد الدین فمن قامها فقد قام الدین ومن
 ترکها فقد هدم الدین و کسی کہ بر مواظبت اولی صلواته موفق سازند
 از فحشا و منکر باز دارند کہ میرزا ان الصلوٰۃ تنھی عن الفحشاء و المنکر
 مؤید این سخن است و صلواتی کہ نہ چنین است صوت صلواته است حقیقت
 ندارد ولیکن تا زمان حصول حقیقت صوت از دست نیاید و مالا یدرک

کله کلا یترک کله (و بعد از ان نوشتہ اند کارے کہ در وقت مخاطبہ کردہ شود اعتبار عظیم در دآن اہم مثال سرچوشی سپاہیان وقت غلبہ غنیم و صلاح جواباں وقت غلبہ شہوات نفسانی و ہجرت اصحاب کہف از مخالفان دین واضح فرمودہ اند) ۴

و در بارہ شیخ بہاؤ الدین نوشتہ اند کہ ایشان اصحبت فقرا مرغوب نمے فتد باہل غنی و تتمہ ماہل و متجدد است نمیداند کہ صحبت او شان اسم قاتل است و لغتہ چرب شان ظلمت افزا الحذر الحذر الحذر الحذر

مکتوب ۸۶

بیکے از حکام پرگنہ برک صدور یافته - در بیان سلامتی قلب از دادون حق سبحانہ و تعالیٰ و مضمون آن یہاں است کہ در مکتوب ۸۲ گذشت ۴

مکتوب ۸۷

بہ پہلوان محمود و ریافتہ - در بشارت ایشان بقدم میاں شیخ مزمل و غنیمت شمردن صحبت او شان را و آداب صحبت را مرعی داشتن تا مؤثر افتد - چہ سعادت کسے است کہ دوستان خدا عزوجل کسے قبول نمایند چہ جہے آنکہ محبت و قربت ممتاز سازند ۴

مکتوب ۸۸

نیز بہ پہلوان محمود و ریافتہ - چہ نعمتے است کہ کسے با میان و صلاح نمے سیاه خود را سفید سازد و در حدیث نبوی است علیہ الصلوٰۃ والسلام من شاب شیبہ فی الاسلام غفر لہ - جانب امید از حج و ہند و ظن

منفعت غالب سازند که در جوانی خوف غالب تر یابد و در پیری رجای بیشتر
در کار است *

مکتوب ۸۹

بمیرزا علی خان - در بیان آنکه موت وسیله وصول دوست است بدوست
و آنکه از مرگ دیگران لمیرگ خود عبرت بگیرد و تعزیت والدۀ مرحومۀ او شال
آنکه مکافات احسان او با احسان بکنید و بدعا و صدقه ساعت فصاحت مد
تسائید - فان المیت کالغریق ینتظرون عوۃ تلحقه من آب او اومه
اذا یر او صیدیق *

مکتوب ۹۰

بخواجه قاسم صدور یافته - نصیحتی که بجهان و مخلصان کرده می شود
همه آن است که بکلیت اقبالی بجناب قدس خداوندی عزت شانده میسر گردد -
و اعراضی از ما دون او تعالی حاصل آید - کار این است غیر این همه بیج -
و حصول این دولت عظمی وابسته بتوجه و اخلاص باین طبقه علیت شبنده
است بر ریاضات و مجاهدات شاقه آل قدر میسر نه گردد که بیک صحبت ایشان
حصول یابد - الی آخره *

مکتوب ۹۱

بمیرزا کبیر صدور یافته - در بیان آنکه اولاً تصحیح عقاید بروفق آراء
علماء اهل سنت و کجاعت باید کرد و ثانیاً علم و عمل مقتضای احکام فقہیه
لازم باید ساخت - بعد از تحصیل این دو جناح علمی و عقاددی تصدیر ان
عالم قدس باید نمود *

مقصود از اعمال شریعت و احوال طریقت و حقیقت تزکیہ نفس و تصفیہ قلب است
تا نفس مزکی نشود و قلب سلامتی پیدا نہ کند ایمان حقیقی کہ نجات دہستہ آن است
یسترس نشود و سلامتی قلبی قستی صورت بندد کہ غیر او تعالیٰ اصلاً در دل خطور
دکند اگر چه ہزار سال بگذرد و این حالت معبرینما است و قدم اول است
درین راہ و بدو نہ خراط القتاد و السلام اولاً و آخراً ۵

مکتوب ۹۲

ایضاً بہ شیخ کبیر صدور یافتہ - در بیان آنکہ راہ اطمینان قلبی کہ حق است
سبحانہ و تعالیٰ نہ نظر و استدلال چہ در ذکر کسب مناسبت است یا بختاب
قدس - ہر چہ مناسبت نیست ما اللذات و ہر یکا زیاب سلین ہیک قسم علاقہ
در میان ذاکر و مذکور پیدا میشود کہ موجب محبت میگردد و چون محبت مستولی شد
غیر اطمینان بیچ نیست و چون کار یا اطمینان قلب سید دولت ابدی نقد
وقت او گشت ۵

✓ ذکر گو ذکر تا تر حبان است پاکی دل ز ذکر بزدان است

مکتوب ۹۳

یہ سکندر خان لودی صدور یافتہ - در بیان آنکہ بعد از ادائے پیمانہ پتہ جگانہ
بجماعت و ادائے سنن روایت جمع اوقات خود را مصروف بذکر حق
جل سلطانہ باید ساخت و بغیر آن چہ در خوردن و چہ در خفتن چہ در آمدن
و چہ در رفتن نباید پرداخت ۵

طریق ذکر را بشما معلوم کردہ شدہ است بر بہاں طریق استعمال نمایند
اگر در جمعیت فتور یا ابتدا اول سبب فتور را تعیین نمایند بعد از آن تلافی

تقصیر آن باید نمود و بالتجا و تضرع نام بحضرت حق سبحانہ رو آورده و دفع آں
ظلمت باید خواست و شیخی را کہ ذکر از اوے گرفته باشند وسیلہ باید ساخت و

مکتوب ۹۴

بخضر خان لودی صدور یافته مضمون آن مطابق مکتوب نوید و یکم است

کہ عنقریب مذکور شد

مکتوب ۹۶

بمحمد شریف صدور یافته در غنیمت دستن ایام فرصت و جوانی و
ترغیب بر طاعات و عبادات و احترام از محرمات و مشتهیات و گذاردن
صلوات بجماعات و اولے زکوٰۃ اموال بر غنیمت و منت تمام و منع از تسویف
و تاخیر در توبہ و انابت

باید دست کرد در دنیا محل آزمائش و ابتلا است و دشمن و دوست را
متمیز ساختہ اند و ہر دورا شمول رحمت گردانیدہ در روز قیامت دشمن را
از دوست جدا خواهند ساخت امر و شیطان لعین بغیر و کرم پروردگار
جل سلطانہ در مہنت می اندازد و عقو و را سبحانہ ہمانہ ساختہ مگر تکب معاصی
مے سازد کہم و رحمت ادر آخرت مخصوص یہ ابرار و مسلمانان نیک کردار
خواہند داشت آئے مسلمانان ابر تقدیر خیریت خاتمہ از رحمت نصیب است
اگر چہ بعد از ازبخت متطاوولہ از عذاب دوزخ نجات یابند اما ظلمات معاصی
و عدم مسیلات با حکام منترکہ سماوی کے بگذارد کہ نور ایمان اسلامت
بیرد علما گفتند کہ اصرار صغیرہ بکبیرہ مے رساند و اصرار بکبیرہ مفضی بکفر
است عیاذ باللہ سبحانہ

مکتوب ۹۷

به شیخ در ویش صدور یافته - همچنانکه مقصود از خلقت انسانی اداء عبادات
 مأموره است مقصود از اداء عبادات تحصیل یقین است که حقیقت ایمان
 است گوئیا ایمانی که پیش از اداء عبادت است صوت ایمان است نه
 حقیقت ایمان که تعبیر از آن بیقین کرده شده است و مقصود از فنا و بعتا
 ہمیں یقین است اگر از فنا فی اللہ و البقاء بمعنائے دیگر خواہستد کرد که
 بحالیت و محلیت مومم باشد خود عین الحاد و زندقه است - ابراہیم بن شیبان
 کہ از مشایخ طبقات است قدس اللہ تعالیٰ ارحمہم میگوید کہ علم الفناء و
 البقاء بدو مرعلی اخلاص لوحیدانیت و صحتمت العبودیت و ماسو ذالک
 فمخالیط و نرند قتر و الحق کہ راست میفرماید این کلام از استقامت او خیر
 منے ہر فنا فی اللہ عبارت از فنا در مہذبات است و علیٰ ہذا القیاس
 السیر الی اللہ و السیر فی اللہ و نحوہما :

مکتوب ۹۸

بہ عبد القادر پسر شیخ زکریا صدور یافته - در مواعظ و نصائح و سبب
 احادیث وارودہ در امر برحق و ملائمت و منع از تعسف و درستی و مذمت
 فحش گوئی و غضب و مدح تواضع و فروتنی و ترغیب باستیفای حقوق عباد
 و تحذیر از مطالب مالی و نفسی و طلب رضائے مولیٰ اجل علی شانہ
 و الاحادیث کلہا مذکورہ فی المکتوب الشریف :
 بطرادت بے حلاوت دنیا مغرور نباید شد اگر بدنیا کسے اعزت آبرو
 باشد کفار دنیا دار باید کہ از ہمہ عزیز باشند بظاہر دنیا و رفیقہ شدن از بجزوی

است فرصت چند روزہ را عنایت باید شمرد و در مرضی خدای عزوجل باید کوشید
 و بخلق خدای احسان باید نمود التعظمه لامل الله والشفقة علی خلق الله
 هر دو اصل عظیم انداز برائے نجات اخروی ❖

هر چند مے اندک وقت شما که "عفقوان جوانی است و نعمات دنیا
 و تسلط بر خلایق حاصل" بقاضای استماع امثال این سخنان نئے کند اما
 شفقت بر احوال شما باعث این گفتگو مے گردد ❖

مکتوبات

بملا حسن کشمیری در منع اعتراض بر کاملان سہر اعتراضی کہ بنفس داند
 در وقت امارگی مسلم است اما بعد از حصول اطمینان مجال اعتراض نیست
 چه نفس درین موطن از حق سبحانہ و تعالیٰ راضی است و حق سبحانہ از مے
 راضی پس بر مرضی و مقبول اعتراض گنجائش ندارد۔ یہاں کہ جاہلان
 از کمال جہل نفس مطمئنہ را با مارگی تصور نمایند و زبان اعتراض کشانند چنانکہ
 کفار انبیار علیہم الصلوٰۃ والسلام در زنگ سائر بشر دست از کمالات
 نبوت انکار نمودند۔ اعاذنا لله سبحانہ و تعالیٰ امتہ ❖

مکتوبات

بہ شیخ فرید صدور یافته در معتمای عافیت۔ و طلب کردن قاضی برای
 شہر سہند۔ عزیز مے ہوارہ دعای کرد و متنای عافیت یکروزہ مینمود
 شخصے پرسید کہ این ہمہ کہ مے گذارنی مگر عافیت نیست گفت آل مے خواہم
 کہ روزے از صباخ تا شام ترک مےب معاصی نباشم ❖
 مدتی است کہ سہند قاضی ندارد و در اجراء بعضی احکام شرعیہ بر بعضی

و شفقت علی
 و شفقت علی

اماری

میرسد مثلاً برادرہ زادہ یتیم داریم از پدر او پارہ میراث مانده است -
وصی ندارد و تصرف در مال او بے اذن شرعی کردہ نئے تو انیم الرقاضی باشد
باذن او کارے کشاید و علی هذا القیاس ۛ

مکتوب ۱۰۴

بقضات پرگنہ مستکن در تعزیت عزیزے - ہر چند مصیبتی کہ از فوت
متعزت پناہی رسیدہ بسیار شدید است اما بندگی است غیر از رضی بودن
از فعل مولی و تقدس چارہ نیست - از برائے بودن نیاوردہ اند از برائے
کار کردن آوردہ اند کار باید کرد اگر کار کردہ رفت باکے نیست بلکہ بادشا
است الموت جسمہ یوصل الی الحبیب الی الحبیب شان و ثابت است ۛ
بدعا و استغفار و تصدق اندا و باید نمود چنانچہ در حدیث شریف آمدہ است
مالیئت فی القبر الا کالغریق المتغوث ینتظر دعوۃ تلحقہ من آب
او امر او اخ او صدیق فاذا لحقته کان احب الیہ من الدنیا وما
فیہا ۛ

مکتوب ۱۰۵

یہ حکیم عبد القادر صدور یافتہ - درازالہ امراض باطنی - نزو حکما مقرر است
کہ مریض نازمانے کہ از مرض برنشود ہیچ غذائے اور اسود منڈ نیست اگر چه
مرغ مطبخن باشد بلکہ مقوی مرض است؟ ہر چه گیرد علتے علت شود ۛ
پس اول فکر از مرض او مے نمایند بعد ازاں بغذا ہائے مناسب
بتدیج اور بقوت اصلی مے آرند ہیچناں آدمی نازمانے کہ مرض قلبی مبتلا
ہیچ عبادتے و طاعتے اور نافع نیست بلکہ مضر است دیت تال للقران
والقران یلعنہ حدیث معروف است و رب صائم لیس لمن صیامہ ۛ

آدمی نازمانے کہ مریض قلبی مبتلاست ہیچ طاعتے و عبادتے اور مضر نیست

حدیث

الاجوع والظمء خبر صحیح پس اطباءے امراض قلبیہ نیز اولاً امر باز الہ عن
میفرمایند و آن مرض عبارت است از گرفتاری بغیر حق سبحانہ و تعالیٰ
تا زمانے کہ ازین گرفتاری خلاص شدہ امید نجات و صلاح بسی مستبعد است
پس بر علمائے اولی الالیاب و حکمای ذہوی الایصار فکر از انہ این مرض
لازم است ع

درخانہ اگر کس است بکحرف بس است

مکتوب ۱۰۶

بہ محمد صادق کشمیری صد در یافتہ در بیان آنکہ محبت این طائفہ
از اجل نعم خداوندی است جل سلطانہ تا کہ امام صاحب دولت را باین نعمت
مشرف سازند و بعض این طائفہ سم قاتل است و طعن ایشان موجب حرمان باری
نجانا للہ سبحانہ و تعالیٰ و ایاکم عن هذا الابدلاء شیخ الاسلام ہنری
فرمودہ الہی ہر کرا خواہی براندازی اورا با ما در اندازی این جمع و انابت
کہ بہ تجدید شمارا کر امت فرمودہ اند نعمت عظمی تصور فرمایند و از حضرت
حق سبحانہ و تعالیٰ استقامت بران طلبند

در مکتوب ۱۰۷

کہ بہ محمد صادق کشمیری صد در یافتہ تحریر فرمودہ اند عجیب کارے است
کہ در مکتوب سابق خلاص بسیار ظاہر ساختہ بودید و سبب آن را ظو و دو
واقعه پے در پے نوشتہ بودید کہ اثر آن در اوقات نیز یافت و باعث
ندامت از وضع سابق و توبہ انابت گردید یک ماہ نہ گذشتہ کہ تعمیر پیدا
گردید و در صد و آن آمدید کہ آن دو واقعه را و جھے پیدا شود کہ بغلط کشف

تحریر از بعضی این طائفہ

بکشد آنچه بود و این چیت
 بگفتا فلانی چه پدے کند
 نہ با من کہ بانفس خودے کند
 والسلام

مکتوب ۱۰۹

حکیم صد صدر یافته - اہل اللہ اطباءے امراض قلبیہ اند۔ از الہ علی
 باطنیہ منوط بتو تجربہ این بزرگواران است کلام ایشان دوا است نظر ایشان
 شفا ہر قوم لا یشقی اچلیسہم و ہم جلساء اللہ بہر بیطرون بہر
 یرزقون۔ رأس امراض باطنیہ رئیس علی معنویہ گرفتاری قلب است
 بجا دون حق سبحانہ و تعالیٰ و تا ازین گرفتاری تمام آزادی میسر نہ شود
 سلامتی محال است چہ شرکت اوراں حضرت جل سلطانہ صلواتبار نیست۔
 الا اللہ الدین الخالص کلین کہ شرکت غالب سباحتہ باشد۔ الی آخرہ

مکتوب ۱۱۰

بہ شیخ صدر الدین صدر یافته - مقصود از خلقت انسانی ادائے وظایف
 بندگی است و دوام اقبال بجناب حق سبحانہ و تعالیٰ و این معنی بے متحقق
 شدن کمال اتباع سید الاولین و آخرین علیہ من الصلوٰۃ افضلہما
 و من التسلیمات اکملہا میسر نیست
 ہر چہ غیر از حق سبحانہ و تعالیٰ مقصود است میبود است از عبادت غیر
 وقتی نجات یابد کہ غیر از خداے عزوجل مقصودے نہاند اگر چہ از مقاصد خروبی
 و تمتعات بہشتی باشد تا بقنعمات دنیوی کہ مبعوضہ او سبحانہ و تعالیٰ است
 چہ رسد

مکتوب ۱۱۱

به شیخ حمید بن بهمنی صدور یافته - در بیان آنکه توحید عبارت از تخلص قلب است از توجیه نادون او بیحانه تا زمانه که دل را گرفتاری با سوائے متحقق است اگر چه اقل قلبین باشد از ارباب توحید نیست به تحصیل این دولت احد گفتن و واحد دانستن نزد ارباب حصول از فضول است *

آرے از واحد گفتن و واحد دانستن که در تصدیق ایمان معتبر است چاره نیست اما بمعنای دیگر است فرقی در میان لا معبود الا الله و در میان لا موجود الا الله بین است تصدیق ایمان صفتی است علمی ادراک جبرانی صفتی است حالی پیش از حال سخن ازال را ندن محظور است *

مکتوب ۱۱۲

به صوفی قربان صدور یافته - در تخریض بر متابعت سنت سید المرسلین علیه و علیہ الصلوٰة والسلام *

فوز از متابعت سنت مرضیه براتب بهتر است از جمیع لذذات دنیای و نعمات اخروی مثلاً خواب نیم روزی که از روزی این متابعت واقع شود از کرور کرور حیا لیاالی که از متابعت اوست اولی و افضل است همچنین انظار یوم فطر که شریعت مصطفوی بآل مرفر موده است از صیام ابد الا بااد که نه ما خود از شریعت است بهتر است - اعطاء جدیسی بامر شارع از انفاق کوه زر که از نزد خود باشد افضل تر است (شاهد این معنی نقل حضرت امیر مگر که در نماز آباد و در جماعت کسے اندید "چنانچه سابقاً مذکور شده" تخریر فرموده اند) *

جواب تمام روز بهتر است اگر کرور کرور از متابعت نبی

اهل خدائت ریاضات و مجاہدات بسیار کرده اند اما چون موافق شریعت
حقہ نیستند بے اعتبار و خواریند. مثل ایشان مثل کناسی است کہ ریاضتش
از ہمہ بیش است و اجرتش از ہمہ کمتر و مثل تابعان شریعت مثل آن جماعت است
کہ در جواهر نفیسیہ بالماسات لطیفہ کار می کنند عمل اینها در نهایت قلت است
اجرایشان در غایت رفعت عمل یک ساعت تواند بود کہ یا جرصد ہزار برابر بود
الی اخرہ :

مکتوب ۱۱۶

بملا عبد الوہاب دلاہوی صدور یافته - در بیان آنکہ سلامتی قلب بقوت
برسیان باسوائے است از قلب این حالت معتبر بقنای قلبی است و قدم اول
درین اہمیت را بلند دارید و بجزوی و مویزی قناعت نہ کنید از کثرت
اشتغال بامور دنیویہ خوف و رغبت است بامور دنیہ :
کناسی در فقر بمراتب بہتر است از صد نشینی در غنا. ہمگی بہمت آن
باشد کہ بفقرو نامرادی زندگانی چند روزہ بسر بردہ شود قرآن من القاء و
ادبایہ اکثر ما تقر من الاسب والستلام :

مکتوب ۱۱۷

بملا یار محمد قدیم بدخشی صدور یافته - در بیان آنکہ قلب در ابتدا تابع
حس است پس ناچار ہر چه از حس دور است از قلب نیز دور است و نہایت
کار چون قلب تابعیتے بحس نماید دوری از حس در قریب قلبی تاثیر نہ کند -
لہذا مشائخ طریقت بتدی و متوسط را از صحبت شیخ کامل و مکمل مفارقت
تجویز نہ فرمودہ اند پس باید کہ صحبت ایشان را غنیمت شمرند و بحکم ما لا

زندگانی چند روزہ بقرآن فقر و نامرادی بسر بردہ شود

یدادك كله لا يترك كله اكثر اوقات بدوشان صحبت دارند و از صحبت باجنس
بوجه ابلغ اجتناب نمایند *

مکتوب ۱۱۸

بملا قاسم علی بدخشی صدور یافته - در تحذیر از اعتراض بر مشایخ
و انکار اهل الله *

مکتوب ۱۱۹

بمیر محمد نعمان بدخشی صدور یافته - در بیان آنکه این راه دیوانگی میطلبد
خبر آمده است که لایو من احد که حتی یقال انه مجنون چهل جنون آمد از
تدبیر زن فرزند فارغ گشت از اندیشه کذا و کذا بحقیقت میسر شد اسباب
جمعیت خلق باعث تفرقه ایشان است دست اسباب تفرقه خلق باید زد
تا جمعیت حاصل آید و باعث این جمعیت صحبت ارباب جمعیت است زود
تدارک آن بکنی و بی استطاعتی را عین استطاعت دانسته رفع بید صوی
نمائید شنیده شده که مولانا محمد صدیق وضع فقر را گذاشته نوکری اختیار
کرده است افسوس هزار افسوس - که کسی از اهل اعلیٰین بسفل سافین برسد
امر از او حال بیرون نخواهد بود و یاد نوکری جمعیتش خواهند داد یا خواهند
داد اگر خواهند داد بدو اگر نخواهند داد بدتر *

مکتوب ۱۲۰

نیز بمیر محمد نعمان بدخشی صدور یافته - در ترغیب بر صحبت ارباب جمعیت
و آنکه این فرصت سیر و سفر عزیز را در اتم هماتم که صحبت ارباب جمعیت است *

صفت باید نمود *

ولا تعدل بالصحة شيئاً كما تما ما كان الا ترى ان اصحاب رسول الله
صلى الله تعالى عليه وسلم فضلوا بالصحة على من عداهم سوى الانبياء
عليهم السلام وان كان اوساقرنيا او عمرامروانیا مع بلوغهما
نهاية الدرجات وعاية الكمالات - ولو علم اويس فضيلة الصحة
بهذا الخاصية لم يمنعه مانع من الصحة وما اثر شيئاً من الاشياء
على هذه الفضيلة *

اللهم وان لم تخلقنا في هذه النشأة في قرن هؤلاء الاكابر
فاجعلنا في النشأة الآخرة محشورين في زمرة قصير بركة سيد
المرسلين عليه صلوات الله والتسليمات والتحيات - والسلام *

مکتوب ۱۲۲

ملاطاهر بخشی صدور یافته - در خصت ادن او سفر هندوستان و
خبر گیری اهل و عیال و ترغیب و بر بند همی و آنکه فقرا این زمانه اکثر در مقام
پست همی اقامت دارند از صحبت او نشان دور باشند و واقعات را
اعتبار نه کنند که مجال تاویل امیدان وسیع است ز بهار بخواب خیال مغرور
و مقتون نشوند - والسلام *

مکتوب ۱۲۳

ملا صفر احمد رومی صدر یافته - در بیان ترغیب بر سلوک طریقت و
مشغول شدن بخدمت حق که حق است از دیگران - خدمت و الدین هر چند
از حسنات است اما در جنب حصول مطلوب حقیقی بیکاری محض است و تعطیل

صرف - چرا که حق الله سبحانه و تعالی بر حقوق جمیع خلایق مقدم است آنگاه
 حقوق مخلوق امتثالاً لامره است سبحانه و الا کرا خیال آن بود که خدمت را
 گذشته بخدمت دیگر اشتغال نماید پس خدمات اینها باین تقریب از
 حمد خدمات حق است اما از خدمت تا خدمت فرق بسیار است -
 مزارعان و قلیه رانان نیز خدمت بادشاهان میکنند اما خدمت مقرران
 دیگر است آنجا نام زراعت و قلیه رانی بدون معصیت است مژده هر کما
 باندازه آن کار است قلیه رانان بخدمت تمام در روز یک تنگه اجرت
 می گیرند و مقرب در ساعتی بخدمت حضور مستحق لکھا میگرد و مع ذلک او
 را باین لکھا تعلق نیست گرفتار قرب شاه است و پس :

مکتوب ۱۲۱

سخواجہ مقیم صدور یافته - در بیان آنکه مسکن بقایت طویل است و
 مطلب در کمال نفع و مهم در غایت منقصت و متنازل مسطه ایچو سراسر
 مطلب نماست همت را بلند باید ساخت و بیج حاصل سرفرو تمیاید کرد
 و مطلوب خود در وراء الوراء می باید جست :

مکتوب ۱۲۲

بملا محمد صدیق بدخشی صدور یافته - اے برادر ظاہر از صحبت فقرا
 دل تنگ شده مجلس اغنیا اختیار کرده بید بیار بید کرده ایید امر و زاکر چشم
 شما پوشیده است فردا خواهند کشاد و غیر از خدمت فائده نخواهد کرد حال
 کناسی فقرا بجز صد زشمینی اغنیا است امر و زاین سخن معقول شما شود یا نشود
 آخر معقول خواهد شد و فائده نخواهد داشت منور هم بیج زفته است فکر

بر اصل کنیده هر چه از حق سبحانه و تعالی مانع آید آن دشمن است از و قرآن
 نماید این من آرزو اجکم و اولادکم عدوکم فاحذروهم
 نص قاطع است حقوق صحبت بران است که یک بار بشما نصیحت کرده
 شود بعمل در آرید باینه من از فضولی های شما اول میدانم که استقامت
 بر فقر باین وضع دشوار است بشعر
 وَقَدْ كَانَ مَا خِفْتُ أَنْ يَكُونَا
 إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ

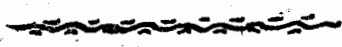
مکتوب ۱۳۳

نیز بکلام محمد صدیق صدور یافته - در بیان آنکه فرصت اغنیمت باشد
 وقت را عزیز باید داشت از تحمل و تحمل جز خسارت و حرمان نمی افزاید
 محرم صادق علیه السلام من التبادات اتقوها ومن التسليمات اكملها
 فرمود هلك المسوفون - سوت انجمن گویندگان هلاک شدند
 عمر موجود را صرف امر موهوم نمودن و موهوم را از برای موجود نگاه داشتن
 بیستگانه است باید که نقد وقت مصروف امر اجم گردد و نسیه زبر
 مخرافات لایعنی مدخر باشد

مکتوب ۱۳۴

بلا محمد صدیق صدور یافته - محبت آثارا الوقت سیف قاطع
 معلوم نیست تا فردا فرصت دهند باینه امر اجم را امروز باید کرد و غیر اجم
 بر فردا باید انداخت حکم عقل این است نه عقل معاش بلکه عقل معاد
 زیاده چه نویسد - والسلام

عقل معاد

مکتوب ۱۳۶

نیز بلامحمد صدیق صدور یافته - در ترغیب بر قناعت و منع از طول اهل
و تحذیر از تسویف و تاخیر! رفتن شما درین فتنه بکشگر معقول تغییر نمی شود -
حضرت حق سبحانه و تعالی از کمال کرم قوت پو می عطا فرموده است این را
غنیمت شمرده فکر کار خود باید کرد و در کار به تسلسل می کشد و در روشی طول
اهل کفر است و هر چه بکنند زودتر بکنند که فرصت بسیار غنیمت است *

مکتوب ۱۳۷

به شیخ بهاء الدین سمرهندی صدور یافته - فرزندی ارشدی -
باین دنیای مغموضه خورسند نباشند و سر باید دوام اقبال را بجایاب قدس
خداوندی جل سلطانه از دست ندهند فکر باید کرد که چه چیز میفروشد
چه چیز می خرد و آخرت ابدتیا عوض نمودن و از حق تعالی بختن بازماندن
از سفاقت و بیخردمی است و جمع دنیا یا آخرت از قبیل جمع اضداد - آخر
زن فرزندی باید گذاشت و تدبیر بسیار ابحی سبحانه و تعالی باید سپرد -
امروز خود را مرده باید انگاشت و فحمت اینهارا با و تعالی باید تفویض
نمود - صحبت اهل دنیا و خست لاط با ایشان سهم قاتل است و کشته این سهم
بوت ابدی گرفتار - وایاک و صحتیتم وایاک و لقماتهم وایاک
و محبتهم وایاک و رؤیتهم - و قد راوی فی الخبر الصحیح
من تواضع غنی الغناه ذهب ثلثادینه *

مکتوب ۱۲۰

بلا محمد معصوم کمالی صدور یافته - محبت آثار - رنج و محنت از لوازم
 محبت است اختیار فقر را در دو غم لابد است
 غرض از عشق تو ام چاشنی در دو غم است
 ورنه زیر فلک اسباب تنعم چه کم است
 دوست آوارگی می خواهد تا از غیر او بکلیه نقطه اعی حاصل گردد - این جا آرام
 در بے آزاری است و ساز در سوز است و قرار در بے قراری و راحت در
 جرات - تمام خود را بمحبوب باید سپرد و هر چه از او بیاید به اشد رضا بیاید -
 قبول کرد و ابرو نباید پیمید

مکتوب ۱۲۳

بلا شمس صدور یافته - در بیان آنکه موسم جوانی را غنیمت بایست شمرد
 و بطن و لعل صرف نباید کرد بیخ وقت نماز و جماعت ادا نماید و حلال از
 حرام امتیاز کند و طریق نجات را در متابعت صاحب شریعت علی علیه
 السلام الصلوة و التسلیات منحصر دانند

مکتوب ۱۲۶

مشرق الدین حسین بدخشی صدور یافته - سینه که گرفته بودند بتکرار آن وقت
 را معمول دارند و فرغت را از دست ندهند مبادا اگر در فقر دنیا بماند فانی از جا
 برسد و طمطراق زائله بجلالت سازد و نعمات تمام دنیا در جنب آن نعمت
 حکم شنیدی دارد در جنب دریائے عمیق چه آن نعمت موجب رضای مولی است

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ فَتَوْفِيقِكَ نَسْتَعِينُ وَبِحَبْلِكَ نَتَمَسَّكُ وَبِعِزَّتِكَ نَتَوَكَّلُ وَبِقُدْرَتِكَ نَتَوَجَّأُ وَبِحَبْلِ عِزَّتِكَ نَتَوَكَّلُ وَبِقُدْرَتِكَ نَتَوَجَّأُ وَبِحَبْلِ عِزَّتِكَ نَتَوَكَّلُ وَبِقُدْرَتِكَ نَتَوَجَّأُ
 اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِيْنَ

مکتوب ۱۴۹

بسم الله الرحمن الرحيم
 بملای محمد صادق کابلی صدور یافته - اخوی مولانا محمد صادق عجب است
 که این همه خود را بعالم اسباب و آله داشته است هر چند مسبب الاسباب تعالی
 و تقدس اشیا را بر اسباب مترتب ساخته است اما چه در کار که نظر بسببی
 معین دوخته شود و مصرع

گذرے بسته شد ای دل دگرے بکشاید

این قسم کوه نظری بسیار بی مناسبتی می طلبید از امثال شما مردم بسیار
 مستحق است در تحصیل امور ضروری بقدر ضرورت باید کوشید تمام همت ا
 با آن مصروف ساختن و عمر را در پے آن گذرانیدن سفاهت محض است
 از گفت و شنود مردم آزار نکشند - چیز های که به شما نسبت کنند هر گاه
 در شما نباشد غم نیست چه دولت است که مردم کس ابد دانند فی الحقیقت
 نیک باشد اگر عکس این قضیه متحقق شود محل خطر است - والسلام

مکتوب ۱۰۵

بخواجه محمد قاسم صدور یافته - در بیان آنکه از تشنگی و ضلع دنیوی و
 تفرق احوال صوری دل تنگ نشوند که این همه در معرض فنا است بمرضی
 حق سبحانه و تعالی در عسر وئیسر بسر می باید برد و شایان مطلوبیت جز ذات
 واجب الوجود جل شانہ دیگر هیچ نیست - والسلام

در مکتوب ۱۵۳

که به شیخ منزل صدور یافته تحریر فرموده اند - مرضی حق سبحانه و تعالی
را ملاحظه باید کرد و اهل عالم رضی باشند یا نباشند عدم رضای ایشان چه خواهد بود
مقصود حق را سبحانه و تعالی باید دانست با او هر چه جمع شود شود اگر نشود گو
نشود رخسار من انجیا و تو در گل نگر می
ایضاً به شیخ مذکور در مکتوب ۱۵۴ مے نویسند - با وجود علائق صلوٰۃ
آزاد باشند و وجود و عدم آن مساوی دانند +

مکتوب ۱۵۹

به شرف الدین حسین بدخشی در عزا پرسی صادر شده - بهر چند الامم مصاب
بظاہر تلخ است و موملم جسم نیکین باطن شیرین است و لذت بخش روح
کسی که روح او تنزل نموده در مرتبه جسم مستقر نموده باشد شتر این معیار
چشمانند و حصول این دولت وابسته بهوتی است که پیش از ورود اجل
موعود صلوٰۃ بند و مشایخ طریقت آن ایضاً تعبیر کرده اند که پیش
از مردن نمره مصیبت او باید داشت و عزا بجای آورد خیر ارتحال و الب
مرحومی شما که بزینک نامی شهرت داشتند و شیوه امر معروف و نهی منکر را
نیک عایت میکردند مسلمانان اموجب حزن و متلزم اندوه گشت -
إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ آل فرزند شیوه صبر را پیش گرفته پیش فتک
را بصدقه و دعا و استغفار حمد و معاون باشند که موته را اشد احتیاج
است باید ادا حیا - (و برائے این علی اخبار و آثار نقل فرموده اند)

مکتوب ۱۶۶

بملا محمد امین صدور یافته - مخدوما - تا چند بر خود چون مادر مهربان بایدیم
 لرزید و تا که بر خود از غصه و غم باید پیچید خود را و همه آمده باید است
 و جانے چند بحسن حرکت باید پنداشت **اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاَنْتُمْ مَيِّتُونَ**
 نص قاطع است - فکر از از مرض قلبی درین فرصت بگذر که کثیر باید نمود
 دلے که گرفتار غیر است - از وجه توقع خیر و روحی که پابند نفس اماره است
 از وجه امید سیر - آنجا همه ملامتی قلب و خلاصی روح میجویند ماکوته اندیشا
 در تحصیل اسباب گرفتاری آن هیئات هیئات چه توان کرد - **وَمَا
 ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَ لٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ** *

مکتوب ۱۶۷

به شیخ نور صدور یافته - در ترغیب بر ادای حقوق عباد و حسن معاشرت
 با خلق - برادر ارشد آدمی را چنانکه از امتثال او امر حق سبحانه و تعالی و
 انتها از نواهی چلده نیست از مراعات ادای حقوق خلق و مواسات با ایشان
 نیز چاره نه التعظیم لا مرالله و الشفقة علی خلق الله بیان هر دو
 شرطی نماید پس تحمل آزار خلق ضروری آمد و حسن معاشرت با ایشان واجب
 گشت - و اقتصار بر یکی ازین دو امر از قصور است *

مکتوب ۱۶۸

بملا محمد صدیق صدور یافته در بیان آنکه محافظت اوقات خود کرده
 با مورا طائل تلفت نکند - شعر خوانی و قصه پردازی از نصیب اعدادانسته

ادایه حق خلق

بسکوت و حفظ نسبت باطن باید پروخت - اجتماع یاران درین طریق از برای
 جمعیت باطن است نه از برای تشدد خاطر اجتماعی کہ سبب تفرقه باشد
 تحاشی از ان لازم - نوعی باید زندگانی نمود کہ جمعی اور صحبت این کس جمعیت
 حاصل شود *

مکتوب ۱۷۷

بجمال الدین حسین بدخشی صدور یافته - در بیان آنکہ عنقوان شباب را
 غنیمت دانستہ بمرضیات حق جل و علا صرف نمایند اولاً یہ تصحیح عقائد موافق
 اہل سنت جماعت ثانیاً عمل بموجب احکام شرعیہ فقہیہ و ثالثاً سلوک طریقہ
 علیہ صوفیہ قدس اللہ تعالیٰ اشراہم *

مکتوب ۱۷۸

بمرزا مظفر صدور یافته - در سفارش شخصیہ و ترغیب باحسان کردن
 بامردمان - مخدوما - مکرمات - احسان در ہر جا محمود است علی الخصوص نسبت بجائے
 کہ قرب جوار دارند حضرت رسالت خاتمیت علیہ علی الذین الصلوٰۃ والسلامات
 در اداء حقوق جواران قدر مبالغہ میفرمودند کہ اصحاب کرام از ان سابلغہ گمان
 مے نزنند کہ شاید باہل جوار ارت ہم بد ہانند *

مکتوب ۱۷۹

بمیر عبدالعزیز ابن میر محمد نعمان در نصیحت بہ غنیمت دانستن عنقرابی و
 تحصیل علوم شرعیہ و عمل بمقتضائے ان *

مکتوب ۱۸۳

بملا معصوم کلامی در نصیحت بر استقامت امید است که تعلقات شسته
و توجهات پراکنده که بر ظاهر استیلا یافته اند مانع نسبت باطن نباشد. مبادا
تخفیف (و جمعیت) که در تفرقه ظاهر میسر آمده در باطن سرایت کند و از حصول
بطلب باز دارد. عیاذاً بالله سبحانه من ذلك *

مکتوب ۱۸۴

به قلیج اللہ صدور یافته در ترغیب بر متابعت شریعت، اے فرزند آنچه فرود
بکار خواهد آمد متابعت صاحب شریعت است علیه الصلوٰۃ والسلام و التحیة
احوال و موجود و علوم و معارف و اشارات در موزاگر باں متابعت جمع شوند
قیما و نعمت و الاجر جز حسرتی و استدرج هیچ نیست سید الطائفة جنیداً
بعد از فوت شخصی بخوابید و از حالش پرسید. در جواب گفت طاحت
العیارات و فنیبت الاشارات و ما نفعنا الا رکیعات رکعناها فی جوف
اللیل *

مکتوب ۱۸۵

بمنصور عرب صدور یافته - در ترغیب بر استقامت شریعت و سلام
داشتن دل ز گرفتاری مادون او سبحانه و تقالی - و سفارش بر ائمه کار شخصی
حاجتمند و مستمند *

مکتوب ۱۸۹

به شیخ شرف الدین حسینی صدور یافته. در بیان آنکه یاد فقر ابا وجود فقیر است

لا طائل نعتی است عظیم که یاد از شدت مناسبت با فقر امید هر که سبب افتاده
 و استفاده و ترغیب برایتان او امر شرعی امتناع از نواهی و تاکید بر
 اشتغال به سبق باطنی که از اجل نعم حق است جل شانہ - از محرمات و مستهبات
 اجتناب دارند و بر خلائق مشفق و مهربان باشند که طریق نجات درست گاری
 این است - والسلام

کتاب ۱۹۱

بخان خاناں صدور یافته - در ترغیب بر متابعت انبیا صلوات الله وسلا
 علیہم اجمعین که سعادت ابدی مربوط به متابعت ایشان است اگر فرضاً
 هزار سال عبادت کرده شود و ریاضات شاقه و مجاهدات شدیدہ بجا آورده
 شود اگر بی متابعت ایشان باشد بجوی نمیخزند و خواب نیمروزه که امر این
 بزرگواران واقع شود برابر نمیکنند - مثل سراب بقیعة میخسند
 کمال عنایت خداوندی جل سلطانه آنست که در جمیع تکلیفات شرعی مأمور است
 و نییه نهایت تسهولت امرعات فرموده اند مثلاً در اول نماز
 پنجگانه وقت یک ساعت از بیست و چهار ساعت بامه شب روزی صبر نمیشود
 همچنین در قرأت و قیام و قعود و رکوع و سجود آن و وضو و غسل آن در حالت
 اعذار آسانی تمام فرموده اند و کذا لک در احکام حج و زکوة سهولت بسیار
 ملحوظ است و دائره مباحات را تمام وسیع ساخته اند مثلاً تکلیف چهار زن
 و اتخاذ سراری هر قدر که بخواهد و از طعمه و شربیه اقمشه اکثر امیاح ساخته اند
 و لباس ابریشم و استعمال ذہب فضه که بر مردان حرام ساخته اند بر زنان مباح
 ساخته اند که منافع آن نیز عائد بگردان است و تمتع او شان بآن حال اگر
 بی انصافه باین تسهولت احکام شرعی را معتسر و معتذر دانند

بمعنی قلبی مبتلا است و بعلمت باطنی گرفتار بسیار از کارها است که فعل آن
بر اصحاب آسان است و بر دشمنی متعسر تصدیق (یعنی ایمان) ایشان صورت
تصدیق است و حقیقت تصدیق چه علامت حصول حقیقت تصدیق ثبوت
بسیار است در ایتان احکام شرعی و بدو و لها خرط القتاد *

مکتوب ۱۹۳

بسیادت پناهی شیخ فرید صدور یافته در بیان تصحیح عقائد و اعمال و
ترغیب بر تائید و ترویج دین *

علو میگردان کتاب سنت مستفاد اند همان معتبر اند که علمای اهل سنت
و جماعت از آن خذ کرده اند و فهمیده اند و الا هر مبتدع و ضال عقائد فاسد
خود را بر عزم فاسد خود از کتاب سنت اخذ میکند برای تصحیح عقائد حقه
رساله امام اجل توریشتی بسیار مناسب است و بعد از تصحیح عقائد علم حاصل
و حرام که علم فقه متکفل آن است و عمل مقتضای آن نیز ضروری است بعضی
طلبه ای بفرمایند که کتاب فقه بزبان فارسی چون مجموعه خانی و عمده الاسلام
در مجلس میخوانده باشند اگر عیاذا بالله سبحانه در مسأله از مسائل اعتقادی و
ضروریه خلل رفت از دولت نجات اخروی محروم گردد و اگر در عملیات مسأله
رود سخیل که بے توبه هم در گذرانند و اگر مواخذه هم کنند آخر کار نجات است
پس عمده کار تصحیح عقائد است سیادت پناها - امروز اسلام بسیار غریب است
ترویج دین تقویت ملت در همه وقت از هر کس که بوقوع آید زیاده رعنا است اما
درین وقت غربت اسلام از مثال شام و اندلس از اهل بیت زیاده رعنا تر است
که این دولت خان زاده خاندان بزرگ شما است از شما ذاتی است از دیگران
عرضی - درین وقت کشتن کافر بعین گویند و آل او بسیار خوب واقع شد و با

در تصحیح عقائد و اعمال و ترویج دین

۹
۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰

شکست عظیم برهنودم و دو گشت بهر نیت که گشته باشد و هر عرض که هلاک کرده خواری کفار خود نقد و وقت اهل اسلام است بقصود از اخذ جزیه خواری کفار است و امانت ایشان جهاد با کفار و عظمت برایشان از ضرورت است و این است

درین وقت که بادشاه اسلام آل توج با اهل کفر نموده است بقایای رسوم کفریه که در قرن سابق پیدا شده بود بر دلهای مسلمانان بسیار گران آگرفته بجهل گنجایش یابند بعضی از علمای اهل اسلام را اعلام بخشند که آمده (در حضور بادشاه) بر شاعت رسوم کفریه اعلام نمایند از برائے تبلیغ حکام شرعی اطهار خواتم و کرامات بیح در کار نیت انبیا علیهم الصلوة و السلام که بهترین موجودات اند تبلیغ احکام شرعی می کردند و اگر امتنان معجزات می طلبیدند میفرمودند که معجزات از نزد خداست عزوجل بر ما تبلیغ حکام است بهر حال از حقیقت مسائل شرعیه اطلاع دادن ضروری است بنابراین کار نشود عمده آل بر ذمه علماء و مقربان بادشاه باقی است چه سعادت که درین گفتگو جمعی یا زار بر بند انبیا علیهم السلام در تبلیغ حکام شرعیه چه آزارها که نه کشیده اند بهترین ایشان علیهم الصلوات و فضاهما و التسلیات اکملها فرموده ما اودئی شئی مثل ما اودئیث

عمر مگذشت حدیث در و ما آخره شد
شب باخرش کنوں کو تو کہ تم افسانہ را

مکتوب ۱۹۲

بصد در جهان محدود یافته - در تخریص بر ترویج ملت نامیدین - استماع سخنان ترویج احکام شرعیه و تدلیل عدائے ملت مصطفویہ علیها الصلوة

عزیز
از تبلیغ حکام شرعی اطهار خواتم و کرامات بیح در کار نیت

وَالسَّلَامُ وَالنَّجْمَةُ الْمُسْلِمَانِ تَمَّ زُرْكَانِ انْفِرْ بِمَنْشِ وَرُوحِ انْفِرْ اسْتِ الْمَحْدُ لِلَّهِ
 الْمُنْتَهَى عَلَى ذَالِكَ شَنِيدِهِ شَدَّ كِبَادِ شَاهِ اسْلَامِ از حَسَنِ اتِّعَادِ اسْلَامِي خَوَالِ
 عِلْمَانِدِ - دَرِيں بَابِ تَتَبِيعِ تَمَامِ مَرْعِي دَهْشْتِ از عِلْمَائِي وِينْدَارَانِ تَخَابِ مَنُودِه
 اَقْدَامِ نَهَائِيْدِ چَرَا كِه عِلْمَاءِ سُوءِ لُصُوءِ دِيْنِ اَنْدِ حُبِّ بِيَاهِ وِرِيَايَسْتِ وِنَزَلْتِ
 نَزْدِ خَلْقِ مَقْصُودِ اِيْتِشَانِ اسْتِ وَالْعِيَاذُ بِاللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى مَنْ فَتَنَتْهُمْ
 بَعْدَ اِذَا انْ نَزَمْتِ عِلْمَائِي سُوءِ وِدْحِ عِلْمَائِي حَقَائِقِي فَرْمُوْهْ اَنْدِ چِنَايِچِ
 اِيْنِ مَضْمُونِ سَابِقًا ذَكَرْ شُدِه اسْتِ *

کتاب ۱۹۵

نیز بصدر جهان صد و ریافته - و مضمون آل همان است که در مکتوب
 سابق مذکور شده از تحریض بر ترویج شعائر اسلامیه اظهار تاسف بر ضعف
 اسلام که در قرن سابق شیوع یافته بود - از آنجا که احسان سلاطین نسبت
 بکافه خلایق حاصل است و لهائمه هر دو مان حکم جیلد الخلائیق علی
 حُبِّ مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهِمْ بِطَرَفِ اِيْتِشَانِ مَأْتِلِ - لاجرم خلاق اذنیاع
 بادشاهان از خیر و شر و نفع و فساد بسائر خلایق علی تفاوت درجات
 الاحسان ساری و متعدی است اِپس صلاح ایتشان صلاح تمام عالم
 و فساد ایتشان فساد عالم است اِپر آنکه اسلام از صد و عظام و علمای کرام
 لازم است که تمام همت خود را مصروف این کار دارند و سعی در ترویج شریعت
 و تشیید مبانی اسلام در بدایت امر بے تسولیت و تاخیر ننمایند - و از جمله
 شعائر اسلام تعیین قضاة است در بلاد اسلام که در قرن سابق محو شده
 بود سرزند که از اعظم بلاد اسلام است چِنْدِ سالِ اسْتِ کِه قاضی ندارد اگر صلاح
 داند قاضی یوسف اگر صلاح و تقوای متخلی است اِيْنِ اَمْرِ عَظِيْمِ الْقَدْرِ

تاریخ
 مکتوب

با و تقویٰ نصیث نمایند

مکتوب ۱۹۷

بر پهلوان محمود در بیان آنکه سعادت مند کس است که دلش از دنیا سرد
 شده باشد و بحیثیت حق سبحانه و تعالیٰ گرم. چرا که محبت دنیا سرگناهان است
 و ترک آن سر جمیع عبادات چه دنیا بیغوضه حق است سبحانه و تعالیٰ تا آنرا
 آفریده است بسوی او نظر (مرحمت) نه فرموده و اهل او بدایع طرد و لعن
 موسوم در خبر است که اللّٰهُ نیا ملعونه و ملعون ما فیها الاّ ذکرا لله و چون
 ذاکران بلکه هر ذره از ذرات وجود ایشان بذکر حق سبحانه مملو است. پس
 ذاکران ازین و عید خارج باشند زیرا که دنیا چیزی است که دل را از
 حق سبحانه باز دارد و بغیر او مشغول سازد و خواه اموالی اسباب باشد خواه
 حُب جاه و ریاست و خواه ننگ ناموس فاعرض عن من توالی عن
 ذکرنا نص قاطع است. هر چه از دنیا است بلا جان است. اهل آن
 در دنیا همیشه در تفرقه اند و در آخرت اهل عداوت و حسرت نعوذ بالله تعالیٰ
 من ذلک

در باب چیست

مکتوب ۲۰۴

بمیر محمد نعمان بدخشی صدور یافته که از سخنان پریشان ارباب خسران
 محنت نکشند و لائق آنکه بیکافات و مجازات نیز مشعرض نشوند و غمی
 را فروغ نیست باعث کساد بازار آنها کلمات متناقضه آنها خواهد بود
 شغلی که در پیش است در همان کوشند و از غیر آن چشم پوشند. قل
 اللّٰهُ ثمّ ذرهم فی خوضهم یلعبون

کتاب ۲۰۵

نخواجه محمد اشرف کابلی صدور یافته - در تخریض بر متابعت صاحب شریعت
 علیه و علی اله الصلوة والسلام والتخیر چه آن مدار کار و غایة المطلوب
 ابرار است ماسوائے آن اولام باطله و خیالات فاسده اند - نجانا الله سبحانه
 و تعالی و ایاکم عنہا

کتاب ۲۰۶

بملا عبد الغفور سمرقندی صدور یافته - در تنفر از تنعمات دنیا و توجیه ترغیب
 بذکر الهی جل سلطانہ

اے برادر آدمی راورد دنیا از برائے طوائف چرب لذیذ و لباسهای
 مزین و نفیس نیاورده اند و از برائے تنعم و تمتع و لعل و لعب تیا فریده اند
 مقصود از خلقت او دل و نکسار و عجز و استغنا است اما آن ذل و افتقار که
 صاحب شریعت علیه الصلوة والسلام بآل مر فرموده اند نه آن ریاضیات و
 مجاہدات اہل باطل که موافقت بشریعت عز اندار و پس بعد از تحلی با حکام
 شرعیہ قولاً و عملاً و اعتقاداً باطن خود را بذکر الهی جل سلطانہ معمور و ارند و
 سبقتی که در طریقہ علیہ نقیشتند یہ قدس الله تعالی اسرار همراخذ کرده اند تکرار
 فرمایند چه طریق این بزرگو اران اندراج نہایت در بدایت است نسبت
 ایشان فوق ہمہ نسبت ہ

بالحمد فلاح اخروی را مربوط بذکر کثیر و شت تا اند کریمہ و اذکر و الله
 کثیر العاکم فقلحون شاہد این معنی است

مکتوب ۲۱۳

بسیادت پناہی شیخ فرید صدور یافتہ - در بیان مواعظ و نصائح و ترغیب
بر مشایخ علمائے اہل سنت و جماعت و اجتناب از صحبت علمائے سنیو کہ علم
را وسیلہ حکام دنیوی ساختہ اند (وقد متوہذ امراراً) :

مکتوب ۲۱۵

بمیرزا ارباب صدور یافتہ - در مذمت دنیائے نئیہ کہ مردارترین جمیع
نجاسات است در نظر ارباب دنیا مزین آمدہ در رنگ آن نجاستے کہ زرا اندوہ
یا زہرے شکر آلودہ باشد اگر چہ شناخت و قباحت آن بدالالت عقل دور اند
واضح فرمودہ اند و بزبان رسول علیہم الصلوٰۃ والسلامہ حقیقت آن مبنوضہ و
مکارہ اطلاع بخشیدہ اند پس باوجود این دو شاہد عدل ہم اگر کسے بطمع
شکر موہوم زہر بخورد یا باسید زہر متخیل نجاست اختیار کند سفید محض است
بلکہ فی حقیقت منکر اخبار رسول علیہم الصلوٰۃ والسلام حکم منافق
دارد کہ صوٰت ایمان در آخرت سودمندش نخواہد گشت و نتیجہ آن غیبت از
عصمت دماء و اموال دنیوی چیزے دیگر نخواہد بود

✓ ہمہ اندر زمین بتو این است کہ تو طفلی و خانہ رنگین است

مکتوب ۲۱۹

بمیرزا ایرج صدور یافتہ - در بیان آنکہ آدمی را چوں مرض از امراض
ظاہری طاری میگردد چہ قدر سعی و مبالغہ مے نماید کہ آن مرض دفع شود و آن
آفت زائل گردد و برائے ازاء مرض قلبی کہ عبارت از گرفتاری ببادون

حق است سبحانه و تعالی و بر نهی استیلا یافته که نزدیک است موت ابدی و را
برساند و بعد از ابدی گرفتارش کند هیچ فکر از اذآل منی نماید و سعی در دفع
آن منی کند اگر این گرفتاری را منی اند سفیه محض است و اگر میداند و باک
ندارد و پلیه صرف - پس فکر از اذآل این مرض لازم آمد و با طبائے حاذق و التجا
آوردن قرص عنین گشت - ما علی الرسول الا البلاغ و السلام و انفقھی
بالاختصاص) ۴

مکتوب ۲۲۰

به شیخ حمید بنگالی صد ریافته - بعد از تخریض بر اتباع شریعت و عقاویب
و عملیات بدانند که بعضی از اغلاط صوفیه آن است که گاه سالک در مقامات
عروج خود را فوق دیگران یابد که فی حقیقت فصلیت آنها با جماع ثابت
شده است و مقام این سالک بقیین دون مقامات آن بزرگواران است
(و منشاء این غلطی همان است که در مکتوب ۲۰۸ بخواجه محمد صادق بیان آن
به بسط تمام نوشته اند و درین مکتوب به بسط از آن تخریر فرموده اند و در
آخر این مکتوب نویسد که این درویش بعضی ازین علوم که محل اشتباه دارد
در کتب رسائل خود نوشته بود و آنها منتشر گشته خواست که منشاء آن
اغلاط را بنویسد و اشتها را بد که گناه شهر را اشتها را توبه در کار است مردم
از آن علوم خلاف شریعت فهم نکنند و تقلید در ضلالت نروند یا به تعصب
مختلف تضلیل و تمهیل نوزند که درین اه غیب لغیب (یعنی سلوک تصوف)
این کلمات بسیار شگفتد جمعی را به هدایت میر و جمعی دیگر را بضلالت - از
والد بزرگوار خود قدس سره شنیده ام که اکثر از گروه مے هفتاد و دولت که بر
ضلالت رفته اند منشاء آن دخول در طریق صوفیه است که کار را با شجاعت
نابرسانیده غلطها کرده اند و بضلالت رفته - والسلام

مکتوب ۲۲۶

برادر حقیقی خود شیخ محمد بود و صدور یافته - ای برادر مردم از اطراف
جوانب ترک سبای نیونی نموده در رنگ مور و بلخ میریزند و شما قدر دولت
خانگی را ناشناخته در طلب نیای منیه بدوق می دویید و بشوق خواهان
حصول آیند - الحیاء شعبه قن الا یمان *

ای برادر این نوع اجتماع اهل الله و این قسم جمعیت الله و فی الله که
امروز در سر زمین میسر است اگر گو عالم گردید عشر عشر آں پیدا نیاید شمس
ایچنین دولت را مفت از دست دادید و از جوهر نفیس در رنگ طفلان
بجوز و مویز اکتفا نمودید مصرعه

شرمت بادا بنار شرمت بادا

بلغمی چرب شیرین مفتون نشوید و بلباس کئے نفیس و فریب فریب
نخورید که نتایج آنها غیر از حسرت و ندامت چه در دنیا و چه در آخرت هیچ نیست -
بواسطه رضا طلبی اهل و عیال خود را در بلا انداختن و اختیار عذاب خروی نمودن
از عقل دورانیش بسیار دور است حق سبحانه و تعالی عقل و هاد و تنبیه کناد *

مکتوب ۲۲۷

بخان خانان صدور یافته در میان حقیقت ردیه دنیای تیه و قبح مخرقا
باطل آں و علاج از اله محبت این دنیه *

و چون علاج با خداست علاج از اله محبت این دنیه منوط باشد بر غبت
نمودن در امور آخرت و ایقان اعمال صالحه بر وفق احکام عزرا حضرت حق سبحانه
و تعالی حیات دنیا را منحصر در پنج چیز بکام چهار چیز گردانید قال الله تعالی

إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَ لَهْوٌ وَ زِينَةٌ وَ تَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَ تَكَاثُرٌ
 فِي الْأَمْوَالِ وَ الْأَوْلَادِ ۚ بَلْ بَدِئُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِيُؤْتُوا فِيهَا حَتْمًا مَّهِينًا
 تَمَاید جزو اعظم آن که لهو و لعب است رو بنقصان آرد. و اجتناب از
 لبس حریر و تلبیس بذهیب فضه که عمدہ در تحصیل زینت اند فرماید جزو
 دیگرش که زینت است رو بزوال آرد و چون یقین نماید که فضیلت
 و کرامت نزد خدا عزوجل بوسع و تقوی است نه بحسب نسب آئینه
 از تفاخر باز ماند و چون اندک اموال و اولاد مانع ذکر حق اند سجانه و معرض از
 جناب قدس او تملک ناچار از تکاثر در ان تقاعد فرماید و تراید آن ا
 از معائب شمرده بجمده مَا لَكُمْ مِنَ السَّوَالِ فِی خُدُوهِ وَمَا فَطَرَكُمْ مِنْهُ
 فَانْتَهَوُا ۚ کینا یضمر کم شئی

و ادیم تراز گنج مقصود نشان گران رسیدیم تو شاید برسی

مکتوب ۲۳۳

بعالیجناب شیخ فرید صد و رانیته - در بعضی نضاح سودمند و ذکر بعضی
 از ارادت و متمنیات مبارک که خود
 در ایام عرس حضرت خواجہ جمیو قدس سرہ بحضرت دہلی رسیدہ بخاطر داشت
 کہ در ملازمت علیہ نیز برسد درین اثنا خیر کوچی منتشر گشت بضرورت
 توقف نموده بچند کلمہ ناہر بوط تصدیع ده گشت
 امروز آن قسم بزرگی و کلانی کہ خواجہ احرار را بود قدس سرہ در مادہ
 جناب شام صادق مے آید چه رفاهیت شمار فاهیت خلایق است بالعکس
 از نیجا است کہ نزد مردم و علمائے خیر شما در رنگ عامی نزول سطر است
 کہ بعبارہ خلایق تافع است

مشیح فرید

داوید زیارت حرمین شریفین

چنگاه است که داعیه زیارت حرمین شریفین حوسه الله سبحانه عن
الافات پیا شده است و باعث این مغر همان اعیله است و چون این معنی منوط
با ستمراج و استرغافی ایشان بوده خیر کویچ آن داعیه ادر تسولیت اندخت
التحید فیما صنم الله تعالی - والسلام

مکتوب ۲۳۵

بملا عبد الغفور سمرقندی و حاجی بیگ فرکتی و خواجه محمد اشرف کابلی
صدور یافته معلوم شریف دوستان حقیقی و مشتاقان تحقیقی آنکه این محبت
را سرمایه سعادات دنیویة اخر و بیله دسته از حق سبحانه و تعالی ثبات و
استقامت بران سنالت نمایند

اگر عالم عالم ظلمات و کدورات را در باطن بریزند و این محبت بر پا
دارند غم نباید خورد بلکه امیدوار باید بود و اگر کوه کوه انوار و احوال را
در باطن افاضه کنند و سر موئے ازین محبت بردارند جز خرابی هیچ نباید
دانست و استمدراج باید شهر و این سرشته را تیک محکم داشته متوجه
کار خود باشند و با مور لاطائل عمر گر انما یہ آتلف نسا زند - والسلام

مکتوب ۲۳۶

سلام محمد طالب بیانکی صدور یافته - در التزام متابعت سنت و خستیا
عمل بر عزیمت و عدم اعتماد بر احوال و مواجید و ما یناسب الذک یا ران آنجارا
باید که صحبت شیخ داوود را غنیمت شمرده در حلقه یکجا بنشینند و در یکدیگر
قافی باشند تا جمعیت حاصل شود و معامله بترقی انجامد و مطالعه مکتوبات لازم
گیرند که سودمند است - دادیم ترا ز گنج مقصود نشان - والسلام

مطالعه مکتوبات لازم گیرند

کتاب ۲۳۸

بیمیر محمد نعمان صدور یافته۔ در تنبیہ بر آنکہ مبادا تکثیر اخوان احوال و معارف
 مردیان باعث توقف پیراں شود و منجر بعبج گردد۔ باید کہ منظور نظر احوال و
 اعمال خود باشد مبادا کہ حرارت مستر شدن در کارخانہ مرشدان برودت اندازد
 ازین معنی ترساں و لرزاں باید بود۔ چہ جائے آنکہ بآہنہا مفاخرت و میاہات
 باید کرد و بلکہ باید ترقیات مردیان باعث شرمندگی و خجالت باشد و حرارت
 طلب طالبان موجب غیرت و عبرت بود۔ الی الخ

کتاب ۲۳۹

بمیرزا داراب صدور یافته در بیان فضائل متابعت آن سیدالاولین
 والآخرین علیہ الصلوٰۃ والسلام و کمالات و تشریفات مترتبہ بران در تبا
 و آخرت

کتاب ۲۵۵

بملا محمد طہر لاہوری صدور یافته۔ در ترغیب بر احیائے سنت و رفع
 بدعات نامرضیہ و آنکہ بدعت ہرگونہ کہ باشد مستلزم رفع سنت است و احیائے
 یکے موجب امانت دیگرے (چنانچہ این مضمون در مکتوبت نیز مذکور شدہ)۔
 در مکتوب دو صد و شصت و ہفتم نمونہ۔ اکثر خلائق چون ازین
 معنی انصیب ندارند (یعنی آنکہ نقل را با اندازہ فرض ہیچ اعتدائیست
 کاشکے حکم قطرہ داشتہ نسبت بدریائے محیط بلکہ نقل با اندازہ سنت نیز
 ہمیں نسبت است اگرچہ در میان سنت و فرض نیز نسبت قطرہ و دریاست)

بمیرزا محمد طہر لاہوری

دکتر

فرائض را خراب ساخته در ترویج نوافل میگوشتند صوفی خام ذکر و فکر را از اهتم
 مهام دانسته در ایقان فرائض و سنن مساهلات می نمایند و اربعینات ریاضات
 را اختیار نموده ترک جمعه و جماعت می کنند نمیدانند که ادای فرائض عبادت
 از هر اراکین اربعین ایشان بهتر است آسے ذکر و فکر با مراعات ادای شریعیه
 بهتر و مهم تر است. و علمای بے سرانجام نیز در ترویج نوافل سعی دارند و
 فرائض را خرابی اتر می سازند مثلاً نماز عاشورا که از حضرت پیغمبر علیه
 علی اله الصلوٰة و التسلیات صحیح نیست نه پیوسته است جماعت و جمعیت
 تمام می گذارند و حال آنکه میدانند که روایات فقہیه بکرات جماعت نافله
 ناطق است در ادای فرائض کس می درزند کم است که فرض اول وقت مستحب
 ادا نمایند بلکه از اصل وقت هم تجاوز می کنند و جماعت نیز چندانی تقیید
 ندارند بیک کس یا دو کس در جماعت قناعت دارند بلکه بسیار است که تنهایی
 کفایت کنند هر گاه مقتدایان اسلام این معامله نمایند از عوام چه گوید از
 شومی این عمل ضعف در اسلام پیدا است و از ظلمت این کردار هوا و بید
 هویدا است ❖

مکتوب ۲۶۱

بمیر محمد نعمان صدور یافته. در بیان فضائل نماز و کمالات مخصوصه آن -
 معلوم اتومی ارشده الله تعالی سبحانه یاد که نماز رکن دوم است از
 ارکان پنجگانه اسلام و جامع عبادات است جزوی است که از جامعیت
 حکم کل پیدا کرده است و فوق جمیع مقررات اعمال آمده. دولت رویت
 که سرور عالمیان علیه علی اله الصلوٰة و السلام در شب معراج در بهشت تیر
 شده بود بعد از نزول در دنیا مناسب این نشأ آن دولت ایشان ادر نماز

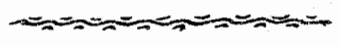
فضائل نماز

بیشتر شد لذا فرموده اند علیه علی آیه الصلوة والسلام الصلوة مع جمیع المؤمنین
 و نیز فرموده علیه وعلیهم الصلوة والسلام اقرب ما یكون العبد من الرب فی
 الصلوة وکمل تابعان اورا علیه علیهم الصلوات و التحیات ازال دولت
 و یبارورین نشاء در نماز خط و افر است و نصیب کامل اگر چه رویت حقیقی نیست
 که این نشاء آن ابرمتابد اگر نماز کردن نمیفرمود نقاب از چهره مقصود که
 میکشاد و طالب را به مطلوب که هدایت مینمود - نماز است که لذت بخش
 نمکساران است نماز است که راحت دهد بیماران است آرخنی یا بلال
 رفریست ازین ماجرا و قره عیذنی فی الصلوة اشاره ایست باین متمنی -

نماز

اذواق و مواجید و علوم و معارف و احوال و مقامات و انوار و الواو تلویحات
 و تمکینات و تجلیات متکیفه و غیر متکیفه و ظهورات متلونه و غیر متلونه هر چه
 ازینها دور بیرون نماز بیشتر شود بے آگاهی از حقیقت نماز رود و در نشاء
 آن ظلال و امثال است بلکه ناشی از وهم و خیال (ثم قال) :

جمعه را ازین طائفه که بحقیقت نماز آگاه نساقتند و بحکالات مخصوصه
 آن اطلاع نه بخشیدند معالجات امراض خود را از امور دیگر جستند و
 حصول مرادت خود را با شیبائی بگیرم بوط ساختند از عدم آگاهی
 حقیقت نماز است که تسکین اضطراب خود را از سماع نغمه و وجد و تواجد
 جستند و مطلوب خود را در پردهای نغمه مطالعه نمودند لاجرم نقص رقاصی را
 دیدن خود گرفتند با آنکه شنیده باشند ما جعل الله فی الحرام شفاء بلی
 الغریق یتعلق بكل حشیش و حبت الشئ یغشی فی یصم ع
 چون ندیدند حقیقت ره افسانه زدند

مکتوب ۲۶۹

بہ مرتضیٰ خان صدور یافتہ - در ترغیب بر اہانت اعدائے دین و تخریب الہیہ
باطلہ میں بیخرداں و اظہار تمنائے خود یا میں امر عظیم القدر ہے
ہر کس اور دل تمنائے امری است از امور و تمنائے میں فقیر شدت نمود
است بدشمنان خداے عزوجل و دشمنان پیغمبر و علیہ علیہ الصلوٰۃ والسلام
و آئمہ باطلہ ایشان و یقین میداند کہ بیچ عمل نزد خداے جل و علا ازین عمل
مرضی تر نیست بنا بران مگر ایشان را یا میں عمل مرضی تر غیبے نمایند چون
ایشان برائے تحقیر و اہانت رسانیدن آن بقعہ کثیفہ و اہل آن متعین شدہ اند
اول شکر این نعمت بجا آرید و ثانیاً در توہین و تحقیر این سید و اولاد و آئمہ
باطلہ ایشان سعی بلیغ نمائید و در تخریب این جماعہ و اہانت آن بت ترشیدہ
نا تراشیدہ بکوشید

ضعف بدن شدت سرمانع است و الا بخدمت ایشان رسیدہ
ترغیب یا میں امری نمود و یا میں تقریب تقی براں سنگ نداشتہ آن سرمایہ
سعادت می ساخت زیادہ چہ مبالغہ نماید و السلام

از نیجا حساب دفتر تانی از مکتوبات شریف شروع میشود

در مکتوب چہارم و ہم بعدا احمد بر کی تحریر می فرمایند نصیحتی کہ لا بد است
آن است کہ در درس علوم بہ بیچ و جہ خود را معاف ندارند اگر تمام وقت
شما مستغرق بدرس شود ہوس ذکر و فکر نہ کنند ساعات شب از برای ذکر و فکر

لے کمال تاکید و اشد مبالغہ در یک را از این الفاظ شریف حضرت ایشان ناظرین فکر کردہ اندازہ نمایند کہ آنحضرت
با وجود رسیدن بآن مراتب قریب کمال ولایت از ہر کار لای عمل بہتر و مرضی تر میفرمایند

فراخ است شیخ حسن انیر سبق گفته باشند معطل نگذارند و چون آن حد و وز
علم قلیل لتصیب است احیای علوم شرعیه نمایند زیاده چو سبالغه نماید

مکتوب ۲

مولانا محمد طاهر بدخشی صدور یافته - در فضائل نماز و رعایت آداب و
سنن آن خصوصاً در رعایت طمانیت و تعدیل ارکان بتکرار سبالغه نموده
می آید نیک محافطت نمایند که اکثر مردم نماز را ضائع ساخته اند و طمانیت
تعدیل ارکان برهم زده اند - و عیب یاد در حق این جماعه وارد شده اند و توهید یا
آمده - و چون نماز درست شد امید عظیم از برائے نجات میسر گشت الخ والسلام

مکتوب ۳

بخواجه شرف الدین حسین صدور یافته - در وعظ و نصیحت فرزند عزیز
فرصت نعتنم است باید که تمام مایمور لاطائل صرف نشود بلکه تمام مبراضی حق
جل و علا صرف یابد - نماز پنجگانه به جمعیت و جماعت با تعدیل ارکان باید
که ادا یابد و نماز تہجد را از دست ندهند و استغفار سحر را را ممکنان نگذارند
و بخواب خرگوش محظوظ نباشند و محظوظ عاجله منتر نگرددند و تذکر موت و
اهوال آخرت نصب العین دارند باجملا از دنیا معرض باشند و با آخرت
مقبیل - بقدر ضرورت بدنیایا پردازند و سائر اوقات را با اشتغال امور
آخرت معمور دارند حاصل کلام آنکه دل باید که از گرفتاری ماسوی آزاد
باشد و نظا هر با حکام شرعیه متخلی و متسزین ع

کار این است غیر این همسریچ

والسلام

تاکید بر طمانیت ارکان نماز

مکتوبات

در بیان فضائل کلمه طیبہ **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** بیچ چیز در تسکین غضب رب جل سلطانہ ازین کلمه طیبہ نافع تر نیست ہر گاہ این کلمه طیبہ تسکین غضب دخول نافرماید غضب ہای دیگر کہ خود و اولاد و دست بطریق اولی تسکین آہنا نماید *

و این کلمه طیبہ کلید خزانہ نود و نہ رحمت است کہ برائے آخرت ذخیرہ فرمودہ اند و میدانند کہ شفیع ترے از برائے ظلمات کفر و کدورات شرک ازین کلمه طیبہ دیگر نیست کہے کہ تصدیق باین کلمه طیبہ کردہ باشد ذرہ ایمان حاصل کردہ و مع ذلک بر سوم کفر و ذائل شرک مبتلا گشتہ امید است کہ شفاعت این کلمہ از عذاب بیرون آید و از عقوبت و وزخ نجات یابد چنانچہ در دفع عقوبات سائر کبار این امت شفاعت محبت رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ و آلہ و سلم انفع و اذخل است - آن قدر عقود و غفران حق جل و علا کہ در شان این امت کار خواہد رفت معلوم نیست کہ در شان جمیع اہم ماضیہ بکار رود و نود و نہ رحمت را گویا برائے این امت پُر ذنوب ذخیرہ ساخته اند کہ مستحق کرامت گناہگارانند *

کوہ نظر ان تعجب دارند کہ بیگ گفتن **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** چہ گوید دخول جنت میسر شود - از برکات این کلمه طیبہ واقف نیستند محسوس این فقیر شدہ است اگر تمام عالم را بیگ گفتن این کلمه طیبہ بخشند و بہ بہشت فرستند گنجایش دارد و مشہور ہے کہ در دو کہ برکات این کلمه مقدسہ اگر تمام عالم قسمت کنند تا ابد آلا باد ہمہ الکفایت کند و ہمہ را سیراب بگرداند کیفیت کہ باین کلمه مقدسہ محمد رسول اللہ جمع شود و تبلیغ بتوحید انتظام یابد و رسالت

فضائل کلمه طیبہ

با ولایت قرین گرد و از مجموعه این دو کلمه کمالات ولایت و نبوت جمع گردند و
باین هر وسعوت مستعد شوند۔ از اینجا فضیلت این ذکر را باید دریافت کہ
تمام دنیا را در جنب و بچ مقدار و حساب سے نیت کا شکر حکم قطرہ
میداشت نسبت پد ریائے محیط ۶

ظہور عظمت این کلمہ طیبہ باعتبار درجات گویندہ است ہر چند درجہ
گویندہ بیشتر ظہور عظمت این کلمہ مقدسہ بیشتر

يَزِيدُكَ وَجْهَهُ حُسْنًا اِذَا مَا رَزَدْتَهُ نَظَرًا

آرزوئی در دنیا معلوم نیست کہ برابر این باشد کہ کسی در گوشہ خزیدہ باشد
و بتکرار این کلمہ طیبہ متلذذ و محظوظ بود اما چہ توان کہ در جمع آرزو ہا میسر
نیست و از اختلاط خلق چارہ نہ رَبَّنَا اَنْتُمْ لَنَا نُورٌ نَا وَاغْفِرْ لَنَا
اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُوْنَ
وَسَلَامٌ عَلٰى الْمُرْسَلِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ ۶

کتاب

بخواجه محمد قاسم بدخشی صدور یافته۔ در نصیحت و ترغیب بر صحبت ۶
بِاللّٰهِ سُبْحَانَ الْحَمْدِ وَالْمِلَّةِ کہ از کلمہ و کلام آل انوی حرارت طلب
مفہوم میشود و بوی از جمعیت مے آید مانا کہ این دولت اثر قرب صحبت است
گر قناری بے لاطائل شمارانگداشت کہ یک ہفتہ صحبت را بد مجموع ایام
صحبت شما معلوم نیست کہ بیک عشرہ کشیدہ باشد از خدا تعالی شرم باید
داشت کہ از ہزار روز یک و ز را ہم برائے خداے عزوجل انتخاب نمیکند
و از تعلقات شستی خود را جمع نمے نمایند۔ محبت بر شما درست شدہ است
و بہ وجدان خود دریافتہ آید کہ یک ساعت این صحبت بہ زار بعینات مجاہدہ است

مع ذلک ازین صحبت گریزانید و بحیل یا خود را دوری اندازید جوهر استعداد
شما نفیس است اما چه فائده که از قوت بقول نیامده - استعداد شما بلند است
لیکن بهمت شماست - در رنگ طفلان از جوهر های نفیس بخزوف ریزه ها
خسب آرام گرفته اید

بوقت صلح شود هیچ روز معکوت که با کباخته نزد در شب بچو
حالا هم هیچ ز فتنه است فکر بر عمل باید نمود و عهده این کار صحبت ارباب
جمعیت است و اگر این ولت میسر نه شود اوقات خود را بگذر حق جلشانه
که ما خود از صاحب ولت است مشغول باید داشت و هر چه منافی ذکر
است از آن اجتناب باید نمود و در حال حرمت شرعی نیک احتیاط باید
فرمود و بمسأله نباید گزارند و نماز پنج وقت بجماعت التزام نمایند
و در تعدیل ارکان سعی بلیغ مرعی دارند و محافظت نمایند که نماز در
اوقات مستحبه ادا یابد

مکتوبات

بخواجه محمد طالب بدخشی صدور یافته - در عزرا و ترغیب بمقام رضا -
خبر فوت قره العین محمد صدیق نوشته بودند ان الله وانا الیه اجعون
برادر عزیز حضرت حق سبحانه و تعالی نزد مومنان از همه چیز عزیزتر
و محبوب تر است چه اموال و چه نفس پس ناچار فعل و تعالی نیز عزیزتر
و محبوب تر خواهد بود - حال آن است که محبان از فعل محبوبان لذت بگیرند
و عیش نمایند بصبر چه لالت کند که ایماے بکراهت دارد و مقام رضا
هر چند از رغبت و سرور خیر میاید اما مرتبه التذاذ امری دیگر است
و اسلام

مکتوب ۵۲

سخواجه مهدی علی کشمیری صدور یافته - در ترغیب محبت این طائفه ۴
 صحیفه شریفه که از کمال محبت و اخلاص صدور یافته بود مع هدایا رسید -
 حضرت حق سبحانه و تعالیٰ بر محبت این طائفه استقامت کرامت فرماید و
 بایشان محشور دارد و هُمْ قَوْمٌ لَا يَشْقَىٰ جَلِيْسُهُمْ وَلَا يَحْرَمُ اَنْيْسُهُمْ
 وَلَا يَخِيْبُ مَسِيْرُهُمْ وَ هُمْ جَلَسَاءُ اللّٰهِ وَ هُمْ اِذَا مَرُّوْا ذُكِرَ
 اللّٰهُ وَ هُمْ مِّنْ عَرَفَتِهِمْ وَ حَمْدِ اللّٰهِ نَظَرَهُمْ دَوَاءً وَ كَلَامُهُمْ
 شِفَاءً وَ مَحَبَّتُهُمْ ضِيَاءٌ وَ بَهَاءٌ هُمْ مِّنْ رَّأَىٰ خَاطِرُهُمْ حَابٌ
 وَ خَسْرٌ وَ مِّنْ رَّأَىٰ بَاطِنُهُمْ حَيٌّ وَ اَقْلَمٌ ۴

مکتوب ۵۱

بمحمد تقی صدور یافته - در منع از بحث فضولیات دین ترغیب مشغول شدن
 بضروریات دین - صحیفه شریفه که مشتمل بر دلائل حقیقت خلافت حضرت مهدی
 رضی الله تعالیٰ عنه بود و در باب فضیلت خلفائے اشدین بترتیب خلافت
 و مابینا سبب آنک نوشته اند خوب است و موافق اهل سنت و جماعت - مگر
 مخدوم با بحث امامت از فروع دین است نه از اصول شریعت اگر بحث امامت
 از ضروریات دین از اصول شریعت می بود چنانچه شیعه گمان برده اند بایستی که
 حضرت حق سبحانه و تعالیٰ در کتاب مجید تعیین استخلاف مینمود و حضرت پیغمبر
 علیه و آله الصلوة و السلام به تصدیق و تصریح یکے ابعده و دیگرے خلیفه
 مے ساخت و چون در کتاب سنت اهتمام این امر مفهوم نشده معلوم شد که
 بحث امامت از فضول دین است نه از اصول دین فضولی باید که بفضولیات

بحث غارت و امامت و فضولیات

اشتغال نماید. ضروریات را گذاشته بقبولیات پرداختن عمر خود را صرف
 مالا یعنی کردن است و فی الحدیث علامته اعراضه تعالی عن العبادت غفاله
 بما لا یغنیه و ضروریات دین آنقدر پیش است که نوبت بقبول نمیرسد.
 اولاً از تصحیح عقائد که بذات و صفات حق جل سلطانہ تعلق دارند یا بصورت
 و توأزی دین معلوم گشته اند چون حشر و نشر و عذاب و ثواب اخروی سائر
 سمعیات چاره نبود. ثانیاً از احکام فقیهیه از دستن فرایض و واجبات
 بلکه اولی سنن و مستحبات هم چاره نبود که فلاح و نجات اخروی مربوط
 باین دو چیز است و چون اعتقاد و عمل درست شد نوبت بطریقه صوفیه رسید
 و امیدوار کمالات و ولایت گردد. بحث امامت نسبت بضروریات دین
 کالمطروح فی الطریق است مگر چونکه مخالفان طعن در صحاب خیر لیشه
 علیه علی آل الصلوٰة و السلام میکنند بضرورت در رد ایشان مقدمات
 طویل الذیل ایراد نموده می آید که از دین متین رفع فساد نمودن نیز از
 ضروریات (دقیقه) است. والسلام

مکتوب ۴۱

در تعزیت مرحومی مولانا احمد برکی و ترغیب محتبان و مخلصان بر خد
 گاری و دجوتی فرزندان و متعلقان مرحومی و کوشش در تعلیم فرزندان
 او شان نمودن و طریقه ذکر و حلقه را بدستور سابق برقرار داشتن و شیخ
 حسن آقا مقام او در حلقه ساختن تخریب یافته بعد از آن به شیخ حسن مینویند که
 شیخ حسن ایام باید که محافظت خاطر هم پیران نماید و حقوق برادری سجا آورد
 مطالعه کتب فقه از دست ندهد و نشر احکام شریعت نماید و متابعت سنت نبویه
 ترغیب کند و از بدعت تحذیر نماید و طریق التجا و تضرع و زاری از دست نهد

مباد نفس باره از راه ریاست تقدم بر اقران در تملک اندازد و خرابی ابر
سازد همه وقت خود را قاصر و ناقص اند و طالب کمال خود باشد نفس و
شیطان دو دشمن قوی در کمین اند نشود که از راه بیندازند و خائبی خاسر
سازند

همه اندر زمن بتو این است که تو طفلی و خانه رنگین است

الی اخره - والسلام

مکتوب ۶۳

به محمد مومن ولد خواجه علی خان صدور یافته: **الدُّنْيَا سَجْنُ الْمُؤْمِنِ**
دنیا زندان مومن است و مناسب حال زندان درد و الم و اندوه و مصیبت باشد
از تلون احوال و لتنگ نباشند و از عدم حصول آمال و لگیر نگردند **فَاتَّ مَعَ**
الْعُسْرِ يُسْرًا ان مع العسر يسرا با یک تنگی و در فراخی مفرون فرموده است
مانا که فراخی دنیا و فراخی آخرت خواسته **ع**
با کریمان کار با دشوار نیست **وَالسَّلَامُ**

مکتوب ۶۴

بخان خانان صدور یافته: **در ترغیب بر توبه و انابت و ورع و تقوی**
وَمَا يَنبَغِي لَكَ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ سَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ
اصْطَفَى چون عمر گرامی در معاصی زلات و تقصیرات و سهوات گذرانیده
است خوش می آید که سخن از توبه و انابت گوید و دوم از ورع و تقوی زند-
د بعد از آن آیات قرآنی و احادیث نبوی علی اصحابها الصلوة و السلام بر بیان

توبه و جو بآں در برت و بهر حال و کیفیت توبه از حقوق اللہ تعالیٰ و حقوق العباد
 و فضائل توبه و فضائل ورع و تقویٰ و آنکه در ورع از ده چیز چاره نباشد :-
 (۱) حفظ لسان (۲) اجتناب از سوء ظن (۳) اجتناب از سخریه (۴)
 غضب بصر از محارم (۵) صدق لسان (۶) دستن منتهی خدائے عزوجل بر خود
 (۷) مال خود را در راه نیک خرج کردن (۸) از کبر و سر بلندی احتراز کردن
 (۹) بر نماز نائے پنجگانه محافظت کردن (۱۰) بر طریقہ سنت و جماعت
 استقامت کردن به بعبارت عربی مفصلاً تحریر فرموده در آخر مینویسند :-
 مخدوما لکریا - اگر توبه از جمیع ذنوب میسر شود و ورع و تقویٰ از جمیع
 محرمات و مشتهیات حاصل آید نعمت است عظمیٰ و دولت است قضاوی
 و الا توبه از بعضی ذنوب و ورع از بعضی محرمات بهم منقتم است شاید برکت
 و انوار این بعض در ابعا ض دیگر سرایت کند و توفیق توبه و ورع از سایر
 معاصی نیز میسر گردد - وَمَا لَا يَذْرُكُ كَلَهُ لَا يَذْرُكُ كَلَهُ - و السلام

مکتوب ۶۹

به محمد مراد بدخشی عرض در یافته - در تائیک بتعدیل ارکان نماز و
 طمانیت و تسویه صفوف و صحیح نیت در جهاد کفار و سعی کردن بر نماز تجمید
 و احتیاط در لقمه نمراد کلمه اللہ تعالیٰ ثباتاً و استقامتاً
 چون اکثر مردم در ادای نماز مساهلت می نمایند و بطمانیت تعدیل
 ارکان تقیید نمی ورزند بضرورت درین باب تاکید و مبالغه مینویسد استماع
 نمایند مخبر صادق فرموده است علیه علی الصلوة والسلام و ذودترین
 ذواں کس است که از نماز خود بگذرد گفتند یا رسول الله از نماز خود چگونه
 میدزد فرمود علیه علی الصلوة والسلام تمام نکند کوع نماز را و سجود نماز

استحقاق این کتب کس از نماز خود بگذرد

۱- و نیز فرمودہ است علیہ علیہ الصلوٰۃ والسلام نظر نہ کند خداے تعالیٰ
 بنماز بندہ کہ ثابت ندارد صلب خود اور رکوع و سجود خود۔ و نیز آن سرور
 علیہ علیہ الصلوٰۃ والسلام دید مرے اکر نماز مے گذارد و رکوع و سجود
 تمام مے آرد فرمودہ اما تخاف لومنت علی ذلک کنت علی غیر دین
 محمد و نیز آن سرور فرمودہ است علیہ علیہ الصلوٰۃ والسلام تمام
 نشود نماز یکے از شما تا بعد از رکوع تمام نہ آیتد و صلب خود ثابت
 ندارد و ہر عضو او در ہر محل خود قرار نگیرد و تا در میان سجدتین نشیند
 صلب خود را درست نہ کند و ثابت ندارد نماز او تمام نشود۔

ابو ہریرہ فرمودہ است کہ شصت سال کسے نماز بگذارد و یک نماز
 او را نپندیرند و آن آنکس باشد کہ رکوع و سجود تمام بجا نیارد۔ و زید بن
 وہب مرے را دید کہ نماز میگذارد و رکوع و سجود تمام بجانمے آورد۔
 آن مرد را بخواند و گفت چند گاہ است کہ تو اینچنین نماز مے کنی گفت چہل
 سال است کہ تو درین چہل سال نماز نکرده اگر ہمیری نہ برست
 محمد رسول اللہ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہ وسلم ہمیری۔ منقول است کہ بندہ
 مومن چوں نماز بگذارد نیکو و تمام کند رکوع و سجود او را آن نماز با شصت
 بود و فرشتگان توراتی آن نماز را با سماں مے برند و نماز بر نماز کنند
 دعائے نیکو کند و گوید حَفَظَكَ اللهُ تَعَالَى سُبْحَانَہُ کَمَا حَفِظْتَنِی و اگر
 نماز نیکو نہ گذارد آن نماز ظلمانی بود و فرشتگان را کراہت آید نماز
 را با سماں نہ برند و نماز مرنماز کنندہ را دعائے بد کند و گوید ضَيَعَكَ اللهُ
 تَعَالَى کَمَا ضَيَعْتَنِی۔ پس نماز تمام مے باید گذارد و تعدیل ارکان تمام
 باید نمود و رکوع و سجود و قومہ و جلسہ نیک بجا باید آورد و دیگران نیز
 یابیں امر دلالت و ہدایت باید کرد کہ از اکثر مردم این عمل متروک شدہ است

احیای این عمل از اہم مہام اسلام است آنسر و نیز مودہ است علیہ علیہ الہ
الصلوٰۃ والسلام کہے کہ سنت مرا احیانا مید بعد از آنکہ آن سنت مردہ شد
آنکس ا ثواب صد شہید بود

و نیز بدانند کہ در نماز بجماعت صفہا را برابر باید کرد تا ہیچ کس از
مصائبان پیش و پس نایستد سعی باید نمود کہ ہمہ برابر یکدیگر باشند آنسر
علیہ علیہ الہ الصلوٰۃ والسلام اول تسویہ صفوف میفرمود بعد از آن تسویہ
می بست و فرمود علیہ علیہ الہ الصلوٰۃ والسلام تسویہ صفوف از اقامت
صلوٰہ است

سعادت آثار چون بجماد کفار دار الحرب فتہ اید اول تصحیح نیت
نمایند تا نتیجہ بر آن مترتب شود و مقصود ازین جنگ جدال اعلیٰ کلمہ
اسلام باشد و توہین و تخریب اعدائے دین مقصود از امر جماد ہمین است
بامورد دیگر نیت خود را باطل نسازید۔ الی اخرہ

نصیحت دیگر کہ بیاراں نمودہ ہے آید التزام نماز تہجد است کہ از
ضروریات طریق است۔ در حضور ہم شبها گفتہ بود کہ اگر این معنی متعسر نماید
و بیداری خلقت معتاد میسر نشود جمعے از متعلقاں را بر این امر باید گذاشت
تا در آن وقت شمار بطوع یا بکرہ بیدار سازند و نگذارند کہ شمار در خواب
غفلت افتادہ باشد چون چند روز چنین کردند امید است کہ بے تکلف
بداومت برین دولت میسر گردد

و نصیحت دیگر احتیاط در رقمہ است چه در کار است کہ ہر چہ از ہر جا
کسی بیاید بخورد و ملاحظہ حل و حرمت شرعی نکنند این کس بسہر خود نیست
تا ہر چه خواهد بکند مولائی دارد حل سلطانہ کہ با مردم ہی اورا تکلیف فرمودہ است
و رضا و عدم رضاے خود را توسط انبیاء کہ رحمتہاے عالمیانند علیہم الصلوٰۃ

صفوف

جماد

تہجد

والتسلیمات بیان نموده است. شرم باید داشت رعایت رضا صاحب مجازی
 بنمائید و نیتخواهید که دقیقه درین باب فرو گذاشت شود و بمولای حقیقی که از
 امور نامرضیه نمی زجر بلیغ میفرماید هیچ التفاتی نکنید این اسلام است.
 یا کفر نیک تا مل نشانید هنوز هیچ زفته است و تدارک ما سبق ممکن است.
 التائب من الذنب کمن لا ذنب له ای شارت است. مقصران را زیاده چه
 تاکید و مبالغه نماید العاقل تکفیه الاشارة

دیگر آنکه در مواضع مخوف و در محال استیلائی اعدا از برای امن و امان است
 قرآه سوره لا یلفج مجرب است لا اقل هر روز هر شب یازده یازده بار بخوانید
 و در حدیث مصطفوی علیه السلام الصلاة والسلام آمده است من نزل
 منزلا ثم قال اعوذ بکلمات الله التامات من شر ما خلق لا یضره
 شیء حتی یرتحل من منزله ذلک - و السلام

مکتوب

بیمیزنا مظهر حال صدور یافته در ترغیب بر تحمل محن و بلیات بروست
 درو محن و بلیات و نیویم در دوستان اکفارات است مرزلات ایشان را
 بتضرع و زاری و بالتجاوا و تکساری عفو و عافیت از جناب س او تعالی
 باید طلبید تا زمانه که اثر اجابت مفوم شود و تسکین فتن معلوم گردد و حقیقت
 معالمان است که هر چه از محبوب حقیقی برسد بکشتاکی جبین بافرخی سینه
 او را بمنت قبول باید کرد و بلکه با آن متلذذ باید گشت و رسوائی و بی ناموسی
 که مراد محبوب است نزد محبت بهتر از ناموس و ننگ نام است که مراد نفس
 اوست اگر این معنی در محب حاصل نگردد در محبت ناقص است بلکه کاذب است
 گر طمع خواهد ز من سلطان دین خاک بفرق قناعت بوازی

کتاب
 خواندن سوره لا یلفج
 سوره لا یلفج

مکتوب ۷

بمولانا فرخ حسین صدور یافته - در میان حقائق و اسرار عرش و کرسی و قلب عارف که به بعضی خصائص و کمالات از عرش تفوق دارد و مایه متعلق بذالک و از آنکه این مکتوب هم تعلق بنخاصان دارد لهذا امانت سداست یاوشال سپرده میشود

مکتوب ۸

بمولانا حسن برکی صدور یافته - در جواب عرضیه او که بعضی اعتراضات بر طور کلام صوفیه نموده بود و تنبیه او بر اعتراضها را ناملائم که نشان ناسیانی بمراد این بزرگواران است و در دفع شبهات او بتوضیح مراد و مقصود او نشان کما و ضحی و بدینه قدس سره فی الکتاب

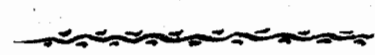
و فی الايضاً - پرسیده بودند که بعضی رجال و نساک آیند و طریقه انتماس مینمایند و از اکل و لبس که بر بوا حاصل میگردد پر بهتر نمیکنند و میگویند که ما بحیله شرعی آراسته می سازیم امر بگفتن طریقه هست یا نه؟ طریقه را بایشان بگویند و ترغیب باجتناب محرم نمایند شاید بهرکت طریقه از آن اشتباه بر آیند - و الايضاً پرسیده بودند که ختم کلام الله کردن و نماز نفل گذاردن و تسبیح و تهلیل کردن و ثواب آل ابوالدین یا باستاند یا باخوان دادن بهتر است یا یکسے ندادن بهتر - بدانند که دادن بهتر است که هم نفع بغیر است و هم نفع بخود و در ندادن نفع مخصوص بخود است و نیز شاید بطفیل دیگر آل عمل قبول نمایند

مکتوب ۷

منبع از عرش در آن بکلام صوفی کرام

نویسنده کلام شدیدی بگروان وادان بهتر است

مکتوب ۸
بمولانا حسن

مکتوبات

به در اب خاں صدور یافته در بیان خوبی محبت و اخلاص باین طائفه علیّه
 دولت خوشگوار که در خاندان شما احساس نموده می آید با وجود سیاب غنا و
 با حصول مواد استغنا نیاز مند می است یا فقرا و خد متکامری است باین طریقه
 علیا که سبب از محبت و اخلاص این طائفه علییه است و مشعر از مؤدّت و
 اختصاص این فرقه ناصیه محبان این طائفه را بشارت المشرع من احدث
 کافی است و جلیسان این طبقه را توید هم قوم کلایشقی جلیسهم وافی
 و چون این محبت استیلا نماید شبیه میشود بفتاوی اشخ کرزیه اول است
 درین راه و این فتاوی اشخ ثانیاً و سیه فتاوی شد می گردد که بقا باشد
 مترتب بران است و محصل ولایت است - الی اخره

بعد از آن سفارش شخصی که شوق ملازمت دارد اگر داخل ملازمان هر کس
 خود ساخته اتفات به مجال او مرعی دارند از کرم بعید نخواهد بود

مکتوبات

به محمد مرد قور یکی صدور یافته در اندرز و نصیحت اجتناب از فرخ قان
 دنیا که بظاهر حلالت و طراوت و ارتد در رنگ طفلان فریفته نگردد
 همه اندرز من بتو این است که تو طفلی و خانه رنگین است
 ملتزم حدود شرعیه باید بود و هر موکے از حد و تجاوز نباید نمود نماز گذار
 و روزه داران بر عودت بسیار اندام پر بهر گاران که محافظت حدود
 شرعیه نمایند اقل قلیل اند و فارتی که محبت و از مبطل حب را سازد همین
 پر بهر گاریست چه صوم و صلوة از هر دو بوجوه معیّد - قال علیه علی اللیر

فتاوی اله

سازش

تاریخ بیان محبت و احوال

الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مِلَاكُ دِينِكُمْ وَالْوَرَعُ وَقَالَ عَلَيْهِ عَلِيٌّ الرَّحْمَةُ وَالسَّلَامُ وَالسَّلَامُ
لَا تَعْدِلُ بِالرَّعِيَّةِ شَيْئًا يَأْرَأُ مِنْ حَيْدِ طَعَامِهَا سِوَى مَا تَكَلَّفَتْ مِخْوَرًا نَدْوً لِبَاسًا
يُرْسَقُ فِيهِ وَشَدَا مَانَا التَّمَاذُ وَالْمَتَقَاعُ فِي طَعَامِ دَلِيَّاسِ قَفَرِ اسْتَع
آنکه آن دادش آن بگدایان بی اد

مکتوب ۸۲

بخواجه شرف الدین حسین صدور یافته - ایضاً به همین مضمون کور لصد
اے فرزندان عزیز ز نهاد بجز خرفات و نیه راغب نشوی و بطمطراقات قانیہ
قرینتہ نہ گردی

اکثر مردم این وقت در ترویج نوافل اند و در تحریب قرایض در ایستادن
نوافل عبادات اهتمام دارند و قرایض اخوار و بی اعتبار شمارند - مبلغ
کلی بتقریب و بتقریب مستحق و غیر مستحق دهند اما یک جیتل در ادائے
زکوٰۃ ایشان اور صرف دادن متعسر است نمیدانند که یک جیتل در ادائے
زکوٰۃ بهتر از لکھائے صدقہ نافلہ است - در ادائے زکوٰۃ مجرد امثال امر
موالی است جل شانہ و در صدقہ نافلہ بیار است که منشاء آن ہوائے نفسانی
بود لہذا در فرض ریاء گنجائش نیست و در نقل چو لنگاہ ریاست از اینجاست
کہ در ادائے زکوٰۃ اظہار اولی است کہ نفی تمہت نماید و صدقہ نافلہ ہست
بہتر است کہ الیق بقبول است

زکوٰۃ

مکتوب ۸۳

بمیرزا محمود صدور یافته - در محبت این طائفہ علیہ کہ سرمایہ جمع سعادات
است ہر چند بواسطہ قلت دریافت صحبت کہ ازین فقیر اخذ طریقہ نموده

بودید برکات و ثمرات لائقه بران مترتب شده باشد اما اگر شمه از ارتباط حبی
که از لوازم تعلیم طریقه است مانده باشد دولتی است عظمی لان المرء مع
من احب *

کتاب ۸۴

به شیخ حمید تنگالی صدور یافته * اخوی ارشدی میاں شیخ محمد عجب انبوا
اختیار نمودند که سلام و پیام را بهم آنجا گنجایش کم تر است درین مهوت هشت
سال یک کتاب از جانب شمار سیده است آنهم ناتمام و بی سرانجام
کتابها که ازینجا میرودند معلوم نیست که بشما میرسند یا نمیرسند - الی اخره -

کتاب ۸۵

به شیخ نور محمد صدور یافته * در بیان آنکه قدم شیخ عبدالحی را منعتند
و از مقامات جذبه سلوک معارف غریبه او که از حضور شریف فیضیاب
شده است استفاده نمایند *

کتاب ۸۶

به شیخ طاهر بخشی صدور یافته * در جواب کتاب و که از احوال و معارف
خود نوشته بود - چه دولتی است که محبان و مخلصان دست از همیشه
متوجه جناب قدس و تعالی گردند و ما سوائے ابره پشت پازده بکلیت با و سبحانه
تعالی اقبالی نمایند *

کتاب ۸۷

یفتح خاں افغان صدور یافته * در بیان نصائح و ترغیب باتباع

سنت و اجتناب از بدعت و فضائل احوالی سنت که متروک العمل گشت تا باشد و کثرت
 ثواب آن خصوصاً سعی در ادای حقوق العباد و سجد تمام باید کرد که علماء فرموده اند
 و ایس دادن نیم انگ را بکسی که از آن کس بستم بے جهت شرعی گرفته باشد
 بهتر است از آنکه دو سیت درم تصدق نماید و نیز فرموده اند اگر شخصی عمل
 صالح در رنگ عمل پیغمبر بود و بر آن کس نیکوانگ از حق کسی مانده باشد
 آن کس ابر بهشت نیزند تا آن نیم انگ ادا نه نماید - الی اخره *

مکتوب ۸۸

بملا بدیع الدین صدور یافته * در رضا بقضا و التذاد بفعل مولی اصل شانه
 بنده مقبول آنست که بفعل مولی خود راضی شد و آنکه تابع ضلای خود است
 بنده خود است بلکه بنده را باید که بفعل مولی خود مستذکر گردد تا بکرامت
 چهره رسد و الا از دایره بندگی دور است و از قرب مولی امطر دو و مجبور -
 نعوذ بالله من ذلك * در اسلام *

مکتوب ۸۹

بسیادت پناه میر محب الله - در غنیمت دانستن عمر عزیز و صرف کردن
 آن باعمال صالحه *
 مخدوماکرما - وقت کار گذشته میرود هر آنکه میگذرد و لحظه از عمر
 میکاهد و اصل سستی قریب میازد در امروز اگر مستنبد نه شد فردا غیر از حسرت و
 ندامت نقد وقت نخواهد بود - این وقت وقت عمل است وقت عیش
 در پیش است در وقت عمل عیش کردن زرعیت خود را سبز خوردن است
 و از ثمره آن بازداشتن زیاده چه تصدیع دهد دولت صوری و معنوی

محصل باد *

مکتوب ۹۰

بمیرزا عرب خاں صدور یافته - در ترغیب با مداد و اعانت محتاجی
 حضرت حق سبحانه و تعالی المتکفل از رزاق خلائق گشته است پس خلائق
 در رنگ عیال و باشند هر کس بعیال کسی مواساة کرده باشند این کس محبوب
 صاحب آن عیال خواهد بود - در حدیث شریف آنسرور علیه علی آله الصلوٰة
 و السلام فرموده است الخلق عیال الله و حب الخلق الى الله من احسن
 الى عیاله *

بناء علی ذلك تبصیر مع جرات می نماید که حافظ حامد مد صلاح تالی
 قرآن مجید است کثرت عیال او را مشوش میدارد و مشغول از کرم ایشان
 امداد و اعانت مشاوری است - کرمیان را از بزرگی کرم بهانه کافی است -
 والسلام *

بعد از این حساب مکاتیب شریفیه از دفتر ثالث بیدار

مکتوب ۲

حضرت خواجه محمد سعید و خواجه محمد معصوم صدور یافته * و این مکتوب
 بحضرات صاحبزادگان در موعظ و نصائح ارجمند تسلی و دلداری بابل و عیال
 در زمانه ابتلا حضرت ایشان بحسب تحریر یافته است - و هو هذاه -
 الحمد لله رب العالمین فی السراء و الضراء و فی الیسر و العسر و
 فی النعمة و النقمة و فی الرحمة و الزحمة و فی الشدة و الرخاء و فی العطیة

والبلاء والصلوات والسلام علی من اودى نبی مثل ایذائہ وما ابتلی
 رسول نحو ابتلائہ لفظاً اصابہ رحمۃ للعالمین مستیدکالاولین والاخون۔
 فرزندان گرامی وقت ابتلا ہر چند تلخ و بے مزہ است اما اگر فرصت دہند
 منتقم است درین وقت چون شمار افرصت داده اند حمد خدا جل شانہ سبحا
 آورده متوجہ کار خود باشند و یک لمحہ و یک لحظہ فراغت بر خود تجویز نہ کنند۔
 ویکے از سہ چیز باید کہ خالی ازاں نباشند۔ تلاوت قرآن مجید و اولے نماز
 بطول قرأت و تکرار کلمہ طیبہ لا الہ الا اللہ باید کہ بکلمہ لا نفی آلمہ ہوا
 نفس خود نمایند و بیح مرادے اور ساحت سینہ گنجائش نہ ہند تا حقیقت
 بندگی متحقق شود۔ چہ مراد خود خواستن مستلزم دفع مراد مولائے خود است
 و این معنی مستلزم نفی مولای خود است و اثبات مولویت خود۔ قبح این امر
 نیک دریافتہ نفی دعوائے الوہیت خود نمایند و این معنی بعنائیۃ اللہ سبحانہ
 و تعالیٰ و رایا مہ بلا و در اوقات ابتدا سہولت میسرے گردو باید کہ در گوشہ
 خزیدہ بایں امر مشغول باشند کہ فرصت منتقم است (بعد ازین) ملاقات
 واقع شود یا نہ نصیحت ہمین است کہ مرادے و ہوسے نماید۔ والدہ خود را
 نیز بایں معنی مطلع سازند و ولالت نمایند۔ بر بر خورداران شفقت دارید
 و سخناندن ترغیب نمایند و اہل حقوق را تا بتوانید از جانب راضی سازید
 بدعاے سلامتی ایمان مہم و معاون باشید مگر نوشتہ میشود کہ وقت را
 با مور لا طائل صرف نکنند و بغیر ذکر الہی جل شانہ۔ باید کہ ہر چیز نہ پردازند
 اگر چہ مطالعہ کتب و تکرار طیبہ بود۔ حتی کہ خلاصی من کہ بالفعل از اہم
 مقاصد شماس است نیز باید کہ مراد شما نباشد و بتقدیر فعل و ارادہ او تعالیٰ
 راضی باشید۔ غم جو علی و سہرا و چاہ باغ و کتب اشیای دیگر خود سہل است۔
 باید کہ ہر چیز مزاحم وقت شما نشود و غیر از مرضیات حق جل علامد مرضی

فرزندان گرامی در وقت ابتلا یکجا ہر سہ چیز خالی نمایند

نضاح فرزندان گرامی در ایام صوم

غم جو علی و سہرا و چاہ باغ و کتب اشیای دیگر خود سہل است

نباشد اگر امامی مردیم این همه شیا بر نیت گو در حیات ما رفته باشد هیچ فکر نکند -
 معامله دنیا سهل است متوجه آخرت باشند و والده خود را تسلی بدهند و ترغیب آخرت
 نمایند - مانند ملاقات یکدیگر اگر حق سبحانه و تعالیٰ خواسته باشد میسر خواهد شد و الا
 بتقدیر او تعالیٰ راضی باشند و دعا کنند که در وارت سلام جمع گردیم الحمد لله
 علیٰ کُلِّ حال +

مکتوب ۹

بمیر محمد نعمان صدور یافته + در ترغیب بامثال او امر واجتناب از
 از نواهی و اہمیت ورع و تقویٰ +

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ - قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰی مَا اَشْكُمُ الرَّسُوْلُ
 فَخَذُوْهُ وَ مَا ضَلُّكُمْ عَنْهُوْا فَاَنْتَ هُوَ اَنْتَ وَاَللّٰهُ ذِكْرُ التَّقْوٰی بَعْدَ
 ذِكْرِ الْاِمْتِثَالِ لِلْاَوْامِرِ الْاِلٰهِيَّةِ عَنِ الْمُنَاهِي اِشَارَةً اِلَى اِهْتِمَامِ
 اَمْرِ الْاَنْتِهَاءِ الَّذِي هُوَ حَقِيْقَةُ التَّقْوٰی وَاِنَّهٗ مَلَائِكَةُ الَّذِيْنَ قَالَ
 رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَلَائِكَةُ دِيْنِكُمْ الْوَرَعُ - وَقَالَ عَلَيْهِ
 الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ فِيْ مَوْضِعٍ اٰخَرَ لَا تَعْدِلُ بِالرَّعَةِ شَيْئًا - وَالرَّعَةُ هُوَ
 الْوَرَعُ - وَالْوَجْهَ لِهَذَا الْاِهْتِمَامِ (اِلَى الْاٰخِرَةِ)

در مکتوب هفتدهم که یکیک از صاحبکات در بیان عقائد و دینیہ اعمال
 شرعیہ تحریر فرموده اند - بعد از آنکه بعضی اجل نعم حضرت الی جلالہ و
 علم نوالہ ذکر کرده اند می نویسد کہ

پس شکر حضرت حق سبحانه و تعالیٰ که منعم حقیقی اوست جل شانہ ببداهت
 عقل و احب گشت و تعظیم تکریم او لازم آمد و طریقہ اداے شکر بندگان به عقل
 و فکر خود درست کرده نمی توانند و تعظیم و تکریم کہ شایان جناب قدس و باشد

تعالی شانہ بخیاں و گمان خود بجا آورده نمی تواند شد بجز آن طریق کہ ہم از جناب
قدس او سبحانہ و تعالیٰ بواسطہ صاحب سالت مستفاد و معلوم شدہ باشد
پس اولے شکر و تعظیم و تکریم او سبحانہ و تعالیٰ منحصراً در ایتان شریعت گشت -
قلبا و قالباً اعتقاداً و عملاً و شریعت دو بزرگوار و اعتقادی و عملی - اعتقادی
از اصول دین است کہ فاقد آن اہل نجات نیست و عملی از فروع دین است
کہ فاقد آن احتمال نجات دارد اگر خواهد عقوف نماید اگر خواهد بقدر ذنب عذاب
کند اما خلوص و ناز در حق او مفقود است پس اول بیان اعتقادات کہ از
ضروریات اسلام است نموده مے آید

(و آن مسائل اعتقادیہ در مکتوب یہ تفصیل مذکور شدہ اند)

بعد از تصحیح عقائد پنج مذکور از ایتان اعمال ہم چارہ نبود پنجم فرمودہ

عليه وعلىٰ الصلاة والسلام کہ بنائے اسلام بر پنج چیز است یکی شہادت

ان لا اله الا الله وان محمداً رسول الله کہ عبارت از ایمان اعتقاد است

با پنج مذکور شد - دویم ادائے صلوات خمسہ کہ سنتون دین است سوم اولے زکوٰۃ

مال است چہارم صوم ماہ مبارک رمضان است پنجم حج بیت اللہ الحرام است

پس نماز بہترین عبادات است بعد از ایمان باللہ تعالیٰ و رسول صلے اللہ تعالیٰ

علیہ وسلم و در رنگ بیان حسن لذاتہ است بخلاف سائر عبادات کہ حسن آنہا

ذاتی نیست نیک تقید وزیدہ بعد از طہارت کاملہ بے فتور ادائے نماز باید نمود

و در قرأت و رکوع و سجود و قنومہ و جلسہ و سائر ارکان احتیاط باید کرد کہ بوجہ کمال

ادایا بند و سکون طمانیت در رکوع و سجود و قنومہ و جلسہ لازم باید دانست

بساہلہ نباید گذرانید و نماز در اول وقت ادانماند و تاخیر را از اذراۃ کمال

و تجاہل تجویز نہ کنند بندہ مقبول کسے است کہ بجز امر مولی امتثال امر او نماید

تاخیر کردن امتثال امر از قنومہ و سوء ادب است و از کتابہاے فقہ کہ بعبارت

فارسی نوشته اند - چوں ترغیب الصلوة و تبسیر الاحکام و امثال اینها باید که هر وقت
 با خود دارند و مسائل شرعی را از آنجا اخذ نمایند و بعمل دارند کتاب گلستان و مثل
 آن در جنب کتب فقه فارسی و دخل فصولی است بلکه نسبت با مضموری نامتبی
 است - و نماز تجمید هم از ضروریات این اه است سعی نمایند که بے ضرورت
 ترک نشود اگر در ابتدا بے این معنی متعسر باشد جمعی را از خدشکاران متعین سازند
 که تنگت از خواب بیدار کنند و با اشتغال امور لاطائل بیدار نباشند تا
 بیداری آخر شب آسان گردد و در آن وقت استغفار و توبه و التماس عرض
 و تذکر معاصی و ذنوب تفکر نقائص و عیوب خوف عذاب خردمی و ترس الم
 دائمی غنیمت دانند و عفو و مغفرت از حق سبحانه تعالی بخواهند و صلوات بار
 این کلمه استغفار یا توبه قلب بر زبان آرند استخضر الله الذی لا اله
 الا هو المحی القیوم و آتوب الیه و نیز بعد از ادا بے نماز دیگر همین کلمه
 استغفار صد بار بخواند و بطهارت و بغیر طهارت ترک و در این کلمه استغفار
 نمایند - در خبر آمده است طوبی لمن وجد فی صحیفته استغفار کثیر
 و نماز چاشت هم اگر ادا نموده شود و او تنه است عظیم سعی نمایند که لا اقل
 دو رکعت بر دوام از چاشت ادا کرده شود - اگر رکعات نماز چاشت رنگ
 نماز تجمید و از زده است و بمقتضای وقت و حال هر چه گذارده باشد
 مغتنم است و کوشش نمایند که بعد از ادا بے هر فرض نماز آیت الکرسی خوانند
 شود که در خبر آمده است که بعد از نماز فرض هر که آیت الکرسی بخواند مانع نباشد
 او را از دخول جنت مگر موت و نیز بعد از ادا بے هر نماز از نماز بے پنجگانه
 باید که سی و سه بار کلمه تنزیه سبحان الله بگویند و سی و سه بار کلمه تحمید
 الحمد لله و سی و سه بار کلمه تکبیر الله اکبر و یکبار بگویند لا اله الا الله
 وحده لا شریک له له المملک و له الحمد یحیی و یمیت و هو علی کل

شیء قدین تا عهد پوره نشود۔ و نیز در هر روز و در هر شب صد بار سبحان الله
 و بحمدہ بگویند کہ ثواب بسیار دارد۔ و ایضا در صبح یک بار بگویند اللهم
 ما اصبح بي من نعمة اوباحد من خلقك فمذك وحدك لا شريك
 لك فلك الحمد و لك الشكر و در شام سجای اللهم ما اصبح
 اللهم ما اصبح بگویند و تمام کنند۔ و در حدیث نبوی آمده است۔
 علیه و علی آله الصلوة والسلام هر کہ این دعا را در روز بخواند شکر آن
 روز بجا آورده باشد و هر کہ در شب بخواند شکر آن شب بجا آورده باشد۔
 و این دو را در کار نیست کہ بطهارت بخواند بلکه در جمیع اوقات این ورد
 پسے و لیسے را بجا آرند۔

و اولے زکوٰۃ مال ہم از ضروریات دین است بر غبت و منت بمصارف
 زکوٰۃ باید داد ہر گاہ نعم حقیقی مثل سلطنت از عطیہ انعام خود فرماید کہ از چیل
 حصہ یک حصہ الفقرا و مساکین بدہند کہ در عوض آن اجر جہنمی و جزا
 جہیل بشما خواہم داد پس بے انصاف بود بکہ متمر و باشد کہ در ادای این
 جز مجتہد ہم توقف نماید و این قسم توقف ہا کہ در امتثال او امر شرعیہ بوجود
 مے آید متشاء آن مرض قلبی است و عدم یقین با حکام منزل سماوی۔
 مجرد کلہ شہادت گفتن کفایت ندارد و منافقان نیز این کلمہ امیگفتند۔
 یک جینس کہ بیزیت ادای زکوٰۃ بفقیرے بدہند بہتر از انفاق لکھا است
 کہ بے این نیت بدہند از تسویلات شیطان بعین است کہ مردم از قرآن
 باز داشتہ بتوافل دلالت مے نماید و از زکوٰۃ نگاہ مے آرد۔

روزہ ماہ مبارک رمضان نیز از واجبات اسلام و ضروریات دین است
 در ادای آن اہتمام باید نمود و بعد رہائے نامسموع روزہ نباید کشود و اگر
 بکاف ضروری در زنگ مرض روزہ قضا شود قضاے آن بے درنگ اے

باید نمود و متبکاهل و تکاسل نباید گذرانید *

رکن چہم سلام حج بیت الحرام است بعد از تحقق شرائط اول آنہم

ضروری است *

در حل و حرمت شرعی نیک احتیاط باید نمود و از آنچه صاحب شریعت علیہ
علیہ السلام فرمودہ است خود را نگاه باید داشت و مخطی
حدود شرعی باید کرد و پنبہ غفلت در گوش تا کے آخربیدار خواہت ساخت
و آن زمان غیر از ندامت و حسرت نقد وقت نخواہد بود *

بعد از تصحیح عقائد و بعد از ایتان اعمال صحیحہ اوقات خود را بزرگ
الہی جل شانہ معمور باید داشت و از یاد او تعالی فارغ نباید بود و ظاہر را
اگر با خلق مشغول دارند باید کہ باطن بحق باشد حل شانہ و بیاد او تعالی
ملتذ باید بود۔ این دولت در طریقہ حضرت خواجگان ما قدس اللہ تعالی
اسرارہم بتدی را در اول قدم حاصل می شود و شاید ایمان باین معنی
شمارا ہم حاصل شدہ باشد بلکہ نصیبی ہم اگر چه اقل بود *

در طعام خوردن باید کہ حظ نفس مطلوب نبود بلکہ بہ نیت قوت و استطاعت
بر عبادت بود و اگر این نیت در ایت اوست بدہد باید کہ تکلف خود را
بر آن آورده شود تا حقیقت این نیت میسر گردد و همچنین در جامہ پوشیدن
باید کہ نیت تزئین از برائے عبادت و ادائے نماز بود کہ در قرآن مجید آمد
است خذوا زینتکم عند کُلِّ مَسْجِدٍ مَّقْصُودٍ و از جامہ ہائے مزین
پوشیدن نمود و خلق نبود کہ ممنوع است *

و همچنین در جمیع حرکات و سکانات سعی باید نمود کہ مقصود رضامندی
جل و علا باشد مثلاً خواب کہ سر از غفلت است چون بہ نیت دفع تکاسل در
اولے طاعت کردہ شود و آن خواب باین بیت عین عبادت گردد و اگر خواب

بود گوید اطاعت بود که بر نیت اولی طاعت است *

هر چند میداند که حصول این معنی امروز از شما متعذر است که هجوم و
الترام ریوم و عادات است اما اگر بتوفیق اللہ سبحانه مداومت فرمایید
نمایند و نماز پنجگانه بوقت و بجا بشمارند و در حل و حرمت شرعی
احتیاط نمایند بختل که جمال این معنی ظاهر شود و خود بخود در غلبه گردانند
و وجه دیگر از برای نوشتن این قسم نصائح آن است که اگر چه عمل
بمقتضای آن حاصل نشود بلکه اعتراف بقصور و نقص خود حاصل گردد
و آن نیز دوستی است عیاذاً باللہ سبحانه و تعالی از آنکه نیاید از انبیا و ائمه
خود در بار نمود و کند و از آنکه درون خویش پشیمان نباشد - اگر چه وقت و
حال تقاضای آن نمی کرد که چیزی بنویسد اما چون شوق و غیبت شما
بر وجه کمال دید تبکلفت خود را برین امر آورد حضرت حق سبحانه و تعالی
عمل بمقتضای آن که است فرماید - و السلام *

مکتوب

بوالدۀ محمد امین صدور یافته در بارۀ نصائح به تصحیح عقدا و مثال
ادامه و اجتناب نواهی و غنیمت دانستن عمر و امثال ذلک که پیش ازین
مکرر ذکر شده اند - و یا مخصوص درین مکتوب برکات جناب از چند
مناهی مذکورۀ الذیل و امثال بعضی او امر ضمیمه فرموده اند :-
۱۱) بسر و نعمه رغبت نه کنند و بالتزاد آن فریفته نگردد که آن

سستی است غسل اندوده و زهر سیت شکر آلوده *

(۲۱) از غیبت و سخن چینی مردم خود را محقق طارند که وعیدهای

شرعی در باب از تکاب این دو ذمیمه وارد است *

۳) از دروغ گفتن و بہتان بستن نیز اجتناب ضروری است کہ این دو
رفیله در جمیع ادیان حرام است و مرتکب باموعدا است ۴
۴) استرعیوب ذنوب خلق و از زلات ایشان در گذرانییدن عفو کردن
از عزم امور است ۵

۵) بر مملوکان و زیر دستاں مشفق و مہربان باید بود و بتقصیرات ایشان
را مؤاخذه نباید نمود و بتقریب بے تقریب این نامرادان را زدن و دشنام
دادن و ایذا رسانیدن نامناسب ناملائم است و بتقصیرات خود نظر باید
کرد کہ نسبت بجناب قدس خداوندی جل سلطانہ ہر ساعت بوقوع می آید
و اتعالی مؤاخذه آن تعجیل نمی فرماید و منع رزق نمی نماید ۶

مکتوب ۳۱

بہیچزا منوچہر در تعزیت و نصیحت و اعتدال مشابہ این مضامین ہم
در کاتب سابقہ مکر گذشتہ اند - و ایضاً فیہ ۶

ہر عملی کہ بمقتضای شریعت دریں اوان جوانی با وجود استیلائے موانع
شہویہ و غضبیہ نفسانیہ موجود آید با ضناعت مزینت دارد از ان عمل کہ در
غیر این اوان بوقوع آید چہ وجود مانعہ کہ باعث رنج و محنت است -
شان آنرا با سماں برودہ است و عدم مانعہ کہ مستلزم عدم کد و کراہ است
معاملہ آن ابر زمین انداختہ از نیجا است کہ خواص بشر از خواص ملک فضل
آمد کہ طاعت بیشتر مقرون بموانع است و عبادت ملک بے فراحت موانع

مکتوب ۳۲

بملاحظہ ہر بدخشی صدور یافتہ - در بیان آنکہ از اخبار پراگندہ متوجش

نباشند و دل تنگ نشوند - هر چه از جمیل مطلق آید جل شانہ پدید آید زیاده اگر چه بصوت جلال نماید آنانی بحقیقت جمال باشد - این سخن را محمول بر بقول و تقوه نکنند که سراسر مغز حقیقت است الخ

مکتوب ۲۱

بیکه از صحاحات ورود یافته - در نضاح ضروریه که مستورات این خصوص توجه کردن بآن ضرورت است چونکه حصه اول این مکتوب شریف مشتمل بر مسائل اعتقادی است و اقسام شرک خفی که اکثر زنا بآن مبتلاند و از تکاب رسوم و عادات کفریه می کنند در آن مفصل ذکر کرده اند آن در باب عقاید ذکر کردیم باید که اولاً آن را مطالعه کرده تصحیح عقاید نمایند و از اقسام شرک خفی و حبلی اجتناب نمایند که مدارجات اخروی بر صحت ایمان اسلام است بعد از این حصه اعمال و اخلاق و نضاح و بیان منہیات شرعیه بغور مطالعه نمایند و بمقتضای آن عمل کنند

و این نضاح در اصل از نص قرآن مجید اند که تفسیر و شرح آن حضرت ایشان کرده اند و آن کریمه مع شان نزول در باب اول ذکر کرده آمدیم

شرط اول در آن منع از شرک بود که بیان آن در باب اول نوشته شد - شرط دوم که در وقت بیعت نساء در میان آورده اند نهی از سرقه بوده است که از کبائر سیئات است و چون این ذممه در اکثر افراد زنا متحقق است و کم زنی باشد که از ذائق این ذمه خالی بود نهی این ذممه شرط بیعت شان آمد زنا که در اموال شوهران بے اذن متصرف شوند و بے تماشای خرج و تلفت کنند و خل سارقان گردند و بکبیره سرقه متحقق باشند - کاش این معنی را سبیه شمرند و بد تصور کنند بهم نسبت باین سبیه در حق شان غالب است و خوف کفر از

راه احتمال آن بیشتر و چون زنان بواسطه تکرار اخذ اموال شوهران ملکه خیاست
پیدا شود و دور نباشد که در املاک غیر شوهران نیز تعدی نمایند و بے تماشایی
در اموال دیگران سرق و خیانت کنند پس نهی سرقه در حق زنان از اہم مقام اسلام
آمد و بعد از شرک ذکر آن متعین گشت :

تذکرہ شریف در حدیث شریف آمده است کہ اسرق السارقین کے است
کہ از نماز خود بدزد و در کان نماز را بکمال و تمام ادا نہ نماید قیام و قعود رکوع
و سجود و قومه و جلسہ باطمینان ادا نکنند ازین سرقہ نیز اجتناب لازم است :
شرط ثالث کہ در بیعت نساء مخصوص است نہی از زنا است و تخصیص
بیعت نساء ما بین شرط بواسطہ آن است کہ حصول زنا در اغلب بتوسط حصول
رضا است از زنان یا بن عمل و عرض کردن اینہا نفوس خود را بر مردان پس
زنان درین عمل سابق باشند و رضای اینہا در حصول این عمل معتبر باشد پس
ازین عمل در حق زنان آگہ باشد و مردان درین عمل تابع زنان باشند ازینجا
کہ حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ در کتاب مجید خود زن زانیہ ابرہہ درانی تقدیم
فرمودہ الزانیۃ و الزانی فاجلدا واکل واحدا منہا مائة جلدۃ
و بدانند کہ در حدیث نبوی آمده است علیہ و علی العاصیة و السلام کہ
زنای چشمان نظر بسوء محرمات است و زنای ستان گرفتن محرمات است
و زنای پلے رفتن بسوء محرمات است :

قال الله تبارك وتعالى قل للذين آمنوا من الغيب من ابصارهم
ويحفظوا فروجهم ذلك اذكى لهم وقال الله تبارك وتعالى
وقل للذين آمنوا يغضون من ابصارهم ويحفظون فروجهم
یعنی بگولے محمد مر مومنان آگہ پوشند چشمان خود را از محارم خدا و نگاہ آید
فرجہاے خود را از محرمات و بگولے مر زنان مومنات را کہ چشمہا نمی در آید پوشند

از محرمات و محافظت کنند فرج های خود را از محرمات و باید دانست که دل
تایح چشم است تا زمانی که چشم از محرمات پوشیده نشود محافظت دل
مشکل است و چون دل گرفتار شود محافظت فرج متعسر پس پوشیدن چشم
از محرمات ضروری آمد تا محافظت فرج میسر آید و نجسارت میسبی و دنیوی
نرساند و در قرآن مجید نهی فرموده است از آنکه زنا با مردان بیگانه کلام نرم
و ملائم کنند - برنجی که مردان بدکار را در وهم سوزاند از دو طبع بد و دل آنها
افتد و باید که بگویند زنا با مردان قول محروف و حسن را که خالی از این بهم
و طبع بود

و نیز نهی آمده است از آنکه زنا با طهارت و محاسن خود در پیش مردان
نمایند و مردان در خواهش اندازند

و نیز نهی آمده است از آنکه پاهای خود را بر زمین زنند تا معلوم شود
زینت پوشیده ایشان چنانچه خلخال و امثال آن در حرکت آید که آن مستلزم
میل رجال است به نساء - با جمله هر چه منجر به بیعتی است منهی و مستفیع است -
اعتیاط باید نمود که از تکاب مقدمات و مبادی محرمات نشود تا سلامتی از
نفس محرمات میسر گردد

و ایضا پوشیده نماند که زن اجنبیه زن او در رنگ مرد اجنبی است
در حق نظر و مس بشهوت - روانیست که زن خود را بر لای غیر شوهر خود ریاید
و خود را زینت دهد و مزین سازد غیر شوهر مرد باشد یا زن چنانچه مردان
را نظر شهوت با مردان حرام است و مساس مردان نیز ایشان را بشهوت
محرم - زنا را نیز نظر بشهوت بزنا محرم است و مساس بشهوت ایشان را
حرام - این قیقه را نیکو رعایت باید کرد و حصول مرد بزنا بواسطه تباین
صنفین تعدد در موافق در میان است بخلاف و حصول زنا بزنا بواسطه

انحاء و صنف در کمال میسر و آسانی است احتیاط اینجا بیشتر مرعی باید داشت
 شرط چهارم نهی از قتل اولاد است (خواه در شکم باشد خواه بیرون شکم)
 و زنان عرب جاهلیت دختران خود را می کشتند از جهت ترس بیشتر
 (ازین جهت ازین عمل شیعیان او نشان ابا مخصوص نهی کرده شد)

و شرط پنجم نهی از بهتان و افترا است و چون این صفت در زنان
 بیشتر بوده است اختصاص نهی با ایشان فرموده است این صفت از شد
 و نام صفات است و از ازل رد اهل اخلاق که متضمن کذب است که در جمیع
 ادیان حرام و مستنکر است و نیز متضمن ایذاء مومن است که نسبت با بهتان
 و افترا کرده است و ایذاء مومن حرام است و نیز مستند فساد فی الارض است
 که بنص قرآنی ممنوع و مخطور و محرم و مستنکر است

شرط ششم نهی از معصیت و نافرمانی پیغمبر است علیه و آله
 اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلٰى اٰلِهِٖ وَ اَصْحَابِهِٖ وَ اَمْرٌ دَانَتْهَا اَزْ جَمِيعِ نَوَاهِي شَرِّ عَالَمٍ
 اجماع است بر این که بنا بر اسلام بعد از ایمان بالله تعالی و بعد از اجراء من عندنا بالصبر و صفة
 برین چهار رکن است :-

- (۱) نماز پنجگانه را بے کسلی و بے فتور بجد و جهد ادا باید نمود
- (۲) زکوة مال بر غیبت و منت بمصارف زکوة ادا باید کرد
- (۳) صوم رمضان که کفیره سیئات سالیان است نگاه باید داشت
- (۴) حج بیت الله که در شان آن مخبر صادق علیه و آله الصلوة و التلاوة
 فرموده است الْحَجُّ يَمُوتُ مَا كَانَ قَبْلَهُ نِيْزًا اَدَا يَدُنُوْهُ اِسْلَامًا بَرِيْدًا شَرِيْفًا
 و همچنین از ورع و تقوی چاره نبود که حضرت پیغمبر علیه و آله الصلوة
 و اسلام فرموده است مَلَكَ دِيْنَكَ الْوَسْمُوعُ يَعْنِيْ بَرِيْدًا زَهْدًا دِيْنًا شَامِحًا

و آن عبارت است از ترک نهیات شرعی :-

(۱) از تناول مسکرات اجتناب باید نمود و آن در رنگ خمر محرم مستنکر باید دانست *

(۲) از غنا نیز اجتناب ضروری است که در خل هو و لعاب است که حرام است و آمده است که العنقاء قیتر الزنا یعنی غنا (سروون) افسون ناست *

(۳) از غیبت گفتن و سخن چینی نمودن نیز اجتناب لازم است که ممنوع شرعی است *

(۴) دین سخریه ایذاء مومن بناحق بهتر چه که باشد نهی عند اجتناب از انهم ضروری است *

(۵) و شگون بد را اعتبار نکنند و آن تاثیر ندارند *

(۶) نیز مرض یکدیگر ندانند که تجاوز کند و از مرضی بصحیح برسد که مخبر صادق علیه الصلوة و السلام فرموده است لا طیرة ولا عداوی یعنی شگون بد را اصل ثابت نیست و مرض یکدیگر بگویی رسیدن محقق بود (۷) و سخن کاهن و منجم را اعتبار نکنند و امور غیبیه از آن استفسا نمایند و اینها عالم با امور غیبیه ندانند *

(۸) و سحر نکند و ساحری اکار نفرایند که حرام قطعی است و قدم را سحر و کفر دارد و هیچ کبیره از سحر و ساحری نزدیکتر بکفر نیست احتیاط باید کرد که دقیقه از دقائق آن بفضل نیاید *

باجله آنچه مخبر صادق علیه علی الصلوة و السلام فرموده است علماء در کتب شریعت آن را بیان فرموده اند بجان و دل منتال آن باید کوشید و خلاف آن آسم قاتل باید ندیشید که موت ابدی رساند و چون نسا بائعات این همه شرائط را قبول نمودند آن سرور علیه علی الصلوة و السلام با اینها

بیعت فرمود و بام حق جل و علا ایشاں اطلب مغفرت نمود - استغفاسے کہ از
 آن سرور علیہ علیہ آله الصلوٰۃ و السلام بام حق جل و علا برائے جماعتے بود
 آید امید واری تمام است کہ با جابت رسد و آن جماعتے مغفور گردد - پس
 از زماناں ہر کہ باین شرائط اعتراف نمایند و مقتضائے آن عمل کنند حکماً و
 بیعت داخل شود و امید و برکات آن استغفار گردد - قال اللہ تبارک و
 تعالی ما یفعل اللہ بعد ابکم ان شکرتکم و امنتم یعنی چه کار دارد
 خدا کے تعالیٰ بعد از شما اگر شما شکر بجا آرید و ایمان درست کنید ؟
 شکر بجا آوردن عبارت از قبول کردن احکام شریعہ است و مقتضائے
 آن عمل نمودن طریق استگاری بہین متابعت صاحب شریعت است
 علیہ علیہ الصلوٰۃ و السلام اعتقاد و عملاً ؟

استاد و پیر برائے آن میگزیند کہ دلالت بشریعت نماید بر کت ایشاں
 کسر و سہولت در اعتقاد و عمل بشریعت پیدا شود - نہ آنکہ مریدیاں ہر چه
 دانند بکنند و ہر چه خواهند بخورند و پیراں سپر اینہا گردند و از عذاب گاہ
 واردند کہ این معنی متمنائے محض است - آنجا بے اذن کسے شفاعت نتواند
 کرد و نام تقضی نبود شفاعت او کسے نہ کند و مرتضائے وقتی شود کہ مقتضائے
 شریعت عامل باشد و بموجب بشریت زلتے اگر از سے واقع شود و شفاعت
 تدارک آن ممکن بود ؟

مکتوب ۵۴

سخن خاتماں صدور یافته - در اتباع شرع مبین و محاربتے اعدائے دین
 تلذذات و تمننات دینویہ فانیہ و فتنے گوارا اقتدے در ضمن آن عمل مقتضای
 شریعت عزمانودہ اید و الا حکم سم قائل دارد کہ لشکرش اندو داند و ابلے را

باں فریب اده و لے اگر معاجب آن تبریق حکیم مطلق جل شانہ نموده نہ آید تانی
 آن شیرینی بتلخی آوام و نوای ہی شرعیہ کرده نشود۔ ہمیں خدمت کہ حالاشمار
 شما پیش دارند اگر آن ایاتان شریعت مصدقہ علیہ السلام و اهل الصلوٰۃ
 والسلام و التحیة جمع سازند کار انبیا کرده باشند علیہم الصلوٰۃ و التسلیمات و
 دین متین امنور ساخته و محمود گردانیده باشند با فقیراں اگر سالها جان کنیم
 درین عمل بگرد شما شاهبازاں رسم

گوے توفیق و سعادت در میان افکنده اند
 کس بمیدان در نمے آید سواراں چرشد

مکتوب ۵۵

بمهریزخان افغان صدر و ریافته۔ در کجوهش رجوع از فقر بفتا
 الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی۔ اخوی میان مهریزخان از
 تنگیهای فقر گریخته التجا با غنیا آوردند و بتلذذات و نعمات آن ساختند
 ان الله و ان الله امر اجعون نیکت فهمیده اید اگر بسیار ترقی در دنیا و صحت غنیا
 بکنید هزاری میگرددیدان سنگه پنج هزاری یا هفت هزاری بود از وبال انگیذاید
 اگر فرضاً منصب بانگی برسید فکر بکنید چه کرده باشید و کدام بزرگی حاصل نموده
 باشید تانی در فقر هم میرسد بحال نان چرب تر از آن میخورد باں هم میگذشت
 و باین هم خواهد گذشت

امروز این خدمت است که فی اجماع نیک است و اگر تصحیح نیت کنید داخل

سرد گوید

آنکس که کباب میخورد دمی گذرد
 آنکس که شراب میخورد دمی گذرد
 سرد که یکس گردانی نال را
 ترک کرده باب میخورد دمی گذرد

غوا است و عمل نیک است فردا شاید خدمت فرمایند که عین بیال باشد با محمد
کار مشکل است هشیار باشید خبر شرط است - و السلام

مکتوب ۵۶

خواجه محمد عبداللہ و خواجه جمال الدین حسین لد خواجه سام الدین احمد در
ناسف بر قوت صحبت گذشته

قرنی العینین و مسترقی الاذنین خواجه محمد عبداللہ و خواجه جمال الدین
بجمیعت علمی و معنوی متحلی باشند - عجب تقاضای ورزیدند و نامهربانی نمودند که
با وجود حصول قرب جواری در سر بند نرسیدند و این غریب انپرسیدند و تحقیق آشنائی
بجائی آوردند از خواجه محمد افضل چه نگنمایند که در آشنائی خود را از ایشان بمرحل
دور تر می دارد و بکار از آشنائی ماہر اسان است - از منبر تصور بیگیت گوید که همیشه
آرزوی صحبت دارند و از قوت بفعل نمی آرند و اینجا بعنایة اللہ سبحانہ
و لولعلی سبیل اللندماة آل گوہر بدست می آید که در جالہ و دیگر اگر شیخ
آل گوہر پیشتر شود منتقم است ہر مبارز یا قدر و قیمت پیدا کرده است استیلا
اعدا میترسند - ہر چند سلمتی در زاویہ است اما دولت غزا و شہادت
در معرکہ کنج و زاویہ باہل ستروار باب ضعف مناسب است در حدیث آمده
المؤمن القوی خیر من المؤمن الضعیف کار مردان اقویا مبارزت و
معرکہ کبرے است قل کل یعلم علی شاکلہ فربکم اعلم بین
هو اهدی سبیلہ

مکتوب ۵۹

خواجه شرف الدین حسین عذر یافته - فرزند عزیز یاتمیز - حوادث یومیہ

امیر کربلا

چوں بارادہ واجب بوجود جل سبطانہ کائن است و فعل و تعالی ثابت ارادہ
خود را تابع ارادہ او تعالی ساخته آن حوادث را مرادات خود باید داشت و
بآن متلفذ باید بود اگر زندگی است این نسبت باید پیدا کرد و الا با از بندگی کشیدن
است و بولائے خود عزوجل معاوضہ نمودن - در حدیث آمده است من لم یرض
بقضائی ولم یضبر علی ابلائی فلیطلب بأسوائی و لیخرج من تحت
سمائی (الے آخره) :

مکتوب ۶۹

بقاضی موسیٰ شوخین - در ترغیب بالتزم شریعت و صحبت ارباب

جمعیت (تقدّم غیر مرقوم) :

ایضاً مکتوب ۶۰ - ببولانا اسحاق ولد قاضی موسیٰ و تحریض

بر صحبت ارباب جمعیت و اہمیت آن و نقل فیہ (۱) :

حضرت خواجہ احرار قدس سرہ فرمودہ اند کہ جمعی از درویشاں بوم بخان

ساعت مرچوہ کہ در روز جمعہ و بیعت ہما دہ اند در میان آمد کہ اگر میسر شود

درال ساعت از حضرت حق سبحانہ و تعالیٰ چہ باید طلبید ہر کسے چیزے گفتہ

چوں نوبت بن رسیدیم صحبت ارباب جمعیت باید طلبید کہ در ضمن آن

جمع سعادات میسر است - والسلام :

مکتوب ۸۵

مکھرات خواجہ محمد سعید و خواجہ محمد معصوم صاحب در احوال سفر اجمیر و

موعظتہ - احوال میں مدد و مستوجب حمد است و المستول من اللہ

سُبْحَانَهُ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ وَاسْتِقَامَتُكُمْ هَمْسِيَّةَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ اِذَا جَمِيرٌ رَسِيْدُهُ

و ازین عقبات شد اندر راه و اگر کسی مفرط نجاستی میسر گشت بشما خواهد نوشت و
خواهد طلبید ان شاء الله تعالی بحیثیت باشد و بهمت خود را تمامی مصرف مریضی
مولی جلشانه سازند مبادا در فراغت افتند و حفظ نفس نمایند و باهل و عیال
مواست تمام پیدا کنند و فتوسه در کارخانه اهم نمایند که جز حرام نماند است نقد
وقت نخواهد بود و سود نخواهد داشت - در آیه شام بشری یافته ام که بشما در مکتوبه
فرستاده شده است امیر که حضرت حق سبحانه و تعالی شمارا انشاء کند اما ترسان
لرزان باشند و بلبه و لعاب نگذارند مبادا بعد صحبت تاثیر نماید و بحضرت حق
سبحانه و تعالی التمجی و تضرع باشد و بقدر ضرورت باهل حقوق اختلاط نمایند و
خاطر داری کنند و باجماع مستورات بوعظ و نصیحت زندگانی نمایند و امر معروف
و نهی منکر در حق ایشان دریغ نکنند و مجمع این خانه را به نماز و اصلاح و ایستادن حکام
شرعی ترغیب نمایند فانکه مسئولون عن رعیت تکلم حق سبحانه و تعالی شمارا
علم داده است عمل بر وفق آن نیز کرامت فرماید و بران استقامت هد آیین

مکتوب ۱۰۲

بمیر محمد نعمان صدر و ریافته - در نصائح متعلقه بحفظ اوقات عدم تضييع آل
بامور لاطا که در ترغیب بر بیاری ثلث شرب مخالطت با خلق بقدر ضرورت و ادای
حقوق و اجتناب از زیاد مخالطت و انبساط که ضررهای عظیم بران متفرع میشود و
داخل محظورات شریعت و طریقت گردد

بشخ که با مریدان اقراط در انبساط نماید مریدان اناچار از ارادت برآورد
و در طلب نشان فتور آرد و معیاداً بالله سبحانه من ذلک قبح این معنی را نیک
در یافته باطلان بتو عی سلوک نمایند که سبب اتساففت شان باشد نه موجب
نگرت و نفرت شان - از و از خلایق ضروری است که بتجدد حاجت آشنائی

بانه اسم قائل است مکتوب ۱۰۳

به شیخ حمید اجمیری در ترغیب تحصیل کمال تکمیل - اے برادر باین دولت
 که شمار از جمعیت طالبان تربیت ساکنان امر در حال است (مغز نگر و نگر از کا
 خود فارغ نباشد که مثل مشهور است ہنوز دہلی دور است معلوم نیست کہ از خدایکے
 سر انجام یافته باشد و این احوال کہ طالبان ادرا بتار و مید ہر ذوق و لذت
 می بخشند و رنگ آن است کہ طفلان اسبق الف با آموختہ سازند کار آن است کہ
 از تبحر بیولیت بر بند و ذواق و التذافات بدرجہ ولایت خاصہ داخل گردند
 تا ہم این صحبت جمعیت اورین وقت در زمانہ اخیر غنیمت دانند و ترسان از راز
 باشند کہ ازین اہ شیطان اسطغانی بر شامپا نشود و اعادۃ اللہ سبحانہ من مشہور

مکتوب ۱۰۵

به شیخ حسن ربکی صدر یافته شمره از رفع بدعتها نوشته بودند چه نعمتی است
 کہ درین طرز ظلمات بدعت صحاح و تفریق رفع بدعتی از بدع باید احیای سنت
 از سنن نماید و در حدیث صحاح آمده است کہ ہر کہ احیای سنت نماید بعد از آنکہ
 عمل بآن سنت مرتفع شدہ باشد آنکس اثنای صد شہید است از نیجا بزرگی
 این عمل اورا یابند - اما این قدر دقیق رعایت کنند کہ کار با یقظانفتہ نکشد -
 و یکسہ باعث ظهور بسیار سیئہ نگردد کہ آخر الزمان است و ان ضعف اسلام
 دگویم حضرت ایشان از زمانہ خود تا سلف بر ظور بدعتها و ضعف اسلام می نمایند مگر
 ازین زمان پختہ و طہیان چہ توان گفت کہ جائے بدعتها محرمات قطعیمہ واج گرفته اند
 و بجائے شعائر اسلامیہ مراسم کفریہ اشاعت یافته اند پس درین زمان ہر کہ حیائے
 حکمی ز حکام شرعیہ تأیید امر کے از شعائر اسلامیکہ کند آن اثنای صد ہزار شہید

بلکه زیاده از آن خواهد بود

مکتوب ۱۱۶

بخواجه ابوالمکارم صدور یافته - در ترخیص بخدمتگاری خلق الله حضرت حق سبحانه و تعالی بر صد اعتدال و مرکز عدالت استقامت کرامت فرماید - چه دو تنی است که حضرت و اهل العظیبات جل سلطانه بنده مخصوص به بعضی از فضائل و مزایا گردانیده گامی جوانی جمعی از بندگان خود را بسید تصرف و حواله فرماید و او را ملاذ و لمبأ آن جماعه گرداند - چه نعمتی است که جمعی از خلایق که از کمال کرم ایشان اعیال خود فرموده است باو مرتبط سازد و ترتیب ایشان را باو تفویض نماید سعادت مندی بود که بجمه این دولت قیام نماید و بهوش مندی باشد که به شکر این نعمت اقدام فرماید و خدمتگاری عیال صاحب خود را سعادت خود داند و ترزیرین عبید امام مولای خود را شرف خود انگارد

بایمانده هشت مکتوب این دفتر بنسبت مسائل تصوف و سلوک در باب شش نقل کرده این باب در اینجا ختم کرده شد - و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

خاتمه

برادر عزیز! مقصود از کتاب خواندن و دانستن است نه گرفتن و در خانه نگاه داشتن - داروس سودمند اگر کسی گرفته بیارود تا استعمال نه کند نفع از آن مقصود نباشد - همچنین نفع این کتاب بر آنکه از آنکه امراض روحانی و دفع الامراض و استقام نفسانی بتجربه مشایخ که اطباء امراض قلبیه اندرسیده است - حضرت ایشان خود میفرمایند که "مطالعه مکتوبات لازم گیرند که سودمند است"

ع دادیم تر از گنج مقصودشان

پس باید که هر کس از اهل اسلام بشوق و رغبت تمام مطالعه آن کند و از عوالم
 سودمند و نصاب و دستاورد آن بهره ور گردد و مختصین طریق علیّه و منتسبین خاندان
 مجددیه لازم است که وظیفه آن بر خود مقرر نمایند و کرات و مرات مکرر بخوانند تا
 هر بار از فائده جدیده مستفید و منتفع گردند غالباً که در مرتبه اولی فائده عظیم
 محسوس نمایند و در کت ثانی و ثالث و زمره مؤمنین بالین اولیای مستقیم داخل شوند
 و طریق خواندن آن که در هر کتب مجله کتب لایم خود تصور نمایند و مخاطب باید
 امر و نواهی خود را دانند و چنان فرض نمایند که حضرت ایشان بالمشافه نشسته اند و بلا واسطه
 با من سخن میگویند و ارشاد کن یا کن میفرمایند پس اقتضای امر آنحضرت بر خود لازم است
 تعمیل آن بکنند هر چه بطائفه اولی و ثانیه نیز بتعمیل ارشادات عالی مخاطب مامور است
 اما جماعت ثانیه که با وجود انصاف بصفات آن در مخاطف بصفتی زاید و
 خصوصیتی خاص ممتاز اند اولی و اجری و مستحق تر اند بآنکه توجیه التفات تمام بقالات
 و مکتوبات جد بزرگوار خود نمایند و از دولت علوم کمالات ایشان خبردار شوند و
 از خرم فیوض برکات مورش اعلائے خود حظی وافر بدست آرند تا صحیح طور کلمات
 و جانشین آباد و اجداد خود باشند و با فضائل صوری از میراث کمالات معنوی
 نیز متمتع گشته و با عادات دینی و دنیوی فائز و فیر و زنده شده شریک دولت
 آبابی و اجدادی گردند۔ قال الله سبحانه و تعالی و الذین آمنوا و
 اتبعوا ذریه تهم بایمان و الحق ابد هم ذریه تهم و مال الذاهم
 من عملهم من شیء۔ کل امری بما کسب رهین و وصلی الله تعالی
 سیدنا محمد و آله و اصحابه اجمعین +

اللهم اغفر لجامع الفقیر عبد الله الفاروقی عقی عنه
 واحسن حاله و مالہ امین +

